

FRANEQUERÆ,
Apud LEONARDUM STRICKIUM A°. cIↃIↃCLXXXXIV.

FRANCISCI SANCTII MINERVA,

Sive

De Causis Latinæ linguæ Commentarius, cui accedunt animadversiones & notæ.

GASPERIS SCIOPPII

& longe uberiores

JACOBI PERIZONII.

Editio Altera, Priori Emendatior.

FRANEQUERÆ,
Apud LEONARDUM STRICKIUM,
Bibliopolam. MDCXCIII.

GENEROSISSIMO

Magnæ Indolis & Exſpectationis Viro,

SICCONI à GOSLINGA,

In Collegium Præfectorum Rationibus Friſiæ adſcito,

Nobiliſſimi & Ampliſſimi Viri,

JOHANNIS à GOSLINGA,

Franequerano agro Præfecti,

Honoribus quamplurimis in patria præclare geſtis & gerendis incluti Filio Unico,

S. P. D.

JAC. PERIZONIUS.

NOn ex longinquo mihi apud Te, Vir Generoſiſſime, petendam conquiremdamve arbitror ſollicitam cauſſarum præfationem, quibus impulſus hoc, quicquid eſt operis, ad Te detulerim, quum ea in promptu ſint & obviæ cuilibet, qui Te meque norit. Si quid heic præfandum accuratius, hoc illud foret, quod ſplendidum Nominis Tui prætextum ad obſcuram hanc Grammaticarum diſquiſitionum, ſeu telam, ſeu laci-

laciniam advocaverim. Sed non aliud mihi nunc suppetebat, quo tibi de salvo in patriam ex peregrinatione per Angliam & Franciam reditu gratularer. Et tamen volebam omnino publicum exstare aliquod mei non modo erga Te studii & observantiæ, sed & synceri monumentum gaudii, quod sospes & incolumis ad Tuos te recepisses, & totus jam te devoveres ac dederes Reip. quæ jam ante tuam profectionem, ut si suum in Te retinendo studium rebus ipsis declarare, & ideo Te vinculis quibusdam & compedibus ceteroqui non ingratis devincire sibi prorsus voluisset, contulisse jam tum in Te videtur amplum sane & decorum illud adspiciendarum curandarumque publicarum Rationum munus, quasi quoddam Honorum Tibi porro ab ea destinatorum, & sustinendæ deinceps Dignitatis rudimentum. Nam certe alia & longe etiam majora Tuis Natalibus, & maxime Tuis animi dotibus ut debita, ita certo eventura ab ipsa Rep. ut quæ jam in sua de Te opinionis & existimationis declarationem, suique erga te animi quasi quoddam pignus & firmamentum ista Honorum Initia tibi ultro ingessit, nulli dubitamus. Interim dum hac Fortunæ tuæ & Dignitatis incrementa liquido plane augurio jam præsagimus omnes, patere me heic in publico coram omnibus elata voce favere illi exspectationi, quam de Te ipse concitasti. Patere prædicari meæ disciplinæ in hac Academica

pri-

primitias ex flore Frisiacæ Nobilitatis, ostentarique aliis Tui Ordinis & Loci Adolescentibus exemplum; ad quod se, suamque vitam & studia componant. Patere publica me hic professione defungi, quid tibi tribuam non amoris modo & studii, sed vel maxime judicii, ut qui præclaram ingenii Tui vim, generosam Animi indolem, præcipuum liberalium disciplinarum studium, satis explorata habeo, & præ aliis habere possum. Quo jucundius etiam mihi accidit, quod amicitia Tua & familiaritate jam pridem & constanter adeo me dignaris, complecterisque benevolentia & studio prorsus prolixo, rebus etiam ipsis suffragatione Patris tui, Viri Amplissimi, ornatum. Serva mihi hunc animum, hanc voluntatem; & servabo Tibi in sempiternum omnia justæ observantiæ & fidei studia, officia, obsequia. Præsta Reip. exspectationis de Te nostræ fidem; & illa præstabit Tibi sine ulla tergiversatione, quicquid Tuis meritis est debitura: agnoscet & excitabit, quod in Te habet bonum, Virtutes tuas excolet, fovebit, venerabitur: Sic velit & faxit Deus! Vale & rem tuam ac publicam feliciter gere.

Franequeræ. a. d. VI. Kal. Martias CIↃ IↃC LXXXVII.

PRÆ-

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

Fidem meam ad alia, quam quæ nunc præsto, dudum tibi obligatam agnosco, Amice Lector; sed quam ut liberem tandem ac repræsentem, brevi jam, si fata Deusque siverint, seriam ac diligentem dabo operam. Interim mihi aliud licet agenti, tu tamen, si videtur, pauxillam jam nunc des operam, & hoc, quod te volo, agas, etiam atque etiam rogo. Evenit, ut Bibliopola noster in officinam remittere decerneret hanc Franc. Sanctii, Viri Eruditissimi, Minervam, librariis in tabernis dudum jam desideratam; & mecum sedulo ageret, ut si quid hujus generis haberem, quod ad eam quacunque accessione locupletandam pertineret, suæ, quam parabat, editioni adderem. Non abhorrebam ab hac cura, siquidem in mundo mihi esse arbitrabar, quæ ad illustrandam, vel etiam castigandam alicubi hanc Minervam facere videntur. Nec abs re, aut à Professione nostra alienum censebam, si hujusmodi provinciam susciperem administrandam, qualem ante me Complures Viri, sanequam Egregii, & omnis Eruditionis laude cumulatissimi præclare gesserant; quos inter, ut Comitem illum Claræ vallæ, Gasp. Scioppium, præcipuum Sanctii nostri discipulum, aliosque taceam, familiam suo jure ducit clarissimum illud consummatæ in hoc genere eruditionis, & stupendæ industriæ exemplar, Gerh. Joh. Vossius; neque ut tempore, sic ordine aut loco postremus haberi debet, qui etiamdum viget ac floret, Gallicano sermone Scriptor *Novæ Methodi* Græcæ Latinæque Linguæ facilius feliciusque addiscendæ, Anonymus quidem, sed quem vel sic scimus esse Benedictini Ordinis, juxta Mabillonium, maximum decus atque ornamentum. Horum vestigia licet impari sæpe passu legere, & exemplum sequi, quid aliud, quam decorum esse queat homini, qui ceteroqui tantis Viris, veteranisque adeo scriptoribus adscribi aut conferri ipse nolit? Sed nec e re nostra existimabam invalescere illam opinationem, qua, qui Singularium rerum locorumque Observationes, Animadversiones, sæpe & Emendationes, ut vocant, Criticas,

cas, sibi inter legendum antiquos Auctores natas, edere & publicare malunt, quam repetita toties jam omnibus in disciplinis Systemata, nunquam aliis eandem licet studiorum sectam amplexis, placita, aut placitura, qua illi, inquam, traducuntur ideo per ora hominum & proscribuntur tanquam ab omni systematica doctrina alieni, vel quod eam fastidiant, vel potius, quia vix credibile est, quenquam in docendis artibus & disciplinis eam ex animi sui sententia aversari & repudiare, quod angusto eam pectore capere nequeant, atque ita sua sibi jubeant habere, vulpeculæ in modum, quæ quod percipere suis non valebat viribus, verbis elevabat. Neque tamen nos nunc quiden Systema aliquod heic damus, ne pro eo obtrudere me censeas hanc opellam; sed damus tamen perpetuas pene observationes ad Librum, quo ipse ejus Auctor suam Grammatices Latinæ Epitomen uberius explicuit, caussas Linguæ investigavit, & omnia multis rationibus confirmare studuit. Atque adeo Systematica, maximam certe partem, sint oportet, quæ hic ab ipso illo Auctore, quæque ab eum in Notis disputantur, Grammaticam rerum locutionumque naturam & causas indagantia. Rectius forte fecissem, &, ut vere dicam, factum jam pæne mallem, ut ex meis ipse Annotationibus, qualescunque illæ sint, unum aliquod construxissem corpus, à quo superflua omnia, & aliena abessent. Sed aliter res rationesque meæ nunc quidem tulerunt. Nam cum primum ad dandam hanc Minervæ Sanctianæ operam invitarer, non licuit profecto per varias occupationes integram & per omnes suas partes simul eam explorare, priusquam manus commentando admoverem: neque arbitrabar, toties me ab ejus Auctore in alia omnia abiturum, ut quam curiose jam olim legissem, & maximo probavissem opere. Præterea sic semper existimavi, consultius esse literis & studiis omnibus, quæ jam copia potius, & multitudine librorum, quam inopia laborant, si bene à prioribus edolata iterum incudi reddantur, & adspersis hinc inde animadversionibus expoliantur, quam si nova ejusdem argumenti opera identidem in publicum protrudantur, quæ plerumque, quicquid in iis adfabre factum, alienæ seu priorum debent dolabræ, sed quorum hac ratione memoriam prorsus, contra quam oportebat, intercipiunt. Verum, ut fit, quum in rem præsentem venissem, & singula, prout magis minusve festinabant operæ,

per

per partes suas considerarem, usu ipso deprehendi, nimium quantum in plerisque mea sententia ab antiquioribus Grammaticis secessisse Sanctium, rejiciendo, quæ jam inveterata usu, & satis commode olim inventa mihi quidem videbantur. Quod tamen non ita accipi velim, ac si vitio id Sanctio vel cuiquam verterim; quod non mordicus tenuerit superiorum præcepta, seu quod ea ad Genium & Usum Linguæ Latinæ cum cura exegerit, aliasque, quam illi dederant, rationes causasque locutionum exquisiverit, & invenerit. Qui hoc ingenio sunt, præclare illi plerumque studiis & disciplinis, quas pertractant, meo quoque judicio, consulunt. Neque vero conveniret, me insimulare alium ejus culpæ, cujus ipse me adfinem, si qua ea esset, fateri deberem; aut si id gravarer, præsentibus documentis argui possem. Nam multa sine dubio nove, uti nunc sunt, & forsan etiam paradoxe disputata hic à me & tradita reperies, sed quæ pleraque putem probata, ut vix hæsitationi locus superesse ullus queat. De *Participiis*, ut veris Nominibus, atque ideo *Accusativum* Casum per se neutiquam regentibus in Lingua Latina, si quis refragetur, minime id mihi mirum; aut præter omnem exspectationem accidet, quum in vernaculis Linguis aliter sane se res habere videatur, & facile crediderim ipsos Græcæ Latinæque antiquos Scriptores, non animadversa constructionis Participiorum cum Accusativo prorsus frequentissimæ natura, sicuti id eos sæpe & alias non fecisse variis exemplis clarissime, ni fallor, passim docui, non aliter ergo ipsos existimasse, quam ab istis vocabulis proxime hunc casum flagitari; atque idcirco eam *σύνταξιν* magis magisque illo animi sensu frequentasse. At nos hic primigeniam singularum constructionum naturam, & sic frequentati deinceps Usus, licet sæpe in Abusum, ut eum pluries rebus ipsis declaravimus, degenerantis, originem eo Linguæ genio primisque initiis eruere pro virili, & protrahere studuimus, sicuti id vere nostri esse muneris, susceptis hisce partibus, judicabamus. Ea vero gratia non tam Priscianum aut æquales semper excussimus, (nec enim per temporis angustias potuimus) sed rationem ipsam usu vetustissimorum, Plauti, aliorumque subnixam maxime adhibuimus, nostraque unice Adversaria seu scrinia nostro modo & jure compilavimus. Ceterum dum mihi Typographum quasi Modimperatorem quendam constitui sum passus, sæpe subitaria opera effundi debuit, quod ultimam

mam adhuc limam, & intensiorem curam desiderasse ipse postea deprehendi. Unde adeo factum, ut aliquando de iisdem rebus aliter disseruerim, dum, ut fit, secundis & repetitis curis perspexisse me credidi ea, quæ prius necdum plane pervideram, vel certe non ita acceperam, sicuti deinceps sine ulla hæsitatione explicanda censui. Hujus generis sunt, quæ de Verbis *Impersonalibus*, & *Neutris* contra Sanctium, procedente opere, aliquantum aliter & certiore animi nostri adsensu, quam antea, disputavimus sicuti collatis inter se locis, in indice notatis, facile cuivis patebit. Sed & ex eadem festinatione, quam officina subinde indicebat, factum, ut eandem rem jam alibi prolatam, denuo, quasi nusquam antea traditam, memoraverim, id quod, dum omnia raptim perlustro & relego accidisse mihi comperi pag. 19. & 584. in eruenda utrobique origine & vera significatione vocabulorum *Ara* & *Ansa*. Ceteroqui vero, quantum potest, effugere studui omnem ταυτολογίαν, & superfluam verborum copiam, idque adeo, ut etiam, quando à Sanctio dissentire, aut ejus quacunque de re sententiam refutare visum fuit faciendum, vix unquam omnia æque Auctorum loca ab eo secundum istam sententiam male explicita, vel simul ad partes unâ dissertatione vocaverim, vel per singulas paginas aliter exponenda monuerim, sed reliquerim potius pleraque Lectorum arbitrio, qui mea istic cum Sanctianis comparare sustinuerint. Verum ita quamvis sæpe sic satis prolixæ evaserint Animadversiones nostræ, vereor tamen, ne nimis aliquando in verbis brevitati studuerim, & sic dum brevis esse laboro, obscurior alicubi sim factus. Quod tamen si quando evenit, evenit certe præter meam voluntatem & opinionem, ut qui ipse aliis in scribendo nihil antiquius aut studiosius commendem, quam ut primam dent operam perspicuitati. Atque adeo neque in his sperem aut rear, quenquam attentum satis Lectorem facile usquam prorsus adhæsurum. Quod superest, quicquid tamen in Grammaticis hisce disquisitionibus desiderari deinceps cognoscam, sed & eas ipsas forte, in idoneum magis ordinem digestas, secundis aliquando curis, siquidem publicum ab iis saporem non plane abhorrere intelligam, lubens emendabo. Vale Benevole Lector, & studiis meis, tibi deservire gestientibus, si videtur, fave.

AD

AD V. C

D. JACOBUM PERIZONIUM,

Humaniorum literarum Professorem,

Cum Sanctii Minervam, notis & Animadversionibus auctam, ederet.

Juno, Minerva; Venus, quarum regit altera terras,
Altera mortales non finit esse rudes,
Tertia divinis humana calescere flammis
Pectora, naturâ corda movente, jubet.
Arbitrium peterent quando æmula Numina formæ,
Debuerat judex justior esse Paris.
Magne Perizoni, quo Franika nostra superbit,
Franika Doctorem non habitura parem,
Æquior hanc litem sententia vestra diremit,
Et victrix merita est palma tributa Deæ.
Arbitrii jurisque tui Natura reliquit,
Quam Tibi Divarum demeruisse velis.
At bene posthabitis, quarum Venus arbitra, formis,
Et quas innumeras altera jactat opes,
Judice Te, nostra cessit victoria Divæ
Et superat binas una Minerva Deas.
Hanc colis, Hanc ornas, Hæc Te cultore renascens,
Altius Augustum tollit in astra caput.
Redditus est Latiæ tandem, Te vindice, linguæ,
Quem prope delerant barbara secla, nitor.
Reddita majestas, modò deplorata, Minervæ est,
Quam vix monstrarat Sanctius esse Deam,
Sermonis Veneres Tibi se debere fatentur,
Et puræ antiqui divitiæ eloquii.
Nec tantum victrix plaudit Tibi Diva, sed ipsa
Judicio accedunt Numina victa tuo.
Sublatisque odiis, olim altâ mente repostis,
Jungunt, Te, faciles, conciliante, manus.
Promittuntque Tibi vel dant tot munera Divæ,
Quot data Priamidæ pactave, fama negat.
Inferior tantum poterat sua caussa videri,
Numina quod judex viderit ipsa Paris:
Hæc oculis etiam, vel plus tua numina vestris,
Si quid habet veri nostra Camena, dabunt.
Tres ergo ut spectes humano in corpore Divas,
Et referas meritis præmia digna tuis,
Dii faciant, jungenda Tibi sit femina, dote,
Ingenio, formâ, Juno, Minerva, Venus.

CORNELIUS van *ECK* J. U. D. & Professor.

SANC-

FRANSISCI
SANCTII
MINERVA;

Sive de proprietate ſermonis Latini.

CAPUT PRIMUM.

MInervam narrat Homerus poëtarum princeps, inter bellantium turmas Diomedi apparuiſſe, oculorumque caliginem, ut bellantes Deos ab hominibus poſſet diſcernere, diſcuſſiſſe. Quod figmentum Plato in Alcibiade ſecundo, nihil aliud interpretatur, quàm rationem ipſam, quæ diſcuſſa caligine, qua quiſque tenetur, animum fæcibus purgat, ut mala, bonave poſſit propius contemplari. Quin & ipſe Plato in Cratylo, quum Pallados etymon ſcrutatur, ἀπὸ τοῦ πάλλειν, ἢ πάλλεσθαι, id eſt, ab agitatione, & ſaltatione, quòd ſeſe, vel aliud quippiam à terra in altum tollat, dictam exiſtimavit: Idem eodem loco Atheneam, quam nos Minervam dicimus, mentem agitationemque eſſe declarat. Hæc tam præclara Minervæ munera, ut ad Homerum revertamur, non cuivis

Minerva munera.

revelantur, sed Diomedi tantùm, qui Διὸς μῆδος, id est, *Jovis cura*, sive *consilium*, aut *deliberatio* dici potest: bonorum enim artium scientia humani ingenii inventum non est, sed ex Jovis cerebro, unde nata Minerva dicitur, in humanum usum delapsa divinitus. Itaque nisi te totum inquisitioni tradideris, nisi artis tuæ, quam tractas, causas, rationesque probè fueris perscrutatus, crede te alienis oculis videre, alienisque auribus audire. At invasit multos perversa quædam opinio, seu barbaries potius, in Grammatica, & sermone Latino nullas esse causas, nullamque penitus inquirendam esse rationem; quo figmento nihil quicquam vidi ineptius, nihilque potest excogitari putidius. An homo rationis particeps quicquam aget, dicet, machinabitur sine consilio & ratione? Audi Philosophos, qui nihil fieri sine causa obnixè testantur; audi Platonem ipsum, qui nomina & verba natura constare affirmat, qui sermonem esse à natura, non ab arte contendit. Scio Aristoteleos aliter sentire; sed nemo diffitebitur, nomina esse velut instrumenta rerum & notam; instrumentum autem cujuslibet artis ita illi arti accommodatur, ut ad alia omnia ineptum esse videatur; sic terebro terebramus, & serra scindimus lignum, ac lapides cuneis discindimus, & cunei gravissimis malleis adiguntur. Qui igitur primi nomina rebus imposuêre, credibile est illos adhibito consilio id fecisse; & id crediderim Aristotelem intellexisse, quum dixit, ad placitum nomina significare: nam qui nomina casu facta contendunt, audacissimi sunt, nimirum illi, qui universi mundi seriem, & fabricam fortuitò, ac temere ortam persuadere conaban-

Causa latinitatis investiganda.

Nomina rebus imposita consilio.

Non casu.

bantur. Nomina certè & verba, rerum naturam significare cum Platone assererem libentissimè, si hoc ille tantùm de primæva omnium linguarum asseverasset: ut in Genesi legimus; *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & universis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea: omne enim quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus; appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia, & universa volatilia cœli, & omnes bestias terræ.* Vides in illo primo sermone, quicunque ille fuit, nomina & etymologias rerum ab ipsa natura fuisse depromtas. Sed ut hoc in cæteris idiomatis asseverare non possum, ita mihi facile persuaserim, in omni idiomate cujuslibet nomenclaturæ reddi posse rationem: quæ si in multis est obscura, non tamen propterea nôn investiganda. Multa latuerunt Philosophos, quæ Plato eruit in lucem; multa post eum invenit Aristoteles; multa ignoravit ille, quæ nunc sunt passim obvia: latet enim veritas, sed nihil pretiosius veritate. Sed dices, quî potest fieri, ut vera sit nominis etymologia, si una eademque res variis nominibus per Orbem terrarum appellatur? Dico ejusdem rei diversas esse causas, quatum illi hanc, nos aliam contemplamur: sic Græci, ἄνεμον, Latini *ventum* appellavêre; illi ab spirando, * hi à *Veniendo.* Fenestram ἀπὸ τοῦ φαίνειν de-

Prima lingua verba significabant naturam rerum

Genes. 2.

Aliarum linguarum verba habent aliquam rationem.

* *Hi à veniendo*] Immo potius cum Angelo Caninio sentiam, *veni* originem non ex Latino sermone, sed Græco petendam, & primitus quidem ab eodem vocabulo, unde ἄνεμος deducitur, h. e. ab ἄω *spiro.* Hinc enim Particip. ἀείς, ἀέντος; & dein ἀήτης & ἀήτη *spiritus, ventus* Hesiod. Ἐργ. V. 643.

iix'

deduxit Latinus, *ventana* à noſtris dicitur: Luſitanis *janella*, quaſi parva janua. Præterea multa traxit Latinus à Græcis, quorum Græci reddent rationem: ridendi enim ſunt, qui in ſuo idiomate alieni nominis rationem ſcrutantur; * ut qui *petram*, quod pedibus teratur, aut pedem terat; & *lapidem* à labando, ſive à pede lædendo deducunt; quum utrumque ſit à Græcis πέτρα καὶ λᾶς. Non igitur dubium eſt, quin rerum omium, etiam vocum, reddenda ſit ratio: quam ſi ignoraverimus rogati, fateamur

εἴκ' ἄνεμοι κακὰς ἀπέχωσιν ἀήτας

ſi venti abſtinuerunt noxios flatus & V. 673. νότοιο δεινὰς ἀήτας *Noti graves flatus.*

* *Ut qui petram &c.*] Apprime his conveniunt, quæ ex Varrone A. Gellius adfert Noct. Att. I. 18. *In quo*, ait Varro, *L. Aelius noſter literis ornatiſſimus memoria noſtra erravit aliquoties. Nam aliquot verborum antiquorum Græcorum, proinde atque eſſent propria noſtra, reddidit cauſas falſas. Non enim leporem dicimus, ut ait, quod eſt levipes, ſed quod eſt vocabulum antiquum Græcum. multa enim vetera illorum ignorantur, quod pro iis, aliis nunc vocabulis utantur: & illorum eſſe pleriſque ignorent Græcum. quod nunc nominant* ἔλλυια: *puteum, quod vocant* φρέαρ: *leporem quod* λαγωὸν *dicunt.* Ridiculus hic eſt Phil. ille Carolus, qui *hoc loco exiſtimatum eſſe* queritur, *leporem* ἀπὸ τοῦ λαγωοῦ *potius, quam à levitate pedum nomen inveniſſe*: eaque occaſione invehitur in *hereſin literatorum quorundam, qui opinentur Latina pleraque vocabula Græcis accepta referenda*: Quod ipſum utique voluit Varro, & veriſſimum eſt, ſicuti contra ineptiſſimum eſt, quod tuetur Carolus, *leporem* à *levitate pedum* dictum: & inſcitum prorſus, quod hoc loco vel Varronem vel quemcunque alium *leporem* ἀπὸ τοῦ λαγωοῦ derivare ait, quum is nihil aliud dicat, quam hanc Cauſam eſſe; quare leporis etymon non quæſiverit Aelius in Græca lingua, quod Græci non amplius uterentur antiquo illo vocabulo, unde ſuum ſumſerunt Latini, ſed pro eo tunc jam λαγωὸν dicerent. Antiquum autem illud, quo priores Græci, & maxime Aeoles ſunt uſi, λέποριν fuiſſe tradit lib. III. de re ruſt.

mur potiùs nos nescire, quà nullam esse constanter affirmemus. Scio Cæsarem Scaligerum aliter sentire; sed hæc vera ratio est. Hæc tam multa invitus congessi, contra morosos quosdam, qui quum in Grammatica rationem explodant, testimonia tantum Doctorum efflagitant. An non legerunt Quinctilianum, qui *sermonem constare ratione, vetustate, autoritate, consuetudine* scripsit? Ille igitur non rationem excludit, sed in præcipuis enumerat; quasi verò Laurentius, & alii Grammatici, suarum etiam ineptiarum non statim conentur adhibere rationes, quales quales ipsæ sint. * Usus porro sine ratione non movetur; alioqui abusus, non usus dicendus erit: auctoritas verò ab usu sumpsit incrementum; nam si ab usu recedat, auctoritas nulla est: unde Cicero Cœlium, & M. Antonium reprehendit qui suo arbitratu, non ex usu loquerentur: *Nihil autem potest esse diuturnum*, ut inquit Curtius, *cui non jubest ratio.* Reliquum est igitur ut omnium rerum ratio primùm adhibeatur; tum deinde, si fieri poterit, accedant testimonia, ut res ex optima fiat illustrior.

De causis linguæ Latinæ, cap. 67.

Cap. 6. lib. 8.

Ratio à linguis minimè excludenda.

Lib. 4.

* *Usus porro &c.*] Sæpe tamen usus ab analogia & omni ratione recedere deprehenditur, quoniam antiquissimis temporibus Romani Grammaticam & rationem suæ linguæ ignorabant, usus autem sæpe forte fortuna, & ex inconsiderata vulgi libidine oriebatur, atque ita rationi prævalebat. Quando Comici dicunt, *Nemo homo* à ratione illud certe est alienùm, siquidem in τῷ *Nemo* jam expressum est τὸ *Homo*. Sic quum *deorsum* dicatur brevius pro *devorsum*, parum accurate Cl. Quadrigarius apud Gellium IX. 1. *Deorsum versum mitti* ait. Denique cum quis *gratulari* amico dicitur de re, quæ ei prospere evenerit, non alia est ejus locutionis & syntaxeos ratio ac significatio, quam, pro amico & propter amicum gratias agere Diis. Non ergo huic rationi attendunt sed usui, qui ipsos *Deos gratulantes* inducunt. Veluti Phædr. fab 69. dum *Herculem cælo receptum persalutasse* memorat *gratulantes Deos*. Recte tamen Sanctius quod omnium rationem etiam in lingua, præsertim Latina, censuit indagandam, id quod & præclare præstitit.

deduxit Latinus, *ventana* à nostris dicitur: Lusitanis *janella*, quasi parva janua. Præterea multa traxit Latinus à Græcis, quorum Græci reddent rationem: ridendi enim sunt, qui in suo idiomate alieni nominis rationem scrutantur; * ut qui *petram*, quod pedibus teratur, aut pedem terat; & *lapidem* à labando, sive à pede lædendo deducunt; quum utrumque sit à Græcis πέτρα καὶ λᾶς. Non igitur dubium est, quin rerum omium, etiam vocum, reddenda sit ratio: quam si ignoraverimus rogati, fateamur

εἰκ' ἄνεμοι κακὰς ἀπίσχωσιν ἀήτας

si venti abstinuerunt noxios flatus & V. 673. νότοιο δεινὰς ἀήτας *Noti graves flatus.*

* *Ut qui petram &c.*] Apprime his conveniunt, quæ ex Varrone A. Gellius adfert Noct. Att. I. 18. *In quo*, ait Varro, *L. Aelius noster literis ornatissimus memoria nostra erravit aliquoties. Nam aliquot verborum antiquorum Græcorum, proinde atque essent propria nostra, reddidit caussas falsas Non enim leporem dicimus, ut ait, quod est levipes, sed quod est vocabulum antiquum Græcum. multa enim vetera illorum ignorantur, quod pro iis, aliis nunc vocabulis utantur: & illorum esse plerique ignorent Græcum, quod nunc nominant* ἴλλυνα: *puteum, quod vocant* φρέαρ: *leporem quod* λαγωὸν *dicunt.* Ridiculus hic est Phil. ille Carolus, qui *hoc loco existimatum esse* queritur, *leporem* ἀπὸ τοῦ λαγωοῦ *potius, quam à levitate pedum nomen invenisse*: eaque occasione invehitur in *heresin literatorum quorundam, qui opinentur Latina pleraque vocabula Græcis accepta referenda*: Quod ipsum utique voluit Varro, & verissimum est, sicuti contra ineptissimum est, quod tuetur Carolus, *leporem* à *levitate pedum* dictum: & inscitum prorsus, quod hoc loco vel Varronem vel quemcunque alium *leporem* ἀπὸ τοῦ λαγωοῦ derivare ait, quum is nihil aliud dicat, quam hanc Causam esse; quare leporis etymon non quæsiverit Aelius in Græca lingua, quod Græci non amplius uterentur antiquo illo vocabulo, unde suum sumserunt Latini, sed pro eo tunc jam λαγωὸν dicerent. Antiquum autem illud, quo priores Græci, & maxime Aeoles sunt usi, λέποριν fuisse tradit lib. III. de re rust.

mur potiùs nos nescire, quà nullam esse constanter affirmemus. Scio Cæsarem Scaligerum aliter sentire; sed hæc vera ratio est. Hæc tam multa invitus congessi, contra morosos quosdam, qui quum in Grammatica rationem explodant, testimonia tantum Doctorum efflagitant. An non legerunt Quinctilianum, qui *sermonem constare ratione, vetustate, autoritate, consuetudine* scripsit? Ille igitur non rationem excludit, sed in præcipuis enumerat; quasi verò Laurentius, & alii Grammatici, suarum etiam ineptiarum non statim conentur adhibere rationes, quales quales ipsæ sint. * Usus porro sine ratione non movetur; alioqui abusus, non usus dicendus erit: auctoritas verò ab usu sumpsit incrementum; nam si ab usu recedat, auctoritas nulla est: unde Cicero Cœlium, & M. Antonium reprehendit qui suo arbitratu, non ex usu loquerentur: *Nihil autem potest esse diuturnum*, ut inquit Curtius, *cui non subest ratio.* Reliquum est igitur ut omnium rerum ratio primùm adhibeatur; tum deinde, si fieri poterit, accedant testimonia, ut res ex optima fiat illustrior.

De causis linguæ Latinæ, cap. 67.

Cap. 6. lib. 8.

Ratio à linguis minimè excludenda.

Lib. 4.

* *Usus porro &c.*] Sæpe tamen usus ab analogia & omni ratione recedere deprehenditur, quoniam antiquissimis temporibus Romani Grammaticam & rationem suæ linguæ ignorabant, usus autem sæpe forte fortuna, & ex inconsiderata vulgi libidine oriebatur, atque ita rationi prævalebat. Quando Comici dicunt, *Nemo homo* à ratione illud certe est alienum, siquidem in τῷ *Nemo* jam expressum est τὸ *Homo*. Sic quum *deorsum* dicatur brevius pro *devorsum*, parum accurate Cl. Quadrigarius apud Gellium IX. 1. *Deorsum versum mitti* ait. Denique cum quis *gratulari* amico dicitur de re, quæ ei prospere evenerit, non alia est ejus locutionis & syntaxeos ratio ac significatio, quam pro amico & propter amicum gratias agere Diis. Non ergo huic rationi attendunt sed usui, qui ipsos *Deos gratulantes* inducunt. Veluti Phædr. fab 69. dum *Herculem cælo receptum persalutasse* memorat *gratulantes Deos.* Recte tamen Sanctius quod omnium rationem etiam in lingua, præsertim Latina, censuit indagandam, id quod & præclare præstitit.

ſtrior. Quæ cauſa fuit, ut has noſtras vigilias *Minerva*, ſeu *de cauſis linguæ Latinæ* inſcriberemus; quia cujuslibet quæſtionis cauſas & vera principia eruere conamur; improbantes cum Cicerone Pythagoricum illud, *Ipſe dixit.* At 1. *de nat. deorum.* de linguæ Latinæ cauſis jam ſcripſerat Cæſar Scaliger; quem quia in multis ſequor, nonnunquam tamen ab eo diſſentiens titulum non abjiciendum putavi. Et Auguſtinus Saturnius ſuas acutiſſimas diſſertationes in Grammatica *Mercurium* vocavit; quem quia minus aliquando probamus, Minervam illi fidum monitorem adhibemus.

Cap. II.

Grammaticam non dividi in Hiſtoricen, & Methodicen: nec in Orthographiam, Proſodiam, Etymologiam, Syntaxin. Enumerantur partes orationis. Pronomen, & interjectio excluduntur.

Grammaticorum ſine ratione nulla eſt auctoritas.

Quoniam res, de qua agimus, ratione primùm, deinde teſtimoniis & uſu eſt comprobanda, nemo mirari debet, ſi magnos interdum viros non ſequamur; nam quantacunque auctoritate mihi Grammaticus polleat, niſi ratione, propoſitisque exemplis, quod dixerit, confirmaverit, nullam in re præſertim grammatica, fidem faciet. *Grammatici* enim, ut inquit Seneca, *ſermonis Latini cuſtodes ſunt*, non auctores. *Lib.* 15. *epiſt.* 96. * Neque ſexcentorum Grammaticorum auctoritas mihi perſuadebit, ut

* *Neque ſexcentorum &c*] Prorſus aſſentior Doctiſſ. Sanctio, non auctoritate Grammaticorum, ſed ratione & uſu, ſeu propoſitis exem-

ut *vapulo à præceptore*, *exsulo à Prætore*, Et *ego amo Deum*, & alia hujusmodi, Latinè dicantur. Unde illud verissimum est, quod Paulus tradit: *Regula est, quæ rem, quæ est, breviter enarrat; non ut regula jus sumatur, sed ex jure, quod est, regula fiat.* Quare extirpanda est consuetudo, *Vide infra lib. 3. cap. 3.* *Lib. 1. de reg. jur.*

A 4 quæ

exemplis probandam esse Latinam dictionem. Sciendum tamen est & illud, multo facilius eam probari, & certius affirmari, quam negari & rejici. Vel hæ ipsæ locutiones, quas Sanctius sibi nunquam neque à sexcentis Grammaticis persuasum iri affimat, si non earum ipsarum, certe similium tamen usu, & deinde ratione adferi satis superque queant. Etenim si quis dicat, *Vapulo à Præceptore*, *Exsulo à Prætore*, in utraque locutione rationem, quæ eadem utrobique, in priore (Vide infra III, 3.) etiam usum habebit sibi adstipulantem. In posteriore vero ratio tantum non potuit, ut eam usus admitteret, quia durissima est, cujusmodi locutiones usus aversatur. Ceteroquin enim *ab aliquo vapulare*, seu *exsulare* idem est, ac si dicas, opera alicujus vap. & exsulare, seu à parte alicujus, sicuti Auctor ipse lib. III. c. 4. τὸ *A* exponit, proficisci id, quod τοῖς vapulare & exsulare significatur. Et quid quæso discriminis, quod ad rationem, inter ista, & hoc Livii. I. 1. *Aeneam absimili clade domo profugum.* Cicer. Famil. IX. 16. *Levior est plaga ab amico, quam à debitore.* quidni eodem modo, *levius est vapulare ab amico &c.* Somn. Scip. c. 8. *Nec unquam ab alio renascetur* Sall Jug. 17. *Nisi qui ferro, aut à bestiis interiere*; Quibus paria, quæ Auctor & Scioppius d. l. congesserunt, *quis nolit ab isto Ense mori*: *infesto ne vir ab hoste cadat*; *Caput à Sole dolet, &c.* Nihil ergo causæ, quare τὸ *Vapulare ab aliquo*, cum & ratio & usus ferat, ita plane repudiet Sanctius. Sed nec ullam omnino video, aut comminisci possum, quamobrem rejiciat prorsus, tanquam minime Latinum, *Ego amò Deum*, quum & significatio & syntaxis verborum, quod ad rationem & usum, phrasin illam approbare utique videatur. Siquti enim Dii vel Deus passim à Latinis scriptoribus amare dicitur homines, ut vel ex juris jurandi formula, *ita me Deus amet*, perspicuum est: quidni eodem modo homo vicissim rectè dicatur amare Deum, æque ac parentes suos, & ipsas virtutes, quæ in hominibus sunt quasi quædam imagines Dei. Circero certe Famil. IX 22. *Amo verecundiam* ait, & I. 7. *Quam magnitudinem animi tui semper sum admiratus, semper amavi.* IX. 16. *amavi amorem tuum.*

quæ legem habeat reclamantem, quæ potius corruptela vocanda eſt, ut paſſim tradunt Juris conſulti: neque enim quæ barbaries admiſit fovenda ſunt, ſed quæ pervertit, vindicanda. Quare jam nemo mihi turbam Grammaticorum aliter præcipientium opponat: nam tantum cuique credendum eſt, quantum ratione comprobaverit: Cicero etiam aliquando circa Grammaticam ab Attico reprehenſus, primùm ratione, deinde antiquorum teſtimoniis ſe defendit. Non igitur mirandum eſt, ſi Quinctiliano non aſſentiar, qui Grammaticam in *Hiſtoricen*, & *Methodicen* diviſit, quam diviſionem deinceps Grammatici mordicus tenuerunt: Verum intereſt philoſophi, placitis humanis anteponere rationem. Eam opinior vocavit hiſtoricen, quæ omne ſcriptorum genus excutit; quæ nec citra muſicen poteſt eſſe perfecta, nec ſi rationem ſyderum ignoret; quæ neque ſit ignara philoſophiæ, cui eloquentia quoque non deſit. Omnes igitur diſciplinas huic Grammaticæ ſubjicit. Ubinam gentium ea Grammatica eſt? Quis eam conſcripſit? Unde hanc reginam artium petemus? Vulgi errorem ſequutus eſt Quinctilianus; dicebantur enim quondam Grammatici vulgo, qui primis rudimentis pueros inſtituebant, & eis poëtas enarrabant: quo in munere ſubeundo adhibebant præter Grammaticam, variarum artium cognitionem: neque tamen vulgus intelligebat doctorem illum Muſicæ, Aſtrologiæ, Philoſophiæ eſſe peritum. Mihi perfectus, abſolutuſque Grammaticus eſt ille, qui in Ciceronis, vel Virgilii libris intelligit, quæ dictio ſit nomen, quæ verbum, & cætera, quæ ad ſolam Grammaticam ſpectant, etiam ſi ſenſum verborum non intelli-

Ad Attic. lib. 7. epiſt. 3.

Lib. 1. cap. 4. & 9.

Hiſtorica non eſt pars Grammaticæ.

Quis ſit perfectus Grammaticus.

li-

ligat : eſt enim oratorum & poëtarum lectio variis artibus referta, quas ſi magiſter iſte callet, jam non grammaticus dicendus eſt ; ſed dum explanat Aſtrologiam , aſtrologus ; dum Hiſtoriam , hiſtoricus ; dum præcepta eloquentiæ, rhetor. Verbi cauſa, *Omnis triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis.* Hic Grammaticus explicabit grammaticam, doctrinam verò nonniſi Mathematicus. Quem deinde Grammaticum dabis, qui ſe expediat ab illo Davidico: *Pſal. 68.* *Rex virtutum dilecti dilecti , & ſpeciei domus dividere ſpolia. Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ , & poſteriora dorſi ejus in pallore auri.* * Sed quid in refellendo Quinctiliano fruſtra ope-

* *Sed quid in refellendo &c.*] Fruſtra ſane opera ponitur in refellendo Quinctiliano , cui neutiquam peculiaris fuit hæc ſententia quæ Grammaticen extendit ad facultatem ſcriptoris omne genus excutiendi & interpretandi. Secutus enim eſt inveteratum jam apud Græcos Latinosque uſum, cum in vocabuli ſignificatione , tum in munere Grammaticis aſſignando. Ipſe Cicero lib. I de Oratore, ſingularum artium munia percenſens, *In Grammaticis*, ait, *Poëtarum pertractatio, Hiſtoriarum cognitio, verborum interpretatio, pronunciandi quidam ſonus.* Idem lib. I. de Divin. *Grammaticos Poëtarum interpretes* appellat. Et hinc Imp. Tiberius, qui maxime curabat notitiam Hiſtoriæ fabularis, *Grammaticus* dicitur à Sueton c 70. *ejuſmodi fere quæſtionibus, quæ mater Hecubæ, quid Sirenes cantaverint, experiri*, ſatis ſane inepte, ſolitus. Immo adeo hæc vera, ut quæ ſola Grammaticum ex ſententia Sanctii abſolvunt olim à Grammaticis fuerint ſejuncta, nec ad eos pertinuerint, ſed ad illos, quos Græci Γραμματιστὰς, Latini *Literatores* vocabant. V. Sueton. de ill. Gramm. cap. 4. Atque hinc in Hiſtoria Auguſta paſſim dicitur quis in pueritia uſus primum hoc vel illo *literatore* , aliis vero deinceps *Grammaticis* ; Immo in jure Civili Grammaticis æque ac aliis Profeſſoribus indulta fuit immunitas , non item illis , qui primis literis pueros imbuunt , qua de re Woweriùs Polym cap. 4 Verum quidem , vocabulum *Grammatices* à primis illis literis formatum , & antiquiſſimis temporibus illas quoque ad Grammaticorum curam vel maxime pertinuiſſe, immo inde Grammatices ſtudia cœpiſſe ; & fur-

operam consumimus, quum ipse se suo gladio confodiat? Queritur enim in principio libri secundi, *Grammaticos alienas sedes occupasse:* deinde subdit; *Nos suum cuique professioni modum demus. Et grammatica (quam in Latinum transferentes literaturam vocaverunt) fines suos norit: præsertim tantum ab hac appellationis suæ paupertate, intra quam primi illi constitêre, provecta.* Hanc Quinctiliani sententiam valde probo; & cum doctissimis viris hoc teneo, *Artium usum conjunctum esse oportere; artes vero ipsas separatim tradendas.*

Cap. 1.

Ibidem.

Vitiosa Grammaticæ divisio.

Syntaxis est finis Grammaticæ.

Lib. 5. de Finibus.

Alii vero dividunt Grammaticam in literam, syllabam, dictionem, & orationem; sive quod idem est, in orthographiam, prosodiam, etymologiam, & syntaxim. Sed oratio sive syntaxis est finis grammaticæ; ergo igitur non pars illius; nam ut inquit Cicero, *Aliud est ars, aliud artis finis: quia nulla ars in se versatur.* Sic enim aliud est grammatica, aliud grammaticæ finis, & scopus, seu quod Græcè dicitur ὑποκείμενον. Tum deinde litera pars est Syllabæ, syllaba dictionis, & dictiones ipsæ partes orationis; non igitur partes grammaticæ: & cujuscunque rei pars alius rei pars esse non potest. Nos autem omissa grammaticæ divisione (quoniam nulla satis commoda occurrebat) sic sumus exorsi: *Grammatica*

forte etiam quondam desiisse. Sed neque id ignoravit Quinctilianus, ut qui discerte tradit II. 1. Grammaticen *ab illa appellationis suæ paupertate, intra quam primi constiterunt, tantum* suo tempore *provectam*, ut ea omnia complectatur, quæ lib. I. c. 4. exposuit, quæque hoc loco, ubi *suum cuique professioni modum* vult dare, tamen illis relinquit, conquestus tantum, quod ea quoque invadant, quæ proprie & solorum debebant esse Rhetorum, scil. prosopopœias, & suasorias declamationes. Hoc est, quod dicit illos *alienas sedes occupasse*, & intra *suum professionis modum* continere se jubet. Neutiquam vero istis verbis à priore sententia recedit, aut *suo se gladio confodit*, quod ait Sanctius.

matica est ars rectè loquendi. Cùm artem dico, disciplinam intelligo; est enim disciplina scientia acquisita in discente. Addidi deinde: *Cujus finis est congruens oratio.* Hæc oratio constat ex vocibus, vel dictionibus; voces rursus ex syllabis; syllabæ ex literis; & quia ultra non progredimur dividendo, vocamus literam *individui soni comprehensionem.* Dividimus igitur orationem in voces, seu dictiones, & has vocamus partes orationis; in quibus tanta est inconstantia Grammaticorum, ut nihil certi nobis adhuc potuerint constituere. Varro duas ponit, deinde ex sententia Dionis tres: unam, quæ adsignificat casus; alteram, quæ tempora; tertiam, quæ neutrum. *De his*, inquit, *Aristoteles duas partes orationis esse dicit, vocabula, & verba, ut homo, & equus, & legit, & currit.* Et eodem libro: *Quod ad partes singulas orationis, deinceps dicam, quarum vis, quoniam sunt divisiones plures, nunc ponam, potissimum in quæ dividitur. Oratio secunda, ut natura, in quatuor partes: unam, quæ habet casus, alteram, quæ habet tempora: tertiam, quæ habet neutrum: & quartam, in quæ est utrumque.* Sed is postea dividit primam in provocabula, ut *quis:* in vocabula, ut *scutum:* in nomina, ut *Romulus;* in pronomina, ut *hic:* & statim subdit; *Duo media dicuntur nomina; prima, & extrema, articuli:* hactenus Varro. Quintilianus ostendit ab Aristarcho (quem frequenter sequitur Varro) octo partes esse factas; sed idem Quintilianus ad undecim usque progressum fuisse ostendit, & has recenset: *Nomen, Appellationem, Articulum, Pronomen, Verbum, Participium, Adverbium, Conjunctionem, Præpositionem, Asseverationem, Attractionem.* Servius item undecim agnoscit. Nebrissensis cùm octo primùm constituisset, addidit in constructione

Grammaticæ definitio.

Vocabulorum divisiones. 7. lingua Lat.

Lib. 1. c. 4.

ge-

gerundia, ut ipse vocat, & *supina*; quod & ab aliis accepisse testatur. Hîc ego vestram fidem compello defensores errorum, qui omnia conturbari à me dicitis? quid statuendum inter tot veterum & recentiorum tenebras judicatis? Audite igitur Minervam. Creavit Deus hominem rationis participem, cui, quia sociabilem esse voluit, magno pro munere dedit sermonem. Sermoni autem perficiendo tres opifices adhibuit. Prima est *Grammatica*, quæ ab oratione Solœcismos, & Barbarismos expellit. Secunda *Dialectica*, quæ in sermonis veritate versatur. Tertia *Rhetorica*, quæ ornatum sermonis tantùm exquirit. Cùm igitur oratio sit finis grammatici, excutiamus, ex quibus hæc oratio possit constitui, ita ut nihil sit, quod per orationem non possimus enunciare. Sunt autem hæc tria, *nomen*, *verbum*, *particulæ*: nam apud Hebræos tres sunt partes orationis, nomen, verbum, & dictio consignificans. Arabes quoque has tantùm tres orationis partes habent: Pheal, verbum; Ismî, nomen; Herph, dictionem: quas tres partes orationis omnes linguæ Orientales habent. Rabbinus, ille, qui contra Cosdram regem Persarum disputat, omnes linguas ab Hebraica originem duxisse contendit, & Græcam, & Latinam olim tantùm tres orationis partes habuisse. Idem sentit Plutarchus in quæstion. Platonis: & D. Augustinus in Categoriis ex Aristotelis sententia tres partes orationis constituit. Quorum sententiam ut verissimam approbantes, perspicuitatis tamen gratia ex Platone sic disputamus. Inquit enim ille:

Artes sermonem perficientes.

Quidquid enuntiatur, aut est permanens, ut arbor, durum; aut fluens, ut currit, dormit. Res permanentes

Lib. de Ente.

tes

tes sive constantes vocamus, quarum natura diu perstat: harum notam Nomen *dixêre. Fluentes dicimus,* **Nomen.** *quarum natura est esse tamdiu, quamdiu fiunt. Harum nota* Verbum est. *Rursus verbis & nominibus deerat* **Verbum.** *modus, per quem causarum ratio explicaretur. Hic in nominibus dicitur* Præpositio : *ut*, versatur in tene- **Præpositio.** bris propter ignorantiam. *In verbis est* Adverbium: *Nam si qualitatem innuas, dices;* bene currit: **Adverbium.** *si tempus;* hodie legam. *Postremò orationes ipsæ inter se indigebant ligaturis; quare* Conjunctio *fuit excogitata.* **Conjunctio.** Hæc Plato. *Participium* autem nomen est, sed habet à verbo temporis adsignificationem, & constructionem. **Participium.** Diogenes Laërtius in vita Zenonis has quinque enumerat partes: *Nomen, Appellationem, Verbum, Conjunctionem, Articulum.* **Vide infra c. 14.** Nomen, ut Socrates; Appellationem, ut Consul. Præterea quum res omnes constent ex materia & forma, oratio itidem constabit; nam *in verbis*, ut inquit Fabius, *vis est sermonis, ut in nominibus, materia, quia alterum est, quod loquimur: alterum de quo loquimur.* **Lib. 1. c. 4.**

Interjectionem non esse partem orationis, sic ostendo: **Interjectio.** Quod naturale est, idem est apud omnes: sed gemitus & signa lætitiæ idem sunt apud omnes: sunt igitur naturales. Si verò naturales, non sunt partes orationis. Nam eæ partes secundum Aristotelem, *ex instituto, non natura* debent constare. Interjectionem Græci adverbiis adnumerant, * sed falso. Nam neque voces Latinæ aut Græcæ sunt, etiam si Latinis aut Græ-

* *Sed falso*] Non ita absurde, aut falso. Nam pleraque, quæ interjectionibus adscribuntur, non tam sua natura, quam *ex instituto* ad designandos varios rerum modos & animorum motus, veluti admirationem, comminationem, exhortationem &c. adhibentur, & idcirco in variis linguis diversæ sunt, ut aliæ item particulæ.

Græcis literis scribantur; sed signa tristitiæ, aut lætitiæ, qualia in avibus, aut quadrupedibus, quibus tamen nec vocem, nec orationem concedimus. Vide Adagium, *Ne my quidem*; & *Ne gry quidem*. Valla lib. 2. cap. 11. interjectionem à partibus orationis rejicit. Itaque interjectionem à partibus orationis excludimus, tantum abest, ut eam primam & præcipuam cum Cæsare Scaligero constituamus.

Pronomen. Pronomina itidem non dubiis rationibus à partibus orationis rejiciemus. Primum omnium, si pronomen differret à nomine, ejus natura per definitionem posset ostendi: At verò nulla est definitio pronominis; neque potest vera & propria investigari: nullum igitur pronomen est. Quid quod definitio nominis non excludit pronomina? Nam quum dicis, Nomen declinari per casus, nec significare cum tempore, cur non apponas pro exemplo, Ut *Ego, Tu?* Adde quod Aristoteles acturus de oratione, nominis & verbi tantum meminit. Igitur ex illius sententia, *Ego disputo*, non esset oratio. At (ut inquit D. Augustinus) *Nomen pro pronomine usurpare solemus.* Et ita Aristotelei intelligunt, quum in voce nominis pronomina etiam includi fatentur. *Lib. de Magist.*

Sed & quum puero traduntur præcepta de concordia nominum inter se, non indigemus nova doctrina ad hanc concordiam explicandam: nam quemadmodum dicimus, *Liber bonus*, & *doctus*; sic *liber meus, tuus, uus*. Præterea, quomodo possunt poni pro nomine, si illis significamus res non habentes nomina, aut ea quorum nomen ignoramus? Imo res omnes, antequam nomen haberent, vocabantur, *hoc* vel *illud*; Unde & cœlum ipsum, teste Platone, vocatum

tum

tum est ab antiquis, *Hoc:* quia essetne Deus, an res creata, illis in incerto erat. Itaque vetustiora sunt pronomina hæc, * quam ipsa nomina quomodo igitur Pronomina appellabuntur? Quid quod individua substantia (ut physicè dicamus) melius, & peculiarius explicatur per tria hæc pronomina, † quàm per nomina propria: cùm enim dico; *Ego*, neminem alium poteris intelligere. At cùm dico *Franciscus*, etiam in alium potest transmitti intellectus: unde *Franciscus* potiùs pro *ego* ponitur, quàm contrà. Multo plus errarunt, qui loco nominis proprii pronomen posse poni docuerunt: nam hoc modo; *Magister, Rex, Dux, Gubernator* essent pronomina: quia pro Pompeio, aut Cicerone ponuntur: Sic *Poëta* pro Virgilio, *Orator* pro Cicerone, & hujusmodi sexcen-

In Timæo.

* *Quam ipsa nomina*] Ne erres, non omnia nomina, sed quædam, quæ quia nondum erant inventa, vel quia ignorabantur, designabantur res ipsæ per τὸ *Hoc* δεικτικῶς, quod proinde antiquius erat multis nominibus, quorum loco adhibebatur. Ceteroqui nomina natura sua sunt vetustiora pronominibus, nec dici potest *Hoc*, nisi intelligatur, & ordine naturalis syntaxeos præcedat *negotium*.

† *Quam per nomina propria*] Verum quidem, quando illa desierunt esse vere propria singulorum, seu amisere naturam proprietatis. At vero, quando vere unius sunt, & necdum cum ullo alio communicata, æque, immo melius & pecularius per illa, quam per tria pronomina significatur individua substantia. Etenim quum audis hæc verba, *Ego feci*, non statim intelligis, quis fecerit, priusquam scias, quis id dicat. At si audias, *Numa fecit*, & nullus sit alius, qui eo nomine, appelletur, tu autem non ignores, quis eo designetur, ut nec in altera locutione ignorare debes, quid per τὸ *Ego* notetur, confestim intelligis quam optime, quæ sit illa individua substantia, quæ fecerit. Hoc vero ubi per nomina propria intelligere nequis, illa non amplius sunt quod appellantur. Qua propter nulla est vis in hoc quidem argumento Sanctii.

centa. Tum etiam adjectiva à proprio nomine ducta, ut Cæsariani, aut Pompeiani milites, essent pronomina, quia Cæsaris vel Pompeii milites intelliguntur; ut (apud Virg.) *Evandrius ensis*, pro Evandri. Errarunt item & illi qui pronomen vocem esse nominis vicarium definierunt: nam in iis sermonibus, *Annibal peto pacem, hospita Phyllis queror*; deest *ego*; non ut vicarium, sed ut primarium. Item illo Livii: *Audi tu populus Albanus, tu* specialius & prius est, quàm *populus Albanus*. Alii ut eludant argumentum, dicunt: pronomina personam certam significare, quo apparet non esse nomina. Imo propterea magis essent nomina, quia melius, & proprius res ipsas significarent. Sed quid sit persona illi omnino ignorarunt, nos inferiùs aperiemus. *Nomen*, ait Donatus, *est pars orationis cum casu, corpus, aut rem proprie communiterve significans*. Hæc difinitio comprehendit omnia pronomina. Rursus idem: *Pronomen est pars orationis, quæ pro nomine posita tantundem pene significat, personamque interdum recipit.* Sed hæc definitio ridicula est, & in multis peccat. Probus grammaticus enumerat pronomina unum & viginti; Priscianus & alii, quindecim: Donatus quærit, quid inter pronomina, & articulos intersit: Varro de lingua Latina bis mentionem fecit de pronomine, quum de nomine *hic, hæc, hoc*; loqueretur, quod & *articulum* vocat. Quinctilianus pronomina vocat, *quantus, qualis*. Quare desinant isti mirari, cur huic doctrinæ non assentiamur, quum & ipsa secum non consentiat. Et ut semel quod sentio dicam: *Ego, tu, sui*, Protonomina, vel prima nomina rectiùs vocarentur, quum sint aliorum duces, & sui juris; non enim aliorum nor-

[Margin notes: *Æn.* 10. — *Lib.* 1. — *Cap.* 11. *de verbo.* — *Lib.* 1. *cap.* 5.]

mâ declinantur, quod Regum proprium eſt; niſi velis grammaticorum commentis accedere, qui etiam, ſi Muſis placet, pronominum declinationes obtrudunt: nam cætera omnia nomina ab his gubernantur, & eis ſublatis reliqua omnia muta & manca reperientur.

Cap. III.

De Accentu, Figura, Specie.

Antequam ad ſingulas partes orationis explicandas accedamus, præmittenda ſunt breviter, quæ accidunt omni voci: hæc ſunt Accentus, Figura, & Species.

Accentus. Accentus, ſive tenores, quos Græci *τόνους, καὶ προσῳδίας* vocarunt, tres fuerunt apud antiquos, ut teſtatur his verbis Cicero: *Mira eſt quædam natura vocis: cujus quidem è tribus omnino ſonis, inflexo, acuto, gravi tanta ſit, & tam ſuavis varietas perfecta in cantibus.* *De Oratore.* Quinctilianus hanc * obſervationem accentuum difficilem

* *Obſervationem accentnum difficlem &c.*] Accentuum ratio breviter ſic ſe habuit. Syllaba ultima vel penultima, quæ in pronunciando erat tractim producenda, quaſi quas haberet vocales, dicebatur pronunciari ſono inflexo vel circumflexo, cujus nota fuit litera V. inverſa. Ceteroqui quæcunque ſyllaba ſive ultima, penultima, ſive antepenultima, ſimpliciter in pronunciando paulum intendebatur, illa dicebatur acui, & acutum habere accentum, cujus nota fuit lineola ab ſiniſtra parte, unde ſcribimus, ſeſe erigens. Reliquæ ſyllabæ, quæ remiſſius pronuntiabantur, credebantur habere gravem accentum, quaſi in guttur ſubſidentem, & proinde ejus nota fuit lineola ab ſiniſtra parte ſeſe demittens. Notis quidem iſtis veteres non reperiuntur uſi, ſed tamen ſonos ipſos, prout vel intendebantur, vel remittebantur, vel etiam producebantur, iſtis appellationibus diſtinxerunt.

lem esse dicit. Et Servius antiquus grammaticus in Donatum, *Gravem accentum in usu non esse* contendit. Ego quoque credo circumflexum periisse, & solum acutum, vel quasi acutum remansisse. Quare vero magis acutus, quàm cæteri, permanserit, ex eodem Ciceronis libro causa poterit elici. *Natura*, inquit, *quasi modularetur hominum orationem, in omni verbo posuit acutam vocem, neque unâ plus, neque à postrema syllaba citra tertiam: quo magis naturam ducem ad aurium voluptatem sequatur industria.* Vide Quinctilian. lib. 1. cap. 5. & Erasmum in lib. de pronuntiatione; qui tamen mihi in omnibus placere non possunt.

Figura. Figura dicta est à fingendo, & * *fingere* est ex-

* *Fingere est exprimere &c.*] Ipsa hæc sunt verba, quibus Jul. C. Scaliger in libb. de Caus. L. L. τὸ *fingere* exposuit, existimans videlicet idem esse, & ejusdem originis *fingere*, & *pingere*. Sequitur eum Sanctius, & inde ortum, quod *figuræ* vocem in simplici vocabulo non agnoscat, nec admittat. Sed pace utriusque dixerim, aliud est *fingere*, & æque simplici ac composito convenire potest *figuræ* vox. Etenim *fingi* dicitur proprie omnis res, quæ figendo, seu affigendo alterum alteri, formam suam accipit, non solum alterius imitatione expressam, sed etiam plane novam. Et hinc aves quando nidos suos struunt, apes quum favos, homines cum ex argilla vel luto vasa fictilia, & statuas conficiunt, propric *fingere* ea dicuntur, quia omnia hæc opera primis temporibus facta sunt affigendo & addendo materiam materiæ. Hinc porro *vasa fictilia* cujuscunque formæ, & *figuli*, qui ea conficiunt; denique Prometheus, qui homines, eorumque singula membra ex luto finxisse traditur, *Auctor vulgi fictilis* vocatur apud Phædr. fab. 72. Immo *fingere* & *pingere* diversæ prorsus fuerunt artes. Unde Alexander M. *ab Apelle pingi*, sed *à Lysippo fingi* volebat teste Cicer. Famil. V. 12. & Nero *pingendi fingendique non mediocre habuisse studium* dicitur Sueton. c. 53. Sed & nullus ego dubito, τὸ *fingere* ἀπὸ τοῦ *figere* esse formatum, vel potius utrumque vocabulum fuisse olim unum idemque, & τὸ *figere* ad illa, quæ utroque nunc verbo significantur, adhibitum. Posteavero ad significatio-nem

primere imitatione rem veram. Ita vocamus figuras in tabulis & ſignis: hinc ducta eſt ſimilitudo in re literaria, quando ex duabus vel pluribus vocibus effingimus unam. Ego figuram in voce ſimplici propriè non invenio: propterea in hac parte hoc mihi nomen [non] ſatis arridet: nam antequam compoſitio inventa eſſet, ſimplicia nullius fuiſſe figuræ certum eſt; ſed fortaſſe per relationem, ut vocant Dialectici, rectè dicemus, quicquid non ſit compoſitæ figuræ, ſimplicis debere appellari. *Simplices voces,* inquit Fabius, *prima poſitione, id eſt, natura ſua conſtant; compoſitæ aut præpoſitionibus ſubjunguntur, ut innocens; interdum repugnantibus inter ſe duabus, quale eſt, imperterritus: alioqui poſſunt aliquando con-* Lib. 1. cap. 5.

 tinuari

nem operum fictilium ab aliis rebus, quæ item figendo fiunt, diſtinguendam, prolatum eſſe quaſi novum vocabulum τὸ *fingere* interpoſita litera N. id quod inde etiam confirmatur, quod pleraque vocabula ex eo & hac ejus ſignificatione olim derivata non agnoſcunt hanc literam, Veluti *figura figulus*, *figmentum*, *effigies*. Neque mirum hoc cuiquam accidere debet, quum & in aliis ſimiliter evenerit, veluti in *quæſo*, & *quæro*. Et ſic etiam hodie tanquam diverſiſſima habentur *anſa* & *ara*, quum antiquiſſimis temporibus utrumque idem plane fuerit vocabulum, nempe *aſa*, quod ſignificabat primo generatim omne id quo aliquid apprehenditur, deinde vero ſpeciatim & quaſi κατ' ἐξοχὴν partem illam altaris, quam ſupplices prehendere ſolebant, h. e. cornua altaris. Ex uno hoc vocabulo tandem quo pro duplici ejus ſignificatione ſunt orta, non derivatione, ſed diverſa ſolum pronuntiatione. Nam in generali illo ſenſu cœpit τὸ *Aſa*, interjecta litera N. *Anſa* efferri. In altero uſus pronunciandi literam S. mutavit in R. ſicuti in quamplurimis aliis fecit. Ut vero ad *fingere* redeam, ex pauloante diſputatis ſatis liquere poteſt, *figuram* proprie ſignificare quamcunque formam, & proinde non minus ſimplicem vocabuli formam poſſe denotare, quam compoſitam, aut aliunde effictam. Et quidni in ipſis vocabulis duæ vel tres ſtatuantur figuræ, cum & in oratione tot à Rhetoribus ponantur. Audi Auct. ad Herenn. IV. 8 *Sunt tria genera, quæ nos figuras appellamus, in quibus omnis oratio non vitioſa conſumitur. Unam gravem, alteram mediocrem, tertiam extenuatam vocamus.*

tinuari duæ, ut incompositus, reconditus, & quo Cicero utitur subabsurdum: aut è duobus quasi corporibus coalescunt; ut maleficus: nam ex tribus nostræ utique linguæ non concesserim: quamvis Capsis, *Cicero dicat compositum esse ex* cape si vis; *& inveniantur qui Lupercalia æquè tres partes orationis esse contendant, quasi* luere per caprum: *nam* solitaurilia, *jam persuasum est esse ex* sue, ove, & tauro: *& sanè ita se habet sacrum, quale apud Homerum quoque est: sed hæc non tam ex tribus, quam ex particulis trium coëunt. Cæterum etiam ex præpositione & duobus vocabulis durè videtur struxisse Pacuvius:* Nerei repandirostrum, incurvicervicum pecus. *Junguntur autem ex duobus Latinis integris, ut* superfui, subterfugi: *(quanquam ex integris an composita sint quæritur) aut ex integro & corrupto, ut* malevolus: *aut ex corrupto, & integro, ut* noctivagus: *aut ex duobus corruptis ut* pedisequus: *aut ex nostro & peregrino, ut* biclinium: *aut contra, ut* epitogium, *&* Anticato: *aut ex duobus peregrinis, ut* epirhedium. *Nam cùm sit præpositio ἐπὶ Græca,* rheda *Gallicum: neque Græcus tamen, neque Gallus utitur composito. Romani suum ex alieno utroque fecerunt. Frequenter autem præpositiones quoque copulatio ista corrumpit: Inde,* abstulit, aufugit, amisit: *cùm præpositio sit* ab *sola; &,* coit, *cùm sit præpositio* con. *Sic,* ignavi & erecti. Hactenus Fabius. Illud addendum fuit, ubicunque rectus sit, flectetur; obliquus non flectetur, ut *omnipotens.* Neque excipies cum Prisciano hoc nomen * *alteruter;* nam

* *Alterutrius.*] dicitur tamen & *alterius utrius*, & sic porro Festus in *Rapi solet*: *quo utroque mors propinqua alterius utrius captari putatur.* ubi male substitutum volunt in margine *alterutrius.* Nam & Cic Famil. VI. 1. *si mihi alterumutrum de exitu rerum promittendum esset.* & Cœlius VIII. 8. *Alteram utram ad conditionem descendere.*

nam *alter* factum est ex *alterus*, & *alterutrius* ex *alteri utrius*, more antiquo.

Species dicitur ab *specio* antiquo; dicitur & *forma*, atque etiam *figura*; unde hæc nomina confusè aliquando à Grammaticis sunt imposita. Sed dicamus speciem more Logico dici; illi enim vocant species partes generi subjectas; sic in re literaria flexiones illæ quæ ducuntur ab uno capite dicentur species; ut à *lego legens*, *lectio*, *lector*. Hanc flexionem seu derivationem Varro non uno in loco *declinationem* vocat; sed latius extendit nomenclaturam, quam cæteri grammatici opinantur. Varronis verba sunt: *Declinantium genera sunt quatuor: unum nominandi, ut ab* equo equile: *alterum casuale, ut ab* equo equum: *tertium augendi, ut ab* albo albius: *quartum minuendi, ut à* cista cistula. Hæc ille. Possemus hìc verborum species numerare, ut *cursito*, *sorbillo*, *calesco*, quas ego ad Grammaticam nihil pertinere arbitror, cùm illorum discrimen à sola significatione pendeat.

Species.

Lib. 5. linguæ Latinæ.

Cap. IV.

De Numero.

Postquam ea quæ dictioni accidunt enumeravimus, quomodo ipsæ voces inter se dividantur, explicemus. Omnes ferè grammatici hanc divisionem per declinationes distinxêre, ut partim dicerent declinari, partim non item. Sed declinatio posterius quid est, & ex numero, casu, tempore, & genere constat: nam de quolibet nomine prius rogamus speciem, figuram, numerum, & genus, quàm declinationem. Quid quòd

in rectis, si propriè loqui velis; nulla est declinatio, sed in obliquis. Adde quod etiam adverbia flecti, seu declinari possunt, teste Varrone, Ut *cras*, *crastinus*. Contra verò numerus prior est omnibus iis; quia cæteras partes per numeros explicamus; ut prima persona, primus casus, prima declinatio, prima conjugatio, &c. Itaque numerus accidit tribus partibus, nomini, verbo, & participio.

Partes Orationis numeri participes.

Dualis numerus inutilis.

Numerus alius singularis, alius pluralis; neque plures numeri fuerunt necessarii: nihil enim tertium est inter unum & plura; quoniam unum & plura ex uno frequentato facta sunt. Neque rationi consonum est, aliquos Græcorum (ut Jones) recepisse numerum dualem, quem Æoles non receperunt, quos Latini in multis fuêre imitati; & Latinos qui contendebant esse numerum dualem satis exagitat Quinctilianus. * Non tamen ibo inficias, duo nomina esse apud Latinos in dúali numero *ambo*, & *duo*. Sed à Græcis hæc accepe-

Lib. 1. cap. 5.

* *Non tamen ibo inficias &c.*] Præivit Sanctio Donatus in Artis ed. sec. *Numeri sunt duo, singularis, ut hic sapiens; pluralis, ut sapientes. Est & dualis numerus, qui singulariter enunciari non potest, ut hi ambo, hi duo.* Verum quidem hoc, quod ad significationem, at minime quod ad rationem Grammaticam, de qua hic agitur, & ad quam, ut infra initio cap. 7. traditur, *significatio non pertinet*. Latini prorsus non agnoscunt in sua lingua Dualem numerum, atque idcirco illa ipsa vocabula *ambo* & *duo* construunt cum pluralibus non suæ modo linguæ, sed & Græcæ, quæ dualem ceteroquin habet. Manifestum id ex Gellio Noct. Att. I. 16. *sicuti una* χιλιας, *& duæ* χιλιάδες. Quod si *duo* in arte Grammatica Latinorum dualis haberetur numeri, debuisset utique necessario additum sibi habere etiam dualem illius Græci vocabuli, qui est χιλιάδε non autem pluralem, seu *plurativum*, ut ibidem Gellius, & alibi sæpius hunc numerum appellat.

perunt, & tamen cum verbo plurali conjungunt, ut *ambo currunt*. Sed jam ad singulas vocis partes accedamus.

CAP. V.

De Nomine.

NOmen dici à Græco ὄνομα omnes sentire videntur; mihi autem à *nosco novi, notum, novimen, nomen*: ut à moveo, movi, motum, movimen, momen: est enim imago quædam Nomen; qua quid noscitur. Hæc Scaliger. Porro nominis finitio est per vocem numeri casualis cum genere; quæ definitio propria est & perfecta: *vox* enim seu dictio, seu pars orationis genus proximum est, & *casus* est specialis differentia.

Nomen est vox numeri casualis cum genere.

Auctor ille περὶ ἑρμηνείας qui circumfertur, indignus profecto Aristotelis nomine, nomen definit: *vocem significantem ad placitum sine tempore, cujus nulla pars significet separata.* An nomina significent natura, an fortuitò, magna quæstio est, & tota physica, nihil ad grammaticos: aliqua tamen attigimus cap. 1. Cæterùm hæc pseudo-Aristotelea definitio, aut potius descriptio etiam conjunctiones, & adverbia comprehendit: ut mittam interim pessimam esse definitionem, ubi negatio reperitur. Neque necesse fuit addere, *sine tempore*, ut differat à participio: Participium enim omnino nomen est, sed habet præterea aliquid à verbo, ut Rex Philippus est etiam Dux, & Comes. Sed hæc latius, quum de participiis agemus. Alii dixerunt: *Nomen est, quod corpus aut rem proprie, communiterve significat.* Quasi corpus non esset res;

Donatus malè Nomen definit.

 res;

res; aut quasi hæc definitio ipsorum pronominibus non conveniret. Sed de iis nugis hactenus: nunquam enim finis esset, si singula vellemus persequi.

Cap. VI.

De Casibus. Græci sexto non carent.

Cap. 80. PRima & specialis nominis differentia, teste Scaligero, casus est. De cujus natura, ordine, atque nomine deinceps est dicendum. Ac primum solet quæri, cur rectus dicatur casus, si casus dicuntur à cadendo, quia cadant à recto; Hoc latè disputat Scaliger, tandemque huc tendit, obliquos dici casus, quia cadant à recto; Rectum autem ipsum, voce largius communicata casum etiam appellari. Disputat insuper Scaliger, non rectè casibus nomina indita ab officio, ut nominativus, genitivus, &c. Sed hæc nomina probat, primus, secundus, tertius, usque ad sextum. Ego ut Scaligero non possum non assentiri, ita etiam antiquissimorum vocabula non audeo convellere. Video M. Varronem (qui ad Ciceronem scripsit) iis uti nominibus, quibus nunc utimur: ,, [similiterque Asconium in 3. Verrin. *Nominativum casum;* & ,, in 2. Verrin. * *Ablativum* dicere:] quinetiam Varro lib. 1. de Analogia, rationem casuum iis verbis conatur ostendere: *Sunt declinati casus, ut is qui de altero diceret, distinguere posset,*

Rectus casus.

Casuum nomina antiquiss.

* *Ablativum dicere*] Adde Sueton. Aug. c. 87. *Domos Genitivo casu singulari, pro domus* & Gell. IV. 16. ubi promiscue *Genitivum* & *patrium casum, Dativum,* & *dandi casum* secundum & tertium vocitat.

posset, quum vocaret, quum daret, quum accusaret. Sic alia quædam discrimina, quæ nos, & Græcos ad declinandum duxerunt. Idem Varro eodem lib. & secundo, *vocativum non esse rectum, quamvis recto similis sit.* Donatus nominativum, & vocativum *rectos* appellat, non recte. Priscianus latè ordinem casuum ostendit, & singulorum reddit rationem, quare ita vocentur; simulque confutat eos, * qui septimum casum sunt commenti, in quibus est Quinctilianus. *Lib. 1. c. 4.* In omni porrò nomine natura sex partes constituit. *Causa & origo sex casuum.* Primum ipsam nomenclaturam, cui meritò datus est rectus, qui verè nomen est; reliqui enim, ut censet Aristoteles, non sunt nomina, sed casus nominis. Deinde quid generet, aut possideat. Tertiò cui fini, vel operi destinetur. Quartò in quem finem tendat actio. Quintò vocandi officium. Postremò modum, in quo causas, & instrumentum collocamus. Hic est sextus casus, † qui pessimè vocatur *ablativus*: quum sit in illo comparatio; ut *doctior Cicerone*: & modus *Ablativus non rectè dicitur.*

* *Qui septimum casum*] Sic appellabant Ablativum, quando id instrumentum vel modum, quo res gesta, denotandum idhibebatur, nec ita manifeste regebatur à præpositione. Servius ad Virgil. Ecl. II. *Mollia luteola pingit vaccinia caltha*: *nisi luteola*, inquit, *septimus sit casus*, *non stat versus.* Et ad Aen. I. V. 79. *pulchra faciat te prole parentem*: *quod nos per Genitivum singularem dicimus*, *antiqui per septimum dicebant*, *ut hoc loco*, *parentem pulchra prole*, *id est*, *pulchræ prolis.*

† *Qui pessime vocatur Ablativus*] Nihilo pejus, quam alii casus receptis appellationibus sunt insigniti; quum & in illis varii usus possint notari, & sæpe contrarii istis appellationibus, Veluti in *Dativo*. & *Accusativo*, qui æque eripienti ac danti, æque defendenti atque accusanti junguntur. Denominationes hæ casuum factæ à potissimo usu, qui in *Ablativo* est, quod regitur à præpositionibus, quæ unde quid sumitur & proficiscitur, maximam partem significant.

ut *lento gradu* : & cauſa efficiens ; ut *amore patris*: & materia ; ut *lapide quadrato* : & inſtrumentum ; ut *lapide ictus*. Et verò ſi Quinctilianus adverteret , ſextum caſum omnino à præpoſitione pendêre (quod in conſtructione oſtendemus) & pro natura præpoſitionis ſignificationem mutare , nunquam in dubium verteret , an ſeptimi caſus vis apud Latinos reperiretur. * Sed quoniam hæc caſuum partitio

Vide infra lib. 2. cap. 8.

* *Sed quoniam hæc caſuum &c.*] Falſa & inanis eſt omnis hæc diſputatio , quæ ſequitur , de ſexto Græcorum caſu. Nam primo , quæ de partitione naturali caſuum , & ſexti in omni idiomate neceſſitate traduntur , inepta adeo ſunt , ut ipſa experientia refutentur. Neque Latini ſextum adhibuere ad modum , inſtrumentum , cauſam , pretium , materiam , locum per ſe denotandum , ſed in omni ſignificatione præpoſitionibus , quæ non requirunt quartum, junxerunt. Græci vero præpoſitionum & ſexti caſus uſum penes Latinos diviſum habent in ſecundum & tertium , aliquando & quartum. Immo quoniam Sanctius heic tertium Græcorum præcipuum , vel potius ſolum diſpertiri vult in Latinorum tertium & imprimis ſextum , quaſi cui maxime ille ex Græcis caſibus reſpondeat , affirmare vix vereor , ei , uſu certe , Genitivum ſeu ſecundum Græcorum æque convenire , quippe qui longe pluribus apud iſtos nectitur præpoſitionibus , quam Dativus , & maximam partem illis , unde formatæ ſunt Latinæ , Ablativum requirentes. Nec quicquam magis proprium Ablativo , quam Abſoluti , ut dicitur constructio. Eam vero ipſam etiam Genitivo dederunt Græci. Incaſſum porro quæritur , ſi Græci ſextum non haberent , unde Latini eum formaſſent in Græcis vocabulis , quum utique ſi Græca hæc vocabula in ſuæ linguæ formam & conſtructionem transferebant , debuerint iis dare iſtos caſus , qui in ſua lingua erant uſitati , & proinde etiam illum , qui in ea deſtinatus erat præpoſitionibus ſeu expreſſis , ſeu ſuppreſſis. Neque vero ineptius cogitatu eſt , præpoſitiones ἐν , σὺν &c. in lingua Græca jungi non Ablativo , ſed Dativo , quàm ſimiles Genitivo , neque generationem , neque poſſeſſionem ſignificantes , veluti ἀντὶ , διὰ , μετὰ , περὶ , πρὸ , &c. Sed maxime ſuam ſententiam confirmari credit Sanctius eo , quod Græcorum tertius caſus ſæpenumero cum La-

norum Adjectivis in sexto casu, vel eorum præpo-
nibus sextum requirentibus construitur, tanquam si
proinde in locis sine controversia sit idem cum La-
rum sexto, seu Græcorum sextus. Heic vero scien-
, Latinos sextum postremo loco formasse ex tertio
suo, tum Græcorum, & antiquissimis temporibus,
ido propius multo accedebant ad linguam Græcorum,
ım non habuisse, sed ad ejus usum adhibuisse, item
ræcos, tertium: postea vero tractu temporis, & con-
ıdine diversi usus, prout tertius ille à præpositione
batur, vel non regebatur, ex uno casu factos duos;
m ut ex tertia Latinorum litera C duæ similiter fa-
sunt C & G, & in his ipsis casibus ex uno sexto dein-
Veteres Grammatici duos fingere voluerunt sextum
ptimum, prout vel recipere præpositiones vel recu-
ipsis videbatur. Atque hac de caussa etiam nunc in
ıli numero omnium declinationum apud Latinos con-
unt plane tertius & sextus. Et in singularibus simi-
quondam fuit. Nam in prima declinatione dictum
MENSAI, & hinc deinformatum in dativo MENSÆ,
blativo MENSA, A longâ, utpote orta ex diph-
go AI, cum ceteroquin in Nominibus terminalis
mper sit brevis. In secunda prorsus etiam nunc con-
ınt uterque casus. In tertia quoque olim nulla fuit
eos distinctio, licet terminatio esset incertior per
ıiscuum usum literarum E & I. Sic olim dictum *Si-
sibe*, *sibi*, *Tibe*, *Tibi*, ut ex inscriptionibus inter e-
os constat. V. & Quinctil. I. 7. de τῷ *sibe*. Simili-
Festus *Me pro mihi dixisse antiquos* refert, quamvis
ıpla, quæ affert, aliter exponi queant, frustra ob-
te Luca Fruterio Verisim. I. 16. Rectius probatur,
tradit Festus, ex Plauto Bacchid. III. 6. 36. *& me
ınsultum male*, manifeste pro *mihi*. Similiter Afranius
Nonium, *qui me est animi exercitus*, ubi τὸ *Me* alii
ıt esse Ablativum, alii Accusativum, tanquam si *exer-*
verbum sit, & activo sensu positum: alii denique
ıt, *qui mei est animi exerc.* At nihil opus nec emenda-
, nec tam duris interpretationibus, siquidem memi-
ıus *Me* pro *mihi* dixisse veteres, seu olim Abla-
& dativi, ut unius ejusdemque casus, fuisse unam ean-
ue formam & pronunciationem. Et proinde terminatio
rni Ablativi manifeste etiam dativo tribuitur in an-
simo Plauti Epitaphio, quod est apud Gell. Noct. Att.
. *Postquam est morte datus Plautus, comœdia luget*,
te pro *morti*. Contra Ablativis sæpe apud Plautum da-
ırma dativi Capt. IV. 2. 27. *qui alunt furfuri sues.*
l. I. 2. 64. *Caruaria tria grandia tergoribus oneri uberi*
pro-

tio naturalis eſt, in omni item idiomate tot
caſus reperiri, fuerit neceſſe. Quare contra
Græci habent ſex caſus. univerſum Grammaticorum cœtum, Græcos
ſexto caſu non carere contendo. Primo enim
in omni idiomate dativus acquiſitioni tantum
deſervit: per illum igitur, pretium, mate-
1. riam, locum, & multa alias non ſignificabi-
mus. Deinde ſi Græcis non eſſet ſextus caſus,
2. unde Latini, *Penelope*, *Paraſceve*, *Grammatice*,
in ſexto caſu dicerent, ut Juvenalis *Penelope
melius, melius torquetis Arachne.* An quicquam
3. ineptius excogitatum fuit, quam præpoſitio-
nes

pro *onere*. Men. III. 2. 14. *Loquitur ſatur de me & de parti mea*, ubi Vide Taubm. Poſtea vero uſu diſtingui cœpit forma tertii caſus, in priſtinam tertii & novam ſexti, atque illi tunc aſſignata eſt veluti propria, ut & erat antiquior, Græciſque convenientior, terminatio I. huic vero in non nullis I. in aliis E. Jam vero in quarta declinatione non modo *fructui*, ſed & *fructu* dixiſſe priſcos multis exemplis probat Gellius IV. 16. Immo C. Cæſarem in Analogicis libris omnia iſtiuſmodi ſine I. litera dicenda cenſuiſſe tradit. Similiter in quinta olim promiſcue modo *Diei* per diphthongum ex Græca forma, modo *Die* per E longum dixere. Plautus Mercat. I. 1. 4. *amatores, qui aut Nocti, aut Die, Aut Soli aut Lunæ miſerias narrant ſuas.* Ex his omnibus patet jam, ni fallor, manifeſte, ſextum Latinorum fuiſſe primitus eundem cum tertio, qui tunc, ut apud Græcos, præpoſitiones recepit. Poſtea vero hunc uſum à reliquo iſtius caſus uſu diſtingui cœptum, & in peculiarem quaſi caſum, ac in quarundam declinationum ſingulari numero paulatim etiam diſcretum terminatione, eſſe translatum; ut adeo nihil mirum ſit, Latinos ſi quando Græca vocabula ſuis tum Ablativis Adjectivorum, tum Præpoſitionibus Ablativum requirentibus jungere debebant, ea poſuiſſe in Dativo, ut ex quo ipſorum Ablativus originem ſuam revera ducebat, & cui apud Græcos, tum etiam olim apud ſe uſus Ablativi erat incluſus, & qui ita quodammodo convenire poterat recteque conjungi Latinorum non tertio modo ſed & ſexto caſui, quod ipſum exemplis à Sanctio allatis probatur, & probari ſolum debebat.

Græcas invenire, quæ dativo jungeren-? Sed quod maxime fidem poteſt facere, eronis multa ſunt, in quibus, Græcis no-ibus adjectiva Latina in ſexto caſu, vel im Latinæ præpoſitiones, quæ ſextum caſum ant, junctæ reperiuntur. Ad Atticum: *qua* ο͗ϳεσία, *quasſue hiſtorias de* Ἀμαλθείᾳ *habes*. Ibi-n lib. 4. *In* πολιτείᾳ. Lib. 10. epiſt. 8. ιτωπίᾳ *mea*. Lib. 16. epiſt. 8. *Nunquam in ore* ἀπορίᾳ *fui*. Ibidem, *prudentia cum* ευμενείᾳ. lem epiſt. 14. ἐν πολιτικῷ *genere*. Lib. 3. ad Fratrem epiſt. 1. ἀποδυτηρίῳ *nihil alſius*. Lib. Famil. *Non enim ſejunctus eſt à philologia, &* ·*idiana* συζητήσει. Itaque ἐν χερσὶν, *in manibus* ſ θεῷ, *cum Deo*, * cave credas eſſe ſeptimum um.

4.

Lib. 2. *epiſt.* 13.

CAP. VII.

'e Genere nominum: nullaque communia duobus. Propria genus non habent.

NIhil eſſe in re Grammatica incertius genere, rectè aſſeruit Vergara in ſua græca Grammatica; unde non eſt mi-lum, ſi *genus maſculinum* eſſe diximus, *cujus eſt hic*; *Fœmininum, hæc*; *Neutrum, hoc*: in M. Varronem ſumus ſequuti, qui ſecundo nalogia ſic ait: *Sic itaque ea virilia dicimus, quæ virum ſignificant, ſed quibus præponimus hic, & ſic muliebria, in quibus dicere poſſumus, hæc æ.* Eadem eſt etiam Diomedis doctrina. vero ex ſententia Varronis, qui dicunt no-a virorum eſſe maſculina, ad ſignificatio-nem

* *e credas eſſe ſeptimum caſum*] **Voluit haud dubie Auctor, debuit ex ſua ſententia** *tertium* **dixiſſe.**

nem confugiunt: ſed ſignificatio ex illius ſententia non pertinet ad Grammaticam; *quoniam*, inquit. *Grammaticæ propoſitum non eſt ſingularum vocum ſignificationes explicare, ſed uſum.* Alii dicunt *Maſculinum nomen eſſe, cui addi poteſt adjectivum maſculinum.* Rectè quidem: ſed ego quæro, quæ ſint hæc nomina; nam prius me cogis ſcrutari omnia nomina, eorumque ſignificationes, quam quæ ſint nomina maſculina, quæ fœminina perdiſcere. Deinde circa græca nomina in *os*, quibus paſſim utuntur Latini, tanta eſt apud Græcos confuſio, ut neſcias maſculina, an fœminina, an potius ambigua omnia ſint dicenda. Sed quis Græcos ad normam rediget, cum Ariſtoteles dicat * de *leæna*, ὁ λέων, &, οἱ ὄρνιθες τίκτουσι, id eſt, *hi aves pariunt?* quod aptius verteretur Hiſpanè, *los leones paren.* Homerus dixit τὸν αἶγα, id eſt, *hunc capram*, τοὺς ὄϊας, id eſt, *eos oves.* ὄνος, aſinus, ἄρκτος, urſus, ἔλαφος, cervus, tum maſculina, tum fœminina reperiuntur. Apud Græcos multa etiam nomina arborum reperies maſculina; quos imitatus Ennius dixit, *Rectoſque cupreſſos.* Et Martialis, *Palladius lotus.* Plin. l. 16. *Arbores, quos Tubulos vocant.* Idem l. 24. c. 8. cum de Platanis loquitur; *folia eorum tenerrima.* „ [Vitruvius lib. 2. cap. 9. *Larix non* „ *eſt notus niſi his, qui ſunt circa ripam Padi.*] Hinc in ſacris Bibliis legimus; *Præpara tibi buxos multos.* Item; *Quaſi Libanus non inciſus vaporavi habitationem meam.* Itaque Pinaſter, Oleaſter, Pyraſter maſculina ſunt, juxta terminationem. „ [Lu- „ cret. 6. *Oleaſter nectare tinctus.*] Sed ſi dicas, *magna Oleaſter*, deeſt *arbor*, ut in ellipſi dicetur. Ut tan-

Vide infrà in Ellipſi Arbor. & Voſſ. de Anal. I. 13.

* *De leæna* ὁ λέων] Et de *mula* ὁ θῆλυς ὀρεὺς Lib. VI. Hiſt. Anim.

dem aliquid certum de genere statuamus, enera duo esse dicimus, quæ sola novit ratio *Genera tantum duo.*

nera duo esse dicimus] Genus in arte Grammatica, certe, significat non tam sexum, quem duplicem sonodo natura novit, sed quotcunque diversas variarum inationum classes, quarum quæque vocabula in conentia Adjectivi & substantivi solummodo, non item sarum, jungi inter se queant. Quæ classes proinde iversis linguis diversæ numero & sunt, & esse pos-. Nullum tamen dubium, quin hæc Generis Gramci, istarumve classium differentiæ doctrina originem am duxerit ab illis vocabulis, quibus animantia sigantur. Hæc enim quia in duplicem naturam ac sediscreta sunt omnia, etiam proinde illa vocabula, erte nonnulla eorum, prout modo ad masculos, mod feminas istorum maxime animantium, quæ vulgo nota, designandos adhibebantur, duplicem accepeminationem, ut diceretur *Jisch Vir*, *Jischa Vira*, un*rago*, *Melech*, *Rex*, *βασιλεὺς*, *Malcha*, *Regina*, *λισσα*. Porro jam quia Adjectiva omnibus omnino subvis etiam utriusque sexus jungi possunt, & junguntur, ut convenientia quædam terminationum inter ea, quæ sic rentur, visum fuit, etiam illam terminationum varie- Adjectivis dare, ut diceretur *Thob*, *Thoba*, *Bonus*, , & proinde *Jischa Thoba*, *femina bona*. Ea vero cum lata esset, quia Adjectiva junguntur non modo vois, quibus animantia notantur, sed & aliis quibusie, visum deinceps fuit pene necessario, omnia subva dividere in duas quasi classes, in quot Natura dita est genus Animantium, easque denominationibus u petitis insignire, remque ita ordinare, ut earum reciperet solummodo Adjectiva prioris terminatiou masculinæ, altera posterioris solummodo & fœmi-

Hanc arbitror fuisse rationem & originem generis matici in linguis primis seu Orientalibus. Græci reliquere hunc numerum istarum classium, qui in bus linguis respondebat numero sexuum: & proinde xerunt in hac doctrina rationem sexuum, sed ex tantum, atque ita, ut simul tamen significarent per ationes istarum classium, olim in sua quoque lingua, rte in iis, unde sua est derivata, fuisse duas solum-, easque diversitatem sexuum præcipue respexisse, riginem suam ei debere; dum nempe & ipsi istas clas-

tio naturæ; nam quia per mares, & fœminas propagarentur genera, *genus* dictum fuit: & lingua Chaldæa, Hebræa, Syra, Punica, Hiſpana, Gallica, Italica, & aliæ plures, duo tantum agnoſcunt genera. Neutrum verò genus, genus verè non eſt, ſed per utriuſque negationem, ut Græci expreſſius declarant, οὐδέτερον: nec enim ex duobus compoſitum eſt, ut dicebant imperiti, ſed utrumque excludit: Hoc genus Græci acceperunt, unde Latini ſunt mutuati.

Neutrum non eſt genus.

Commune genus nullum eſt.

Commune genus vocabant grammatici, quòd ita ex æquo conveniret mari, & fœminæ, ut ſi ſolum poneretur, de utro fiat ſermo, non poſſis diſtinguere; qualia ſunt, *homo, ſacerdos, agricola, vates, ſus, bos.* Quæ ratio futilis eſt, & manca; ſic enim neceſſe ſemper foret, ut adjectiva illis nominibus copularentur, ut diſtinctio fieret. Deinde etiam contra Philoſophicam rationem aliqua nomina ex æquo, duo, vel plura ſignificarent, quod eſt contra Platonem in Cratylo, & contra Ariſtotelem, qui *Homonyma*, quæ imperiti vocant *æquivoca*, duo quidem ſignificare contendit, ſed unum propriè, cætera per ſimilitudi-

claſſes appellarunt γένη, earumque duas priores à ſexuum diſcrimine λέγω ἀρσενικὸν & θηλυκὸν, *maſculinum & femininum*: tertiam vero οὐδέτερον *Neutrum*, ipſa illa appellatione quodammodo declarantes, hanc ſerius acceſſiſſe illis prioribus, primitus ſolis exiſtentibus, ſed uſum tamen ſuæ linguæ in hac re receſſiſſe à prima rei origine. Græcos imitati ſunt per omnia Latini. Germanorum quoque lingua triplex genus recipere videtur. Dicunt enim **der man / die fraw / das kind /** & ſic in Adjectivis, **ein reicher man / ein reiche fraw / ein reiches kind.** Belgica dialectus, properatâ loquendi ratione, recidit terminationes adjectivorum, quia duriuſculæ ſunt, utpote in conſonantem exeuntes.

em quandam : quam malè autem hoc exerint , qui se Aristoteleos profitentur , docuimus. Asserimus igitur nulla esse na communia duobus , nullaque esse gua ex his , quibus aliqua animalia si- :amus : error enim fuit Grammaticorum ambigua genera *Talpa , dama , panthera , bu-* erere. Fatemur quidem multa esse nomina œna , quæ mares , & fœminas signifi- ; sed non ex æquo : nam *homo* , *latro* , , *comes* , *sacerdos* , *vates* ; *milvus* , *corvus* , *e- ntus* , mascula prius intelligimus , ,, [quasi jectum esset nomen Mas : ut Plautus Pœn. *ne contrectare audes , quod mares homines a- ?*] Deinde si de fœminis velis facere sermo- , *sacerdotem fœminam* , vel *elephantem fœmi-* dices. Rursus , *Balæna* , *Dama*, *Aquila*, fœ- no genere intelliguntur ; significabis tamen :s, *si Aquilam marem*; vel *Balænam marem* di- ut in Ellipsi latius in *Fœmina*. Mitto hic ri- los illos , qui Epicœna ad aves tantum , & rupedes retulêre; satis enim constat illos non lexisse , quid vox Epicœnum apud Græcos ficaret; unde pessimè, *promiscuum* Latinè ver- nt. Verbum hoc Græcum unico Latino verti potest, significat enim sexum communem, in alterum excellat , quasi dicas , *supercommune.* Cæs. Scaliger minimè intellexit : unde ut cos sugillet , melius Latinos dixisse de hac re endit. Sed ejus verba subscribam ; ut totum otium melius intelligatur : *At illud* , inquit , *dum non fuit, quum animalia quædam suis gene- non notarent. Hanc negligentiam Græci vocarunt ἐπίκοινον pessime : nam κοινὸν id quod duo com- nderet genera , nominabant : hoc autem alteru- quum recipiat , non potuit habere præpositionem*

In paradoxo unius vocis

Epicœnum genus.

De caussis ling. Lat. cap. 79.

ἐπὶ: *addit enim quantitatem Mathematicis, ut ἐπίτριτον, nostri melius, promiscuum.* Hæc ille. * Rectius aliquanto Quinctilianus lib. 1. *Epicœna*,
Lib. 1. c. 4. inquit, *esse, in quibus sexus uterque per alterum apparet.* Advertendum tamen, genus Epicœnum ad grammaticum nihil spectare, sed ad Rhetorem, sive linguæ peritum; nam rogatus puer, cujus generis sit *Aquila*, si dicat esse Epicœnum, nihil certi attulit, nisi dicat esse Epicœnum fœmininum.

† Communia igitur nomina, quæ intelli-

* *Rectius aliquanto Quinctilianus &c.*] Hic tamen isto loco etiam *promiscua* Latine appellat τὰ ἐπίκοινα, dum ait, *Nec statim diligentem putabo, qui promiscua, quæ & Epicœna dicuntur, ostenderit, in quibus sexus uterque per alterum apparet.* *Epicœna* autem dicta, quoniam utrumque sexum una non modo terminatione, sed & uno genere Grammatico exprimere valent, ut dicatur *hic passer* etiam de femina, *hæc aquila* etiam de masculo. V. Voss. de Anal. I. 16. in Addendis. Naturam Epicœnorum non perspexit Sanctius noster, dum distinguere non valuit inter Communia & Epicœna. Hæc enim caussa, quod *ridiculos* pronunciet, temere nimis, *illos, qui Epicœna ad aves tantum & quadrupedes retulerint*, & quod ipse perperam iis adtribuat humani generis, actionis & officii nomina, quæ revera Communia sunt, & in utroque genere usurpantur. Nec enim dicitur solo masculino etiam genere de femina *hic sacerdos*, ut *hic passer*. Recte tamen illud, quod *genus Epicœnum* ex Grammatica exturbat. *Nomina* sunt *Epicœna*, h. e. unico suo genere utrique sexui κοινά, atque ita ἐπίκοινα h. e. magis communia aliis *Communibus*, ut quæ suum, quod ex terminatione habere debent genus, non communicant cum utroque sexu, ut *Epicœna*, sed diversum seu duplex genus inde accipiunt. *Aquila* ergo, si quis roget, non dici potest nisi valde καταχρηστικῶς, esse *generis Epicœni*, sed esse *nomen Epicœnum*, *generis* autem *feminini*.

† *Communia igitur nomina &c. nulla sunt*] Immo sunt, & ad eundem lapidem impingit Sanctius, dum non distinguit inter *Nomen Commune*, seu *duplicis generis*, & *Genus Commune*, quod proprie loquendo rejiculum esse debet. Ceterum sicuti Lingua Latina recepit vocabula, quæ uno gene-

ntur à grammaticis , nulla sunt : nam ,
liximus , ineptus esset sermo , *vidi vatem ;*
sacerdotem ; sine adjectivis , si nomina ex
o significarent utrumque sexum. Si igi-
animal nullum est in rerum natura , quod
is ambos æque potentes habeat , frustra erit
ien , quod nominet rem , quæ non sit.
: mihi quisquam objiciat Hermaphrodi-
seu Androgynos : nam in iis Hermaphro-

e , & una constructione utrumque sexum declara-
eunt , quidni similiter ejusmodi habeat vocabula ,
in constructione utrique generi se accommodent ,
vel ad masculum , vel ad feminam significandam
entur , ut dicatur *Hic sacerdos* , *hæc sacerdos* , *hic Dux* ,
ux. Veluti Florus IV. 11. *Prima Dux fuga Regina.*
τὸ Prima sine ἐλλείψει referri ad *τὸ Dux* , certum
obis potest ex his Ciceronis locis : de Senect. c. 2.
naturam optimam ducem sequimur & de Amic. c. 5:
sequuntur naturam optimam recte vivendi ducem. In
manifesta ex proximæ & directæ constructionis con-
ntia Adjectivi & Substantivi , per quam solam utique
s doctrina cognoscitur , & propter quam solam in
rammatica requiritur. Nulla ergo causa quamobrem
amus & hoc vocabulum , & alia nonnulla dicere , non
n cum Grammaticis , *Communis* esse *generis* , sed potius
is , vel *Communia utriusque* , *masculini & feminini ge-*
ut quæ construuntur per se & directe , modo tanquam
lina , modo tanquam feminina. Nec tamen propterea
que sexum ex æquo simul singulis locis *significant* , sed
hunc , modo illum , prout diversimode construuntur.
video , quid discriminis sit in re ipsa , sive directe *Hic*
hæc dux , sive per Ellipsin perpetuam *Hic masculus dux* ,
ina dux dici & intelligi tradas , nisi quod hoc operosius
icilius , magisque idoneum sit turbandis mentibus di-
im , illud clarius & expeditius. Usu certe res ipsa eo-
ecidit , & per istam Ellipsin vocabula æque cum Adje-
alterius generis construi utique ex Auctoris nostri
tia queunt , ac si essent & ipsa ejus plane generis.
ue nulla prorsus causa est , quare substantiva sub u-
minatione recipere non queant duplex genus , æque
Adjectivis una item terminatio omni generi accom-
ur.

ditis alter ſemper ſexus excellit. Imò ratio eſt à me, qui Epicœna nomina conſtituo; *In quibus*, ut dixit rectè Quinctilianus, *ſexus uterque per alterum apparet.* Sed in Epicœnis diſtinguendis antiqui ſolebant addere, pro rei natura, *mas*, aut *fœmina*; ut *Aquilæ mares, piſcis fœmina.* Aliquando tamen hoc ſigno ſuperſedebant, ita ut nomen maſculinum viderentur efferre fœmininè, aut contra: ut ſi dicas, *vidi murem fœtam*, cum mus perſpicuè ſit maſculinum. Quod ut facilius, & explicatius probemus, Quinctilianum ipſum audiamus. *Fiunt*, inquit, *& circa genus figuræ in nominibus; nam & oculis capti* Talpæ, *& timidi* Damæ *dicuntur à Virgilio: ſed ſubeſt ratio, quia ſexus uterque altero ſignificatur; tam enim mares eſſe Talpas, Damaſque, quam fœminas certum eſt.* Hæc Fabius. Virgilius in illo loco figura Ellipſi uſus eſt, quum dixit, *Cum canibus timidi venient ad pocula Damæ:* &, *Atque oculis capti fodere cubilia talpæ;* reſpexit enim non ad vocem, ſed ad ſignificationem maris; quia Talpa, & Dama Epicœna ſunt: & quoties à terminationis genere deflectimus, figura eſt; vel Syllepſis, ſi aliud concipimus, quàm proferimus; vel Ellipſis, ſi deeſt aliquod nomen generale, cum quo adjectivum debeat concordare. Syllepſios exempla aliqua ſubjiciam, reliqua require in Syllepſi. Terentius: *Mea Glycerium, quid agis?* Glycerium juxta terminationem neutrum eſt, ut ſunt omnia nomina diminuta in *On*, apud Græcos; ut τὸ γλυκέριον, ſuavium; τὸ ἀνθρώπιον, homunculus; τὸ ἀνθρωπάριον, homuncio; τὸ γραΐδιον; vetula. Id quod etiam Quinctilianus ſignificavit, quum inquit lib. 1. cap. 4. *Aut quæ fœminina poſitione mares; aut neu-*

Lib. 9. c. 3.

Eclog. 8.
Georg. 1.

trali, fœminas significant: qualia sunt Muræna, & :erium. Idem paulo pòst, quasi se exponens iit ; *In eadem specie sunt nomina fœminina, us mares utuntur ; & neutralia, quibus fœminæ.* hoc antea Varro docuerat lib. 2. Analog. :*alcei*, inquit, *muliebres sint, an viriles, dici- ad similitudinem figuræ, quum tamen sciamus, iunquam & mulierem habere calceos viriles, & n muliebres : sic dici virum Perpennam, & Mar- Leccam muliebri forma.* quasi dicat : Perpen- Lecca, Antonius Musa, & Joannes Maria nomina sunt fœminina ; tamen ideo haben- masculina, quia maribus adhærent, & de ibus dicuntur. Prisciani etiam hæc sunt ia. *In E quoque productum inveniuntur fœmini- sed Græca duntaxat, ut Taygete, Euterpe ; & in figuratè, ut Glycerium mea, Dorcyon, & Philo-* . Figuratè, inquit Priscianus, quod & sentit icer. Itaque Latinè dicitur : *Hæc mulier est s miles, bonus comes, ignavus agricola :* ut di- is ; *hic homo est fera bellua, & taurus maxima na ; & aurum est dux bonus ; & vinum optimus c ; & hoc animal est testis bonus.* Sed quum t Cicero, *naturam bonam ducem ;* & Valer. :imus, *Antiquorum simplicitas certissima in-* Et de Massilia loquens ; *Severitatis custos ace-* , figura est Syllepsis : quemadmodum & in Plauti, quum de fœmina dicitur ; *Qui hic com- aris cives homines liberos:* & Terentius de An- ; *Quum ejus tam negliguntur internuntii.* Et in s, in historia Abrahæ sæpè iteratur ; *Mor- t meum*, quum de Sara fiat sermo. De El- quære exempla in voce *fœmina, fabula, urbs,* , *herba.* Desinant igitur jam obstrepere nmatistæ cum nomine *homo* (quos vel pinus inscitiæ arguit) ex illo Ciceronis ;

Lib. 5. *de genere.*

Lib. 2. *cap.* 1.

Quoniam homo nata erat: nam *homo* ibi nullum habet adjectivum; ut *tua filia nata erat homo*, potuisset dicere, *nata erat animal*; ut Terentius in Phormione dixit, *Virum me natam vellem.* „ [Livius lib. 28. * *Porcus natus erat fœmina.* Et O„ vid. 2. Amor. 5. *O mihi perpetuum nata puella* „ *malum.* qui etiam de Cæneo loquens: *Fœmina* „ *natus erat.* An ergo stolidum Grammaticorum „ pecus contendet, Fœminam esse masculini ge„ neris, quod similiter de muliere facere eos o„ portet; cum Plautus dicat, *Amphitruo factus* „ *est mulier.* Pari modo Puer erit eis fœmina, cùm „ sit apud Justinum lib. 1. *Semiramis puer credi-* „ *ta est.*]

Adjectiva nomina non habent genus. Adjectiva nomina non habent genus, sed terminationes, & (ut Grammaticè dicam) personas ad genus; ita ut terminatio in *us* adaptetur masculinis; in *a*, fœmininis; in *um*, neutris Itaque genus est in substantivis tantum, & invento genere, quærimus terminationem in adjectivis: & ita, si non essent nomina adjectiva, nemo quæreret genus grammaticum; neque si nomina adjectiva unam tantum haberent terminationem. Ut *parens*, *conjux*, *infans*, *adolescens*, *juvenis*, *senex*, *pauper*, *dives*, & hujusmodi alia. Sed mirandum non est, adjectiva nomina in singulari, aut plurali, propter rariorem usum aliqua terminatione deficere, præcipuè neutrali; ut in nomine *alma*, quod quum sit adjectivum, tamen rarò in masculino, nunquam in neutro reperitur. Sic *nova nupta*, quum *nuptus* sit participium: Unde Plautus Casina; *Novum nuptum*, *cum novo marito*: sic

* *Porcus natus erat femina*] Verba Livii aliter se habent. *Porcus biceps, & agnus mas, idemque femina natus erat* lib. XXVIII. c. 11.

apud Græcos *πότνια*, id eſt, veneranda. *victrix*, & *ultrix*; quæ merito vocantur ab ligero adjectiva, etiam in ſingulari: nam plurali dubium non eſt; ut *arma victricia; ricia tela.* Et apud Lucanum; *victrici dextra.* iſcianus ideo dixit, *hæc nomina facere ablativum* ;, *vel* i, *quia ſint adjectiva.* Denique nomim vis, & natura eſt intuenda, etiam ſi uſus n totam nominis naturam aſſumat; nec ım quia ſola fœmina poſſit eſſe præans, dicendum eſt cum imperitis, præans eſſe generis fœminini tantum: nam *ɛgnans Jovis cerebrum* legimus; & *fœtum ejuſdem ıur* dicimus; Et, *ſcandit fatalis machimuros, fœta armis;* & *gravidum equum Trojam.*

Sed jam, ut ſentio, exſpectas à me, ut c nomina, quæ exempli cauſa adduxi, ɔbem eſſe adjectiva. Primum omnium adtivum neceſſe eſt ſit omne nomen, unde ci poteſt comparatio; ut *ſenior, junior, adoentior;* quia qualitas nominibus ſignificatur ectivis, non ſubſtantivis. *Parens à pario* fit, uit Feſtus, & *verum participium* eſt; nam ere, apud antiquos de homine etiam diceur; ſicut *τίκτω* apud Græcos. Homerus, *ἐθείνατο τίκτε Ζεύς*, id eſt; *quem immortalis erit Jupiter.* ,, [Cicero 2. Tuſc. Deianiram it *Oenei partu editam*, quod pater Oeneus eam epererit, id eſt, genuerit.] In Pandectis pa- ; de hominibus etiam dicitur; quomodo ɔnius Marcellus citat Cæcilium poëtam. *ijux* eſt, quicquid eſt ſub eodem jugo: relii ad hunc locum pete ab Ellipſi, in voce ·, vel *Fœmina;* & *Puer,* & *Homo.* Reſtat d, quod à nemine animadverſum eſſe vi-

 deo,

Nomina quæ carent genere.

deo, * Nomina propria hominum, urbium, fluviorum, montium, cætera hujusmodi, genus Grammaticum habere non posse; nam ut sæpè monuimus, si non essent adjectiva nomina, genus apud Grammaticos locum non haberet: si enim dicas; *Revereor patrem: Ne lædas hominem: Exclude canem;* non refert, cujus generis sit, interrogare, nisi addendum sit adjectivum. Hinc jam patebit, genus in illis nominibus non esse quærendum, quæ adjectivis cojungi non possunt: qualia sunt, *Ego, Tu, Sui;* & hominum, & Deorum nomina propria; ut, *Ego sum Hispanus* scilicet, *homo:* vide in Ellipsi *Homo. Magna Tarentum,* scilicet, *urbs:* vide Ellipsin; *urbs: arbor, fluvius, mensis,* &c.

Adjectiva non conjunguntur cum nominibus propriis.

Causa nunc est aperienda, quare nomina propria nolint adjectivis conjungi. Quod proprium, & singulare est, sic à rebus cæteris separatur, ut nulli alii videatur posse conferri, & comparari. Porro si comparari non potest, non admittit qualitatem, aut quantitatem; non enim dicitur, urbs parva, nisi com-

* *Nomina propria &c.*] Non absurde quidem disputantur sequentia, sed tamen exemplis demonstrari potest contrarium, nomina propria Adjectivis directe & per se sine ἐλλείψει jungi, & proinde genus Grammaticum revera habere, quod utrumque negat Sanctius. Ne longe abeamus, nomina propria Urbium, quæ masculino in genere ponuntur & construuntur, nullam utique patiuntur ἔλλειψιν, veluti quum dicitur *Narbo Marcius, Sulmo aquosus.* Hæc autem ut Adjectiva & Substantiva directe conjungi manifestius adhuc ex eo, quod nulla prorsus nomina urbium masculino genere constructa occurrant, nisi quorum terminatio est masculina. Ex quo proinde apparet, ista etiam nomina recipere genus suæ terminationi conveniens, & in constructione cum Adjectivis haberi rationem non alicujus ἐλλείψεως, quæ in Nominibus femininæ terminationis eadem esse posset, sed ipsius Nominis proprii terminationis, & Generis.

ıparatione aliûs urbis. Si igitur velis congere cum Roma, hoc nomen *magna*, ſi- ficas eſſe aliam Romam parvam, quod in- ligi non poteſt. Dices igitur, *Roma eſt ma-* , ſubaudi, *urbs*. Sic *Petrus eſt albus*, ſubau- *homo*, nam albus eſt, non quatenus Petrus, quatenus homo eſt. Scio Pſeudoſophiſtas no- temporis aliter hæc diſputare; ſed ex ipſo A- otele diſcant ſe delirare, nos recte ſentire: n in prima Philoſophia lib. 5. cap. 9. *Singu- ia*, inquit, *non ſuſcipiunt determinationem, quia pluribus non affirmantur*, & lib. 7 cap. 4. & i- dem cap. 15. ſic ait: *Singularium non eſt de- nſtratio, neque definitio, ac proinde neque ſcien-* . ἀεὶ γὰρ ἐστὶ πᾶς ὅρος καθόλου, id eſt, *ſemper e- n eſt omnis definitio univerſalis*. Hebræi præterea tant, nomina propria ideo non recipere arti- os, quia ſatis per ſe nota ſunt. Nec te moveat, od *Athenas doctas* dicimus; *veſtros Metellos; tros Cicerones*; nam nulla pluralia verè dici ſſunt propria: nam Athenæ olim fuere ıltæ athenaïdes, hoc eſt, olivæ, vel olive- , quæ poſtea in unam urbem coaluerunt. : *Pariſii*, multi pæſi. Sic *Burgi*, multi Pyr- , id eſt, turres. Sic patria mea *Brocæ*, quo ımine antiquitus dicebantur mapalia. Nec ımina Deorum propria dici debent, quum o re cui præſunt inveniuntur: ut *dubio Marte*; *ra Tellus*; *ardens Veſta*.

CAP. VIII.

De declinatione.

QUid ſit declinatio apud Grammaticos, melius jam uſu intelligitur, quàm de- finitione explicatur. *Declinatio*, inqui- unt,

unt, *est casuum variatio.* Nos nullam posuimus definitionem, contenti dixisse, ex differentiis nominis oriri declinationem. Varro innumeras formas declinandi proponit; ut à Terentio, Terentii: ab equo, equito: ab homine, homunculus: à capite, capitulum: ab homine, homines: à prudentia, prudens: ab ingenio, ingeniosus: à pugnando, & currendo, pugiles, & cursores. Hæc carptim ex Varrone: sed rursus Varro; *Vocabulorum*, inquit, *ut homo, & equus, declinationum genera sunt quatuor: unum nominandi, ut ab* equo, equile: *alterum casuale, ut ab* equo, equum: *tertium augendi, ut ab* albo, albius: *quartum minuendi, ut à* cista, cistula. & declinationum ordinem alium ponit Varro, alium alii; & fortasse commodiorem, quàm quo utimur. Sed in re levi noluimus esse morosi; Prisciani rationem omnes ferè sequimur, qui à vocali genitivi ordinem declinationum exequitur. Pronominum verò declinationes constituere ineptum Grammaticorum est commentum: sunt enim irregularia, quæ isti vocant Pronomina; neque ad declinationum regulas fuerunt revocanda; neque quicquam ad analogiam faciunt, quemadmodum reliqua paradigmata.

1. Analogia.

Vide suprà c. 2.

CAP. IX.

Nulla esse nomina Heteroclyta, aut Heterogenia.

IN anomalis reliquis ridiculi sunt Grammatici, qui Centauros, & Hermaphroditos effingunt; nullum enim nomen est, quod in plurali degeneret à singulari, aut in genere,

, aut in declinatione. *Cœlum* plurali caret
ud Latinè loquentes , qui unicum cœlum
tuebant. Planetarum circulos aut orbes
cat Cicero : ſed ſi neceſſe ſit *cœlos* in plu-
li dicere , non propterea genus mutatur,
ia *hic cœlus* dicebant antiqui. *Cœlum hoc*,
quit Chariſius, *quum ſit neutrum, etiam maſ-
linè Veteres dixeruut : ut Ennius ; Quem cœlus
uuit.* Idem quoque *cœlos profundos*. Cicero lib.9.
miliar. *quæſiturum putabat, an eſſet unum cœlum,
innumerabilia.* Idem ſentiendum de *locus*, &,
us ; nam quo alio argumento credam ali-
ando fuiſſe in *um*, niſi quod in plurali etiam
ſinant in *a*. Jam quis eſt tam hebes , qui
n intelligat aliud eſſe *epulum* in ſingulari,
iud *epulæ* in plurali ? Nos non diffitemur eſ-
nomina , quæ altero numero , aut certis
ſibus careant ; ſed permiſtionem, aut gene-
m, aut numerorum non concedimus. Præ-
arè mihi videtur ſentire Joannes Paſtrana,
um præcipit, omnia nomina in *us*, non ſi-
ificantia verè marem , aut fœminam, poſſe
iam terminari in *um* ; ut *baculus*, *baculum* ;
teus, *puteum*. Ego animi gratia aliqua colle-
ex Varrone, Chariſio, Feſto, Nonio, quæ
utraque terminatione inveniantur ; tu ſi
it otium, alia diligentius exquires. Abſin-
ius, acinus, angiportus, anfractus. Aver-
is , baculus , bacillus , baltheus , buxus ,
llus , calcaneus , candelabrus , capillus ,
rbaſus , carrus , caſeus, cibus, cryſtallus,
ivus, cœlus, collus, corius, clypeus , cro-
is, cubitus, culeus , dorſus , eventus, us.
ſcinus , fenus, fimus, forus, fretus, gelus.
gelu, genus, l. genu, intubus, jocus, locus, le-
us, lucrus, lupinus, lutus, medimnus, mo-
dius.

Nomina quæ promiſcue in us & um deſinunt.

dius, nasus, palatus, us, & , i, patibulus, hoc pelagus, peccatus, us, peditus, pileus, pileolus, porrus, punctus, puteus, prætextus, us. rastrus, reticulus, rictus, us. sagus, sensus, us, sexus, us, scutus. sparus, stylus, stimulus, supparus, sibilus. Tartarus, tergus, tignus, vallus, vultus, uterus, hoc vulgus: & plurima Græca, quæ in *Os*, simul & *On* desinunt, ut Crystallos, Gargaros, Dyndimos, Tympanos, Barbitos, Tartaros, Pergamos. ,, [Ita cingulus Ciceroni, cingulum ,, Virgilio placuit.]

Sunt & aliter redundantia, ut hic, vel hæc *penus*, i, & *penus*, us, hoc *penum*, i, *penus*, *oris*, *penu*, u. *Jugerum jugeri*; *juger*, is. *Plebs*, is, *plebes*, ei, *adipes*, *adeps*, *sepes*, *seps*, *trabes*, *trabs*. *Delicium*, ii, *delicia*, æ. *Margaritum*, *hæc margarita*. *Cavillum*, *hæc cavilla*. *Mendum*, *hæc menda*. *Balneum*, *balineum*: *hæc balnea*. Cingulum, hæc cingula. *Labruscum*, *hæc labrusca*. *Tapetum*, *tapes*, *etis*: *tapete*, *etis*. *Gausapum*, *hoc gausape* indecl. *Prænestis*, *hoc præneste* indecl. *Soractes*, *hoc Soracte* indecl. *Tonitrus*, *tonitrum*, *hoc tonitru*. *Gelus*, *hoc gelu*. *Genus*, *hoc genu*. *hoc rete*, *hic retis*. * *Emblema*, *emblematum*. Sic to-

* *Emblema*, *emblematum*] Illud Græcæ, hoc Latinæ est formæ, cujus casus plurales frequentiori in usu fuere apud antiquissimos, ut dicerent, *emblematorum*, *emblematis*. Nonius Marc. peculiare caput scripsit *de mutata declinatione*, (debuisset potius appellasse *de variâ declinatione*) in quo reperias *Poëmatorum non bonorum* ex Afranio, & *Neque scriptum in Poëmatis* ex Plauto. Disertius & uberius hanc formam asseruit Carisius lib. 1. Cujus verba tum Manutius ad Cicer. Famil. XVI. 21, ubi & is eodem modo ait, *in exscribendis hypomnematis*: tum Vossius de Anal. II. 14. retulere; idcirco hic ea repetere nihil attinet. Heic vero addendum, illam Græcæ linguæ formam non modo in

euma & similia. *Quies, etis, quies*, ei, sic *uies.* Alia sub uno fine secundæ, vel quar- : *Acus, Arcus, Cornus, Laurus, Pinus, Specus, ercus, Ficus, Lacus, Colus, Domus, Fastus, jussus, etextus, eventus.* Alia sunt primæ vel quintæ; *Avaritia*, Avarities: sic *barbaries, blandities, rities, materies, maceries, malities, mundities, rities, notities, nequities, pigrities, segnities, scaties, spurcities.* Sunt & adjectiva redundan- ı; ut *Inermis*, inermus: sic *enervus, hilarus*, *im-*

istam Latinorum terminationem translatam, sed & aliam mæ, ut dicitur, declinationis. Sic enim à τὸ χῆμα erunt etiam *schema, ma.* Sueton. Tiber. c. 43. *Ne qui opera edenda exemplar imperata schemæ deesset.* Ubi le Torrent. qui plura adfert ejus generis. Præterea quens hoc fuit Latinis; ut in vocabulis ex Græca lin- ı sumptis formam seu declinationem imprimis varia- ıt. Sic promiscue *hebdomas* & *hebdomada* passim, sic *ton*, & *Crotona* Frontin. III 6 4. *Salamis*, & *Salamina.* stin. II. 7. *Ptolemais* & *Ptolemaida* Sulpic. Sev. lib. II. aque innumera usurpaverunt veteres. V. Th. Munkerum Dissert. Hygino præmissa, alia & quam plurima exem- ı adferentem. Immo vero mutaverunt aliquando simul clinationem, numerum, & genus. Veluti urbs Lydiæ θυάτειρα Græcis, unde Apocal. c 1. ἄγγελος τῆς ἐν κτείροις ἐκκλησίας. At apud Liv XXXVII. 44. *Legati Thyatira venerunt.* Sic & Τιγρανόκερτα πόλις Ἀρμενίας ιτερος, ait Stephanus, h. e. *Tigranocerta urbs Armenia stro* genere, plurali scilicet. At Frontin. II. 1 14. & 2. 4. *in Armenia majore apud Tigranocertam* Sed & i- Græci hoc modo in suis nominibus variasse reperiuntur. ı enim in sacra quoque scriptura iisdem in locis simul ύστρα & τὰ Λύστρα occurrunt. Actor. XIV. 6. κατέφυ- ı εἰς τὰς πόλεις Λυκαονίας Λύστραν καὶ Δέρβην. Mox v. 8. τις] ἀνὴρ ἐν Λύστροις. Sic XVI. v. 1. κατήντησε εἰς Δέρ- ν καὶ Λύστραν at v. 2. ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Λύστροις. ihil ergo mirum, si in eorum vocabuils similia sibi per- iserunt Latini, qui tamen etiam in suis eadem sunt ausi, enim oppidum illud, quod portus vicem Romanis præ- ıit, dictum fuit *Ostia, a*, & *Ostia, orum*, de quo vide ronov. Patrem ad Liv. IX, 19.

imbecillus, *effrenis*, *exanimis*, *acclivis*; *insomnis*, *gracilus*, *bijugus*, *quadrijugus*: *violens*, violentus: *opulens*, opulentus: & multa in er, ut hic *October*, hic & hæc Octobris, & hoc Octobre. Sic *acer*, *alacer*, *celer*, *celeber*, *campester*, *equester*, *pedester*, *paluster*, *saluber*, *silvester*, *volucer*, *September*, &c.

Cap. X.

De nominibus diminutis.

Omnia nominis accidentia erant jam explicata, nisi alia declinationum genera restarent, quæ alio nomine derivata vocantur; quarum plura sunt genera: Sed nos ea tantum persequimur, quæ à grammaticis ignorantur; ea sunt diminuta, possessiva, comparata, superlata. Nunc de diminutis, & comparatorum derivatione; reliqua in constructione prosequemur. *Diminutio*, inquit Fabius, *genus tantum detegit*: quasi dicat; Quoties dubitaveris de genere, (nam declinationem non ostendunt diminuta) recurras licet ad diminuta: nam *funis* masculinum esse, *funiculus* ostendit. Cum hæc regula verissima sit, nugis tamen armatus Laurentius Valla, illam evertere conatur: adducit enim multa diminuta, quæ ab origine videantur in genere discordare. Illum ego suis exemplis jugulabo, & omnia insuper diminuta sui primigenii significationem conservare ostendam. *Pes*, *dis*, pro vestigio, & pro capitis vermiculo capitur; ab utroque significatu fit *pediculus*; nam *pedunculus*, & *petiolus* barbara sunt. *Pedis* in recto declinat Nonius. A *Cuccus* fit cucculus, à *Ci-*

[Margin notes: *Lib.* 1. *cap.* 6. — *Lib.* 1. *cap.* 5.]

icera, cicercula, non à *Cicer*; ut ille somniat.
b *auris*, pro ipsa cartilagine, teste Cicerone,
Cæsare, auricula. * *Acicula* in usu non est,
iam ille ab acu deducit. A *terebro*, terebel-
m; ut à terebra, terebella. Sæpe tamen
ıctores formare solent diminuta per quan-
ım similitudinem, ut *avunculus*, quasi par-
ıs avus, auctore Festo, & Paulo Jurisconsu-
lto; ita *murenula* pro monili picturato, &
ısculus pro parte corporis, quæ etiam *piscis*
citur. Hispanè *Murezillo*, quasi parvus mus;
de *Morcillo*. *Geniculum* pro nodo in herbis.
ıgulum pro osse in pectore in modum jugi.
uniculus quasi parvus cuneus, quia terram
rforat. * *Ranunculus* non est parva rana,
sed

'cicula in usu &c.] Memorat tamen illud, tanquam si in esset, Priscianus. Et sane *ἀναλόγως* deducitur ab *acu*, repugnante nec forma, nec genere, nec significatione. le *aculeo* quid dicemus, quod æque *ἀναλογία* derivari ju- per diminutionem, non per denominationem, ut volt ius, ab *acus*, ut *equuleus* ab *equo*? Nempe colligendum, etiam *τὸ acus* inter exempla variatæ declinationis, de us sup. cap. referendum, & dixisse veteres *hic acus*, *i*, *cc acus*, *us*.

anunculus non est parva rana] Immo vero est. Cic. Fa- VII. 18. *Ulubris honoris mei causa vim maximam ranun- um se commosse constabat*. Festus in *Cyprio*: *Paludem nstrat, in qua nascuntur pisces similes ranunculis*. Con- dum itaque cum Vossio, recedere & hoc & nonnulla diminutiva à genere sui primitivi. Secuti etiam facit *naculum*, à *taberna* quippe descendens, & parvam ta- ım, ut erant castrenses respectu urbanarum, signifi- Sic *senaculum* à senatu quasi *senaticulum*, & forte *specta- ı* à *spectatu* eodem modo. Alia vide apud Voss. de Anal. II. sed tamen quia in *ranunculus* repugnat huic diminu- etiam forma, dicendum & heic forsan *ranas* appel- à veteribus etiam *ranones*, quam certe formam pri- ıi requirere videtur *ranunculus*. Similiter *τὸ an-* , quo minus ab *anguis* formetur nihil obstat, nec sig-

ſed quod Hiſpanè dicimus *ranaquajo* ; nam à rana, ranula fit : neque *anguilla*, ab anguis, ſed *anguiculus*. Nec etiam accedo Soſipatro Chariſio, * qui à glande deducit *glandulam*; & à pane *paſtillum*, & piſtrillam à *piſtrino*; nam *piſtrina* fit à piſtrilla. „ [Terent. Adel. A. 4. „ Scen. 2. *Apud ipſum lacum eſt piſtrilla*. Ubi „ Donat. *Veteres abſolute dicebant* Piſtrinam, ut „ Sutrinam, Medicinam, ad Tabernam *refe-* „ *ren-*

ſignificatio, non magis, quàm in *Catulus*; quod ab uno animali per diminutionem formatum, pluribus tamen tribuitur: nec genus, ſiquidem etiam feminine uſurpatur *anguis*. Nihil ergo, niſi iterum ἀναλογία formationis, & propterea Priſcianus denominativis illud, non dimunutivis adſcripſit; quod & Varro feciſſe videtur, dum appellatam tradit, *quod angui ſimilis ſit*. Caninius à Græcò ἔγχελυς deducit, referente, ſed nihil affirmante Voſſio. Ego vero nullus dubito τὸ *anguilla* eſſe originis Latinæ ab *anguis*, ſed non proxime. Scilicet, ut ab *ovibus* & *ſuibus* dicitur *ovilla* & *ſuilla* per diminutionem pro *ovina* & *ſuina* caro: ſic ab *anguinus* eſt *anguineus*, & *angiunus*, *a*, *um*, & hinc jam eadem ratione *anguilla* in genere femin. ſcil. beſtiola. Plane ſicuti ſtatim *piſtrilla* recte deducitur à *piſtrina*. Hoc enim prorſus voluit Sanctius, non ut *piſtrina fieret à piſtrilla*, quemadmodum perperam editur. Eſt autem & hoc Adjectivæ naturæ, & intelligitur *taberna*, ut ex Donati verbis patet.

* *Qui à glande &c.*] Quare à *glande* formari nolit *glandulam*, nulla profecto cauſa eſt, niſi forte quod receſſit aliquantum à *glandis* prima ſignificatione. Atqui & *glandem* recepiſſe illam *glandulæ*, non modo ex diminuto hoc patet, ſed & ex denominativo *glandium*. Et quidni olim ſignificaverit res in carne ſuilla ſimiles aliqua ex parte glandibus, cum & in re militari globulos iiſdem ſimiles denotet. Sall. Jug. 57. *Pars eminus glande, aut lapidibus pugnare*. Liv. XXXVIII. 29. *ne flexâ habenâ volutetur in jactu glans*. Paulo ante hanc glandem vocaverat *ſaxa globoſa*. *Paſtillus* vero etiam Feſtus, ut *diminutivum*, *à pane* deducit, & interpretatur eſſe *formam panis parvi*. Et aſſentiri videtur Voſſius. Sed profecto & hoc eſt adjectivi generis formatum à *paſtinus*, h. e. paſcendo aptus, unde dicitur & *paſtillus* & *paſtillum*. In priore intelligitur panis vel globus, in poſteriore libum. De piſtrilla jam egimus in ſuperiori animadverſione.

„*tentes; nam* Piſtrino Piſtrilla *non convenit. Et* „*ſimulata diminutiva diverſa ſunt à genere nominum* „*primæ poſitionis*, ut Rana ranunculus, Scu„tum ſcutella, Canis canicula. Hæc Dona„tus; qui ſimulata, non vera Diminutiva „vocat, quæ à primitivorum genere diſſe„runt.] Vulgo habentur diminuta *paxillus*, *taxillus*, *axilla*; ſed magno cum errore, teſte Cicerone; nam *paxillus*, integrum eſt, *palus* conſciſſum. * Sic *talus* à taxillo, & *ala*, ab axil- *Perfecti Orat.*

D

* *Sic talus à taxillo*] Sicuti *palus* contracte dicitur pro *paxillus*, & hoc eſt à *pago*, ut dicebant antiquiſſimi pro *pango*, non à Græco πάσσαλος, ut vult Voſſius in *Mala*: ſic *talus* ex *taxillus* contractum eſt, & hoc à *tago*, pro quo poſteriores *tango* dixerunt. Similiter *ala* ab *axilla*, hoc autem ab *ago*, unde *axit*, quod *pro egerit antiquos dixiſſe* tradit Feſtus in *Axitioſi*. Et quo patet etiam *axilla* vocabulum perperam à Voſſio deduci vel ex Græco, vel ex Hebræo ſermone. Nam alias agunt corpus ſuum volucres, & eadem analogia habemus à *veho vexi*, *vexillum*, & denique *velum*, immo &, ut ego quidem arbitror, à *figo*, *fixi*. *fixillum*, contracte *filum*, quippe quo conſeritur & configitur veſtimentum: unde *exfilatum* Feſto eſt idem quod *exſertum*. Et ſimiliter à *figo*, *fixi*, habemus etiam *fibula* & *fixula*, quod olim pro *fibula* fuit uſurpatum teſte Feſto. Quidni ergo & *fixulum*, unde proxime *fixillum*, & ita dein *filum*? Indubiam hanc puto *fili* originem, ſed quam non animadverterunt Veteres recentioreſque, quorum illi ab *hilum* vel *pilus*, hi à Gr. πιλόω h. e. *denſo* derivarunt. Et ſimiliter erraverunt iidem, mea quidem ſententia, dum *paulus* vel à παῦρον, vel à φαῦλον, vel à *parum*, vel à *parvus* deduxerunt, & inde porro *pauxillus*: cum hoc fuerit antiquius, & proinde Plauto frequentatum, originemque dederit τῷ *paulus*, eadem cum ſuperioribus ratione, ſicuti eam acceperat à *paucus*. Denique eodem modo putem etiam prænomen *Aulus* dictum brevius pro *Auxillus*, bene ominata ſignificatione ab *augeo*, *auxi*; certe *aula*, pro quo poſteriores maluere *olla*, venit ab *auxilla*. Hoc enim antiquis in uſu fuiſſe ex Feſto, & Gloſſis Pythoei patet, ſed male tanquam diminutum τῦ *olla* explicatur, quum haud dubie ſit ab *augendo*, quod cibo,

axilla, *velum* à vexillo: Nomina quæ à verbis ducuntur, diminuta dici non debent, ut *spectaculum*, *umbraculum*. Sic *novacula*, à novando: * *macula* à maculando: † *baculus* & *ba-*

bo, & ita satietate augeat homines. Adde his omnibus tandem *mala*, quod ex *maxilla* recte formavit Jul. C. Scaliger, & *tela*, quod pro *texilla*, & hoc à *texo* dictum nullus dubitem. Immo & à *quasillus*, *quasillum*, *qualus*, *qualum*, & ita pene censeam etiam à *pusillus* descendere *pullus*, vel ut olim, quando formata sunt vocabula, & quando non geminarunt literas, dixere, *pulus*, quod præcipue usurpatur de pusillis equuleis, aviculis & stolonibus arborum. Hæc porro omnia revera diminuta sunt.

* *Macula à maculando*]. Immo vero *maculare* dictum à *macula*, quod videri forsan posset Hebraicæ originis. Nam ea in lingua מעל significat *peccavit*. Solet autem ע in C. transire, sic à עורב *Corvus*, à עור *Corium*. Est autem *macula* labes & vitium quacunque in re, etiam animo. Hinc Terent. Adelph. avaritiam primo *vitium* commune senum, dein *maculam* vocat. Sed tamen, ut dicam, quod sentio, vix dubito descendere hanc vocem potius à Gr. μιαίνω, pro quo vetustissimi dixere μιάω, sicuti βάω pro βαίνω, φάω pro φαίνω, χάω pro χαίνω &c. Significat autem illud *maculo*, idque omni modo, veluti quando quid colore inficitur, sordibus conspurcatur, vitiis & flagitiis contaminatur. Inde vero, elisa litera I. habemus *macula*, eadem prorsus ratione, quia mox à βαίνω seu βάω *baculus*, à φαίνω seu φάω *facula* deducemus.

† *Baculus & baculum à batuendo*] Si Latina esset hujus vocabuli origo, ejus, credo equidem, major fuisset habita ratio in prosodia, & proinde, quia *baculus* isto modo quasi *baticulus* contracte diceretur, primam haberet productam. Quapropter quum secus se habeat, putem potius peregrinæ esse originis, derivatumque à βάω, *gradior*, *incedo*, unde & βάκτρον, quod *scipionem* significat, quo in incedendo utimur & adjuvamur, h. e. *baculum*; & eadem ratione hinc porro est *vacillo*, dictum ita, quasi incedo cum baculo, baculo utor, nitor, & juvor, ut solent, qui per se minus firmo gressu incedunt. Similiter vero à φάω *facula* non quidem proximam, sed tamen primam originem ducit. Sic *poculum* ab antiquo πίω *bibo*: *Dilucu-*

lum

baculum à batuendo, à quibus *bacillus*, & *bacillum*. Sic *curriculum*, *amiculum*, *conventiculum*, *vehiculum*, *ridiculus*. Charisius, *curriculus*, à parvo curru deducit *curriculum* autem à verbo pro spatio ad currendum, aut ipso currendi officio. Nomina in *aster* male vocat Valla diminuta per quandam similitudinem; mihi significant * incrementum, cum quadam irrisione. nam quod Hispani dicimus, Sordazo, Truhanazo, Pinazo, Calvazo, Latinè dicitur, *Surdaster*, *parasitaster*, *pinaster*, *recalvaster*. Neque obstat, quod Terentius dixit; *Parasitaster parvulus*: nam alterum ætatis est, alterum officii. Fallitur item Valla, cum credit diminutis non posse addi diminutionem; Cicero enim dixit, *minutis interrogatiunculis*. Terent. † *pisciculos minutos*. Plinius, *ossicula parva*.

lum a *diluo*. Nam simplex *luo* certam originem dat, ut *lumini*, sic & *luci*; unde deinceps *luculentus* oritur. Immo vero hinc jam patet quoque vera etymologia vocis *sucula*, pro stellis hyadibus, quæ adeo quæsita, & adeo non reperta est à priscis & recentioribus. Neque enim, ut erravere ipsi, tum Cic. lib. 2. de Nat. D. tum ejus libertus Tiro Tullus apud Gell. XIII. 9. imperitiæ arguentes Latinos suos, a *suibus*, neque etiam ab *hyadibus* primo quasi *syades*, & dein *sucula*, ut Gellius, nec denique à *succo*, ut Servius & alii, (V. Martin. in *Hyades*) formatum olim hocce vocabulum, sed ab illo ipso ὕω quod est *pluo*, unde & ὑάδες Græcis, quia pluviam portendebant, aspiratione, quod sæpissime fit (Vide Gell. d. l.) mutata in S.

* *Incrementum cum quadam irrisione*] Immo potius imitamentum cum irrisione. Nam quem *parasitastrum* dicis, eum significas imitari quidem velle parasitos, sed tamen artis parasiticæ numeros non absolvere, nec haberi posse pro justo & perfecto parasito. Sic *surdaster* significat hominem non prorsus aut cum incremento surdum, sed surdo quasi affinem & proximum.

† *Pisciculos minutos*] Adde Plaut. Capt. V. 3. *Quadrimulum parvulum*. Curcul. IV. 2. *Puella arvola*. Pseud II. 4. *libellus pauxillulus*.

3. Civil. Cæſ. *naviculam parvam.* Valer. Max. *Cum parvulis filiolis ludens.* Cicero de Natura Deorum: *Itaque cum piſciculi parvi in concham innataverint.* Lib. 5. Martial. *Nec munuſcula parva, nec minora.*

Cap. XI.

De formatione comparativorum, & ſuperlativorum.

Nomina ſubſtantiva non habent gradus comparationis.

SUbſtantia, inquit Ariſtoteles, *non recipit magis, & minus.* Idem agens de Qualitate, *Suſcipiunt* (inquit) *qualia magis, & minus.* Ex his verbis colligimus comparativa non poſſe trahi à nominibus ſubſtantivis: unde falluntur, qui hæc nomina, *ſenex, juvenis, adoleſcens, infans,* ſubſtantiva credunt, cùm ſint omnino adjectiva. Nec obſtat, quod Plautus à *Pœnus,* fecit *Pœnior:* * non enim ibi ſubſtantiam, ſed calliditatem voluit ſignificare; quaſi dicat, *callidior:* Pœni enim habiti ſunt calidiſſimi. ſic qui dixit, *Neronior,* à *Nerone,* crudelitatem ſignificavit. Nec à verbis poſſunt cre-

* *Non enim ibi ſubſtantiam &c.*] Verum quidem habitos Pœnos pro callidiſſimis & fallacibus, unde *Punica fides* proverbio notata: ſed tamen *Poenior* apud Plaut. Poen. V. 2.31. proxime & directe ſubſtantiam Pœni, calliditatem vero non niſi forte tacite & per ambages, ſignificat, ſiquidem rogatus ſimpliciter, an ſciret Punice, reſpondet, *nullus me eſt hodie Pœnus Pœnior,* h. e. qui magis habeat omnia requiſita ad conſtituendum Pœnum, qui rectius appellari poſſit Pœnus, non tam propter calliditatem ingenii, quam peritiam linguæ. Præterea ex aliis etiam ſubſtantivis, aut ſubſtantive ſumptis formati aliquando Comparativi & Superlativi. Vide exempla apud Voſſium de Anal. II. 22. Immo etiam ex ipſis ſuperlativis, veluti *proximior, poſtremiſſimus.* Vide ibid. cap. 26. Quidni ergo & à *Pœnus,* Punicum hominem ſimpliciter denotante?

creari comparativa; qui verbum est veluti forma orationis, nec recipit comparationem, nisi addito adverbio; ut, *currit*, *magis currit.* Nescio igitur quid moverit aliquos, ut à *potior*, & *detero*, verbis, formaverint *potior*, *potissimus*, & *deterior*, *deterrimus*, cum ad manum essent *potis*, & *deter* nomina. Nec à particulis possunt creari; ut ab *extra*, *exterior*; * ab *ultra*, *ulterior*. An obscura sunt nomina,

Verba non comparantur.

Particulæ non comparantur.

* *Ab ultra ulterior*] Observanda sunt etiam superlativa horum vocabulorum, quorum nonnulla duplicem habent terminationem, REMUS & UMUS, seu, ut postea dixere, IMUS, omnia vero habent hanc postremam. Nam ab *exterus*, *exterior* est, *extremus* & *extimus*. Festus. *Extimum extremum significat, ita ut intimo sit contrarium.* Plautus Trucul. in fragm. *Extimus sum factus à vobis.* Gell. III. 10. *Poli axem extimum tangunt.* Cic. Somn. Scip. c. 4. *Extimus circulus.* Sic porro dicitur *intimus*, *ultimus*, *citimus*, *infimus*, *supremus* & *summus* contracte pro *supumus*. Sic denique *postremus* & *postumus*. Ultimum hocce non intellexere multi tum veterum, tum recentiorum. Scilicet imponebatur hoc nomen sæpe infantibus ut proprium; hi autem dicebantur *Primi*, *Quincti*, *Sexti*, *Decimi*, *Postumi* respectu non matrum, sed patrum, à quibus isto ordine erant geniti. Jam vero quia nemo vivus, & vitam longius producere sperans, filium recens natum appellare poterat *postumum*, h. e. postremum, quum sicuti hoc anno istum, ita sequenti alium posset suscipere; atque adeo quia istud nomen ista de causa vix unquam ulli imponebatur, & vix imponi poterat, nisi ei, qui post mortem patris sui editus esset, quippe jam postremo sine controversia istius hominis filio; hinc ortum, ut Grammatici etiam veteres putarint, hoc vocabulum proprie significare eum, qui post mortem patris, seu *post humatum* patrem esset natus, quin immo ex his vocabulis formatum tradiderint, & ita tandem etiam cum aspiratione scripserint. At vero refelluntur hi, quod ad orthographiam, uno jam consensu omnium eruditorum, tum scriptura antiquissimorum codicum, marmorum, & nummorum, in quibus omnibus sine H scribitur. Quod vero ad etymon & significationem, refutantur ipsa forma, quæ manifesto est superlativi, ut ex aliis omnibus modo me-

unde hæc melius formentur? Ab obscura sunt *superus*, & *inferus*; ut *mare superum*, *mare inferum*?

moratis patet. Nam profecto quum hujus generis vocabula omnia habeant eam superlativi formam, & cèteroqui solum *post*, seu *posterus*, si *postumus* non sit ejus superlativum, eam non haberet, quid caussæ, quare hanc illis plane convenientem, illis accensere nolis; tanto magis, quum & apud Tertullianum, Sidonium, aliosque *postumus* pro ultimo clarissime ponatur, & in Glossis Isidori sic exponatur. Nec morari quem debet, quod hoc vocabulum maxime per. V scribitur *Postumus*, cum reliqua ejus formæ tandem I receperint. Nam, ut taceam, etiam reliquorum nonnulla in vetustissimis codd. per V scripta occurrere, ut *Citumus*, &c. nec nisi sero, seu tempore demum imperatorum cæptum dici & scribi *Citimus*, *intimus*; sciendum est, hoc vocabulum, quia ex promiscuo in proprii nominis usum pene prorsus fuit translatum, tanto magis, quod promiscuo usui aliud ejusdem significationis & gradus scil. *postremus*, reliquisset: & porro, quia propria nomina non tam facile subeunt illas pronunciandi & scribendi mutationes, quibus obnoxia sunt appellativa, illud ergo, inquam, ista de caussa constantius retinuisse antiquam scripturam, quam reliqua ejusdem formæ, quæ in promiscuo appellativorum erant & manebant usu. Ne temere hoc affirmare videar, similiter plane se res habet in voce *Quintus*, quæ in appellativo usu sine C litera scribitur, at cum proprium est nomen, cum ea, cum qua & antiquitus scripta fuit, utpote derivata à *quinque*, posteriore Q mutata in C. In proprii vero nominis usu vere retentam esse hanc literam, scriptumque *Quinctus*, probant gentium *Quinctia* & *Quinctilia* nomina, quæ in antiquissimis lapidibus & nummis sic scripta occurrunt, tum etiam nomen proprium mensis *Quinctilis*. Ergo sicuti hæc vox, quando proprii nominis usum obtinet, diutius & rectius servavit, tum ipsa, tum quæ ab ea descendunt, priscam scripturam, eademque, cum appellativa est, eam mutavit, sic profecto nihil mirandum est τὸ *postumus* eam præferre integram, adulteratis licet aliquantum appellativis, quæ ejusdem formæ sunt. Ad eandem hanc formam pertinent etiam *dextimus* & *sinistimus*, quomodo *antiquos dixisse* testatur Festus. Vossius de Anal. II. 25. positivis hæc adscribi omnino vult; sed nulla profecto ratione. Rectius ibidem de voce *postumus* disputat, quod & facit Maximus ICtorum, Jac. Cujacius, non aliena hæc existimans, quæ in Observ. suis, III, 4. doceret juris civilis studiosos.

rum? *Citer ager* dixit Cato; *exter honos* Statius; *extera regna* Virgilius; *exteras nationes* passim leges; *super, inferque vicinus* Cato. *Sæpus* aliquando fuit in usu; unde Cato dixit, teste Prisciano, *sæpissimam discordiam.* „ [Itaque *Sæpius* non est Adverbium à *Sæpè*, sed Nomen „ neutrum, & Græco more dicitur per Ellipsin præpositionis κατὰ, sicut cetera, quæ vulgo Adverbia comparativa dicuntur, *Melius*, „ *Pejus*, *Deterius*, *Citius*, *Celerius*, &c. quorum „ usus est Positivorum similis; *Dulce ridet*, „ *Turpidum lætatur*, *Insanum irascitur.*] *Propus* antiquum fuit, unde *propior.* Varro 7. de lingua Lat. sic ait: *alias ut duo prima absint; ut, optum, optius, optimum: alias ut primum, & tertium; ut, melum, melius, melissimum.* Nec verum est, quod ajunt, non posse duci comparativa à nominibus habentibus vocalem ante *is*, vel *us*; nam à *tenuis*, *tenuior*, & *tenuissimus* trita sunt. Cicero in Bruto; *Assiduissime autem mecum fuit Dionysius.* Suetonius in Galba; *assiduissimi usus.* Varro 2. Rustic *Ita sunt assiduiores.* Et paulò post; *eosque assiduiores faciant.* Plin. lib. 18. *Milites strenuissimi ex agricolis gignuntur.* Tacitus lib. 20. *Bellum strenuissimi cujusqe periculo geri.* Plin. lib. 7. Epist. *Exiguissima legata.* „ [Ovid epist. Hyper. „ *De fratrum populo pars exiguissima restat.*] Lucretius lib. 4. *Nam nihil egregiùs quàm res est cernere apertas.* *Piissimus*, reprehendit Cicero Philip. 3. Sed satis est Antonium eo fuisse usum: utitur & hoc nomine Curtius lib. 9. „ [*Noxiissimum animal*, dicit Seneca de Clement. lib. „ 1. in fine.] Citat præterea Priscianus ex Catone *arduius iter*, & *arduissimo aditu:* ex Pacuvio, *egregiissima forma:* ex Juvenali Satyr. 4. *egregius cœnat:* ex M. Catone,

* *induſtriorem exercitum*; ex eodem Catone, *vitam noxiorem*, & *perpetuius*, & *perpetuiſſimo curriculo*: ex Lucilio, *villicus paulò ſtrenuior*. „ [Plaut. Epid. *Si* „ *deterior ſtrenuiori ſuas pugnas prædicat*.] Notanda etiam ſunt, † *Maturrimus* apud Tacitum, & *maturiſſimus* apud Ciceronem, & Columellam; *ipſiſſimus*, & *oculiſſimus*, & *patruiſſimus* apud Plautum. Superlativa in *limus* plura ponunt alii; ego tria tantum reperio, *ſimillimus*, *facillimus*, *humillimus*: Seneca utitur, * *imbecillimus*, & *imbecilliſſimus*, epiſt. 86. Neutrum probo.

Cap. XII.

Quid ſit perſona in verbis: exploduntur imperſonalia Grammaticorum. Infiniti natura oſtenditur.

Quid ſit Verbum.

† Verbum *eſt vox particeps numeri perſonalis cum tempore*. Hæc definitio vera eſt, & perfecta, reliquæ omnes Grammaticorum ineptæ. Neque etiam Ariſtoteles, ſeu quiſquis ille fuit, qui περὶ ἑρμηνείας ſcripſit, aptè diſtinxit quid eſſet verbum, quum ait; *Verbum eſt vox ſignificativa ad placitum*, &c. Neque enim hæc deſcriptio attingit cauſas, ſed effecta, & adjuncta; atque adeò inſerit negatio-

Inepta Ariſtotelis definitio.

* *Induſtriorum exercitum*] ſic Plaut. Moſtell. I. 2. 71. *Quo neque induſtrior de juventute erat*. Sed plura hujus generis vide apud Voſſ. de Anal. II. 27.

† *Maturrimus*] ſic à *creber* non modo *creberrimus*, ſed & *crebriſſimus*. Gell. II. 30. *Fluctus, qui flante Aquilone maximi & crebriſſimi excitantur*: à *celer* tum *celerrimus*, tum etiam *celeriſſimus*. Ennius in Ann. *Celeriſſimus rumor*.

* *Imbecilliſſimus*] Sic *amabiliſſimus* Cic. de Amic. cap. 14.

† *Verbum eſt vox*] Mallem: *Verbum eſt vox, ſignificans actionem vel paſſionem, vel exiſtentiam per numeros, perſonas, & tempora.*

tionem, quod in definitione ferri non poteſt. Sed his omiſſis, de iis quæ accidunt verbo, diſputemus: ea verò ſunt, Accentus, figura, ſpecies, numerus, perſona, tempus, conjugatio. At de quatuor primis jam dictum eſt, de reliquis nunc erit dicendum. *Perſonam* vocarunt Grammatici, quod Græcis eſt πρόσωπον, * aptius verterent, *faciem*, aut *vultum*: nam pro- *Verbi Accidentia.* *Perſona.*

D 5

* *Aptius vererent faciem*] Nullus tamen dubitem, quin eodem ſignificatu Grammatici Græci πρόσωπον dixerint, quo Latini *perſonam*, quum etiam in vulgari uſu utraque vox ejuſdem ſit ſignificationis, h. e. ſignificet primitus larvam, quæ hiſtrionum ori & vultui applicabatur, eumque referebat hominem, cujus illi perſonam ſuſtinerent ſeu partes in fabulis. Verum quidem, quod terminationum verballum differentiæ recte poſſint *facies*, ſeu *ſpecies*, ſeu *figura*, ſeu etiam *genera* appellari, ſed non modo hæ, quæ conſtant diverſitate *perſonarum*, ſed & quæ *temporum* ac *modorum*, immo & in Nominibus, quæ *Generum* & *Caſuum*. Verum ſicuti in Nominibus varias terminationum differentias, prout variis ex cauſſis oriebantur, appellarunt *Genera*, vel *Caſus*, ſic in Verbis ſimiles eodem jure vocarunt *Perſonas*, vel *Tempora*, ac *Modos*. *Perſonæ* reſpondent quodammodo *Generibus*, *Tempora*, & *Modi* maxime, *Caſibus*. Et quemadmodum in *Generibus* duo ſunt præcipua *maſculinum* & *femininum*, pro diverſitate ſexuum ſolummodo duplici, unde *Generis* doctrina originem traxit: ſic in *Perſonis* duæ item ſunt præcipuæ, pro natura ſermonis, qui ab uno proficiſcitur, & dirigitur ad alterum, ejus nempe, qui loquitur, & ejus, ad quem oratio tendit. Accedit *Generibus* tertium, quia quam plurima ſunt vocabula, quæ nihil ad ſexum animantium pertinent: ſimiliter & duabus *Perſonis* tertia eſt addita, quoniam in fabulis ſeu colloquiis ſermo plerumque fit de aliis, quam inter quos inſtituitur. Immo ſicuti tertium *Genus* à Grammaticis appellatur *Neutrum*. Sic & tertiæ *perſonæ* verba dicta etiam ſunt *Nullius* (Vide Voſſ. de Anal. I. 4.) quia *intellectus Nominativi iſtic eſt infinitus*, ut ait Priſcianus, ſed & ſæpe indefinitus. Porro *Genera* in Nominibus requirunt convenientiam ſubſtantivi & Adjectivi, quæ declaratur per *Hic*, *Hæc*, *Hoc*, ſic *Perſonæ* convenientiam Verborum & Nominum, quæ decla-

propriè terminationes illæ verbales dicuntur facies : * nomina enim personam non habent , sed sunt alicujus personæ verbalis. Et verò rectè enuntiant Grammatici : *Omnis nomi-*

claratur per *Ego* , *Tu* , *Ille*. Nam uti nequis dicere *Vir docta* , sit neque *Ego amas*. Denique diversa Nominum *Genera* recipiunt diversas à se invicem terminationes per *Casus* in Singulari & Plurali : similiter diversæ Verborum *Personæ* eandem terminationum diversitatem recipiunt per *Tempora* & *Modos* in utroque item Numero. Quapropter sicuti tres terminationum differentiæ in Nominibus, maxime Adjectivis, conspicuæ, *Genera* appellantur, non vulgari illa significatione, ut diversæ terminationum species, sed speciali à sexuum discrimine petita, sic eodem jure & ratione tres illæ in Verbis differentiæ terminationum appellatæ sunt πρόσωπα & *Personæ*, à duabus colloquentium personis, quarum altera est loquens, altera audiens, & sermonem accipiens. Ceterum sicuti *Generum* differentia revera inest in substantivis, sed maxime conspicitur per varietatem terminationum in Adjectivis, sic & *personarum* differentia revera est penes Nomina, licet terminationes earum ratione discrepantes appareant in Verbis.

* *Nomina enim personam &c.*] Sic loqui debet Auctor, quia *Personarum* appellationem in re Grammatica non aliter accipit, quam variam terminationum verbalium speciem seu faciem. At vero si rem recte consideres, ipsis Nominibus vel maxime, immo unice inest *Persona*, & verba se habent in *Personarum* ratione ad Nomina plane, sicuti Adjectiva in ratione *Generum* ad substantiva, quibus solis Auctor cap. 7. & recte, *Genus* adscribit, exclusis Adjectivis. Et proinde, quum dicimus, *Petrus videt parietem*, mea quidem sententiâ, *Petrus* est *Persona tertia*, seu designat personam ejus, qui argumentum est loquelæ, atque adeo tertius inter Loquentem & Audientem. *Videt* vero proprie non est *Persona*, sed terminatio verbalis ad *Personam tertiam* accommodata ; sicuti *Forte* est terminatio Adjectivi ad *Genus Neutrum* seu *tertium* conformata. Ceterum sicuti *Generis* mentio & differentia in arte Grammatica propter terminationum in Adjectivis diversitatem jam est necessaria, & absque eâ esset, non requireretur ; & porro sicut illæ Adjectivorum terminationes recte dicuntur istius *Generis*, cujus formam præ se ferunt, & cui jungi queunt; sic plane *Personarum* discriminis ratio & appellatio in eadem arte propter solam terminationum in Verbis diversitatem requiritur, sed & illæ ipsæ Verbales terminationes recte illius *Personæ*, cui conveniunt, dicuntur.

minativus est tertiæ personæ, præterquam ego, *quod est primæ:* & tu, *quod est secundæ:* sed longè falluntur in eo, quòd credunt Petrum, Joannem esse personas, & quòd pejus est, vocant *agentes, & patientes personas*, suppositum, & appositum personæ verbalis; * quasi Latine diceretur, *hic sunt quatuor personæ*, ubi sunt quatuor homines: quum enim dicimus, *Petrus videt parietem*, Petrus, aut paries non sunt personæ, sed *videt*, est persona, id est, facies, cujus suppositum est *Petrus*, appositum *paries*. Et cur voces agentem personam, quæ sæpè in recto patiatur etiam in activa voce, ut *Petrus accipit plagas, dolet, patitur vulnera.* Quid? quod verba ab hac facie, seu persona dicuntur Personalia, aut Impersonalia: hæc enim facies solis verbis convenit. Qua in re supine falluntur Grammatici, qui quum verba *personalia* esse dicant, quæ *personas, tempora, & numeros habeant*; impersonale nescierunt definire, quum illud omnino deberet esse, *quod numeris, personis, & temporibus careret:* quale est, *amare*, & *amari*; quod propterea verè dicitur *infinitum*, quod neque numeros, neque personas, neque tempo-

Nulla sunt agentes aut patientes personæ.

Quid verbum Personale

Quid Impersonale.

* *Quasi Latine diceretur &c.*] Sic tamen Suet. Ner. 1. *Modo continuantes unumquodque prænomen per ternas personas, modo alternantes per singulas.* Ubi manifestissime *ternæ* & *singulæ personæ* pro tot hominibus gentis Domitiæ ponuntur. Sic forte & Cic. Famil. V. 12. *si uno in argumento, unaque in persona mens tua tota versabitur.* Scioppius de stylo Histor. pag. 119. posterioris solummodo ævi scriptoribus hanc *Personæ* significationem tribuit, probatque ex his Senecæ verbis in Apocoloc. *In personam, non in rem dicere.* Sed profecto, si heic simpliciter *hominem* significat, ut vult, significat etiam in Cicer. Famil. VI. 6. *Nunquam nisi honorificentissime Pompejum appellat* Cæsar; *at in ejus personam multa fecit asperius* h.e. in ipsum hominem. Sic XII. 16. *Turpitudo personæ ejus, in quem liberius invehimur, nos vindicabit.*

Vide infra cap. 14. pora finiat, nec determinet; quæ omnia in verbis finitis, ut *amabo*, *docebis*, præscripta inveniuntur. Nam quæ insania exagitat Grammaticos, quum dicunt, *impersonalia esse, quæ haberent tantum tertias personas; ut, accidit, curritur?* Sed hoc multis modis falsum est; *nam si in tertiis personis*, inquit Cæsar Scaliger, *verbum tantum inveniatur, id satis est ad verborum naturam constituendam: neque enim deest hoc verbis iis, sed res, quæ ipsis sunt applicandæ. Fac terram de se loqui, invenies illico primam passivi personam*, aror ab ingratis. *Sic nihil impedimento est, quominus verbum* Pluit, *primam personam habere dicamus, si modo loquatur Deus.* Hæc ille. Sic *decet*, aut *decent* semper in tertiis personis inveniuntur; quia res, quæ decet, & ornat aliam, in tertiam verbi personam fertur: neque enim ego possum decere alium, sed coma, vel vestis decet illum: quod Hispani dicimus, *Esta le bien.* Si tamen ego aliquo modo orno regem, & condecoro, cur non dicam, *ego regem deceo?* quemadmodum de sacerdote quodam Apollinis appositissimè dixit Statius: *Si non dedecui tua jussa, tulique prementem.* Plato in dialogo de Ente apertè docet, *sine nomine & verbo nullam constare orationem.* Si igitur ex nomine & verbo debet constare oratio, ut postea docebimus, perperam docent Grammatici, verba impersonalia sine supposito inveniri, ut *miseret, licet, curritur, egetur.* Sed longè falluntur, qui suppositum, aut in verbo latêre, aut ibidem in oratione esse non viderunt. Nos impersonalia non rejicimus, sed ea esse, quæ vulgus Grammaticorum obtrudit, pernegamus: nam si personale verbum est, quod personas, & numeros, ac tempora finit & de-

Falsa Impersonalium definitio. Lib. 5. cap. 100.

10. The baid.

determinat; ut *amabam*, *legissem*; impersonale erit, quod omnibus iis caret; ut *amare*, *legisse*: juxta illud Aristotelis; *Contrariorum eadem est disciplina*: in iis enim neque personas, nec numeros, neque tempora poteris assignare. At objicit Grammaticus, in *convenit*, *licet*, *curritur*, non esse tertias personas, sed aliquid simile tertiis personis. Sed quid mirum, si Grammaticus cæcutit, quum Quinctilianum habeat ignorantiæ suæ auctorem: inquit enim; *Jam*, *Itur in antiquam silvam*, *nonne propriæ cujusdam rationis est? Nam quod initium ejus invenias?* * *cui simile*, Fletur, *accipimus*: *aliter*; *ut* Panditur interea domus omnipotentis Olympi: *aliter*; *ut* totis usque adeo turbatur agris. Hæc ille, qui si legisset Aristotelem, & Platonem sæpe testantes, sine nomine & verbo non posse constare affirmationem, vel negationem, in hac salebra non hæsisset: nam *itur iter*; & *fletur fletus*; & *turbatur turbatio*; id est fit turba, quid differunt à *panditur domus*? Sed de hoc latius in principio Ellipseos, & lib. 3. cap. 1. Sed rursus insurgunt Grammatici, asserentes, *decet*, *convenit*, & similia, dici posse infinita; quia nec numeros, nec tempora finiant, & terminent: nam absolute dicitur, *Decet nos*, *decet te*, *me*, *illos*. Imperitè sanè illi, qui ex accusativo transitionis judicent verbi naturam, quasi non eadem sit ratio in omnibus verbis; ut, *somnus capit me*, *te*, *illos*. *Virtus oblectat vos*, *me*, *te*, *illos*. Lib. 1. cap. 4.

* *Cui simile &c.*] Verba hæc Quinctiliani, ut recte intelligi queant, putem aliter distinguenda, quam fit & hic, & in ejus edd. Nempe, *cui simile*, Fletur. *Accipimus aliter*, *ut*, Panditur &c. Voluit Auctor oppositis inter se personali locutione & impersonali, clarius probare & confirmare, quod modo dixerat, esse hanc *propriæ cujusdam rationis*.

illos. Sic, *cantare decet nos, me, te, illos*, id est, cantus, At quid dicent de temporibus? negabuntne, *decet, decebat, decebit; curritur, currebatur; curretur*, esse diversa tempora? Illos igitur omittamus, & vera impersonalia, cum Consentio Romano, credamus esse, *amare, amavisse, amari*: nam quemadmodum, *amo, amavi*; certæ personæ, numeri, & temporis esse cernuntur, unde verè vocantur Personalia, & Finita; sic in *amari* & *amare*; neque personas, neque numeros, nec tempora possis definire; unde merito impersonalia & infinita nuncupantur. Postremò illa differre dicuntur, quæ natura differunt: sed *amat, decet, amatur, curritur*, natura non differunt; quia personas, tempora, ac numeros, & nominativum pro supposito habent: sunt igitur Personalia. *Amare* verò, & *amari*, & *amavisse*, neque personas, neque tempora, neque numeros invenias; & accusativum pro supposito habent, qui casus nominativo maxime adversatur. Hæc igitur procul dubio * mera dici debent impersonalia.

Verba Infinitiva sunt vera Impersonalia.

* *Mera dici debent impersonalia*] Putem tamen ego rectius dici *infinita*, quam *Impersonalia*, quia ipsorum persona, ut dicitur, & numerus nulla terminationum differentia definitur, ipsa verò personæ non sunt plane nullius, sed revera omnis sub una illa terminatione. Nam dicimus, *scio me, te, illum amare* in omnibus personis. Accusativus enim ante infinita præbet per omnia vicem Nominativi ante finita. Qua propter *impersonalium* appellationem reliquerim ego sane illis, quorum Nominativus semper supprimitur, & unius tantum personæ terminatio est in usu. Fateor equidem cum Sanctio & Scaligero, non ita recte istiusmodi verba *impersonalia* dici, si eorum natura, & constructionis ratio consideretur, quia Nominativus, ut ut supprimatur, semper tamen intelligitur. Sed tamen quia ipsi Veteres ita appellaverunt, (vide Voss. de Anal. III. 1.) &c

Cap. XIII.

Modus excluditur à verbis: enumerantur verbi finiti tempora. Imperandi tempus semper est futurum.

Modus in verbis, quæ *Species* vocatur à Varrone, * non attingit verbi naturam; ideo verborum attributum non

Modus male ponitur inter Accidentia Verbi.

III. 1.) & quoniam usus distinxit quodammodo à ceteris verbis horum constructionem, quasi *propria cujusdam rationis*, ut ait Quinctilianus; & præterea quia duæ priores personæ vix reperiuntur, & maxime quod à Nominativo, in quo inest persona, non videntur regi, non negarim ego hanc appellationem istis verbis. Tantum monerem tyrones, *impersonalia* dici, non quod non habeant aut habere queant diversitatem terminationum personalium, nec quod nullius sint personæ, sed quod prima specie videantur sine supposito seu Nominativo consistere, tum quod duas priores personas seu personales terminationes vix recipiat usus, quia vix admittit significatio.

* *Non attingit verbi naturam*] Multa sane præclara docuit, & primus observavit Sanctius in hacce Minerva, in primis in Constructionis ratione. Sed tamen in ipso artis Systemate, dum nimio novandi & mutandi omnia studio fuit ductus, modum aliquando excessit, abjiciendo temere, quæ dudum jam fuere recepta, & suum tamen in arte Grammatica habent usum. Indicio sint vel hi ipsi *Modi*, quos *non attingere verbi naturam* nec *verborum esse attributum* ait, & proinde *à verbis excludit*. Atqui eodem plane modo se habent *Modi* in verbis, quo *Casus* in Nominibus. Utrique consistunt in diversis terminationibus pro diversitate constructionis. Utrique ab illa terminationum diversa forma nomen suum accepere, ut illi dicantur terminationum varii *Casus*, hi *Modi*. Denique utrorumque terminationes singulares appellantur à potissimo earum usu, non unico, veluti *Nominativus*, *Genitivus* &c tum *Indicativus* &c. Neque vero *Modorum* in Verbis appellatio ad significationem refertur, ut per quos significetur, quomodo quidque, quod singulis verbis denotatur, factum sit, quod sane, ut vult, & incas-

non eſt; ſed explicatur frequentius per caſum ſextum; ut *mea ſponte*, *tuo juſſu feci:* non rarò per adverbia; ut, *male currit*, *bene loquitur*. Et cùm Ariſtoteles de Modis, ſeu Modalibus diſputat, *Contingenter*, *neceſſariò*, *per accidens currit*, ſæpè dicit. Viderat hoc Cæſar Scaliger, quum
Lib. 5. *cap.* 121. dixit; *Modus in verbis non fuit neceſſarius*. Sed quod bene ſenſit, malè tenuit, ſecutus Grammaticorum turbam, qui adeo varii ſunt in iis modis conſtituendis, ut nihil prorſus certi no-

& in caſſum movet Sanctius, per adverbia, vel etiam per ſextum caſum explicari debet; Sed ad rationem variarum terminationum diverſo modo diverſis elocutionibus & conſtructionibus aptandarum. Ceterum exceſſere ſane & Grammatici priores modum, dum immodice, certe ultra quam debebat. h. e. ultra terminationum diverſitatem auxere *Modorum* numerum. Recte tamen conſtituti ſunt hi tres in verbis Finitis, *Indicativus*, *imperativus*; & *ſubjunctivus*, terminationibus quippe variis diſtincti. *Imperativum*, per ſe patet, ita dictum, quia potiſſimum quidem imperantis orationi convenit. Uſurpatur tamen & in rogando & flagitando. *Indicativus* ad indicandam ſimpliciter rem ipſam, & proinde in abſoluta oratione, ſeu in priore commate cujuſque periodi, ſecundum naturalem conſtructionis ordinem: vel etiam in ſimplici unius commatis periodo, itidem ut Imperativus, adhibetur. At *ſubjunctivus* ita dictus eſt, quia ejus terminationes ſolummodo in commate, quod priori ſubjungitur, locum habent, licet prius illud ſæpe abſit, per Ellipſin ſuppreſſum, ſicuti abeſt in illis exemplis, quæ Auctor mox adfert, & quæ cujuſmodi ſint, rogat. Nam in Livii verbis, *Tum vero ego nequicquam Capitolium ſervaverim*, non eſt abſoluta oratio, ſed ſubjunctiva, & Elliptica, hoc modo explenda: *Tum vero res erit, ut ego neq. Cap. Serv.* Sic ſupple Virgiliana: *Nec res ita eſt, ut vos arguerim Teucri*. Et *Res ita erat*, vel *licebat*, *ut tu dictis maneres*, vel potius, *fuit*, *quod maneres dictis*, plane ut Liv. I. 28 *Si unquam antea fuit, quod diis gratias ageretis, heſternum id fuit prælium.* Similiter *fuerat*, *quod me vocaſſes*, vel etiam *eſt ita*, *ut velim*, *ut me vocaſſes*, ut ſit optativæ locutionis. Eam vero hoc modo explendam patet vel ex uno Terentii loco, Adelph. IV. 1. 2. *Utinam quidem ita ſe defatigarit velim* h. e. *eſt quod*, vel *ut velim*, *utinam*, ſeu *uti ita ſe defatigarit*.

nobis constituerint. Alii vocant modos, alii divisiones, alii qualitates, alii status. Deinde alii sex modos, alii octo, alii quinque; quidam etiam quatuor tantum, infinitivo rejecto, tenuerunt. Sunt qui addant deprecativum; ut, *Musa mihi causas memora.* Sunt qui potentialem; ut, *non eam?* Alii permissivum; ut; *profundat, pereat, perdat.* Alii promissivum; ut, *dabo, faciam.* Varronis verba sunt ex lib. 9. *Tertia rogandi; ut,* scribone? legone? scribisne? legisne? *Quarta respondendi; ut,* fingo, pingo, fingis *Quinta optandi; ut,* dicerem, facerem. Vides confusionem Grammaticorum, qui in modis explicandis nullum modum tenuerunt. Ego certè si modos statuissem, quædam tempora aliter ordinassem. Nam *amabam* & *amaveram*, quis non videt ita imperfecta esse tempora, * ut Subjunctivi voces esse omnino fateare? Nam si dicas; *Cicero scribebat carmina;* & *Cicero scripserat;* suspensum habes auditoris animum, donec verbum aliud adjungas, quo sensus absolvatur. Has igitur tenebras abjiciamus, quæ tenera puerorum ingenia mire offuscant: & ut pauco pro exemplo adducam; cujusmodi erit Livii? *Tunc vero ego nec quicquam Capitolium, arcemque servaverim, si civem in servitutem duci videam.* Virgil. *Nec vos arguerim Teucri.* Terent. *Denique hercle aufugerim potius, quam.* Virgil. *At tu dictis Albane maneres.*

Dissidia Grammaticorum de Modis.

Lib. 6. c. 14.

E Idem,

* *Ut Subjunctivi voces &c.*] Ineptum sane hoc est Nam Subjunctivi esse nequit, quod in Constructione nihil ante se agnoscit, unde pendeat, sed primitivi revera est Ordinis seu Modi, licet aliquid desideret deinceps ad absolvendum sensum. Quod vero ita adjungitur, id demum est vere Subjunctivi. Dixisset potius Futurum Indicativi secundæ personæ, habere aliquando usum & vim Imperativi. Cic. Famili. VII. 20. *Sed valebis, meaque negotia videbis, meque exspectabis.* IX. 22 *Tu me diliges & valebis.*

Idem, *Eadem me ad fata vocasses.* Et si ego admonerem aliquem, dicens, *cave cadas*, & responderet ille, * *cadam*, cujusmodi diceres esse tempus illud?

Tempora verbi finiti seu personalis.

Tempora finiti verbi natura tria sunt; sed differentias undecim facimus: duas præsentis; ut *amo*, *amem*: duas infecti; ut *amabam*, *amarem*: duas perfecti; ut *amavi*, *amaverim*: duas plusquàm perfecti; ut *amaveram*, *amavissem*: tres futuri; ut *amabo*, *amavero*, *Ama* vel *amato.* Illud tamen acriter advertendum, † omnia

* *Cadam, cujusmodi &c.*] Dicerem esse vel Futurum Modi Absoluti seu Indicativi, vel Præsens Subjunctivi; quod supplementum hocce requirat, *Res ita erit, ut cadam.* De cujusmodi supplementorum Ellipsi vide Mariang. in Auctario Epist. 5.

† *Omnia tempora secunda*] Intelligit tempora Subjunctivi Modi, quorum usus, quoniam est Subjunctivus priori commati, & optando, tum finem ac conditionem exponendo maxime inservit, ad rem quidem futuram, cujusmodi utique sunt illius generis locutiones, aliquando adhibetur, ipsa tamen etiam in illa re futura Præsentis & Præteriti temporis distinctionem servant, ut patet ex eo, quod simpliciter & sola per se futurum tempus nunquam denotant. Nec enim pro *Ego donabo tibi hunc librum*, simpliciter poteris dicere, *Ego donem &c.* Quapropter etiam si sæpe inserviant enunciandæ rei futuræ, non tamen propterea magis ipsa futuri sunt temporis in ratione Grammatica, quam τὸ *sum* in *sum facturus*: Ubi futurum rei latet in τῷ *facturus*, non in τῷ *sum*, quod etiam in illa locutione manet præsentis temporis, æque ac *dicitur* in his Planci apud Cicer. Famil. X. 23. *Et adhuc vivit, & dicitur victurus.* Ergo in his Virgilii, *Quum faciam vitula pro frugibus, ipse venito*, si modo τὸ *faciam* revera est Subjunctivum, & non potius Futurum Indicativi, quod putem, sed tamen, si maxime ita sit, futurum rei non latet in τῷ *faciam*, sed in verbo *erit*, per Ellipsin suppresso, vel etiam in τῷ *Quum.* Nam hoc ipsum æque in Indicativo, & quidem Præsenti Grammaticis tempore possis efferre: *Quum facio vitula pro frugibus, ipse venito.* Atque ita *facio* non tamen esset futuri temporis, sed tem-

tempus designaretur solummodo per particulam *Quum.* Quid ? quod per Præsens Absoluti seu Indicativi Modi simpliciter aliquando designatur Futurum ? Plaut. Casin. II. 6 : 53. *Compressan' palma an porrecta ferio ?* respondente altero , *age ut vis* Sic II. 8. 69. *jamne abeo ?* resp. *volo.* Bacchid. IV. 6. 6. *Quam mox navigo Ephesum ?* Cistell. II. 3. 86. *Ibo domum , atque ad parentes suos reducè Silonium* Ratio autem harum locutionum est , quod præsentis temporis momentum habetur pro extremo præteriti , & primo initio Futuri , ut adeo tempus , quo actioni præparamur , etiam ipsi actioni adscribatur. Veluti quum ait Obsequens cap. 76. *Proficiscens , quum immolaret ,* h. e. profecturus , & jam profectioni se accingens. Et Johannes Euang. XIII. 11. ᾔδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτὸν , h. e. *qui proditurus erat ipsum* , ut v. 21. εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Sic ibid. v. 27. ὃ ποιεῖς , ποίησον τάχιον , *quod facis , fac cito* h. e. quod facturus es , vel potius , quod jam incipis facere , dum ejus faciendi consilium capis. Et sic in præterito etiam tempore se res habet , quod & cujus perseveratio aliquando etiam Præsenti Grammaticorum denotari videtur. Plaut. Sticho IV. 1. 23. *Quam dudum in portum venis ?* Cas. II. 3. 9. *postquam amo Casinam.* Epid. III. 4. 61. *plus jam sum liberâ quinquennium.* Men. V. 9. 76. *Hanc censebat te esse , quum vocat te ad prandium.* Cic. Famil. IV. 13. *Quærenti mihi jamdiu , quid ad te scriberem.* Simile est , quod Auctor cap. seq. ex Cicerone ad Atticum adfert , *Cupio & jampridem cupio Ægyptum visere.* Sic & quum Terent. in Adel. III. 3. 26. ait, *Et clamo sæpe* , præsens illud *clamo* refertur ad diversos præteriti temporis actus. V. & infra cap. XV. Nihil itaque mirum , si præsens tempus etiam in Subjunctivo ad Futurum , sed & in Infinito ad futurum & præteritum denotandum videatur adhiberi. De Infinito agemus cap. seq. De Subjunctivo clarissima sunt exempla hæc. Liv. XLV. 24. *Vos judicate , sit Rhodus in terris , an funditus deleatur.* h. e. utrum velitis , ut sit &c. Sall. Catil. cap. 52. *Ubi socordiæ te tradideris , nequicquam Deos implores* , idem est , ac si dixisset , implorabis. Sic cap. 58. *Quem neque gloria , neque pericula excitant , nequicquam hortere.* Nep. Eum. cap. 8. *Quod si quis illorum veteranorum legat facta , paria horum cognoscat , neque rem ullam nisi tempus interesse judicet.* Liv. præfat. *Si in tanta Scriptorum turba meum nomen in obscuro sit , nobilitate eorum , qui nomini meo officient , me consoler.* Plaut. Bacchid. IV 1. 4. *percunctarier , utrum aurum reddat , anne eat secum simul.* Cic. Famil. XVI. 5. *Nunc quidem non dubito , quin te neque navigationi , neque via committas.*

nia tempora secunda pro futuro posse poni : quod sigillatim conabor ostendere. *Amem, doceam;* & similia, juncta particula *quum*, præsentis habent significationem. Horat. *Quum tot sustineas, & tanta negotia solus:* in reliquis fere semper futuri. Terent. *Purgem me? laterem lavem:* atque adeò cum particula *quum*, aliquando futurum est. Virgil. *Quum faciam vitula pro frugibus ipse venito.* Optando duplex futurum significatur: propinquius; ut Martial. *Tabescas utinam Sabelle belle.* Idem, *Pereat, qui crastina curat:* remotius; ut Cicero, *Utinam aliquando dolor populi Romani pariat, quod jamdiu parturit.* Idem Attico, *De qua utinam aliquando tecum loquar.* Particula, *si*, futurum denotat. Terent. *Si sumas in illis exercendis, plus agas.* Idem; *Quod si omnes omnia sua consilia conferant, atque huic malo salutem ferant, auxilii nihil afferant.*

Amem præsens. *Amem futurum.* *Optantia semper significant futurum.* *Si particula, futurum significans.* *Amarem, futurum.*

Amarem, docerem * passim in futuro reperiuntur:

Intellige in his omnibus, ut & in allatis à Sanctio, *res ita erit, ut*, atque adeo ipsum Futurum proprie non in esse Subjunctivo, sed in Ellipsi latere suppressum puta. Fateor tamen in quibusdam locutionibus Subjunctivum magis propendere in Futuri temporis significationem, quam in iisdem Indicativum. Aliud enim est, *Credet: siquidem tu illud dicis*, aliud, *siquidem tu illud dicas.* Isto modo conditio & ratio rei jam præteritæ, hoc rei adhuc futuræ significatur. Sed tamen & illud accidit, non per naturam Subjunctivi, sed per causam Ellipseos, quæ in Indicativo nulla, in Subjunctivo solennis & ordinaria.

* *Passim in futuro*] sed tamen & in præterito. Sueton. Tib. 62. *Scriptaque abolita, quamvis probarentur aliquot ante annos* Sall. Jug. 59. *Neque diutius Numidæ resistere quivissent, ni pedites magnam cladem in congressu facerent* Plaut Rud II 7. 32 *Si invitare nos paulisper pergeret, ibidem obdormissemus* Cic Famil. VI. 10. *Antea misissem literas, si genus scribendi invenirem.* Intellige, si res ita fuisset, ut invenirem. In significatione Futuri clarior multo est locus Ciceronis Famil. XV. 4. *Quumque magnum bellum in* Cap-

tur : quare uno Terentii loco contentus ero, quod multorum vicem supplet, in Adelph. *Seni animam primum extinguerem ipsi, qui illud produxit scelus : tum autem Syrum impulsorem, vah, quibus illum lacerarem modis ; sublimem medium arriperem, & capite primum in terram statuerem, ut cerebro dispergat viam ; adolescenti ipsi eriperem oculos, posthæc præcipitem darem : cæteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, & prosternerem.* Si denique optamus, semper futurum innuimus ; ut, *Utinam hoc contingeret.*.

Amaverim, futurum.

* *Amaverim, docuerim* sæpè in futuro leges. Terent. And. *ea lege, atque omine, ut si te inde exemerim, ego pro te molam.* Idem Adelph. *Ne mora sit, si innuerim, quin pugnus continuo in mala hæ-*

E 3

Cappadocia concitaretur, si sacerdos armis se, quod facturus putabatur, defenderet. Sed expone, quum res ita erat, ut certo concitaretur.

* *Amaverim, docuerim sæpe in Futuro*] Habet sane ea forma sæpe significationem *Futuri exacti*, quomodo appellantur exeuntia in RO, ut *amavero, docuero*, diversa ab Indicativi Futuris, ut quæ rem simpliciter futuram notant, quum ista rem factam in futuro signent. Aliud enim, *quum cœnabo*, aliud, *quum cœnavero.* Atque hac de caussa sæpissime illa confunduntur cum præteritis perfectis Subjunctivi, ut quæ & ipsa simul rem futuram pro usu subjunctivæ constructionis, & factum, ut pote præterita, significent ; plane ut Priscianus lib. 8. de Græcorum præt. Perfecto Imperativi observat, simul præteritum & Futurum notare. *Apud Græcos*, inquit, *etiam præteriti temporis sunt Imperativa, quamvis ipsa quoque ad Futuri temporis sensum pertineant, ut, ἀνεῳχθήτω πύλη, aperta sit porta. Videtur enim imperare, ut in Futuro tempore sit Præteritum.* Similiter se res habet in hisce locutionibus, *si te inde exemerim* &c. quod idem est, ac si dixisset, si per me inde *eris exemptus.* In qua certe locutione utrumque tempus ostendi, tam præteritum, quam Futurum, censuere Icti Doctissimi, Q Scævola, Brutus, & Manilius ad verba legis Atiniæ, *quod subreptum erit, ejus rei æterna auctoritas esto.* Vide Gellium. XVII. 7.

hæreat. Idem; *Ubi si quid paululum te fugerit, ego perierim.* Livius; *Jussu tuo imperator extra ordinem nunquam pugnaverim, non si certam victoriam videam.* Tacitus in Agricola; *Ego facilius crediderim naturam margaritis deesse.* Columella; *Non affirmaverim.* Salluſt. *De iis haud facile compertum narraverim.* Apud poëtas sæpius: Virgil. *Nec vos arguerim Teucri.* Tibull. lib. 3. *Nec tibi crediderim votis contraria vota.* Propert. lib. 3. *Sic ego non ullos jam norim in amore tumultus, Nec veniat sine te nox vigilanda mihi.* Cicero; *Citius dixerim jactasse se aliquos.* Idem; *Videor sperare debere, si te viderim.* Idem in Lucullo; *Illud vero non censuerim, ut ejus auctoritate moveare.* Terent. Hecyra; *Denique Hercule aufugerim potius, quàm videam.* Gellius lib. 18. cap. 2. *Postrema*, inquit, *quæstionum omnium hæc fuit*, Scripſerim, venerim, legerim, *cujus temporis verba sint, præteriti, futuri, an utriusque.*

Lib. 7. *Lib. 3.* *Phil. 2.* *9. epist.*

Amavissem, futurum. *2. Offic.*

* *Amavissem, docuissem* etiam ipſa in futuro uſurpantur. Cæſar. 1. Gallico: *Nonnulli etiam Cæsari nuntiabant, quum castra moveri, aut signa ferri jussisset, non fore dicto audientes milites.* Cicero de Mario: *Si se consulem fecissent, brevi tempore aut vivum aut mortuum Jugurtham se in potestatem populi R. redacturum:* & ſub finem lib. *At ille ubi ingressus est, confestim gladium distrinxit, juravit se illum statim interfecturum, nisi jusjurandum sibi dedisset, se patrem missum esse facturum.* Horat. *Dispeream, ni submosses*

* *Amavissem &c.*] Hæc forma præcipuam longe præteriti vim & ſignificationem habet præ futuro, & indicat aliquid fore, poſtquam præterierit jam tempus factæ ejus rei, quæ verbis ipſis notatur: atque adeo res futura, quæ aliis verbis ineſt, & ſignificatur, in eadem periodo retro reſpicit ad ſignificationem præteriti perfecti, quæ huic formæ ineſt. Sic ergo, *si se Consulem fecissent*, idem eſt, ac ſi diceretur, poſt factum ſe conſulem.

mosses omnes. Cicero ad Trebatium: *Rescripsi quam gratum mihi esset futurum, si quam plurimum in te studii, officii, liberalitatis contulisset.* Virgil. *Verum anceps fuerat belli fortuna, fuisset.*

In futuro tertio, quod imperativum vocant, hæ voces, *ama*, & *amato*, non differunt: nam vulgo putant, *ama*, præsentis esse, & *amato*, futuri remotissimi; quasi verò possimus, nisi de futuro, imperare. Lucanus de longissimo tempore dixit; *Totum sub Latias leges cum miseris orbem, In te verte manus:* & Propertius utramque vocem in eodem sensu conjunxit; *Aut si es dura, nega; sin es non dura, venito.* Virgil. *Et potum pastas age Tityre, & inter agendum Occursare capro (cornu ferit ille) caveto.* Idem Georg. *Nudus ara, sere nudus:* & subdit; *Primus humum fodito. Laudato ingentia rura, exiguum colito.* Ridiculum igitur fuerit dicere, Ama, *ama tu luego:* Amato, *ama tu despues.* **Futurum Imperativi.**

C a p. XIV.

Infinitum verum impersonale. Tempora personalia explicantur. Esse, & Fore omnium temporum, ut Amare, & Amavisse: venturum fore.

INfinitum verbum est, * quod personas, modos, & tempora non finit, ,, [sive quod ,, personis, numeris, & temporibus non ,, defi-

* *Quod personas, modos & tempora non finit*] Gravissima occurrunt passim in hoc opere Errata, seu μνημονικὰ ipsius Auctoris, seu typographica. Certe & hoc loco nullus dubitem, voluisse Sanctium, *personas, Numeros, & tem-*

tempora, ficuti fupra cap. 12. de Infinito locutus eft. Accedit, quod mox *de perfonis & numeris jam dixiffe fe* ait; & tantum fupereffe *quaftionem de temporibus*, nulla *Modorum*, qui & alieni ab hoc loco, facta mentione. Ceterum ego Infinita *omnis perfonæ & Numeri* dicenda putem. quia cum omnis perfonæ & numeri nominibus conftruuntur, nullamque terminationum iftis de caufis habent differentiam. At verò cum *temporum* refpectu in varias difcreta fint terminationes, nulla eft fatis jufta caufa, Infinitis negandi *Temporum* difcrimen. Confunduntur aliquando? At idem accidere etiam Subjunctivis & Indicativis fuprap. 67. oftendimus, rationemque dedimus ejus rei, maxime de Præfenti Indicativi, quod inprimis, & æque ac Infinitum Præfens, in ufum præteritæ vel futuræ rei fæpe confertur, nec tamen propterea nullius eft certi *temporis* in ratione Grammatica. Fateor equidem, aliquanto magis promifcuum videri & confufum apud Auctores in Infinito earum terminationum, quibus *Tempora* diftingui creduntur, ufum. Sed ratio eft, quia fæpe Infinitum, non tanquam Verbum, fed tanquam Nomen verbale (V. infra III. 6.) ufurpatur à Scriptoribus fine ullo refpectu temporis cujufcunque, maxime in locutionibus, ubi nulla poteft effe ambiguitas, nec ulla temporis ratio habetur, aut requiritur. At vero ubi diverfa tempora per Infinitum in una periodo exprimi neceffe eft, illa quoque per varias Infiniti terminationes æque ac Finiti, diligenter diftinxere Veteres, ficuti hoc ipfo capite ipfe Sanctius agnofcere cogitur. Præterea nihil foret mirum, fi quæ Auctorum loca in his quoque parum Grammatica proferri queant, quum fæpe ufus receſſerit ab analogia, ut fupra ad cap. 1. oftendimus, & vel maxime ex Infiniti Futuri, *Amaturum effe*, circumlocutionibus patet. Has enim omni Generi & Numero in Nominibus applicuiffe aliquando deprehenditur, tanquam æque invariabiles & indeclinabiles, ac *amare* & *amaviffe*. Veluti, *Credo inimicos meos hoc dicturum*, Et, *Non putant hoc eam facturum*. Vide Gell. I. 7. Voffium de Anal. III. 16. & infra III. 11. Gellius quidem hafce locutiones folœcifmi excufare tentat auctoritate plurimorum exemplorum; Scioppius infra d. l. figurata interpretatione, tanquam fi diceretur, *Credo inimicos meos effe negotium, hoc dicturum*. Sed profecto non putem in prifca illa omnium rerum fimplicitate; & necdum conftituta arte Grammatica, tam contortam & abfonam auribus fuiffe rationem conftructionis, maxime quum in promptu, & obvia effet alia expedita prorfus, & facilis ac naturalis. Sed videntur potius prifci illi repertas hafce locutiones in paradigma-

mate sibi in pueritia proposito simpliciter habuisse pro Futuro Infiniti, & proinde sicut Præsens & Perfectum Infiniti omni constructioni convenit, similiter & eas sine ulla variatione diversæ constructioni applicuisse, quod secus faciendum animadverterunt, atque etiam fecerunt posteriores, quum jam ars Grammatica, & Syntaxeos ratio magis esset illustrata. Habuit autem Infinitum olim tres proprias, sed inter se diversas terminationes pro ratione temporis triplicis, Præsentis, Præteriti, & Futuri, *amare*, *amavisse* & *amassere*. Postremam hanc in usu fuisse Veteribus satis probavit Vossius Analog. III. 17. Ei vero deinceps suffecta circumlocutio, & ipsa quidem primo tanquam nulli prorsus variationi obnoxia, postea tamen rectius ei, quam Genus & numerus requirebat. Diversæ illæ triplicis temporis terminationes formatæ sunt omnes à Subjunctivi diversis temporibus, *amare* ab *amarem*, *amavisse* ab *amavissem*, *amassere* antiquum ab *amassem* item antiquo. Rem ita se habere manifestum est ex eo, quod eadem prorsus est formatio secundi Subjunctivi, & primi illius Infiniti, etiam quum ab analogia recedit, veluti à *Volo*, *Vellem*, *velle*, à *Fero*, *Ferrem*, *ferre*, à *Fuo*, *forem*, *fore*, à *Sum*, *essem*, *esse*, à *Nosco*, *noscerem*; *noscere*, & *nossem*, *nosse*. Patet hinc duplex error Vossii, prior, quod Anal. III. 16. *Fore proprie Præsentis, non Futuri esse temporis*, Augustino Saturnio negat, cum tamen eodem modo formetur ac reliqua ab Imperfecto Subjunctivi, ablato tantum M: ac proinde in ratione Grammatica, quum ejusdem sit originis & formationis, eandem, quam reliqua illa, habere naturam & tempus debeat. Quod autem maxime ad futuram rem significandam adhibetur, illud non ex Grammatico hujus vocis Tempore, sed ex ipsius Verbi significatione, quæ est, nasci, fieri, oritur. Alter error est, quod ibidem asserit, primam infiniti formam non continere significationem præteriti Imperfecti. sed id facere secundam solummodo, quum tamen Prima, ut ostendimus, sit orta ab ipso Imperfecto verbi Finiti, & præterea plerumque, certe in omnibus pene exemplis à Sanctio hic allatis de Prima illa in significatione præteriti, si traducatur in locutionem finitam, per Inperfectum efferri possit & debeat. Veluti, *de cœlo tactas memini prædicere quercus*, h. e. memini, quum id prædicerent, vel, ejus temporis, quo id prædicebant. Et sic in ceteris, ubi aliquid præteriti hæc forma Infiniti ipsa videtur significare. Et hoc pacto evaditur etiam illud, quod ex hoc usu primæ formæ in sensu præteriti concludi ad rejiciendam in ea significationem & distinctionem temporis voluit Sanctius.

„ definitur; aut quod certam, & definitam „ perſonam, certum numerum, & certum „ tempus non habet;] ut *amare, amari, amaviſſe.* Ac de perſonis, & numeris jam diximus: de temporibus major eſt quæſtio; de quibus antequam diſputem, apponam Conſentii Romani præclara verba, cui hanc pulchram doctrinam de veris Imperſonalibus me fateor debere. *Qualitas*, inquit, *verborum, aut finita eſt, aut infinita: finita eſt, quæ notat certam perſonam, certum numerum, certum tempus*; ut, lego, ſcribo. *Infinita eſt, in qua hæc univerſa confuſa*; ut, legere: *legere enim & ego, & tu, & ille poteſt; item legere & unus, & plures dicuntur; item legere, etiam poſſum hodie, & heri potui, & cras potero. Quoniam ergo hæc neque perſonam, neque numerum, neque certum tempus definiunt, & ubique natura ſimplici eodem modo reſpondent, infinita dicuntur.* Hæc ille; qui præterquàm quod egregie naturam infiniti, ſeu imperſonalis verbi demonſtrat, refellit eorum errorem, * qui modum infinitivum voca-

Quæ ſententia tanto magis eſt rejicula, quod ſola hæc Infiniti forma per ſe vix unquam ad præteritum denotandum adhibetur: Nec enim ex. gr. *Scio te illud habere*, & ſimilia, ſimpliciter in ſignificatione præteriti uſurpata temere occurrent. Accedit vel maxime, quod & hæc & reliquæ Infiniti formæ deriventur proxime ab iisdem finiti temporibus, quorum iſtæ quoque eſſe vulgo creduntur, & quorum uſui potiſſimum inſerviunt. Æque ac in lingua Græca, ubi eadem ſunt tempora, eædemque characteriſticæ ſingulorum temporum in infinito, quæ in Finito.

* *Qui modum Infinitivum vocarunt*] Sic tamen & ipſe Gellius in ſeqq. verbis, ſed quæ plane aliter ſe habent, quam heic citantur. Nempe, illa, occiſurum, facturum eſſe, *indefinito modo dixerunt, qui modus neque in numeros, neque in perſonas, neque in genera, neque in tempora diſtrahi-*

carunt, quum ſit merum verbum. Eadem ferè Aulus Gellius libro primo, cap. 7. *Qui modus dicendi*, inquit, *neque in modos, neque in perſonas, neque in genera, neque in tempora diſtrahitur, ſed omnia iſthæc una eademque declinatione complectitur.* Vidit etiam hæc Accurſius in l. Stipulationum. §. ſtipulatio. verbo, daturum. D. de verbor. oblig. *Quia verba*, inquit, *infiniti modi etiam ad futurum reſpiciunt, & ideo dicuntur infinita, quia omne tempus reſpiciunt: recte enim dicitur, volui legere, volo legere, volam legere.* Hæc ille rectè, niſi modum vocaſſet infinitum. * Nunc accipe teſtimonia de præterito in tuo ille præſenti infinitivi: Cicero; *Eo die nos quoque multa verba fecimus, maximeque viſi ſumus ſenatum commovere.* Catull. ad Manlium; *Quale ferunt Graji Peneum propter amœnum, Siccari emulſa pingue palude ſolum.* Mart. lib. 6. *Luſus erat ſacræ connubia*

Nullus eſt modus Infinitivus.

Amare præteritum.

bitur. Vides hic *Modum* appellari diſerte, & in citando Gellio eundem hic errorem commiſſum, qui ſupra, *modos* pro *numeros* exhibendo. Tum ſcito, Phil. Rubenium in Electis II. 17. delere hæc verba, *neque in tempora*, in quibus ſolis conſiſtit. quod ex Gellio probatum volebat Sanctius, de non ſtatuenda Infiniti in Tempora diſtinctione.

* *Nunc accipe &c.*] In compluribus ſequentium exemplorum, ipſo Infinito nihil præteriti, certe non perfecti ſignificatur. *Viſi ſumus Senatum commovere.* Hic illud *commovere* præſentem rem ſignificat, ſed quæ præſens fuit tempore præterito, quod exprimitur non τῷ *commovere*, ſed τῷ *viſi ſumus.* Sic *vidimus aliquoties te pulcherrime ferre fortunam*: *vidimus* denotat præteritum, *ferre* præſens. Et ſic alia nonnulla, in quibus proinde non unum tempus, ſed duplex, præſens & præteritum, conjunctim ſignificatur, ſicuti in illis, *ſubreptum erit*, *ſubrepturus fuit* præteritum & futurum, Vide notata ad caput ſuperius pap. 69. In reliquis vero Sanctii exemplis Infinitum poteſt optime transferri in Imperfectum finiti: ſicuti oſtendimus pag. 73. in *memini prædicere.*

bia fallere tædæ; Lusus & immeritos exsecuisse mares. Ibidem; *Vix tangente vagos ferro resecare capillos, Doctus & hirsutas excoluisse genas.* Ovid. *Sæpe fui mendax pro te, mihi sæpè putavi Alba procellosos vela referre notos.* Cicero lib. 4 epist. *Vidimus aliquoties secundam pulcherrimè te ferre fortunam, magnamque ex ea re te laudem adipisci: fac aliquando intelligam, adversa quoque te æquè ferre posse.* Exemplum hoc de præterito est, & futuro. Virgil. *De cœlo tactas memini prædicere quercus.* Horat. *Memini quæ plagosum mihi parvo Orbilium dictare.* Plaut. Epidico; *Non meministi me inaurem ad te adferre natali die?* Terent. *Forma bona memini me videre.* At dicent aliqui, verbum *memini* non posse jungi præterito: sed non sunt audiendi; quos satis arguit Persius, dum ait; *Nec in bicipite somniasse Parnasso memini:* „[& Cicero; *Meministi me ita distribuisse causam; ego memini summos in civitate nostra fuisse viros:*] Sed ad institutum: Horat. *Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis, Saxa movere sono testudinis, & prece blanda, Ducere quo vellet.* Idem; *Ploravere suis non respondere favorem Speratum meritis.* Cæsar; *Cognita Cæsar causa, reperit à Suevis auxilia missa esse.* Cicero pro Archia; *Ex hoc esse hunc numero, quem Patres nostri viderunt divinum hominem Africanum.* Horat. *Fertur Prometheus addere principi limo particulam, & insani Leonis vim stomacho apposuisse nostro,* Idem; *Arbiter pugnæ posuisse nudo sub pede palmam, Fertur, & leni recreare vento sparsum odoratis humerum capillis.* L. unica. D. si tabul. test. nullæ extab. *Licet*, inquit, *postea interierint, competet bonorum possessio; quia verum fuit tabulas extare,* pro extitisse. * Exempla de Futuro. Cicero At-

Epist. 2.

Memini, cum præterito.

6. *Gallici.*

3. *Carm.*

* *Exempla de futuro*] Adde his, Plaut. Asin. II. 4. 36. *Ajebat*

Attic. *Cætera spero prolixa esse.* Ibidem ; *Spero* *Amare ;*
etiam in præsentia pacem nos habere. Idem Fam. *Futurum.*
Nec ille intermisit affirmare, sine mora venire. Idem ; *Lib.* 1.
Mihi scito in dies majori curæ esse dignitatem tuam. *Lib.* 7.
Idem ; *Hi quum se à tanto squalore unius morte libe-* *Fam.* 10.
rari intelligerent ; omnia ei peragere promiserunt. *Lib.* 2.
Idem 1. Tuscul. *Magna me ,* inquit Socrates,
spes tenet Judices bene mihi evenire , quod mittar ad
mortem. Virgil. *Neque credere quivi , Hunc tan-* *Virgil.*
tum tibi me discessu ferre dolorem. Livius ; *Sciant-* *Æneid.*
que , & ita posteris tradant , nullas opes humanas *Lib.* 1.
armis Romanis resistere posse. Plin *Adjicit miracula,*
quæ indicasse conveniat. Cæsar ; *Si amplius obsidum*
velit , dare pollicentur. Valer. Maximus ; *Jurave-* 6. *Gal.*
runt in squalore se esse , quoad Imperator ipsorum reus *Lib.* 6.
esset *cap.* 5.

bat reddere , quam extemplo sibi redditum esset. Aulul. I. 2. 30. *Nam nostræ qui est magister curiæ , Dividere argenti dixit nummos in viros.* Curcul. I. 3. 25. *Tu Veneri pervigilarete vovisti ?* V. 1. 7. *Nego me dicere.* Cistell. II. 3. 41. *Instare usque adeo , donec se adjurat anus jam mihi monstrare , sed se ajebat quandam mulierem suam benevolentem convenire etiam prius.* Mostell. V. 2. 11. TR. *promitte , ego ibo pro te , si tibi non libet.* TH. *Verbero , etiam irrides ?* TR. *quian' me pro te ire ad cœnam autumo ?* TH. *Non enim ibis.* Terent. And. II. 3. 5. *Sed si tu negaris ducere , ibi culpam in te transferet.* II. 4. 8. *si dices ducere.* Eun. III. 3. 13. *Credo ei placere oc : sperat se à me avellere.* Scil. hoc: prædium *it.* Ovid. Metam. XIV. 250. *Ire negabamus , vel tecta ignota subire* VII. 740. *Dum census dare me promitto.* Cic. Famil. III. 6. *Qui brevi tempore sibi succedi putarent.* X. 24. *Ex quo tempore ipse mihi professus est , se venire.* Liv. II. 9. *Nisi quanta vi civitates libertatem expetant , tanta regna Reges defendant ; æquari summa infimis.* Sic enim ibi distinguendum. XLIV. 27. *Nunciaret quinque millium operâ tantum uti Regem.* Florus IV. 2. *Nisi dictis staretur , non se remittere exercitum.* Locutionum autem harum , seu Præsentis in significatione Futuri usum etiam in verbis finitis esse frequentem , & nihil præjudicare Grammaticæ Temporum distinctioni superiori capite pag. 67. reddita ratione , ostendimus.

esset futurus. Cato de re rust. c. 5. *Ne quid emisse velit insciente domino, neu quid dominum celavisse velit.* Et infra; *Chaldæorum ne quem consuluisse velit.* Horat. *Ne quis humasse velit Ajacem Atrida vetas cur?* Persius; *Verum, nec nocte paratum plorabit, qui me volet incurvasse querela.* Cicero; *Omnes verebamur nimis iracundam futuram fuisse victoriam.* Valer. Maxim. *Sed abunde erit ex iis duo exempla retulisse.* Lucan. *Liceat scripsisse, Catonis Marcia.* Virgil. *Magno si pectore possit Excussisse Deum.* Mart. *Condere victuras tentem per sæcula chartas, Et nomen flammis eripuisse meum.* Terent. *Ante ædeis non fecisse erit melius hic convicium:* id est, præstabit non facere ante ædes turbam, aut vociferationem. Idem Phormio. *Cras mane argentum mihi miles se dare dixit.* ,, [Et Hecyr. *Interdico, ne extulisse ex-*
,, *tra ædes puerum velis.* Propert. *Tu minitare ocu-*
,, *los subjecta exurere flamma.*]

Amavisse, futurum. 2. *Serm.* *Pro Muren.* *Lib.* 4. *cap.* 3. *Lib.* 2. 6. *Æn.* *Lib.* 1. *epist.* 108. *Adelph.* *Act.* 3. *sc.* 2.

Non leviter advertendum præcipiunt Grammatici, * nullum verbum in infinitivo habere proprium futurum, nam *lecturum esse*, vel *fuisse*, non proprium futurum dicunt, sed per circumloquutionem: solum enim dicunt verbum

* *Nullum verbum in Infinitivo &c.*] Habuere olim in SSERE exeuntia futura, ut *amassere.* Sed & postea τὸ *amaturum esse* &c. licet per circumlocutionem dicta, tamen etiam ut propria Infiniti futura sunt usurpata, ut patet ex eo, quod primitus contra Analogiam constructionis, etiam pluralis Numeri, uti & fœminini Generis Acusativis fuere juncta, uti supra ostendimus, sine ulla variatione, tanquam vere indeclinabilia more veris Infinitis proprio. *Fore* autem rectissime observat Sanctius non esse à *sum*, sed à *fuo*. Est autem Præsentis temporis in ratione Grammatica, ut item jam probavimus contra Vossium, licet ejus significatio, quæ nihil ad Grammaticam, per se inclinet in Futurum. Est enim idem quod *fieri*; jam vero, quod jam fit, id brevi post, ut speratur, erit factum, & exsistet, atque ita, quod *fore* dicimus, id significamus brevi post in rerum natura exstiturum.

bum substantivum habere futurum, *fore.* Sed hoc falsum est. Primum enim, *fore* non est à *sum*, sed à *fuo*: deinde *fore* significat omnia tempora; ut, amare, esse, legere. Ac de verbo *esse* jam aliqua de præterito, & futuro retulimus exempla; restat ut de *fore* in præterito, & præsenti proferamus, quoniam de futuro lis non est. Cæsar; *Commissum cum equitatu prælium fore videbat.* Cicero; *Ex qua conficitur, ut certas animo res teneat auditor, quibus dictis peroratum fore intelligat.* Cicero, ut citatur, in Valerium; *Marius quum à Senatu ex urbe repulsus esset, ea, quæ in eum falso conflata fuerant, diluere voluit. Quid ita? quia se sine scelere fore intelligebat.* Et rursus; *Quanto robore animi is semper extiterit, qui vitam sibi integram fore intelligit, difficile dictu est.* Laurentius Valla contendit duo futura jungi non posse; ut si dicas, *Fore venturum*, & *faciendum fore.* In quo dupliciter fallitur; nam neque *fore*, futurum est; nec *venturum*, aut *faciendum*, certum aliquod tempus præfiniunt, ut mox dicetur capite proximo; imo verò duo futura multo melius cohærebunt, quam futurum cum præterito, aut præsenti: quinimo, * si *amaturus*, esset veri futuri, nunquam dicere possemus, *Amaturus fui*; sed semper, *amaturus ero*; pessimeque locutus esset Cicero: *Non dubito, quin te legente has literas, confecta jam res futura sit.* Sed agamus testimoniis contra Laurentium: Plautus Casina: *Lepide dissimulant fore hoc futurum.* Cicero Attico; *Deinde addis,*

Fore significat omnia tempora.

1. Gall.

1. de Invent.

Valla error.

si

* *Si amaturus esset veri &c.*] Et est veri futuri, & recte dicitur *amaturus fui*, *eram.* Cic. famil. V. 10. *Supplicium, quo usurus eram in eum, tibi remitto.* Et aliud est *amaturus fui*, aliud *amaturus ero*, aliud *amans fui*, Sed & supra ostendimus, sæpe in una locutione duplex exprimi tempus, quod & fit in *amaturum fui*.

si quid secus, te ad me fore venturum. Idem pro Milone; *Nihil horum vos visuros fore.* Liv. *Aut sub pellibus habendos milites fore.* Idem; *Eo quoque mittendos fore legatos.* Idem *Nam id Corneliæ magis familiæ, quàm urbi Romanæ fore erubescendum.* Sed ut ad rem; non negaverim de infi iti temporibus cogi nos aliquando propter inopiam temporum, & distinctionis causa, sic distinguere tempora; ut *Amare, esse, legere,* sint omnino præsentis; & *Amavisse, fuisse, legisse,* præteriti; & *fore* futuri. Id contingit ferè in verbis famæ, aut linguæ; ut, *ajunt, ferunt, fertur, dicunt, dicitur, affirmo, scribo;* & similia: ut, *affirmat non solum venire regem, sed venisse jam: dico esse periculum, atque etiam fore: dixit se dedisse pecunias, & dare, & daturum.* Cicero lib. 7. epistolarum; *Scripsit ad me Cæsar perhumaniter, nondum te sibi satis esse familiarem propter occupationes suas, sed certè fore.* Idem lib. 3. *Sequitur illud, ut te existimare velim mihi magnæ curæ fore, atque esse jam,* &c. Idem libro 3. de Oratore, in ultima pagina; *Quem quidem ego confido omnibus istis laudibus excellentem fore:* & Crassus; *Fore dicis? Esse jam dico, & tunc judicavi,* &c. Idem libro 13. epistolarum. *Sperare tamen videor, Cæsari collegæ nostro fore curæ, & esse, ut habeamus aliquam Rempub.* Ibidem; *Tua sponte amicum Lacedæmoniis, & esse, & fore.* Idem pro Balbo, in calce; *Tum etiam illud cogitatote, sic vivere, ac vixisse Cornelium,* ut &c. Idem lib. 10. Epistol. *Quam & esse jam, & futuram amplissimam intelligo.* Cæsar. 3. Civil. *Pompeji summam esse, ac fuisse semper voluntatem, ut componerentur.* Catull. *Tibi hæc fuisse, & esse cognitissima,* scilicet, *ait.* * In iis om-

Lib. 47. *Lib. 6.* *Lib. 8.*

Quando infiniti verbi tempora distinguantur.

Epist. 12.

* *In iis omnibus mihi videntur &c*] Non tamen sunt distincta & diversa verba, sed unius verbi distincta & diversa tem-

omnibus mihi videntur diſtincta eſſe verba: ut ſi dicas; *laudare*, & *extollere*; *currere*, & *ridere*; ſic *eſſe*, & *fore*: nam *fore* non eſt à *ſum*; nec *fuiſſe*, ſed à verbo *fuo*, quod ſemper magis inclinat ad futurum tempus ſua natura: & hoc magis meam opinionem confirmat; tempora infinita indiſcreta eſſe, niſi aliquid, accedat, quo diſcernantur; nam *me amare*; intelligis eſſe ſingularem; *nos amare*; pluralem. Sic Cicero ad Atticum diſtinxit duo præſentia perſonalia, quaſi unum eſſe præteritum; alterum præſens, dum inquit; *Cupio*, & *jam pridem cupio*, *Alexandriam*, *reliquamque Ægyptum viſere.* Sed quid ſi reſpondeam, eſſe aliquas orationes, quæ quum eiſdem verbis enuntientur, ſenſu tamen diſtinguantur? Ut ſi dicas: *Vir bonus nulla laceſſitus injuria ab amicitia recedit. Vir malus nulla laceſſitus injuria ab amiticia recedit.* Hîc ſignificat *diſcedere*, illic *non diſcedere.* Sic in exemplis citatis * ſunt aliqua,

Fore, nàtura ſua plus futurum ſignificat.

Verbi infiniti tempora non diſtinguuntur niſi per accidens.

Præſens perſonale cum ſignificatione præteritâ.

F quæ

tempora hæc *venire* & *veniſſe*, *dediſſe*, *dare*, & *daturum eſſe*, *vivere* & *vixiſſe*, quæ etiam in memoratis exemplis apparent. Neque ergo unius Infiniti diverſæ terminationes ſunt indiſcretæ ratione Temporum in arte Grammatica, licet aliquando, ubi nullum ambiguitatis & obſcuritatis periculum, promiſcue uſurpari videantur, plane ſicuti mox in allatis ex Cicerone verbis *cupio* promiſcue in præſentis & præteriti temporis ſignificatione uſurpatur. Quapropter quum tamen id ipſum in ratione Grammatica perſeverat eſſe & haberi præſentis proprie Temporis, nulla cauſa eſt, quin idem ſtatuatur de ejus infinito *capere*, licet & hoc aliquando promiſcue adhibeatur.

* *Sunt aliqua, quæ diſtinguant &c*] At cum liquida temporum diſtinctione opus eſt, & cum Scriptores etiam revera diſtincta ea voluerunt, quæ cauſa, cur in ea diſtinctione, præſentis, tum præteriti perfecti, ac futuri magis propria ſit terminatio una quam altera, eaque in diſtinctionis neceſſitate nunquam illæ occurranr cunfuſæ, niſi quod in arte Grammatica ipſæ per ſe & in ſe habeant diſtinctionem

quæ distinguant ea duo tempora, quæ absque illis promiscue poterant apponi: ut illud; *Magnæ curæ fore, atque esse jam:* in reliquum infiniti verbi tempora confusa sunt, & à verbo personali temporis significationem mutuantur; ut, *cupio legere*, seu *legisse*, præsentis est; *cupivi legere*, seu *legisse*, præteriti; *cupiam legere*, seu *legisse*, futuri. In Passiva vero, *Amari*, *legi*, *audiri*, sine discrimine omnibus deserviunt; ut, *voluit diligi; vult diligi; cupiet diligi.* De *Amatum iri*, vel *ire*, postea dicemus.

Amari, omnium temporum significationem habet. Lib. 3. cap. 11.

Cap. XV.

Singula participia omnia tempora adsignificare.

Participia sunt nomina verbalia.

* Participia non dicuntur, quod partem capiant à verbo, partem à nomine; sed quod à verbo partem capiant, quum

nem temporum, cui semper attendant scriptores, quum opus est tempora distingui. Ut taceam nisi Infinitum etiam haberet sua tempora, non tam constantem fore in omnibus verbis triplicem ejus formam, cujus nulla potest esse ratio & usus, quam necessitas triplicis temporis, præsentis, præteriti & Futuri, per eas denotandi. Adde quod clarissima utique est temporum distinctio in Infinitis in Græca lingua, cui Latina suam originem debet, ut & quod Latini in maxime emphatica temporis designatione. eodem modo utebantur Infinito ac finito, veluti quum dicebant *vixit*, *fuit*, pro mortuus est. Plaut. Bacchid. I. 2. 43. *Vixisse nimio satius est jam, quam vivere.*

* *Participia non dicuntur, quod &c.*] *Participium* dicitur à *Particeps*, ut *Principium* à *Princeps*, & est revera nomen Adjectivum, quod genera, casus, & gradus, seu omnia, quæ Nominibus accidunt, habet; Verbo autem est particeps alicujus rei, seu partem capit à Verbo. At quam partem? Nullam profecto aliam, quam adsignificationem tempo-

poris, quam male illis videtur negare Sanctius, dum *omnium esse* ait, h. e. proprie nullius Ipse, quia *partem à verbo capere* dicit, & pro ratione addit, quod *sint omnino Adjectiva Nomina & Verbalia*, videtur velle, partem istam consistere in significatione actionis passionisve; & secundum hanc constructione. At vero utrumque æquali modo etiam aliis accidit, immo omnibus pene Nominibus Verbalibus, Substantivis & Adjectivis. Etenim *vitabundus* & similia actionem significant, & construuntur plane ut activa Participia; *Amabilis* &c. passionem notant. Sic in Substantivis *Lector*, & *Lectio*, & *Lectus* activa sunt, & reperiuntur, posteriora certe, etiam cum Accusativis juncta. Ergo & hæc omnia deberent esse *Participia*, quod utique non sunt. Ceterum ut dicam; quod sentio, omnes hi Accusativi, qui utique à Nominibus regi nequeunt, ut recte in plerisque observavit Sanctius & Scioppius, proinde neque ab hisce veris Nominibus, seu Participiis, seu Verbalibus aliis regi queunt, sed reguntur omnino à præpositione per Ellipsin suppressa; eâque, quæ Græcis in hoc sensu, & in hac constructione est frequentissima, & olim etiam, certe tunc magis, quam deinceps, fuit Latinis: ut patet ex innumeris locutionibus olim frequentatis, (Vide infra lib. IV. de Hellen. & Ellipsi Præp. κατὰ.) ex quibus residuas habemus tum eam, quæ duos Accusativos jungit uni verbo, quorum alter hoc modo omnino est interpretandus, ut docuit Sanctius II. 6. tum eam, quæ Accusativum addit Passivis, immo omnibus etiam illis Verbis quæ *Deponentia* appellantur, & quæ vere Passiva sunt, licet nobis nunc propria eorum & passiva significatio non ita plane semper perspiciatur; denique & eam, quæ Accusativos junxit variis Nominibus, veluti, *Gnarus hanc rem*, *cetera indoctus* &c. Sed frequentissimam & pene solennem fuisse olim etiam Latinis hanc constructionem, patere vel maxime arbitror ex eo, quod de hisce tum Participiis tum omnibus Verbalibus Nominibus monui, non alia ratione istis quoque jungi Accusativum. Hoc utpote paradoxum, tanto accurratius erit demonstrandum. Et primum quidem memoria repetendum, Accusativum non regi proxime à Nominibus: cum ista omnia, etiam quæ *Participia*, *Gerunda*, ac *Supina* dicuntur, vera esse Nomina, ut quæ omnia Nominibus accidentia habent, nihil à Verbis, nisi Participia quidem id, quod Sanctius iis hoc capite negat, h. e. adsignificationem Temporis. Debuerunt ergo etiam ut Nomina construi, & revera construuntur. Nam dicis æque, *Amans uxoris*, & *Amans uxorem*, & utriusque locutio-

 nis

nis eadem eſt ratio, ut eadem eſt in *Gnarus hujus rei*, & *Gnarus hanc rem*. Nam *Amans uxoris*, *gnarus rei*, *ſtudioſus patriæ*, &c. quum dicis, in omnibus biſce intelligendum eſt *in negotio*, *in cauſa uxoris* &c. Jam quæ hujus locutionis eſt ratio, eadem eſt & alterius, *amans uxorem*, *Gnarus hanc rem*, *alias res impenſe improbus*: hæc enim requirunt ſupplementum *quod ad*, κατὰ, vel plenius, *in cauſſa*, *in negotio*, *quod ad uxorem*, *hanc rem*, *alias res attinet*. Sed dices, longe tamen frequentius hiſce Participiis, ut & Gerundis ac Supinis jungi Accuſativum, quam aliis Nominibus. At ego facile crediderim, Veteres ipſos non perſpexiſſe pleroſque hujus Conſtructionis rationem, utpote Grammatica arte ſero conſtituta: & proinde, quia antiquiſſimis temporibus, quando lingua Latina propius acceſſit ad Græcam, frequentiſſimus fuit ejus Conſtructionis uſus, eam in hiſce participiis præcipue eſſe retentam à poſterioribus, quia revera forſan exiſtimaverint regi hunc Accuſativum proxime ab ipſis Participiis, utpote actionem ſignificantibus, non vero à præpoſitione ſuppreſſa. Id quod non eſſet magnopere mirandum, quum & nos in vernaculis linguis hodie magis uſum quam rationem cognoſcamus & ſequamur: & Veteres illi, immo ipſe Cicero à Scioppio & aliis ſæpe ac merito rationis Grammaticæ ignari arguantur. Atque hinc etiam eſt, quod uſus quodammodo diſtinxit Participii Præſentis ſignificationem ratione Conſtructionis, ſeu, prout vel Genitivo vel Accuſativo jungitur. Nam *patiens inediæ*, quum dicunt Veteres, videntur ſignificare voluiſſe eum, qui æquo animo patitur, & facile poteſt pati, at *patiens inediam*, qui uno actu patitur. Eſt & hoc ex uſu, quod aliquando hæc Participia, æque ut alia Adjectiva, conſtruuntur prorſus tanquam Subſtantiva. Nam ſicuti dicitur *Amicus meus*, & *Amicus illius*, ſic & dicere poſſum *diſſidens meus*, & *diſſidens illius*. Nepos Dio. c. 8. *Quod inimici ſenſus ſuos ejus diſſidenti aperturi forent.* Sed confirmatur ex his, vera illa eſſe Nomina; porro autem facilior multo eſt tranſitio, quod ad Conſtruxionem, nominis Adjectivi in Subſtantivum, quod in poſtremo exemplo fieri videtur, ſed cum Ellipſi τοῦ *Homo* (V. Mariang. Auctar. Ep. 3.) quam veri Nominis in Verbum, quorum conſtructio plane eſt diverſa. Præterea dominatur etiam hic Caſus, qui & fecit, ut Accuſativus iſte, qui à Grammaticis perperam peculiari vocabulo appellatur *Supinum*, retinuerit conſtantiſſime eandem Accuſativi alterius conſtructionem, de qua hic agimus, & quam reliqui Caſus ejuſdem Nominis, quorum tamen per ſe eadem eſt natura, non re-

retinuerunt. Dices denuo, actionem tamen æque significari Participiis ac ipsis Verbis, & proinde respectu significationis *Amans* æque ac *Amo* requirere Accusativum, in quo significatio actionis terminetur. Sed sic etiam Nomina Substantiva à verbis descendentia, quæ pleraque actionem æque notant, requirerent eundem semper Accusativum, veluti *Lectio*, *Lector*, *obsidium* &c. At vero in quibus horum prisca illa locutio fuit, in iis in desuetudinem abiit, atque ita posteriores, dum pro Accusativo maluerunt Genitivum usurpare, indicasse videntur, neglectum istum casum non esse Nominum inter se constructioni proprium, ne quidem, si maxime actionem & ipsa significent. Æqualis enim est significatio actionis in *Lectio*, *Lector*, & *Legens*. Et tamen sicuti priora non requirunt omnino Accusativum, nec amplius recipiunt, sic & posterius eo carere sane potest, & revera etiam caret, licet in omnibus tamen intelligatur per se id, in quo terminatur actio, h. e. id quod legitur: & aliquando etiam exprimatur, sed modo in Genitivo, modo per Ellipsin longioris circumlocutionis. Sed tamen existimant Viri Docti, Sanctius, Scioppius, Vossius, non modo Participia, sed etiam ipsa verbalia nomina omnia recipere & regere per se & proxime casum sui verbi, seu Accusativum, (nam de Dativo non opus, ut dicamus, quum ille æque Nominibus quibuscunque ac Verbis jungi queat) veluti quum dicitur *vitabundus castra*; *quid tibi hanc rem curatio est*; *eo spectatum ludos*. Ego vero in his quæ sit Constructionis ratio, putem clarissime patere ex iis, quæ dicuntur *Gerundia*, sed quæ revera sunt nomina diversorum casuum, neutrius generis, Participii passivi. Ea per omnes casus æque eandem recipere constructionem docent singulatim quam plurimis exemplis Sanctius infra III. 8. & Voss. Anal. III. 10. & proinde non esse peculiaria vocabula, sive *Gerunda*, sive *Gerundia*, sed veros casus Participii passivi in omni constructione recte censuit Scioppius Parad. Liter. Ep. 2. Et idem sensisse debuissent, nec pro diversitate constructionis eosdem casus pro diversis habuisse vocabulis tum Sanctius d. l. tum Vossius III. 9. licet ex antiquitate magis peculiarem, sed olim frequentiorem & communem cum aliis constructionem sibi retinuerint, & quasi usuceperint. At vero si ita, nihil prorsus actionis significare possunt isti casus, quum revera sint passivæ formæ, & significationem passivam habeant; & proinde porro regere per se neutiquam possunt accusativum, qui tamen illis æque jungitur ac omnibus Participiis, & Verbalibus Nominibus, quæ actionem denotant: probabili sane indicio, eum ergo non pendere à significatione,

quæ in utrisque illis Participiis contraria est, sed ab Ellipsi, quæ similis utrobique esse potest, & est. Sanctius infra d. l. existimat tantummodo esse Gerunda in *Di* & *Do*, si expressum habeant accusativum, ceteroquin & hæc & omnes voces in *Dus*, *di*, *do*, *dum* exeuntes passionem significare asseverat. Inepte prorsus, nulla quippe diversitatis illius ratione. Longius tamen excedit Vossius, qui Gerunda, nomina esse Verbalia statuit, descendentia proxime ab ipso verbo, æque ac Participia; neutiquam vero esse Participia, neque à Participio activo vel passivo formata, idque tribus maxime argumentis, sed quæ mihi parum valida videntur. Primum est, quod Græci dicunt, non Participio, sed peculiari vocabulo λεκτέον, *cui respondeat Latinorum gerundium*, Dicendum. At vero aliter apud Græcos, aliter apud Latinos se res habere potest; Interim apud hos aliter se res habere nequit, quam τὸ *Dicendum* esse Neutrum τοῦ *dicendus*, quomodocunque illud à Græcis enuncietur. Secundum, *quod Participia in ablativo producantur*, *Gerundia* vero in O. terminata eam *syllabam habeant communem æque ac Verba*. At vero eadem ratione probet, quædam Adverbia in O. exeuntia, quorum pene omnia, quia sunt revera ablativi casus Nominum, ultimam habent productam, non esse ejusdem naturæ & originis, cujus cetera, quia ultimam habent item communem, vel etiam correptam, veluti *sero*, *postremo*, *profecto*, *cito*, & ipsum *quomodo*, quod utique est manifestæ convenientiæ Adjectivi & Substantiv. in ablativo. Præterea Gerunda in *do* non tam à Virgilio, aut optimis Poetis corripiuntur, quam ab aliis, quum jam *Gerundiorum* appellatio in Grammaticam esset inducta, & peculiaria haberentur vocabula, vel etiam *Modi* verborum. Tertium est, & quidem *validum sane*, ut arbitratur, quod *Participia sint unius significationis vel activæ vel passivæ, gerundia vero utramque gerant*. Ego vero, ut taceam, etiam participia præteriti passivi habere aliquando significationem utramque, nego & pernego, Gerundia ista aliam habere quam passivam, quamque habent eorum masculina & feminina, unde illa descendere postulat ipsa ratio; nam unde ceteroquin esse possent neutrius formæ vocabula, per omnes casus declinata? Inde vero si sunt, necessario eandem, quam ista, passionis habere significationem debent. Neque vero credendum est, mutari naturam vocabuli, etsi addatur ei accusativus, ut qui etiam aliis passivis jungitur sæpissime. Quapropter idem est natura sua vocabulum, sive dicam, tempus est *Legendi*, sive *legendi libri*, sive *legendi librorum*, sive *legendi librum*. Et miror, Vossium ita d. l. disputasse, quum in lib. de Constructione

ne cap. 53. Gerunda fateatur esse nomina adjectiva, in quibus Substantivum aliquod intelligatur, & quod ad rationem constructionis, accedat Scippio, qui Parad. Ep. 2. censet semper intelligi in iis ipsum Infinitum Verbi, atque adeo accusativum non regi à Gerundis, ut dicuntur, sed ab illo Infinito. Quapropter quum dicitur, *ardet desiderio discendi literas*, τὸ *literas* regitur ex ejus & Vossii sententia, ab intellecto infinito *discere*, quod simul exhibet vicem Substantivi, respectu τῦ *discendi*. Ego vero putem, in his intelligi idem Substantivum, quod in aliis adjectivis neutrius generis, h. e. *negotium* (Vide in Ellipsi) & Accusativum regi hic eodem modo, quo regitur, quando aliis passivis reperitur adjunctus, h. e. per præpositionem suppressam, κατὰ, *secundum*, *quod ad*. Veluti quum dicit Sall. Hist. III. *Inulti terga cædebantur.* Plaut. Trin II. 4. 26. *Quas sponsiones pronuper tu exactus es.* In his enim & similibus, qualia multa collegit, ipse Vossius de Construct. cap. 41. accusativos neutiquam regi à Verbo, sed à suppressa præpositione, quæ Græco κατὰ respondeat, agnoscit. Similiter ergo se res habet in Gerundis. Sed alia adhuc afferam, quæ gemina germana illis sunt, quæque item parum intellecta viris Eruditis. Plaut. in prol. Amphitr. ver. 33. *Justam rem & facilem esse oratum a vobis volo.* Et Pompejus apud Cicer. ad Attic. VIII. 18. *Cohortes ad me missum facias.* Ubi *oratum*, & *missum*, non sunt omnis generis, nec ponuntur pro feminino, ut quidem in Plauto volunt Interpretes & Vossius Anal. III. 16. & voluere nonnulli Editores ac librarii: Sed dicuntur eodem modo, quo Vetus illud, *Hanc pugnam pugnatum est à mane usque ad vesperam*: quod Sciop. Parad. Ep. 2. jam attulit, & exposuit *pugnare hanc pugnam pugnatum est.* Ego malim, *negotium quod ad hanc pugnam attinet* h. e. negotium hujusce pugnæ, *pugnatum est.* Et sic in superioribus illis idem est, ac si legeretur, volo à vobis oratum esse negotium justæ & facilis rei, facias ad me missum negotium cohortium? Frequentissimam esse hanc, licet longiorem Ellipsin, patet ex frequenti usu vocularum *quod ad*, quarum non alia esse potest ratio in constructione. Considera sis Plaut. Aulul. IV. 10. 40. *Ego te de alia re resciviße censui, quod ad me attinet.* Illud *quod* quo referri potest, nisi ad suppressum *negotii*? Sic pene Cic Famil XVI.4. *Sumtu ne parcas ulla in re, quod ad valetudinem tuam opus fit.* Possent simpliciter etiam dixisse, *quod ad me*, *quod ad valetudinem tuam.* Immo vero, ubicunque τὸ *Quod* initium est orationis, semper intelligitur, *in negotio*, vel *de negotio*,

ad seu *secundum quod negotium*. Cicero Famil. VI. 18. *De negotio tuo, quod sponsor es pro Pompejo, non desinam cum Balbo communicare*. Jam vero *negotium ad me*, vel *ad illam rem* pro *meum*, & *illius rei*, merus est Græcismus. Passim istic τὸ κατ' ἐμὲ scil. πρᾶγμα, h. e. *quod ad me*, *in negotio, quod ad me attinet*. Sic Theoph. Instit. de Divis. rerum & alibi *res singulorum*, vocat τὰ καθ' ἕκαστον πράγματα. Ael. Var. Hist. II. 42. ἡ κατὰ πλάτωνα ἀρετὴ, *Virtus Platonis*, III. 36. ὁ κατ' Ἀριστοτέλη κίνδυνος, *periculum Aristotelis*. I, 34. τοῖς λοιποῖς τοῖς κατὰ γένος, *reliquis gentilibus*. Sic igitur videmus, quæ sit in hisce passivis, quando accusativos sibi habent junctos, ratio constructionis, quæ eadem esse debet in Gerundis, ut quæ item passiva sunt. Veluti in illo Virgiliano: *pacem Trojano ab Rege petendum*, quod Sanctius III. 8. male mutat in *petendam*, eodem modo, quo apud Plautum nonnulli *oratum* in *oratam* deformaverant. Explicandum potius erat, ut illud Lucretii: *Multa novis rebus præsertim quum sit agendum*; in quo ille ipse *optime deesse posse* censet κατὰ, quod proinde & in illo Virgilii, & in omnibus Gerundis deest, Gerunda autem quæ dicuntur, etiam si Accusativum penes se habent, vera esse passiva, ut sæpe dixi, patet ex eo, quod casum agentis habent eundem, quem cetera passiva, h. e. Dativum vel Ablativum. Cic. de Senect. c. 2. *Tanquam viam longam confeceris, quam nobis quoque ingrediendum sit*. Cæsar. B. Gall. I. 32. *Sequanis vero omnes cruciatus esset perferendum*. Plaut. Trin. IV. 2. 27. *Opinor advenienti mihi hac noctu agitandum est vigilias*. *Mihi*, *Sequanis*, *nobis* indicio sunt manifesto, atque has esse passivas locutiones, ac verbo finito si dicerem, *mihi agitantur vigiliæ*, *sequanis perferuntur cruciatus*, quorum *cruciatuum negotium* nunc *illis esse perferendum* dicitur elliptica ista locutione. Quapropter quum hisce pro natura & origine sua passionem vere significantibus vocabulis adeo tamen frequenter additus sit Accusativus, ut putarint plerique omnes, actionem aliquam iis significari, & ex activorum Verborum constructione Accusativum istum proxime ab iis regi, qui tamen regitur usitatissima Ellipsi à suppressa præpositione, non absurdum igitur est habendum, licet forte paradoxum, quod censui eodem modo se rem habere in Nominibus Verbalibus, etiam ipsis Participiis, quæ item Accusativum per se & proxime regere nequeant, quia vera sunt nomina, nec naturam Nominum exuere queunt in Constructione, sicuti exuerent, si per se regerent Accusativum. Præterea patet inde, in istiusmodi constructionis ratione indaganda non

esse

quum sint omnino adjectiva nomina, & verbalia.

* *Amans* omnium temporum esse potest, *Amans omnium temporum.*

P 5 teste

esse habendam rationem significationis activæ, quæ sit in istis Nominibus, quum æque illa Constructio reperiatur in passivæ significationis vocabulis, immo vero, quod omnino hic observandum, constructio non pendeat à significatione vocabulorum, sed à natura eorum Grammatica, ad quam significatio nihil pertinet; licet ipsi Scriptores, quum jam maximam partem in desuetudinem abiisset Elliptica illa constructio Accusativi cum Nominibus, eam retinuerint potissimum, quando inerat Nominibus significatio quædam actionis, quod forte, naturam ejus Constructionis ignorantes ipsi, existimarint quidam certe, significationis istic rationem esse habitam & habendam. Plane sicuti, ut ex seq. cap. patet, nonnulla Adverbia, quæ significatione conveniebant cum quibusdam præpositionibus, ita frequenter Accusativo, tanquam si essent & ipsa veræ præpositiones, & eum casum regerent, juncta repe-riuntur, ut pene putem ipsorum Veterum nonnullos intercedentem Ellipsin non perspexisse. Nos vero hic quærimus, non quid existimatum, aut factum sit à quibusdam, sed quid existimari aut fieri debuerit pro natura artis Grammaticæ.

* *Amans omnium Temporum &c.*] At revera Participia singula proprium habere Tempus, quod adsignificent, ubi temporis distinctio requiritur, docet clarissime Vossius in Addendis ad Anal. IV. 10. Accedit & Varro, qui Lib. IX. de L. L. quatuor constituit genera vocabulorum, inque iis *tertium genus, quod casus & tempora habet, ut docens, faciens*; Tum appellatio *Participiorum*, quæ ita dicta, quod vera sint nomina, sed verbi quasi partem aliquam capiant. quæ non alia esse potest, quam adsignificatio temporis. Adde quæ sup. capite Verbis Infinitis quoque Temporum distinctionem asserens contra Sanctium, monui. Horum autem Participiorum magis promiscuus aliquando est usus, tum quia nomina sunt, & sæpe adhibentur fine ullo temporis respectu aut designatione, quum ejus distinctio nulla requiritur: tum etiam, quia non ita sunt in usu propria singulorum Temporum Participia in utraque activa & passiva declinatione: & proinde quæ sunt, aliquando alterius, quod deficere cœpit, vicem explere debent, quamvis tamen

teſte Juſtino Martyre in admonitione ad Gentes. *Quandoquidem*, inquit, *hæc ſyllaba ὢν*, id eſt, *ens*, vel *exiſtens*, *non unum duntaxat*, *ſed tria innuit tempora*, *præteritum*, *præſens*, *atque futurum*: *ſic enim Plato ὢν*, *ad futurum retulit tempus*, &c. Cicero, 10. epiſt. *Et abſui proficiſcens in Græciam.* Cæſar 1. Civil. *Quos ab urbe diſcedens Pompejus erat adhortatus*, id eſt, quum diſcederet. Terent. *ſed poſtquam amans acceſſit*, *pretium pollicens*, id eſt, acceſſit, & pollicitus fuit. Idem; *Ultro ad eam venies indicans te amare*, id eſt, venies, & indicabis. Cicero Cœlio; *De provincia decedens quæſtorem Cælium præpoſui provinciæ*, id eſt, quum decedere vellem. Plautus; *Amphitruo cum uxore modo ex hoſtibus adveniens voluptatem capit*, id eſt, poſtquam advenit: nam in itinere voluptatem cum uxore non capiebat. ,, [Idem Pœn. *Patruo advenienti cœna* ,, *curetur volo*, id eſt, ei qui jam advenit.] Terent. *Offendi adveniens qui cum volebam collocatam filiam*, id eſt poſtquam adveni, non in itinere. Plaut. Moſt. *Pater hic me offendet miſerum adveniens*, *ebrium*, id eſt quum advenerit: Ibimeq, ego, ut vere dicam, trium Temporum Participia olim certe in activa Forma vere fuiſſe putem, *Amans*, *Amatus*, *Amaturus*. Sed & animadvertendum eſt, uno in commate ſæpe diverſa notari tempora, atque adeo Præſens vere Participium poſſe accedere omnibus omnino Periodis, in quibus etiam de præterita & futura re agitur, quia in præterita illa re, quum geſta eſt, præſens fuit id, quod Participio enunciatur, & in futura item præſens erit, ita ut plerumque etiam per Præſens vel Imperfectum Indicativi aut Subjunctivi poſſit efferri. Recurrendum denique ad illud etiam, quod jam ſupra dixi, præſens haberi pro extremo Præteriti Temporis puncto, & primo Futuri: Veluti, *ea res deficientes à Romanis cohibuit Siculos*, h. e. qui jam incipiebant, ſaltem ineundis conſiliis deficere, & in eo jam erant, ut re ipſa deficerent.

Ibidem; *Satin, habes, si advenientem patrem faciam tuum,, non modo ne introëat, verum ut fugiat.*
,, [Et Men. A. 2. Sce. 3. *Herus emit me dicto*
,, *audientem, non imperantem sibi*, id est, qui fu-
,, turus esset dicto audiens.] Horat. *Veniens in ævum*, id est, in futurum. Plin. *Inde eductum è custodia bibere jussit, illico spirantem*, id est, qui statim spiravit. Idem; *Tum apri inter se dimicant indurantes attritu arborum costas*, id est, postquam induravère: nam dimicantes non indurant. Plaut. Bacchid. *Credo hercle adveniens nomen commutabit mihi*, id est, quum advenerit. Cicero Balbo; *Non dubito quin te legente has literas confecta jam res futura sit.* Virgil. *Turnum fugientem hæc terra videbit?* ,, [id est, cùm fugiat.
,, Livius; *Annibal exercitum in tectis Capuæ habuit*
,,*adversus omnia humana mala sæpe ac diu durantem,*
,, *bonis inexpertum, atque insuetum*, id est, durare
,, solitum. Idem; *Ea res deficientes à Romanis cohi-*
,, *buit Siculos*, id est, qui defecturi erant. Vir-
,, gil. *Romanos volventibus annis, Hinc fore ductores*
,, *pollicitus.* pro, annis venturis.]

Est ubi hoc participium conatum quendam significat: Æneid. 6. *Agnovit pavitantem, & dira tegentem supplicia:* id est, qui conabatur tegere, nec tegere poterat, truncis manibus. Idem 9. *Nec nos via fallet euntes*, id est, si ire conemur, aut quum ibimus. Æneid. 2. *Et terruit Auster euntes*, id est, ire conantes. ,, [Cicero;
,, *Nec hoc scribunt vituperantes, sed potius ad lau-*
,, *dem*, id est, animo, consilio aut conatu vi-
,, tuperandi non scribunt, sed potius laudandi.
,, Idem 3. de Finib. *Quod si facerem te erudiens,*
,, *jure reprehenderer*, id est, erudire volens.]

* *Amaturus*, si omnia tempora non adsignifi-

* *Amaturus si omnia &c.*] Ineptissima hæc est ratio. Nam

Amaturus, omnium temporum. ficaret, omnibus temporibus non adjungeretur: quare à verbo personali omnia participia deducunt suam significationem; ut, *profecturo tibi dedi litteras, profecturo tibi dabo litteras.* Item; *venturo Cæsare Roma trepidat; venturo Cæsare trepidavit; Venturo cæsari trepidabit.* Et sic per omnia tempora. Itaque hoc participium junctum præsenti, aut futuro, ferè servat futuri significationem; ut, *facturus sum, facturus ero:* cum aliis temporibus variat. Curtius lib. 4. *Mazeus, quasi transeuntibus flumen supervenisset, haud dubie oppressurus fuit incompositos in ripa.* Cicero pro Milon. *Vos visuros fuisse.* Idem 4. epistol. *Eum magis communem censemus in victoria futurum fuisse, quam incertis in rebus fuisset.* Idem 1. de divin. *An tu censes ullam anum tam deliram futuram fuisse, ut somniis crederet.* Idem in Anton. *aliam sententiam se dicturum fuisse.* Seneca epistol. 19. *Ingeniosus ille vir fuit, magnum eloquentiæ Romanæ daturus exemplum, nisi enervasset felicitas,* id est, qui dedisset. Plinius lib. 3. epistol. *Librum, quo nuper optimo Principi gratias egi, misi exigenti tibi, missurus etiam si non exegisses,* id est quem misissem. Cicero, 4. Philip. *Non sine exitio nostro futurum Antonii reditum fuisse.* Idem 5. de Finibus; *Ne manum quidem versuras fuisse.* Nugatur igitur

Lib. 1. cap. 26. Valla, quum dicit, duo futura jungi non posse

Nam & sic adhibere queam triplici modo verba etiam personalia, ut *Inhibuit proficiscentem filium*, & *profectum jam filium*, & *profecturum filium.* Manifesta utique in his diversitas quædam temporis, neque illa inest in Verbo personali, sed Participio. An ergo recte concludam, unum illud personale Verbum non unum proprie tempus, sed omnia adsignificare, quia omnibus Temporibus Participio declaratis adjungitur? scilicet, ut jam sæpe dixi, eodem commate sæpe duplex tempus significatur, alterum verbo finito, alterum infinito, vel participio. Immo vero aliquando etiam triplex, veluti, *se dicturum fuisse ait.* Vide & Voss. in Add. d. l.

ſè. Martial. *Mergite me fluctus, quum rediturus ero.* Lib. 1.
Cicer. in Rhetor. *Demonſtraturi erimus.* 1. de Oratore; *Erit acturus.* Ovid. *Tu procul abſenti cura futurus eris.* Idem Metam. *Si quis forte Deum doliturus eris.* Prop. *Et ſi quid doliturus eris, ſim teſtibus illis.* cap. 26.

* *Amatus* non ſolius præteriti eſt, ſed omnium: at

* *Amatus non ſolius præteriti &c.*] Immo vero quando tempus aliquod adſignificat, eſt præteriti, & manet, etiamſi jungatur τῷ *ſum*, vel *eram*, vel *fui*, vel *ero*: cui poſtremò recte & proprio ſenſu jungi poteſt. Etenim ſi mandanti, quod Priſcianum adtuliſſe diximus, pag. 69. ἀνεῳχθήτω ἡ πύλη, reſpondeat quis, *aperta erit porta*, *quum redieris*, non ſignificat is, fore, ut aperiatur porta eo ipſo demum tempore, quo redierit, ſed in & ante id tempus fore jam apertam. Ceterum hæc forma æque fuit olim activi ac paſſivi, licet in ſingulis verbis jam non ſit utrobique in uſu. In quibuſdam nunc eſt ſolummodo activæ, ſeu neutrius ſignificationis, in quibuſdam paſſivæ, in quibuſdam utriuſque. Certe in *Deponentibus*, quæ dicuntur, hanc formam eſſe ſignificationis activæ nemo ignorat, ſed & in pleriſque eſſe etiam paſſivæ ſingillatim oſtendit Voſſius Anal. IV. 11. Porro pleraque Neutra hanc formam recipiunt, & quidem ejuſdem ſignificationis cujus ipſa ſunt. Plaut. Pſeud. prol. *Malos fugitaſtis, Quirites, ſucceſſis Bonis*; h. e. non, ut vult Taubmannus, per bona, quæ bene ſucceſſerint Quiritibus, ſed Bonos ſucceſſiſſe deinceps Malis hominibus, qui fugati erant. Sic *juratus*, *rebellatus* &c. cujuſmodi quamplurima collegit pro ſolita ſibi induſtria Voſſius Anal. IV. 13. Quin & quædam Neutrorum, aliam Præteriti etiam Finiti formam nullam habent, ut *audeo*, *gaudeo*, *mœreo* &c. Denique ipſa illa extra controverſiam Activa verba hanc formam Participii in eadem ſignificatione itidem admiſerunt. Veluti *punitus*. Cicer. de Inv. II. 27. *Communicatus* Liv. IV. 24. *Mulctatus* Suet. Aug. 21. *Concepta alvus* Feſto in V. Egeria. *Deploratus* Sall. Jug. 104. ubi vide Rivium, Porro ſunt & alia unius formæ, duplicem tamen, tum activam, tum paſſivam, habentia ſignificationem, veluti Adjectiva in BILIS exeuntia. De quorum paſſiva ſignificatione nullum eſt dubium. De activa hæc exempli loco habe. *Immemorabilis*, quæ nihil memorat, Plaut. Ciſt. II. 2. 2. *Orator impetrabilis.* V. 2.

Amatus. omnium temporum. at verò quia omnia verba in or, carent præteritis, Grammatici inculcarunt pueris hoc participium pro præterito perfecto; unde creditum est esse præteritum passivum: sed revera, *sum amatus*, præsentis est; *eram amatus*, imperfecti; *fui amatus*, præteriti; *ero amatus*, futuri: nam si semper præteriti esset, Latinè non diceretur, *amatus ero.* At Cicero dixit: *Ego si cum Antonio loquutus fuero.* Idem; *quos spero*

Lib. 11. Fam. Lib. 13.

V. 2. 40. *Vincibilis causa.* Ter. Phorm. I. 4. 49. *Placabilius est, nosmet id indicare.* Ibid. V. 7. 68. *Venerabilis in Deos*, Valer. Max. I. 1. 15. *Penetrabile telum*, & similia passim apud Poetas. Eodem ergo modo & in hac Participii forma se rem habere putem, atque adeo eam, quia verum est Nomen, promiscue usurpasse Veteres, modo in actione, modo in passione notanda. Quin immo existimem primitus fuisse vel maxime activam, tum quia descendere videtur à præterito activo, veluti *amatus* ab *amavi*, quasi *amavitus*, & sic in ceteris; tum quia & ipsa manifestam dat originem nulli passivo, sed activo vere participio, *amaturus*, ut & Verbalibus Nominibus, tum rei, tum personæ; actionem solummodo significantibus, ut *Lectio*, *Lector*. Denique quia conveniens videtur, ut sicut in verbo Finito forma activa habuit tria olim tempora suis terminationibus distincta, *amare*, *amavisse*, *amassere*, sic & in Participiis eadem habeat, *amans*, *amatus*, *amaturus*; Postremo quia multa sunt hujus generis Participia, quorum verba Passiva nulla sunt, nec dari possunt. Unde Vossius Anal. IV. 13. ea ab Impersonalibus passivis Præsentis Temporis deducere conatus est; licet ipse fateri cogatur, etiam horum nonnulla prorsus non esse in usu. Talia sunt *occasus*, *obsoletus*, *redundatus*, *gavisus*, &c. quorum nulla passiva, nec personalia nec Impersonalia invenias, quoniam ipsa significatio respuit passivam formam. Quæ ratio ergo inde, cum quibus insuper utpote præsentibus, nihil commune est Participiis præteritis, deducendi ea, & non potius ab activis Præteritis? Quod si ita sit, ut esse puto, neutiquam opus, ut novam Participiorum istorum appellationem comminiscamur, sicuti fecit Georg. Henr. Ursinus in Observ. Philol. cap. 12. *diligenter observandum censens*, *inobservatum adhuc ipsi Vossio; hæc participia vero nomine dici debere Deponentia, ut quæ vere passivam significationem deposuerint.*

ſpero brevi tempore ſocietate victoriæ tecum copulatos fore. Idem; *quibus officiis Atticum adſtrinxeris, iiſdem me tibi obligatum fore.* Livius; *Paratos fore.* Curtius lib. 4. *Hoc quoque, acceptum fore Jovi vates reſpondit.* Virgil. Æneid. 3. *Deſertas quærere terras Auguriis agimur divum,* id eſt, deferendas. Idem Æneid. 1. de Cycnis; *Aut capere, aut captas jam deſpectare videntur,* id eſt, capiendas. Ibidem; * *Submerſaſque obrue puppes,* id eſt, ſub- Lib. 2.

* *Submerſasque obrue &c.*] Proxime ſuperiora *deſertas & captas* proprie, & ut vere præterita, eſſe explicanda ex inſpectis locis abunde patet. Idem certum eſt de hoc ipſo, licet peculiaris ſit locutionis. Nam *Submerſas obrue puppes*, idem eſt, ac ſi diceretur, perfice cœptam jam ſubmerſionem, & porro obrue prorſus puppes jam cœptas ſubſidere & ſubmergi. Sic Cic. Famil. XIV. 1. *Ne puerum perditum perdamus*, h. e. ne ulterius perdamus eum, qui jam ſic ſatis noſtra calamitate periit. Male Schottus in Nodis Cicer. III. 1. hunc locum tanquam male habitum emendare nititur. Sic pro Cluent. c. 26. *Præcipitantem igitur impellamus, & perditum proſternamus.* ad Herenu IV. 51. *Noli extinguere extinctos.* Petron. *Genua perſeverantis amplector, ne moribentes vellet occidere, & merito, inquam, excandeſceres, ſi poſſes proditum oſtendere*, h. e. ſi poſſes, poſtquam eum prodideris, & indicaveris quærentibus, etiam oſtendere, ubi jam eſſet, quoniam qui hic modo fuerat, inter turbam aufugit. Plaut. Capt. II. 3. 51. *atque hunc inventum inveni*, h. e. ejus filium, quem jam ſcimus, ubi locorum ſit, atque adeo, qui ex parte jam inventus, porro operam da, ut coram invenias, & inde patri ſuo reducas. Nulla itaque in iſtis locutionibus ſignificatio Futuri, quam rectius forſan ſtatueres in his, in quibus eo quod dicitur nunquam vel non temere factum, ſignificatur ſimul non ſolere, vel non debere fieri. Veluti quum Gell. II. 6. *Illaudatus* exponit *eſſe quaſi illaudabilis, qui neque mentione aut memoria ulla dignus, neque unquam nominandus eſt.* Atque ita Sall. orat. 1. ad Cæſarem, *ſacro & inſpoliato fano.* Et in Jug. cap. 2. ubi corporis & animi bona opponit, illa ait *omnia orta occidere, & aucta ſeneſcere, animum incorruptum, æternum, agere atque habere cuncta, neque ipſum haberi.* Et maxime cap. 91. *Genus homi-*

ſubmergendas : „ [& Georg. 1. *Quam quibus „ in patriam ventoſa per æquora vectis Pontus,& oſtri- „feri fauces tentantur Abydi.* Ubi Servius : *Ve- „ ctis , his qui vehuntur , quia Latina locutio non ha- „ bet præſens participium paſſivæ ſignificationis.* „ Prop. *Quandocunque igitur noſtros mors claudet „ ocellos, Accipe quæ ſerves funeris acta mei* , pro a- „ genda.] Lucanus lib. 1. *Cæſoſque duces,& funera Regum,* id eſt, cædendos. Terent. Andria; *Utinam aut hic ſurdus , aut hæc muta facta ſit ,* id eſt , fiat. „ [Idem ; *Cave quicquam admiratus ſis , qua cauſa „ id fiat* , pro , admireris.] Lucanus 2. *Victis bona ſpes partibus eſto ;* id eſt , vincendis. „ [Ca- „ tull.

minum mobile , infidum , neque beneficio , neque metu coercitum ; q. d. haud temere unquam coercitum , & proinde neque facile deinceps coercendum. Non intellexere hoc Librarii & Editores nonnulli , qui idcirco de ſuo addiderunt *ante* , ſed quam vocem abeſſe deprehendi ipſe à duobus MStis , altero Daventrienſi , quem pater meus quondam iſtius urbis Bibliothecæ comparavit , altero Viri Ampliſſimi , & vere Optimi , quum viveret , Theoph. Hogerſii. Idem de præcipuis ſuis teſtatur Gruterus , ſed qui male item reponi voluit *coercendum.* Retinenda Lectio præſtantiſſimorum codicum , & exponenda , ſicut à me factum. Nam & Græcis eadem locutio eodem ſenſu eſt uſitatiſſima. Ael. Var. Hiſt. XIII. 2. ἔποτε ἦν ὁ Μακαρεὺς ἄμεμπτον τὴν δίκην , h. e. nunquam à quoquam deinceps reprehenſam. Ant. Liber. fab. 30. ἄφατος ἔρως , nunquam auditus , & idcirco in fandus amor. Epict. Enchir. cap. 2. τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστι φύσει ἐλεύθερα , ἀκώλυτα , ἀπαρεμπόδιστα , τὰ δ' οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἀσθενῆ , δοῦλα , κωλυτά. Ακώλυτα & κωλυτὰ ſunt vel nunquam vel ſæpe ab aliis inhibita , atque adeo quæ vel non facile vel etiam facile inhiberi queant. Innuunt hæc aliquo modo futurum , ſed tamen proprie & primitus præteritum notant ; ſeu eo quod vel factum ſæpius , vel nunquam factum , tacite quaſi ſignificant , etiam deinceps vel faciendum vel non faciendum. Sed quia hæc conſequentia aliquanto validior eſt in negativis , idcirco & in iis longe frequentior eſt hæc locutio.

,, tull. *Brixia Veronæ mater amata meæ*; id eſt, ,, quæ amaris à Verona.] Cauſam vero quare hoc participium magis videatur perfecti, & præteriti eſſe temporis, videtur aſſignare Priſcianus, inquiens: *Itaque præteriti quoque perfecti vim habet verbum.* Eſt, *quod oſtenditur, quando participiis præteriti junctum officio fungitur præteriti perfecti, per paſſivorum declinationem, vel ſimilium paſſivis.* Hæc ille. Mihi tamen alia videtur potior ratio; ſolet enim contingere ſæpiſſime, ut narrando præſentibus utamur pro præterito. Terent. Andria; *ubi te non invenio, ibi aſcendo in quendam excelſum locum, circumſpicio, nuſquam.* Ibidem; *Funus interim procedit, ſequimur, ad ſepulchrum venimus, in ignem poſita eſt, fletur.* Idem Phormio; *Perſuaſit homini, factum eſt, ventum eſt, vincimur.* Idem; *Ignotum eſt, tacitum eſt, creditum eſt.* Hæc omnia præſentis temporis eſſe oſtendunt alia præſentia. Sic illud Valerii Max. *Poſtquàm in patriam revertitur.* Cicero ad Luceium; *Qui tunc denique ſibi avelli ſpiculum jubet, poſteaquàm illi percunctanti dictum eſt, clypeum eſſe ſalvum*; & illud tritum, *Hic ſitus & Phaëton.* Sed jam omnes abutuntur hoc participio de præterito cum verbo *Eſt*: ſed cum aliis verbis nullius eſſe temporis oſtenditur; ut, *juſſus feci, juſſus facio, juſſus non faciam.* Cicero ab Treb. *Quum ille tardior tibi erit viſus, perferto.* Ibidem; *Gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi ad eum ultro venies, eique pollicitus fueris.* Juvenal. *Converſo pollice quemlibet occidunt*, id eſt, quum convertunt. Cæſar. 1. Gall. *Nam etſi ſine ullo periculo legionis delectæ commiſſum cum equitatu prælium fore videbat*; id eſt, committendum, vel quod poſſit committi. Plinius lib. 2. *Lacus ad margines plenus, neque exhauſtis aquis minuitur, nec infuſis augetur.* Idem;

Lib. 8.

In narranda præſentia uſurpantur pro præteritis.

Lib. 4. *Arch.*

Anisum strangulationes vulvæ, si manducetur, sedat: Et mox; *Portulaca alias manducata refrigerat intestina*; potuisset in utraque parte uti participio, vel verbo.

Amandus, omnium temporum.

* *Amandus* non semper esse futuri subindicat Val-

* *Amandus non semper esse futuri*] Magna est de hac forma, & esse potest controversia. Aug. Saturnius & Em. Alvarus negant esse Participium, hoc est, adsignificare ullum tempus. Reliqui affirmant Futuri esse Temporis, nisi quod Sanctius more suo nullius certi Temporis, sed omnium esse tradat. Ego vero nullus dubito, utcunque id paradoxum forsan alicui videbitur, proprie & primitus fuisse præsentis Temporis. Ut ita statuam, facit primo Analogia derivationis. Manifeste enim deducitur à Partic. activo Præsenti, *amandus* ab *amans*. Si hæsitas, considera sis participia in IENS exeuntia, veluti *capiens*, *audiens*. Habes hic eodem plane modo *capiendus*, *audiendus*. Immo ab ipso *iens*, sicuti in obliquis casibus est *euntis* &c. sic & *eundus*. Porro plerumque adsignificat simpliciter Præsens Tempus, rarissime ita simpliciter Futurum, sed sæpius id, quod fieri debet. Plaut Epid. III. 3. 32. *Pugnis memorandis meis eradicabam aures hominum*, h. e. dum memorabam. Persa I. 1. *Ita fui miser, quærendo argento mutuo*. Cic. Famil. II. 10. *Non eram minor ex contemnenda provincia, quam ex conservata*. XIII. 10 *Videor mihi in ipsa causa exponenda satis de probitate ejus dixisse*. Offic. III. 5. *Si nihil existimat contra naturam fieri hominibus violandis*. Nep. Pelop. c. 4. *Hæc liberandarum Thebarum laus propria est Pelopidæ*. Liv. I. 18. *Sicuti Romulus augurato Urbe condenda regnum adeptus est*. c. 44. *Locus, quem in condendis Urbibus quondam Etrusci consecrabant*. c. 55. *Inter initia condendi hujus operis movisse numen traditur Deos*. Ex his etiam patet sensus verborum Livii in præfat. *Quæ ante conditam condendamve urbem traduntur*, &c. Manifesta hic est distinctio Temporum, & quidem Præteriti, ac Præsentis, ut recte exposuit Nannius Miscell. V. 2. & Sanctius in extr. hujus capitis. Nihil proinde opus emendatione; quam idem Sanctius tentat, nec causæ quicquam, ut contra Nannium assentiamur Ursino, qui Observ. Philol cap. 12. tradit, *melius ex propria & communi illa Participiorum in DUS significatione exponi*. Ante condendam urbem *antequam condi deberet, ut adeo remotius tempus significet, quam alterum illud*. Ante conditam urbem. At vero propriam,

priam & vulgarem maxime horum Participiorum significationem esse Præsentis Temporis, ex allatis jam locis & innumeris aliis, (Vide hic in Sanctio, & in Voss. Anal. IV. 14. & Th. Linac. de Emend. struct. Lat. Serm. lib. 1.) tum ex omni Gerundorum, quæ semper præsens Tempus notant, usu satis superque constare nobis debet. Futurum vero, ut dixi, rarissime hac forma simpliciter significatur. Quæ Vossius Anal. IV. II. duo sola loca, & quidem ex Gellio adfert, non satis clare id probant. Certe non prius. Nam quod ait Gell. III. 10. *ad homines nascendos vim numeri septenarii pertinere*, pene idem est, acsi diceretur, ad homines in nascendi negotio consideratos. Magis tamen simpliciter futurum alter Gellii locus significat, & eodem sensu sæpius tandem posteriores hanc formam adhibuere. Sulpic. Sev. *Cum polliceretur, nec hydriam farre, nec vas oleo esse minuendam*, h. e. minutum iri. Et, *si id fecissent, Dei præsidio tuendos*. Sed nos usum investigamus temporis, non quo jam corrupta erat & collapsa Latinitas, sed quo constituta est, & floruit. In quo si maxime aliquot loca occurrunt cum manifesta futuri significatione in hac forma, non alia id fit ratione, quam qua Præsens in Verbo tum Finito, tum Infinito sæpius, ut probavimus supra cap. 13. & 14. ad futurum item denotandum adhibetur. Quapropter utut hæc forma utrumque, & Præsens, quod certe frequentissime facit, & Futurum aliquando etiam significet, tamen quia, quod tertio loco vel inprimis hic observandum arbitror, etiam in ipso verbo Finito & Infinito Præsens proprie Tempus sæpe notat futurum, Futurum vero nunquam præsens, nullum nobis debebat esse dubium, quin & hæc forma revera sit ex duobus controversis temporibus maxime & proprie Præsentis Temporis, æque ac *amo*, *amare*, & *amari*, quæ item aliquando futurum notant. Adde quod sicut in Activo tres sunt formæ Infiniti, & totidem Participii, ut ostendimus supra, sic & hac ratione in Passivo erit conveniens, ut, quia solum est Præsens Infiniti proprium *amari*, Participium quoque habeat saltem suum proprium & verum Præsens. Ceterum quemadmodum in superiori observatione docui, per Præteritum ipsum, seu per id, quod jam factum est, aliquando designari, quid deinceps fieri debeat, vel futurum sit; sic & per hoc ipsum Præsens, quia, quod revera jam fit, creditur etiam debere fieri, seu quia, quod debet omnino fieri, pene pro eo, quasi jam fiat, & coeptum sit, habetur, quodque coepit fieri, etiam porro futurum creditur, hinc per illud ipsum, inquam, Præsens sæpe designatur officium & necessitas rei faciendæ, adeo ut nonnulli non esse Participium, sed Nomen tantum-

Valla: *Nescio*, inquit, *an dicendum sit Gerundium esse participium præsentis temporis, more Græcorum.* Et infra: *Unde indicatur Gerundium esse participium præsentis.* Idem sentit Thomas Linacer. Clarius Donatus in illud Terentii; *Vix sum apud me, ita animus commotus est metu, spe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono: mirando*, inquit, *id est, quum miror; & est participium.* Ego autem assero omnium temporum esse posse; ut, *legendis carminibus fuit poëta, legendis carminibus erit poëta.* Virgil. *Volvenda dies en attulit ultrò*, id est, quæ volvitur. Lucret. *Plumbea verò glans etiam longo cursu volvenda liquescit.* Terent. *Quod in opere faciendo operæ consumis tuæ.* Cicero de Senectute; *His enim ipsis legendis in memoriam redeo mortuorum.* Idem 2. de divinatione; *Neque verò superstitione tollenda religio tollitur.* Idem 4. Epistolarum; *Gratiam nos quoque inire ab eo defendenda pace arbitrabamur.* Juvenal. *Provida Pompejo dederat Campania febres optandas*, id est, quas optare debuerat. ,, [Lucillius; *Lippus edenda acri ,, assidue ceparius cepa;*] ubi, *edenda* significat * præteritum; ceparius est lippus, comesa assidue acri cepa: quam ipsam sententiam sic Nævius extulit; *Cui cepe edendo oculus alter profluit.* Cic. *Sed res multis querelis de Repub. interponendis transfacta est.* Plin. in Epist. *Abstinui à causis agendis.* Livius in prologo obscurè dixit; *Ante conditam, condendamve urbem.* Quidam explicant;

modo, officium & necessitatem designans statuerint. Sic Cic. Famil. VII. 3. *Discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in insidias incidendum, aut in victoris manus deveniendum, aut ad Jubam confugiendum.* Offic. I. 21. *Iis qui habent à natura adjumenta rerum gerendarum, adipiscendi sunt Magistratus, & gerenda resp.* Vide & Voss. Anal. IV. 11.

* *Præteritum*] Immo præsens: dum edit assidue.

cant; *ante condendam*, id eſt, paulo antequàm conderetur. Mihi videtur, in ipſa ædificatione: aut fortaſſè legendum; *Ante conditam, condendove urbem.* Quæ verò hic ſolent addere grammatici de gerundio adjectivo, & de gerundivis, mera deliramenta ſunt. Vide reliqua lib. 3. cap. 8.

Cap. XVI.

De natura, & numero præpoſitionum.

PRæpoſitio, etiam ſi poſtponatur, non deſinit vocari præpoſitio; ut Cæſar Scaliger videtur innuere: nam ſi grammaticum ordinem ſpectes, ſemper præponi debet; ut *tranſtra per*, expone *per tranſtra*: etiam in illis, *mecum*, *tecum*, *ſecum*.

Porro ex receptis à grammaticis præpoſitionibus rejeci: *Circiter*, *prope*, *propius*, *proxime*, *pridie*, *poſtridie*, *procul*, *ſecus*, *uſque*, * *verſus*, *verſum*.

 Cir-

* *Verſus*, *Verſum*] Addi his forſan & aliæ poſſent, certe deberent *propter*, *juxta*, *ſecundum*, *adverſus*. Etenim *propter* habet ipſam adverbii formam, & dicitur contracte pro *propiter* à *propus*, unde & *prope*. Sic à *firmus*, *firme*, & *firmiter*, à *durus*, *dure*, & *duriter*. &c. Conſtruitur quidem plerumque, tanquam ſi eſſet præpoſitio, ſed id fit per Ellipſin veræ præpoſitionis *ad*, vel *ob*. Salluſt. Catil. 59. *Ipſe propter Aquilam adſiſtit*, h. e. propter ad Aquilam. Et ſic plane pleraque, quæ hoc capite memorantur, & inprimis τὸ *prope*, unde illud deſcendit, & quod item non modo, ut præpoſitionem, ſæpe Accuſativo junxerunt Veteres, ſed & cujus ultimam Syllabam corripuerunt, ſecus quam fieri oportuiſſet, ſi pro adverbio, ut erat, ipſi id habuiſſent. Sed & manifeſte Adverbium eſt τὸ *propter* apud Terent. in Adelph. *Ibi angiportum propter eſt*, h. e. ibi in propinquo eſt angip. Nec enim potes hic ſtatuere Ellipſin Accuſativi, quæ retineat

Ten-

Circiter non est Præpositio. Circiter Kalendas, circiter meridiem; octavam circiter horam, non probant circiter esse præ-

voculam in natura præpositionis, uti quidem possis in hisce Taciti Annal. IV. 54. *Cum propter discumberet.* Et Phædri fab. 37. *Et propter volans.* Similiter *juxta*, & *juxtim*, non præpositiones sunt, sed adverbia, derivata à *jugo*, *juxi*, pro quo posteriores *jungo*, *junxi* dixerunt quæ proinde significant *prope*, tum *post*, & *æquali modo*. Mela. I. 19. *Æstas hiememque juxta ferent.* Sall. Jug. 85. *Me vosque in omnibus juxta geram.* cap. 95. *Literis Græcis & Latinis juxta eruditus.* Tac. An. I. 6. *Juxta periculosum, ficta seu vera promeret.* Hinc sæpe etiam sequitur *ac*, vel *atque*. Liv. I. 54. *Absentium bona juxta atque damnatorum divisa sunt.* Sall. Jug. 45. *juxta ac si hostes adessent, vallo fossaque munire castra.* Immo & præpositio *cum*. Plaut. Pseud. IV. 7. 62. *juxta cum ignarissimis scio.* Persa. V. 3. 75. *juxta tecum æque scio.* Sall. Catil. 58. *juxta mecum omnes intelligitis.* *Secundum* ejusdem est generis, & naturæ, cujus *primum*, *multum*, *plurimum*, &c. h. e. non modo non est præpositio, sed neque adverbium. Quid ergo? Est Nomen adjectivum, neutrius generis, cujusmodi quamplurima usurpantur ἐπιῤῥηματικῶς, ut si essent adverbia, hoc vero etiam duplici plerumque Ellipsi, ut si esset præpositio. Plerumque dico, quia occurrit etiam ut Adverbium cum significatione *sequendi*, unde ortum est. Plaut. Amphit. II. 1. 1. Am. *Age, i tu secundum.* SO. *Sequor, subsequor te.* Mil. Glor. IV. 8. 39. *Nos secundum ferre per urbem hæc omnia*: h. e. ut patiamur illos præcedere, & sic nos subsequamur. Denique *adversus*, & *exadversus* revera sunt adverbia, cum præpositionibus composita, si Simplex versus vere est, ut est, adverbium. Si vero accusandi casum penes se habent, eo significant, æque ac Simplex, esse Ellipsin, & quidem repetendæ præpositionis *ad*, quæ in compositione apparet, plane sicuti præpositio, quæ in Verbis comparet, cum sequitur illius casus, vel repetita est, vel per Ellipsin suppressa. Nam cum dicimus *adire aliquem*, per Ellipsin dicimus, pro *adire ad aliquem*. Hæ autem voculæ reperiuntur conjunctæ non modo cum Accusativo, sed & cum Dativo, certo pene indicio, neutrum horum casuum proxime ab iis regi. Nam sicuti Nep. Hann. c. 4. *Scipio apud Trebiam adversus eum venit.* Sic Plaut. Casin. II. 8. 29. *Cum ei adversum veneram*, & Trin. III. 2. 98. *Qui ei adversus venerit.* Sed & sine casu ullo. Sallust. orat. 1. ad Cæs. *Quorum neque adversus, neque ab tergo, aut lateribus tuta sit.*

præpositionem; nam deest, *ad*, vel *in*. Cicero Attico lib. 10. *Verum hæc in Arpinati ad sextum circiter Idus Majas* * *non defleamus.*

Prope, adverbium est, non præpositio.

Prope, adverbium est, quasi *pro pedibus*: accipitur pro *fere*, aut *proxime*; & fuit aliquando nomen *Propus*, *a*, *um*. At dices, sæpe legimus; *Propę montes consistere*; *Propè ripam Anienis*; & *Prope metum res fuerat*; *Propè seditionem ventum est*. Sed in his omnibus † deest, *ad*, ut jam dicemus. Quid? quod jungitur * ablativis cum *Ab*; ut Cicero; *Prope à Sicilia*. Plin. *tam prope à muris habemus hostem*. Idem; *Prope ab origine*. Cicero; *Prope ab domo detineri*.

Propius, nomen est, non præpositio.

Propius, non solum non est præpositio, sed nec adverbium quidem: nam *Melius*, *Pejus*, *Propius*, nomina sunt adjectiva, ut diximus, cum de accusativo egimus, & in κατὰ. Quare quum legis; *propius urbem*; *propius mortem abest*; deest, *ad*. Cicero Finib. *Sed ut ad ea propius Cato accedam*. Idem 1. Natur. deorum; *Ad similitudinem enim Deo propius accedebat humana virtus*. Idem in Partitionibus; *Accedere propius ad sensum alicujus*. Dicimus etiam; *propius ab aliquo loco stare*. *Stellæ aliæ propius à terris, aliæ remotius ab eisdem principiis*. Hæc Cicero de Natur. deorum: ubi nescio cur Grammatici non annumerent præpositionibus illud, *remotius*,

 ut

* *Non defleamus.*] Construitur etiam cum ablativo. Sulpic. ad Cicer. Famil. IV. 13. *Circiter hora decima noctis.* Inepte autem Vossius Anal. IV. 22. *circiter* dictum putat, quasi *circa*, vel *circum iter*, quum usitatissima hæc sit forma & terminatio Adverbiorum aliunde derivatorum, sicuti modò ostendimus in *propter*.

† *Deest ad.*] Nep. Phoc. c. 2. *Cum prope ad annum octogesimum secunda pervenisset fortuna.*

* *Ablativis cum Ab.*] Et cum *In*. Liv. I. 14. *In ipsis prope portis bellum ortum.*

ut *propius* ; quum nulla discriminis ratio inter hæc duo inveniri queat. Cur non etiam dicas, *propius* esse præpositionem dativi : ut in illo Virgilii ; *propiusque periclo it metus.* Et 2. Georg. *Propius stabulis.* Et 3. Georg. *Et faciem tauro propior.* ,, [Et Livii lib. 4. *Hoc propius vero* ,, *est.*] *Proxime*, adverbium semper est : neque obstat illud Cicer. *Habere exercitum quàm proxime hostem* ; nec Varronis, *Proximè januam* ; nec Livii, *Proximè morem* : nam idem Cicero dixit ; *Proximè accedere ad verum.* Et idem (cum ablativo) *Proximè à Lacyde solo retenta est.* Livius lib. 1. *Is ducit exercitum quam proximè ad hostem potest.* Ubi legitur in Sallustio, *Proximè Carthaginem Numidia appellatur* ; Fronto legit, *Proxima Carthagini Numidia* : Et infra, *Proximè Hispaniam*, Fronto legit, *Proximi Hispaniæ.* Cicero pro Milone ; *Proxime ad deos accessit Clodius* : Lambinus legit ; *proxime deos.* Vide in Thesauro, *Quam proxime*, & *Prope ab.* Sed quid in his moramur, si * nomen ipsum Proximus invenitur cum accusativo ? An dices esse præpositionem, *Proximus, a, um?* Plaut. Pœn. *Proximus te sum.* Cicero Attic. lib. 1. *Proximus Pompejum sedebam.* Alii legunt ; *Proximus Pompejo* : sed illa lectio verior. Itaque dicimus Latine ; *Proximus Pompejo, Pompejum, ad Pompejum, à Pompejo, post Pompejum.* Ovid. *Proximus ad dominam, nullo prohibente, sedeto.* ,, [Potest etiam in *Pro-* ,, *ximus*, subaudiri *Secundum*, *Propter.* Plautus ,, Rud. prolog. *In agro atque villa proxima propter* ,, *mare.* Idem Capt. act. 2. sc. 1. *Secundum pa-* ,, *trem tu es pater proximus.*] Pridie Nonas, Pridie Ka-

Proximè, adverbium.

* *Nomen ipsum proximus &c.*] Sic Sall. Jug. 49. *Dextro latere, quod proximum hostes erat.* Gell. III. 2. *Dies qui proximus eam noctem illucescit.* Sed & *propior.* Sall. eod. cap. *propior montem.*

Pridie, non est præpositio.

Kalendas, non indicant, Pridie esse accusativi præpositionem quum legamus apud Ciceronem; *usque ad pridie Kalendas*; & apud Plin. *ad pridie Idus Septembres.* Sed in Kalendas, & Idus, & Nonas, deest *ante.* ut sit; *pridie ante Nonas:* ubi * pridie ablativus est à die; quasi dicas, *primo die*, vel *priori die ante Nonas.* „ [Justinius lib. 2. *Pridie constitutam diem*; „ ubi palam est subaudiri *Ante.*] *Postridie ludos Apollinares*, dixit Cicero. Et Sueton. *Postridie nundinas*, deest, *post.* Cicero Terentiæ: *Quid causæ autem fuerit postridie intellexi, quàm à vobis discessi*; id est, postquam, posteaquam. † *Procul urbem*, dixit Curtius. & Livius; *Locus procul muros satis æquus agendis vineis fuit.* Nescio an alibi reperiatur, *procul*, cum accusativo, sæpissime cum ablativo; ut, *procul mari Oceano, procul patria*, & *procul dubio.* „ [apud Lucret. „ *procul ambitione, procul discordibus armis.*] Exempla non adscribam cum præpositione, quia sunt innumera, & cuilibet in promptu; * „ [ut „ veri-

Postridie non est præpositio.

Procul. non est præpositio.

* *Pridie ablativus est &c.*] Immo *pridie* & *postridie* dicuntur conjunctim, eadem utrumque ratione, qua *die crastini*, *perendini.* Non ergo illud ex duobus constat Nominibus ablativi Casus, quorum alterum sit *pri* h. e. primo. à *pris*, alterum *die*, ut etiam sentit Georg. H. Ursinus cap. 8. Sed Genitivo & Ablativo, elisa litera S. *Pris* autem antiquum est, unde *prior*, *primus*, & *pristinus.* Derivatur à Gr. *πρὶ*, non pro *præ*. ut vult Vossius in Etymol. sed pro *πρὶν.*

† *Procul urbem*] *Procul* manifeste est Adverbium, & dicitur, ut *simul* à *similis*, *facul* à *facilis*, sic illud à *procilis*, quod à *procello*, h. e. porro moveo, pello. Vide Voss. Etym.

* *Ut verisimile sit.*] Hæc videntur superioribus exemplis de ablativo, cujusmodi plura refert Rivius ad Sall. Jug. c. 89. statim subjungenda. In eadem porro sententia de hisce locis Curtii & Livii, usuque vocis *procul*, & Vossius Anal. IV. 22.

,, verisimile sit Curtium scripsisse, *Procul urbe*; ,, Livium, *Procul numero.*] *Secus decursus aquarum*, Latinis inauditum est :- * semper autem adverbium esse censeo : ut, *Recte, an secus facias, nihil ad nos.* Plaut. *Quid diximus tibi secus, quàm velles?* Citat Erasmus ex Plinio ; *secus fluvios*, lib. 24. Sed in correctis legitur, *secundum fluvios.* ,, [Charisius lib. 1. *Secus adverbium signi-* ,, *ficat*, Aliter : *unde nascitur Secius*, ἀλλοιοτέρως. ,, *Cæterum id quod vulgus usurpat, Secus illum sedi,* ,, *hoc est, secundum illum; & fatuum, & sordidum est.* ,, Plebem quidem Romanam sic loqui solitam, ,, ex illo apparet, quod affert *Quinctilianus*; ,, *Cæcus conductus est secus viam stare.*]

Nec Usque. Usque nihil aliud significat, quam continue, aut perseveranter; ut, *usque laborat, usquene valuisti?* Ut Terent. *Animus usque antehac attentus*; qua in parte Donatus valde laborat, & nihil explicat. Quum legis; *usque Romam*; &, *usque Roma*; deest semper præpositio. Catull. *hunc ad usque locum* : quod ita frequens est, ut probatione non indigeat.

Nec Versus. *Romam versus*, & similia, præpositiones non sunt ; neque *versum* ; † quod probant *adversus*, & *adversum*. Cicer. lib. 4. epist. 12. *In Italiam versus navigaturus erat.* ,, [Plaut. Epid. *Capi versum ad illas accedere.* Livius

* *Semper autem adverb. &c.*] Recte. Adhibetur tamen aliquando, ut præpositio, ostendit Voss. Anal. IV. 22. Nec tamen ideo, ut Idem sentit ; est ipsa præpositio, sed ponitur cum Ellipsi veræ præpositionis *ad*, plane ut *secundum.* Ergo *secus viam* est concise dictum pro, secus ad viam.

† *Quod probant adversus &c.*] Sentio & ipse *versus* & *versum* non esse præpositiones, sed tamen non probari illud ex compositione voculæ *adversus*. Nam & præpositiones cum præpositionibus possunt esse compositæ. Veluti *Inante*, & alia. Vide Voss. IV. 23.

„ vius lib. 7. *Romano corvus in galea consedit in*
„ *hostem versus.*]

Cap. XVII.

De Adverbiorum natura, & differentia.

Adverbium est dictum, quasi Adverbum, quod sit quasi verborum adjectivum, & modus; ut, *benè currit.* Adjungitur tamen & aliis partibus; ut, *benè doctus, valde mane, semper Deus, semper lenitas.* Formas ejus adnumerare ad Grammaticum non pertinet: pertineret tamen, si fines adverbiorum recenserentur; ut quum alia finiuntur in IM, ut *punctim, cæsim, membratim;* alia in US, *subtus, intus;* alia in O, *cito, profecto;* in AS, ut *alias, cras,* in I, *ubi, ibi:* in E, *bene, pulchrè, sane;* in ER, *duriter, fortiter;* & sic deinceps. Significationes verò adverbiorum enumerare * magis Philosophi est, quàm Grammatici; quia Grammatici munus non est, teste Varrone, vocum significationes indagare, sed earum usum. Propterea nos in arte hæc prætermisimus: sed ne hic aliquis fortè ea desideret, utcumque dicentur.

Adverbium præcipue verbis adjungitur.

Grammatica Adverbiorum divisio per terminationes.

Eorum divisio per significationes pertinet ad Philosophum.

Affirmandi sunt, *Certè, næ, quidni, quidem.*

Negandi, seu prohibendi, *Non, [Ne,] haud, minime, nequaquam, [neutiquam.]*

Loci, *Hic, intus, foris,* de quibus copiosè in arte.

Temporis, *Diu, cras, nuper, dudum.*

Quantitatis, *Valde, nimis, satis, perquam, impense.*

Qua-

*. *Magis Philosophi*] Immo Philologi. Sed sic haud dubie voluit Sanctius.

Qualitatis, *Bene, pulchrè, eleganter, nimis.*

Comparandi, *Magis;* nam cætera, ut *melius, doctius*, Accusativi sunt, in quibus deest κατὰ ut sæpe monuimus, & in Ellipsi latè.

Congregandi, *Unà, pariter, simul, conjunctim.*

Demonstrandi, *En, ecce;* quamvis hæc potius sint soni inarticulati.

Vocandi, O, *Heus:* sed soni potius, quam partes orationis.

Dubitandi, seu Eventus, *forte, fortasse, forsitan;* quamvis hic sint tres dictiones, *Fors sit an.*

Remittendi, *Vix, sensim:* Hortandi, *Eia, age, agite, agedum,* [*quin.*]

Interrogandi, *Cur, quare,* etsi hoc sit, *Qua de re.* „ [*Ubi, unde, qua, quorsum, quo, quando,* „ *quoties.*]

Jurantis, *Hercle, Medius fidius,* „ *Ædepol,* „ *Æcastor;* nisi malis nomina appellare.

Ordinis, *Deinde, deinceps.* At vero *Primum, primo, Secundum, secundo,* * nomina sunt ubique.

Nu-

* *Nomina sunt ubique.*] Hujus generis etiam alia sunt hic notata. Veluti *alias*, de quo Grosip. Parad. Ep. I. qui tamen male facit in jud. de stilo Hist quod tam acerbe invehitur in Viros Doctos, qui *alias* pro alioquin usurpent; ut quod eo sensu vix de plebe literatoribus sit dignum, & tantummodo significet vel alio tempore, vel alio loco. Fateor equidem inprimis de tempore usurpari voculam, & tunc intelligi *horas*. Sed & intelligi simpliciter *res* quascunque patet ex Plauti Epid. IV. I. 39. *Ille eam rem sobrie accuravit, ut alias res est impense improbus.* potuisset simpl. *alias* vel *alioqui*. Atque adeo sic vides duo hæc etiam promiscue usupari, idque ulterius exemplis probatum vide apud Virum longe Eruditissimum Joh. G. Grævium ad Sueton. Tib. c. 71. Similiter Nominibus accensenda sunt, *Una*, quod est Ablativi casus, generis feminini, tum *forte, quare, qua, quo*: Etiam Verbis, *age, agite, agedum.*

Numerandi, *Semel, bis, deinde; deinceps, centies;* &c.

Græci, quas nos vocamus interjectiones, inter adverbia connumerant. mihi sunt soni inarticulati, & naturales; ideo inter partes orationis non adnumeravi. Hæc sunt hujusmodi, *Apage! phy! va! papæ! vah! o! osi! ei, hei. eu, heu. At at, au, st, pro, proh, hahabe, euge.* Adverbiis etiam adnumerantur illa, quæ modo expunxi ex præpositionum numero, juxta Grammaticorum enumerationem. *Interjectiones.* *Vide capite proximo superiora.*

Cap. XVIII.

De Conjunctione.

Conjunctio non jungit similes casus, ut ineptè traditur, sed tantum jungit sententias: nam quum dicis; *Emi equum centum aureis, & pluris;* syntaxis est, ego emi equum centum aureis, & ego emi equum pretio pluris æris. *Petrus, & Paulus disputant,* id est, Petrus disputat, & Paulus disputat. Conjunctionum officia distinguere, veluti diximus de adverbio, Grammatici munus non est: nam si ad Grammaticam spectes, omnes sunt conjunctiones, etiam si videantur disjungere; nam quî minus conjungit, *dormit, aut vigilat;* quàm *dormit, & vigilat?* In sensu multum differt, in grammatica nihil. Eas tamen explicationis majoris causa in classes distribuamus. *Etiam disjunctiva conjunctiones conjungunt.*

Copulantes absolute, *Et, que, nec, neque, ac, atque, quoque, etiam, item, itemque.*

Copulantes ex conditione, *Quum, tum, si, sin, nisi.*

Dis-

Utrum, non est conjunctio.

Disjungentes, *Aut, vel, ve, sive, seu, an, nec ne, utrum.* sed hoc nomen est.

Adversantes, *At, sed, porrò, tamen, tametsi, etsi, licet, quanquam, quamvis, autem.*

Quare, & Quapropter non sunt Conjunctiones.

Rationes illativæ, sive colligentes, quas ratio præcedit, *Ergo, igitur, ideo, itaque, quocirca, proinde, quare, quapropter,* sed * hæc duo nomina potius, qua de re, propter quæ.

Quod, non est conjunctio.

Causales, quando causa sequitur, *Nam, namque, enim, enimvero, etenim, quia, quoniam, siquidem, quippe, utpote, propterea quod. Quod* non, ut putant grammatici, conjunctio est, sed semper est nomen relativum, ubi intelligitur præpositio.

Declarantes, *ut, uti, velut, veluti, sicut, sicuti, ceu, tanquam.*

Adverbium, Præpositio, & conjunctio particulæ indeclinabiles.

Sed Grammatico satis est, ut dixi, si tres has partes posteriores vocet particulas indeclinabiles, & functus erit officio perfecti Grammatici. Atque hæc de natura sex partium orationis, nunc ad illarum constructiones accedamus.

LIBER

* *Hæc duo Nomina potius &c.*] Nomina etiam sunt *ergo*, quod est Græcum ἔργῳ, sicut alibi Sanctius & Scioppius ostenderunt; *ideo*, quod constat duobus Nominibus, sicuti *quocirca* Nomine & Adverbio, *quamvis* Nomine & Verbo.

LIBER SECUNDUS.

Cap. I.

De constructione Nominum.

Constructionem diximus dividi in concordiam, & rectionem: item concordiam triplicem esse, Adjectivi, & substantivi; Nominis & verbi; Relativi, & antecedentis. Substantivum, & adjectivum numero, & casu tantum consentiunt, non genere; nam adjectiva genus non habent, sed certas terminationes ad genera; propter quas substantivorum genus indagamus. Itaque postquam scieris, cujus generis sit *paries*, tunc necessario dices, *paries albus*; quia *albus*, est terminatio ad genera masculina: restat deinde ut accedat concordia numeri, & casus. Quòd si objicias, *Paries alba*, in numero, & casu concordant, nec tamen est perfecta concordia. Respondeo. Concordiam perfectam esse, sed à te peccatum esse in regula, quæ ante concordiam est, quæ jubet terminationem in *us*, deberi necessario masculinis. Eadem ratio est in concordia nominis, & verbi; diximus enim hanc concordiam ex solo numeri constare. Tu objicis; *ego docet*, est numeri concordia; non tamen congruit omnino oratio. Peccatum item à te est in regula, quæ docet; omnem nominativum esse tertiæ personæ, præter, *ego*, & *tu*, &c. Quia igitur ignorasti, *ego*, esse primæ personæ verbalis, non

Constructio duplex.

Concordia triplex.

Concord. substant. & adj. *Lib. 1. c. 7. p. 38.*

Concordia Nominis & verbi.

non adaptasti concordiam, quæ post regulam sequebatur.

C A P. II.

Nominativus à nulla parte regitur. Duo recti simul.

EX nomine, & verbo tanquam ex materia, & forma, quæ brevissima sit, constituitur oratio: id docet Plato in Sophista; & Aristoteles lib. 2. περὶ ἑρμηνείας.

Concordia Nominis, & Verbi.

Porro nomen cum verbo in solo numero convenit, ut diximus, non in persona, ut docent Grammatici: nam ea quæ conveniunt, debent in aliquo tertio, quod sit ambobus commune, convenire: * Sed nomina non habent personas, id est facies illas, quas sola verba retinent. Non ergo in persona, casu, genere nomina cum verbis conveniunt; sed quum sint omnia, exceptis duobus, tertiæ personæ verbalis, semper in illam tertiam personam ferentur: opus tamen est concordia, qui duplex illa persona est, singularis, & pluralis: itaque qui dixit; *ego disputat*, erravit in regula: qui dixit; *ego disputamus*, erravit in concordia; illud enim necessitatis fuit, hoc concordiæ.

Rectus casus nunquam regitur à Verbo.

Rectus præterea nunquam regitur: nam in hac oratione, *Cato scribit, Cato* non regitur à verbo; † *nec scribit*, à *Cato*: sed con-

* *Sed Nomina non habent personam*] At vide, quæ contra hanc sententiam notavi ad pag. 58.

† *Nec scribit, à Cato*] Quum dico, *Cato scribit*, est hæc quidem concordia Nominis & Verbi, & quidem tum in Numero, tum in Persona, ac personali terminatione, uti patet ex iis, quæ docui pag. 57. 58. Sed & *Rectio* recte po-

concordia est nominis, & verbi, & *Cato* suppositum est, non persona agens, aut patiens, ut somniant Grammatici. Nec ullo alio modo reperitur nominativus in Latino sermone: nam in illis; *O vir fortis, atque amicus; En primus; ecce homo*, vel *ecce hominem*, quærendum verbum est, ut docemus in Ellipsi verborum. Duplex nominativus non uno modo videtur reperiri in eadem oratione; ut *Ego Annibal peto pacem:* sed deest, *Ens*, vel *qui sum Annibal*, Vide *Ens*, in Ellipsi. Omne præterea verbum utrinque nominativum videtur habere; ut *legis invitus, doceo libens;* sed hic quoque deest *Ens*. In verbis quibusdam passivis fit reciprocatio; ut *vocor Sanctius; Diceris poëta*. Sed hoc est ab activo, *Dicunt te poëtam*.

Duplex nominativus.

Cap. III.

Genitivus neque Græcè, nec Latinè à verbo regi potest. Urbs Toleti Latinè dicitur. Duo genitivi ab uno eodemque nomine.

Genitivus perpetuo significat possessorem, sive activè, sive passivè capiatur; ut *amor patriæ, vulnus Achillis;* unde fit ut à verbo regi non possit: nam possessor, & res

Genitivi significatio.

H

test appellari. Nam illud in constructione *regere* dicitur, quod in naturali vocabulorum ordine præcedit, & flagitat sibi jungi aliud vocabulum certa terminatione. Quum ergo dico, *Cato scribit librum*, sicuti τὸ *scribit*, quia flagitat ex omnibus terminationibus vocabuli *liber* proprie illam, quæ est *librum*, eam idcirco *regere* dicitur, sic & *Cato* flagitat, & proinde *regit* revera ex omnibus sex terminationibus vocabuli *scribo* eam, quæ est tertiæ personæ singularis Numeri.

Genitivus nunquam à Verbo regitur.

res possessa nomina *relata* sunt, ut vocant Dialectici, quum alterum sine altero nequeat intelligi; possidere verba significabunt, at possessionem nunquam. Hæc quum ignorarent Grammatici, varias species statuerunt verborum, quæ genitivum regerent: quæ peccata sigillatim discutienda sunt.

In verbis pretii, & æstimationis, si sit genitivus, à nomine, non à verbo regitur; ut *magni emi*, deest *pretio*: integrum enim erat, *emi hoc magni æris pretio.* Et quum dico *Nihili*, vel *Pluris te facio*, * deest *æstimationis*, vel *pretii*. Vide *Pretium* in Ellipsi; & *æris*. „ [*Magni fit à mul-* „ *tis*, subaud. *Homo*: Id est, fit homo magni „ pretii, faciunt eum hominem magni pretii.]

In verbis accusandi, & absolvendi manifestè patet genitivi natura; nam deest Ablativus *Crimine*; & ut † Barbarè dicitur, *Accuso te criminis*, ita Latinè dicitur, *Accuso te furti.* Vide *Crimen*, in Ellipsi.

Miseret, Misereor, tædet, pertædet, pudet, piget, pœnitet, genitivum regere videntur; sed non ita est. Audiamus Priscianum: *Hoc*, inquit, *sciendum, Impersonalia quæ accusativo simul casui, & geni-*

* *Deest æstimationis*] Immo vero deest *rem æstimationis*, vel *pretii*, vel etiam *momenti*. Nep. Alcib. 8. *Videt se nullius momenti futurum.* Plaut. Capt. III. 1. 17. *Neque ridiculos jam terruncii faciunt*: intellige *rem*. Pseud. III 2. 20. *Me nemo potest minoris nummo, ut surgam, subigere*, h. e. pecunia vel re pretii minoris nummo.

† *Barbarè dicitur &c.*] Non ita barbare. Sic enim Tac. Ann. VI. 29. *quia male administratæ provinciæ, aliorumque criminum urgebatur*, h. e. accusabatur. Et sicuti *accusare* & *arguere facinoris* recte dicimus, sic quidni & *criminis*? Plaut. Pseud. II. 4. 56. *Malorum facinorum sæpissime*, scil. *argutus est*. Cic. Fam. VI. 6. *Nefariorum scelerum condemnati.* XIV. 14. *Piso sceleris condemnat generum suum.* Potest autem in his omnibus intelligi *causa* vel *nomine*, ut *Damnatus nomine conjurationis*, apud Ciceronem.

genitivo copulantur, ut, Pudet me tui, *similiter* Pœnitet, Tædet, Miseret, *Accusativo quidem significant personam in qua fit passio; Genitivo vero illam, ex qua fit actus. Neque est mira hujuscemodi ordinatio, quum in eosdem casus resolvitur: est enim*, Pudet me tui, *Pudor habet me tui:* Tædet me tui, *Tædium habet me tui:* Pœnitet me tui, *Pœnitentia habet me tui.* Hæc Priscianus præclarè, ni vocasset hæc verba *Impersonalia*, quæ verè activa sunt, & genitivum agentis, qui regitur à nomine, quod in verbis latet; ut, *pudor peccati pudet me;* & * *miseratio pauperis miseret me*, id est, me tenet. Vide in Ellipsi, Nominativus cognatus: & lib. 3. cap. 1. *Sed vide ad pag. 62.*
,, [Lucretius tamen Nominativum alienum verbo, *Miseret*,
,, supponit lib. 3. *Ipse sui miseret*, pro Miseretur, quod est, miser fit ex animo, seu cruciatur miseria sui.]

Ubi partitio significatur, genitivus ab alio nomine subintellecto pendet; ut, *Quis vestrum? Omnium primus, Romanorum fortior, Græcorum doctissimus.* Vide Ellipsin ex numero; & lib. 3. cap. 10. 11.

Græcismi in usu genitivi. Desine querelarum, Abstine irarum, Integer vitæ, Lassus viarum; † Græca sunt, in quibus deest præpositio ἐκ, quæ genitivum apud illos regit. Et quum dicis, *impleo grana-*

* *Miseratio pauperis miseret me*] Regitur hic Genitivus potius à vocabulo *vicem*. Terent. Heaut. IV. 5. 1. *Menedemi vicem miseret me, tantum devenisse ad eum mali.* Ubi posterius comma fortean habendum pro Nominativo

† *Græca sunt, in quibus &c.*] Græcissant sane, sed non ita, ut Genitivus Græco more à præpositione suppressa regatur, sed potius per aliam & Latinis usitatam Ellipsin ab Ablativo *causa*, vel *negotio*. Ergo *desine querelarum*, intellige *negotium*, vel *in negotio*. *Lassus viarum*, supple *de causa*. Vide omnino Vossium de Construct. cap. 30. 33.

narium frumenti, si Latinè loqueris, significas te implere granarium, quod fit frumento dicatum; ut si dicas, *impleo pateram Regis*. „ [Ita „ Plaut. Stich, act. 3. sc. 1. * *Cadum vini veteris* „ *tibi propino*. Et Truc. act. 5. sc. 1. *Utrem ut ha-* „ *beat veteris vini*, pro cadum, vel utrem uno „ destinatum.] Sed poëtæ aliquando Græcos imitantur: unde Virg. *Implentur veteris Bacchi*; Græci dicunt, *πληρῶ τὸ ἄγγος οἴνου*, id est, *impleo pateram de vino*; vel si verbum verbo reddas, *de vini*. Nec tibi mira videatur hujusmodi constructio; nam antiqui Latini verbum ex verbo reddentes, † genitivo addebant præ-

* *Cadum vini*] Sic Sueton. Ner. 47. *Pyxis veneni*. Cic. Parad. III. 1. *Auri navim evertat, an palea, nihil interest*. h. e. onustam auro, vel palea.

† *Genitivo addebant præpositionem*] Indignum profecto Sanctio, qui adeo perspexit indolem linguæ, & frequentissimum in ea Ellipseos usum, existimare hosce Genitivos regi proxime à præpositionibus sine intercedente Ellipsi alterius casus. Etenim non simpliciter Græcam constructionis formam, verbum ex verbo reddentes, tenuisse Latinos, patet utique manifeste ex eo, quod & præpositio IN cum Genitivo in his Vetruvii exemplis occurrit. Atqui neque apud Græcos *ἐν* Genitivum admittit, sed solum Dativum. Et proinde, si quando Genitivum penes se habet, sine ulla hæsitatione etiam apud illos per Ellipsin explicari debet. Veluti Ael. Var. Hist. III. 45. Philippo dicitur oraculum datum *ἐν Βοιωτοῖς ἐν Τροφωνίου*; h. e. *in Bœotia in Trophonii* æde. Et IV. 15. de Alcibiade, *ἐν Φαρναβάζου γενόμενος*; h. e. apud Pharnabazum, seu proprie, *in Pharnabazi* aula agens. Similiter ergo apud Latinos se res habet. Neque solum hujusmodi Ellipsis occurrit apud Vitruvium, licet is præcipue, ut sæpe alii Auctores alias phrases præ ceteris frequentant, ea videtur delectatus, sed & apud alios, ut videre est in Vossio de Construct. cap. 7. Adde illis Gellium I. 25. *Induciis in mensium aliquot factis* scil. spatium, vel tempus. Quam eandem Ellipsin deprehendes in Græca Inscriptione apud Jac. Sponium Itiner. To. 2. p. 233. sed Am-

præpoſitionem. Vitruv. l. 1. c. 2. *Quantitas autem eſt modulorum ex ipſius operis ſumptio :* ibid. cap. 4. *Aquatiles autem piſcium naturæ, quod temperatæ ſunt à calido, plurimumque ex aëris, & terreni ſunt compoſitæ :* ibidem cap. 8. *Quum ergo iis rationibus erit ſalubritatis in mœnium collocandorum explicatio :* & lib. 3. cap. 2. *Præterea ſi ex imbrium aquæ vis occupaverit :* & lib. 9. cap. ult. *Deſcriptioque ex duodecim cœleſtium ſignorum ſit figurata.* Hæc teſtimonia Vitruvii aliqui conati ſunt emendare, neſcientes ad Græcam formam eſſe dicta ; ſed in antiquis manuſcriptis ita, ut citavi, leguntur : hinc illud antiquum, *in præſentiarum.* Nec

Ex cum genitivo. *In cum genitivo.* *In præſentiarum.*

H 3 hæc,

Amſtel. γενήθην. εἰς. ὀλίγων. ἐτῶν. ἐναρίθμιος. ſcil. χρόνον. Hinc porro etiam petenda ratio locutionis illius antiquæ. *In præſentiarum*, non, tanquam ſi Genitivus regeretur ab IN, ut perperam vult Sanctius, ſed à ſuppreſſo *tempore*, uſitata in ſimilibus Ellipſi. Quod cum ita ſit, non debuiſſet Scioppius in Jud. de ſtylo Hiſt. p. 59. tanta confidentia illam locutionem tanquam lutulentam rejicere, & Viris Doctis hujus ſeculi vitio vertere, Catoni, Fannio, Nepoti, Tacito, Appulejo, Minucio, & aliis olim uſurpatam. Neque ſatis etiam cauſæ, quare Chriſt. Cellarius in proleg. ad Curas poſter. de Barbar. ei *analogiam reclamare* tradat, ac propterea *de bonitate ejus dubitet.* Porro ſimilia hiſce locutionibus ſunt etiam illa, quæ Genitivum item jungunt variis præpoſitionibus, intellecta voce *æde*, vel *ædibus*, ut dicatur, *ad Opis*, *ad Caſtoris*, εἰς ᾅδου, εἰς παιδοτρίβου, *in Veneris*, *à Veſtæ*, quæ paſſim apud Græcos & Latinos eadem Ellipſi occurrunt. Quapropter ſemper ſtatuenda Ellipſis alterius Nominis Subſtantivi, quoties Genitivus jungitur vel Verbis, vel Nominibus Adjectivis, vel etiam particulis quibuſcunque. Veluti Adverbiis, Plaut. Rud. IV. 4. 144. *Credo ego illic ineſſe auri & argenti largiter*, intellige *negotium.* Sic & in exclamatione. Moſtell. III. 3. 9. *Dii Immortales, mercimonii lepidi!* ſcil. *eſt res.* Catull. car. 9. *O mihi nuncii beati!* h. e. res hæc eſt mihi res beati nuncii. Quibus conveniunt plane locutiones uſitatiſſimæ, quas Auctor ipſe in *verbis memoriæ* mox profert, *Venit in mentem illius diei, cum in animo haberem navigandi.*

hæc, ut imitère, afferuntur, ſed ut intelligas quoties genitivus videtur adhærere verbis, vel etiam adjectivis nominibus, eſſe Græcam phraſim, eamque figuratam. Hinc illud Horatii; *Deſine mollium tandem querelarum:* idem, *Abſtineto*, dixit, *irarum*, *calidæque rixæ:* quod Homericum eſt; Ἀλλ' ἄγε λῆγ' ἔριδος; id eſt, *deſine contentionis.* Virg. *Nec veterum memini, lætorvé malorum:* idem; *Juſtitiæné prius mirer, belliné laborum levas:* idem Sticho; *Hæ res vitæ meæ, ſoror, ſaturant:* idem Ciſtellaria; *Paternum ſervum ſui participat conſilii.* Ovid. *Succeſſorumque Minervæ indoluit.* Horat. *Et morbi miror purgatum te illius.* Tacit. *Veteres oratores Grammaticæ, Muſicæ, & Geometriæ imbuebantur.* Vide ἐκ in Helleniſmo, & in Ellipſi *Cauſâ*.

Deeſt etiam in genitivis Græcorum ſæpiſſimè adverbium ἕνεκα, id eſt, causâ, vel gratiâ. Vide *Cauſâ* in Ellipſi.

In verbis memoriæ, ſi genitivis utimur, aut eſt eadem phraſis Græca, aut nomen verbi ſupplendum eſt; ut *memini tuorum conſiliorum*, ſupple, *mentionem; venit in mentem illius diei*, ſup. *mentio* vel *recordatio.* Ubi erant, qui dicunt eſſe antiptoſin, ut *illius diei*, dicant eſſe, pro, *ille dies:* quos merito ridet Valla lib. 1. cap. 5. Cic. *Quum in animo haberem navigandi*, ſupple propoſitum, teſte eodem Valla; & Linacro lib. 6. Vide in Ellipſi, *Mentio.*

Potiri rerum. Vide in Ellipſi *Imperium:* contra Valla lib. 3. cap. 34.

* *Natus Romæ*, *Ægypti educatus*, & ſimilia, deeſt

* *Natus Romæ*] Sic & in Appellativis. Plaut. Bacchid. II. 3.

deest *Urbs*, vel *locus*, vel *provincia.* Vide *Urbs.*

* *Non est tui muneris; non est moris; Regis est gubernare.* Vide *Officium*, vel *Negotium.*

† *Satagit rerum suarum*, dixit Terent. Heaut. unde Grammatici putant *satago* regere genitivum, quum sit *agere satis rerum suarum.* Plaut. Bacch. IV. 3. *Nunc agitas tute sat tuarum rerum.*

Pendeo animi; Discrucior animi, Desipio mentis; Felix animi; Impotens lætitiæ; Integer vitæ; Sceleris purus; Lassus maris, & viarum, militiæque, * Græca omnino sunt, & figurata. Vide *Mens* in Ellipsi, & Hellenismum.

II. 2. 27. *Proximæ viciniæ habitat.* Mil. Glor. II. 3. 2. *Me vidisse hic proximæ viciniæ.* Scil. in loco.

* *Non est tui muneris*] Cic. Famil. V. 20. *Non est id rationum*, h. e. non est negotium, quod in rationes inferri debeat.

† *Satagit rerum suarum*] Genitivus hic regitur nec à verbo *Satagit*, nec à vocula *Sat*, ut velle videtur Sanctius, sed ab Ellipsi *in negotio*, vel *nomine.* Nam *Satagere* per se & simpliciter significat affligi, laborare. Plaut. Merc. II. 1, 4. *Ego hac nocte in somnis egi satis, & fui homo exercitus.* Gell. III. 8. *Cum Pyrrhus unam atque alteram pugnam prospere pugnasset, satisque agerent Romani.* Additur & præpositio DE. Gell. IX. 11. *Consulibus de vi ac multitudine hostium satis agentibus.* * Plerumque tamen Genitivus. Gell. I. 17. de Socrate, *Irarum & molestiarum muliebrium per diem perque noctem satagebat.* Intellige vel *de causa*, vel *in negotio.* Sic & cum aliis verbis. Plaut. Asin. II. 4. 53. *Qui omnium rerum ipsus semper credit.* V. 2. 5. *Si me mendacem hujus rei inveneris.* Gell. VI. 15. *qua est omnium rerum verecunda mediocritate.* h. e. in negotio omnium rerum. Cœl. Famil. VIII. 14. *Neque mearum rerum quid consilii capiam, reperio.* Cic. de Off. I. 8. *Nulla sancta societas nec fides regni est.* Sall. Catil. 7. *Pecuniæ liberales erant.* Tac. Ann. VI. 4. *Præcipuus olim circumveniendi Sabini, & tunc luendæ pænæ primus.* Cujus generis frequentia sunt illi, *Vetus militiæ*, *Modicus voluptatum*, *severitatis & munificentiæ summus*, &c.

* *Græca omnino sunt &c.*] Latina tamen ellipsis, & similis

Eo ad Minervæ, subaudi *Ædem*; *Tullius Ciceronis* supple, filius; *Catonis Martia*, subaudi uxor; *Castra aberant bidui*, subaudi, itinere vel via; *Hujus vidi Byrrhiam*, subaudi, servum; *Secundarum, tertiarumque Pamphilus*, supple actor. Vide Ellipsin.

Sunt qui dicant non posse dici, *Urbs Toleti*, *Arbor mori*, *Flumen Tagi*; quia nomen generale cum speciali in eodem casu debeat collocari; ut *Urbem Romam*, *Flumen Tagus*, *Arbor Morus*: quod ut non negaverim, ita & illud affirmandum est: nam si dicimus: *Urbs Spartana*, inquit Scaliger, cur non dicimus, *urbs Spartæ*? Sed quod attinet ad nomina urbium, vide, *urbs*, in Ellipsi. De cæteris * accipe testimonia: Virgil. *Demessum florem violæ, & hyacinthi*, dixit. Horat. in Epodo; *Aut herba lapathi prata amantis.* Plin. *Herba pulegii.* Cicero pro Flacco; *Qui arborem fici nunquam vidisset*, Virgil. *Flumen Hymelæ.* Sueton. Caligula; *Sed quum ad visendum nemus, flumenque Clitumni, Mevaniam processisset.* Horat. *Denique quatenus excindi vitium iræ, cætera item nequeunt.* Plin. *Arbor palmæ*: idem; *Arbor mori.* Columella lib. 6. *In scrobem fici arbusculam deponito*: ibidem; *Tum arborem fici detrunca.* Cicero 5. epist. *Ne vitium*

arre-

lis ei, quæ modo explicita, quæque etiam in Accusativo Adjectivis & Passivis juncto reperitur.

* *Accipe testimonia*] Adde his Sall. Jug. 92. *Flumen Mulucha* cap. 90. *Oppidum Laris.* Sulp. Sev. *Opp. Sarapta.* Idem, *septuaginta arboribus palmarum repertis.* Sulp. *Mala discordia, & bona concordia.* Sall. or. 1. ad Cæs. Quamobrem quum in Sen. Herc. Oet. V. 447. omnes codd. habeant, ut testatur Doctiss. ejus interpres Observ. l. 6. *Leve esse credis pellicis nuptæ malum?* nulla satis justa causa, cur contra eos reponeret *pellicem.* Sensus est, an credis nuptæ leve esse malum, malum pellicis?

arrogantiæ subsequatur: idem pro Murena; *Aliis ego te virtutibus, continentiæ, gravitatis, justitiæ, fidei, cæteris omnibus, consulatu, & omni honore semper dignissimum judicavi.* Quem locum, hujus regulæ ignoratione, conatur emendare Lambinus. Falsò item citatur à Grammaticis; *In mensem Januarii:* Hoc enim Latinè non dicitur, cum Januarius adjectivum sit. Vide *Mensis* in Ellipsi.

Duo genitivi. Duos genitivos ab uno eodemque nomine pendêre * aliquando animadverti. Cicero in Pisonem; *Jamne sentis bellua, quæ sit hominum querela frontis tuæ?* Idem ad Plancum; *Consul es designatus maxima orbitate Reip. virorum talium:* idem pro Cornelio Balbo; *Habetis summorum hominum interpretationem juris ac fœderum.* Cesar. 1. Civili; *Omnium temporum injurias inimicorum in se commemorat*, ibid. *cujus rei magnam partem laudis, ac æstimationis ad Libonem perventuram.* Valer. Max. de Cyro; *Cujus ortus ad imperium totius Asiæ spectantis, maternus avus Astyages duos prænun-*

* *Aliquando animadverti*] Sic passim apud optimos Auctores duo Genitivi, quorum alter quasi Activus, alter Passivus. Cic. Famil. II. 13. *Illius* (Appii) *administratio provinciæ.* IX. 8. *Superiorum temporum fortuna Reip.* de Offic. I. 14. *Cæsaris translatio pecuniarum.* Cap. 16. *Quæ naturæ sint principia communitatis.* Nep. Epam. 5. *Quod sibi Agamemnonis belli gloriam videretur consecutus.* Pelop. 2. *Quorum imperii majestas.* Plaut. Pseud. I. 1. 3. *Duorum ego labori hominum parsissem lubens, Mei, te rogandi, Tui, respondendi mihi.* Liv. XXXIV. 26. *Omnium Principum Græciæ eadem sententia erat inde potissimum ordiendi belli.* Ubi vide Virum summum Gronovium Patrem, similia adferentem loca. Sæpe etiam plures Genitivi concurrunt, sed alter ex altero pendentes. Liv. præfat. *Meipsum consuluisse memoriæ rerum gestarum principis terrarum populi.* I. 38. *Fratris hic filius erat Regis.* Sall. Jug. 30. *Odio potentiæ nobilitatis.* Cic. Famil. VI. 20. *De curatione munerum regiorum cum Oppio sum locutus.*

nuntios somni frustra discutere tentavit. Cicer. 1. Catil. *Exhaurietur ex urbe tuorum comitum magna, & perniciosa sentina Reip.* Auctor ad Herennium; *Memoria est firma animi rerum, & verborum dispositionis perceptio.* Sed frequentius alter genitivorum in possessivum convertitur; ut, *Mea doctrina praeceptoris;* &, *Fructibus Siculis Agrippae.*

Cap. IV.

Dativus nunquam regitur, nec in activa, nec in passiva; & ubique adquisitionem significat. Nunquam est rei agentis.

Vide infra Lib. 3. cap. 4.

D*Ormio tibi; Tibi servio; do tibi pecunias; tibi emitur liber;* nihil differunt, si dativi naturam spectes: ubique enim significatur acquisitio; ut, *surripuit mihi nummos;* & *lac subducitur agnis:* nam dativus ultimum finem significat; quare jam compositae, & structae orationi potest accedere. Domus constat ex materia (ut lapidibus, & lignis) producitur ab artifice (quae causa efficiens est) habet formam, qua distinguitur à rebus aliis: quum igitur constructa, & perfecta est, tunc quaerimus, cui negotio, vel domino sit accommodanda: sic dativus constructae, atque perfectae orationi per modum acquisitionis supervenit. Nulla igitur erit oratio, cui per modum acquisitionis dativus adjungi non possit: ut, *tibi doceo; tibi soli amas;* „ [*tibi deserit Hesperus Oetam; Omnis jam pueris pater, & matercula pallent;* „ *Sed ne forte tuo careat mihi funus amore.*] Cur enim in his orationibus; *Filius mihi peccat, non omnibus dormio;* fateris esse acquisitionem: & in illis; *Do tibi pecunias, non fratri;* à verbo dicis regi dativum? Intelligendum igitur, nullam

Jam esse orationem, aut verbum ullum, cui dativus non possit accommodari; dum tamen hoc intelligatur, aliud esse, *Amo me*; aliud, *Amo mihi*: aliud, *doceo vos*, aliud, *doceo vobis*. Unde jam mirari desinamus hujusmodi phrases cum dativo. Terent. Adelph. *Ut vobis decet.* Cornelius Fronto de exemplis eloquutionum, citat Sallustium in 1. histor. *Locum editiorem, quàm victoribus decebat, capit.* Plaut. Amphitryo; *Nostro generi non decet.* (Hispanè, *Para quiem nosotros somos.* „ [Ibidem; *Capiam ornatum, „ qui potis decet*, id est, capiam coronam, tam- „ quam homo potus, sive ebrius.] Idem Asinaria; *Ut me, teque maxime, atque ingenio nostro decuit*, vides hic dativum, & accusativum, sed diversa significatione. Cic. de Oratore; *Quandoquidem id deceat prudentiæ tuæ.* Terent. Adelph. *Imo Hercle ita nobis decet*; ibid. *Ut vobis decet*, Græcè, ὑμῖν πρέπει. Gellius lib. 8. *Adolescens præfatur elatius, quam ætati ejus decebat*: idem lib. 7. *Fæminis solis vestem longè latèque diffusam incedere existimaverunt.* Tacit *decere nobis terram.* Terent. *Si hoc fratri celetur.* Plaut. Amphitryo. *Homini servo suos domitos habere oportet oculos; & manus.* „ [Cicero post reditum; „ *Ubi nobis hæc auctoritas tanta tamdiu latuit?* Var- „ ro 8. de ling. Lat. *Similia non solum à facie „ dici, sed etiam ab aliqua conjuncta vi, quæ & ocu- „ lis, & auribus latere soleat.* Plaut. Trin. *Quid „ ille mihi latitabat.*] Cicero 1. Catilinar. *Nihil agis, nihil moliris, quod mihi latere valeat in tempore.* Quod non intelligens Lambinus conatur emendare. Lucanus lib. 1. *Tu mihi causa lates.* Cicero 1. Catilinar. *Ut tibi ad forum Aurelium præstolarentur armati.* Virgilius; *Hæc eadem matrique tuæ, generique manebunt*; idem; *& tibi pœna ma-*

Decet tibi.

Celo: Oportet.

Lateo.

Præstolor.

Maneo. *manet.* Cicero II. Philipp. *Cujus quidem tibi fatum, ſicut Cajo Curioni manet.* ,, [Ita eſt in ve- ,, teribus libris. Virgil. *O mihi tam longæ ma- ,, neat pars ultima vitæ.*] Catullus; *Sceleſta tene,* Deficio. *quæ tibi manet vita?* Cæſar. 2. Gall. *Quum tela noſtris deficerent.* Gellius lib. II. cap. 29. *Ut meſſem hanc nobis adjuvent.* Plaut. Truc. Act. 2. Sc. 4. *Cui rei te aſſimulare retulit.* Plautus Bacchid. *Quum nihilo pluris ea res referat ſibi.* Idem Pſeudolo: *Nam quanti refert, ei nec rectè dicere, qui nihil rectè facit.* Horatius Satyra 1. *vel dic, quid referat intra Naturæ fineis viventi, jugera centum An mille aret.* Plinius lib. 18. *Acino plurimum* Intereſt. *refert, ſi contingat creſcente luna vindemiare.* Tertull. *intereſt homini Deo cedere.* Sed mihi videtur hic deeſſe literula, & legendum, *hominis:* ut in illo Plinii cap. I. *nec intereſt hominis.* Terent. Præſtat. Eunucho; *Homini homo quid præſtat!* Plaut. Aſi- Precor, naria. *Pergin precari peſſimo?* Seneca de vita bea- Miſereor. ta; *Huic ſuccurro, huic miſereor:* idem Controverſ. *Miſereri debent omnes mei:* &, *ego miſereor tibi puella.* Unde in ſacris; *Miſerere mihi Domine;* &, *miſerere nobis.* Plautus Aulular. *Nihil equi-* Aufero. *dem tibi abſtuli:* reſp. *At quod tibi abſtuleras, cedo.* Ambiguitas eſt in dativo; nam primo loco, *tibi*, id eſt, *à te*; in ſecundo * manifeſta eſt acqui-

* *Manifeſta eſt acquiſitio*] Hinc ſæpe Emphaſis magna in illo Dativo. Plaut. Capt. IV. 2. 86. *Eſurire mihi videre.* reſp. *Mihi quidem eſurio, non tibi.* Aulul. III. 2. 19. *Utinam mea mihi modo auferam.* IV. 2. 16. *Verum ego Mihi bibam.* IV. 10. 38. *Tametſi fur mihi es.* Bacch. I. 1. 31. *Mihi ceſſo, cum ſto.* Cic. Famil. VI. 15. *Tibi gratulor, mihi gaudeo.* II. 11. *Quicquid erit, tibi erit.* ep. 18. *ſi quid offendet, ſibi totum, nihil tibi offenderit.* de Amic. cap. 3. *Factus eſt iterum Conſul, ſibi ſuo tempore, Reip. pene ſero.* cap. 27. *Mihi quidem Scipio vivit, vivetque ſemper.* Suet. Tib. 1. *Agrum accepit clientibus, locum ad ſepulturam Sibi à* po-

acquisitio. Catul. *Eripte hanc pestem, perniciemque mihi.* Doctiores quidem negant posse dici, *jubeo tibi*; qui si hæc intelligerent, Cornelio Tacito assentirentur, * quum dixit lib. 13. *Ubi Britannico jussit, exurgeret.* „ [Livius lib. 42. „ *Cui primo tempore magistratus creare jussum erat.* „ Cicero lib. 9. ad Attic. epist. 15. *Hæ literæ* „ *Dolabellæ mihi jubent ad pristinas cogitationes re-* „ *verti.* Ascon. in 3. Verr. *Defensionem de Sylla ex-* „ *clusit, ne liceret illi dicere, Sylla mihi jussit.* Cur- „ tius lib. 7. *Armigero lanceam ei dare jussit.*] Eripio. Jubeo.

Væ victis, Hei mihi, etiam sunt dativi acqui-

si-

populo. Obseq. cap. 104. *Matri Ideæ se præcedit.* Plin. Paneg. *Nemo jam parens filio, nisi fragilitatis humanæ vices horret.* Sed & sæpe eleganter prorsus abundat. Plaut. Aul. III. 3. 22. *Quæ mihi potest interbibere fontem Corinthiensem.* Cic. Fam. VII. 1. *Tu mihi istam imbecillitatem valetudinis tuæ sustenta.* Parad. III. 2. *An ille mihi liber, cui mulier imperat?* Catil. II. 2. *Tongillum mihi eduxit.* Sall. Catil. 52. *Hic mihi quisquam misericordiam nominat?* Liv. præfat. *Ad illa mihi quisque acriter intendat animum.*

* *Quum dixit &c.*] Sic & IV. 72. *Tributum eis Drusus jusserat modicum.* Sall. Jug. 48. *Postquam ei provinciam Numidiam populus jussit.* Liv. XLII. 43. *queis Legati, nullo in præsentia responso dato, Chalcidem se sequi jusserunt.* Corrigit quidem & hunc locum, & alterum capitis 28. Magnus Gronovius, tanquam si solæca sit locutio. Sed tamen quum ea tot exemplis à Sanctio, Scioppio, me denique allatis probata jam sit, immo & ab illo ipso ad Liv. XXVII. 24. non putem eam temere proscribendam, omniaque istæc loca conjecturis sollicitanda. Sic neque in Sil. Ital. XII. 600. *Cælicolis raptim excitis defendere tecta Dardana, & in septem discurrere jusserat arces*, legendum cum eodem Obser. I. 17. censeam, *Cælicolas excitos*; quum, si maxime solœca esset locutio, *jubeo tibi hoc facere*, vel sic tamen nulla eum locum foret mutandi causa, quippe quum *Cælicolis excitis*, possent esse Ablativi. Construitur hoc verbum etiam cum Accusativo. Plaut. Sticho II. 3. 71. *Jube famulos, rem divinam mihi apparent.* Suet. Vesp. 23. *Nunciantes legatos, decretam sibi statuam, jussit, ut continuo ponerent.* Festus: *Admissivæ aves, quæ consulentem juberent*, ubi sine causa malunt nonnulli *juvarent*.

ſitionis, & particula *væ* eſt ſuppoſitum verbi ſubintellecti: Syntaxis eſt, *Væ victis eſt, Hei mihi erit.* Vide Ellipſin verborum.

Sum ruri, Natus Carthagini, dativos eſſe ſomniant grammatici, quum ſint ſexti caſus, ut dicimus in ſexto caſu.

Vehementer errant grammatici, quum dativum in paſſiva voce, eſſe rei agentis inculcant: ut, *Deus amatur mihi*, id eſt, à me. quem errorem ſuo loco, quum de paſſivis agemus, exagitabimus lib. 3. cap. 4.

Duo dativi. Duo dativi ſæpe ſimul reperiuntur; ſed neuter à verbo regitur, imo uterque ſuo modo ſignificat acquiſitionem; ut, *Hoc erit tibi curæ; Datur tibi hoc vitio.* Plaut. *Nucleum amiſi, reliquit mihi pignori putamina.* ,, [Lucret. 6. *multa volant ,, quæ ſint vitalia nobis, Et contra quæ ſint morbo, ,, mortique.*]

CAP. V.

Accuſativus multis modis à præpoſitione pendet: Eo in Romam, in rus. Exclamatio poſtulat verbum. Exploditur grammaticorum Synecdoche. Duo accuſativi ab eodem verbo non reguntur.

Accuſativus (niſi ſit infiniti verbi ſuppoſitum; ut, *me amari:* aut activorum appoſitum; ut, *ama litteras*) ſemper à præpoſitione pendet: ut, *vixit annos centum; latus pedes viginti; eo Romam. niger oculos.*

Tempus continuum, & menſuram præcipiunt debere collocari in accuſativo ſine præpoſitione: ut, *ſtudui decem annos; pendet libras triginta.* Hoc falſum eſt; virtute enim præpoſitio-

ſitionis ſubintellectæ ponitur ille accuſativus, & non ex vi temporis: dicimus enim, *commoda mihi librum in decem menſes*, aut *intra quinque dies.* Dicimus item, *Vixit annos centum*, & *per annos centum*; &, *ante annos centum*, & *centum annis.* Denique ratione præpoſitionis ſubintellectæ, aut appoſitæ, utêris accuſativo, vel ablativo. Cicero ſæpiſſime dicit; *aliquot per annos*; *per eos dies*; *per decem menſes.* Liv. *Obſidio vix in paucos dies tolerabilis.* Horat. *Quod & in hunc annum vivat*, *& plures.* Plinius lib. 15. *Atqui tertium ante diem ſcitote decerptum Carthagine.* Sueton. *Sed in reliquum anni tempus curia abſtinuit.* In illis, *pridie Compitalia*, *pridie ludos*, Eraſmus & alii docti fatentur deeſſe præpoſitionem, *Ante.*

Quinctilianus ſolœciſmum putat eſſe, ſi quis dicat; *Venio de Suſis in Alexandriam:* ſed decipitur, decipitque gregem Grammaticorum: nam auſim ſanctè dejerare, neſcire me, plurane teſtimonia invenerim cum præpoſitione, an ſecus: inclinat tamen animus, ut plura cum præpoſitione legerim; è quibus aliqua proponam, nam omnia eſſet infinitum. Ac primò hanc meam opinionem ſatis confirmant Græci oratores, qui ferè ſemper nominibus locorum addunt præpoſitiones: Poëtæ vero ſuo jure utuntur, qui nunc apponunt, nunc detrahunt. Auguſtus Cæſar; teſte Suetonio, ſemper dictionibus præpoſitiones addebat; quia genus dicendi apertum amabat, & ambiguitatem fugiebat: ſed noſtri Grammatici adverbialiter dici putârunt, *eo Romam*, *venio Roma.* O craſſam ignorantiam! anne quum Græci dicunt, γλαῦκας εἰς Ἀθήνας; Latini; *Noctuas Athenas*; Græcis accuſativus erit, Latinis adverbium? Similiter πλέουσιν εἰς Ἀντικύρας, id eſt,

Lib. 1. *cap.* 5.

Cap. 86.

na-

naviget Anticyras: & ſexcenta hujuſmodi. Sed ſi eſſent abverbia, quomodo reciperent ,,[cum ,, præpoſitiones, tum] adjectiva fœminina? Ovid. *Atque aliquis doctas jam nunc eat, inquit, Athenas.* ,,[Propert. *Magnum iter ad doctas pro- ,,ficiſci cogor Athenas.*] Sed quia iſti rationibus ,, parvam habent fidem, teſtimoniis agamus. ,,[Plaut. Moſt. *Ego ire in Piræeum volo.*] Cicero Attico libro ſexto; *In Pyræa cum veniſſem;* idem libro ſeptimo: *E navi egreſſum in Pyræeum:* idem ibidem multa diſputat de *Pyræo,* & præpoſitione *In,* quæ ipſe non obſervat, ut idem ſatis indicat ad Atticum libro tertio; *Quod à Vibone ſubito diſceſſimus:* idem; *niſi eum ab Epheſo ante aliquando profectum:* idem; *Nec me in Arpinum hoc tempore abdam:* idem; *Is ad Meſſanam venturum eſſe dicebatur:* idem; *de illius ab Alexandria diſceſſu;* & lib. 8. *à Brunduſio abſum propius;* ibid. *ne citius ad Brunduſium, quam opus ſit, acceſſerit:* ibid. *Dum certum nobis ab Eſſernia de eo quod audieram referretur:* idem Familiar. *Tertio die abs te ad Ariciam acceſſeramus:* ibid. *ab Epidauro navi advectus; & ab Athenis proficiſci:* ibid. *ipſe iter ad Mutinam dirigerem:* ibid. *Fugiſſe à Mutina videretur:* ibid. *excluſis enim ab Antiochia:* ibid. *Nunciatum eſſe quatridui iter à Laodicea abfuiſſe:* idem; *Antonii reditus à Brunduſio:* ,, [Idem 13. Attic. *Epiſtolas ,, miſſas à Corintho:* & 15. Attic. 23. *Veniſſe eum ,, ad Bajas audiebam:*] Idem 3. Verrina; *Hoc illi navigio ad omnes populi Romani hoſtes uſque ab Dianio, quod in Hiſpania eſt, ad Sinopem, quæ in Ponto eſt, navigaverunt:* Idem de Senectute; *Miles profectus ſum ad Capuam, quintoque anno poſt ad Tarentum quæſtor.* Ubi notat Eraſmus, propriis nominibus additam præpoſitionem. Sed notant grammatiſtæ contra noſtram hanc doctrinam, aliud

aliud esse *eo Romam*, aliud, *eo ad Romam*: nam *eo Romam*, significari ajunt ipsam urbem; *eo ad Romam*, * loca propinqua Romæ. Delirat igitur Livius, qui lib. 5. sæpè dicit, *Vejos*, & *ad Vejos* eodem sensu: & in hoc loco de Senectute, *profectus sum ad Tarentum quæstor*, non dissignat loca circa Tarentum. Cæsar 3. Civili; *Prius Cassius ad Messanam navibus evocavit, quam Pomponius de adventu ejus cognosceret:* ,, [Ibid. ,, *Cum classe ad Brundusium venit:* & 1. Gall. *Cæ-* ,, *sar in Galliam contendit, & ad Genuam pervenit.*] Si ex Tito Livio testimonia vellem congerere, nunquam finis esset. Curtius lib. 4. *Jam pervenerat ad Arbelam, vicum nobilem sua clade facturus.* ,, [Plaut. Pœn. *Is ex Anactorio huc commigravit* ,, *in Calydonem:*] idem Epidico; *quando hinc iturus est ipse in Seleuciam:* idem Menæchmis; *Geminus qui Syracusis habet, hodie in Epidamnum migravit:* idem Bacch. *Nam ut in Ephesum hinc abii, ex Epheso hac ad sodalem litteras misi:* ibid. *Ibo in Piræum, visam ecquæ advenerit in portum ex Epheso navis:* Idem Pseudolo; *Illam in Sicijonem ex urbe abduxit modo:* Ibid. *ex Sicijone huc pervenisti:* ,, [Idem Trinum. *A patre ex Seleucia venit, ubi* ,, *ipse erat? In Seleucia.*] Terent. Eunuch. *Heri aliquot adolescentuli coiimus in Piræum.* Propertius lib. 3. *magnum iter addoctas proficisci cogor Athenas.* Martial. *Tybur in Herculeum migravit nigra Lycoris.* His adde multa proverbia; ut, *Naviges in Massiliam*; & *è Massilia venisti.*

Addant ineptiæ suæ, nomina provinciarum

 non

* *Loco propinqua Roma*] Non quæritur, quid præpositio significet, sed an jungi queat nominibus propriis Urbium. Id quod satis superque ex his exemplis patet, & longe pluribus demonstrari posset, si esset opus, ut &c, à nominibus Regionum abesse aliquando præpositiones.

non posse poni sine præpositione: Poëticum enim esse, *Italiam veni.* Hæc refelluntur in Ellipsi præpositionum. *Rus*, & *domus* admittunt præpositionem in utroque numero. Vide Ellipsim præpositionum. ,, [Servius in illud Virg. ,, *Italiam, Lavinaque venit Litora, Ars quidem,* ,, inquit, *hoc exigit, ut Provinciarum nominibus* ,, *Præpositionem addamus, Civitatum numquam;* ,, *hoc tamen plerumque perverso ordine legitur: sciendum enim usurpatum ab auctoribus, ut vel addant,* ,, *vel detrahant præpositionem.* Hæc ille; quibus aperte fert, inertem istam Grammaticorum artem ab usu bonorum auctorem diffidere.]

O curas hominum! En quatuor aras; Ecce hominem; deest verbum aliquod. Ellipsis verborum in, *Audio*, vel *Narro*, vel *Aspicio*. ,, [Catull. epigr. 9. *O mihi nuncii beati;* Græcorum imitatione, quasi dicam, * O quam beati nuncii ,, rem mihi narras?]

† *Fractus membra; cætera Grajus; albus dentes*, ad ineptissimam quandam synecdochen referunt Grammatici, quum Græca sint, & ad Ellipsin referantur: deest enim κατὰ, ut in Ellipsi præpositionum.

Duos

* *O quam beati nuncii.* Vel potius. ô. beati nuncii mihi res hæc est. Vide supra ad cap. 3. pag. 117.

† *Fractus membra*] Huc refer istas etiam locutiones, quæ Accusativum verbis habent junctum, sed pro quo usitatius in seq. commate Nominativus ejusdem vocabuli exprimitur. Cæsar. B. Gall. I. *Rem frumentariam, ut satis commode supportari posset, timebant.* Cic. Parad. c. 3. *Brutum si qui roget, quid egerit* h. e. si qui roget, quid egerit Brutus. Ter. Adel. *Illum, ut vivat, optant.* Et frequentissime Plautus. Amph. *Nescio me, qui sim.* Bacch. *Resciscet illum, quanto in periculo sit.* Asin. *Faciam te, ut scias.* Aulul. *Velim illum corvum, ut ad me veniat.* &c. Supple in his omnibus, *quod ad*, vel plenius, *in negotio, quod ad rem frumentariam attinet.*

Duos accusativos diversæ rei verbum regere non potest; quia efficiens unum, duas simul res efficere æquè non potest: nec enim dices, *Amo patrem litteras*, sed *amo patrem, & amo litteras:* neque Philosophi concedent, duo prædicata de uno subjecto dici. At rancidi Grammatici dicunt, hanc esse constructionem vehementissimam: habent enim illi tres constructiones, *vehementes*, *vehementiores*, & *vehementissimas*. Sed eos vehementissimè insanire dicamus, & nostrum propositum urgeamus. Illi * pauca verba constituerunt, quæ duos accusativos regerent; ut, *doceo*, *moneo*, *posco:* sed inter hæc aliqua, quæ nunquam duos accusativos agnoverunt; qualia sunt, *Dedoceo*, *Postulo*, *Peto*, *Induo*, *Exuo*, *Cingo*, *Calceo*, *Excalceo*. At, inquiunt, satis est, si hæc verba in passiva cum accusativo reperiantur; ut, *Accingitur ensem; Induitur loricam; Postulatur pecunias:* O debilem rationem! Cur igitur isto pacto non addis tuæ quartæ speciei inumera alia verba, quæ hos accusativos accipere in passiva possunt? ut, *Dido vultum sermone movetur:* &, *dido expleri mentem nequit:* &, *Carpitur attonitos sensús.* Sed hæc latius in Ellipsi præpositionum Græcarum disputabuntur. *Duo accusativi.*

* *Pauca verba*] Sæpe duo Accusativi, alter personæ, alter rei, reperiuntur uni verbo juncti. Plaut. Men. IV. 3. *Consulam hanc rem amicos.* Trin. I. 2. *Si id me non accusas.* Asin. II. 2. *Argentum intervortam & adventorem & Sauream.* Curcul. V. 2. *quem* (annulum) *parasitas te elusit.* Varro apud Nonium, *æs defraudasse coponem.* Immo & tertius temporis Plaut Merc. I. 1. 46. *Objurgare pater hæc me noctes & dies.* Ex his tamen unus tantum regitur à Verbo. ceteri per Ellipsin, quasi dicendum esset, pater objurgavit me propter hæc per noctes & dies.

Cap. VI.

Vocativus nunquam regitur. Defenditur Plinius à calumnia Laurentii.

Vocativus nunquam à Verbo regitur.

VOcativus * non est secundæ personæ, ut ajunt Grammatici, sed res aliqua, cum qua sermonem communicamus: nam ut artifex perfecto opere, vocat homines spectatum; sic qui composuit orationem, auditorem vocat auditum: unde non potest hic casus regi, quia tota composita oratio ad vocativum dirigitur. Si dicas, regi ab adverbio *ô*, quia hæc particula sæpè conjungitur vocativo; concedam sæpè conjungi, at non semper: imo verò alicubi nec apponitur, nec apponi potest; ut in Hispanico idiomate apertè ostenditur: nam quum quis servos suos inclamat; *moços, pajes, criados*, illi respondent, *Senor;* ibi non potest suppleri *o*. Quid quod sæpe invenias *o* sine vocativo? Virgil. *O ubi campi, Sperchiusque; O qui me gelidis in montibus Æmi Sistat.* Sed particula *o*, nihil aliud est, quàm signum lætitiæ, vel doloris, vel exclamationis. Et verò vocativum à verbo non regi apertè indicat vox passiva, quum hujusmodi orationem vertis; *Petre doce illum; ille Petre doceatur à te.* Indicat quoque nomen adjectivum, quum post verbum imperandi additur;

* *Non est secunda personæ*] Immo vero est. Hoc enim secundæ personæ in arte Grammatica dici debet, quod designat eum, cum quo Loquens sermonem communicat, seu quem alloquitur. Vide quæ disputavi ad pag. 58. Vocativus autem semper dirigitur ad eum, quem alloquimur. Est itaque vocabulum secundæ personæ, seu secundam personam notans,

tur; ut, *discipule esto bonus.* Mart. *Esto Nævole solicitus:* idem apertius; *Esto tu Cæsar amicus.* Ovid. 1. Tristium; *Vade sed incultus.* Denique adverbia, nisi pro nomine sumantur, casum regere non possunt, ut docet Cæsar Scaliger. *Lib. 9. de caus. ling. Lat.*

Nunc exoritur quæstio, sitne dicendum, *veni puer dicende doctus*, an, *dicende docte.* Utriusque loquutionis accipe testimonia: per vocativum loquutus est Horatius; *Age dic latinum Barbite carmen, Lesbio primum modulate civi:* Idem; *Invicte mortalis Dea nate puer Thetide.* Ovid. 2. Trist. *O princeps parce viribus use tuis.* Propert. *Lectule deliciis facte beate meis.* Martial. lib. 4. *Libelle inversa pueris arande charta.* Ovid. 3. Amorum; *Amnis arundinibus limosas obsite ripas, Siste parumper aquas.* Tibullus lib. 4. *Jam nimium Messala mei studiose quiescas, Non tempestivæ sæpè propinque viæ.* Virgil. Æneid. 10. *O dolor atque decus magnum rediture parenti.* Persius; *Stemmate quod Tusco ramum millesime ducis, Censoremque tuum vel quod trabeate salutas.* quo in loco nugantur interpretes cum sua antiptosi: idem, *Auduci quicumque es afflate Cratino.* Tibullus ad Bacchum; *Huc venias hodierne tibi dum thuris honorem.* Albinovanus in Mæcenatis obitum; *Impiger Alcide multo defuncte labore, te memorant curas sic posuisse tuas.* Ausonius: *Distentas interne vias mirere domorum.* Exempla de vocativo, & recto; Statius 7. Theb. *Haud vetito nudus jacitures sepulcro.* Propertius lib. 2. *Tu criminis autor, Nutritus duro Romule lacte lupæ:* idem lib. 3. el. 3. *Nudus ab inferna stulte vehêre rate.* Ovid. Epist. *Surge age Belide de tot modo fratribus unus.* Virgil. *Nate meæ vires, mea magna potentia solus.* Martial. lib. 6. *Nile jussus cedere Brumæ Mitte tuas messes.*

Duo vocativi.

Nominativus cum Vocativo.

nesses. Idem lib. 7. *Secretusque tua mulę lavaris aqua.* Virgil. 10. Æneid. *Dardania stratus dextra miserande jaceres.* Plinius autem lib. 7. c. 30. salutans Ciceronem, utrumque casum miscuit, his verbis: *Salve primus omnium parens patriæ appellate; Primus in toga triumphum, linguæque lauream merite.* quod impetissimè carpit Lib. 3, cap. 22. Laurentius Valla: nam etsi * contra leges Grammaticorum videretur dictum, Græcè tamen defendi poterat; sic enim illi loquuntur, teste Budæo in commentariis: Synesius ad Aurelianum, ὦ μεγαλοπρεπέστατε, μόνος, ἢ μετὰ ὀλίγων σὺ μόνος δίκαιος καλούμενε. id est, O eximie, *solus, vel inter paucos tu solus justus vocande.* Sed Valla in illo loco non putat Latine dici; *Tace tu imperitus homo*, sed *imperite*, quod non dixisset, si in hæc, quæ retulimus, testimonia incidisset. Dicimus itaque rectè; *Defende me amice mi*; & *defende me amicus meus*; sed diverso sensu, & Syntaxi: nam in hoc posteriore sunt veluti duæ Orationes, & deest *ens*, vel *Qui es.* Vide *Ens* in Ellipsi. Unde falluntur, qui in sacris litteris putant nomen *Deus*, facere vocativum *Deus*, quum legunt, *Deus*,

Deus

* *Contra Leges Grammaticorum*] Immo vel maxime secundum Leges Grammaticorum; secundum quas in Nominativo poni debebat illud Adjectivum, quod non ex proximum Epitheton Substantivi, sed quod in constructione jungitur Verbo vel Participio solummodo ad denotandum aliquem rei modum. Malim dicere in prosa, *Lectule deliciis meis facte beatus*, quam uti Propertius, *facte beate.* Contra malim etiam dicere, *Romule nutrite lacte lupæ*, quam, ut Idem, *nutritus.* Sic à Plinio recte dictum, *Salve Cicero appellate*, quia hoc dependet proxime à Substantivo. At quod deinde in naturali constructionis ordine sequitur, id quia accedit ad modum significandum, quo appellatus est, rectius in hujusmodi directa oratione ponitur in Nominativo.

Deus meus respice in me; quum rectus sit, & legamus apud Prudentium, *De* in vocativo.

CAP. VII.

Sextus casus in universum à præpositione pendet. Ablativus absolutus rejicitur. Se Consule orabat Cicero, Latinum. Sextus casus tertiæ in e, *vel* i.

SExtus casus * proprium nomen non habet; neque enim semper significat *ablationem*, ut inde *ablativus* dicatur. Priscianus *comparativum* casum nominat; quia in sola comparatione, ut ipse putat, à præpositione non regitur, sed ex comparativi natura. Nos *sextum casum* appellemus, aut *casum præpositionis*; quia semper à præpositione regitur; ut sigillatim exponemus.

Ablativus casus male sic dicitur. Rectius vocatur casus præpositionis.

In comparatione, ut *doctior omnibus*, deest *Præ*. vide Ellipsim.

In ills formis: *Ditior opinione; Calceus major pede:* † potius videtur deesse *Pro*, quam *Præ*;

 nam

* *Proprium nomen non habet*] At vide, quæ notavi ad Lib. I. cap. 6. pag. 25.

† *Potius videtur deesse Pro, quam Præ*] Ego vero putem rectius intelligi in his quoque locutionibus *præ*. Nam *ditior præ opinione hominum* significat supra opinionem, æque, ac si dicerem *ditior est Mævius præ Sempronio*. At si dicas, *ditior pro opinione hominum*, nisi addas *quam*, longe aliud dixeris, scilicet, eum de quo loqueris. ditiorem esse aliis quibusdam juxta opinionem hominum. Confirmatur hoc, aliquo modo ex Suet. Oth. cap. 7. *Nec quicquam prius pro potestate subscripsit*. Ubi *pro* licet proxime sequatur comparativum, neutiquam tamen est præpositio comparationis, sed aliud quid notat. Immo vero, si etiam τὸ *quam* addatur, tamen vel sic quoque in compa-

nam solet addi sæpè *Pro*, aut, *Quam pro*; ut sit Syntaxis, *Major est calceus pro pede*, vel *quàm pro pede*. Liv. lib. 25. *Major quam pro numero hominum editur pugna.* Ellipsis præpositionum.

De instrumenti, pretii, modi, & verborum copiæ, inopiæ præpositionibus, vide Ellipsim.

Ablativus absolutus. In ablativo, quem falso *absolutum* vocant, valde sunt allucinati Grammatici: sed illis danda venia est; hoc enim altioris est considerationis, quam quo possit ingenium Grammaticorum ascendere. Ellipsis præpositionum.

Præcipiunt grammatici in hoc ablativo, quem vocant absolutum, cavendum esse, ne duæ illæ orationes sint ejusdem suppositi: negant enim dici Latinè, *Se Consule orabat Cicero.* Sed ratio stat contra: nam si subintelligitur semper præpositio, cur non dicam; *sub me præceptore discam*, ut dicitur; *Paulo præceptore discam?* Ovidius de Narcisso; *Lacrymas quoque sæpè notavi, Me lacrymante tuas;* & lib. 2. Amorum; *Me duce ad hunc voti finem, me milite veni:* idem 2. Fastor. *Hic castas duce se jubet esse maritas.* Lucan. lib. 5. *Et lætos fecit se Consule fastos:* idem lib. 6. *Seque arma tenente, ac nondum strato Magnum vicisse negavit.* Claudianus; *Illicitas Consul pœnas se Consule solvet.* Plaut. Bacchidib. *Nec equidem illam me vivo corrumpi sinam:* [idem Truc. *Ostendit se mihi infide-*

paratione *præ* intelligi putem ex eo, quod Vetustissimi dixere frequenter conjunctim *præquam*, ut videre est apud Plautum Mostel. V. 2. 25. *Minoris omnia facio præquam quibus modis me ludificatus est*, q. d. integre, *facio omnia rem minoris momenti, præ ea re, juxta quam rem sunt modi, quibus* &c. Ita hæc explicanda & supplenda colligo ex alio loco, ubi occurrit *præquod*. Sticho II. 3. 38. *Omnes res relictas habeo, præquod tu velis*, pro, *præ eo quod* &c.

fidelem nunquam se viva fore :] idem Aulularia; *In meis ædibus me absente neminem volo intromitti :* idem Milite; *Si ego me sciente paterer vicino meo eam fieri injuriam :* ibidem; *Te vidente vides :* idem Mostell. *Priusquam te me vivo unquam sinam aut egere aut mendicare.* Terent. Heaut. *Qui se vidente amicam patiatur suam.* Sedigitus in censura comicorum; *Eum me judice errorem dissolvam tibi* Quinctil. lib. 8. *Hibericas herbas se solo nequidquam intelligente dicebat :* idem declamatione 4. *Te volente misisti.* Curtius lib. 4. *Quibus occultatis, Sidona devecti sunt.* Suetonius Tiberio. 31. *Iterum censente ut Trebianis legatam pecuniam transferre concederetur, obtinere non potuit.* Plinius lib. 10. cap. 9. *Absumique etiam se inspectante patitur :* idem lib. 8. *Prodente se auctor est M. Varro :* idem lib. 7. cap. 2. *Horum supra centum viginti millia fuisse se prodente Ctesias scribit.* Cicero in Bruto; *Se audiente locuples auctor scribit Thucydides.* Idem 3. Philipp. *Nobis vigilantibus, & multum in posterum providentibus, populo Rom. consentiente, erimus profecto liberi brevi tempore :* idem lib. 15. Famil. *Non potes effugere hujus culpæ pœnam, te Patrono :* ibidem lib. 1. *Tenebam memoria nobis consulibus*, &c. Ibidem ; *Denique memineram nobis privatis*, &c. Ibidem in Pisonem ; *quæ ornamenta etiam in sexto Clodio te Consule esse voluisti.* Seneca de vita beata; *Populo spectante fieri credam quidquid me conscio faciam :* Idem 3. epistolarum; *Acerbum uri, quanto acerbius si id te faciente patiaris.* Laurentius Valla lib. 3. cap. 64. illud Horatii in Arte tanquam novè dictum admiratur; *Laudator temporis acti se puero.* Tu sic dispunge, & separa; *Acti se puero*, non *laudator se puero.*

Ablativus tertiæ declinationis in *e*, vel in *i*

Terminatio duplex Ablativi tertiæ.

* antiquitus desinebat, de quo sic Consentius Romanus; *Sed consuetudo, & autoritas variat, & intra hoc pugnat, ut plerique in hac parte dubium dixerint ablativum.* Hæc ille. Nos ad probemus primum exemplis substantivorum adductis, deinde adjectivorum. Varro lib. 1. cap. 3. Rustic. *Fenestras habere oportet ex ea parti, unde commodissime perflari possit:* & lib. 3. cap. 3. *In secunda parti:* & infra; *in tertia parti*, Plaut. Menech. *Satur nunc loquitur de me, & de parti mea.* Lucret. lib. 6. *Ille ex æstifera parti venit amnis ab Austro:* & lib. 4. *Et libella aliqua si ex parti claudicat hilum.* Cato cap. 37. *Ex segeti vellito ebulum.* ,, [Catull. *Suscitat à cano vultu-,, rium capiti*] Persius; *Nonne pudet capiti non posse pericula cano Pellere:* idem; *Vos, ò patricius sanguis, quos vivere fas est Occipiti cæco:* idem Satyr. 2. *& acri bile tumet.* Virgilius in Sileno; *Serta procul tantum capiti delapsa jacebant:* idem 9. Æneid. *Discussaque jubæ capiti:* & lib. 7. *Cum dentibus albis Indutus capiti:* idem Eclog. 1. *& ingratæ premeretur caseus urbi non unquam*, &c. sic enim dispungendus locus. Cic. 4. de Rep. citante Nonio: *Orbi terrarum comprehensor.* Varro; *Clauditur Oceano, Libyco mare, flumine Nilo.* Elegans jocus est Plauti in Milite, IV. 7. de mare & amare: *Nam si abstinuissem amare tanquam hoc uterer.* Ausonius de Occasione; *Heus tu occipiti calvo es.* Et lib. ff. 28. l. ult. de hæred. instituendis; *licet modus institutioni contineretur;* & in l. si. ff. de hæred. inst. *Contenta esse doti:* & l. 1. §. prævaricatorem ff. ad Turpil. *Muneri defungi* Sæ-

* *Antiquitus desinebat*] Immo antiquitus erat idem cum Dativo. Vide quæ disputavi ea de re supra pag. 25. & 26. De utraque vero terminatione Ablativi in Adjectivis & Substantivis vide Voss. Anal. lib. II. cap. 11. & 12.

Sæpe in Digestis legimus hos ablativos, *petitioni, ferruminationi, affinitati, promissioni, conditioni*: & l. 27. D. de Evictione. *Noxale*, pro noxali. „ [Plaut. Asin. *Tanquam si claudus sim, cum fusti est „ ambulandum*] Tacit. *Fusti caput ejus afflixit.* Apulej. lib. 4. *Paratus non fusti tantum, sed machæra percussus occumbere.* Lucret. lib. 2. *Nam sæpe in colli tondentes pabula læta*: idem lib. 5. *Terrarum qui in orbi*, &c. Gell. lib. 1. c. 3. *Hac fini ames*: ibid. *qua fini*: & lib. 7. cap. 3. *ea fini.* Cato cap. 113. *ansarum infirmarum fini.* Jam de nominibus neutris in *e*, *al*, *ar*, hæc sunt Prisciani verba: *Vetustissimi solebant hujuscemodi nominum ablativum etiam in E. proferre.* Hæc ille, & citat antiquos. Ego addo Ovid. in Ibin; *Et summam Lybico de mare carpat aquam*: & 5. Trist. eleg. 2. *Exiguum pleno de mare demat aquæ.* Lucret. lib. 1. *E mare primum homines.* Catull. *Cùm veniret à mare novissimo.* Quid dicam de nominibus adjectivis? Ovid in epist. *Hument incultæ fonte perenne genæ*: & Fastor. 3. *Amne perenne latens Anna perenna vocor*; & 6. Fast. *Extaque de porca cruda bimestre tenet*: idem in epist. Paridis; *Fore ut à cæleste sagitta figar*: idem 15. Metam. *Specie cœleste resumpta*: [Idem 4. „ Trist. *Esse Chimæram, A truce quæ flammis se- „ parat angue leam.* Catull. *Sed Troja absente, „ Troja infelice sepultum.*] Lucanus lib. 7. *Erepto natale feret.* Horatius; *Carite cera digni*: idem 1. Carm. *Cum Tyburte via.* Varro 2. Rust. c. 3. *Collo breve, gurgulione longiore.* Suet. Vesp. *Convivabat assidue, ac sæpius recta, ac dapsile, ut macellarios adjuvaret.* Præterea *vigil*, & *pugil*, confessione omnium, faciunt in *e*, vel *i*. at sunt adjectiva; & si *imber* facit *e*, vel *i*, cur composita non facient similiter, quæ omnia sunt ad-

adjectiva; ut *September*, *October*, &c. Nomina quoque in *as* gentilia olim (teste Charisio, & Prisciano) erant in *Atis*, & *ate*; ut *Arpinatis*, & *Arpinate*. Sed in *e*, & *i*, mittunt ablativum; quamvis sint qui negent per *e*. quos refellit Cicero pro Cluent. *Fratres gemini fuerunt ex municipio Aletrinate:* idem 5. Tuscul. *Nisi ab homine Arpinate didicisset.* Livius lib. 5. *In Capenate agro:* idem lib. 10. *Ex agro Sentinate.* Valer. Maxim. lib. 6. *Ex illo Mario tam humili Arpinate*, Mart. *Metamque lactis Sarsinate de silva.* Sunt & alia apud Plinium, & cæteros. Sosipater Charisius ex Cæsare, Plinio, & Varrone: *Si de persona loquamur, in* e *fiet ablativus: si verò de re alia, in* i: *ut*, ab homine breve, *&* ab itinere brevi: *quare* ab ædile *semper dicendum, quia semper de homine dicitur.* Hæc ille. Priscianus etiam ex eodem Charisio asserit; *Si nomen sit proprium ex adjectivo, nunquam per* i *efferri; ut*, à Juvenale, à Martiale, à Prudente, à Clemente: *si de negotio loquaris, per* i *tantum; ut*, in re clementi. Ego vera illos præcepisse puto, sed melius est, ut jam dicamus usu esse factum, ut promiscuè adjectiva omnia mittant in *e*, vel *i*, ablativum. Ex tam multis colligitur errasse Grammaticos, dum præcipiunt, nomina oppidorum, ubi aliquid fit, si sint tertiæ declinationis, poni in dativo; ut, *natus Carthagini*, *Sycioni habitat*, & *ruri vitam agit.* Ego assero melius dici, *rure vivit*, *Carthagine natus*; sed si illa reperiantur, dativos non esse, sed ablativos. ,, [Horat. *Quin-* ,, *que dies tibi pollicitus me* rure *futurum.* Plaut. ,, Casin. *Uxorem ubi rus abduxero, rure incubabo* ,, *usque in præfectura mea:* idem; *Ego ajo hoc fieri* ,, *in Græcia, & Carthagini:*] Idem Mostell.

Ve-

Veniunt ruri rustici. Terent. Phor. *Opus ruri faciundum.* Justinus lib. 1. *Ruri iter ingressus:* A pluri nunc dicimus, Charisius magis probat *à plure*, his verbis; *Ab hoc vetere, majore, plure, non veteri, majori, pluri.* Quid quod ipse Valla hoc etiam aliqua ex parte vidit lib. 4. cap. 10. *Reperiuntur*, inquit, *luci pro luce*, & *vesperi pro vespere*, & *ruri pro rure.* Hæc ille. Plaut. Cistell. *Postea autem cum primo luci.* Sic dicimus, *tempori venito*; & Cato dixit, *Satisne tempori opera sient confecta*; &, *si tempori facias.* Charisius *à rure* vel *ruri* probat. „ [*Carthagini* porro esse „ *Carthagine*, patet ex hoc Virgilii; *Tyria Car-* „ *thagine qui nunc expectat.* Et Corn. Nepos; *Ut* „ *Romæ Consules, sic Carthagine quotannis bini re-* „ *ges creabantur.* Cic. 16. Attic. epist. 4. *Sextum* „ *fuisse Carthagine:* & 8. Attic. 4. *Sulmone* „ *C. Atticum aperuisse Antonio portas.*]

Cap. VIII.

Plura adjectiva uni substantivo eleganter jungi.

Dicimus, inquit Valla, *Hic robustus messor, ista robusta mulier: neque dicimus, antiquus robustus messor, antiqua robusta mulier.* Hæc ille. At vero ratio ipsa præscribit, uni substantiæ simul multa cohærere posse accidentia: nam ut libenter fateor, Catonem non posse simul esse frigidum, & calidum, ita libenter concedam, simul frigidum, crassum, ac album esse. Cicero pro lege Manilia; *Mithridates magnis adventitiis multarum nationum copiis adjuvabatur:* ibidem; *Quum ita clausa erant nobis omnia maria, ut neque privatam rem maritimam,*

neque publicam gerere jam possemus : idem 2. de Oratore ; *Hac perpetua contra Scævolam Curiana defensio tota redundabit hilaritate:* idem 5. paradoxo; *Quem nutum locupletis orbi senis non observat ?* Idem 2. Tuscul. *Sic ad malam domesticam disciplinam, vitamque umbratilem, & delicatam quum accesserunt etiam Poëtæ*, &c. idem 1. Philip. *Non igitur provocatio ista lege datur, sed duæ maximæ salutares leges, quæstionesque tolluntur :* ibid. *Carissimus tuus parvus filius in Capitolium à te missus pacis obses fuit:* ibid. *Ut omittam res avi tui prosperas, acerbissimum ejus diem supremum malim, quàm L. Cinnæ dominationem.* idem Phil. 5. *Periculosissimum civile bellum:* ibid. *bellum acerbissimum civile sit restitutum:* idem 8. epistol. * *Etiam externos multos claros viros nominarem :* ibid *Quasi devincti magnis meis veteribus officiis :* Idem de Oratore ; *Assidua diligens scriptura :* idem Verrina 2. *Creperejus ex acerrima illa equestri familia, & disciplina :* idem 2. de divin. *Unde superstitiosa primum evasit vox fera:* idem Attic. lib. 7. *Belle nobis flavit, ab Epiro lenissimus Auster mitis :* idem. 7. Famil. *Nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam.* Terent. *Tum ut malevoli veteris poëtæ maledictis respondeat.* Lucan. *Fulgura fallaci micuerunt creba sereno.* Martial. lib. 12. *Ne mendica ferat barbati prandia nudi Pera rogat.* Suet. Neron. *In vetere gentili stemmate.* Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6. *Puerum infantem semestrem :* idem lib. 4. *Aurea Delphica* men-

* *Etiam externos multos &c.*] Occurrunt hæc verba lib. VI. ep. 6. Atque ita. III. 4. *Mea omnia summa in te officia.* VII. 23. *Priusquam tuas legi has proximas literas.* De Amic. cap. 7. *Agrigentinum doctum quendam virum.* Ter. Heaut. II. 3. 48. *Nulla mala re expolitam muliebri.* Sed exemplorum abunde, tum hic, tum in proximis superioribus & inefrioribus collegit Auctor, in quibus tamen occurrunt nonnulla etiam aliena.

mensa: idem lib. 9. cap. 3. *Nonne multo alieno sanguine profuso, ad ultimum & suum erogavit.* Sueton. Cæsare; *In summo publico luctu.* Curtius lib. 3. *Quum captivis mulieribus nobilibus:* ibid. *Captiva nobilis mulier.* Cæsar. 1. Gall. *quem locum duplici altissimo muro munierant.* Livius lib. 1. *Insignique eum veste, & Curuli regia sella adornavit:* idem lib. 38. *Hic speciosus ultimus dies Scipioni illuxit.* Terentius Phormio. *Introiit ater alienus canis:* Idem Eunucho; *Labore alieno magno partam gloriam sæpe in se transmovet.* Sic enim legendus est locus, non *magnam:* idem Adelph. *Ego hanc clementem vitam urbanam, atque otium sequutus sum.* Varro lib. 2. de re rust. *Quid rationes dominicas pecuarias conferre nequicquam rectè potest:* idem lib. 3. *Quam severi boni viri laudabant.* Plin. lib. 1. cap. 2. *est lamina cerea tenui aurata.* Seneca in Medea; *Candida thyrsigeri proles generosa Lyæi.* Sed poëtarum longum esset persequi testimonia. Passim etiam occurrit, ubi suppresso substantivo, plura leguntur adjectiva: ut, *incly ti Romani,* supple, *homines: integrum Aprilem te expectavi,* sub. *mensem: Superos omnes, & inferos testatur,* sub. *Deos; Miseri mortales,* sub. *homines; splendidus Oriens,* subaudi, *Sol: immensi molares,* subaudi, *lapides.* Virgil. *Centum lanigeras mactabat rite bidentes,* supple, *oves.* Tibull. lib. 2. Eleg. 2. *Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis,* supple, *vasa.*

Cap. VI.

Vocativus nunquam regitur. Defenditur Plinius à calumnia Laurentii.

Vocativus nunquam à Verbo regitur.

Vocativus * non est secundæ personæ, ut ajunt Grammatici, sed res aliqua, cum qua sermonem communicamus: nam ut artifex perfecto opere, vocat homines spectatum; sic qui composuit orationem, auditorem vocat auditum: unde non potest hic casus regi, quia tota composita oratio ad vocativum dirigitur. Si dicas, regi ab adverbio *ô*, quia hæc particula sæpè conjungitur vocativo; concedam sæpè conjungi, at non semper: imo verò alicubi nec apponitur, nec apponi potest; ut in Hispanico idiomate apertè ostenditur: nam quum quis servos suos inclamat; *moços, pajes, criados*, illi respondent, *Senor;* ibi non potest suppleri *o*. Quid quod sæpe invenias *o* sine vocativo? Virgil. *O ubi campi, Sperchiusque; O qui me gelidis in montibus Æmi Sistat.* Sed particula *o*, nihil aliud est, quàm signum lætitiæ, vel doloris, vel exclamationis. Et verò vocativum à verbo non regi apertè indicat vox passiva, quum hujusmodi orationem vertis; *Petre doce illum; ille Petre doceatur à te.* Indicat quoque nomen adjectivum, quum post verbum imperandi additur;

* *Non est secundæ personæ*] Immo vero est. Hoc enim secundæ personæ in arte Grammatica dici debet, quod designat eum, cum quo Loquens sermonem communicat, seu quem alloquitur. Vide quæ disputavi ad pag. 58. Vocativus autem semper dirigitur ad eum, quem alloquimur. Est itaque vocabulum secundæ personæ, seu secundam personam notans,

tur; ut, *discipule esto bonus.* Mart. *Esto Nævole solicitus:* idem apertius; *Esto tu Cæsar amicus.* Ovid. 1. Tristium; *Vade sed incultus.* Denique adverbia, nisi pro nomine sumantur, casum regere non possunt, ut docet Cæsar Scaliger. *Lib. 9. de caus. ling. Lat.*

Nunc exoritur quæstio, sitne dicendum, *veni puer dicende doctus*, an, *dicende docte.* Utriusque loquutionis accipe testimonia: per vocativum loquutus est Horatius; *Age dic latinum Barbite carmen, Lesbio primum modulate civi:* Idem; *Invicte mortalis Dea nate puer Thetide.* Ovid. 2. Trist. *O princeps parce viribus use tuis.* Propert. *Lecture deliciis facte beate meis.* Martial. lib. 4. *Libelle inversa pueris arande charta.* Ovid. 3. Amorum; *Amnis arundinibus limosas obsite ripas, Siste parumper aquas.* Tibullus lib. 4. *Jam nimium Messala mei studiose quiescas, Non tempestivæ sæpè propinque viæ.* Virgil. Æneid. 10. *O dolor atque decus magnum rediture parenti.* Persius; *Stemmate quod Tusco ramum millesime ducis, Censoremque tuum vel quod trabeate salutas.* quo in loco nugantur interpretes cum sua antiptosi: idem, *Audaci quicumque es afflate Cratino.* Tibullus ad Bacchum; *Huc venias hodierne tibi dum thuris honorem.* Albinovanus in Mæcenatis obitum; *Impiger Alcide multo defuncte labore, te memorant curas sic posuisse tuas.* Ausonius: *Distentas interne vias mirere domorum.* Exempla de vocativo, & recto; Statius 7. Theb. *Haud vetito nudus jaciture sepulcro.* Propertius lib. 2. *Tu criminis autor, Nutritus duro Romule lacte lupæ:* idem lib. 3. el. 3. *Nudus ab inferna stulte vehêre rate.* Ovid. Epist. *Surge age Belide de tot modo fratribus unus.* Virgil. *Nate meæ vires, mea magna potentia solus.* Martial. lib. 6. *Nile jussus cedere Brumæ Mitte tuas messes.*

Duo vocativi.

Nominativus cum Vocativo.

niesses. Idem lib. 7. *Secretusque tua mule lavaris aqua.* Virgil. 10. Æneid. *Dardania stratus dextra miserande jaceres.* Plinius autem lib. 7. c. 30. salutans Ciceronem, utrumque casum miscuit, his verbis: *Salve primus omnium parens patriæ appellate; Primus in toga triumphum, linguæque lauream merite.* quod impetissimè carpit Laurentius Valla: nam etsi * contra leges Grammaticorum videretur dictum, Græcè tamen defendi poterat; sic enim illi loquuntur, teste Budæo in commentariis: Synesius ad Aurelianum, ὦ μεγαλοπρεπέστατε, μόνος, ἢ μετὰ ὀλίγων σὺ μόνος δίκαιος καλούμενε. id est, O *eximie, solus, vel inter paucos tu solus justus vocande.* Sed Valla in illo loco non putat Latine dici; *Tace tu imperitus homo*, sed *imperite*, quod non dixisset, si in hæc, quæ retulimus, testimonia incidisset. Dicimus itaque rectè; *Defende me amice mi*; & *defende me amicus meus*; sed diverso sensu, & Syntaxi: nam in hoc posteriore sunt veluti duæ Orationes, & deest *ens*, vel *Qui es.* Vide *Ens* in Ellipsi. Unde falluntur, qui in sacris litteris putant nomen *Deus*, facere vocativum *Deus*, quum legunt, *Deus, Deus*

Lib. 3. cap. 22.

* *Contra Leges Grammaticorum*] Immo vel maxime secundum Leges Grammaticorum; secundum quas in Nominativo poni debebat illud Adjectivum, quod non ex proximum Epitheton Substantivi, sed quod in constructione jungitur Verbo vel Participio solummodo ad denotandum aliquem rei modum. Malim dicere in prosa, *Lectule deliciis meis facte beatus*, quam uti Propertius, *facte beate.* Contra malim etiam dicere, *Romule nutrite lacte lupæ*, quam, ut Idem, *nutritus.* Sic à Plinio recte dictum, *Salve Cicero appellate*, quia hoc dependet proxime à Substantivo. At quod deinde in naturali constructionis ordine sequitur, id quia accedit ad modum significandum, quo appellatus est, rectius in hujusmodi directa oratione ponitur in Nominativo.

Deus meus respice in me; quum rectus sit, & legamus apud Prudentium, *De* in vocativo.

Cap. VII.

Sextus casus in universum à præpositione pendet. Ablativus absolutus rejicitur. Se Consule orabat Cicero, Latinum. Sextus casus tertiæ in e, *vel* i.

SExtus casus * proprium nomen non habet; neque enim semper significat *ablationem*, ut inde *ablativus* dicatur. Priscianus *comparativum* casum nominat; quia in sola comparatione, ut ipse putat, à præpositione non regitur, sed ex comparativi natura. Nos *sextum casum* appellemus, aut *casum præpositionis*; quia semper à præpositione regitur; ut sigillatim exponemus. *Ablativus casus male sic dicitur. Rectius vocatur casus præpositionis.*

In comparatione, ut *doctior omnibus*, deest *Præ*. vide Ellipsim.

In ills formis: *Ditior opinione; Calceus major pede*: † potius videtur deesse *Pro*, quam *Præ*; nam

* *Proprium nomen non habet*] At vide, quæ notavi ad Lib. I. cap. 6. pag. 25.

† *Potius videtur deesse Pro, quam Præ*] Ego vero putem rectius intelligi in his quoque locutionibus *præ*. Nam *ditior præ opinione hominum* significat supra opinionem, æque, ac si dicerem *ditior est Mævius præ Sempronio*. At si dicas, *ditior pro opinione hominum*, nisi addas *quam*, longe aliud dixeris, scilicet, eum de quo loqueris, ditiorem esse aliis quibusdam juxta opinionem hominum. Confirmatur hoc, aliquo modo ex Suet. Oth. cap. 7. *Nec quicquam prius pro potestate subscripsit.* Ubi *pro* licet proxime sequatur comparativum, neutiquam tamen est præpositio comparationis, sed aliud quid notat. Immo vero, si etiam τὸ *quam* addatur, tamen vel sic quoque in compa-

nam solet addi sæpè *Pro*, aut, *Quam pro*; ut sit Syntaxis, *Major est calceus pro pede*, vel *quàm pro pede*. Liv. lib. 25. *Major quam pro numero hominum editur pugna.* Ellipsis præposition.

De instrumenti, pretii, modi, & verborum copiæ, inopiæ præpositionibus, vide Ellipsim.

Ablativus absolutus. In ablativo, quem falso *absolutum* vocant, valde sunt allucinati Grammatici: sed illis danda venia est; hoc enim altioris est considerationis, quam quo possit ingenium Grammaticorum ascendere. Ellipsis præpositionum.

Præcipiunt grammatici in hoc ablativo, quem vocant absolutum, cavendum esse, ne duæ illæ orationes sint ejusdem suppositi: negant enim dici Latinè, *Se Consule orabat Cicero.* Sed ratio stat contra: nam si subintelligitur semper præpositio, cur non dicam; *Sub me præceptore discam*, ut dicitur; *Paulo præceptore discam?* Ovidius de Narcisso; *Lacrymas quoque sæpè notavi, Me lacrymante tuas*; & lib. 2. Amorum; *Me duce ad hunc voti finem, me milite veni:* idem 2. Fastor. *Hic castas duce se jubet esse maritas.* Lucan. lib. 5. *Et lætos fecit se Consule fastos:* idem lib. 6. *Seque arma tenente, ac nondum strato Magnum vicisse negavit.* Claudianus; *Illicitas Consul pœnas se Consule solvet.* Plaut. Bacchidib. *Nec equidem illam me vivo corrumpi sinam:* [idem Truc. *Ostendit se mihi infide-*

paratione *præ* intelligi putem ex eo, quod Vetustissimi dixere frequenter conjunctim *præquam*, ut videre est apud Plautum Mostel. V. 2. 25. *Minoris omnia facio præquam quibus modis me ludificatus est*, q. d. integre, *facio omnia rem minoris momenti, præ eare, juxta quam rem sunt modi, quibus* &c. Ita hæc explicanda & supplenda colligo ex alio loco, ubi occurrit *præquod.* Sticho II. 3. 38. *Omnes res relictas habeo, præquod tu velis*, pro, *præ eo quod* &c.

fidelem nunquam se viva fore :] idem Aulularia; *In meis ædibus me absente neminem volo intromitti :* idem Milite; *Si ego me sciente paterer vicino meo eam fieri injuriam :* ibidem; *Te vidente vides :* idem Mostell. *Priusquam te me vivo unquam sinam aut egere aut mendicare.* Terent. Heaut. *Qui se vidente amicam patiatur suam.* Sedigitus in censura comicorum; *Eum me judice errorem dissolvam tibi* Quinctil. lib. 8. *Hibericas herbas se solo nequidquam intelligente dicebat :* idem declamatione 4. *Te volente misisti.* Curtius lib. 4. *Quibus occultatis, Sidona devecti sunt.* Suetonius Tiberio. 31. *Iterum censente ut Trebianis legatam pecuniam transferre concederetur, obtinere non potuit.* Plinius lib. 10. cap. 9. *Absumique etiam se inspectante patitur :* idem lib. 8. *Prodente se auctor est M. Varro :* idem lib. 7. cap. 2. *Horum supra centum viginti millia fuisse se prodente Ctesias scribit.* Cicero in Bruto; *Se audiente locuples auctor scribit Thucydides.* Idem 3. Philipp. *Nobis vigilantibus, & multum in posterum providentibus, populo Rom. consentiente, erimus profecto liberi brevi tempore :* idem lib. 15. Famil. *Non potes effugere hujus culpæ pœnam, te Patrono :* ibidem lib. 1. *Tenebam memoria nobis consulibus*, &c. Ibidem; *Denique memineram nobis privatis*, &c. Ibidem in Pisonem; *quæ ornamenta etiam in sexto Clodio te Consule esse voluisti.* Seneca de vita beata; *Populo spectante fieri credam quidquid me conscio faciam :* Idem 3. epistolarum; *Acerbum uri, quanto acerbius si id te faciente patiaris.* Laurentius Valla lib. 3. cap. 64. illud Horatii in Arte tanquam novè dictum admiratur; *Laudator temporis acti se puero.* Tu sic dispunge, & separa; *Acti se puero*, non *laudator se puero.*

Ablativus tertiæ declinationis in *e*, vel in *i*

Terminatio duplex Ablativi tertiæ.

* antiquitus desinebat, de quo sic Consentius Romanus; *Sed consuetudo, & autoritas variat, & intra hoc pugnat, ut plerique in hac parte dubium dixerint ablativum.* Hæc ille. Nos id probemus primum exemplis substantivorum adductis, deinde adjectivorum. Varro lib. 1. cap. 3. Rustic. *Fenestras habere oportet ex ea parti, unde commodissime perflari possit:* & lib. 3. cap. 3. *In secunda parti:* & infra; *in tertia parti*, Plaut. Menech. *Satur nunc loquitur de me, & de parti mea.* Lucret. lib. 6. *Ille ex æstifera parti venit amnis ab Austro:* & lib. 4. *Et libella aliqua si ex parti claudicat hilum.* Cato cap. 37. *Ex segeti vellito ebulum.* ,, [Catull. *Suscitat à cano vultu-,, rium capiti*] Persius; *Nonne pudet capiti non posse pericula cano Pellere:* idem; *Vos, ò patricius sanguis, quos vivere fas est Occipiti cæco:* idem Satyr. 2. *& acri bile tumet.* Virgilius in Sileno; *Serta procul tantum capiti delapsa jacebant:* idem 9. Æneid. *Discussæque jubæ capiti:* & lib. 7. *Cum dentibus albis Indutus capiti:* idem Eclog. 1. *& ingratæ premeretur caseus urbi non unquam,* &c. sic enim dispungendus locus. Cic. 4. de Rep. citante Nonio: *Orbi terrarum comprehensos.* Varro; *Clauditur Oceano, Libyco mare, flumine Nilo.* Elegans jocus est Plauti in Milite, IV. 7. de mare & amare: *Nam si abstinuissem amare tanquam hoc uterer.* Ausonius de Occasione; *Heus tu occipiti calvo es.* Et lib. ff. 28. l. ult. de hæred. instituendis; *licet modus institutioni contineretur;* & in l. si. ff. de hæred. inst. *Contenta esse doti:* & l. 1. §. prævaricatorem ff. ad Turpil. *Muneri defungi* Sæ-

* *Antiquitus desinebat*] Immo antiquitus erat idem cum Dativo. Vide quæ disputavi ea de re supra pag. 25. & 26. De utraque verò terminatione Ablativi in Adjectivis & Substantivis vide Voss. Anal. lib. II. cap. 11. & 12.

Sæpe in Digestis legimus hos ablativos, *petitioni, ferruminationi, affinitati, promissioni, conditioni:* & l. 27. D. de Eviction. *Noxale*, pro noxali. ,, [Plaut. Asin. *Tanquam si claudus sim, cum fusti est* ,, *ambulandum*] Tacit. *Fusti caput ejus afflixit.* Apulej. lib. 4. *Paratus non fusti tantum, sed machæra percussus occumbere.* Lucret. lib. 2. *Nam sæpe in colli tondentes pabula læta*: idem lib. 5. *Terrarum qui in orbi*, &c. Gell. lib. 1. c. 3. *Hac fini ames*: ibid. *qua fini*: & lib. 7. cap. 3. *ea fini.* Cato cap. 113. *ansarum infirmarum fini.* Jam de nominibus neutris in *e*, *al*, *ar*, hæc sunt Prisciani verba: *Vetustissimi solebant hujuscemodi nominum ablativum etiam in E. proferre.* Hæc ille, & citat antiquos. Ego addo Ovid. in Ibin; *Et summam Lybico de mare carpat aquam*: & 5. Trist. eleg. 2. *Exiguum pleno de mare demat aquæ.* Lucret. lib. 1. *E mare primum homines.* Catull. *Cùm veniret à mare novissimo.* Quid dicam de nominibus adjectivis? Ovid in epist. *Hument incultæ fonte perenne genæ*: & Fastor. 3. *Amne perenne latens Anna perenna vocor*; & 6. Fast. *Extaque de porca cruda bimestre tenet*: idem in epist. Paridis; *Fore ut à cæleste sagitta figar*: idem 15. Metam. *Specie cœleste resumpta*: [Idem 4. ,, Trist. *Esse Chimæram, A truce quæ flammis se-* ,, *parat angue leam.* Catull. *Sed Troja absente,* ,, *Troja infelice sepultum.*] Lucanus lib. 7. *Erepto natale feret.* Horatius; *Cærite cera digni*: idem 1. Carm. *Cum Tyburte via.* Varro 2. Rust. c. 3. *Collo breve, gurgulione longiore.* Suet. Vesp. *Convivabat assidue, ac sæpius recta, ac dapsile, ut macellarios adjuvaret.* Præterea *vigil*, & *pugil*, confessione omnium, faciunt in *e*, vel *i*. at sunt adjectiva; & si *imber* facit *e*, vel *i*, cur composita non facient similiter, quæ omnia sunt ad-

adjectiva; ut *September*, *October*, &c. Nomina quoque in *as* gentilia olim (teste Charisio, & Prisciano) erant in *Atis*, & *ate*; ut *Arpinatis*, & *Arpinate*. Sed in *e*, & *i*, mittunt ablativum; quamvis sint qui negent per *e*. quos refellit Cicero pro Cluent. *Fratres gemini fuerunt ex municipio Aletrinate:* idem 5. Tuscul. *Nisi ab homine Arpinate didicisset.* Livius lib. 5. *In Capenate agro:* idem lib. 10. *Ex agro Sentinate.* Valer. Maxim. lib. 6. *Ex illo Mario tam humili Arpinate*, Mart. *Metamque lactis Sarsinate de silva.* Sunt & alia apud Plinium, & cæteros. Sosipater Charisius ex Cæsare, Plinio, & Varrone: *Si de persona loquamur, in* e *fiet ablativus: si verò de re alia, in* i: *ut*, ab homine breve, *&* ab itinere brevi: *quare* ab ædile *semper dicendum, quia semper de homine dicitur.* Hæc ille. Priscianus etiam ex eodem Charisio asserit; *Si nomen sit proprium ex adjectivo, nunquam per* i *efferri; ut*, à Juvenale, à Martiale, à Prudente, à Clemente: *si de negotio loquaris, per* i *tantum; ut*, in re clementi. Ego vera illos præcepisse puto, sed melius est, ut jam dicamus usu esse factum, ut promiscuè adjectiva omnia mittant in *e*, vel *i*, ablativum. Ex tam multis colligitur erraſſe Grammaticos, dum præcipiunt, nomina oppidorum, ubi aliquid fit, si sint tertiæ declinationis, poni in dativo; ut, *natus Carthagini*, *Sycioni habitat*, & *ruri vitam agit.* Ego assero melius dici, *rure vivit*, *Carthagine natus*; sed si illa reperiantur, dativos non esse, sed ablativos. „ [Horat. *Quin-* „ *que dies tibi pollicitus me* rure *futurum.* Plaut. „ Casin. *Uxorem ubi rus abduxero, rure incubabo* „ *usque in præfectura mea:* idem; *Ego ajo hoc fieri* „ *in Græcia, & Carthagini:*] Idem Mostell. *Ve-*

Veniunt ruri rustici. Terent. Phor. *Opus ruri faciundum.* Justinus lib. 1. *Ruri iter ingressus:* A pluri nunc dicimus, Charisius magis probat *à plure*, his verbis; *Ab hoc vetere, majore, plure, non veteri, majori, pluri.* Quid quod ipse Valla hoc etiam aliqua ex parte vidit lib. 4. cap. 16. *Reperiuntur*, inquit, *luci pro luce, & vesperi pro vespere, & ruri pro rure.* Hæc ille. Plaut. Cistell. *Postea autem cum primo luci.* Sic dicimus, *tempori venito;* & Cato dixit, *Satisne tempori opera sient confecta;* &, *si tempori facias.* Charisius *à rure* vel *ruri* probat. „ [*Carthagini* porro esse „ *Carthagine*, patet ex hoc Virgilii; *Tyria Carthagine qui nunc expectat.* Et Corn. Nepos; *Ut* „ *Romæ Consules, sic Carthagine quotannis bini re-* „ *ges creabantur.* Cic. 16. Attic. epist. 4. *Sextum* „ *fuisse Carthagine:* & 8. Attic. 4. *Sulmone* „ *C. Atticum aperuisse Antonio portas.*]

CAP. VIII.

Plura adjectiva uni substantivo eleganter jungi.

D*Icimus*, inquit Valla, *Hic robustus messor, ista robusta mulier: neque dicimus, antiquus robustus messor, antiqua robusta mulier.* Hæc ille. At vero ratio ipsa præscribit, uni substantiæ simul multa cohærere posse accidentia: nam ut libenter fateor, Catonem non posse simul esse frigidum, & calidum, ita libenter concedam, simul frigidum, crassum, ac album esse. Cicero pro lege Manilia; *Mithridates magnis adventitiis multarum nationum copiis adjuvabatur:* ibidem; *Quum ita clausa erant nobis omnia maria, ut neque privatam rem maritimam,*

ne-

neque publicam gerere jam possemus : idem 2. de Oratore ; *Hac perpetua contra Scævolam Curiana defensio tota redundabit hilaritate:* idem 5. paradoxo; *Quem nutum locupletis orbi senis non observat?* Idem 2. Tuscul. *Sic ad malam domesticam disciplinam, vitamque umbratilem, & delicatam quum accesserunt etiam Poëtæ,* &c. idem 1. Philip. *Non igitur provocatio ista lege datur, sed duæ maximæ salutares leges, quæstionesque tolluntur :* ibid. *Carissimus tuus parvus filius in Capitolium à te missus pacis obses fuit:* ibid. *Ut omittam res avi tui prosperas, acerbissimum ejus diem supremum malim, quàm L. Cinnæ dominationem.* idem Phil. 5. *Periculosissimum civile bellum:* ibid. *bellum acerbissimum civile sit restitutum:* idem 8. epistol. * *Etiam externos multos claros viros nominarem :* ibid *Quasi devincti magnis meis veteribus officiis :* Idem de Oratore ; *Assidua diligens scriptura :* idem Verrina 2. *Creperejus ex acerrima illa equestri familia, & disciplina :* idem 2. de divin. *Unde superstitiosa primum evasit vox fera:* idem Attic. lib. 7. *Belle nobis flavit, ab Epiro lenissimus Auster mitis :* idem. 7. Famil. *Nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam.* Terent. *Tum ut malevoli veteris poëtæ maledictis respondeat.* Lucan. *Fulgura fallaci micuerunt creba sereno.* Martial. lib. 12. *Ne mendica ferat barbati prandia nudi Pera rogat.* Suet. Neron. *In vetere gentili stemmate.* Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6. *Puerum infantem semestrem :* idem lib. 4. *Aurea Delphica men-*

* *Etiam externos multos &c.*] Occurrunt hæc verba lib. VI. ep. 6. Atque ita. III. 4. *Mea omnia summa in te officia.* VII. 23. *Priusquam tuas legi has proximas literas.* De Amic. cap. 7. *Agrigentinum doctum quendam virum.* Ter. Heaut. II. 3. 48. *Nulla mala re expolitam muliebri.* Sed exemplorum abunde, tum hic, tum in proximis superioribus & inefrioribus collegit Auctor, in quibus tamen occurrunt nonnulla etiam aliena.

mensa: idem lib. 9. cap. 3. *Nonne multo alieno sanguine profuso, ad ultimum & suum erogavit.* Sueton. Cæsare; *In summo publico luctu.* Curtius lib. 3. *Quum captivis mulieribus nobilibus:* ibid. *Captiva nobilis mulier.* Cæsar. 1. Gall. *quem locum duplici altissimo muro munierant.* Livius lib. 1. *Insignique eum veste, & Curuli regia sella adornavit:* idem lib. 38. *Hic speciosus ultimus dies Scipioni illuxit.* Terentius Phormio. *Introiit ater alienus canis:* Idem Eunucho; *Labore alieno magno partam gloriam sæpe in se transmovet.* Sic enim legendus est locus, non *magnam:* idem Adelph. *Ego hanc clementem vitam urbanam, atque otium sequutus sum.* Varro lib. 2. de re rust. *Quid rationes dominicas pecuarias conferre nequicquam recte potest:* idem lib. 3. *Quam severi boni viri laudabant.* Plin. lib. 1. cap. 2. *est lamina cerea tenui aurata.* Seneca in Medea; *Candida thyrsigeri proles generosa Lyæi.* Sed poëtarum longum esset persequi testimonia. Passim etiam occurrit, ubi suppresso substantivo, plura leguntur adjectiva: ut, *inclyti Romani,* supple, *homines: integrum Aprilem te expectavi,* sub. *mensem: Superos omnes, & inferos testatur,* sub. *Deos; Miseri mortales,* sub. *homines; splendidus Oriens,* subaudi, *Sol: immensi molares,* subaudi, *lapides.* Virgil. *Centum lanigeras mactabat rite bidentes,* supple, *oves.* Tibull. lib. 2. Eleg. 2. *Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis,* supple, *vasa.*

CAP.

Cap. IX.

De relativorum constructione; & de relatione, quam habent inter se Hic, Ille.

A praeceptis Artium excludenda sunt Heterogena.

Rogabit aliquis, cur in arte Grammatica non proposuerimus pueris aliud esse relativum substantiae, aliud accidentis; rogabo ego illos, cur velint artes confundere, & facere ut nè intelligendo nihil intelligant. Haec & alia multa sustuli, quae ad Grammaticum, etiam perfectissimum, nihil attinent: satis est enim grammatico scire, *Tantus, quantus, Talis, qualis, Tot, quot*, esse nomina adjectiva, nullamque habere relationem, nisi dialecticam; ut *pater, filius, discipulus, magister*. Diximus itaque, relativum collocari inter duos casus nominis unius; ut *vidi hominem, qui homo disputat.* Hunc loquendi modum taxat D. Hieronymus in Ruffinum: sed multa sunt testimonia, quae nostram regulam confirment. Cicero Verr. 3. *Ego tibi illam Aciliam legem restituo, qua lege multi simul accusati:* ibid. *Ex ea die, ad hanc diem quae fecisti, in judicium voco:* ibid. *Favonius qui legem nosset, qua in lege numemerus tantum columnarum traditur;* & 4. Verr. *Edictum enim hominis cognoscite, quo edicto omnia judicia redegerit in suam potestatem:* ibid. *Cephalidi mensis est certus, quo mense sacerdotem maximum creari oporteat:* idem pro Milone; *Ante fundum Clodii, quo in fundo:* idem pro Roscio Amer. *Qui de ea re posset dicere aliquid, in qua re nulla subesset suspicio:* idem 1. Verrina; *Emptum est ex S. C. frumentum à Siculis, Pratore Verre, pro quo frumento pecunia omnis soluta non est:* ibidem; *Quum illius dici*

Relativi usus in Grammatica.

diei mihi venit in mentem, quo die citato reo mihi dicendum sit. Nunc legitur, *illius temporis*; sed Pædianus, *illius diei agnoscit.* Idem 2. Agraria; *sequitur enim caput, quo capite non permittit*: idem ad Attic. lib. 3. *Is causam habet, quam causam ad te defert*: ibidem lib. 8. *Litteras abs te M. Calenus ad me attulit, in quibus litteris scribis*: idem ad Volumnium; *Eutrapelia litterarum fecit, ut intelligerem tuas esse, quibus in litteris*, &c. Ad Herenn. lib. 1. *Oratoris officium est, de iis rebus posse dicere, quæ res ad usum civilem*, &c. ibidem; *firma similitudine ejus rei, qua de re agitur: ad eam rem, qua de re judicatum est*: ibid. *Expositio est, quum res, quibus de rebus dicturi sumus, exponimus breviter*: ibidem libro 2. *Deinde ea res similis sit rei ei, de qua re agitur, aut dissimilis*: ibid. *Oporteatne de ea re judicium fieri, quæ res in judicio non venit*: ibidem lib. 3. *Et quæ similes sententias habebunt, quibus sententiis*: ibid. *Imagines igitur nos in eo genere constituere oportebit, quod genus in memoria manere diutissime potest.* Cæsar 1. Gall. *Erant omnimo duo itinera, quibus itineribus domo exire possent*: ibid. *Omnibus rebus ad profectionem comparatis, diem dicunt, qua die ad ripas Rhodani omnes conveniant; is dies erat ad 5. Kalend. Aprilis*: idem; *Ultra eum locum, quo in loco Germani consederant*: idem 6. Gallic. *Post diem septimum sese reversurum confirmat, quem ad diem ei legioni*, &c. Et paulo post; *Diesque appetebat septimus, quem ad diem exirent*, &c. Suetonius Julio; *Desedit apud Nicomedem, non sine rumore prostratæ regi pudicitiæ, quem rumorem auxit*: idem Augusto; *Dubium eventu meliore, an voluntate, quam voluntatem quum identidem præ se ferret.* Terent. Hecyr. *Eodem ut jure uti senem liceat, quo jure sum usus adolescentior*: ibid. *Ita eam oppressit calamitas; eam calamitam vestra intelligentia sedavit.*

Plaut. Sticho; *Est causa, qua causa mecum ire veritus est:* idem Aulul. *Id quod in rem tuam optumum esse arbitror, te id admonitum advento.* Plin. *Mareotim lacum, qui lacus antea Arapotes nominabatur.* Autor de viris illustribus; *Ubi post multos annos arcula cum libris à Terentio quodam exarata, qui libri, quia leves quasdam sacrorum causas continebant.* Livius lib. 39. *Neque harum rerum ullam rem in se, aut alios admiserant.* Sallust. Catil. *Tunc lex Porcia, aliæque leges paratæ sunt, quibus legibus exilium damnatis permissum est.* „ [Vitruvius „ lib. 8. cap. 3. *In Thessalia fons est profluens, ex „ quo fonte pecus nullum gustat, ad quem fontem „ proxime est arbor florens purpureo colore.*]

Ellipsis casuum in Relativo.

Solet in relativo deesse primus casus, aliquando secundus, nonnunquam ambo simul. Exempla primi modi: Terent. Hecyra; *Quia enim qui eos gubernat animus, infirmum gerunt:* idem Heaut. *Unde habes?* resp. *quam Bacchis secum adduxit adolescentulam:* id est, ab ea adolescentula, quam adolescentulam. * Plautus Aulul. *Nemini credo, qui dives large blandus est pauperi;* id est, nemini diviti credo, qui dives. Horat.

* *Plautus Aulul.*] Expressiora sunt Amph. IV. 1. 1. *Naucratem quem convenire volui, in navi non erat.* Aulul. IV. 4. 28. *Quis illic est, qui alter hic intus tecum erat.* Curcul. III. 49. *Sed istum quem quæris, ego sum.* Mostell. V. 1. 5. *Ostium quod in angiportu est horti, patefeci fores.* h. e. pat. *fores ostii, quod ostium* &c. Ter. Eun. III. 3. 18. *Nisi si illa forte, qua olim periit parvula soror, hanc se intendit esse.* IV. 3. 11. *Eunuchum, quem dedisti nobis, quantas dedit turbas.* Ovid. Metam. XIV. v. 350. *Cecidere manu, quas legerat herbas.* Cic. de Offic. III. 13. *Hæc est illa, quæ videtur utilium fieri cum honesto sæpe dissensio.* Gell. V. 14. *Nam quas venabatur feras, membra opimiora mihi suggerebat.* In his nonnulla, quæ Accusativum habent præmissum, possent forte explicari etiam, sicuti istæ locutiones, de quibus egimus pag. 130. Atque ita in illo Plauti ex Amph. sensus foret, *quod ad Naucratem, quem &c. is Naucrates in navi non erat.*

rat. *Qui fit Mæcenas, ut nemo quam sibi sortem, seu ratio dederit, seu fors objecerit, illa contentus vivat?* Ordo est, ut nemo contentus vivat illa sorte, quam sortem. Cicer. *Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.* Quinctil. *Vereor, ne quos porrexerim cibos, venena fiant.* Terent. Andria; *Populo ut placerent, quas fecisset fabulas*; ibid. *Quas credis esse has, non sunt veræ nuptiæ.* In quibus locis meras nugas, & antiptoses machinantur isti, quum dicendum sit; hæ nuptiæ non sunt veræ, quas has nuptias credis esse veras. Virgil. 2. Æneid. *Quod te per Superos, & conscia numina veri; Per, si qua est intemerata fides, oro;* id est, per fidem: idem 6. Æneid. *Per sidera juro, per Superos, & si qua fides tellure sub ima est:* idem Æneid. 12. *Turne, per has ego te lacrymas, per, si quis Amatæ tangit honos:* & 10. Æneid. *Unum hoc per (si qua est victis venia hostibus) oro.* Hinc intelliges, falli illos, qui præcipiunt, si relativum præcedat, trahere ad se antecedens; quasi relativum possit præcedere, non apposito, ad quod referendum est.

Exempla secundi modi passim sunt obvia: ut, *vidi hominem qui dormiebat.*

Uterque casus sic desideratur: Terentius Adelph. *Minime miror, qui insanire incipiunt ex injuria:* id est, minime miror * eos homines,

 qui

* *Eos homines, qui homines*] Sall. Jug. 4. *Atque ego credo fore, qui tam utili labori meo nomen inertiæ imponant, certe, quibus maxima industria videtur, salutare plebem* h. e. fore homines, qui homines &c. imponant, certe eos fore illos homines, quibus hominibus videtur &c. cap. 108. *Magis Punica fide, quam ob quæ prædicabat* h. e. ob ea negotia, quæ præd. Ubi vide Rivium. Gell. Noct. V. 13. *Unusquisque commentus paratusque ibat, quod quæreret* h. e. paratus ad id, quod quær.

qui homines. Horat. *Sunt quos curriculo pulverem Olympicum collegisse juvat*, id est, sunt aliqui homines, quos homines juvat, &c. Obscurius hæc Livius lib. 34. *Cautum erat, quo ne plus auri, & argenti facti, quo ne plus signati argenti, & æris domi haberemus*; id est, Cautum erat de modo, vel numero, quo numero ne plus auri haberemus: [aut „*Quo*, sicut *Qui*, pro *Quomodo* positum est; „vel Ut; Cautum est, ut ne plus auri habere-„mus,] Cicero Mario lib. 7. *Sed eo vidisti inultum, quod præfinisti, quo ne pluris emerem* Hæc Tranquillus planius protulit in Julio; *Cautum est de numero gladiatorum, quo ne majorem cuiquam habere Romæ liceret*: Ibid. *Ex omni provinciarum copia Gallias potissimum elegit, cujus emolumento, & opportunitate idonea sit materia triumphorum*; id est, * Gallias elegit, provinciam, cujus pro-

* *Gallias elegit provinciam cujus, provincia*] Hoc modo pleraque etiam sequentis paragraphi exponenda. Veluti: *Inter alia prodigia etiam imbrem pluit carne, quem imbrem &c.* Sic *Philenorum aræ, locus, quem locum &c. Remigravit Romam die, quem diem &c.* Idem certe Nomen in prioribus omissum patet ex Livio I. 1. *Et in quem primum egressi sunt locum, Troja vocatur.* Manifestum deesse *locus*. Porro istis similia sunt Plaut. Epid. I. 1. 80. *Neque, ego nunc quomodo me expeditum ex impedito faciam, Consilium placet.* Ubi vide Gronov. & ad Liv. II. 20. Sall. Jug. cap. 16. *Decretum fit, uti decem Legati dividerent regnum, cujus legationis princeps fuit L. Opimius.* cap 17. *Africa habet ab ortu solis declivem latitudinem, quem locum Catabathmon incolæ appellant.* cap. 36. *Ante comitia, quod tempus haud longe aberat.* cap. 75. *Ex flumine, quam proximam esse aquam oppido diximus.* Nepos Datam. c. 4. *Aspis Catapniam tenebat, quæ gens jacet supra Ciliciam.* Cim. c. 3. *Testarum suffragiis, quod illi ὀστρακισμὸν vocant, ejectus est.* Hygin. fab. 275. *Thebas heptapylas, quæ septem portas habuisse dicitur.* Ubi sine ratione Cl. Munkerus voluit *dicuntur*. Duriora etiam his sunt, in quibus mutatur genus & numerus. Cic. Famil. XVI. 27. *Incredibile est, qua ego illos scis*

provinciæ. Ovid. 2. Metamorph. *Præside tuta Deo nemorum secreta subibis; Nec de plebe Deo, sed qui cœlestia magna Sceptra manu teneo* i. me Deo, qui Deus ego teneo. Sallust. Catil. *Sed antea item conjuravêre pauci contra Remp. in quibus Catilina fuit de qua quam verissimè potero dicam;* id est conjuavêre conjurationem, de qua conjuratione dicam. Cicero 1. Philip. *Ut natum te esse cives tui gaudeant, sine quo nec beatus, nec clarus esse quisquam potest;* id est, gaudeant gaudium, sine quo gaudio.

Aliquando tota oratio præcedens per aliud nomen explicatur, & est Syllepsis, quia concipimus totam orationem esse pro priore casu, aut

Tota oratio præcedens pro casu nominis posita.

scio fecisse. de Senect. cap. 3. *Sæpe interfui querelis meorum æqualium, quæ C. Salinator, quæ Sp. Albinus deplorare solebant.* Sall. Jug. 13. *Ut ex maxima invidia in gratiam & favorem nobilitatis Jugurtha veniret, quorum pars spe, alii præmio inducti.* cap. 41. *Otio atque abundantia earum rerum, quæ prima mortales ducunt.* cap. 100. *Vigilias ipse circumire, non tam diffidentia futuri, quæ imperavisset.* Qui locus perperam tribus diversis doctissimorum hominum notis & conjecturis sollicitatur. Ellipseos ratio eadem est, quæ in illis locutionibus, *tempus est legendi librorum.* Supple ergo *futuri negotii eorum, quæ imperavisset.* Et similis pene Ellipsis in illo Plauti, quod ipse Gronovius observ. III. 2. attulit & recte explicuit, ac defendit contra Salmasium, Bacchid. IV. 1. *Quæ imperavisti, imperatum bene bonis, factum illico est* h. e. negotium omnium istorum, quæ imperavisti, imperatum est bene bonis, & factum illico, q. d. dictum factum, sicuti imperatum, sic & factum. Similia quædam superioribus à me allatis istic congessisse deprehendo Magnum illum Virum. Sallustiano simillimum etiam est, quod occurrit in Inscr. apud Sponium Itiner. To. I. p. 417. *Benefici ergo. quæ. sibi. benigne. fecit.* h. e. beneficii istorum negotiorum, quæ &c. Adde his tandem Gellium Noct. III. 7. ubi quasi digito demonstrat memoratam à me Ellipsin: *Mittit adversum illos peditatum equitatumque, quos in exercitu viros habuit strenuissimos.* Pone abesse *viros*, sicuti abesse poterat, & cognosce nunc ex eo, quod adest, etiamsi abesset, in priori commate intelligendum fuisse *virorum.*

aut deesse potius casum priorem: Livius l. 3. *Inter alia prodigia etiam carne pluit, quem imbrem ingens numerus avium intervolitando rapuisse fertur.* Sallust. Jugurth. *Deinde Philenorum aræ, quem locum Ægyptum versus, finem Imperii habuerunt Carthaginenses.* „[Corn. Nepos in vita Attic. „*Tranquillatis rebus Romanis remigravit Romam L.* „*Cotta, & L. Torquato consulibus, quem diem sic* „*universa civitas Atheniensium prosecuta est, ut la-* „*crymis desiderii futuri dolorem indicaret.* Quem „locum frustra viri docti mutare conantur; simi- „liter enim locutus est Cicero:] *Plancus me retinet, sperat posse fieri, ut mecum in Italiam decedat; quem ego diem si videro,* &c. Idem Attico; *Quin etiam feci (quod profecto ante me nemo) ut ipse per litteras me consolarer; quem librum ad te mittam.* Virgil. *Arcumque manu, celeresque sagittas corripuit, fidus quæ tela gerebat Achates:* Idem; *Interea socios, inhumataque corpora terræ mandemus, qui solus honos Acheronte sub imo est.* Hujus generis sunt Parentheses illæ * *(quæ tua est pietas)* *(quæ vestra*

* *Quæ tua est pietas*] Frequentissima est hæc locutio Ciceroni & aliis, hoc modo expedienda. Quum dicit Cicero ad Marium VII. 2. *Si mihi permisisses, qui meus amor in te est, confecissem cum coheredibus*, idem est, ac si dixisset, confecissem pro eo amore, qui, h. e. qualis amor est meus in te amor. Simile est, quod apud Sallust. legimus Jug. cap. 31. *Nam illis, quantum importunitatis habent, parum est impune male fecisse* h. e. parum illis est pro tanto importunitatis negotio, quantum &c. Sed sæpe etiam aliis in locutionibus omittitur omne illud, ad quod relativum referri debet. Apud Liv. I. 32. in illa formula consulendi Senatus de bello. *Quarum rerum condixit pater patratus populi Romani patri patrato Latinorum, &c. dic quid censes?* Intellige de iis rebus, quarum rerum nomine. Sed nos potius nonnulla paulo intricatiora expediamus. Tac. An. II. 52. *Legionem, & quod sub signis sociorum, in unum conductos ad hostem duxit.* Integrum foret, legionem

ſtra libido eſt) Quinctil. *Pædagogi aut ſint eruditi plane, (quam primam eſſe curam velim) aut ſe non eſſe eruditos ſciant.* Hoc nomen *negotium* ſubintellectum in relativo neutrali explicat etiam præcedentem orationem. Terent. *Qui habet ſalem, quod in te eſt;* id eſt, quod negotium. Cicer. *Perdifficilis Brute quæſtio eſt (quod tu minime ignoras) De Natura Deorum.* Plautus Aulul. *De alia re te reſciviſſe arbitrabar, quod ad me attinet.* Terent. Adelph. *Et quod fortunatum iſti putant, uxorem nunquam habui.* Salluſt. Catil. *Interea ſer-*

nem, & id negotium ſociorum, quod neg. ſoc. ſub ſignis erat, eos omnes homines (per appoſitionem) conductos &c. Plaut. Curcul. II. 3. 48. *Sed quo te miſi, nihilo ſum certior* h. e. nihilo ſum certior in eo negotio, quod curari à te volebam in eo loco, quo loco te miſi, vel brevius, in eo negotio, de quo negotio te miſi. Prius tamen ſupplementum confirmari videtur ex Sall. Jug. 104. *Marius poſtquam infecto negotio, quo intenderat, Cuthum redit,* h. e. inf. neg. eo loci, quo &c. Quin immo illud ipſum *poſtquam* hoc modo expediendum, ut ſuppleas, poſt iſtam temporis horam, ad quam Marius rediit Vera me dicere, patebit ex duobus Cornelii Nep. locis inter ſe collatis. Ariſt. III. 3. ait, *deceſſu fere poſt annum quartum, quam Themiſtocles Athenis erat expulſus,* h. e. poſt annum quartum ejus horæ, vel ab ea hora, ad (*κατα*) quam &c. Vel etiam, ad annum quartum poſt eam horam, ad quam. Nam ita locutus videtur Cic. de Senect. cap. 14. *Qui ſex annos ante quam ego natus ſum, fabulam docuit.* Alter Nepotis locus eſt in Cim. cap. 3. *Poſt annum quintum, quo expulſus erat* h. e. poſt an. qu. ab illo tempore, quo &c. Aliud vero eſt, licet eodem recidat, quando ait Terent. Andr. I. 1. 77. *In diebus paucis, quibus hæc acta ſunt, Chryſis moritur.* Cæſar. B. Civ. II. 6. *diebus XL. quibus venit in conſpectum.* Suet. Cæſ. 35. *Pharnacem intra quintum, quam adfuerat, diem, quatuor, quibus in conſpectum venit, horis, una profligavit acie.* Senſus eſt idem cum ſuperioribus, intra tot dies & horas ab illo tempore, quo primum venit in conſp. Sed diverſa conſtructionis ratio. Nempe in tot diebus, in quibus ipſis diebus, h. e. in quarum dierum initio, ita ut illa dies, qua res geſta, prima ſit iſtarum dierum.

servitia repudiabat, cujus initio ad eum magnæ copiæ concurrebant: id est, cujus negotii. Et in plurali; Cicero 2. epist. *Cum Pompejo complures dies, nullis aliis nisi de Rep. sermonibus, versatus sum; quæ nec possunt scribi, nec scribenda sunt:* idem; *Eadem mente comprehendimus colorem, saporem, odorem, sonum, quæ nunquàm animus cognoscet.* Et in sacris; *Lunam, & stellas, quæ tu fundasti.* Quo etiam in genere falluntur, qui pueris inculcant, genus neutrum concipere fœmininum; ut; *triste lupus stabulis:* nam deest πρᾶγμα, id est, *negotium.* Atque hæc juxta Latinorum veram præceptionem sunt disputata. Græci vero circa hæc licentius evagantur, qui postquam unum casum regunt, alium huic sine rectione annectunt, dummodo aliquid cum illo habeat societatis: ut, *utor libris, quibus habeo.* Vide Hellenismum.

De relatione Hic, & Ille. *Hic*, & *Ille* sic differunt, ut ait Laurentius; *duobus positis*, Hic, *refert propinquius*, Ille *remotius;* ut, Corydon, & Tyrsis ducebant greges, hic oves, ille capellas. Sed (quod ignoravit Valla) regula hæc non est latinitatis, sed ad vitandam ambiguitatem; quum vero nulla potest contingere ambiguitas, parum refert utro modo loquaris: ut, *Vidi Hectorem, & Achillem, hunc Trojanum, illum Græcum.* * Cice-

* *Cicero pro Rosc.*] Sic Idem Famil. VII. 2. *Postremo oderam multo pejus hunc, quam illum ipsum Clodium. Illum enim* (Clodium) *oppugnaram, hunc* (Bursam) *defenderam. Et ille* (Clodius) *quum omnis Resp. in meo capite discrimen esset aditura, magnam quiddam spectavit, hic* (Bursa) *Simiolus animi causa me delegerat &c.* Plura vide apud Cl. Gronovium Observ. III. 16. Notabilis etiam imprimis est locus Sallust. Jug. 18. *Medis autem & Armeniis accessere Libyes. Nam hi propius mare Africum agitabant: Gætuli sub solo*

cero pro Rosc. *Quid est, quod negligenter scribamus adversaria? quid est, quod diligenter conficiamus tabulas? qua de causa? quia hæc sunt menstrua, illæ sunt æternæ:* Idem; 4. de Finib. in princip. *Quum duæ sint artes, quibus perfecta ratio, & oratio compleatur, una inveniendi, altera disserendi; hanc posteriorem & Stoici, & Peripatetici, priorem illi egregiè tradiderunt, hi omnino ne attigerunt quidem.* Virgil. *Urbem, quam dicunt Romam, Melibœe, putavi, Stultus ego huic nostræ similem, quo sæpe solemus Pastores ovium teneros depellere fœtus. Verum hæc*, &c. Valerius Maxim. libro 2. cap. 7. *Scipio Africanus gravius in Romanos, quam Latinos transfugas animadvertit; hos enim tanquam patriæ fugitivos crucibus affixit, illos tanquam perfidos socios securi percussit:* Ibidem; *Quorum nescio utrum majus dedecus fuerit, quod patria spei, an quod hostis metus nihil in iis reposuerit: hæc pro se, ille ne adversus se dimicarent parvi pendendo:* Idem lib. 5. cap. 4. de Scipione, & Coriolano: *Ille enim metu patriam pulsavit, hic verecundia.* Atque ita sæpè apud Valer. Maxim.

Cap. X.

De Comparativorum constructione.

Circa Comparativorum constructionem, nugis armati pugnant Grammatici. Multa confinxit Priscianus, Scaliger

sole magis haud procul ab ardoribus; hique mature oppida habuere. Loco inspecto & paulo altius repetito patebit, prius *hi* referendum ad *Libyas*; posterius non ad proximos *Gætulos*, nec ad *Libyas*, sed ad *Medos & Armenios.* De quibus præcipue hoc loco agitur, sicuti paulo antè de *Persis* actum erat, ut qui una cum istis in Africam venerant, sed qui juxta Gætulos habitabant & more Nomadum in tuguriis.

multa frustra philosophatur; egregiè tamen ineptus est Valla, cujus studium fuit Latinam linguam compedibus constringere. Hic reliquos Grammaticorum dedit præcipites: ex Prisciani tamen lib. 3. in princ. sic nos de Comparativis præcipimus.

Comparatum Nomen quid sit.

* Comparatum nomen est, quod unum, vel plura, sui, vel alieni generis superans, dissolvitur in positivum, & adverbium *magis*; ut, *Cicero fuit eloquentior fratre; uberior Demosthene; Romanis facundior, cæteris oratoribus prudentior; Græcis*,

* *Comparatum nomen est &c.*] Vossius de Anal. I. 23. explodit hanc definitionem, & cum Jul. C. Scaligero hoc modo formare malit: *Comparativus est species dictionis excessum significans, ad alterum relatum.* Vix video, quid intersit, aut præstet. Nam quod ait, *Titius est nemine popularium inhumanior*, per *magis* non posse exponi, falsum est. Decepit haud dubie Virum, quod non animadvertit, in illa expositione, negationem, quæ latet in τῷ *Nemine*, esse seorsim accipiendam hoc modo: *Titius non est magis inhumanus homine ullo popularium.* Porro quæ de vocula *magis* disputat, tanquam si & illa ipsa sit Comparativa, & proinde debeat & ipsa significare iterum *magis* supra suum Positivum, quo nihil insulsius dici aut cogitari queat, ea vero ego insulsa quam maxime arbitror. Nam Grammatici non volunt in expositione Comparativi adhibendam semper & necessario illam proprie voculam *magis*, sed quamcunque, ejus quæ sit significationis: & proinde si maxime esset & illa comparativi gradus in arte Grammatica, quod tamen non puto, quum sit Adverbium comparativæ solum significationis, sicuti sunt & præpositiones, *præ*, *ante*, & *supra*: Sed si maxime esset, inquam, vel sic tamen ad illam supra positivum suum explicandam, possemus æque adhibere *amplius*, ac in aliis vulgo adhibetur τὸ *magis*. Quapropter quum dicunt Grammatici, Comparativum *Dissolvi in positivum & magis*, idem est, ac si dixissent, explicari per magis, seu ejus significationem, positivo suo additam, & hoc utique est, *significare excessum* sui positivi. quod mavult Vossius. Ceterum τὸ *plura*, quod in Sanctiana occurrit definitione, pro *uno* tamen in explicanda comparatione est accipiendum, sicuti mox ostendemus.

cis, & Romanis omnibus suavior; quo nemo vel Græcorum, vel Latinorum doctior. Duo tamen hic sunt consideranda; quæ non solum Grammaticos, sed peritos etiam latuerunt. Primum est; Comparativa nullum casum regere; unde sunt illa, quæ Grammaticos conturbant: *Similior sum patri, quam matri: Litteris, quam moribus instructior: nulli amnium claritate inferior: Major quam pro numero sonus: celerius opinione hominum.* Curt. lib. 5. *majorem quàm pro flatu sonum edebat.* Alterum est; In comparativorum ablativis deesse, Præ. vide Ellipsim. Nunc verò contra Vallam, & eum sequutos, comparativa inter plura sui generis habere locum luce clarius ostendam: Plinius de tribus pyramidibus *Tertia*, inquit, *major prædictis, sed multo spectatior.* Sallust de tribus filiis; *Te Jugurtha, qui ætate, & sapientia prior es.* Val. Max. de tribus Dionysiis; *Tertium te importuniorem superioribus habere cœpimus.* Apul. l. 9. *E tribus junior.* Apud Horat. se comparat Hypermnestra reliquis sororibus l. 3. Oda 11. *Ego*, inquit, *mollior illis.* Plinius l. 36. c. 7. de generibus marmorum; *Viride cunctis hilarius:* idem l. 36. c. 9. de quadam navi; *Omnibus, quæ unquam in mari visæ sunt, mirabiliorem.* „[Varro 2. rei rust. c. 5. *Boves* „ *Epirotici non solum meliores * totius Græciæ, sed etiam*

Comparativa nullum regunt Casum.

In comparativorum ablativis deest Præ.

* *Totius Græciæ*] Neutiquam hic est casus, in quem proxime tendit Comparatio, ut nec casus Partitionis, sed casus, qui pendet ab Ablativo, una cum præpositione comparationis omisso per Ellipsin. Et proinde si dicas, Boves Epirotici sunt meliores totius Græciæ, est quidem, quod ad sensum, idem, ac si diceres, *optimi totius Græciæ*, non item quod ad rationem Grammaticam, secundum quam exponendum est, *meliores præ aliis bubus totius Græciæ.* Similiter se res habet in iis Lentuli verbis ex Cicer. Ep.

* Fa-

„*etiam Italiæ*. pro quo alii dicerent, Optimi „totius Græciæ.] Valer. Max. l. 4. c. 3. *Fabricius Lucinus honoribus, & auctoritate omni civi tempo-*

Famil. XII. 15. quæ pag. seq. Auctor adfert: *quarum* (navium) *minor nulla erat duum millium amphorarum*. Intellige *navibus* tot amphorarum. Plane ut & in Plin. VII. 30. *Omnium triumphorum lauream adepte majorem*. Omissum *laureis*. Aliter vero accipienda verba Curtii IX. 4. *In oculis duo majora omnium navigia submersa sunt*. Heic enim, si modo locus est integer, genitivus occurrit partitionis, qui non pendet proxime à τῷ *majora*, sed à τοῖς *duo navigia*, ut sit quasi dictum, *duo navigia omnium* navigiorum, quæ duo erant generis majoris, prout classis illa habuit majoris & minoris generis navigia. Patet illud ex eo, quod recte per rationem Grammaticam abesse potuisset τὸ *majora*, immo vero, quod sic etiam minus foret hæsitationis aut ambiguitatis. Quæ tamen quia istic occurrit, & alienior est à stylo Curtii, ego sane accederem Freinshemio, & aliis, qui censent errore librariorum factam transpositionem vocis *omnium*, eamque adjungendam τῷ *oculis*. Ceterum genitivus partitionis recte etiam Comparativis additur, sed & Positivis, æque ac Superlativis, neutiquam vero ab iis regitur. Manifestum id utique ex iis locis, in quibus præter Genitivum etiam usitatus comparationis casus occurrit. Veluti in istis Melæ, quæ Auctor protulit; *Eorum, qui in nostrum mare decidunt, tantum Nilo minor*. Et *sylvarum Hercynia, ut major aliis, ita & notior*. Potuisset sane in posteriori etiam omitti. τὸ *aliis*. Id vero si factum fuisset, per Ellipsin tunc tamen fuisse intelligendum ex eo, quod adest, videmus. Et sic abest ille casus in Cic. de Offic. II. 9. *Harum duarum justitia plus pollet*, scil. *altera*. Genitivi non alia in his est ratio, quam in illo Suetonii Claud. Cap. 28. *Libertorum præcipue suspexit Posiden*, h. e. ex libertis. Vide & cap. seq. num. 2. & Voss. de Construct. cap. 10. & 15. Porro autem habet comparativus revera quidem locum inter plura sui generis, sed tamen comparatio ipsa inter duo tantum instituitur, h. e. si quando quid comparatur *pluribus* vel *omnibus aliis*, tunc hæc simul juncta pro *uno* sunt accipienda. Itaque quum ait Ovidius, *Tanto formosior omnibus illa est*, comparatio instituitur inter duas quasi partes omnium, quantùm est, formosarum, quæ sunt, una illa, & post eam reliquæ omnes simul sumptæ.

poribus suis major; censu par unicuique pauperrimo: Idem l. 5. cap. 4. *Neminem Lycurgo aut majorem aut utiliorem Lacedæmon genuit.* Columella lib. 6. *Nonnunquam etiam in olea unus ramus cæteris aliquanto lætior est.* Plinius Junior; *Dies alibi, hic nox nigrior, & densior omnibus noctibus.* Curtius lib. 6. *Mare Caspium dulcius cæteris.* Apulejus lib. 2. Floridorum, *Fuit Hippias è numero Sophistarum prior omnibus.* Lactant. *Omnes Sibyllæ unum Deum prædicant, maxime tamen Erythræa, quæ celebrior inter cæteras habetur.* Quem locum impudentissimè damnat Valla; quum ipse, qui alios audacter carpit, audeat dicere cap. 8. de reciprocatione; *Posterior, quæ & quarta est causa.* Sed ego te licet immeritem, defendam Valla. Cic. 1. de Natura Deorum; *Mundum rotundum esse velint, quod ea forma ullam neget esse pulchriorem Plato:* ibid. *Elephanto belluarum nulla prudentior:* ibid. *Quæ figura, quæ species humana potest esse pulchrior?* & paulo post; *Forma quoque esse pulcherrima debeat, nec esse humana ullam pulchriorem:* & infra; *Num etiam est una omnium facies? nam si plures, aliam esse alia pulchriorem necesse est:* ibid. *Itaque in illis selectis, brevibusque sententiis hæc prior sententia est:* idem de Oratore, *Cumque illo nemo nec integrior esset in civitate, neque sanctior:* idem Officiorum 1. *Sed omnium societatum nulla præstantior, nulla firmior, quam,* &c. Idem lib. 1. de Natura Deorum; *Quis omnium doctior, quis acutior, quis in rebus vel inveniendis, vel judicandis acrior Aristotele?* Idem 2. Officior. *Rerum autem omnium nec aptius est quicquam ad opes tuendas, ac tenendas, quam diligi:* idem, citante Nonio; *Omnium autem rerum ex quibus aliquid adquiritur:* idem epist. 5. libro 9. *Nemo est illorum omnium mihi te jucundior.* Lentul. in epistolis Ciceronis; *Idcirco naves onerarias, quarum*

Ipse Vallæ legem suam migrat.

rum minor nulla erat duum millium amphorarum. Curt. lib. 9. *In oculis duo majora omnium navigia submersa sunt.* Sed hæc duo testimonia reprehendunt imperiti. Plin. *Animalium fortiora, quibus sanguis crassior.* Curtius libro 6. *Cleander priores eorum intromitti jubet.* Gell. lib. 14. cap. 7. *Qui eorum prior aliis esset.* Pompon. Mela de Danubio; *Eorum qui in nostrum mare decidunt, tantum Nilo minor:* idem lib. 3. cap. 3. *Sylvarum Hercinia ut major aliis, ita & notior.* Cornel. Nepos in Thrasybulo; *Neque quisquam est vulneratus, nisi qui prior impugnare voluit.* Sed quando semel cœpimus, addamus & poëtarum testimonia. Hom. Iliad. 2. Ζεῦ πάτερ, οὔτι σεῖο ὀλώτερος, id est, *Jupiter Pater non Deorum aliquis te perniciosior,* Virg. 8. Æneid. *Sed cunctis altior ibat Anchises.* Ovid. 3. Metam. *Nam doctior illis Ismenis Crocale:* idem 13. *Omnibus inferior, quas sustinet arduus Æther:* Idem in Leandro; *Tanto formosis formosior omnibus illa est:* idem 1. Metamorph. *Sanctius his animal, mentisque capacius altæ:* ibidem de Zonis; *Quinta est ardentior illis:* ibid. *Non illo melior quisquam, vel amantior æqui Vir fuit, aut illa reverentior ulla Dearum:* idem 2. Metamorph. *Quanto splendidior quam cætera sidera fulget Lucifer, Et quanto quam lucifer aurea Phœbe; Tanto virginibus præstantior omnibus Herse* Horatius 4. Carm. *Cæteris major, tibi miles impar.* Plaut. Captivis; *Non ego nunc parasitus sum, sed regum rex regalior:* idem Sticho; *Verum ex multis nequiorem nullum, quam hic est:* ibid. *Conspicatus sum interim cercurum, quo ego me majorem non vidisse censeo:* Idem Casina; *Te sene omnium senum neminem esse ignaviorem.* Papin. Statius libro 3. Theb. *Cunctisque prior Cadmeïus Heros;* idem lib. 6. *Prior omnibus Idas prosilit.*

Mar-

Martial. lib. 11. *Hic totus volo rideat libellus, & it nequior omnibus libellis.* Ex his tam multis hæc velim colligas; Primum Comparativum inter plura sui generis habere locum, atque adeo cum genitivo plurali inter plura sui, vel alieni generis.; deinde erraſſe Priſcianum, Diomedem, Donatum, Servium, & Laurentium, qui comparativum, *Prior*, de duobus dici tantum præceperunt: erraſſe etiam Laurentium, & eum ſequutos, quum inculcant, [*] comparativum inter duo tantum regere genitivum pluralem: nam hoc monſtri ſimile eſt, ſi dicas genitivum illum, qui ſit partitionis, regi à comparativo: quum enim dicis; *Oculorum dexter eſt acutior*, deeſt, *ſiniſtro*, vel, *quàm ſiniſter.* Itaque comparatio non fertur in genitivum; imo vero deeſt, *ex numero*: ut in Ellipſi. Iſtorum error convincitur, quum inter duo comparativum habet præpoſitionem *De*, vel, *Ex.* Cæſar 1. Civil. *Sed ex propoſitis conſiliis duobus, explicitius videbatur ad Ilerdam reverti.* Poſtremo ridiculam eſſe defenſionem Deſpauterii, & Aſcenſii, quum defendunt Vallam, dicentes, in hujuſmodi ſermone, *Cicero eſt doctior Italis*, deeſſe, *reliquis*, vel *cæteris.* At Valla non diceret, *Medius digitus eſt cæteris major*; nam reprehendit Lactantium de Sibyllis dicentem; *Quæ celebrior, & nobi-*

Prior, de pluribus etiam dicitur.

Comparativus non regit Genitivum.

[*] *Comparativum inter duo tantum regere Genitivum*] h. e. poſſe tantum adhiberi Comparativum cum Genitivo partitionis, ſi eo Genitivo duæ tantum res notentur, non vero, ſi plures. Et proinde recte dici *formoſior virginum* de duabus, non vero de tribus, pluribusve. Et ſane frequentioris eſt illud uſus, ſed tamen nec alterius deeſſe exempla, licet non ita temere imitanda, tum rationem Grammaticam utriuſque eſſe eandem, ex modo à me, ut & Sanctio, & Voſſio diſputatis conſtare poteſt.

bilior inter cæteras habetur : Nec diceret Valla ad illud Ovidii, *Quinta est ardentior illis*, deesse, *cæteris*.

Ex his igitur liquidò constat non esse reprehendendas phrases illas in sacris litteris; *Major discipulorum, Minor fratrum* : & illud Pauli ad Corinth. 1. cap. 3. *Nunc manent, Fides, Spes, Charitas, tria hæc; major autem horum est Charitas.* Hic ego non video, præcipuè si Græca consulas, quomodo melius hoc potuerit enuntiari; nam Græci non ferè aliter loquutur: Matthæi cap. 13. de grano sinapis, ὁ μικρότερον μὲν ἐστι πάντων σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστί: id est, *Quod minus est omnibus seminibus, quando autem excreverit, majus est omnibus oleribus.* Eadem verba repetuntur Marci cap. 4. Sapient. 7. *Omnibus mobilibus mobilior est Sapientia* : item Sapient. cap. 10. *Ut scirent omnium potentiorem esse sapientiam.* Daniel cap. 9. *Quod esset honòrabilior hominum.* Anacreon χαλεπώτερον δὲ πάντων, id est, *quod omnium difficilius* : & vulgatum illud quod adducit Suidas; πάντων δὲ ἀνθρώπων σοφώτερος Σωκράτης, id est, *omnium hominum sapientior Socrates.* Celebris ad nostram doctrinam locus est apud Hor. l. 3. Oda 6. *Ætas parentum pejor avis tulit nos nequiores, mox daturos progeniem vitiosiorem.* Vides tria ex ordine comparativa, non ut Grammatici docent, post comparativum addendum superlativum. Martialis item lib. 5. Epig. 2. *Creta dedit magnum, majus dedit Africa nomen, Nobilius Germania.* Cicero 6. Paradox. *Filiam quis habet? pecunia opus est, duas, majore; plures, majore etiam.*

Comparativus. Illud insuper non fuit omittendum, quod Scaliger, & alii docti contra Quinctilianum vi-

nunquam pro Positivo ponitur.

ziderunt, * comparativum nunquam sumi pro ositivo, sed debere intelligi casum comparaionis: ut, *Sum paulo infirmior;* supple, *solito*, el *quàm antea: Ocyus huc venite omnes:* supple, *'icto;* ut; *Et dicto citius tumida æquora placat.* Neue vero assentior Varroni (si modo Varrois sunt, quæ citant Servius, & Laurentius lib. . cap. 12.) *Juvenior*, inquit, & *senior comparavi sunt* † *per diminutionem; Senior, non satis senex;*

L

Comparativum nunquam sumi pro positivo] Contrarium sen: Vossius Anal. II. 23. & *ocius*, *complures*, aliaque nonilla simpliciter pro Positivis poni asserit. Sed recte dein onstruct. cap. 16. *ocius* exponit per Ellipsin τῷ *dicto*. *mplures* vero eodem modo sumitur, quemadmodum *ijores* in familiis, *seniores*, *juniores* in Civitatibus, vel colgiis, *majora* navigia in classe. Eadem enim horum onium ratio. ut intelligatur, præ aliis ejusdem generis. osses etiam in τῷ *Complures* aliquando intelligere *præter nsuetudinem*. Nepos Hannib. 11. *Plures præter consuetudinem armatos apparere*. Magis forte juvaret Quinctiliaim, Vallam, & Vossium, quod occurrit aliquando *Ma*: cum Comparativis, qui proinde tunc nihil amplius nificare possunt, quam Positivi. Nam quid est *magis upletior* aliud; quam *magis locuples*? Sed hoc eodem odo accipiendum, quo omnia, quæ habent Pleonasmum nificationis, ut *rursus reverti*, *rursus denuo*, *præmittere ius*, *prædicere prius*, *subrufus aliquantum*, *Nimis demiror*, *sanum valde deamat*, *propere ocius*, *itera mihi iterum*. In s, quæ Plautina sunt omnia, non mutatur significatio cabulorum, sed augetur insuper. Et sic se res habet etiam Comparativis incremento quodam auctis; veluti quum idem Plautus: *Nullæ res magis plus negotii habent*, *Mamodum in majorem*, *Amplius plus*, *Magis majores nugas rit*.

Per diminutionem] Intelligendum hoc de effectu significanis, quo adeo verum id est, ut etiam à Comparativis ducantur deminutiva, veluti *duriusculus*, *longiusculus*, *tidiusculus*. Atque ita, si dicam ex. gr. *Tristior erat*, nus revera significo, quam si dixissem absolute, *Tristis et*. Ratio est in promptu, quoniam hæc locutio plena , & simpliciter affirmat tristitiam hominis, illa vero

El-

nex ; Junior , non satis juvenis , vel intra juvenem ; sicut Pauperior , intra pauperem. Simile quiddam ex Varrone citat Censorinus de die natali cap. 14. *Usque ad sexagesimum annum seniores vocitatos , quod tunc primum senescere corpus incipiat ; inde usque ad finem vitæ uniuscujusque quintum gradum factum , in quo qui esset , senex appellaretur , quod ea ætate corpus senio laboret.* Gellius lib. 10. cap. 38. eadem fere videtur sentire, quibus oppono Quinctil. lib. 3. cap. 1. de Isocrate scribentem ; *Eo jam seniore (octavum enim & octogesimum implevit annum.)* Ovid. 2. Trist. *Sospite sic te sit natus quoque sospes , & olim Imperium regat hic cum seniore senex,* id est filius senex , cum patre seniore, Mart. lib. 6. in principio ; *Cui pater æternas post sæcula tradat habenas,Quique regat orbem cum seniore senex.* Vergil. lib. 5. *Assueti sylvis comites senioris Acestæ:* idem, *Ævi maturus Acestes:* & 2. Æneid. de Priamo ; *Senior :* idem de Charonte lib. 6. *Jam senior , sed cruda Deo , viridisque senectus ,* id est , magis quam senex , hoc est ; aliquantum sene senior. Plinius de apibus lib. 11. cap. 10. *Seniores intus operantur.* Cicero de Senectute ; *Tum etiam Cato loquutus , quo erat nemo fere senior temporibus illis, nemo prudentior . Facio te certiorem.* non est facio te certum , sed Romanæ urbanitatis causâ , ne viderentur docere alios , dicebant , *Faciam te certiorem* , scilicet , quam tu es: Sic *majores nostri* ; sic *plures horas* , scilicet , quam unam. *Plus eo* , dixit Terentius.

Par-

Ellipsin habet , quæ Ellipsis , non vero Comparativa vocabuli forma , minuit significationem. Nam cum isto modo loquor , idem est , ac si dicerem integre , paulo tristior est , quam solebat esse , vel , quam antea fuit. Gell. IV. 1. *quispiam Grammaticæ rei doctior* h. e. non ita prorsus & absolute doctus , sed tamen aliquantum doctior vulgo. Vide & Voss. de Construct. cap. 19.

Quàm, non regit casum similem praecedenti.

Particula *Quàm* non semper petit similem casum præcedenti, ut imperiti docent: nec enim dices; *Utor Cicerone doctiore quam Sallustio; habeo vestem Titii melioris quam Sempronii:* sed * addes aliud verbum; ut; *dedi pecunias Titio fideliori, quam Sempronius est.* Cicero ad Quint. *Dixitque apertè se munitiorem ad custodiendam vitam suam fore, quam Africanus fuisset.* „ [Terent. „ Adelph. act. 4. sc. 5. *Quo vir multo melior es, „ quam ego sum*] Liv. lib. 26. *Ut gloriari possis, multo fortiorem, quam ipse es, virum abs te occisum,* Valer. Max. lib. 3. cap. 2. *Ut gloriari possis aliquando, virum fortiorem, quàm ipse es, tuo jussu esse interemptum.* Cicero lib. 1 de Invent. *Si vicinus tuus meliorem equum habet, quam tuus est:* idem ad Pompejum; *Ubi tibi multo majori, quàm Africanus fuit, me non multò minorem quam Lælius, facile & in Rep. & in amicitia adjunctum esse patiare.* Plaut. Curc. *Meliorem, quam ego sum, suppono tibi:* „ [idem Casin. *Lepidiorem uxorem nemo, quam ego habeo hanc, habet.*] Cicer. *Nihil tibi concedo, quo studiosior ejus sis, quam ego sum.* Itaque rectus rectum petit, cum, *quàm*, expresso vel subintellecto verbo; ut, *Cicero doctior est, quàm Sallustius.* Aliquando particula *quàm*, præcedente accusativo petit accusativum.

L 2 Terent.

* *Addes alind verbum*] Quod si quando omittitur intelligendum. Neque vero unum modo verbum, sed sæpe integrum comma. Tac. An. III. 54. *Corruptus animus haud levioribus remediis restinguendus est, quam libidinibus ardescit.* Supple, quam sunt istæ libidines, quibus libidinibus ardescit, vel adhuc plenius, levioribus remediis præ ea re, ad quam sunt istæ libidines, quibus libid. &c. Sic Sall. Jug. 63. *In potestatibus eo modo agitabat, ut ampliore, quam gerebat, dignus haberetur.* h. e. ampliore, quam erat potestas ea, quam ger. cap. 86. *Aliquanto majore numero, quam decretum erat, in Africam profectus* h. e. quam erat is numerus, quo eum proficisci decretum erat.

Terent. *Ego callidiorem hominem, quàm Parmenonem, vidi neminem*; ubi aliud verbum, vidi, supplendum eſt; non enim ex vi & natura particulæ, *quàm*, accipimus ſimilem caſum præcedenti, ſi verbum ſubintellectum illum non regat. „ [Similis ratio eſt particulæ, *Atque* poſt „ Comparativum; ut ex hoc Plauti loco di- „ ſcimus Caſ. act. 5. ſc. 1. *nec fallaciam aſtutio- „ rem ullus fecit poëta, atque ut hæc eſt fabrefacta à „ nobis.*]

CAP. XI.

Superlata neque caſum regunt, neque magis comparant, quam poſſeſſiva.

Falſum eſt, tres eſſe comparationum gradus.

PErverſa Grammaticorum opinio ita latè pervagata eſt, ut jam fere nullis machinis labefactari queat: jam enim perſuaſum eſt omnibus, * tres eſſe gradus in compa-

* *Tres eſſe gradus &c.*] Cum de uſu rerum conſtat, inane eſt receptis dudum appellationibus litem movere, quæ in Syſtemate linguarum, quarum norma & uſus loquendi eſt in poteſtate inconſtantiſſimi vulgi, & proinde ſæpenumero varius & incertus, non poſſunt ſemper ita accurate & per omnia rebus ipſis reſpondere. Appellaverunt Grammatici tres illos *gradus Comparationis*, quoniam inter ſe comparati, vel juxta ſe poſiti alius alium exſuperat, ut ſi dicam, *Titius eſt doctus*, *Mævius doctior*, ſcil. Titio, at *Sempronius doctiſſimus* ſcil. eorum, quos modo nominavi, & cum quibus eum ſic quaſi comparavi. Sic quod adfert Auctor, *Gratiſſimæ mihi fuerunt literæ tuæ*, intellige inter & ante omnes alias res. Nam revera etiam *Comparationem* aliquando *fieri* tertio gradu cenſet certe Voſſius Anal. II. 23. Et ſane ſi, ut ipſe Sanctius fatetur num. III. per Superlativum fit comparatio, quando accedunt præpoſitiones non modo *Ante*, & *Præter*, ſed & *Inter*, quæ ratio eſt, quare non item fiat comparatio accedente Genitivo partitionis, in quo, ut ipſe paſſim inculcat, intelli-

igitur *Ex numero*, cujus utique eadem est vis, quæ est τὸ *Inter*. Sed inferent hunc graduum ordinem, seu tertii gradus significationem aliquam Comparationis, vel potius superlationis supra omnes, destrui eo, quod interdum secundus plus significet ipso tertio. Vide infra num. XI. & Voss. d. l. Ego vero prorsus nego id unquam fieri, ut Comparativus per se plus significet superlativo. Nam in hujusmodi locutionibus, in quibus id videtur, sæpe est aliquid, quod accedit ad ὀξύμωρον, quo contraria duo simul præter exspectationem affirmantur, sicuti in illo Cœlii ep. 1. *Ea palam secreto narrantur inter paucos*. Cui simile est, quando quem dico *doctiorem*, *quam qui sit doctissimus*. Ceteroquin in reliquis pene omnibus vere est negatio ejus, quod modo dictum fuerat. Etenim si tu Titium *doctissimum* vocites, ego vero Mævium *doctiorem* esse reponam, eo neutiquam, significo, *doctior* esse amplius quid, quam *doctissimus*, sed nego, Titium esse *doctissimum*. Et sic quum dicit Cicero, *Ego miserior sum, quam tu, quae es miserrima*, revera est negatio ejus, quod de Terentia affirmarat, vel immodica locutionis ὑπερβολή, qua de se affirmat, quod proprie loquendo esse nequit, sicuti innumeræ sunt tales in Oratoribus & Poetis. Minime tamen ego negaverim, Superlativum sæpe etiam, immo vero sæpius, absolute sine ulla prorsus comparatione poni, quidem id usu revera obtinuit, maxime in encomiorum epithetis, verba autem usu valent. Quin immo, ut vere loquar, proprie non significat comparationem cum altero, quæ proprie fit inter duo solummodo, seu inter plura aliquod, unde etiam *comparare* deducitur, sed excellentiam & excessum super omnia alia, & aliquando simpliciter aliquam modo exaggerationem & intensionem positivæ significationis Ut quum ait Nepos Ages. 8. *Ut eorum ornatus non modo in his Regem neminem significaret, sed hominis non beatissimi suspicionem præberet.* Manifeste hic per *beatissimum* non significatur ultimus excessus beatitatis, qualis aliquo modo creditur esse in Regibus, sed modicus plane, & aliquantulum vulgarem hominum fortunam excedens: atque adeo eodem prorsus modo sumitur, ac in negationibus sæpius solet τὸ *valde beatus*, cui proinde etiam illud accurate aliquando respondere hinc patet. Porro etiam hæc causa est, quare tertius gradus vocetur *Superlativus* h. e. qui intensionem primi gradus significationi super infert, modo ita ut supperaddat, quantum potest; modo ut eam modice, sed tamen valide etiam intendat, ut fit in absoluto superlativi usu, qui si rem recte perpendas, etiam longe frequentior est. Secundus vero κατ' ἐξοχὴν Com-

paratione, *Doctus*, *Doctior*, *Doctissimus*; quod in præsentia, si attentis animis excipiamus, facili negocio dissolvemus. Sola nomina comparativa comparant: nam in illis, *Gratæ mihi fuerunt litteræ tuæ*, & *Gratissimæ mihi fuerunt litteræ tuæ*, nulla est comparatio, sed quædam amplificatio qualitatis in superlativo, ut vocant; nam hoc nullum aliud pejus nomen potuit inveniri. Sed nos hoc nomine utemur, ut tantum intelligamur; siquidem ita fert Barbarorum usus. Hispanè dicimus, non per comparationem, sed per incrementum, *Es hombre doctissimo; es muy hermoso; es hermosissima.* Nullam igitur in his nominibus esse comparationem argumentis convincam necessariis.

Superlativa non sunt comparationis, sed amplificationis.

I. Grammatici ipsi fatentur, superlativum idem significare quod positivum, cum adverbio *valde*; ego dicerem, cum adverbio *maxime*; ut *doctissimus*, id est *valde doctus*, seu *maximè doctus*: ubi ego nullam comparationem video. At dices, in superlato absolute posito hoc facile potest concedi; dubium est, si genitivus pluralis accedat: tunc enim non videtur ullo modo excludi posse comparatio.

II. Accedat igitur secunda ratio. Hæc comparatio; quam tu existimas, fit etiam aptè per positiva, etiam cum genitivo plurali; Ut *Sancte deorum; Sanctissime deorum.* Plinius lib. 13. *Inter omnes potentissimus odor.* quo sensu dixit Li-vi-

Positivus cum genitivo plurali.

parativus, quoniam propria illi est proprie dicta comparatio, qua semper comparatur cum una aliqua re, seu, si quidem cum pluribus, iis tamen tunc simul junctis, & pro una re habitis, & idcirco ei præter Genitivum partitionis adjungitur etiam casus vel expressus vel intellectus, qui a præpositione comparationis regitur. Atque ita diverso respectu possunt aliquo modo tres illi gradus appellari *comparationis*, sed tamen secundus maxime, immo proprie *Comparativus*.

vius lib. 36. *Inter cæteras pugna fuit insignis,* Vergil. 4. Æneid. *Sequimur te sancte deorum, quisquis es.* Et sæpè apud Homer. Δῖα θεάων, id est diva dearum. Unde Ennius; Dia diarum: idem; *Respondit Juno Saturnia sancta dearum.* Sic dicimus; *Una sororum, Unus Gallorum,* vel *ex Gallis: Primus sapientum; Medius digitorum. Octavus sapientum* dixit Horatius. Ovidius Metamorph. *Mite Deum numen Bacchus.* Liv. *Macedonum fere omnibus, & quibusdam Hadrianorum, ut manerent permisit.* Plin. *Lanarum nigræ nullum colorem bibunt.* In omnibus iis deest, *ex numero,* ut in ipsis superlativus. Vide Ellipsim. Græci sæpissimè utuntur genitivo plurali cum positivis, in quibus credo deesse πρὸ. Apollonius lib. primo Argonaut. πρὸ γὰρ βαθυκνήμων ἄλλων Νήσων: id est, *præ aliis fertilis insulis.* Hesiodus in Ergis; Ιαπετιονίδη πάντων πρὸ μήδεα εἰδώς, id est, *Japetide ex omnibus consiliis sciens.* Aratus de Ariete; πρὸ γὰρ πολέων ἀνάστερός ἐς; id est, *præ multis enim fulgidus est.* Apollonius rursus superlativo jungit πρὸ, l. 2. de Phineo; ὃς πρὸ δὴ πάντων ὀλοώτατος πήματ' ἀνέτλη; id est, *qui præ omnibus miseriam passus gravissimam.* Frequentius addunt Græci ἐκ; Aristoph. Equitib. φίλτατ' ἐκ τῶν ἄλλων θεῶν: id est, *Amice ex omnibus diis.* Lucianus de Sectis; ἀρίστους ἐξ ἁπάντων προειπών id est, *optimos omnium significans.*

Junguntur nomini quam Superlativus.

III.

Non possum tibi negare, per superlativum fieri comparationem, si accedant præpositiones, * *Ante, Propter,* vel *Inter;* ut in illo Vir-

* *Ante, Propter*] Sic quidem & in edit. Paravina. Sed tamen haud dubie voluit Sanctius *Præter*, quod significat etiam *præ* vel *supra*, unde & comparationibus adhibetur. Sueton Galb. cap. 9. *Crucem multo præter ceteras altiorem.* Nepos Hann. 12. *Plures præter consuetudinem armatos apparere.*

Virgil. *Petit ante alios pulcherrimus omnes Turnus.* „ [Nepos in vita Attici; *Ei unus ante alios fuit* „ *carissimus*] Sueton. Vitell. *Famosissima super cæteras cœna fuit ei data.* Sed vis comparationis non est in nomine, sed in præpositione. Vide plura in Ellipsi.

IV. Deinde si superlativum compararet, necessario haberet casum comparationis, ad quem fieret comparatio: sed hoc non fit; nam genitivus ille partitionis est, non comparationis; & ita absolutè ponuntur semper superlativa; siquidem nullus casus adjunctus ad eorum naturam spectat. Vide Ellipsin *ex numero.*

V. Quid quod eadem hæc vis partitionis fit per comparativa, & alia nomina. Superlata igitur, sicut & alia, ponuntur semper absolutè; Cicer. *Nemo est illorum omnium mihi te jucundior.* Plin. *Belluarum Elephanto nulla prudentior.* & cætera, quæ diximus in comparativis.

VI. Si superlativa compararent, id etiam negando facerent, aut interrogando; sed id non fit: non enim dices; *Romanorum nemo Cicerone, vel quàm Cicero fuit doctissimus*, sed *doctior.* Cicero pro Ligario; *Nulla de virtutibus tuis plurimis, neque gratior, nec admirabilior misericordia est.* idem contingit interrogando; ut, *Quis Romanorum fuit Cicerone uberior, vel elegantior?*

VII. Jam *fortissimus Græcorum; Fortissimus ex Græcis, Fortissimus ex numero Græcorum; Fortissimus inter Græcos*, idem significare fatentur omnes. Cur igitur tibi concedam, in primo esse comparationem, in cæteris partitionem?

VIII. Si in superlatis esset comparatio, vitiosè & ambiguè scripsisset Cicero ad Trebat. *Sic habeto, non tibi majori curæ esse, ut iste tuus discessus fru-*

fructuosissimus tibi sit, quam mihi: non enim scire possemus, quò referri deberet particula, *quàm*, ad *fructuosissimus* ne, an ad, *majori.* At vero hic una est comparatio, non duæ, & ordo est; *sic habeto, non tibi majori esse curæ, quam mihi, ut iste tuus discessus sit tibi fructuosissimus;* id est, maxime fructuosus, ut superlatum semper absolutum maneat.

Si superlatum significaret * ultimum excessum, quod Grammatici asserunt, non haberet numerum pluralem, quia unus semper in eodem genere tantum deberet excellere: sed Cicero dixit; *Duos Scipiones fortissimos, & optimos viros;* & *quas opulentissimas urbes, Carthaginem,* & *Numantiam.* Carthago igitur est opulentior Numantia, & Numantia est opulentior Carthagine, quod ridiculum est. At si dicas, IV.

* *Ultimum excessum*] Facile concesserim Sanctio, Superlativo poprie non significari *comparationem*, licet aliquando ad eam faciendam adhibeatur. sed non magis ac Positivus, nec aliis constructionibus, quam quæ etiam cum Positivo sunt usitatæ. Sed non etiam ultimum excessum notari, id neutiquam agnosco. Quando ipse *Doctissimus* mavult exponere per *maxime Doctus*. quam cum Grammaticis per *valde Doctus*, nullam video dissensus istius causam, nisi quod hoc modo non tam aperte vis ultimi excessus exprimi videtur, quam illo. Cum Cicero ait Famil. XIII. 3. *Tam gratum id mihi erit, quam quod gratissimum*, nonne eo significatur infinitus, seu quantus esse potest, excessus supra Positivum? Ratio autem, quam in contrarium hoc numero allegat, est ineptissima, quum sæpe plures pariter sint & esse queant in eodem extremo rei gradu, vel si maxime non sint revera, aliis tamen videantur esse; homines autem loquantur, & usus linguæ formarit phrases, secundum hominum opinionem veritati sæpe contrariam. Debet distingui accurata rerum veritas, & verborum de rebus usus, qui quoniam est penes vulgum, & homines affectibus, unde oriuntur immodicæ exaggerationes, obnoxios, sæpe veritati parum respondet.

hæc eadem ratio erit in comparatis nominibus, nihil ages; omnes enim mecum concedunt, in comparativis excessum esse, sed non ultimum excessum, quod de superlativis Grammatici asseruerunt. Eadem ratione superlata non possent jungi nominibus distributivis: ut, *Doctissimus quisque, omnes doctissimi;* quod & Valla negavit, dicens, nomen, *omnis*, non posse jungi superlativis. At Cicero dixit; *Observor à familiarissimis Cæsaris omnibus;* idem; *non omnia minutissima consectabitur.*

X. * Si superlativa significarent ultimum excessum, inter duo locum non haberent: sed locum inter duo habere contra Grammaticorum turbam ostendamus. Terent. Adelph. de duobus fratribus, inquit Demea; *Id mea minime refert,*

* *Si superlativa &c.*] Speciosior hæc ratio, sed tamen habemus & hic, quod respondeamus. Nec enim sequitur, superlatum habet etiam inter duo locum, ergo non significat aliquando etiam ultimum excessum. Nam in lingua certe vernacula adeo ultimum excessum notat, ut non possit usurpari nisi cum articulo demonstrativo, quasi unum aliquem in ultimo excessus gradu reliquos omnes superantem designante: & tamen etiam in ea de duobus usurpatur, sicuti & in Græca fit lingua, quemadmodum ostendi publice in dissertatione de Augustea descriptione apud Lucam memorata. Nihil ergo obstat, quo minus & in Latina lingua, licet aliquando adhibeatur ad notandum excessum manifestum unius supra alterum, tamen aliquando etiam ultimum excessum notet. Dico aliquando, quia mea certe sententia, non semper ultimi quasi puncti excessum significat, sicuti accipere hæc verba videtur Sanctius, sed aliquando etiam modicum, modo manifestum & certum, id quod declaravi abunde ad initium hujus capitis. Confirmatur vero id etiam ex eo, quod à superlativis hisce aliquando alii etiam gradus porro formentur, veluti *proximior*, *postremissimus* ἐσχατώτατος &c. Id quod certo indicio est, non semper ultimum prorsus excessum, cui nihil superaddi possit, eis notari. De sequentis Numeri observatione egimus ad initium capitis.

fert, qui sum natu maximus. Pomponius Mela de duobus Euxini angulis, lib. 1. cap. 21. *Angustissimum Ponti facit angulum.* Cicero 2. de Invent. *Quanquam praestat honestas incolumitati, tamen utri potissimum consulendum sit, deliberetur:* idem ad Marium; *Quum dubitaret in Italia ne maneret, an ad bellem tenderet,* sic intulit, *quo tempore vidisti me profecto ita conturbatum, ut non explicarem quid esset optimum factu:* idem lib. 11. epist. 10. *Sed neque Caesari imperari potest, neque Caesar suo exercitui, quod utrumque pessimum est.* Livius lib. 1. *Numitori, qui erat stirpe maximus, regnum legat.*

XI. Praecipiunt Grammatici comparativum si praecedat superlatum, plus significare; ut, *Cato doctissimus est, sed Cicero doctior.* Ego assero in universum, comparatum semper comparare, Superlatum minimè, quocunque loco ponatur; ut, *doctior est Cato, quàm qui doctissimus.* Plautus Trinummo; *Verum meliora sunt, quàm quae deterrima.* Cicero ad Terentiam; *Ego sum miserior, quàm tu quae es miserrima.* Denique ubicunque sit comparatum, majorem vim habet, quam superlatum; imo omnis comparatio semper fit in comparativo aut per illas, quas diximus praepositiones. [Itaque cum à *pris* obsoleto, formentur *Prior*, & *Primus*; apud Ciceronem tamen Prior plus est quam Primus; sic enim loquitur; *Etsi utrique primas, priores tamen deferunt Laelio.* Apud Livium quique Pejus plus significat pessimo, lib. 3. *Orare, ne pessimum facinus pejore exemplo admitterent.*

XII. Non tamen dissimulabo, esse aliquas phrases apud Latinos, quae videantur agere partes Grammaticorum, qui praecipiunt, tres esse gradus; ut, *Doctus, Doctior, Doctissimus.* quod ego semper negavi: nam si superlativum pona-

natur in tertio gradu, * non propterea (ut dixi) ſignificat comparationem, ſed idem ſignificabit, ac ſi ſolum poneretur, „ [aut ſi „ comparandi particula *Præ* eſſet expreſſa.] Quod acriter eſt advertendum, ne parum perſpicaces Grammatici iis teſtimoniis ad ſuam comprobandam inſcitiam abutantur; quod planum fiet, ſi in quatuor, vel quinque fiat comparatio: nam in ſeptem Nili oſtiis, ſi dicas, *primum magnum eſt, ſecundum majus, tertium maximum,* quonam rogo pacto reliqua numerabis? niſi dixeris; *Primum magnum eſt, ſecundum majus, tertium majus, quartum majus, quintum adhuc majus,* &c. Potuiſſes primo loco dicere; *Primum maximum eſt.* Sic igitur intelligendus eſt Cicero pro Ligario; *Alii errorem appellant, alii timorem; qui durius, ſpem, cupiditatem, odium, pertinaciam; qui graviſſime, temeritatem:* idem lib. 4. epiſt. 13. *Sed tu hoc melius, vel optimè omnium:* idem lib. 11. epiſt. 1. *Si melior caſus fuerit, revertemur Romam; ſi mediocris, in exilio vivemus: ſi peſſimus; ad noviſſima auxilia deſcendemus.* Hic incepit à comparativo, aſcendens ad poſitivum, & ſuperlativum. Plautus Captivis act. 3. *Miſer homo eſt, qui ipſe ſibi quod edit, quærit, & id ægre invenit; ſed ille eſt miſerior, qui & ægre quærit, & nihil invenit; ille miſerrimus eſt, qui quum eſſe cupit quod edat non habet.* Miſerrimus, id eſt, omnino miſer, vel maximè miſer, „ [vel *præ omnibus* „ *miſer.*] Ita & Plin. l. 18. c. 6. *Malum patrem fa-*

* *Non propterea ſignificat comparationem*] Sanè ſignificat exceſſum aliquem præ aliis, atque ita etiam aliquam comparationem, ſi de aliis alii adhibeantur gradus, quin immo in ſeqq. utique exemplis Superlativus ultimo ſemper loco occurrit. Quorſum illud, niſi quia in pleriſque ultimum exceſſum notat, ultra ſignificationem non modo Poſitivi, ſed & Comparativi?

familias, quisquis interdiu faceret, quod noctu posset, nisi in tempestate cœli; pejorem, qui profectis diebus ageret, quod feriatis deberet; pessimum, qui serena die sub tecto potius operetur, quàm in agro. Corn. Celsus lib. 2. cap. 18. *Gravior his ex lacu aqua; gravissima ex palude.* Sed si locum integrum legas, videbis alium superlativum, ante comparativum. Terent. act. 5. sc. 8. Adelph. *Quid si majus aliquid te oret?* Mic. *Quasi hoc non sit maximum.* Helena Paridi apud Ovidium; *Lude, sed occultè, major non maxima nobis est dato libertas, quod Menelaus abest:* id est, non est nobis maxima libertas, sed major, quàm antea. In omnibus his potuisses incipere à superlativo.

XIII. Nomen *Proximus* superlatum esse nemo, ut opinor, negabit; at Cicero & alii, quum aliquid enumerant, * in secundis locis ponunt, non in tertiis, aut quartis; unde tota tua doctrina de superlatis, atque adeo nomen ipsum superlativorum evanescit, & prosternitur. Cicero 1. Offic. *Prima societas in conjugio est, proxima in liberis; deinde una domus,* &c. ibid. *Sed si contentio quædam, & comparatio fiat, quibus plurimum tribuendum sit Officii, principes sint patria, & parentes, proximi liberi; totaque domus;* idem 2. Invent. *Summa necessitudo honestatis, huic proxima incolumitatis, tertia, & levissima commoditatis:* idem 1. Offic. *Maximam vim natura habet, fortuna proximam.* Plin. l. 12. c. 13. *Asarum optimum in Ponto, proximum in Phrygia, tertium in Illyrico.*

Ele-

* *In secundis ponunt*] Hoc vero est absurdissimum, & tamen Sanctius Pæana hic canit, quasi triumphata Grammaticorum doctrina de Superlatis. Quæso quo alio ordine poneretur *proximus*? An tertius vel quartus est propior primo, quam secundus? Refutare hæc qui pluribus velit, nihilo magis agat, quam si lucernam Soli accendat.

XIV. Elegantissimus est locus Pomponii Melæ lib. 1. cap. 8. *Fons media nocte fervet, mox & paulatim tepescens fit luce frigidus; tum ut sol surgit, ita frigidior, subinde per meridiem maxime riget: sumit deinde tepores iterum, & prima nocte calidus; atque ut illa procedit, ita calidior, rursusque quum est media, perfervet.* Vides in tertio loco verbum positum pro comparativo, ubi Grammatici superlativum collocandum putant; quod & ego quoque sic collocarem, sed sine comparatione ulla, & absolute. Ut de eodem fonte Plinius libro 2. cap. 103. *circa meridiem maxime frigidus, mox paulatim tepescens, ad noctis media fervore, & amaritudine infestatur.*

Nunc aliquas Vallæ rationes convellamus; nam omnes persequi esset importunum. Non putat ille locum esse superlativo, ubi sit diversum genus; ut, *Cicero fuit Græcorum, & Latinorum disertissimus.* sed longè fallitur, nec in hac parte quid sit genus intelligit, quum reprehendat illud Macrobii; *Age Servi, non solum adolescentum, qui tibi æquævi sunt, sed senum quoque omnium doctissime;* quasi vox, *doctissime*, non sit genus juvenum, & senum. Sed quid attinet genus inculcare, quum hic sit partitio, ut sæpè diximus? Cur igitur eâdem operâ non reprehendis Ciceronem pro domo sua, dum inquit; *Hoc ministro omnium non bipedum solum, sed etiam quadrupedum impurissimo, Remp. perdidisti:* & in Bruto; *Phalereus successit iis senibus, adolescens eruditissimus ille quidem horum omnium:* idem; *Dii isti Sigulio male faciant homini nequissimo omnium qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt.* Plinius in epistola; *Regulus omnium bipedum nequissimus.* Plinius lib. 9. *Velocissimus omnium animalium, non solum marinorum, est Delphinus:* id est, ma-

maximè velox. Cicero 1. de Oratore. *Juris peritorum eloquentissimus, & eloquentium juris peritissimus.* Catull. *Phaselus navium celerrimus:* idem; *Disertissime Romuli nepotum, quot sunt, quotque fuere Marce Tulli, quotque post aliis erunt in annis.* Martialis lib. 12. *Non est, crede mihi, bonus, quid ergo? Ut verum loquar, Optimus malorum:* ibidem; *ultimus bonorum:* idem Valla præcipit, ne dicamus, *hæc est pulcherrima suarum sororum*, sed *pulcherrima sororum;* quia sororum ipsa una est, suarum non est: egregia vero ratio, & tali viro digna: eodem ergo argumento dicere non possemus; *horum digitorum*, aut *omnium digitorum medius est longissimus.* Erravit igitur Cicero 3. Tuscul. *Zeno istorum acutissimus:* idem; *Demetrius horum ipsorum politissimus*, & multa quæ supra citavimus. Illud multo putidius; non potest (inquit) locus esse superlativo, citra tertium gradum: nam si inter plura vascula æqualia unum sit magis capax, non rectè dicas; *hoc est omnium maximum;* quasi Latinè non optimè dicatur: *Pessime tecum actum est; mecum vero malè; durius cum sociis nostris:* vel sic; *Salus homini pretiosissima est, vita dulcior, pecunia optabilis.* Si intelligeret Laurentius, nullam hic esse comparationem, quum dicimus, *omnium maximum*, sed partitionem, has argutias mitteret. Attende contra Vallam Livii verba libro 7. *Inde Barbari dissipati vertunt impetus in suos, fusique per campos (quod editissimum inter æquales tumulos occurrebat oculis) arcem Albanam petunt.* Non attenderat item Valla quod superius adduximus, superlata inter duas res habere locum. Acutius disputabat amicus quondam meus, ex loco Ciceronis sic colligens, hoc nomen *summus* superlatum est, sed summum vocat Cicero, quo

quo nihil sit superius: significat igitur ultimum excessum, simulque comparationem. Locus autem sic se habet in secunda Tusculana; *Summum dico, quo nihil est superius; breve, quo nihil est brevius:* & infra; *Summum autem dico, etiam si decem atomis est major alius.* hæc Cicero. Sed hic locus nil oberit nostræ doctrinæ; nam * si velim negare, summum esse superlatum, commode id facere possem, sed sit sanè superlatum, nonne sequitur statim; *breve voco, quo nihil est brevius?* Potuisset etiam dicere, *Magnum voco, quo nihil est majus, & nigrum, quo nihil est nigrius.* Sed illo in loco ridet Cicero Epicurum, de summo, & brevi disputantem.

Comparativi, & superlativi nullum regunt casum. Summa sit nostræ disputationis, comparata; & superlata nullum penitus casum regere: nam si fuerit ablativus, ut, *Doctior Catone; Celerius opinione*, deest *Præ.* si fuerit Genitivus, ut *Pedum dexter est velocior, Omnium horum major est charitas; sororum formosior*: vel *sororum formosissima*, deest, *Ex numero*, ut sæpe jam ostendimus; partitio enim est, non comparatio.

Cap. XII.

De Usu reciprocorum, contra Vallam, Budæum, & Quinctilianum.

IN labyrintho reciprocationis diligentiorem Theseum optarem, qui filum duceret, quam fuit Valla, qui magno conatu magnas,

* *Si velim negare, summum esse superlatum*] Non id video, Nam revera est Superlatum, æque ac *citimus*, *ultimus*, *infimus*, *postumus*, &c. Dicitur autem *Summus* contracte pro *supimus*, P, quia sequitur M, mutatâ in eandem literam, ut & fit, quando *Sub* cum verbis ab ea incipientibus componitur.

gnas, ut ſolet, nugas dicit, non parcens interim graviſſimis Scriptoribus. Quid hic ſit tenendum, aut fugiendum, accipe; ſtultum eſt ea ſcribere aliquem, aut loqui, quæ ne peritiſſimi quidem intelligant. quare amphibolia maximè vitanda eſt; in Reciprocis verò continget vel maxima, niſi regulis adhæreas quibus poteris ſuperſedere, dum ambiguitas non poteſt contingere, aut ſenſus eſt apertus. Quare ubi eſt prima, vel ſecunda perſona, regula nulla erit; vt, *cepi columbam in nido ſuo*, vel *ejus*, vel *ipſius*: *ille tibi iraſcitur, quia ſibi nocuiſti*, vel *ei nocuiſti*. Hoc Valla neſcivit, quia damnat illud Ovidii; *Reſpice Laërten, ut jam ſua lumina condas*: & corrigit illud in Salluſtium; *Nolite hunc judicare ex operibus ſuis*. Budæus etiam hoc non animadvertit, quum multa contra Vallam congerit in commentariis. Cicer. 2. Verr. *Ut non modo in auribus veſtris, ſed in oculis omnium ſua furta, atque flagitia defixurus ſim*: & 3. Verr. *Suis eum certis, propriiſque criminibus accuſabo*: idem 4. Attic. *Debemus patrem familias domi ſuæ occidere nolle*. Ovidius; *Ecce rogant teneræ, ſibi dem præcepta, puellæ*. Plautus Milit. *Excruciabit me herus, domum ſi venerit: quum hæc ſcibit, quia ſibi non dixerim*. Sen. ad Albinam matrem; *Puer ad tuum formetur arbitrium; * multum ſibi dabis*,

Obſcuritas, vel Ambiguitas in ſermone ſignum eſt ſtultitia.

* *Multum ſibi dabis*] Duriuſculum quidem hoc. ſed tamen ſic & Plautus Pœn. V. 2. 123. *Suam rem ſibi ſalvam ſiſtam, ſi illò advenerit*. Trin. I. 2. 119. *Nunc ſi ille huc ſalvus revenit, reddam ſuum ſibi*. Cic. Fam. IX. 15. *Gratias mihi agunt, quod ſe mea ſententia Reges appellaverim*. De Invent. I. 23. *Hoc igitur vitandum, ne cujus genus poſueris, ejus ſecum aliquam, ſicut diverſam, partem ponas in eadem partitione*. Ovid. Faſt. III. *Conſus tibi cetera dicet Illa facta die, cum ſua ſacra canes*. Ubi nullam eſſe neceſſitatem

tem emendandi *canet* ex aliis & similibus utique locis patet. Sed & in tertia persona non minus dura occurrunt; Plaut. Mil. II. 2. *Ut vincat eum qui vidit se, ne viderit.* Nepos Lysandro cap. 3. *Itaque decemviralem suam potestatem sui ab illo constitutam sustulerunt.* Attico 10. *Ut non solum ei, sed & omnibus suis* (h. e. ejus) *amicis esset inimicus.* Florus II. 6. 26. *Adversus hostem tam callidum non virtute tantum, sed suis etiam pugnare consiliis oportebat.* Frequentiora sunt & minus dura, aut ambigua, si quando in eodem commate vel nominatim vel demonstrativo pronomine designatur is, ad quem reciprocum referri debet. Plaut Amph. I. 1. 39. *Stabilivit regnum suum regi Creonti.* Verba antiquæ rogationis, qua arrogatio fieri solebat, apud Gell. V. 19. *Velitis jubeatis Quirites, uti L. Valerius L. Titio tam jure legeque filius sibi siet.* Ovid. Pont I. 4. 2. *Qui miser est, ulli si suus esse potest.* Cic. de Inv. I. 14. *Si dicat Orestes ejusmode animum matris suæ fuisse, ut ab ea potissimum liberi sui pœnas petere debuerint.* Liv. III 18. *De captivis, ut quisque liber aut servus esset, suæ fortunæ à quoque sumptum supplicium.* h. e. conveniens singulorum fortunæ. XXV. 38. *Ne tamen subita res & nocturnus terror, & jam non suæ fortunæ consilium perturbaret*, scil. milites. XXII. 39. *Ne suam occasionem hosti des.* Emenda ex his Liv. XXII. 12. *Increpans quidem victos tandem Martios animos Romanorum* Optimi codd. *tandem quos Martios animos Romanis.* Valla sustulit τὸ *quos*; Magnus Gronovius conjectat, *tandem quoque Martios animis Romanos.* Propius vero & priscæ scripturæ est, si unica mutata litera simpliciter legas *victos tandem suos Martios animos Romanis.* Similiter XLII. 50. *Sicubi Populus Romanus sua fortuna labet*; Gronov. *Sicubi Populi R. Fortuna labet*, deleto *sua.* At leg. omnino *Sicubi Populo R. sua. fortuna labet.* Sic & in Curt. III. 2 17. *Erat Dario mite ac tractabile ingenium, nisi suam naturam plerumque fortuna corrumperet.* Scabri aliquid inesse huic loco declarant variæ eruditorum conjecturæ. Ego vero nullus dubitem scripsisse Curtium, *nisi sua naturam plerumque fortuna corr.* Sæpe etiam in proxime præcedenti commate designatur is, ad quem reciprocum sequenti commate referendum Gell. I. 8. *Ad Laidem Demosthenes clanculum adit, & ut sibi sui copiam faceret, petit.* *Sui* refertur ad illum, qui designatur nominativo τῷ *faceret*, *Sibi* ad illum, qui designatur nominativo τῷ *petit* in præcedenti commate. Et sic curabo Florum manifesta emendatione I. 2. 5. *Falisci quum obsiderentur, mira visa est fides Imperatoris, quod ludimagistrum urbis proditorem, cum iis, quos adduxerat pueris, vinctum sibi ultro remisisset.* Hæsitant in his, & varie tentant eruditi interpretes. Putem

bis, etiam si nil dederis præter exemplum. Plin. *Vinea si macruerit, sarmenta sua comburito.* Nec vero solum in primis & secundis personis sic loquuntur gravissimi viri, sed etiam in tertiis, quoties contigerit, ut dubius sermo esse non possit. Virgil. Æneid. 4. *Tunc breviter Barcen nutricem affata Sichæi: Namque suam patria antiqua cinis ater habebat.* Hoc Valla quibusdam argutiis emendare conatur, dicitque emendaturum Virgilium si vixisset. Cur non etiam carpit illud Æneid. 6. *At Pius Æneas ingenti mole sepulchrum Constituit, suaque arma viro, remumque, tubamque;* Cur etiam solœcismi non damnat Valerium Max. lib. 2. cap. 2. de Metello? *neque singulas partes apprehendit, sed tectam continuo in statum suum redeget.* Ubi *suum*, non ad Metellum, sed ad disciplinam militarem retulit: idem 3. cap. 7. *Ad speculanda acta sua venisset:* & lib. 4. cap. 1. de Africano; *Eodem robore mentis caussam Annibalis in senatu protexit, quum eum cives sui missis legatis accusarent:* & lib. 4. cap. 3. *Alexander Diogenem gradu suo divitiis pellere tentat. Suo*, id est, Diogenis. Quintus Curtius lib. 3.

tem sine hæsitatione legendum *Faliscis*, quo facto omnia erunt expedita. Sæpe etiam in uno orationis contextu reciprocum ad diversos refertur. Liv. XLV. 13. in oratione Masgabæ, qui Masinissæ filius, ad Senatum Romanum nomine patris; *Sumere itaque eosdem* (Romanos) *non se rogare æquum esse, neque emere ea ex fructibus agri ab se dati, quæ ibi proveniunt.* Posterius *se* refertur manifeste ad Romanos, quos non oporteat emere aliquid ex rebus, quas ipsi dederint; prius ad Masinissam, cujus nomine instituitur oratio: quo pene modo etiam apud Sallust. Jug. 20. reciprocum respicit simul eum, ad quem instituitur oratio, & qui loquitur. *Monere* Bomilcar Nabdalsam, *ne præmia Metelli in pestem suam converteret; Jugurthæ exitium adesse, ceterum suane an Metelli virtute periret, id modo agitari.* per *Suane* intellige vel solum Nabdalsam, vel utrumque simul.

Alexander, inquit, *urbem destitutam à suis intrat.* Cæsar. 1. Gallico; *Biduo post Ariovistus legatos ad Cæsarem mittit, velle se agere cum eo, aut si id minus vellet, è suis legatis aliquem ad se mitteret:* idem 1. Civil; *Pompejus enim rescripserat: sese rem in summum periculum deducturum non esse, neque suo consilio, aut voluntate Domitium se in oppidum Corfinium contulisse:* ibidem; *Cæsar interpellat, se non maleficii causa ex provincia egressum; sed uti se à contumeliis inimicorum defenderet, ut tribunos plebis ea re è civitate expulsos ad suam dignitatem restitueret, ut se & populum Romanum in libertatem vindicaret:* sequitur statim; *Lentulus ut in oppidum reverti liceat petit, quod de sua salute inpetraverit, fore etiam reliquis ad suam spem solatio.* Cicero libro 11. Attico; *Quumque ex eo de me percontaretur, eum sibi ita dixisse narrabat, se mihi esse inimicissimum, volumenque sibi ostendisse orationis, quam apud Cæsarem contra me esset habiturus, multa à se dicta contra ejus amentiam.* Hic scribit Cicero Attico, Terentium scripsisse de amentia Q. Ciceronis. Voces *sibi*, referunt Terentium, voces *se*, prima refert Quintum, secunda Terentium. Cæcina ad Ciceronem lib. 6. *Hoc si Cæsar non cogitat, omnibus rebus felix est; si scit; & persuasus est, quid irascitur ei, qui aliquid scripsit contra suam voluntatem, quum ignorit omnibus, qui multa deos venerati sunt contra ejus salutem.* *Suam, subaudi scribentis, ejus, sub. Cæsaris. Cicero 3. de Natura Deorum; *Minerva dicitur patrem interemisse, Virginitatem suam violare conantem:* idem pro Milone; *Vos ex M. Favonio audistis, Clodium sibi dixisse, & audistis vivo Clodio, periturum Milonem triduo:* idem in Catil. *Desinant insidiari domi suæ consuli.* Sallust. Catil. *Cornelius, & Var-*

* *Suam Subaudi Scribentis*] Immo vero & hic subaudi *Cæsaris*, æque ac in *ejus*.

& Vargunte jus constituerant Ciceronem domi suæ imparatum confodere. ,, [Plaut. Mil. *Si quid faciendum est mulieri malitiosè, ea sibi immortalis memoria est meminisse;* pro, ad ea recordanda immortalis illi est memoria.] Plinius libro 2. de Luna; *Defectus autem suos, & Solis, eorum magnitudinum, umbræque indices existere:* idem libro 27. cap. 8. de quadam herba; *Curatum ea scio, omnibus ferè ossibus confractis putatorem, aquam suam inspergentibus.* Lucanus libro. 5. circa finem: *Fida comes Magni vadit duce sola relicto, Pompejumque fugit, quæ nox sibi proxima venit, Insomnis.* Sensus est; Nox proxima fuit sibi, id est Corneliæ, sine somno. quem locum malè pensitavit Budæus in commentariis, sicut & alios multos contra Vallam ibidem scribens. Neque Quinctilianus rectè contendit, Ciceronem incidisse in amphiboliam; Fabii verba sunt libro 7. cap. 9. *In quod genus incidit Cicero, loquens de C. Fannii soceri instituto, quem quia cooptatus in augurum collegium non erat, non admodum diligebat; præsertim quum ille Q. Scævolam sibi minorem natu generum prætulisset: nam id* (sibi) *& ad socerum referri, & ad Fannium potest.* Hæc Fabius oscitanter nimis: nam qui rectè totum Ciceronis locum excutiat, videbit apertè sermonem fieri præcipuè de Fannio, & Fannius est prius, & præcipuum suppositum. locus integer sic habet in Bruto; *Alter autem Q. Fannius Marci F. Caji Lælii gener, & moribus, & ipso genere dicendi durior. Is soceri instituto, quem quia cooptatus in Augurum collegium non erat, non admodum diligebat, præsertim quum ille Q. Scævolam sibi minorem natu generum prætulisset; cui tamen Lælius se excusans, non genero minori dixit se illud, sed majori filiæ detulisse: hic tamen instituto Lælii Panætium au-*

Quinctilianus perperam reprehendit Ciceronem.

audiverat. Hæc disputavi verbosius, ut intelligas, magnos interdum viros in rebus parvis cæcutire. Regula igitur sit, quam sequi omnino debemus; quoties ambiguus poterit esse sermo, reciprocum ad primum, & præcipuum suppositum recurrat; ut si dicas; *Dios se aparta de los hombres por sus peccados; Los hombres se apartan de Dies por su peccados; Deus discedit ab hominibus propter peccata; Homines discedunt à Deo propter peccata sua.* Unde rursus non probo illud Quinctilian. cap. citato; *Pluribus*, inquit, *verbis emendandum, ubi est id, quod quo referatur dubium est, & ipsum est ambiguum; Hæres meus dare ille damnas esto omnia sua.* Hæc ille. sed satis emendabitur ambiguitas, si supradicta regula observetur. „ [Vellejus l. 1. „*Alexander à Lysippo impetravit, ut eorum equitum,* „ *qui apud Granicum ceciderunt, faceret statuas, &* „ *ipsius quoque iis interponeret.* Ub dixit *ipsius*, „ non *suam*, vitandæ causâ ambiguitatis, si „ enim dixisset *suam*, futurum erat ambi- „ guum, de Alexandri, an de Lysippi statua „ loqueretur.]

Regula de usu Reciprocorum.

Cap. XIII.

De possessivis, contra omnes fere. De genitivis Mei, Tui, Sui.

Longa est apud Grammaticos de possessivis nominibus contraversia; nemo tamen hactenus quid rectum in illis sit demonstravit. Nos igitur contra Laurentium, qui in principio secundi libri longam de iis texit disputationem, differamus.

Possessivum idem significat quod genitivus un-

unde creatur; ut, *Paterna domus*; & *paterna possessiones*, id est, patris. Hujus regulæ nullam exceptionem esse patiar; nihil enim frigedius, quam illud quod hic Laurentius adfert, *meus*, *tuus*, *suus*; non deduci à *mei*, *tui*, *sui*, primitivis, sed ab antiquis genitivis *mis*, *tis*, *sis*. quod figmentum fictis valde Grammaticis placuit. Ego non negaverim apud Ennium, & antiquos reperiri *mis*, *tis*, *sis*, sed in ablativo, pro *meis*, *tuis*, *suis*: ut *sos* pro suos, *sas* pro suas; *sum* pro suum: ut, *postquam lumina sis oculis bonus Ancus reliquit.* Vide Festum in voce Sos. ,, [Ennius 2. Annal. *Cura ingens* ,, *mis cum concordibus æquiparare.* Ubi *mis*, per- ,, peram Priscianus pro genitivo accipit. Plaut. ,, Mil. act. 4. sc. 2. *Ait illam cruciari miseram*, ,, *quia tis egeat, quia te careat.* ubi *tis*, valet ,, *tuis*, subaudi forma, & factis; sicut ibidem; ,, *Ego hic adstabo cum hac forma, & factis sic frustra:* ,, & act. 1. sc. 7. *Virtute, & forma, & factis* ,, *invictissimis.*] Res igitur sic se habet; * Omnis genitivus significat activè, aut passivè; idem significabit semper possessivum; ut, *vulnus Achillis*, vel *Achilleum*, activè & passivè accipi potest. Eodem etiam pacto *mei*, *tui*, *sui*; & *meus*, *tuus*, *suus*, Active & passivè significabunt, ut mox apparebit: prius enim aperiam causam, quare aliquando non sit nobis concessum primitivorum genitivis uti. Regula est; *mei*, *tui*, *sui*, primitiva, substantivorum genitivis etiam subintellectis non jun-

Possessiva nomina idem significant quod genitivus.

Genitivi significatio.

M 4 gun-

* *Omnis genitivus significat active aut passive*] Exemplis id declaravimus supra ad pag. 121. in quibus uterque active & passive significans genitivus conjungebatur. Vide & Gell. IX. 12. ubi docet *metum hostium recte dici, & quum timent hostes & quum timentur. Injuriam itidem dici, tam illorum, qui patiuntur, quam qui faciunt, &c.*

guntur. Latine dices; *Hic liber est mei præceptoris;* sed illud *mei*, adjectivum est: item; *Præceptori meo conducit castigare, tui autem est docere;* illud *tui*, non potest esse à *tu*; nam hæc primitiva fugimus in omni possessione, ne cum adjectivis subsit ambiguitas, quam Latinæ aures vehementer reformidant. Latinè itaque dicitur; *Mei præceptoris interest docere;* sed ita tamen, ut illud *mei* omnino sit à *meus*. Ridiculum autem est, quod ajunt isti, propterea non dici, *Mei est legere*, quia *mei*, *tui*, *sui*, solùm passivè significent: * id falsum esse subjecta

* *Id falsum esse subjecta exempla demonstrabunt.*] Immo vero pleraque omnia, quæ sequuntur, exempla probant contrarium, h. e. passive significant, vel possessionem. Posterius significat apud Cic. Fam. VI. 12. *tui charitate* h. e. tua charitate, qua aliis charus es. Sic *pro sui dignitate*, *Nulla pars manet Nostri. Et pressa est gravitate sui.* &c. Hæc nempe aliquo modo sunt possessionis, nec proinde debuisset Vossius de Construct. cap. 57. illas locutiones per hunc genitivum possessionem significantes negare, vel illas à possessione segregare. At passive significant manifesto *genitorem sui*, *deprecatorem sui*, *vindictam sui*, *conspectum tui*, *æstimatione sui &c.* Et sic, ut cumque id neget Sanctius, maxime tamen is genitivus in passiva significatione usurpatur, sed tamen cum & possessorem significet, nulla causa est, quominus & Actorem, qui est actionis suæ quasi possessor, designare queat. Tale est illud Ciceronis II. 6. *Eam tui unius studio me assequi posse confido.* & Plaut. in Pseud. I. 1. *Duorum hominum labori parsissem lubens, mei & Tui.* Sed hæc loca Vir Magnus ad Plautum suspecta habet, haud scio an propter significationem activam, an vero simpliciter, quod ex ejus sententia dici nequeat *Labor mei*, *labor nostri utriusque*, pro quo malit *noster*; *Studium tui unius*, pro quo reponit *tuum*, *majores vestrum*. Sed tamen sic passim, ut videre est apud Voss. d. l. Cicero in Plurali, in quo eadem est constructionis ratio. *Voluntati vestrum omnium parui*, *communis patria omnium nostrum*, *in me omnium vestrum ora & oculos conjectos.* *Immo domus utriusque nostrum*; *contentio vestrum*, plane utique ut *labor mei*; *labor nostri utriusque.* Sallustianum illud *majores vestrum*,

jecta exempla demonstrabunt. Cicero ad Curionem; *Eam autem tui unius studio me assequi posse confido:* idem libro sexto ad Ampium; *Vincebatur enim fortuna ipsa debilitatæ gratiæ nostræ, tui charitate, & meo perpetuo erga te amore;* id est, quia me amas, & te amo. Hoc testimonium quum Valla non intellexisset, fœdissimè deturpat. Cicero pro Marcello; *Quis non intelligat, tua salute contineri suam, & ex unius tui vita pendere omnium:* idem Attico lib. 9. *Nihil malo, quam me mei similem esse, & illos sui:* idem Catilina; *Uterque pro sui dignitate, & pro rerum magnitudine;* idem libro 2. Finib. *Ut & sui, & Matrodori memoria colatur:* idem in Universitate; *Ita se ipse consumptione, & senio alebat sui:* ibid. *Imitantes effectorem, & genitorem sui.* ,, [Plaut. ,, Cist. *Suarum opum nos volunt esse indigentes.* ,,* *suique omnium rerum nos indigere*, pro omnium ,, rerum suarum. Valerius Max. lib. 1. *Lento enim gradu ad vindictam sui Divina procedit ira:* idem lib. 1. cap. 6. *Priusquam exoptatum civium oculis conspectum tui offerres:* idem lib. 3. cap. 7. *Quid aliud est, quam sævientem fortunam in adjutorium sui convertere:* & paulo post; *Fiducia est, quæ æstimatione sui certo pondere examinat.* Plin. lib. 22. in

strum, genuinum esse, ne hodiernorum codicum scripturæ debuisse concedere, firmissimum & indubium Gellii XX. 6. testimonium probat, & proinde nos in Animadversionibus historicis cap. X. Sallustio asseruimus & restituimus. Sed & ne de ipsa phrasi dubites, en similem plane apud Plautum Menæch. V. 9. 97. *Vestrum patri filii quot eratis.*

* *Suique omnium rerum nos indigere*] Male hic locus explicatur, & incassum huc adfertur à Scioppio. Sensus est volunt indigere nos sui, in omnibus rebus; *Omnium rerum* per Ellipsin dicitur pro *in negotio omnium rerum.* Cui similia loca, eorumque explicitam rationem vide in iis, quæ notavi ad pag. 119.

22. in procemio: *Complesse poterant miraculum sui, natura, atque tellus.* Seneca in Troade, act. 2. *Nullaque pars manet nostri:* idem Hercule Oetæo act. 3. *Et partem mei flerat omne saxum.* Cicero Attic. lib. 11. epist. 8. *Quintus misit filium, non solum sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei.* Ovid. 1. Metam. *Et pressa est gravitate sui:* ibid. lib. ultimo; *Parte tamen meliore mei:* & in carmine obscœno; *Quod partem madidam mei videtis.* Terentius Adelph. *Tetigine tui quidquam:* ibid. *Qui se in sui gremio positurum puerum dicebat:* idem Heauton. *Tot mea unius soliciti sunt causa.* Ubi Muretus ex antiquis exemplaribus restituit, *Mei unius.* Varro 3. Rust. cap. de villa; *Et quum hæc sit communis universi populi, illa solius tui.* Budæus in commentariis citat Ciceronem in Vatinium sic; *Quid ergo præstantius mihi potuit accidere, quam omnes hos cives meos judicare, civitatis salutem cum unius salute esse conjunctam?* Sic citat Budæus; nunc legitur, *cum mea uni us salute.* Plautus Aulular. *Neque tui me quidquam invenisti penes:* idem Pseudolo;

Si ex te tacente fieri possem certior Here,
Quæ miseriæ te tam miserè macerant,
Duorum labori ego hominum parsissem libens,
Mei, te rogandi, & tui, respondendi mihi.

Hæc Plauti verba expendit Gellius lib. 20. cap. 5. & insuper ait; *Itaque si dicere velis, Patrem mei, pro Patrem meum, quo Græci modo* τὸν πατέρα μου *dicunt, insitate quidem, sed rectè professò, eaque ratione dices, qua Plautus dixit,* labori mei, *pro labori meo.* Hæc ille; qui tamen si legeret illud Ciceronis, *Genitorem sui,* & *Effectorem sui,* & illud Maronis; *Et nunc*

magna

magna mei sub terras ibit imago : & illud Macrobii lib. 2. cap. 1. in somnio ; *Deinde tonus per naturam sui in duo dividi sibi aequa non poterit,* fortasse non diceret inusitate dici , *patrem mei.* In iis omnibus, quae citavi, testimoniis, si aliqua tibi videantur significare passionem, non valdè repugnabo; dum illud teneam , loco illorum poni posse possessiva ; ut, *Effectorem sui*, *Effectorem suum.*

Rursus nunc contendam, *meus*, *tuus*, *suus*, posse accipi passivè , & loco illorum posse succedere, *mei*, *tui*, *sui*. Cicero lib. 5. epist. *Ego quae tua causa feci ;* potuisset dicere tui, ,, [exemplo Plauti Mostel. *Urbem exsul linquat* ,, *hinc actus causa tui:*] idem Cic. Philippica 10. *An vero hoc pro nihilo putas, in quo quidem pro amicitia tua jure dolere soleo*, &c. * *Pro amicitia tua*, inquit Budaeus in commentar. *pro eo dixit , quod est ,* pro amore quo te prosequor , hoc est *quo tu à me diligeris ?* ,, [quomodo Ho- ,, rat. *Caesar qui cogere posset, si peteret per amici-* ,, *tiam patris, atque suam, non proficeret quicqam:*] idem

* *Pro amicitia tua*] Sic quidem & Cic. Famil III. 10. *Ut tuis inimicitiis suscipiendis oblivisceretur patroni.* Dubito tamen , an recte istam locutionem passive exponant Budaeus & Sanctius, sicut & illud Terentii *Nunquam odio tuo me vinces.* Istic nempe *amicitia tua* significat benevolum tuum, amicum animum, quo tu ac alium complecteris, vel te complecti significas. Hic *odium tuum* , significat molestiam tuam , qua alterum obtundis. Expressiora ac certiora sunt reliqua, quae Auctor heic attulit , quibus adde illud Catonis apud Gellium VII. 3 *Ne in servitute nostra essent.* Sall. Jug. 4. *Quae sane fuerint nostrae injuriae* h. e. nobis factae. Cic. Famil. X. 24. *Omnes gratas amicitias tua observantia, indulgentia, assiduitate vincam*, quo in loco male *tui* edi jubet , idque postulare Latini sermonis consuetudinem affirmat Stephanus in suo Pseudocic. P. 207 Coel. VIII. 1. *Tuae memoriae dare operam.* Nep. Lys. 4. *Ita ille imprudens ipse suus fuit accusator.*

idem 2. Catil. *Invidiæ mea levandæ causa*; id est, quam alii de me habent: idem 1. Catil. *Patria te nihil judicat, nisi de patricidio suo, cogitare.* Terent. Eunuch. *In ea utilitatem ego faciam ut cognoscas meam.* Hic passive. Rursus Cic. ad Tironem; * *Utilitatibus tuis possum carere.* Activè; vide Muret. 2. Catil. Terent. Phorm. *Nam neque negligentia tua, neque id odio fecit tuo.* Laurentius dixisset *tui*: idem Heaut. *Et lachrymis oppletos totum sibi, ut facilè scires desiderio id fieri tuo*: idem Phorm. *Nunquam odio tuo me vinces.* Itaque *nostra querela est*, & quam habemus, & quæ de nobis habetur. Martial. lib. 5. *Jam precor oblitus nostræ Vulcane querelæ parce.* Valerius Maxim. lib. 9. cap. 2. *Nam quum animadverteret quantum suo odio patria, teneretur, timori remedium scelere petivit*: idem 6. cap. 2. *Vidi eodem habitu, & quiritatu tuo*; id est, in querela tui. ,, [Livius lib. 3. *Multi exsulum cæde sua* ,,*fœdavere templum.*] Sed hujusmodi plura quilibet passim leget. Causa igitur qua vetamur dicere, *Hic liber est mei, & mei interest legere*, non passio est, sed ut vitemus, ambiguitatem, quam facile vitamus, si genitivis primitivorum alios genitivos substantivorum non addiderimus: neque enim eodem sensu dicam, *Miserere mei*; & *Miserere mei præceptoris*, nam illud *mei* est primitivi, hoc vero derivativi. Si vero ambiguitas in causa est quominus hos genitivos non recipiamus, ubi ea non possit contingere, recte eis utemur. Quare quum illis addideris † genitivos adjectivorum, non er-

* *Utilitatibus tuis*] Dicitur hoc eodem modo & sensu, quo superius.

† *Genitivus adjectivorum*] Et maxime participiorum passive-

errabis; ut, *liber est mei solius. Tui unius*; vel, *Tua unius interest legere.* Cicero Lentulo; *Quocumque tempore mihi potestas praesentis tui fuerit.* Terent. Heaut. *Atque inopis nunc te miserescat mei.* Cicer. *Tui unius studio:* idem; *Ex tui unius vita;* & quæ citavimus ex Varrone; *Hæc sit communis universi populi, illa solius tui.* „ [Aberit etiam „ ambiguitas, si additus substantivi genitivus, „ alium porro genitivum regat; ut, *Miserere* „ *mei patris tot liberorum:* id est, miserere mei „ qui tot liberorum pater sum.] Sed ut dixi, Mei, Tui, Sui, Nostri, Vestri primitivorum, fugiuntur merito; propter solam ambiguitatem, non propter passionem. At dices; ostende nobis hanc amphiboliam, præcipuè in *nostri*, & *vestri*. Ostendam paucis his orationibus; *Meus populus legibus gubernatur, solius tui semper fuit sine lege vivere; Noster præceptor est doctus; vestri autem semper fuit malè docere.* Imò etiam si istis primitivis addas * substantiva, quæ genitivis non aptè jungantur, ambo rectè ponentur in genitivo; ut si dicas, *Miserere mei peccatoris:* nam hic non contingit amphibolia, quæ contingit in hac forma; *Miserere mei patris:* hic enim nescias, an *mei* sit à *meus*, an ab *ego*. Quare tutius consilium fuerit, iis genitivis primitivorum abstinere, quod si feceris, latinè rectè dicis; *Mei præceptoris*, vel *mei regis*, vel *vestri magistri interest imperare;* quia illud *mei*, & *vestri* semper est ab

vorum. Cic. Fam. III. 6. *Non dubiam spem mei conveniendi mihi afferebas.* ep. 10. *Purgandi mei necessarium videtur esse tempus.* V. 21. *Te summâ cupiditate affectum videndi mei.* &c.

* *Substantiva quæ genitivis &c.*] Vel etiam quæ fœminini sunt generis. Veluti Ennius apud Nonium in *Miserete*: *Miserete mei annis.*

ab adjectivo *meus*, & *vester*. Et certe nulla alia de causa dicimus, *Cujus*, vel *Cuja interest*; *Cujus*, vel *Cujum est pecus*, nisi quia non contingit amphibologia.

Restat modo evertenda Vallæ opinio circa hanc eandem doctrinam; Verba illius sunt; *Lib. 2. cap. 1.* *Videmus licere dicere*, Meam unius operam, Tuum solius studium; *non tamen dicemus*; Meum Laurentii studium'; tuum Prisciani prædium, sed *Meum studium, qui sum Laurentius*; *Prædium tuum, qui es Priscianus*. Hæc ille. Ego, si quid addendum esset in his formis, libentius dicerem; *Non mea Pompeji, sed tua Cæsaris interest*; quam, *mea qui sum Pompejus*, & *tua, qui Cæsar es*: nostra enim regula est; * si possessivis addatur aliud nomen etiam proprium, illud in genitivo potest poni; ut, *Opes Siculas Verris*; *Villa Tusculana Ciceronis*; *in paterna domo Neronis* Cicero ad Trebatium libro 7. *Litteris tuis primorum mensium vehementer commovebar*. At dices, in cæteris possessivis verum hoc esse, sed *meus, tuus, suus*, aliter se habere: imo vero ego in universum de omnibus possessivis idem præcipio. Cicero 1. Tuscul. *Theodori quidem nihil interest, hu-*

* *Si possessivis addatur*] Pleraque, quæ sequuntur, longe alienissima sunt ad evertendam Vallæ sententiam. Veluti *Literis tuis primorum mensium*. Non quæritur utrum ita dici queat, sed an, *Tuis Trebatii literis*. Similiter, *Quantum meum studium extiterit dignitatis tuæ*, si huc pertineret, debuisset dici, *Quantum meum Ciceronis studium*. Et sic, ut dixi, pleraque. At manifeste contra Vallam est, quod ait Plautus Menæch. V 2. 8. *Tuum Apollinis imperium demutat*. Intelligitur autem in his non tam genitivus *tui*, quasi diceretur *tuum imperium tui Apollinis*: Ut voluere Scaliger ad Catullum, & Vossius, sed potius, ut Magnus Gronovius ad Plaut. Pseud I, 1. 3. *Tuum imperium, quod est Apollinis*.

humine, an sublime putrescam. Deest, *mea*, propter putrescam; ut sit, Mea Theodori. Quod si non credis, audi Valerium Maxim. libro 6. cap. 2. de eodem Theodoro; *Mea quidem nihil interest huminé, an sublime putrescam.* Cicero 2. Philip. *Ille nunquam concionatus est nudus, tuum hominis simplicis pectus vidimus.* Valla diceret; *Tuum pectus, qui es homo simplex.* Cicero 5. Verr. *Ne tua quidem recentia proximi Prætoris vestigia persequi poterat*, idem pro Sextio; *Quem non tam admiror, quod meam legem contemnat hominis inimici:* idem ad Crassum; *Quantum meum studium extiterit dignitatis tuæ:* idem ad Lentulum; *Nam nostra propugnatio, ac defensio dignitatis tuæ.* Livius; *Quod meum factum, dictumvé Consulis gravius, quam Tribuni, audistis:* idem libro 7. de Valerio Corvino; *Quum desiluisset ex equo; Nostrum*, inquit, *peditum illud, milites, est opus*; id est, nostrum opus, qui sumus pedites: idem libro 8. *Ut nostro duorum jam hinc eventu cernatur.* Cato ad Ciceron. *Tuam virtutem domi togati; armati foris.* Cic. L. Paulo Cons. *me consulem tuum studium adolescentis perspexisse.* Plin. lib. 8. epistol. *Post judicium tuum viri eruditissimi, gravissimi, ac super ista verissimi.* Seneca in Hippolyto; *Quis meas miseræ deus, aut quis juvare Dædalus flammas queat.* Et illud Boëtii, quod reprehendit Valla; *Solantur mœsti nunc mea fata senis.* Cæcilianus apud Marcellum; *Mea hominis quid referat.* Virgil. in Ciri. *Perque tuum memoris haustum mihi pectus alumnæ:* idem 6. Æneid. *Et pater ipse suo Superum jam signat honore*; id est, suo Deorum honore, & Æneid. 12. *Postquam arma Dei ad Vulcania ventum est.* Apul. lib. 8. *Quæ res circumstantium ab emptione mea, utpote ferocissimi, deterruit animos.* Ovid. 1. Amorum; *Ut mea defun-*

functæ molliter ossa cubent. Terentius Hecyra; *Ut ne cui mea longinquitas ætatis obstet:* idem; *Nam herilem filium ejus duxisse audio uxorem:* idem; *Paternum amicum me assimulabo virginis.* Et in sacris 3. Reg. 3. *Tulit filium meum de latere meo ancillæ tuæ dormientis:* & illud quod damnat Valla ad Corinth. *Salutatio mea manu Pauli.* Qua etiam forma dixit Ausonius ad Theonem epist. 4. *Anticipesque tuum Samii Lucumonis acumen:* id est, tuum acumen Lucumonis, ut recte annotat Joseph, Scalig. l. 2. c. 12. in Auson. ubi hanc phrasin à Grammaticorum tenebris in lucem vindicat: idem in Catullum 46. 18. *ita autem construendum, quasi dixisset; tuum pectus monstri;* tum citat quædam ex superioribus, deinde addit; *Quæ omnia dicta sunt per Ellipsin Tui. In Græcis minus laboraremus* τ̃ σωδῆν σου μειρακίου; *ita hic pectus monstri; id est, pectus tuum, qui monstrum es.* Sed vide locum Scalig. Ex aliis possessivis junctis cum genitivo nominis proprii, & appellativi possem innumera exempla colligere; ut, *Imperatorius vultus Marii; Catuli Cumana villa; Calvi Licinii hipponacteum præconium; Fraternum nomen populi Romani; in æde Jovis Mariana; Fructibus Agrippæ Siculis; Litora fraterna Erycis; Nocturna Orgia Bacchi; Augusti paternus animus,* & alia hujusmodi innumera. Elegantius itaque credo dici; *Meum præceptoris officium*, quàm Meum officium, qui sum præceptor: non tamen dissimulabo dixisse Terent. *Mea, qui sum natu maximus*, & Ciceronem pro Sylla; *Vestra, qui dixistis, hoc maxime interest.* Sed Cicero hæc aliter dixisse non potuit, non enim hic participio erat locus.

L I-

LIBER TERTIUS.

Cap. I.

De Constructione verborum. Exploduntur impersonalia Grammaticorum.

IN verborum constructione duo considerandâ sunt, Concordia, & rectio. *Concordia* est mutua complexio nominis, & verbi, quando nomen in debitam verbi personam, seu domicilium recipitur, quæ conjunctio ostendit verbum esse personale. *Rectio* est quum verbum ostendit vires & effectum in rem aliquam, unde verbum ostenditur activum, vel passivum. Dicamus igitur de personalium concordia primum; deinde de activorum, & passivorum rectione. *Constructionis species. Concordia. Rectio.*

Veteres (inquit Fabius) *verba modo, & nomina, & conjunctiones tradiderunt; videlicet quod in verbis vim sermonis, in nominibus materiam; quia alterum est, quod loquimur, alterum de quo loquimur; in conjunctionibus autem complexum eorum esse judicaverunt.* Hæc Fabius. Si igitur oratio, quemadmodum cæteræ res natura constantes, forma, & materia constat, sine nomine, & verbo nullus unquam sermo efformabitur; quod elegantissimè ostendit Plato in dialogo de Ente, in hæc verba; *Hosp. Duo sunt genera declarationum earum, quæ in voce fiunt, ad rerum naturam significandam. Th. Quo pacto? Hosp. unum quidem ὀνόματα, id est nomina; alterum ῥήματα; id est, verba, vocatur. Th. dic utrumque. Hosp. Declarationem, quæ actio-* *Lib. 1. cap. de Gramm.*

actiones significantur, Verbum dicimus. Th. sic est, Hosp. signum autem vocis agentibus ipsis impositum. Nomen Th. Prorsus. Hosp. Ex solis nominibus continuè prolatis oratio nunquam efficitur, neque rursus ex verbis absque nominibus pronuntiatis. Th. quomodo? I[illegible] Ut ambulat, currit, dormit, & alia verba, quæ[illegible]e actiones significant, quamvis omnia eo ordine [illegible] continenter quis protulerit, nunquam efficiet orationem. Th. quomodo vero? Hosp. Rursusque quum dicitur leo, cervus, equus, cæteraque nomina; quæ ipsos agentes significant, efferuntur, nondum hac continuatione efficitur oratio; nullum enim in hoc, vel illo modo negotium, aut otium, neque natura verè, vel ficte significant prolata, priusquam ipsis nominibus verba misceantur, quando autem adaptantur, statim fit sermo, & prima horum complexio, licet brevissima, est oratio. Th. Quomodo verò ista dicis? Hosp. Quum aliquis dicit, Homo discit, *nonne hanc orationem, & primam, & exiguam esse ais? Th. Rectè.* Hæc, & alia latius Plato: idem affirmat Aristoteles in principio secundi περὶ ἑρμηνείας. Ex his elicimus, etiam verbum per se sumptum nihil aliud esse, quam vocem quandam nihil prorsus significantem, nisi suppositum accedat; eaque causa movit Platonem, & Aristotelem, ut quum de verbo agerent, in tertiis personis tantum exempla proponerent; Ut, *sanatur, ægrotat, currit, dormit:* si enim ægroto, & curro dixissent, orationis, non verbi exemplum adduxissent. Ubicunque igitur fuerit in oratione verbum aliquod, nisi suppositum intelligas, aut aliunde quæras, sensus nullus apparebit; unde ridicula sunt Grammaticorum *Impersonalia*, quæ totum Platonis, & Aristotelis dogma evertunt. Evertamus & nos sigillatim eorum Impersonalia exemplis adducendis.

Vide ad pag. 62.

Ac-

Accidit, contingit, evenit, liquet, ,, [*licet*,] & cæt. cur dicantur Impersonalia non video; quandoquidem nunquam supposito carebunt. An obscurum est, Infinitum, vel * totam orationem sumi pro supposito? ,, [*Res*, quoque, ,, *Casus*, vel *Eventus* plerumque subaudiri pos- ,, se?] Sed accipe clara supposita. Ovid 1. Metam. *Mox ubi creverunt, naturaque mitior illis contigit:* idem 2. Metam. *Nec contigit ullum vox mea mortalem.* Ut igitur dicimus, *Accedit ægritudo, calamitas, morbus*, ita dicimus, *accidit ut ille veniret*, Cic. pro Milone; *Qui dies quàm crebro accidat, experti debemus scire.* Tacit. *En accido ad tua genua.* Contingo, idem fere est, quod tango. Horat. *Nam neque divitibus contingunt gaudia solis.* Ovid. *Contigerat nostras infamia temporis aures.* Evenire, idem quod venire, ,, [adeoque in *Evenit* subauditur, *Eventus*. ,, Plaut. Rud. act. 2. sc. 1. *Cibum captamus è mari; sin eventus non venit, neque quicquam captum est piscium, dormimus incœnati*] Sed hæc probationis non egent.

Accido.

Contingo.

Evenio.

,, [*Licet*, semper vel nominativum, vel ver- ,, bum infinitum, vel totam orationem habet ,, pro supposito. Cic. *Peccare nemini licet; Civi* ,, *Romano licet esse Gaditanum*; *Non mihi idem li-* ,, *cet, quod iis qui nobili genere nati sunt; Hic pu-* ,, *gnes licet, non repugnabo.* Terent. *Licet vivere* pro ,, quo recte quoque dicitur, *Licet ut vivas*, *Li-* ,, *cet te vivere*, *Licet tibi vivere*, id est, vivere ,, te, est licitum, & tibi est licitum: *id enim* ,, *li-*

* *Totam orationem*] Corn. Nepos. Pausan. cap. 5. *Dicitur eo tempore matrem Pausaniæ vixisse.* Gell. Noct. II. 4. *Videtur eum significare velle.* IV. 11. *Videtur causam erroris fuisse.* Pomp. de Or. jur. 2. *Ipsum Romulum traditur populum R. divisisse in xxx. curias.*

,,*licere dicimus, quod cuique conceditur*, ait Cicero.]

In verbis, quæ falsò dicuntur naturæ; ut, *pluit, fulminat, lucescit*, placet Linacro, & doctis, intelligi suppositum cognatæ significationis; quæ causa est, ut fere nunquam nisi in tertiis personis reperiantur: sed nihil erit impedimento, quominus verbum *pluit*, primam personam habere dicatur; si modo loquatur Deus. Integra ergo est oratio; *pluit pluvia, fulget fulgur, lucescit lux*: licebit tamen pro proprio recto suppresso, aliud exprimere; Ut, *Deus pluit*, & *pluunt lapides*. Plaut. Mostell. *Malum quum impluit cæteris, non impluat mihi.* Martial. lib. ô. *Qua vicina pluit Vipsanis porta columnis.* Tibull. lib. 2. *Multus ut in terras deplueritque lapis.* Statius; *Saxa pluunt.* Plinius lib. 2. cap. 56. *Effigies quæ pluerat spongiarum ferè similis fuit.* Virgil. *non densior aëre grando, Nec de concussa tantum pluit ilice glandis:* idem; *Magnus dum Cæsar ad altum Fulminat Euphratem:* idem; *Porta tonat Cœli.* Plinius in procemio; *Quanto tu patris ore laudes tonas.* Cicero; *Jove tonante, & fulgurante.* Terentius; *Lucescit hoc jam:* sic enim dispungendus locus; Nam *Hoc*, antiqui cœlum appellabant. Plautus Amphit. *Eamus Amphitruo, Lucescit hoc jam*; idem Curcul. *Nam hoc quidem haud multo post luce lucebit.* ,, [Nepos ,, in Pelop. *Vesperascente cœlo Thebas possunt perve-* ,, *nire.* Plaut. Amph. *Nunc te nox mitto, ut cedas* ,, *diei, ut mortalibus illucescat luce clara, & candi-* ,, *da;* Subaudi *Cælum:* idem Capt. *Atra pix te a-* ,, *gitet, tuoque capiti illuceat.*] Cicero pro Milone; *Ei elucescet aliquando ille dies.*

Immo dies.

Miseret, tædet, piget, pudet, pœnitet nominativum habent cognatum, ut lib. 2. cap. 8. in genitivi constructione diximus; sed hunc non ex-

exprimunt, ut pote certiſſimum, alios tamen admittunt. ,, [Plaut. Stich. actu 1. ſc. 1. *Me* ,, *quidem hæc conditio nunc non pœnitet.* Juſtin. I. ,, 11. *Athenienſes ſicut primi defecerant, ita primi* ,, * *pœnitere cœperunt*; ſubaudi *ſe*, quaſi eſſet, pœ- ,, na affecerunt.] Terent. Adelph. *Quem neque pudet quidquam, neque metuit quemquam.* Ovid. ad Piſonem; *Nec pudeat Phœbea Chelys, ſi creditur illis Pulſari manibus, quibus & contenditur arcus:* ,, [& 3. Artis; *Præcipue noſtrum eſt, quod pudet,* ,, *inquit, opus;* id eſt, quod pudore afficit.] Martialis; *Nulli, Thai, nega, ſed ſi te non pudet iſtud, hoc ſaltem pudeat, Thai negare nihil.* Plaut. Pſeud. *Quod pudet, facilius fertur, quam illud, quod piget:* idem Mercator. *Nihil Charine te quidem quidquam pudet.* Lucanus; *Semper metuit, quem ſæva pudebunt ſupplicia.* Terent. Phor. *Quod te obſecro, ne plus, minuſve faxit, quod nos poſtea pigeat:* idem Adelph. *Non te hæc pudent?* Seneca l. 1. de ira: *ira ea tædet quæ invaſit*, id eſt, deteſtatur & odio habet. Gell. l. 1. *Verbis ejus defatigati pertæduiſſent.* Cic. *Plura me ad te ſcribere pudet;* ubi infinitum pro ſuppoſito eſt ,, [qua- ,, ſi dixiſſet, ſcriptio plurimum pudet me.] Plaut. Sticho; *Idne pudet te?* idem Caſina: *Ita nunc pudeo, atque ita nunc paveo:* Valer Flacc. lib. 2. de Vulcano; *Adclinem ſcopulo inveniunt, miſerentque, foventque.* ,, Lucr. l. 3. *Vivus enim* ,, *ſibi cum proponit quiſque futurum, Corpus uti vo-* ,, *lucres lacerent in morte, feræque, Ipſe ſui miſeret;* ,, ubi ſubaudimus *Se*, ut ſenſus ſit, ipſe ſe mi-

* *Pœnitere*] Cic. de invent. II. 13. *Utrum id facinus ſit, quod pœnitere fuerit neceſſe.* Sueton. Claud. 43: *Signa quadam pœnitentis de matrimonio Agrippinæ dedit.* Vitell. 15. *Nec multo poſt pœnitens facti.* Sall. Hiſtor I. *pœnitens conſilii.* Idem in fragm. *Non pœniturus.*

,, ſerum facit miſeria ſui. Cicero, *Tædet id i-*
,, *pſum, vehementerque pœnitet*; id eſt, tædio eſt,
,, tædio me afficit.]

Delectat, Juvat, Decet, Oportet, Libet, Perſonalia, & verè activa ſunt, ſive in tertiis, ſive in aliis perſonis. An quum dicis, *multos caſtra juvant*, & *hoſtem ferire juvat*, illic *juvant*, eſt perſonale, hîc imperſonale? Ridiculum. Cicero pro Balbo; *Eſt enim aliquid quod non oporteat, etiamſi liceat; quidquid vero non licet, certè non oportet*. Terent. *Adhuc Archillis, quæ adſolent, quæque oportent ſigna ad ſalutem eſſe, omnia huic eſſe video*: idem; *Hæc facta ab illo oportebant, Syre*. Lucanus Lib. 3. *Non robore picto Ornatas decuit fulgens tutela carinas*. Cic. 1. Officior. *Nec velle experiri, quam ſe aliena deceant*; *id enim maximè quemque decet, quod eſt cujuſque maxime ſuum*. Plaut. Sticho; *Secundas fortunas decent ſuperbiæ*: idem Pſeud. *Ubi lepos, jocus, riſus, vinum, ebrietas decent*. Martialis in Spectaculis, de leone occiſo; *Herculeas potuit qui decuiſſe manus*. Finge leonem loqui, aptè diceret; *Ego deceo manus Herculeas*. Statius lib. 10. Thebaid. elegantiſſimè uſus eſt prima perſona, quum ſacerdos quidem ſic Apollinem alloquitur; *Si non dedecui tua juſſa, tulique prementem*. Columella lib. 5. cap. 12. *Mulieres quidem ſi lactis copia premuntur, cytiſum aridum in aqua macerari oportet*. Plaut. Moſtell. *Nam quod tibi lubet, idem mihi libet*.

Curritur, Statur, Ambulatur, verè perſonalia ſunt, & verè paſſiva; ut, *Trepidabatur à Cæſare*, deeſt *trepidatio*: nam ſine nomine, & verbo non fit oratio. *Nomen* voco rectum ipſum cum Ariſtotele. Vidit hoc Priſcianus lib 18. ſic diſputans; *Sed ſi quis & hæc omnia im-*

impersonalia velit inspicere penitus, ad ipsas res verborum referuntur, & sunt tertiæ personæ, etiam si primæ, & secundæ deficiant; unde *Participia inveniuntur, curritur, cursus, & decurso spatio:* idem paulo post; *Teste sapientissimo domino Apollonio, & Doctore meo Theotisto, quod in institutione artis grammaticæ docet, possunt habere intellectum nominativum ipsius rei, quæ in verbo intelligitur: Nam quum dico* curritur, cursus *intelligitur; &* sedetur, sessio: *Et* ambulatur, ambulatio; evenit, eventus. *Sic & similia, quæ res in omnibus verbis etiam absolutis necesse est ut intelligatur, Ut*, Vivo vitam; & Ambulo ambulationem; & sedeo sessionem; & Curro cursum. Hæc aurea Prisciani verba si grammatici intellexissent, non tot tenebris hactenus essent offuscati. Apollonii verba, si quis requirat, hæc sunt ex 3. lib. μέλει Σωκράτει, ὥσπερ ἐπινῶ καὶ αὐτὸ ἀναδέχεσθαι νόον μένειν εὐθεῖαν, τὴν κατὰ τοῦ παρυφισταμένου πράγματος ἐν τῷ μέλει.

Contra Priscianum stulte admodum, & proterve debacchatur Augustinus Saturnius lib. 3. cap. 11. in suo sophistico Mercurio, quem nostra Minerva supplantabit. Illius verba sunt; *Nec satis habes Prisciane, quod ipse te levitatis infamas, nisi etiam Apollonium, & Theotistum præceptorem tuum una tecum traducas? Dii te eradicent Prisciane, cum tua ista doctrina; sic enim primum tollis omnia impersonalia passivæ terminationis; nam quibus verbis nominativus ejusmodi intelligitur, ea manifeste sunt personalia: deinde sic omnibus passivam tribuis significationem. Verum enim vero ratio tamen isthæc tua, si vera, ea per totam verbi naturam, ac declinationem subintelligatur oportet; neque enim major ratio præsentis, quam cæterorum temporum. Itaque qui nominativus verbo præsentis temporis per*

Augustini Saturnii invectiva in Priscianum.

te intelligitur, idem vel per totam reliquam ejusdem verbi naturam, ac declinationem subintelligatur necesse est. Quare quum Tacitus ait, procursum ab hoste; *Et Cicero;* non est ab isto perseveratum; *&* *Plinius Cæcilius;* à quibusdam reclamatum est; *Et Livius,* migrandum est à parentibus, *hic ego te, hic te appello Prisciane, dic obsecro, tuus iste nominativus an hujusmodi verbis præteriti perfecti temporis recte intelligi potest? nullum enim excipis, nec tempus, nec impersonale. Age, periculum faciamus.* Procursum est procursus; *Divi boni, quid hoc portenti est?* Perseveratum est perseveratio; proclamatum est proclamatio; migratum est migratio; sessum est sessio; ambulatum est ambulatio; peroratum est peroratio. *O mentis inops, qui intellectus iste tuus, quæ dicendi ratio, vel potius quæ insania?* Hæc ille futilis Mercurius. nunc Minervam audiamus.

Causæ dictio pro Prisciano. Dii te eradicent Augustine, cum tuis istis cavillis; sic enim tollit Priscianus omnia impersonalia passivæ terminationis. Fateor libentissimè; quis enim sanus non tolleret? nam quibus verbis nominativus ejusmodi intelligitur, ea manifeste sunt personalia, ut tu verissimè asseris; Deinde sic omnibus passivam tribuit significationem. Fateor id quoque; nam quæ dementia est dicere, *Curritur, todos corren,* ,, [*tutti corrono;*] *Pugnatur, todos pelean;* ,, [*tutti combattono;*] *Vivetur, todos viven,* ,, [*tutti vivono?*] quum potius dicendum sit, *correse, peleasse, vivese,* ,, [*si corre, si combatte, si vive;* ,, Germanicè, **Man lauft / man streitet / ,, man lebet**;] ut, *Hac melius itur in agrum, Por ,, aqui se va mejor al campo,* ,, [*per di qua meglio si ,, và al campo.*] Præterea qui magis tibi venit in mentem, hæc verba significare actionem,

quam

quam cætera passiva; ut, *amatur*, *legitur*? Nam si, *curritur ab omnibus*, significat *omnes currunt*; *veritas amatur ab omnibus*, significat, *Omnes amant veritatem*; & *cædimur ab hostibus*, *hostes cædunt nos*: decepit te Grammaticorum turba, quæ planè sensu communicaret. Tertium quod Prisciano objicis hoc est; si in *curritur*, & *ambulatur*, intelligitur *cursus*, & *ambulatio*, in, *cursum est*, & *ambulatum est*, intelligeretur cursus & ambulatio. O mentis inops, quæ te vexat dementia? Hic tecum fustibus agendum erat, non ratione. An nescis omnia verba in *or*, carere præteritis? Quæ te impulit dementia, ut *procursum est*, *perseveratum est*, esse præteritum verbi diceres? Participia sunt, Augustine, & quum participium dico, * nomen adjectivum dico: dicimus enim, *decursus est campus*, *decursa est ætas*, *decursum est spatium*. Tum deinde, quotiescunque participium, seu adjectivum sine substantivo ponitur in neutrali terminatione, pro substantivo desiderat, vel totam orationem; ut, *Nuntiatum est regem venire*; vel infinitum sui verbi; ut, *pugnatum est*, subintellige *pugnare*; vel denique deest negotium; ut, *lectum est*, subaudi *negotium*. Et quum dicimus in activa *vivo*, *curro*, *dormio*, melius intelligitur infinitum, quod verè nomen verbale est, ut Priscianus docet, quam aliud nomen, propiusque adhæret verbo suum infinitum, quàm nomen ipsum verbale; ut, *vivo vivere*, quàm *vivo vitam*; & *curro currere*, quam *curro cursum*; atque ita in passiva; *Curritur*

N 5

* *Nomen Adjectivum dico*] Sed quod tamen tempus adsignificat. Et proinde *procursum est* revera significat præteritum verbi *procurrere* in passivo. Vide quæ disputavi supra ad pag. 89.

ritur currere, & *cursum est currere.* Et hæc Prisciani fuit doctrina, quam tu nullo modo es assequutus. A Prisciano stat Linacer lib. 6. quum agit de Ellipsi. *Appellativum*, inquit, *aliquod ejusdem significationis, cum absolutorum, cæterorumque neutrorum passivis iis, quæ nos genus vocamus tertium passivorum, subaudiri, Apollonio, ac Prisciano placere video; ut quum sedetur, sessio; quum curritur, cursus. Quod si quem tantorum virorum auctoritas movet, non video, cur is verba hujusmodi impersonalia statuat, potius quam personalia per defectum nominativi, qui videlicet certus est, & propterea non apponitur: nam qui ab hoc ejusdem significationis nominativo diversus est, is, utpote incertus; planè proferendus est* Ovidius; *Jam tertia vivitur ætas.* Martial. *Tota mihi dormitur hyems.* Horat. *Magna, minorve foro si res certabitur unquam.* Hactenus ille. nunc ad activorum disputationem transeamus.

Cap. II.

Omnia verba „ [non substantiam, sed acci- „ dens significantia] esse activa, aut passiva. Rejiciuntur Neutra, & communia, & commentitiæ Grammaticorum species.

Grammatici nescio quo errore inducti, verba omnia in quinque genera divisere, runt, Activum, Passivum, Neutrum, Commune, Deponens. *Nobis autem*, inquit Cæsar Scaliger, *satis sit, universum verborum ambitum in duo dividere, quæ actionem, & passionem significent; quemadmodum horum utrumque ad unum, quippe*

quippe ad ipsum EST, *quod est utriusque radix, & fundamentum.* Hanc Scaligeri rationem sic confirmare possumus; Philosophia, id est, recta, & incorrupta judicandi ratio, nullum concedit medium inter agere, & pati: omnis namque motus aut actio est, aut passio; imo, si rem penitus inspicias, actio, & passio nihil differunt, nisi ratione quadam, sicut *Acclive*, & *declive.* id quod docet Aristotel. 3. Physi. cap. 3. Quare quod in rerum natura non est, ne nomem quidem habebit. *Nil enim agens*, inquid Cicero, *ne cogitari quidem potest quale sit*: 2. *Acad.* idem secundo De natura Deor. *Mihi*, inquit, *qui nihil agit, esse omnino non videtur.* * Quid igi-

* *Quid igitur agent verba Neutra &c.*] Idem saltem, quod Nomina Neutra, quæ utique nec Masculini, nec Feminini sunt Generis, quum tamen item in rerum natura aliud Genus non sit. Distinctionis causa inventæ sunt hæ vocabulorum appellationes in arte Grammatica, quia quoddam discrimen occurrebat in natura significationis vocabulorum, & ita proprie & κατ' ἐξοχὴν verba *Activa* sunt dicta, quibus significatur actio unius in aliud, quæque idcirco Accusativum requirunt, quo, ut ait ipse Vossius de Construct. cap. 21. *actionis objectum vel effectum notatur. Neutra* ergo sunt ex sententia Grammaticorum, quibus nec actio unius in alterum, nec passio unius ab alio designatur, quæque usu vulgari accusativum sibi additum non habent, quia eorum actio proxime accedit ad habitum animi vel corporis, certe per se ipsa sine ullo extra se objecto aut effecto absolvitur: unde & *Absoluta* vocatur. Et ego sane, ut vere dicam, minime ineptam arbitror in indaganda significatione & natura verborum, distinctionem *actionis permamentis & transeuntis*, quam hoc capite ita prorsus rejicit Auctor. Etenim aliud longe est *sedere, jacere, dormire, calere, &c.* aliud *verberare, amare, docere, legere* &c. Illorum enim actio, quia non exseritur in alium, nihil extra se producit, sed ab & in uno eodemque homine fit & absolvitur, nullum utique requirit patientem, & proinde *permanens* in agente concipi debet, & recte etiam dici potest: cum è contrario isto-

istorum actio semper tendat in objectum suum vel effectum, quæ sunt extra ipsum agentem, atque idcirco *transiens*, non incommode appellatur. Ut adeo alia sit illorum actionis vel significationis natura, alia horum: & illorum quidem vel non appellanda sit actio, vel in arte saltem Grammatica statui debeat actio sine relato passionis, quicquid ex philosophia in contrarium disputet Sanctius. Certe usus ipse in Lingua Latina apertissime istiusmodi diversas actiones verbis hanc in rem de industria formatis distinxit. Nam postquam habuit jam verba *calendi*, *stupendi* &c. formavit tamen *calefacere stupefacere* &c. Quorsum? nisi ut ab actione illorum, si modo ea sit actio appellanda, distinguatur alia & diversa actio his verbis proprie eam in rem formatis. Et hæc causa, quare idem usus linguarum quibusdam verbis semper addat Accusativum, vel quod Accusativi vicem obtinet, aliis nunquam: seu, ut Sanctius diceret, quibusdam adjungat Accusativum alienum & varium, quo patiens designatur, in aliis intelligi velit cognatum, qui nihil significat. Interim haud prorsus repugno, quo minus omnia verba in O exeuntia censeantur Accusativum qualemcunque desiderare, qui in Verbis transeuntem actionem significantibus, & proinde varium admittentibus, exprimatur, in aliis, quia extra ipsum agentem nihil est, quod isto casu exprimi necesse sit, & quia idcirco in singulis verbis semper ille unus idemque esse debet, per Ellipsin omittatur. Ut ne repugnem, facit vel maxime, immo unice, quod ab omnibus verbis, quæ *Neutra* appellantur, potest formari tertia persona passivæ formæ, ut apud Terent. Eun *Quid agitur? statur.* Sic ergo & *jacetur*, *caletur*, *dormitur* &c. dici sane queunt. Plaut. Trucul. I. 1. 46. *Plus est scortorum, quam muscarum, cum caletur maxime.* In his autem intelligi sane videtur Nominativus, cujus suppressi eadem est ratio, quæ est Accusativi in verbis Activæ formæ similiter suppressi; adeo ut, si censemus hic desiderari Nominativum, etiam necessario statuere debeamus illic desiderari Accusativum istius Nominativi. Ceteroqui quod aliquando reperitur Accusativus Cognatus verbis additus, id sane per se nihil me moveret. Nam iste quidem casus non magis directe & proxime regitur semper à Verbo, quam cognatus Ablativus; seu æque ac hic sæpe pendet à præpositione, & significat aliquando simpliciter modum rei, vel Emphaticam intensionem. Modum significari patet ex eo, quod plerumque reperitur cum epitheto, quo manifeste modus rei designatur, & ut designari queat, requiritur utique cog-

cognatum verbi Nomen Substantivum, cui addi possit illud epitheton. Quum sine Epitheto occurrit, plerumque majorem solummodo Emphasin declarat, æque ac in Lingua Orientali מות תמות *moriendo morieris*: in lingua Græca *νίκη νικᾷν* Æl. Var. Hist. VIII. 15. *ἰδὼν εἶδον* Actor. VIII. 34. in Latina *parce parcus* apud Plaut. Aulul. quod male mutat Meursius in Mantissa cap. 4. Et sic *memoriâ meminisse*, *vitâ vivere*, *mori morte*, quo eodem plane sensu & modo dicitur etiam *mori mortem*, ut scilicet Accusativus regatur à suppressa sua præpositione, quæ est *κατὰ*, æque ac Ablativus à sua. Nec tamen hæc à me disputantur, ut rejiciam prorsus & ubique proximam Accusativi Cognati rectionem à suo Verbo. Nam revera *jurare jusjurandum*, *ludere ludum*, & similia manifesto sunt ejus constructionis. Verum ut ostendam, nullam mihi esse causam admittendæ in Verbis Neutris Cognati Accusativi Ellipseos, quod ille aliquando exprimitur quum aliter exponi possit & sæpe etiam debeat: Sed quod reperiuntur istorum Verborum Impersonalia Passiva, quæ ut ipsa non videntur construi posse sine Nominativo, sic istam Accusativi licet non necessarii confirmare videntur Ellipsin. Absque his si esset, sine ulla hæsitatione admitterem ego in Linguam Latinam Verba *Neutra* seu *Absoluta*, nullum Accusativum vel expressum vel intellectum desiderantia, siquidem Natura & usus plerarumque saltem linguarum distinxisse videtur significationes Verborum in significationes actionis vel *transeuntis* in alium vel *permanentis* in se ipsa: cujus posterioris significationis verba plerumque etiam in Lingua Latina sine Accusativis enunciantur, & semper enunciari possunt, quippe quum Accusativus ille Cognatus si maxime addatur, nihil faciat ad significationem rei, propter quam tamen inventa sunt singula vocabula, & ipsæ Linguæ. Sed tamen vel sic admittenda pene censeam verba illa *Neutra* per se sine Accusativo subsistentia. Nam & à *sum*, quod verbum est substantivum, & proinde vere *Neutrum* ac *Absolutum*, formari potest *Estur*, sicuti patet ex composito *Potestur*, *poteratur*, quorum exempla vide apud Voss. Anal. III. 36. Jam sicuti hæc non evincit, *τὸ sum* esse verbum Activum, sic nec *caletur*, *statur* &c evincere prorsus videntur, *caleo*, *sto* &c. vere esse Activa, quæ Accusativum requirant, quum veteres videantur sæpe illa impersonalia passiva formavisse, ut non semper ita accurate attenderint constructioni seu rationi Grammaticæ, id quod non semper eos fecisse, sæpius antea ostendi, & mox iterum probabo. Atque idcirco, inprimis si respon-

igitur agent verba neutra, ſi nec activa, nec paſſiva ſunt? nam ſi agit, aliquid agit; ſi vivit, aliquid vivit: cur enim concedas rem agentem in verbis, quæ neutra vocas, ſi tollis quid agant? An neſcis omnem cauſam efficientem debere neceſſariò effectum producere? Deinde etiam effectum non poſſe conſiſtere ſine cauſa? Quanto rectiùs Ariſtoteles, qui libro primo de generatione & interitu aſſerit, *in omni actione*

ſponderent ad interrogationem factam per Verbum paſſivum, concinnius ſibi viſi ſunt ejuſdem formæ verbum adhibere, etiamſi illud ceteroqui, nec ejus ſignificatio haberet aut admitteret Paſſivum. Ut adeo Terentius ad *Quid agitur?* maluerit eodem modo reſpondere, *ſtatur*, pro, ego ſto. Plaut. Perſ. 1. 1. 17. ad eandem interrogationem, *Vivitur*, pro ego vivo, pro quo etiam dixiſſe potuiſſet *Eſtur*. Et ſic porro alii pro, homines calent, dixerunt *caletur*, licet ceteroquin horum & ſimilium paſſiva non magis ſint in uſu, nec concipi queant, quam τȣ̃ *Sum*, nec in iis juſta ſit habita ratio perpetuæ ceteroqui verborum conſtructionis, quæ Nominativum ante ſe exigit. Sed & ſi maxime omnia in O. exeuntia requirerent plane Accuſativum, non tamen vel ſic ſemper in Neutris intelligerem Cognatum, ſed ſæpiſſime etiam Reciprocum, cujus Ellipſis in lingua Latina frequentiſſima eſt, etiam in Verbis, quæ natura & uſu ſuo actionem tranſeuntem notant, ſed quæ etiam neutraliter ſæpe per iſtam Ellipſin videntur poni. Tale eſt vulgatum illud, *quod bene vertat.* Sueton. Calig. 50. *Amatorio medicamento, ſed quod in furorem verterit.* Sic Aug. cap. 98. *Exercentes Ephebi* Sall. 1. Hiſtor. in oratione Philippi, *Ignoſcendo Populi R. Magnitudinem auxiſſe.* Ita *tondere*, *lavare*, *geſtare*, & quamplurima ſimilia in ſignificatu neutrali paſſim occurrunt. Vide Rivum, & Manut. ad Sall. Catil. 6. Putſchium ad Jug. 104. & maxime Voſſium Anal. III. 3. Utcunque ſit, prorſus cenſeo poſſe retineri in arte Grammatica appellationem *Neutrorum*, ut quoniam uſu conſtructionis, & natura ſignificationis diſtincta ſunt ab aliis, quæ actionem tranſeuntem notant, & quorum ſignificatio non poteſt concipi, niſi cum Accuſativo, in quem tendat actio, ſecus quam ſe res habet in illis, ut, inquam, proinde etiam appellatione aliqua diſtinguantur ab Activis, quaſi κατ' ἐξοχὴν ita dictis. Plura in hanc rem vide ad caput ſequens.

ne alterum eſſe quod agat, alterum quod patiatur. A Philoſophis, inquis, iſta ſumis; metuebam ne à lenonibus diceres; quaſi ulla ſit ars, quæ poſſit eſſe à ratione aliena. Itaque verba neutra neque ulla ſunt, neque natura eſſe poſſunt, quoniam illorum nulla poteſt demonſtrati definitio. *Neutra verba nulla ſunt.* Sed ſi Philoſophos ſpernis, audi etiam Grammaticos antiquos. Priſcianus; *Verbum eſt pars orationis cum temporibus, ſine caſu, agendi vel patiendi ſignificativum. Hac*, inquit, *definitione omnia tam finita, quàm infinita verba comprehenduntur;* *Lib. 8. cap. de verbo.* & neutra *etiam, quæ dicuntur abſoluta;* & deponentia *omnino naturaliter* vel *in actu ſunt*, vel *in paſſione.* Eadem ferè Anton. Nebriſſ. lib. 3. *Verbum*, inquit, *eſt pars orationis declinabilis, cum modis*, & *temporibus, agendi vel patiendi ſignificativa.* Apertius Cæſar Scaliger; *Quibus*, inquit, *manifeſtum eſt, verba neutra non eſſe ab activis ſejuncta.* Fatentur itaque omnes, quum rationem admittunt ducem, verba tantum in activa, & paſſiva poſſe dividi. Sed ſtatim revertuntur ad ineptias grammaticas, multa genera verborum comminiſcentes, & quod pejus eſt, per terminationes in *o*, & *or*, dividentes; * quaſi verborum

rum

* *Quaſi verborum natura per terminationes* &c.] Quidni, quum duplex ſit natura verborum, activa & paſſiva, Linguæ eam ſuis etiam terminationibus diſtinxerint, & cuique propriam dederint? Certe quum in Lingua Latina duplex ſolummodo ſit terminatio verborum O & OR, prout etiam duplex ſolummodo eſt natura, ex ſententia utique Sanctii, & quum altera ſit propria verbis actionem quamcunque ſignificantibus, altera vero iſti, ut paſſio actioni, reſpondeat, & revera paſſionem notet, nulla eſt cauſa, quare per terminationes illas genera ſeu Naturam verborum dividere refugiamus. Sed ait Sanctius, multa in OR exeuntia, quæ *Deponentia* appellantur, a-

ctiva

ctiva omnino sunt. At ego vix dubitem, hæc quoque verba primitivo usu & significatione, sed quæ nunc nobis lateat, fuisse vere passiva. Nam duæ hæ terminationes videntur omnino duplici verborum naturæ ex primo instituto constanter & proprie respondisse. Quod autem posteriorum temporum usus immane quantum in nonnullis à primitiva eorum significatione & constructione recessisse nunc nobis videtur; id vero accidit etiam quamplurimis in aliis adeo ut propria & prima significatio sæpe prorsus sit per recentiorem obliterata, & constructioni etiam propriæ successerit plane figurata, perpetuo sui usu speciem propriæ & nativæ præferens. Immo vero dum posteriores scriptores sæpe tantum attenderunt usui vocabulorum, qui suo tempore obtinebat, neque perspexerunt, aut indagaverunt nativam eorum significationem & constructionem, sæpe illi, prout phrases parum Grammatice interpretabantur, etiam longius errando processerunt, & eam verbis dedere constructionem, quæ neutiquam cum primitiva conveniret, & eorum significationem etiam aliquantulum inverteret. Quum dicitur *adire Regem*, certum est ex omnium sententia dici id per Ellipsin pro *adire ad Regem*, atque adeo Accusativum non regi proxime à Verbo. Sed tamen ipsi veteres plerique aliter eum accepere, ut patet ex eo, quod in passivis locutionibus eum converterunt in Nominativum, ut dixerint *Rex aditur*, & similia. Vide cap. seq. in voce *Adeo* & Notas ad vocem *Ambulo*. Hoc vero, si rem recta ratione æstimes, primitus revera ortum ex errore Grammatico, sed tamen deinceps usu continuo, penes quem est jus & norma loquendi, abunde comprobatum. Similiter mutata etiam significatio, dum unius verbi occurrunt aliquando diversissimæ significationes, ab eadem tamen origine descendentes per varios ductus. *Luere* Latinis significat proprie lavare, & sic purgare, ut patet ex compositis. At vero ea significatio in desuetudinem abiit, & usu invaluit, ut hoc verbum quasi proprie designaret purgationem seu expiationem criminis, quæ fit sacrificio piaculari, redemptione pecuniaria, aut quacunque pœna. Hinc *luere culpam spiritu* Phædr. fab. 68. *Ut cædes aliquo piaculo lueretur.* Liv. I. 26. Sic ergo recte & convenienter adhuc primitivæ significationi dicitur *luere peccatum*; at vero non ita recte porro, sed καταχρηστικῶς plane, *luere pœnam* dixerunt nonnulli, h. e. præstare, & solvere, atque ea ratione expiare culpam. Et hoc adeo invaluit, ut *luere* simpliciter in significatu solvendæ pecuniæ aut æris alieni frequenter sit positum. Sic itaque & deponentia, licet primitus

mitus haud dubie fuerint passiva, pleraque nunc præferunt significationem activam, frequenti olim usu figuratæ locutionis, quæ Accusativum audit passivis, sed quam ut propriam, tanquam Verbi activæ significationis cum suo casu, acceperunt tandem nonnulli, & ita deinceps adhibuerunt, ac formaverunt, ut in plerisque non amplius figurate nunc possit exponi, & multum etiam desciverit à pristina Verbi sui significatione. Confirmatur hoc ex quibusdam, quæ inter deponentia numerantur, & tamen maxime cum Ablativo, qui creditur significare ipsum Actionis objectum, construuntur, veluti *fruor*, *utor*, *fungor*, *vescor*. Hæc enim & similia vere esse passiva per τὸ *Vescor* demonstrari abunde potest. Explicatur id quidem, tanquam si proprie significet edere aliquid: & proinde etiam cum Accusativo junctum reperitur. Vide cap. seq. in v. *Vescor*. Sed tamen vel sic vere est passivum, & passivam habet natura sua significationem, quæ est hac vel illa re aut cibo ali, & sustentari in vita. Gell. IX. 4. *eos vesci avium & ferarum venatibus.* Et ibid. *nullo cibatu vescentem, sed spiritu florum vict tantem.* Clarissime Ulpianus l. 33. Dig. de rebus auct. jud. poss. *Si bona pupilli creditores possidere cœperint, dementia ex his fieri debet, vescendi pupilli causa. Vescendi* h. e. ut alatur & sustentetur. Manifeste hic videmus significationem verbi genuinam & passivam, quæ etiam ratio, quare maxime cum Ablativo reperiatur junctum. Et proinde Accusativus quando occurrit, explicandus is figurate, ut cum aliis passivis. Is ipse tamen si magis in hoc verbo fuisset frequentatus, mutasset tandem prorsus in opinione hominum veram ejus significationem & constructionis rationem, sicuti revera jam cœpit, dum verbum illud haberi jam cœptum pro deponenti, h. e. activæ significationis & constructionis. Simile quid deprehenditur in verbo *Censeri*. Dicitur enim passive revera *Censeri aliqua re*. Liv. I. 43. *Hæc classis censebatur undecim millibus.* Scilicet ipsi quidem cives bona sua in censum deferebant; sed à Magistratibus illa censebantur h. e. æstimabantur, si forte parum justo pretio ea detulissent: sed & si quid omitterent, cogi poterant à Censoribus, ut id quoque deferrent: & sic ipsi & patrimonium ipsorum, eo quoque *censeri* dicebatur, atque hinc ortum, ut homines etiam extra hunc proprie dictæ censionis casum dicantur *censeri ea re*, cujus in ipsorum æstimatione habetur ratio. Sed usus obtinuit, ut pro Ablativo in istis locutionibus tum propriis, tum translatis etiam Accusativus & crebo quidem adhiberetur, eodem

rum natura per terminationes, & accidentia, non per essentiam esset indicanda. An aliud est, *Afficio te injuria*, aliud, *prosequor te injuria?* & *osculor te*, & *basio te?* Activa hæc sunt omnia natura, quocunque fine terminentur: nam

tamen sensu, & constructionis ratione, ellipsi scilicet præpositionis. Quam tamen quia non observarunt Viri Doctissimi, verbum hoc passivum pro activo, & accusativum, tanquam si proxime ab eo regeretur, acceperunt, interpretando *Censeri*, per *in sensum profiteri*, vel etiam per ipsum activum *censere*. Sic certe Lipsius ad Tacitum exposuit illud Ovidii, *Hanc probat, & primis dilectam semper ab annis est inter comites Marcia censa suas*. Ait enim *Est censa pro Censuit. Satis nove, immo antique, ut affectatus est regnum, pro affectavit &c.* Immo vero sensus est, Marcia adeo hanc dilexit, ut semper eam inter comites suas habuerit, & ita, quando fuit censa comitum suarum nomine, hujus quoque nomine inter illas fuerit censa, ut hujus quoque ratio fuerit habita in censu comitum Marciæ. Dicitur autem *censeri hanc rem*, eadem ratione, qua *expleri mentem*, *moveri vultum*, *purgari bilem*, *indui aures aselli* &c. quæ Auctor infra adfert in Ellipsi præpos. κατὰ. Hæc verò documento sint, etiam Viros doctissimos, verba vere passiva accepisse pro deponentibus per causam, figuratæ locutionis, quam non perspiciebant, & ita nativam quoque significationem iis mutasse. Quod si id accidit hodie Viris sedulo indagantibus linguæ Latinæ vim & naturam, multo facilius id evenisse necesse est plerisque Veterum, qui nondum constituta Grammatica, eam ejusque rationem in constructionibus ignorantes, nec investigantes, simpliciter ex usu vulgi loquebantur. Unde haud dubie factum, ut hodie ista, quæ dicuntur *Deponentia*, prorsus etiam videantur passivam significationem deposuisse, seu nihil amplius passivi tum in vulgari significatione, tum in constructione præ se ferre. Id quod tanto factum proclivius, quod, licet propria ipsorum verborum significatio mutetur ex passiva in activam, eadem tamen maneat quod ad sensum. Nam eodem recidit, sive *vescor cibum* exponas per, alor & sustentor cibo, sive per, edo cibum. Similiter *gravari matrem*, *prætoria*, idem est, sive interpreteris molestia affici & onerari ad conspectum matris vel prætoriorum, sive simpliciter, fastidire matrem vel prætoria.

nam quæ vocantur *Deponentia*, activa omnino sunt; neque enim ideo ita dicuntur, quia sint aliud genus ab activis, sed quia fuerunt aliquando *Communia*, quæ simul actionem, & passionem significarent; sed quia deposuerunt passivam significationem, dicta sunt *Deponentia*; quasi dicas, *Activa deponentia*. Quum igitur in usu fuerunt verba communia, nulla erant deponentia, nunc quia sunt deponentia, * nulla erunt communia: quis enim nunc latinè dicat; *Tu amplecteris a me, & tu oscularis à me*; &, *liber interpretatur à præceptore*. Quod si dicas, reperiri aliqua participia in utraque significatione; dicam, id totum esse à me, qui assero aliquando fuisse verba communia, quorum vestigia remanent in aliquibus participiis. Quid, quod ex tuis deponentibus adducam participia passionem significantia? Ante Ciceronem multa verba fuerunt communia; unde ipse in officiis citat ex veteri poëta; *O domus Antiqua; quam dispari domino dominaris.* Inserit & Sallustius in Jugurtha orationem C. Memmii, in qua legitur; *quidquid sine sanguine civium ulcisci nequit.* Cicero in Oratore perfecto dixit; *Pes enim, qui adhibetur ad numeros, partitur in tria.* Partitur ibi passivum esse à Partio, dicendum est, non commune; quanquam mihi locus suspectus est, & fortasse legendum, *Numeros partitur*; id est, dividit. Itaque jam constat, omnia verba aut esse activa, aut passiva, ut ex Aristotele comprobavimus. Unde falsum est & illud, quod ex Categoriis Dialectici disputant, *inter agere, & pati* mi-

Deponentia sunt Activa.

* *Nulla erunt communia*] At Vide Voss. Anal. III. 4. & 6. ubi & videbis exempla τῶ *amplecti* & *interpretari* in sensu passivo.

medium esse jacere, stare, & situm esse; nam si jacet, aut sedet, aut situs est, aliquid agit, sedet enim sessionem, & stat stationem: ego enim illas Categorias, sive prædicamenta Aristotelis non esse, multis argumentis possum comprobare. Multò minus illa ferenda sunt apud Philosophos, & Theologos tritissima, *de actionibus permanentibus, & transeuntibus*; nam si actio est, aliquid agit.

Liber de Prædicamentis non est Aristotelis. Nulla est Actio permanens.

Turpiter lapsi multis modis Grammatici, qui verba seu activa, seu neutra, sive deponentia, in species partiti sunt. Primo quia *species* in grammatica non id, quod tu fingis, significant, sed id quod lib. 1. cap. 3. significavimus. Deinde nemo est, qui non videat, verba primæ speciei, sive *ordinem* vocare malis, esse etiam vel sextæ, vel quartæ, & aliarum etiam esse posse; nam *amo te*, dicimus; & *insania est amare tanti*; & *id amo te*; & *ecquid nos amas de fidicina istac*; & *ubi sunt qui amant à Lenone*, apud Plaut. Itaque si omnia verba sunt diversarum specierum, quid opus est his speciebus, id est tricis, & fallaciis? Dicam clarius, si omnia verba sunt omnium ordinum, aut si nullum verbum in his ordinibus habet propriam sedem, ita ut in aliam transire non possit, manifesta insania est iis specibus puerorum ingenia distorquere. Postremo in hoc maximè peccatur, quod etiamsi verum sit, verba primæ classis regere accusativum, quisnam sit ille accusativus ignoratur: quid enim est apud Latinos; *Fœmina reponit genus*, aut *mas reponit genus*, nullo monstrante? Aut quis unquam dixit, *ego amo Deum*, & *Deus amatur à me?* * num etiam

* *Num etiam dices*] Nullam mihi constare causam, qua re-

etiam dices, *facio orationem*; & *do tibi damnum*; & multa hujusmodi. Ex optimis scriptoribus hæc discenda sunt, non ex arte grammatica: nec grammatica docet latinè loqui, sed Latinum sermonem ad artem refert, ut tu postea ex latina imitatione latinè loqui discas. Quum igitur, secluso verbo substantivo, omnia verba sint aut activa, aut passiva, intelligendum est, Activa omnia vel in varios transire accusativos; ut, *facere verba*, *fidem*, *finem*: vel in unicum tantum, id est, in suum; ut, *vivere vitam*; *mori mortem*; *egere egestatem*; *furere furorem.* de quibus Ruffinianus Rhetor. lib. 2. sic ait; *Figura per pleonasmum;* ut, Mortem occumbere, & obire diem; & vivere vitam; & pugnare pugnam; & ire iter, *in quibus sive addas, sive tollas accusativum, idem manet sensus, & totidem virtute vocabula enumerantur:* idem enim est, vivo, & *vivo vitam*; idem, *careo pecuniarum*, & *careo caritatem pecuniarum*; idem est, *egeo medici*, & *egeo egestatem medici*: unde enim esset in passiva, *Egetur*, *Sedetur*, *Statur*, nisi activè diceretur, *egeo egestatem*, *sedeo sessionem*, *sto statum*, sive *stationem?* Sed jam nobis objicis, cur hos accusativos non invenimus? quia vitium esset apponere, vel saltem archaismus: nam olim frequens erat, *nocere noxam*; *servire servitutem*; nunc

Omnia verba prater Substantivum sunt vel Activa, vel Passiva.

O 3

re non recte dici queat, *ego amo Deum*, supra ad pag. 7. sum testatus. Similiter *facio orationem*, quidni ferri æque possit, ac dicitur *facio apologum* h. e. comminiscor. apud Plaut. Sticho. IV. 1. 64. Sic & Cic de Sen cap. 7. *Sophocles ad summam senectutem tragedias fecit.* Petron. *Poema*, Et *mortuo epigramma facere.* Porro Phrasin *damni dandi* confirmat utique celebris illa phrasis in Lege Aquilia, *Damni injuria dati.* Sed & sic Terent. Andr. I. 1. 116. *Nam si illum objurges, vita qui auxilium tulit, quid facias illi, qui dederit damnum aut malum.*

nunc nisi addendum sit adjectivum, pleonasmus erit: ut enim supervacuum est dicere, *Gaudemus gaudium*, ita necessario dicemus; *Tuum* vel *alienum gaudium gaudebimus*; *hunc furere furorem*; *consimilem ludere ludum*. & Græcis quidem, ut inquit Budæus in commentariis, familiare est, omnibus verbis seu transitivus, seu absolutis, seu passivis, seu deponentibus, nomina substantiva ab eisdem deducta in accusativo casu subjicere.

Illud porrò non est leviter advertendum, verba quæ uni tantum accusativo deserviunt; ut, *Vivo*, *Dormio*, posse multos alios recipere, dummodo per translationem idem significent quod proprius accusativus: rectè enim dicas de aliquo avaro; * *Vivit Pecunias*, id est, tota illius vita nihil aliud est quam meræ pecuniæ. Virg. *Corydon* † *ardebat Alexin*, id est, ardor, quem ardebat Corydon, erat Alexis, ,, [erat Ignis, quo conflagrabat Corydon.] In sacris aptissimè dictum est; *Terra germinet Salvatorem*. Sic dicimus; *Somniat thesaurum*. Cic.

* *Vivit pecunias*] Haud scio, an quisquam ita sit locutus. Certe quod ex Cic. Fam. XIII. adfert Noster, alienissimum est, ut patebit ex loco plenius inspecto, qui ita se habet. *Est enim in eo cum virtus, tum studia illa nostra, quibus antea delectabamur, nunc etiam vivimus*. Manifestum est τὸ *vivimus* non referri ad *studia*, sed ad *quibus*.

† *Ardebat Alexin*] Sic Gell. VII. 8. *Delphini pueros forma liberali miris & humanis modis arserunt*. Ceterum hic Accusativus per Ellipsin præpos. κατὰ omnino explicandus. Et simile prorsus est, quod apud Comicos passim occurrit *deperire aliquem*. Plaut. Amph. I. 3. 19. *Te efflictim deperit*. Terent. Heaut. III. 2. 15. *Minime miror Clinia hanc si deperit*, h. e. si propter hanc, & ad hujus desiderium prorsus perit amore. Similiter expon. *Pallere Eupoliden* h. e. pallere propter & ad lectionem Eupolidis, vel forte pallendo exhibere Eupoliden, ut nonnulla mox explicabimus.

Cic. lib. 13. epist. 28. *Tum studia illa, quibus ante delectabamur, nunc etiam vivimus.* Adrianus Turnebus lib. 10. cap. 1. Adversariorum, super illud Persi; *Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles. Audacter*, inquid, *dictum est*, Pallere Eupolidem; *ut si diceret*, pallere pallorem, *quod est, qui palles, quod tam impense illis poëtis operam impenderes, ut decolorem contraxeris insano labore vultum.* Hæc ille. Similia sunt; *Alios suspirat amores*; * *Crepat sulcos, & vineta.* de quibus suis locis. Advertendum insuper, accusativum cognatum, qui est in verbis simplicibus, posse etiam in compositus subintelligi; ut, *obiit, interiit, periit*, scilicet, *viam*, vel *iter*.

Cap. III.

Enumerantur ordine Activa multa, quæ hactenus credita sunt neutra impersonalia, vel deponentia.

Quoniam ex Aristotele citavimus, omnem motum, aut actionem, aut passionem esse, nihilque medium, quod neutrum possit verè appellari, consentaneum

 erit,

* *Crepat sulcos & vineta*] Heic est Ellipsis, non in constructione, sed in sensu. Nam revera Accusativi hi proxime reguntur à Verbo. sed quod interpretandum cum Ellipsi τῶ dicere, memorare: Atque adeo crepat sulcos est cum crepitu memorare & jactare. Sic Plaut. Mil. III. 1. 57. *Neque publicas res clamo, neque leges crepo.* Liv. I. 17. *Fremere plebs multiplicatam servitutem.* Sall. Jug. 104. *Postquam errasse Regem, & Jugurtha scelere lapsum deprecati sunt.* Sic *excusare morbum* &c. h. e. in excusando allegare, quamvis tamen hoc forsan etiam per Ellipsin exponi queat. Ita vero Tac. An. V. 2. *Magnitudinem negotiorum excusavit.* Et hinc Plaut. Asin. III. 1. 31. *Excusatio inopiæ.* Vide plura ad pag. 222. 223.

At vide Notas seqq. ut & ad sup. caput.

erit, verba neutra rejicere, quibus videlicet, id quod non est in rerum natura, velint Grammatici nuncupari. Ratio illorum, si ratio ea dicenda est, sic habet; Videmus verbum Amo, significare actionem, & verbum Amor, passionem: Sed verbum, Sedeo, in medio amborum est; quia nec actionem, nec passionem significat. Sed falluntur, qui hæc comminiscuntur; nam si verum scrutari velint, invenient profectò activa omnia in duplici constituta differentia: quædam enim uni tantum accusativo junguntur; ut, *vivo*, *sedeo*, *dormio*: quædam variis accusativis; ut, *amo*, *amplector*, *judico*. In illis * non apponitur accusativus, quia certissimus; in his apponitur, quia incertus. Unde illa, quæ tu vocas absoluta, vera & prima sunt activa, & in primo loco activorum collocanda. Itaque *sedeo*, † magis activum est, quam *amo*, aut *percutio*: Aristot. enim, & Cic. in Topicis hanc regulam nobis tradunt; *Quæ se ipsis contenta sunt*, *meliora sunt*, *quàm quæ egent aliis.* Et vero, quum dicis, *Petrus sedet*, *dormit*, *jocatur*, in quolibet horum sensum absolvisti, ita ut nihil desiderari videatur; at quum dicis, *Petrus fregit*, *percussit*, *vidit*, imperfectum sensum reliquisti; propterea quod manca illa verba sunt sine accusativi appositione.

Verba Activa duorum generum.

Nunc ad verba enumeranda me converto, quæ falsò neutra putantur; in quibus illud ve-

* *Non apponitur Acc.*] Nec apponi opus, quia nihil significabit, etiamsi apponatur.

† *Magis activum est*] Immo revera longe minus, quia non habet patientem in quem exserat actionem suam; quum tamen secundum Aristotelem & ipsum Sanctium in omni actione vera & justa, alterum esse debeat, quod agat, alterum quod patiatur.

velim mihi concedi quod superius probatum est, satis mihi esse ad probandum, verbum aliquod esse activum, si in passiva testimonia citentur; etiam illorum, quæ dicuntur ab istis, impersonalia; ut, *caletur*, *egetur*, *curritur*, *peccatur:* nam si, ut jam diximus, impersonalia illa ficta in passiva nulla sunt, hæ voces, *egetur*, *caletur*, activum verbum satis superque demonstrabunt; ut, *egetur*, subaudi *egestas*; *egeo egestatem*. Ubicumque item participium in *Dus*, *da*, *dum*, reperitur, sive solum in *Dum*, sive cum substantivo, semper denotat verbum activum; ut, * *serviendum est*, subaudi *servire*; *micandum est*, sub. *micare*; *bibendum est*, subaudi *bibere*.

Vide ad cap. superius. & ad pag. 224.

Abstineo, Nebrissensis esse activum fatetur; sed quum Horatius dixit, *Abstineto irarum, calidæque rixæ*, neutrum esse arbitratur, sed malè. vide Hellenismum. *Abstine maledictis*, vel *à maledictis*, neutrum multi arbitrantur: sed deest accusativus *Se*, ,, [vel *Manum*, vel quid aliud.] Brutus ad Atticum; *ut se maledictis non abstineat.* ,, [Liv. 8. *Alexandrum Romano bello fortuna ab-* ,, *stinuit.* Plaut. Pers. *Quasi lippo oculo me herus* ,, *manum abstinere haud quit, quin mihi imperet,* ,, *quin me suis negotiis præfulciat.*]

Abeo, vide *Eo*.

,, [*Abhorreo.* Cicero; *Omnes illum abhorrent,* ,, *& aspernantur.* Dictys lib. 2. *Exemplum ejusce-* ,, *modi abhorrentes;* & lib. 4. *Parum abhorrens fa-* ,, *mam.*]

* *Serviendum est*] Nomina hæc sunt Adjectiva, quæ nihil ex Verbo habent, nisi ad significationem aliquam Temporis, unde *Participia* dicuntur. Et proinde non multum hinc colligi potest de natura verborum, & Ellipsi in iis usitata, cum in hisce nominibus intelligatur *Negativum*.

Abnuo, Saluſt. Jugurth. *Hic milites feſſos itineris magnitudine, & jam abnuentes omnia.* „ [Sicut Catull. *Omnia omnibus annuit.*]

Abutor, Philip. Beroaldus ad Sueton. *Dicimus*, inquit, *abutor hanc rem*, & *hac re*. Terent. *Nam in prologis ſcribundis operam abutitur.* Cato ruſtic. *Donec omnem caſeum cum melle abuſus fuerit.* Plaut. Bacch. *Nos aurum abuſos:* idem; *Nam hoc argentum alibi abutar:* idem Trinummo; *Qui abuſus ſum tantam rem patriam.* Vide utor. Quum dicimus *abutor hac re*, * deeſt, *τὸ abuti*, vel *uſum*.

„ [*Accedo*, Subaudi, accedere, ſive acceſſum. „ Cicero 2. Tuſc. *Saucii opplent porticus liberorum Aeſculapii, non poteſt accedi.*

Accidit, *Accido*, ferè idem eſt quod *cado*, & ſicut in *Cado* intelligitur *τὸ cadere*, ſic in *accido*. Tac. *Accidit ad genua illius*, ſubaudi *ſe*, vel *caſum*.

Adeo domum, vel *ad domum* neutrum putant, tu ſemper activum putato: nam dicimus, *adeo urbem*, & *urbs aditur*, & *adeo ad urbem*, ſubaudi, *viam*, vel *iter*. Tacit. *Oceanus navibus aditur.* Livius; *Libri per Duumviros ſacrorum aditi.* Ovid. 6. Faſtorum; *Sacra vir intrabo non adeunda viro.* Cic. *Illa pericula adeuntur in præliis.* Columella, *Sed granaria ſcalis adeantur.*

Adolere Verbenas, nemo activum eſſe negabit; at vero pro *creſcere*, contendunt eſſe neutrum: ſed dicimus, *adolevit ætatem*, & *ad ætatem*, ſubaudi *ſe*: hinc ſæpè *adulta ætas*, *adultus Autumnus*, *adulta vitia*. vide Nonium, & noſtra Paradoxa in Euphemiſmo. *Adoleſcit*, inquit Feſtus Pompe-

[* *Deeſt τὸ abuti*] Immo vero ejuſmodi nihil deeſt, cum ſit revera paſſivum, ſicuti ſupra oſtendi.

pejus, *ab Olesco, id est, cresco, venit:* sic enim legi debet; unde fiunt *Adultus*, *Adolescens*; *Altare*, quod in illo ignis excrescat: *adolescit puer*, subaudi se, vel τὸ adolere.

Adulor tibi, & *adulor te*, dicimus; * sed in illis supprimitur cognatus accusativus; ut apud Græcos δουλεύειν δουλείαν; ,, [quomodo Ca-,, tullus *Basiare basia.* Plaut. *Vovere votum, Vome-,, re vomitum, Turbare turbas, Ludere ludum, Ju-,, rare jurandum.*] Tacitus lib. 16. *Ne codicillis quidem Neronem, aut Tigellinum, aut quem aliorum præpotentium adulatus est:* idem lib. 16. *At nunc colimus externos, & adulamur.* Columella lib. 7. cap. 12. *Furem adulantur.* Cicero *Adulari fortunam alterius* dixit 2. Divin. *Adulo* etiam dixerunt veteres. Cicero 2. Tuscul. ex poëta veteri; *Pinnata cauda nostrum adulat sanguinem.* Valerius Max. *Si Dionysium non adulares, ista non esses.* Lucret. *Gannitu vocis adulant.* Hinc videtur Cicero traxisse passivum, Officior. 1. *Cavendum*, inquit, *est ne assentatoribus patefaciamus aures, nec adulari nos, sinamus.* Valer. Maxim. *Tribunus militum adulandus erat:* idem lib. & cap. 3. *Cujus clementiam non adulatus Mucius:* idem lib. 4. *Ephæstionem more Persarum adulata.*

,, [*Adscendere navem.* Dictys lib. 2. *Adscensis ,, navibus ventos nacti ex sententia, paucis diebus ad ,, Trojam pervenere:* & lib. 3. *Adscensis curribus ,, bellum ineunt.*]

Adversor, id est, Versor ad, vel verto me tibi,

* *Sed in illis supprimitur &c.* Cum incertissima sit hujus verbi origo, & proinde etiam primitiva ejus significatio, nihil certi possumus statuere de nativa ejus constructione. Certe cognatus Accusativus, de quo jam egimus pag. 204. 205. & mox iterum aliquid dicemus ad vocem *Æstuo*, neutiquam requiritur à verbis in OR exeuntibus.

tibi, & ut *Verto*, sæpe reticet accusativum *se*; ut, *In glaciem vertére lacunæ*: sic *adversor* * reti-

* *Reticet etiam Accusativum*] Minime gentium. *Adversari* revera est passivum, ut & *Versari*, quod significat aliquo in loco se movere, & vertere porro ac retro. Sic ergo & *adversari alicui* est sese advertere adversus aliquem: qua ratione æque dici posset *adversari aliquem*. Certe eo modo se res habet in ipso Activo, veluti, quum dicimus *animum advertere*, & contracte *animadvertere aliquid*. Sensus enim est, vel animum advertere ad aliquid, vel aliquid advertere ad animum. Sed tamen in sequentibus Taciti locis plerique eruditorum interpretum partim jam ediderunt, partim edendum censent etiam ex MStis *adversari*, cujus eadem est constructionis ratio. Nam *Deos facinora sua adversari*; sicuti editur, est idem quod, Deos se avertere ad conspectum suorum facinorum. Atque hæc haud dubie vera est origo tot verborum, quæ *Deponentia* appellantur, quæque olim vera fuerunt Passiva. Nam quoniam illa idem prorsus significabant, quod Activa, quum ea reciprocum pronomen requirunt, sed propter perpetuam pene ejus Ellipsin, Neutrorum speciem præferunt; hinc casu (nam casus in formandis locutionibus vel maxime valet) sæpe factum, ut illa Activa in desuetudinem abierint, & sola passiva in usu manserint, atque ita tandem pro Deponentibus passivam significationem jam habeantur. Patet id inprimis ex verbo *Vertere*, & derivatis inde. Frequens illius Simplicis & Activi usus est in sensu Neutrali, qui idem cum Passivo, id quod fit per Ellipsin Accusativi reciproci. Nam vulgatum illud, *quod bene vertat*, idem revera est, quod ad sensum, ac si diceres *vertatur*. Formatur inde *versari*, quod sensum eundem exhibet, quem *versare se*, ut adeo qui *versatur* aliquo in loco, is ex verbi vera & primitiva significatione, sese versare, seu ipse à se istic versari dicatur. Clarius hoc etiam liquet ex Compositis *Revertere* & *Reverti*. Nam utrumque in usu est, licet alterum altero frequentius, & idem prorsus significant, sed tamen alterum revera est Activum, & intelligitur in eo sæpius memoratum Pronomen, alterum vere Passivum. Eadem est ratio τῶν *Flecto Flector*, *Læto*, *Lætor*, *Delecto*, *delector*, *Pasco*, *Pascor*, quod eodem modo ac sensu dicitur, quo *Vescor*, de quo supra pag. 209. Tum τῶν *Proficisco* h. e. porro me facio, seu facesso, & *proficiscor*, *Reminisco*, h. e. in memoriam mihi redigo, & *Reminiscor*, multorumque haud

haud dubie aliorum, sed in quibus omnibus id tamen hodie non ita facile demonstrari potest, quoniam primitiva eorum significatio usu est obliterata, & proinde nobis jam latet. Eadem ratione è contrario sæpe etiam Activa in solo pene Neutrali seu passivo isto sensu per Ellipsin reciproci pronominis manserunt sola in usu, atque ita simul passivorum usui prorsus abolendo causam dederunt. Talia sunt *Deficio*, *Proficio*, *Sufficio*, *Emergo*, *Degenero*, *Ruo*, *Cresco* (ubi vide quæ notat Scioppius) *Nubo*, *Excello*, *Surgo*, *Facesso*, &c. quæ minime sunt Neutra, sed plane Activa, quorum accusativus est Pronominis Reciproci. Interim neutiquam diffiteor huic analogicæ observationi de verbis Deponentibus sæpe quam maxime contrarium deprehendi usum Linguæ, etiam in illis ipsis Verbis modo à me memoratis. in quibus ceteroqui nullus videtur esse hæsitationi locus. Cum dicimus, *Equus pascitur* sive *herbis* sive *herbas*, requiritur omnino Analogia, ut id exponatur hoc modo: *equus pascit se herbis* seu κατὰ *herbas*, vel etiam *pascitur à Domino herbis* &c. Nam Domini proprie dicuntur *pascere* armenta. Unde Cato rogatus *quid maxime expediret in re familiari*, *respondit*, *Bene pascere* apud Cicer. de off. II. 25. Sed & *pascere* quasi neutraliter cum intellectu pronominis esse adhibitum olim patet ex Sueton. Tib. 2. *Non pascentibus pullis* h. e. cum non pascerent se, seu non pascerentur pulli. Constat autem ex his τὸ *pasci* vere & natura sua significationis esse passivæ. Ejus tamen compositum *Depasci*, quin ab ipsis Veteribus usurpatum sit tanquam vere Activum, à quo proxime regatur Accusativus, in quem actio exseritur, nullum mihi dubium. Ut quum Virgilius ait, *miseros morsu depascitur artus*, quis dubitet, quin vere activa significatio à Virgilio data sit huic verbo, scil. mandendo & vorando consumendi artus. Sed Catachresis hæc est, quæ sæpe vocabula usurpat alio in sensu & constructione, quam postulabat analogia & origo, seu primitiva eorum significatio. Nec mirum, quum Scriptores debeant obtemperare usui, si pervulgatus est, usus autem sit penes vulgum. Quia vero imperitum, & harum rerum negligens est vulgus, sæpe ille usus à vulgo ortus, est potius *abusus* h. e. κατάχρησις. Quin immo similis abusus significationis etiam in Activo hujus verbi reperitur apud Virgil. Georg. I. 112. *Luxuriem segetum tenera depascit in herba.* At vero recte loquendo animalia pascunt se cibo suo, non vero pascunt, & proinde nec depascunt cibum. Sed tamen quia in pascendo herbas morsu demetunt, hinc *depascere* pro demetere abusu significationis posuit non modo Virgilius, sed & Cicero

ticet etiam accusativum; ut, *adversari animo; libidini, sententiæ.* Tacitus lib. 1. expressit accusativum; *Sua facinora adversari deos lamentatur:* & lib. 17. *Sed ambitionem scriptoris facile adverseris:* ibidem; *Vidistis deos infaustam adoptionem adversantes.*

Æstuo. Statius, *Pisæumque domus non æstuat annum.* Annotat Turneb. lib. 5. cap. 3. & lib. 21. cap. 8. *Papinius*, inquit, *novè dixit.* * æstuat

ro aliique. Ex his vero manifestum; ex erroribus vulgi seu abusu linguæ, significationes sæpe mutatas, & ita factum, ut data sit formæ passivæ Activa. Vide & supra p. 207. 208. 209.

Æstuat annum] Interpretare, æstuando exhibet annum Pisæum. Sic enim sæpe loquebantur veteres, ut in Accusativo verbis addito efferrent id, quod actione istius Verbi efficitur aut exhibetur. Qua ratione fit, ut verba vere Neutra accipiant constructionem, & quasi significationem Activam. In hunc censum referenda, quæ sequuntur. Propert. lib. 2. el. ult. *Lyceus ipse meus seros insanit amores*, h. e. exhibet insaniendo seros amores, atque ita insaniæ ejus materia & effectum sunt seri illi amores. Persius I. 25. *Quum sapimus patruos* h. e. quum sapientia nostra exprimimus sapientiam illam & servitatem, qua patrui utuntur adversus fratrum filios. Juven. *Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt.* h. e. vita sua exhibent speciem Bacchanalium. Sic Ovidius *Carmina saltantur*; Horat. *Pastorem saltaret uti Cyclopa, rogabat.* Plane uti Sueton. Ner. 54. *Saltare Virgilii Turnum.* Quid aliud enim hæc significare queant, quam saltando exhibere & agere personam Turni, Cyclopis &c? Similiter exponere possumus *Olet unguentum, spirat deam, sonat vitium percussa maligne fidelia*, h. e. odore suo odorem unguentorum, spiritu suo spiritum Dei & ipsam Deam repræsentat: fidelia sonitu suo declarat & exhibet vitium. Quin etiam *coire societatem* h. e. coeundo in consensum, perficere societatem. Immo vero similes sunt omnes locutiones, quæ Accusativum verbis, natura & usu suo ceteroqui Neutralibus, additum habent, quo materia vel effectum actionis exprimitur. Tales sunt ab Auctore nostro allatæ in verbis *Crepare, Delirare, Eructare, Ludere, Manare, Mi-*

ſtuat annum, *ut ſi* æſtuat æſtum *quis diceret.*
„ [Lucretius 2. *Hos igitur tellus omnes exæſtuat*
„ *æſtu.*

Micare, *Peccare*, *Stillare*, *Sudare*, *Tonare*, *Ululare*. Quibus adde imprimis notabile illud Flori I. 13. 17. *Cum ad iniqua pondera addito gladio, ſuperbe VÆ victis increparent*, h. e. increpando dicerent væ. Immo vero, re accuratius penſitata, prorſus jam cenſeo eandem eſſe rationem Accuſativi Cognati; Neutralibus juncti, maxime ejus, qui penes ſe habet Epitheton, vel Genitivum. Nam ſicuti dico *Saltare Cyclopa*, *Ludere Trojam*, *Æſtuare annum Piſanum*, *Manare picem*, *Ululare triſtia*, eadem ratione dicam *Saltare ſaltationem Cyclopis*, *Ludere ludum Trojæ*; vel *conſimilem ludum*, ut ait Terentius, *Ulnare triſtem ululatum* &c. Ita ergo, quum idem Terent. dicit *Hunc ſcio ſolide mea gaviſurum gaudia*, exponendum illud, ſcio hunc ſuis gaudiis integre exhibiturum in hoc negotio eadem & paria meis. Cum nullum additur Epitheton, vel quod Epitheti aut Deſcriptionis alicujus vicem ſuſtinet, Pleonaſmus eſt ſignificationis & conſtructionis, uſitatus etiam in aliis linguis, qui tamen eadem illa ratione eſt expediendus. Proinde quum Gellius ait ſimpliciter *Servivie ſervitutem*, expono id, ſerviendo exhibuit plenam & veram ſervitutem. Ex eo vero, quod ita Verbis Neutralibus reperiuntur nonnunquam additi Accuſativi, neutiquam colligendum, nulla eſſe Neutra, & ſi quæ eam ſpeciem præferant, illa requirere ſupplementum Accuſativi Cognati; qui non modo non neceſſarius, ſed & extra iſtam rationem ineptus prorſus eſt. Verum id potius colligendum, verba, quæ natura ſuæ ſignificationis, & potiſſimo uſu vere Neutra ſunt, poſſe etiam per iſtam ſcil rationem, quam modo explicui, & quandam quaſi Ellipſin ſignificationis, uſurpari Active. Plane ſicuti nonnulla Verba, quæ Symplicia, ſunt vere Neutra, eadem Compoſita cum quibuſdam Præpoſitionibus, uſu certe facta ſunt vere Activa. Talia *Decurrere*, *Debellare*, *Deflere*, *Edormire*, *Ebullire*, *Evadere*, *Excedere*, *Inire*, *Subire*, &c. Non tamen ita ſemper ſe res habet, nec in omnibus Compoſitis, quæ Auctor adfert, cum Accuſativo junctis. Nam is ſæpe regitur etiam à Præpoſitione, quæ in Verbo ineſt, quæque per Ellipſin repetenda. Veluti in *Allatrare*, *Accedere*, *Adire*, *Illucere*, *Illudere*, *Impendere*, *Incumbere*, *Inflare*, *Inſultare*, *Inſiſtere*, *Invadere*, *Obire*, *Præſidere*, *Prævehi* (intelligitur in his *præter*) *Trajicere*, *Tranſmittere*, &c.

„ *æstus*. Juvenal. *si dixeris æstuo, sudat*, subaudi.
„ *æstum*.]

Allatrare ejus magnitudinem solitus erat. Livius 38. Plinius lib. 2. de Oceano; *Interna maria allatrat*. Columella in præfatione; *locupletissimum quemque allatrandi*. Vide, *Latro*.

* *Ambulare viam*, solœcismum putat esse Quin-

* *Ambulare viam*] Dicitur haud dubie per Ellipsin præpositionis, & proinde nec solœcismus in hac est locutione, nec Accusativus Cognatus deest in *Ambulare per viam*. Probatur id, ni fallor, manifeste ex Cicer. Famil. XI. 13. *Itinera multa majora fugiens, quam ego sequens*. Ubi similiter Accusativus legitur junctus verbis *fugere* & *sequi*, sed certa cum Ellipsi præpositionis. Obstare quidem videtur nostræ sententiæ, quod dicitur etiam *Ambulatur via*, ut & *Navigatur mare*. Sed quo magis rem perpendo, eo minus tribuo huic argumento, quod petitur à locutionibus passivis ad rejicienda verba Neutra, cum locutiones istæ sint maximam partem prorsus catachresticæ, & ex manifesto sæpe errore ortæ, sicuti jam ostendi pag. 208. & hic certius adhuc declarabo. Etenim si dicam *Dormio totam noctem, vixit centum annos*, nemo utique eruditorum, qui modo animum attendet, aliter accipiet hosce Accusativos, quam qui regantur non proxime à verbo, sed à Præpositione, ad Temporis durationem exprimendam adhiberi solita. Nihilominus ita accepti aliquando ab ipsis Veteribus reperiuntur, tanquam si penderent proxime & proprie à verbo, si modo quid tribuendum locutionibus Passivis in hoc negotio. Nam sicuti τῷ *Ego amo te*, respondet *Tu amaris à me*, sic etiam ex illis Activis locutionibus formaverunt nonnulli similiter plane iis respondentes Passivas, Accusativo in Nominativum converso. Sic enim Martialis *Tota mihi dormitur hiems*. Ovid. *Jam tertia vivitur ætas*; *Noctes vigilantur amaræ*. Eadem porro ratio est & horum seqq. *Quaque ibis, manibus circumplaudere tuorum*: *Finitimis quamvis circumsoner armis*: *Urbs aditur*. *Si arrideantur*. *Obstrepi bellica laudes videntur*. Neutiquam enim inde conficitur, in hisce locutionibus *circumsonare aliquem*; *obstrepere aliquem* &c. Accusativum regi vi ipsorum verborum, ut regi deberet, si recte converteretur in Nominativum Passivi. Nam *sonare aliquem* significat non sonitum ciere adversus vel apud aliquem,
sed

ſed ſonitu ſuo aliquem exprimere, vel exhibere, ut *Vox hominem ſonat: Fidelia ſonat vitium.* Quid ergo? Accuſativi illi manifeſte reguntur à præpoſitione per Ellipſin repetenda, & tamen, quo jure, qua injuria, in Nominativos ſunt converſi. Sic denique neque ex eo, quod occurrunt aliquando *Ambulatur via*, *Navigatur mare*, *Res illa certatur*, *Hic ſtatus una omnium voce gemitur*, *Bellum hoc tibi militabitur*, *Ne victoria quidem plauditur*, *Triumphantur Medi*, non ex eo, inquam, concludes recte, verba illa in Activa forma varios recipere & regere vi ſua Accuſativos, licet, tanquam ſi ita res ſe haberet, formata ſint inde Paſſivæ locutiones abuſu quodam. Revera enim Neutra ſunt primitiva ſignificatione & uſu. Nam quid ex. gr. *Triumpho* aliud notat, quam triumphum agere, quæ eſt utique Actio in ſe ſubſiſtens & permanens. Quando ergo illi jungitur Accuſativus alienus, is per Ellipſin præpoſitionis eſt interpretandus. Eodem enim ſenſu dicitur *triumphare Medios*, & *de Medis*. Si contendas ex paſſivo, priorem illam locutionem eſſe vere Activam, maneret tamen vel ſic poſterior Neutralis, atque ita prior ſi active ſumenda, foret id ex abuſu ortum, quum verbum abſolute alioqui conſtruatur, & abſolutam natura ſua deſignet actionem. Neque verear tale quid affirmare, etiamſi in quibuſdam abuſus ille conſtanti dein uſu demonſtrari poſſet confirmatus & comprobatus. Nam hoc ſæpe etiam accidiſſe, ſed ita, ut tunc ſimul mutata quoque ſit primitiva verbi ſignificatio, veriſſimum eſt. Exemplo ſit ex quamplurimis verbum *deſiderare*, quod primitus Neutrum fuit Actionem in ſuo ſubjecto abſolvens. Significavit enim, ſi originem vocabuli ſpectes, unde natura ejus & primitiva ſignificatio eruenda, ſidera conſtanter intueri, ut ex iis divines de rebus futuris. Quando ergo dicebatur, *deſiderare aliquid*, dicebatur id eodem modo, quo *conſulere aliquid amicos*, quod *pallere*, *ſtupere*, *dolere aliquid* &c. Senſus enim eſt, per ſidera explorare, utrum hoc tibi ſit eventurum, nec ne. Jam vero quia Accuſativus, iſta licet conſtructionis ratione, plerumque huic verbo fuit additus, & quia eo exprimebatur res, quæ in votis erat, & propter quam ſiebat illa exploratio; hinc factum tandem, ſimul ut ille Accuſativus haberetur tanquam proxime dependens à verbo, ſimul ut mutaretur prorſus ſignificatio verbi ex Neutrali ſeu Abſoluta, ſydera intuendi propter aliquid, in Activam expetendi illud ipſum, propter quod ſydera ſpectabas. Abuſus hic revera primum fuit, ſed qui poſtea adeo receptus fuit uſu perpetuo, ut ſecundum activam illam ſignificationem for-

mata sint non modo passiva, sed & derivata quamplurima, nihil prorsus primitivæ significationis retinentia. Patet ex his, quomodo vere mutata sæpe fuerit per abusum & quendam vulgi errorem, verborum natura & significatio. Sed tamen neutiquam semper abusus ille usu confirmatus fuit, & proinde minime ex rarioribus quibusdam passivæ formæ locutionibus pronunciari recte semper potest de natura constructionis, & significationis Verborum in O exeuntium, ita ut ex Neutris fiant Activa. Neque ipsi Sanctius, Scioppius, Vossius &c. semper recipient illam vicissitudinem, ut ex passivis locutionibus apud Poëtas maxime occurrentibus, constituatur Natura Activorum. Sic enim Ovid. *Largaque provenit cessatis messis in arvis*, h. e. in quibus cessatum est. Idem *cessataque tempora cursu Corrigit. Immensum est erratas dicere terras. Certatam lite Deorum Ambraciam.* Alii *regnata rura*, *sudata vestis*, *placenda dos est*, *pereunda est puppis*. Immo vulgatum est, & usu receptum, *Conclamata res*; Neque tamen hæc verba referent Viri docti in numerum eorum Activorum, quæ varium recipiant Accusativum, sicuti referre deberent, si illis Poëticis locutionibus esset quippiam tribuendum ad constituendam analogiam & naturam Verborum. Nam si recte diceretur *Ego regno urbem*, *sudo vestem*, *Placeo dotem*, *pereo puppim*, quæ certus sum à viris Doctis improbatum iri. Quemadmodum ergo hæc licentia quaiam & abusu formata sunt, tanquam si eorum activa varios reciperent Accusativos, quod tamen non faciunt, sic eadem licentia & abusu ex reliquis vere Neutris simpliciter formata sunt, solius euphoniæ gratia, primum haud dubie à Poëtis, dein ab aliis recepta, illa Passiva etiam, quæ *Impersonalia* dicuntur, quum tamen, quæ vere Neutra sunt, sicuti non recipiunt Accusativum patientem, in quem transeat actio, sic eadem ratione non recipiant formam passivam, cui præmitti debeat Nominativus ejusdem naturæ, cujus est ille patiens Accusativus. Quin immo, sicuti à *Fio* & *Sum* licet formarint veteres *Fitur* & *Estur*, unde *Potestur*, tamen Sanctius aliique ea verba habent pro maxime Neutris, h. e. nec Activis ullo modo, nec Passivis: sic nulla proinde ratio est, etiamsi occurrant *Valetur*, *Caletur*, *Dormitur*, *Statur*, *Venitur*, &c. quominus etiam ista & similia verba vere sint Neutra. Ita vides, Lector, paulatim me re accuratius perpensa, explosa illa objectione, quæ à Passivis petebatur, devenisse tandem in hanc sententiam, ut cum Grammaticis prioribus admittam in arte nostra distinctionem verborum in *Activa*, *Passiva*, & *Neu-*

Neutra. Neque obstat nobis, quod sæpe eadem verba reperiantur promiscue modo in Constructione Neutrali, modo in vere Activa. Exempla vide in verbis *Careo*, *Caveo*, *Consuesco*, *Egeo*, *Flo*, *Flagro*, *Festino*, *Mansuesco*, *Laboro*, *Luceo*, *Nato*, *Noceo*, *Propero*, *Quiesco*, *Servio*. Nam eadem licentia dixerunt promiscue modo Neutraliter ex. gr. *Quiesco*, modo Active *Quiesce te*, mutata insuper significatione; qua licentia unum idemque Verbum & Nomen sæpe diversis declinaverunt Modis: &, qua licenta, ut modo ostendimus, per abusum, qui aliquando usu receptus, vel etiam alia ratione, ex Neutris sæpe fecerunt vere Activa: & denique multis etiam aliis Verbis diversam pro lubitu dederunt significationem & constructionem, ut dixerint promiscue *litare Deos*, & *litare sacra diis*, aliaque similiter. Interim non diffiteor, nonnulla habere speciem Neutrorum, seu construi constanter tanquam Neutra, h. e. sine Accusativo, quæ tamen revera & natura sua sunt Activa, & Accusativum, quoniam ille semper est idem, per Ellipsin omittunt. Talia sunt, tum quæ vim actionis suæ in Accusativum reciprocum, sed per Ellipsin suppressum, exserunt, veluti *Deficere*, *Nubere*, *Revertere* &c. de quibus supra ad vocem *Adversari*; Tum etiam, quæ quidem alienum requirunt Accusativum, sed itidem omissum, quoniam & ille perpetuus est in illo verborum usu. Veluti *Imponere alicui*, scilic. fallaciam, *Merere* scil. stipendium. Sic *ignoscere*, *Obtrectare*, *Officere*, *Parcere*, *Pergere*, *Plaudere*, *Providere*, *Prospicere alicui* &c. Ceterum sicuti hæc falso accenserentur Neutris, sic nequaquam reliqua hujus Capitis, quæ inter *falsò Neutra* memorat Auctor. Nec eum quicquam juvat, quod Accusativus iis additus reperitur. Id enim factum, siquidem Accusativus ille vere regitur à Verbo; vel quod nonnulla verba veteres promiscue construxerunt modo ut Neutra, modo ut Activa: vel quod nonnulla ex Neutris facta sunt Activa, tum per Præpositionem in Compositis, tum per Abusum, tum etiam peculiari illa ratione, de qua in superiori Nota; Quod si nihil horum est, Accusativus ille non à Verbo, sed à Præpositione per Ellipsin suppressa regitur, non modo in Verbis, quæ Composita cum Præpositione Accusativum postulante, ut jam monuimus; sed & in aliis, ubi desiderantur præpos. κατὰ. Vide talia, quæ Auctor Noster perperam in Activas vere locutiones retulit, in *Abnuere*, *Annuere*, *Cedere*, *Concedere*, *Procedere*, *Consulere*, *Dolere*, *Dubitare*, *Conqueri*, *Erubescere*, *Errare*, *Gaudere*, *Horrere*, *Latrare*, *Manere*, *Occumbere*, *Morari*, *Pallere*, *Pavere*, *Pasci*,

Quinctilianus, rectius dixisset *pleonasmum*: nam ut, *ambulare viam*, vel *iter*, est ἀρχαϊσμὸς, & πλεονασμὸς, ita *longum vel difficile iter ambulare*, necessariò & eleganter dicetur; quum vero dicitur, *ambulare per viam*, deest accusativus cognatus; nam & *ambulatur via*, aptè dicitur. Cicero 2. Finium dixit de Xerxe; *Ambulare maria, & terram navigare.* Plinius lib. 23. cap. 1. *Si ambulantur stadia bina.* Vide *Sedeo.*

Anhelare scelus, dixit Cicero 2. Catil. Auctor ad Herennium lib. 4. *Anhelans ex infimo pectore crudelitatem*, Cicero 2. naturæ Deor. *Tunc gelido validum de pectore frigus anhelans.* Pers. Satyr. 1. *Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet.* Idem Cicero 3. Orat. *Verba inflata, & anhelata.*

Annuit omnia omnibus; Catul. in epithalam.

Appellere ad littus, deest *navim*, vel *se*, vel accusativus cognatus. Valer. Maxim. libro 1. cap. 7. *Quum ad littus navim appulisset.* Terentius; *animum ad scribendum appulit*: „ [idem; „ *Haud auspicatò me huc appuli*] Vide in Ellipsi; *Navim.*

„ *Appetit meridies*, Plautus. *Tempus appetit*, „ Livius; Subaudi, *viam*, vel *iter*: nam & „ sic *Petere* usurpatur. Virgil. *Sic Turno quacumque viam virtute petivit.* Cicero; *Ille incertus ubi essem, alium cursum petivit.* Vide in Ellipsi, *Iter.*]

„ [*Arare*; subaudi, *terram.* Varro 1. rust. 2. „ *Cum homines pastoritiam vitam viverent, neque* „ *scirent etiam arare terram.*

Ar-

Placere, Pertæsus, Sibilare, Studere, Stupere, Succensere, Suspirare, Tremere. Hæc paulo fusius & conjunctim pertractare, atque ita absolvere malui, quam ad singula verba per partes spargere, & sic eadem sæpius repetendo, nauseam mibi & lectori facessere.

Ardeo te videre; Ardet in illa; Ardebat amore; Ardet in arma, subaudi, *ardorem*, vel *τὸ ardere*: & ut dicendum erat, *ardeo ardorem*; sic dicimus, *ardet pecunias; ardet virginem, Corydon ardebat Alexim*: ,, [quia Corydonis ignis, & ardor ,, erat Alexis.] * Vide *Palleo*, & *Doleo*.

Arrideo. Cicero de optimo genere; *Quum aut non adhibeantur ad causas, aut adhibiti derideantur: nam si arrideantur, esset id ipsum Atticorum*. Agellius; *Gn. Flavius id arrisit*.

Aspirare. Virgil. *Ventosque aspirat eunti*. Quinctil. in præfatione; *Tantum ingenii aspiret*. Columella lib. 1. cap. 6. *Et modicis fenestellis Aquilonibus inspirentur*.

Assentabor quidquid dicet mulier, Plaut. Sed hic melius desideratur præpositio. Ter. Eun. *Postremo imperavi egomet mihi omnia assentari*. quanquam Lambinus legit, *assentiri*.

Assentior, & *assentio*. Plaut. Amph. *Mihi quoque adsunt testes, qui illud quod ego dicam assentiant*. Cic. 4. Academ. *Vitiosum est assentiri quidquam falsum*: idem; *cætera assentior Crasso*: idem *nam neque ego assentior illud Theophrasto*.

,, [*Assuesco*. Liv. 2. *Caritas ipsius soli, cui longo* ,, *tempore assuescitur*. Horat. *Qui pluribus assuevit*, ,, *mentem, corpusque superbum*. Vide *Insuesco*.]

Assurgo. † Cicero in Officii; *Hæc enim ipsa*

 sunt

* *Vide Palleo*] Immo potius Notas supra ad pag. 214. & ipsam Sanctium infra in v. *Doleo* & *Pereo* aliter & rectius ibi sentientem.

† *Cicero in Officiis*] Immo in lib. de Senect. cap. 18. Notabilis autem est conjunctio verborum diversissimæ constructionis: *Salutari, appeti, decedi, assurgi, deduci, reduci, consuli*. Longe enim aliter dicitur *Salutari, deduci*, &c. quam *decedi, assurgi*. In illis enim intelligitur solennis infinitorum Accusativus *Te*, quem certe hæc respuunt. Atque

ſunt honorabilia; *quæ videntur*, *levia atque communia*, *ſalutari*, *appeti*, *decedi*, *aſſurgi*. idem 1. Inventione; *Ut majoribus natu aſſurgatur*. Sueton. Auguſto; *Aſſurrectum ab univerſis in theatro*. Sed dices, hæc eſſe imperſonalia: at ego Platoni, & Ariſtoteli accedo, qui verbum ſine ſuppoſito negant eſſe poſſe. Vide *Surgo*.

,, [*Attendere*, ſubaudi *Animum*. Lucill. 23.
,, *Rem cognoſcat ſimul & dictis animum attendat po-*
,, *ſtulo*.]

Attinet, *attineo*, idem ferè quod, *teneo*, ſeu *tango*: quare ſi hæc activa, & illud quoque. Plaut. Bacch. *Ita me vadatum amore*, *vinctumque attines*: idem Captiveis; *Nunc jam cultros attinet*. Tacitus Lib. 1. *Ni proximi prehenſam dextram vi attinuiſſent*: ibid. *Poſt diſcordiis attinemur*: idem lib. 13. *Cujus cura attinebatur damnata veneficii nomine Locuſta*: ibid. *Velut vinculo ſervitutis attineri*; ibid. *Si ultra unam*, *alteramque noctem attineretur*: ibid. *Sed imperium ejus attinuerunt Senatores*: ibid. *Ne tamen ſegnem militem attinerent*: idem lib. 3. *Attineri publica cuſtodia*. Apulejus de mundo; *Quinque conjuges copulæ his ordinatæ vicibus attinentur*. Quum dicimus, *Hoc attinet ad me*, * deeſt *ſe*, vel accuſativus cognatus.

,, *Audeo dicere*, eſt audio dictum; hinc di-
,, micare audetur. Nepos in Miltiade: *Hoſtes*
,, *fore*

que adeo hinc confirmatur clariſſime, quod ſupra pag. 205. & ad voc. *Ambulare* diſputavi, ſæpe euphoniæ, & concinnitatis gratia eodem modo, quo præcedentia, nonnulla conſtrui & formari, quæ ceteroqui eam formam & constructionem reſpuerent.

* *Deeſt ſe, vel Accuſativus Cognatus*] Immo *ſe*, non Accuſativus Cognatus, qui hic ſtatui non poteſt. Et ſic plerumque ſe res habet, quando Sanctius inter hæc dubius hæret.

,, *fore tardiores, si animadverterent, auderi adver-*
,, *sus se tam exiguis copiis dimicare*, pro, dimi-
,, cationem auderi. Dictys lib. 2. *Eos facinus*
,, *ausum, expletumque docent.* Livius lib. 25. *Ele-*
,, *ctis ad rem tantum agendam, audendamque ido-*
,, *neis*: & 26. *Numidam promtum ad omnia au-*
,, *denda.*]

Bellare, Supple *bellum.* Homerus, ἀπρηκτον πόλεμον πολεμίζομεν, id est, *infectum bellum bellamus.* vide *Pugno.*

Cadendum est in unius potestatem. Cicero Attico libro 8. Cado igitur activum est: nam hoc participium nisi à verbis passivis non descendit; uti, *Scelus in illum non cadit*, subaudi, *casum*, vel *se.*

Caleo, subaudi *Calere*, id est habeo calorem; unde metaphoricè, *calere virginem*, vel *virgine;* & fuisse aliquando transitivum indicat Plaut. Capt. *Quasi quum caletur, cochleæ in occulto latent*: idem Truculento; *Quum caletur maximè*, id est, quum calor est, vel sit calor. Vide *Æstuo.*

Careo pecuniarum, id est, habeo caritatem pecuniarum, ,, [sive, ut vulgo dicunt, caren-
,, tiam.] *Careo pecuniis*, id est, caritatem à, vel de pecuniis. Esse activum indicat illud Terentii Eunucho; *Præterquam tui carendum quod erat.* ,, [Ovid. epist. Penel. *Virque mihi demto*
,, *fine carendus abest.*] & olim frequenter habuit expressum accusativum. Nonius; *Carere rem bonam, dici potest. Turpil.* Meos parentes careo. Plautus; *Collum collaria caret*: idem, Curculione; *quia id, quod amo, careo. Careo pecuniam* citat ex Catone Cæsar Scaliger. Nebrissensis quoque; *Accusativo*, inquit, *jungebantur*; ut, *Meos careo.*

Caveo te, activum est Nebrissensi; at vero *cave tibi*, neutrum. Non ita est. Sed caveo tibi, subaudi damnum, vel malum. Vide *Metuo*. Plaut. Mostell. *Jubet cavere malam rem prius*. Satis tritum est, Cave tibi malum; qua figura dixit Cato cap. 5. Rustic. *Scabiem pecori, vel jumentis caveto*. Cicero initio Topicor. *Quum mihi, meisque multa sæpe cavisses*: & 1. Officior. *Et huic simile vitium in gestu, motuque cavetur*. *Frigora, & jurgia cavere*, dixit Ovidius. Sallust. Jugurth. *Ita nec caveri anceps malum*. Suet. in Galba; *Cavere periculum*. Et Cicero; *Cavere insideas, & intemperantiam*: idem 1. Orator. *quam sit bellum cavere malum*: idem; *In cavendo bello, & prædicendo*: idem Attic. *Cætera, quæ quidem provideri poterunt, cavebuntur*: idem; *O hominem cavendum mibi*: idem; *Fidem vobis habendam non esse, me vero cavendum*. „ Plautus, Te- „ rentius, alii, *cave malo* dicunt, subaudito, *te*; estque hypallage, pro, cave tibi malum „ Eccles. 9. *secundum virtutem tuam cave te à pro-* „ *ximo tuo*, & Eccles. 21. *Omnis qui audiet cave-* „ *bit se ab eo*.]

Cede majori; *Concede præceptori*; *Decedam furori Tribunitio*, *decedere somno*, subaudi, *locum*. Vide *locum* in Ellipsi. Plaut. in argumento Asinariæ; *Cedit noctem filius*. Valerius Maxim. lib. 1. cap. 5. *Ego vero*, inquit, *libenter tibi meam sedem cedo*: ita enim lego ex antiquis manusc. Ulpianus; *Cedere actori supplicationes*, dixit. Virgil. *Cedamus proprium regi*. Valerius Maxim. lib 4. *Ille cessit eam Bianti*: ibidem; *Eam provinciam collegæ cessit*: idem lib. 5. cap. 7. *Carissimam conjugem filio suo cedere non dubitavit*. Concedi, Decedi, & Succedi, passim sunt apud Ciceronem.

Certare cum aliquo, subaudi *certamen* μάχην μάχεσθαι. ut in sacris; *Bonum certamen certavi.* Sedigitus poëta de Comicis; *Multos incertos certare hanc rem videmus.* Horat. *Magna, minorve foro si res certabitur unquam.* Ovid. 13. Metam. *Certatam lite deorum Ambraciam*; ubi Regius satis insulsè ait, participium contra Grammatices rationem formatum. Plaut. Casin. *Nunc specimem specitur, nunc certamen cernitur*, seu certatur.

Cesso. Virgil. *Cessas in vota, precesque*, subaudi, *cessationem.* Terent. *Cessatum usque adhuc est.* Virgil. *Quidquid apud duræ cessatum est mœnia Trojæ.* Ovid. 4. Fast. *Largaque provenit cessatis messis in arvis.* „& 10. Metamorph. *Illa moram celeri, cessataque tempora cursu corrigit.*] Hæc participia passivi verbi sunt, & passivum sine activo nusquam erit.

„[*Clamo.* Plaut. Amph. *Voce clara exclamat* „*uxorem tuam:* Cistel. *Noli acriter eum inclamare:* Trucul. *Jam pol ille me inclamabit, ac adspexerit.* Propert. *Nec tibi clamatæ somnus acerbus erit.* Lucil. *E somno pueros cum mane expergite, clamo.*]

„[*Clareo.* Lucret. *Ex primo carmine claret*; „subaudi *clarorem*; sicut Plaut. Mostel. *Ædes* „*speculo claras, clarorum merum.*]

Coëo. Virgil. *Coëant in fœdera Reges*; subaudi, *coitionem*, vel potius *societatem*: nam *coire societatem*, & *coita societas*, adeo crebra sunt apud Ciceronem, ut supervacaneum sit hæc repetere. Vide *Societas*, in Ellipsi.

Cœno. „[Plaut. Rud. *Scelestiorem cœnam cœnavi tuam*: & Pseud. *Eum odorem cœnat Jupiter* „*qaotidie.* Apul. lib. 4. *Saliares se cœnasse cœnas crederet*: idem 9. *Sacrificales epulas cœnitabat.*

Collacrymo. Cic. pro Sextio ; *Histrio casum meum toties collacrymavit.* Sed hic potest deesse præpositio , & cognatus casus , *Lacrymas.*

Commiseror. Commiseratur interitum ejus ; Gellius lib. 7. cap. 5.

Comperendinare. Asconius in passiva ; *Ne rursum comperendinato judicio.*

,, [*Concedere* , subaudi *aliquid* , *hoc* , *multum* , ,, *aliquantum.* Terent. *Faciam ut tibi concedam* , ,, *neque adversabor tuæ libidini* : *Rus abii concedens* ,, *vobis.* *De jure suo concedere paululum. Concedam* ,, *hinc intrò , atque exspectabo.* Plaut. *Num te fugi* , ,, *num oculis concessi tuis.* Cic. *Ab alicujus oculis* ,, *aliquò concedere.*]

Conclamare. Ovid. 13. Metam. *Conclamat socios.* Cæsar ; *Conclamare victoriam* : idem ; *Conclamatur ad arma.* Lucan. *quum corpora nondum conclamata jacent.*

Concrepo. vide *Crepo.*

Concurro. Cicero : *Concurritur undique ad commune incendium restiguendum.* Horat. *Concurritur, horæ momento* , subaudi , *concursus* ; ut , *curro cursum* , & *cursus curritur.* Vide *Curro.*

Confligo. Confligitur magna ira , Claudianus ; subaudi , *conflictus.* Cicero ; *Confligendum puto* : idem ; *Caute confligendum est.*

Compluitur. vide *Pluo.*

Conqueri fortunam adversam,non lamentari decet; Cic. *Pauperiem meam conqueror* , Plaut. *Conqueri libidines* , *vim* , *contumeliam* , Ciceroniana sunt. Vide *Queror.*

Conjurare. Sallust. *Sed antea conjuravere pauci contra Remp. in quibus Catilina fuit* , *de qua quam verissimè potero dicam* ; id est , conjuravere conjurationem , de qua conjuratione , cæt. *Agmina conjurata* , *Fratres conjuratos* , passim legimus.

Con-

Consulo tibi, putant esse neutrum; sed deest *utile*, vel *commodum*; ut, *prospicio tibi*: unde in passiva; *Bene tibi consulitur.* Cicero 7. epist. *Ego tibi ab illo consuli mallem.* Vide *Utile*, in Ellipsi, & inf. *Prospicio.*

Consuesco. Lucret. lib. 6. *At tunc brachia consuescunt, firmantque lacertos*, ,, [id est, consuefa- ,, ciunt, ad jaculandum exercent.] Columell. lib. 6. *Nam ubi plaustro, aut aratro juvencum consuescimus.* Sallust. Jugurth. in oratione Marii; *Ita ad hoc ætatis à pueritia fui, ut omnes labores, pericula consueta habeam.* Hoc verbum, & similia sæpius habent * pro accusativo orationem; ut, *consuevisti carmina scribere.* Vide *Insuesco.*

Contingit. Apulejus Asino; *Sed ut primum occursoriam potionem, & inchoatum gustum extremis labiis contingebat adolescens.* Ovid. 1. Metamorph. *Contigerat nostras infamia temporis aures*: idem 2. *Contigit ora sui.* Lactant. lib. 2. *Sed tamen Cicero materiam tam copiosam, & uberem strictim contigit.*

Contendere cursum dixit Virgilius: ,, [sicut ,, Cicero; *contendere iter.*] Plaut. Most. *Quis est qui recta platea cursum huc contendit suum?* *Contendere poplitem*, *tormenta*, *vincula*, passim leges.

,, [*Contendere se.* Licinius Macer; *Repentè ce-* ,, *leri gradu se per forum in Capitolium contendit.* In ,, *contendere cum aliquo verbis*, *armis*, *acie*, sub- ,, auditur, causam. Lucret. 4. *Hunc igitur contra* ,, *mittam contendere causam*; id est, contra hunc, ,, disputare nolo.]

Contremisco. Vide *Metuo.*

Crepo. Horat. *Sulcos & vineta crepat mera*: idem;

* *Pro accusativo orationem*] Immo vero heic oratio seu Infinitum pro Dativo adhibetur, sicuti illa possunt omnium casuum vicem sustinere.

idem ; *Si quid Stertius veri crepat* : idem ; *Quis post vina gravem militiam, aut pauperiem crepet :* idem 2. Carmin. *Quum populus frequens latum theatris ter crepuit sonum.* Propert. lib. 3. *Et manibus faustos ter crepuere sonos.* Martial. *Et Tartesiaca concrepat æra manu.* Petron. Arbiter ; & *concrepans æra omnes excitavit* : idem ; *Trimalcio lautissimus homo digitos concrepuit.*

Corruo. Vide *Ruo.* Plaut. *Ibi me corruere ajebas divitias.* Propert. lib. 3. *Voverat*, & *spolium corruit ille Jovis.*

Corusco. Virg. 10. Æneid. *Strictumque coruscat mucronem* : & lib. 8. *Duo quisque Alpina coruscant gesa manu.*

,, [*Crescere*, putant esse Neutrum : sed Acti-
,, vum esse arguit Passivum participium *Cretus*,
,, quod est natus, factus ; sicut ab *Hio* for-
,, matum fuit *Hiasco*, & *Hisco* ; & à *Labo*, *La-*
,, *basco* ; ab *Amo amasco* ; à *Caleo calesco* ; à *Con-*
,, *sueo consuesco* : sic à *Creo creasco*, & *cresco* ; in
,, quo subauditur, *me.* Primum ergo *Creasce-*
,, *re se*, vel *Crescere* fuit nasci, exsistere, quod
,, postea per Metonymiam antecedentis pro
,, consequenti, significavit *Augeri* : sicut vicis-
,, sim per metonymiam consequentis pro ante-
,, cedente, *Augere* usurpatur pro *Creare* ; &
,, hinc *Auctor* dicitur pro *Creator*. Lucret. 5.
,, *Nam quodcumque alias ex se res auget, alitque*,
,, id est ; procreat, velut ipse ibidem inter-
,, pretatur his verbis ; *quod procreat ex se omnia.*
,, Indocte proinde scribunt, *Autor*, vel *Author*.
,, Liv. Andron. Erotopæg. *Noctę, dieque de-*
,, *cretum, & auctum* ; id est, quod decrevit,
,, & auxit se.]

,, [*Cupere aliquem*, tritum est ; legimus ta-
,, men *Cupere alicujus*, pro, cupidum esse. Plaut.

,, Trin.

,, Trin. *Quamquam domi cupido, operiar tamen.* ,, Symmachus; *Vestri cupiunt Puteoli*, ubi subaudis, *cupiditatem*, sicut poëta vetus apud ,, Cic. *Qui nec te amet, nec studeat tui*; subaudis ,, studium, id est, qui minime sit tui studiosus.]

Curro. Vide *Concurro*, *Decurro.* Virgil. 5. Æneid. *Currit iter tutum non segnius æquore classis.* ,, [Prop. *Ut sciat indociles currere lympha vias.*] Vide Priscan. in, *Cursus curritur.* Cicero 3. Offic. *qui stadium currit.* Juven. *Curritur ad vocem jucundam.* Terent. *Si qua est laboriosa, ad me curritur.* Cic. 7. Verr. *Curritur ad prætorium.* Virgil. *Nec si cuncta velim breviter decurrere possim. Vitam decurrere, decursa vita, decurso spatio. Decurritur, decurrebatur*, passim obviam.,, [In *Cur-* ,, *rere via*, subaudi, *cursum.* Propert. *Hac eadem* ,, *rursus Lygdame curre via.*] Vide *Sedeo.*

Decedo. Vide *Cedo*, & *Assurgo:*

Decet, *Dedecet.* Ovid. 1. Metam. *Ista decent humeros gestamina nostros.* Statius; *Si non dedecui tua jussa.* Ovid. *Nec dominam motæ dedecuere comæ:* idem; *Lacrymæ decuere pudicam.* Sallust. Jugurthino; *Quæ ab Imperatore decuerint, omnia suis provisa.*

,, [*Decidere*, pro transigere, pascisci, subaudi, ,, *rem*, Dictys lib. 5. *Multo sermone invicem habi-* ,, *to, ad extremum binis millibus talentum rem deci-* ,, *dunt.* Cicero; *Magno cum aliquo decidere.* Sen. ,, 2. Contraversiar. 5. *Pro incolumitate mariti vi-* ,, *caria morte decidit*, pro, ita rem pacta est, ut ,, mariti sui vice moretur.).

Declino. Plautus Aulul. *Declinavi paululum me extra viam.* Ovid. 2. Metam. *Neu te dexterior tortum declinet ad anguem.* Dicimus *declinare cursum*, *urbem*, *mala*, & *mala declinantur*, &, *à malis declinare.*

Decurro. Vide *Curro.*

Deficio. Horat. *Animus si te non deficit æquus.*

Ovid.

Ovid. *Deficior prudens artis ab arte mea.* „ [Plaut. „ Asin. *Si intelligam te deficere vita*, pro, deficere defectum è vita. Proper. *Nec deficiet nau-„ tas rogitare citatos*; id est non desinam inter-„ rogare nautas.] Quinctil. *Aqua ciboque defecti.* Varro lib. 3. Rustic. cap. 16. *Ne deficiant animum*: Dicimus, *deficiunt me pecuniæ*, & *mihi pecuniæ*. Cæsar; *Quum tela militibus deficerent*; subaudi *se*, vel Defectum.]

Dego. Cicero pro Sylla; *Ut cum Lentulo; & Catilina, & Cethego fœdissimam vitam; & miserrimam degeret*: idem pro Roscio; *Vitam in egestate degere.* Catull. ad Manlium; *Otia pacatò degeret in thalamo.* Lucret. lib. 2. *Quantisque periclis degitur hoc ævi quodcunque est.* „ [Plaut. „ Most. *A mane usque ad noctem in foro dego diem*] Vide *Vivo.*

Degenerare à parentibus, subaudi *se*, vel *genus*. Columel. lib. 7. cap. 12. *Venus canibus carpit vires, animosque degenerat.*

Delinquo. Vide *Pecco.*

Deliro. Lactant. de Opificio Dei cap. 6. *Illius enim sunt omnia, quæ delirat Lucretius.*

Desino artem. Cicero, & Sueton. Tiberio; *Artem desituros promittentibus veniam dedit.*

Despero. Martial. *Desperabantur promissi prælia Martis.* Cic. *Sive restituimur, Sive desperamur*: idem Attico; *Pacem enim desperavi.*

Detraho tibi, subaudi, *laudem*, vel simile aliud. Horat. *Nec ego illi detrahere ausim Hærentem capiti multa cum laude coronam.*

„ [*Differt hoc ab illo*, subaudi *se*: nam Differ-„ re est aliud aliò ferre, dissipare, ut stent lo-„ cis diversis, sive distent.]

Discumbo. Virg. *Stratoque super discumbitur ostro.* Aulus Gellius; *discubitum est.* Cicero; *Ma-*

Maturè veniunt, discumbitur, ,, [subaudi, *Cu-*
,, *bitus.*]

Disputo. Disputare rationem; non semel dixit Cicero. Plaut. Aulul. *Ubi disputata est ratio cum argentariis.* idem Menech. *Ut hanc rem vobis ad amussim disputem.*

Doleo. Ovidius; *Tu vero tua damna doles*:
,, [idem; *Quæ venit indignè pœna, dolenda venit.*
,, Propert. *Frigidus Eoo me dolet aura gelu.* Justin.
,, lib. 12. *Ut tactum hominem velut vulnera indo-*
,, *lesceret.*] Statius; *Bellorum extrema dolemus.* Cicero; *Meum casum doluerunt*: idem 4. Tuscul. *Dum modo doleat aliquid, doleat quod lubet.* Sueton. *Se quoque respondit vicem eorum dolere.* Hic, & in aliis multis verbis potius videtur deesse accusativus cognatus, & præpositio κατὰ; ut, *doleo dolorem circa casum tuum.* Huc refer illud, *Corydon ardebat Alexin*, id est, Ardebat ardorem de Alexi, vel circa Alexin.

Dormio, Edormio: Adag. *Endymionis somnum dormis.* Martial. *Tota mihi dormitur hyems.* Cicero; *Edormi crapulam, & exhala.* Plaut. Amph. *Mane, dum edormiscam unum somnum.* In sacris: *dormierunt somnum suum viri divitiarum.* Terent. *Atque edormiscam hoc villi.* Plaut. *Omnemque edormivi crapulam.* ,, [Catull. *Nobis nox est perpetuo*
,, *una dormienda.*]

,, [*Dubito.* Ascon. in 2. Verr. *Pedestre iter*
,, *propter Verris insidias dubitabat.* Cicero; *Turpe*
,, *est dubitare Philosophos, quæ ne rustici quidem du-*
,, *bitant*: *Nihil affirmans, omnia dubitans, restat ut*
,, *hoc dubitemus, uter Roscium occiderit.* Livius 21.
,, *Vobis necesse est aut vivere, aut si fortuna dubitabit,*
,, *in prælio potius, quam in fuga mortem oppetere.*
,, Ubi subaudi, dubitationem, id est, si dubia
,, erit fortuna.]

,, [*Ebullio.* Cic. *Virtutes ebullire, & ſapientias:* ,, *Dixerit Epicurus, ſemper beatum eſſe ſapientem;* ,, *quod quidem ſolet ebullire nonnunquam.* Cato; *Ubi* ,, *ebullit vinum, ignem ſubducito*, ſubaudi *ſe.* Se- ,, neca in Apocol. *Claudius animam ebullit, &* ,, *eo deſiit vivere videri.*]

Egeo pecuniis, eſt egeo egeſtatem à pecuniis, ,, [ſive à parte pecuniarum.] Deeſſe autem *egeſtatem;* vel *τὸ egere*, ſatis indicat illud Paulati Pſeud. *Quid agitur Calidore? Amatur, atque egetur acriter*, id eſt, amatur amatio, egetur egeſtas: ſæpe enim deeſt nomen, unde genitivus regitur; ut, *tedet me ciborum;* ſubaudi, *tædium.* Sic Livius dixit lib. 26. *Quod vel capitis, vel pecuniæ judicaſſet;* ſubaudi *judicium.* Cato apud Agellium; *Vitio vertunt, quia multa egeo.* Varro lib. 4. ling. Latin. *Dives à Divo, qui ut Deus nihil indiget.* ,, [Salluſt. Jug. *Collis magna parte* ,, *editus, & præceps pauca munimenta egebat.*] Nonius Marcellus quum diſputat, genitivum poni pro accuſativo, utitur his exemplis; *Faſtidit mei*, & *Argenti indiges.* Tu meo periculo dices elegantiſſime; *Turpem egere egeſtatem.* Vide Indigeo.

,, [*Egredior.* Salluſt. *Raro egreſſus fines ſuos.* ,, Servius in Æneid. 2. notat, utrumque dici, ,, * *Egredior urbem*, & *urbe.* Sed in hoc poſteriore ſubauditur *greſſum*, vel *viam.*]

Emergo. Cicero Aruſp. reſpon. *Tum ſe emergit, & fertur illuc:* idem 2. Naturæ Deorum; *Ut ſeſe emergens oſtendat Scorpius alter:* ,, [& 2. Divin. *Tibi de me cogitanti ſubito ſum viſus emer-*

ſus

* *Egredior urbem*] Ellipſis in eo eſt præpoſitionis *extra*, tanquam ſi diceretur *egredior extra urbem.* Sic mox *Eminebat aquam*, pro em. *extra aquam.* Sic *prævechi littus* dicitur pro *prævehi præter littus.*

,, *fus ex flumine.*] Cornel. Nepos in Attici vita; *Quibus ex malis ut se emerserat.* Terent. Adelph. *Unde emergi non potest.* Corn. Fronto in voce, *Emergit se*, citat in Sallust. 4. Histor. *Ubi se laniata navigia fundo emergunt.* Vide *me*, *te*, *se* in Ellipsi.

Emigro. vide *Migro.*

Emineo. Curtius lib. 4. *Jamque paulum moles aquam eminebat.*

Efflo. Cic. de Senect. *Odorum qui efflarentur ex floribus.* Ovid. 7. Metam. *Vulcanum naribus efflant æripedes tauri.* Virgil. *Lætos efflarat honores, Cæsariem, & lumen purpureum.* Plin. lib. 36. *Flaturque follibus, donec rufescat.* Ovid. 4. Fast. *Exultant comites, furiosaque tibia flatur.* Lucret. lib. 5. *Flaret è corpore flammam.*

Eo. Virgil. 6. Æneid. *Itque, reditque viam toties.* Horat. 1. epist. *Ire viam, quam monstrat eques.* Virgil. 4. *Longam incomitata videtur ire viam:* & 4. Georg. Plaut. Rudent. *Tu abi tacitus tuam viam.* Cicero pro Mur. *Redite viam: eadem duce redibant:* ibid. *Istam viam dico, inite viam. Præsto aderat sapiens ille qui inire viam doceret.* Sueton. *inito honore.* Quare quum Maro dixit; *Te consule inibit*, deest *viam.* ,, [Cum ,, legibus, *Ire via*, subaudimus *itum*, id est, ,, itionem. Lucret. *Nec sentimus itum cujusvis-* ,, *cumque animantis.* Cicero; *Quis noster itus, re-* ,, *ditus, vultus.*]

,, [*Erro.* Cicero; *Si erratur in nomine*, sub- ,, audi *error.* Ovidius; *Immensum est erratas di-* ,, *cere terras.* Virgilius; *Relegens errata retrorsum* ,, *Littora.* Plaut. *Scio quid erret.* Terent. *Teneo* ,, *quid erret.*]

Erumpo. Virgil. *Errumpunt portis*, subaudi *se:* idem Georg. *Diversi erumpunt sese radii.* Cæsar

2. Civili; *Portis se foras erumpunt.* Virgilius 4. Georg. *Et caput unde altus primum se erumpit Enipeus.* Tibull. 4. *Fontibus ut dulces erumpat terra liquores.* * Vide, *Erumpo.*

Equitare: Plinius lib. 8. de Camelis; *Atque etiam equitantur præliis.* „ [Hor. *equitare in arun-* „ *dine longa*, subaudi, *equitationem.*]

„ [*Erubesco.* Cic. *Affines te erubescunt; Epicu-* „ *rus voluptates non erubescit.* Hor. *Non erubescen-* „ *dis adurit ignibus.* Virgil. *Nostra nec erubuit silvas* „ *habitare Thalia*, pro, habitationem silvarum.

Eructo. Cic. Catil. 2. *Eructant cædem bonorum*, & in Sacris; *Eructavit cor meum verbum bonum: Labia mea eructabunt hymnum.*

Evado. Sueton. Tiber. *Carmillus me evasit.* Virgil. *Gradus evaserat altos:* „ [idem; *Jamque* „ *propinquabam portis, omnemque videbar Evasisse* „ *viam.* Dictys lib. 2. *Qui primi fuga Græcos evase-* „ *rant.* Livius 28. *In loca tuta evasit*, subaudi, *Viam.* „ sicut Virgil. *Nec spatium evasit totum, nec per-* „ *tulit ictum;* id est, non ivit per totum spa- „ tium. Lucil. de equo; *Qui colles, camposque* „ *gradu perlabitur uno, Omne iter evadit.*] Liv. „ *Exercitum cæsum, evasumque se esse.*

Evenit. Vide *Sedeo*, & supra lib. 3. cap. 1.

„ [*Excedo.* Cicero. 1. Catil. *Quot ego petitio-* „ *nes tuas parva quadam declinatione, & ut ajunt,* „ *corpore, excessi;* pro vitavi. Sic legit ibi Ser- „ vius. Livius 24. *In agro Tarentino nihil violatum,* „ *neque usquam via excessum est.*]

„ *Excello.* Festus; *Recellere, reclinare, & Ex-* „ *cellere, in altum extollere:* idem; *Lingua, pro-* „ *montorii genus non excellentis, sed molliter in pla-* „ *num devexi.* Cato apud Agell. 13. cap. 23.

„ *Ple-*

* *Vide Erumpo*] Haud dubie reponi debet *Emergo.*

,, *Plerisque solet animus in rebus secundis excellere*;
,, subaudi *se*, pro excelli, extolli, efferri. A-
,, pulejus 10. de Asino; *Nates recellere*, pro re-
,, ducere, retrahere.]

Exeo. Vide *Eo.*

Exhalo. Cicero; *Convivii crapulam exhalassent:* idem Philip. *Edormi crapulam*, &. *exhala.* Virgil. *Sævamque exhalat opaca Mephitin:* idem 2. Georg. *Quæ tenuem exhalat nebulam.* Lucretius 5. *Pulveris exhalat nebulam*, '*nubesque volantes.*

Exsulo. vide *Veneo*, & *Vapulo. Exsulo*, id est, extra solum eo. Deest accusativus cognatus. Euripid Andro. ἃς ἐγὼ φεύγω φυγὰς, id est, quale exsilium exsulo? * ,, [Hygin. Fab. 26. *Medea* ,, *iterum exsulatur.* Dictys lib. 5. *Decernitur, Antimachum ex omni Phrygia exsulandum.*]

,, [*Facessere*, pro *abire*, *recedere*, subaudi, *se.*
,, Plaut. Men. *Dictum facessas doctum.* Afran.
,, Incis. *Multa, ac molesta potin, ut dicta facessas?*
,, Titin. Gemin. *Ut res suas procul ex ædibus fa-*
,, *cessat.* Cic. *Periculum innocenti facessere: ut pau-*
,, *lisper facessant rogamus.*]

Faveo. Favetur apud Ciceronem sæpe positum, satis ostendit, *Faveo* activum esse;
,, [*Ætati illi non modo non invidetur, verum etiam*
,, *favetur.* Charisius quidem lib. 5. in Idioma-
,, tis linguæ Latinæ ponit; *Faveo tibi*, & *Faveo*
,, *te.*] Vide *Invideo.*

Fastidio. Virgil. *Invenies alium si te hic fastidit Alexis.* Liv. *Dum nullum fastiditur genus:* idem; *pars fastidita.* Horat. *Fastidire lacus*, & *rivos au-*

Q 2 *sus*

* *Hyginus*] Ex his scriptoribus neutiquam petenda, quæ ad naturam linguæ, & veram verborum significationem indagandam pertinere volumus. *Exsulare* haud dubie est neutrum.

sus apertos, ,, [Plaut. *Fastidit mei*, * subaudi, ,,*fastidium.*]

Festino. Ovid. 2. Metamorph. *Tum quas induat illa, festinat vestes.* Tacitus de moribus German. *Nec virgines festinantur.* Virgil. 6. *Tunc jussa Sibyllæ, haud mora, festinant jussi.* Apulejus lib. 3. *Sed primo diluculo remedium festinabitur tibi.* ,, Dictys lib. 3. *Græci cuncta quæ, militia poscebat,* ,,*summis studiis festinabant.*]

Fio inter neutro passiva refertur à Grammaticis, id est, inter monstra. Mihi verbum est substantivum: nam factum est à φύω Græco; unde *fuo* latinum, & postea *fio.* Scaliger lib. 5. de causis cap. 3. A φύω, inquit, *Fuo nostrum, & ipsum Fio; Sum autem, ab* εἰμὶ; *Est, ab* ἐστὶ. Habuit aliquando passivum, Prisciano teste lib. 8. *Postquam diutius fitur:* &, *Græco ritu fiebantur* Saturnalia. Certè infinitum *fieri* merè passivum videtur: sed, ut dixi, mihi substantivum est; *fio senex*, id est, *sum senex.*

,, [*Flagro.* Hygin. Fab. 129. *Jupiter cum ful-* ,, *mine, & tonitribus venit, & Semelen conflagravit.* ,, Auctor. ad Heren. *Quomodo urbs acerbissimo con-* ,, *cidit incendio conflagrata?*]

Flo. Vide *Efflo.*

Fleo. Flere funera. Ovid. Terent. Andr. *In ignem posita est, Fletur.* Silius 5. *Longo ævo flebitur.* Ovid. *Fortuna flenda.*

Fluo, Græcè ῥέω. Homer. Odyss. 9. accusativo junxit; ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ κρήνη ὑπὸ σπείους, id est, *fluit limpidam aquam fons sub specu.*

,, [*Flu-*

* *Subaudi fastidium*] Immo potius *Negotium.* *Fastidire* cum Accusativo significat proprie fastidium ostendere, ad conspectum & usum alicujus rei. Atque adeo Accusativus ille non pendet à Verbo, licet ex Passivo pateat, seu Passivi Nominativo, ita tamen eum accipisse etiam ipsos Veteres.

,, [*Fluctuat.* Lucret. *Fluctuat incertis erroribus* ,, *ardor amantum*, subaudi *se*. Seneca de vita ,, beat. *Deprehensi in mari Syrtico, modo in sicco* ,, *relinquuntur, modo torrente unda fluctuantur.* Sic ,, in Media; *Ut dubium pelagus fervet, haud ali-* ,, *ter meum cor fluctuatur.*

Fruor. Cato Rust. *Pabulum frui occipito.* Cicero pro Milone; *Nobis hæc fruenda relinqueret.* Apulejus lib. 9. *Beatam illam, quæ tam constantis sodalis libertatem fruitur.*

Fungor libertate, subaudi, *functionem*, vel τὸ *fungi.* Terent. *Ita attente tuto illorum officia fungere.* Tacitus lib. 3. *Suprema erga memoriam filii sui munera fungerentur.* idem lib. 4. *Et hominum officia fungi.* Varro; *Municipes, qui una munus fungi debent, dicti.* Terent. *Hominis frugi, & temperantis functus officium:* idem; *Major filius tuus Æschinus, nec boni, neque liberalis functus officium viri.* Plaut. Mostell. *Tu tibi istos habeas turtures, aves, pisces, sine me alliato fungi fortunas meas:* idem Amph. *Hic munus fungatur tuum:* idem Trinummo; *Cui nihil est, qui munus fungatur suum:* ibid. *Sequere hac mea gnata, ut munus fungaris tuum.* Cic. 3. Tuscul. *Quemadmodum oculus conturbatus non est probe affectus ad suum munus fungendum.* Sueton. August. *Minore molestia, Senatoria munera fungerentur*, quo in loco Beroaldus; *Accusativo*, inquit, *casu extulit, quod nos ablativo dicimus. Vetus autem est, & elegans loquutio; sicut potior illam rem, pro, illa re, Veteres dixerunt: Ita fungor munus, pro, munere.* Plaut. Menec. *Parasitus octo hominum munus facile fungitur.* Vide *Utor.*

Fugio. Lucanus 1. *In bellum fugitur.*

Furere. Virgil. Æneid. 12. *Hunc sine me furere ante furorem.* Liv. *Et nunc id furere, idem*

ægre pati. Sed hîc melius deerit κατὰ. Vide *Insanio*.

Gaudeo. Terentius Andria; *Hunc scio solidè solum mea gavisurum gaudia*. Cælius ad Cic. 8. Famil. *Puto ut suum gaudium gauderemus*: ibid. *furit tam gavisos homines suum dolorem*. Catull. *Gaudia, quæ gaudeas*. Gellius lib. 9. cap. 9. *Latona gaudium gaudet genuinum, & intimum*. Statius lib. 9. *Tu dulces lituos, ululataque prælia gaudes*. Cic. *Nihil est neque quod metuamus, neque quod gaudeamus*. Et in Sacris; *gaudeat se tellus tantis illustrata fulgoribus*.

Garrire. Horat. lib. 1. Satyr. 10. *Comis garrire libellos*: idem; *Dum quidlibet ille garriret*. Martial. lib. 1. *Garris & illud, teste quod licet turba*. Garrire libellos, dixit (inquit Turneb.) quasi *garrire garritum*.

Germino. Plinius lib. 16. cap. 25. *Quibusdam germinatur germinatio*. Et in Sacris; *terra germinet Salvatorem*.

Gemo. Cic. Attic. lib. 2. *Atque hic status, qui una voce omnium gemitur*; idem; *occulte suum malum gemit*. Virgil. *Nunc Amyci casum gemit*. Cicero pro Sextio; *Accepisset respublica plagam, quam acceptam gemere possit*. Virgil. *Daphni tuum Pœnos etiam ingemuisse leones Interitum*. Prudentius Psych. *Nec doleas, quia turpe tibi gemuisse dolorem*. Ovid. *Fortuna gemenda*: idem 13. Metamorph. *Non mea mors illi, verum sua vita gemenda est*: ibid. *Teque gemunt, virgo*.

Glaciare. Horat. lib. 3. Od. 10. *Positas ut glaciet nives puro numine Jupiter*.

„ [*Gratificare*, subaudi, *gratiam*. Sallust. *Non* „ *assentando, neque concupita præbendo perversam* „ *gratiam gratificans*.].

Horreo, horresco. Cic. *Et si omnium conspectum hor-*

horreo : idem ; *Horreo crimen ingrati animi :* idem; *Deorum tamen numina horrent.* idem ; *Ut ipsam victoriam horrerent.* Lucan. lib. 1. *Horruit Alcides, viso jam Dite, Megeram.* Apul. lib. 6. *Cujus totæ provinciæ nomen horrescunt.* Cic. *Imbecillius horrere dolorem, & reformidare.* Perhorresco semper habet accusativum.

Hiemare : Plinius lib. 19. cap. 4. *Decoquunt alii aquas, mox & illas hiemant :* idem libro 9. *Hiemato lacu.*

Hiulco. Carull. ad Manlium ; *Quum gravis exustos æstus hiulcat agros.*

Jaceo. Virg. *Jacet extra sidera tellus*, subaudi; *se*, vel *jacere ;* ut, *jacent sub arbore poma*, quia nihil est quod non agat, & si agit, aliquid agit. Vide *Sedeo*, & *Sto.*

,, [*Jejunare*, subaudi, *jejunium.* Zachar. 7.
,, *Numquid jejunium jejunastis mihi ?*]

Ignosco tibi, subaudi, *peccatum ;* ut, *Indulgeo.* Cic. *Hanc culpam ei facile ignoscamus.* Plautus Amphit. *Velatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum.* Propert. 1. *Jupiter ignosco cætera furta tua.* Virgil. 4. Georg. *Ignoscenda quidem, scirent si ignoscere manes :* idem Culice ; *Parvum si Tartara nossent peccatum ignovisse.* Quinctil. in declam. *Ignoscit malorum periculorum motus ; ignoscite humana discrimina.* Ovid. lib. 1. Artis ; *vitioque ignoscitur omni.*

Illuceo. Plaut. Bacch. *Vulcanus, Sol, Dies, Luna, Dii quatuor scelestiorem nullum illuxere alterum.* Vide *Luceo.*

Illudo. Virgil. 10. i nunc, & *Verbis virtutem illude superbis.* Terent. *Satis superbe illuditis me :* idem And. *Penè illusi vitam filiæ.*

Impendeo. Impendet tibi calamitas, subaudi, *se ;* ut, *Nox præcipitat, & ver appetit.* Dicimus

etiam; *Impendet homines mors.* Terent. Phormio; *Ita nunc imparatum subito tanta te impendent mala.*

Imponere, pro *fallere*, dicunt esse neutrum, melius qui concinnavit promptuarium linguæ Latinæ; ait enim deesse, *impositionem.* Mihi videtur deesse *Clitellam.* vide Ellipf. *Clitella.*

vel Fraudem.

,, [*Incipere*, subaudi, *principium.* Terent. ,, Heaut. *Neque quod principium incipiam ad placandum scio.* Plaut. Stich. *Principium quo pacto* ,, *occipiam*, *id ratiocinor.* Virgil. *Vix prima incep erat æstas.*

,, [*Inclinare.* Livius lib. 5. *Cum omnem culpam* ,, *Sergius in collegam inclinaret:* ibid. *Neutro inclinata spe. Plebe ad id consilium inclinata.*]

Incubare, quum de avibus dicitur, deest *ova*; unde, *ova incubantur.* Plin. lib. 2. *Quod si una natura omnes incubaret.*

Incumbo. Salluft. 3. Hift. citante Frontone; *ut sustinere corpora plerique nequeuntes, arma sua quisquis instans incumberet:* idem; *verbo incumbit illam rem.*

Indigeo. Vide *Egeo.* Varro lib. 1. cap. 31. *A quo quod indigent potum, poma dicta esse possunt.* Potum, habet antiquus codex, ut ait Turneb. ,, [Si quis tamen malit *Potui*, ficut alii libri ,, habent, ut fit prifcus ablativus, pro *Potu*, ,, oratio per infinita cognata fic supplebitur; ,, *indigent indigere potu*, five *à potu*, hoc eft, indigentiam. Vide fupra *Egeo.*].

Indulgeo tibi, fubaudi, *indulgentiam*, vel *peccatum.* Martial. *Indulgent patientiam flagello.* Tacitus lib. 1. *Cunctaque quæ Germanicus indulserat.* Juven. *Se se indulsisse Tribuno.* Lucill. citante Nonio: *Tu qui iram indulges nimis.* Afranius citante

stante eodem; *Malè merentur de nobis heri, qui nos tantopere indulgent in pueritia,* Sueton. Domitian. *Exilium indulsit:* ibid. *Ut damnatis liberum mortis arbitrium indulgeatis:* idem Claudio; *Quum essedario indulsisset rudem.* quæ verba non intelligens Erasmus in annotatiunculis ad Suetonium, inquit; *indulsisset, pro, amisisset, nisi velis typographi esse lapsum, & emendandum, manumisisset.* Apulejus lib. 5. Asino; *Indulge fructum, & tibi devotæ animam recrea.* Petron. Arbit. *Nec diu tamen lacrymas indulsit.* Macrob. lib. 1. Satur. *Feriæ, quas indulget magna pars mensis Jano dicati.* Terent. Eunuch. *Nimis me indulgeo.* Ubi Donatus, *Mi*; sic *veteres, quod nos* mihi *dicimus:* alibi; *Te indulgebant, tibi dabant.* Vide *Ludo*, & *Ignosco*.

Inire viam Vide *Eo*.

Ingredior. Ingredi Junonium, Adag. * „ [deest „ *gradum, ingressum.*]

Inflare sonum, inflare tibias, vela, calamos, & similia trita sunt: &, *Calami inflantur.*

Ingemo. Vide *Gemo*.

Inservire alicui, subaudi, *servitutem.* Sed & alios accusativos explicat Plaut. Mostell. *Si illum inservibis solum:* ibid. *Non est meretricum, unum inservire amantem.* Cic. *Nihil est à me inservitum temporis causa.* Plaut. *Matronæ est, unum inservire amantem.* Vide *Servio*.

Insanio, „ [subaudi, *insaniam,* vel *stultitiam*] Horat. 2. Serm. *Huic ego vulgum errori similem cunctum insanire docebo.* Propert. 2. *Lynceus ipse meus seros insanit amores.* „ [Sen. de vita beat. „ *Hilarem insaniam insanire, & per risum furere.*] Horat. *Quam me stultitiam insanire putas.* Sic enim legit Lamb. Vide *Furere*.

* *Deest gradum*] Sed & præpositio κατὰ.

Insuesco. Horat. 1. Serm. *Insuevit pater optimus hoc me, ut fugerem.* quem locum contra fidem omnium librorum pervertit Lambinus; ego Turnebo assentior lib. 30. cap. 19. Columella lib. 6. *Maximè tamen habetur salutaris amurca, si tantundem aquæ immisceas, & ea pecus insuescas:* idem 1. *Atque ubi ceperunt aliquod incrementum habere, sic insuesci debent, ut in id,* cæt. Vide *Consuesco,* & *Assuesco.*

Insulto. Tacit. 4. *Qui nunc patientiam senis, & segnitiem juvenis juxtà insultet.* Sallust. *Multos à pueritia bonos insultaverat.* Sic citat Servius 9. Æneid. Terent. Eunuch. *Næ tu istas faxo calcibus insultabis frustrà.*

Insisto. Virgil. 6. *Nulli fas casto sceleratum insistere limen.* Ubi Servius; *Insisto illam rem dicimus, non illi rei, quod qui dicunt, decipiuntur, propter* Insto illi rei. Cicero 3. Orat. *Quonam igitur modo tantum munus insistemus.* Plaut. Milit. *Insiste hoc negotium sapienter:* idem Capt. *Proinde omnes itinera Insistant sua:* idem Milit. *Quam jam insistas viam.* Terent. Eunuch. *Quem perconter? quam insistam viam?* Stat. Theb. 5. *Summisque insistitur astris.*

Insto huic rei, subaudi, *operam,* vel *instare.* Virgil. 8. Æneid. *Parte alia Marti currumque, rotasque volucres Instabant.*

Interdico tibi ludum, nemo negabit esse activum. Sueton. Domitian. *Interdixit histrionibus scenam.* Livius lib. 34. *Fœminis duntaxat usum purpuræ interdicemus?* Quum vero dicitur, vel absolutè, *prætor interdixit,* vel *interdixit illi aqua & igni,* deest, *Interdictum,* ut sit, Prætor interdixit illi interdictum ab aqua & igni; vel de aqua & igni. Plin. lib. 39. cap. 1. *Interdixi tibi de medicis.* Cicero pro Cecinna; *Prætor interdixit de*

vi

vi hominibus armatis. Dicitur etiam, *interdixit illi aquam, & ignem.* Cicero pro domo sua; *Velitis, jubeatis, ut M. Tullio aqua, & ignis interdicatur,* deesse *interdictum*, vel *interdicere*, indicat illud Ciceronis de Senectute; *Ut*, **quemadmodum nostro more male rem gerentibus patribus, bonis interdici solet.* Plinius epist. 76. *Carent enim togæ jure, quibus aqua & igni interdictum est.* Cicero 1. de Finib. *Sed id neque feci adhuc, nec mihi tamen ne faciam interdictum puto. Voluptatem interdicere.* Horat. 1. epist. *Cui sic per vim est interdicta voluptas.* Ovid. 10. Metamorph. *spes interdictæ.* „ [Nepos Hamilc. *Socero gener interdici* „ *non poterat.*]

Interest. Vide lib. 3. cap. 5.

„ [*Invadere*, subaudi, *invasionem*. Plautus Asin. „ act. 5. sc. 2. *In oculos invadi optimum est.* Potest „ etiam subaudiri *viam*; ut, Virgil. *Tuque in-* „ *vade viam, vaginaque eripe ferrum.*

Invideo tibi vestem; &, *Cœli te regia nobis invidet*, trita sunt. Cicero; *Invidetur enim commodis hominum ipsorum:* idem; *qui non modo non invidetur, sed etiam favetur.* Ovid. epist. *Troadas invideo.* Cui consonat Horatianum illud in Arte Poët. *Ego cur acquirere pauca, Si possum, invideor.* Cicero 3. Tuscul. citat Accium in Menalip. *Florem quisnam liberum invidit meum?* deinde addit; *male latine videtur, sed præclare Accius; ut enim videre, sic invidere florem rectius, quàm flori dicitur. Nos consuetudine prohibemur, poëta jus suum tenuit, & dixit audacius.* Hæc Cicero, aliquanto fortasse superstitiosius, * „ [putans, „ *In-*

* *Putans invidere &c.*] Revera nihil aliud est primitivâ significatione τὸ *Invid. aliquem* quam Intueri aliquem. Sed sicuti sæpe fit, ut generalis vocabuli significatio quasi pro-

Invidere aliquem non aliud esse quam Intueri, „ seu, videre in aliquem, cum sit, obliquo, „ & maligno oculorum intuitu fascinare aliquem; velut ex Catullo discimus, cui, *Invidere & Fascinare* idem sunt, epig. 5. & 7. „ Versus proinde Acciani sententia est, quis „ florem liberorum meorum fascinavit? Sicut „ Virgil. *Nescio quis teneros oculus mihi fascinat* „ *agnos*; utque Horatius ait de Invido; Quis „ *obliquo oculo mea commoda limat?*] Differunt autem *Invideo tibi*, & *Invideo te*: in illo enim aliquid semper desideratur; ut, *Invideo tibi*, subaudi, *rem aliquam*, *bona*, vel *fortunam*; aut integram orationem; ut, *Invideo tibi*, *quod bene cantes*: in hoc verò nihil potest suppleri.

Intendo, propriè de arcu dicitur; transfertur ad alia. Supplebis igitur, vel *arcum*, vel *animum*, vel *mentem*. Horatius; *Si non intendis animum studiis, & rebus honestis*. Sallust. *Ubi intenderis ingenium, valet*. Hinc in sacris: *Deus in adjutorium meum intende*, subaudi, *arcum*, vel *mentem*.

Irruo. Vide *Ruo*.

Jurare alicui, vel *jurare per Deos*, subaudi, *jusjurandum*. Cicero 5. Fam. *Magna voce juravi verissimum, pulcherrimumque jusjurandum*. Cæsar 3. Civili; *Hoc idem jurant reliqui legati*: & statim; *Atque idem omnis exercitus jurat*. Cicero Attic. *Qui denegat, & juravit morbum*. Ovid. 2. Metamorph. *Stygias juravimus undas*. Petron. Arbiter; *In verba Eumolpi sacramentum juravimus*. Et in sacris; *Jusjurandum, quod juravit*, cæt. ex Græco ad verbum; ὅρκον, ὃν ὤμοσε.

Ju-

propria evadat speciali usui, sic & huic verbo, quod primitus generale fuit, propria sedes data est in speciali illo intuitu, qui fit cum livore, & fascinatione.

Juvat. Vide supra cap. 1. lib. 3.

Laboro. Cicero Attic. *Ad quid loboramus res Romanas?* ,, [*Quid ego laboravi, aut quid egi?* ,, *Quod sit humanis manibus laboratum.*] Euripides Androm. τί μόχθον μοχθεῖς, id est, *quid laborem laboras?* Cicero Lentulo; *Laboratur vehementer.* ,, Virgil. *Arte laboratæ vestes.* Horat. ,, *Unguentum, quod meæ laborarunt manus.*]

,, [*Latendum est domi*, subaudi *Latere*, seu *la-* ,, *tibulum.*

Latro. Lucan 1. *Flebile sævi latravere canes.* Horat. 1. epist. *cervinam pellem latravit in aula:* idem Epod. 5. *Senem adulterum latrent Suburanæ canes.* ,, [Lucret. *Nil aliud sibi naturam latrare.* ,, C. Oppius in vita Africani; *Quod canes neque* ,, *latrarent eum, neque incurrerent.*]

Libet. Vide *Pœnitet.*

Luceo. Plaut. Cas. *Lucebis novæ nuptæ facem:* idem Curc. *Tute tibi puer es lautus, luces cereum.* Sic dicimus; *prælucere alicui facem, cereum, funalem.* ,, [Plaut. Pers. act. 5. sc. 3. *Tibi fortuna lu-* ,, *crificam faculam allucere volt.*] Vide *Illuceo.*

Ludo. Terent. Eunuch. *Et quia consimilem jam olim luserat ille ludum.* Horat. 3. Car. *ludum insolentem ludere pertinax.* Sueton. *Trojam lusit turma duplex:* idem; *ludit assiduè aleam.* Martial. *Insidiosorum si ludis bella latronum.* Juvenal. *Posita sed luditur arca.* Vide *Illudo.*

,, [*Madeo*, subaudi *madere*, vel *madorem*; sicut ,, in *Clareo*, *clarorem.* Vide *Clareo.*]

Maneo. Plautus *Mane me.* Pomponius Mela libro 1. *Postquam in eo, quod convenerat, non manebatur.* Tritum est, *quæ te manent infortunia.* ,, [Lucret. *Temporis æterni, in quo sit mortalibus* ,, *omnis Ætas post mortem restat quæcumque, ma-* ,, *nenda.*]

Ma-

Mano. Horatius; *Fides enim manare poëtica mella Te solum.* Plinius cap. 13. *in attritu sudorem purpureum emanat:* idem; *manat picem.*

Mansuesco. Varro lib. 2. cap. 1. *Sic ex animalibus, quum propter eandem utilitatem, quæ possent sylvestria deprehenderent, ac concluderent, & mansuescerent.* Vide *Insuesco.*

Medeor. Terent. Phorm. *Quas, quum res adversa sient, paulo mederi possis.* Cic. 12. epist. 15. *Hæc mederi voluerunt.*

Memini, Recordor, Reminiscor hujus rei, subaudi, *memoriam*, vel *recordationem.* Cicero pro Archia; *Et pueritiæ memoriam recordari ultimam.* Vide *Mentio*, in Ellipsi.

Medicor, vel *Medeor.* Plaut. Mostell. *Ego istum lepidè medicabor metum.* Virgil. 7. Æneid. *Sed non Dardaniæ medicari cuspidis ictum Evaluit.* Ubi Servius; *Medicor illam rem, & rei.* activè dixit Ovidius, *Capillos medicare:* & Virgilius 1. Georg. *Semina vidi equidem multos medicare ferentes.*

Mereo, pro *milito*, putant esse neutrum; sed deest, *stipendium*, vel potius *Æra*; ut sit, *Meruit æra sub Cæsare.* Vide *Stipendium*, in Ellipsi.

Metuo tibi, dicunt esse neutrum, nec advertunt deesse, *malum*, vel *incommodum*, vel accusativum cognatum, juxta Græcum & Latinum proverbium, ἄδεις δέδιας δέος, id est, *metum inanem metuisti.* Cic. 3. Verr. *Nullam majorem pupillo metuo calamitatem:* idem; *Sed quum eadem metuam ab hac parte:* idem; *A me insidias metuunt.* Seneca epistola 66. *Non contremiscamus injurias, non vulnera, non egestatem.* Plaut. *Metuo meo amori moram:* idem Mostell. *Servi, qui quum culpa careant, tamen malum metuunt.* cæt. Virgil. 3. Æneid. *Sonitumque pedum, vo-*

cem-

cemque tremisco: idem Ceiri; *Nunc temere instantis belli certamina dicit.* Idem 4. Georg. *Utraque vis apibus pariter metuenda:* ibid. *Sin duram metues hyemem*, subaudi *apibus*. Plinius lib. 18. *Tria namque tempora fructibus metuebant.* In sacris epist. 1. Petri 3. cap. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, id est, *timorem autem ipsorum ne timueritis;* vel, *Terrorem ipsorum ne terreamini*, vel *metuatis.* Eadem ratio est de verbo Timeo. Plinius libro 17. cap. 16. *Dant ægris, quibus vini noxam timent.* Livius 4. *Famem cultoribus agrorum timentes.* Virgilius 2. Æneid. *Et quæ sibi quisque timebat.* Errat igitur Valla lib. 3. cap. 45.

Mico. Virgil. Culice; *Sanguineumque micant ardorem luminis orbes.* Varro; *Micandum erit cum Græco*, ,, [subaudi, *micare digitis.*]

Migrare in agrum, subaudi, *se*, vel *migrare*, vel *migrationem.* ,, [Hyg. fab. 259. *Ut in se glo-* ,, *riam tantam migraret.* Turpil. Hetæra; *Rho-* ,, *diensis se istuc commigravit jamdiu.* Liv. 10. *In-* ,, *gressi urbem desertam milites, paucos ætate graves* ,, *inveniunt, relictaque quæ migratu difficilia, ea* ,, *diripiunt;* id est, quæ difficulter asportari po- ,, terant.] Gell. lib. 2. cap. 19. *Atque ita Cassita nidum migravit.* Livius; & *Romam inde frequenter migratum est.* Martial. *Migrandum est mihi, vel illi.* Titinnius apud Nonium, in voce Senium; *Quot pestes, jurgia, senia sesemet hisce emigrarunt ædibus?*

Militare, subaudi, *militiam.* Lactant. lib. 7. cap. ultimo; *Infatigabilem militiam deo militemus.* Horatius; *Libenter hoc, & omne militabitur bellum in tuæ spem gratiæ.*

Miseret. Vide *Pœnitet.*

Mæreo. Cicero 1. Tusc. *Quum graviter filii mor-*

mortem mœreret: idem ad Terentiam; *Sed mœres casum ejusmodi*. Tacitus 16. *Ut non aliquam mortem mœreat*. * Vide *Mereo*.

Morari, subauditur *se*, vel *moram*. Plautus „ Merc. *Ego me moror*. pro quo in Pseud. *ut* „ *dies*, *ego mihi cesso*.

Morior. Hebræi dicunt, *Morieris mori*. ut Genes. cap. 1. ubi nos habemus; *morte morieris*. Illud, *morte*, infinitivus est Hebræis: sic Hispani; *Male muerte mueras*. Cic. *Moriendum est*, subaudi *mori*, ut sæpè diximus.

„ [*Nare*, subaudi, *natatum*. Virgil. Cul. „ *Elysiam tranandus agor delatus ad undam*: pro, „ tranaturus me.]

Nato, subaudi, *aquas*, vel *in aquis natationem*. Martial. lib. 1. *Sacris piscibus hæ natantur undæ*: idem 14. *Ipsa suas melius charta natabit aquas*: idem 6. *Canaque sulphureis nympha natatur aquis*. „ [Ovid. de Arte; *Novit quæ multo pisce natan*- „ *tur aquæ*. Hygin. fab. 257. *Flumen ita increvit*, „ *ut transnatari non posset*.]

Ningitur. Vide *Pluo*.

Nitor. Virgil. 12. Æneid. *Alternos longa nitentem cuspide gressus*.

Navigo. Virgil. 1. *Gens inimica mihi Tyrrhenum navigat æquor*. Cicero 2. de Finibus; *Maria ambulavisset, terram navigasset*. Plinius lib. 2. *Totus hodie navigatur occidens*. „ [Horat. *Unda omnibus enaviganda*.

Noceo tibi, subaudi, *noxam*. In pandectis tit. de Noxalibus act. *Qui noxam nocuerit*. Livius lib. 9. *Atque ob eam rem noxam nocuerunt*. Apulejus lib. 1. Metam. *Quæ fœmina cum perinde ac mul*-

* *Vide Mereo*] Voluisse crediderim *Pereo*, quod significatione neutrali, & usu convenit seu simile est τῷ *Mereo*.

multi noceretur , *publicitus indignatio percrebuit:*
„ [Vitruv. liq. 2. cap. 7. *Petræ spissis compactio-*
„ *nibus solidatæ* , *nec à tempestatibus* , *nec ab ignis*
„ *vehementia nocentur* : & cap. 9. *Larix à tinea*
„ *non nocetur.*] Vitruv. lib. 2. *Larici à carie* , *vel à tinea non nocetur*. Seneca; *Sapienti non nocetur; non à paupertate* , *non à dolore* : idem epist. 103. *Non ne te noceant* , *sed ne fallant* : idem libro 5. Controverf. *Dum filium vindico* , *ubi me gravissime nocere possit* , *ostendi*. Plaut. Mil. *Jura te non nociturum esse hominem de hac re neminem* : ibid. *Juro per Venerem* , *& Martem* , *me nociturum neminem*. Sic enim legunt emendatiores. Livius 3. *Qui Deorum quenquam nocuerit*. Et in Sacris; *Judica Domine nocentes me*. Et Ecclef. 27. *Relinque proximo tuo nocenti te*. Βλάπτω σὲ, dicunt Græci, id est. *noceo te*.

„ [*Nubilare*. Varro 1. Rust. 3. *Si nubilare cœ-*
„ *perit*, fubaudi, *cœlum*; id est, *nubibus obducit*
„ Cato rei rust. 88. *Ubi nubilabitur* , *sub tecto*
„ *ponito* , *cum Sol erit* , *in sole ponito.*]

Nubo. Varro de lingua latina; *Neptunus dicitur* , *quod mare* , *& terras obnubat* , *ut nubes cœlum*, *à nuptu*, *id est*, *opertione*, ut antique; *à quo nuptiæ*; *& nuptus dictus*. Hæc ille. Caper de Orthographia; *Mulier nubit*, *quia pallio obnubit caput suum* , *genasque*. Tertull. de velandis virgin. *Etiam velatæ ad virum adducuntur*. Servius Æneid. 11: *Nuptiæ dictæ*, *quod nubentium capita velentur*. Arnob. lib. 4. contra gentes; *quod aqua nubat terram*, *appellatus est*, *cognominatusque Neptunus*. Donatus in Hecyram; *Nuptam mecum* , *quasi tectam*, *& opertam uno cubiculo mecum*: *nubere enim est operiri* , *tegique* , *unde & nubes*, *quod tegere solent cœlum*, *dicuntur*. Virgil. *Arsurasque comas obnubit amictu*. Illa prima verba Donati, ejus esse genuina

non credo : nec enim mulier nupta dicitur, quod operiatur in cubiculo cum viro, ſed quod faciem, & oculos cooperiret, propter pudorem, quum viro traderetur. quem morem indicat Claudianus; *Flammea ſolicitum prævelatura pudorem.* Lucan. 2.

Non timidum nuptæ leviter tactura pudorem,

Lutea demiſſos velarunt flammea vultus. Tunc præterea *nubere* non eſt paſſivum, neque ſignificat operiri, & tegi, ſed operire, & tegere; & quum dicis, *illa nupſit regi*, deeſt *ſe*, vel *vultum*, vel *oculos*. Columel. in horto;

Alma ſinum tellus jam pandet, adultaque poſcens

Semina, depoſitis cupiens ſe nubere plantis. hinc *Obnubo*, quod nemo activum eſſe negaverit. Plaut. Perſ. *Hic cum mala fama facile nubitur.* γάμους γαμεῖν, dicunt Græci; id eſt, *nuptias nubere.*

Obire *munera*, & ſimilia, trita ſunt; ſed quum abſolutè dicimus; *obiit ille*, deeſt *mortem*, aut *diem*; vel potius *viam*, vel *ire*. Nam omnia compoſita ſimplicis accuſativum rectè admittunt. Vide *Eo*. Terent. *Ea obiit mortem.* Vide ibi Donatum. Virgil. *Morte obita.* Cicero pro Milone; *Teterrimam mortem obiret.* „ [Sic, * Exire limen. Terent. Hecyr. *Mater conſequitur jam, ut limen exirem, ad genua* „ *accidit miſera.*]

Obdormio. Vide *Dormio.*

Ob-

* *Exire limen.*] Integrum eſt, *exire extra limen.* Nam *Ex* præpoſitio compoſita cum Verbis, ſequente Accuſativo, declarat Ellipſin ſtatuendam τοῦ *Extra*, ſic *Præ* τοῦ *Præter*, *Sub* τοῦ. *Subter.*

Obedio. Apulejus lib. 10. *Hæc omnia perfacile obediebam.* Livius lib. 4. *Utrinque obeditum Dictatori est.*

Obsequor tibi, subaudi, *obsequium*. Terent. Adelph *obsequor omnia*. Gellius lib. 2. *Quædam esse parendum, quædam non obsequendum*. Fortè in iis melius intelliges præpositionem κατὰ.

,, [*Obsonare obsonium*. Plaut. Stich. *Ibo, atque obsonabo obsonium.*]

Obstrepo. Cicero pro Marcello; *Obstrepi clamore militum videntur bellicæ Imperatorum laudes.* Livius; *Decemviro obstrepebatur.* Virg. Cul. *Hinc illi geminas avium vox obstrepit aures.*

Obsto. Cicero 3. Philip. *Nec si non obstatur, propterea etiam permittitur.*

,, [*Obtrectare*, subaudi, *laudem*, vel *obtrecta-*
,, *tionem*]

Occubit pro patria, subaudi, *necem*, vel *mortem*. Sueton. *Voluntariam occubuisset necem*. Cicero 1. Tuscul. *Mortem pro patria non dubitavit occumbere.* Livius; *Qui pugnantes mortem occubuissent*: idem lib. 3. *Honestam mortem occubuisse*. Itaque *occumbere ferro*, *occumbere morti*, subaudi, *se*; vel intelligitur accusativus cognatus, Vide *Mortem*, in Ellipsi.

Officio tibi, deest accusativus cognatus, qui quum in usu non est, * ad infinitum recurremus,

* *Ad Infinitum recurremus &c.*] Sustinet aliquo modo vicem Nominis, dum loco sententiæ, quæ saltem constructionem aliquam absolvit, adhibetur, & ita usum exhibet omnium pene Casuum. Sed tamen manet Verbum, & rectionem Verbi retinet. Quapropter si verba vere sunt Activa, eorum Infinita æque regunt suum Accusativum, ac Finita. Et Analogia vult, ut, sicuti in *Lege* statuitur Ellipsis Nominativi *Ego*, & Accusativi, quo no-

mus, quod eſt propriè nomen verbi; ut, *occumbit occumbere*, *Officio officere*; *Pergo pergere*. Cicero 1. Orator. *Quod cuicunque particulæ cæli officeretur.* Lucret. lib. 2. *Officiuntur, uti cogantur tardius ire.*

Oleo. Cicero; *Ceram, ac crocum olere.* Horat. *Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.* Martial. *Quod olent tua baſia myrrham.* Cicero; *Olent illa ſupercilia malitiam.* Terent. *Olet unguenta.* Martial. libro 14. *Delicias Nini vos redolete nurus.* Plaut. *Non omnes poſſumus olere ungenta exotica.* Quinctil. lib. 7. *Verba omnia, & vox hujus alumnum urbis oleant.*

Oportet. Vide ſupra lib. 3. cap. 1.

„ [*Oppetere*, ſubaudi, *mortem*, quod ſæpè „ Ci-

tetur res, quæ legitur, ſic in *Legere* ſimiliter plane agnoſcatur Ellipſis tum Accuſativi, qui plerumque Infinitum, ut Nominativus Finitum, præcedit, tum alterius, qui ſemper regitur ab infinito non minus, quàm à Finito. Atque idcirco illa Ellipſis Infiniti loco Accuſativi, cum ſuo verbo, foret vere infinita, & proinde inepta. Nam quicquid ex. gr. poſt *Officio*, & *Pergo* intelligimus, idem intelligendum poſt *Officere*, & *Pergere*, & proinde ſi Infiniti eſſet Ellipſis in *Pergo*, eadem foret in *Pergere*, & ſic vere infinita deberet eſſe vocabuli ejus iteratio in integra locutione, *Pergo pergere*, *pergere* &c. Scio quidem, à Plauto dici *Pergo pergere*, ſed per Pleonaſmum, non vero, ut inde pateat, τὸ *Pergo* deſiderare poſt ſe Infinitum ſuum loco Accuſativi, quod ſemel quidem eum in uſum recipere poſſet non infinitum: quum ſit ex iis Verbis, quæ alium ac varium requirunt Accuſativum, æque ac *Peragere*, unde, niſi ſi ex *Perrigere* obſoleto, eſt contractum. Vide infra. *Officio* autem vere etiam eſt Activum, & requirit vel Accuſativum reciprocum, vel incerti negotii, qui eſt *aliquid*. Ceterum tempore Lucretii videntur dixiſſe etiam *Officere aliquem*, quod eſt *Officere ſe*, vel *aliquid ob & adverſus aliquem.* Ille vero hanc locutionem ita accepit, tanquam ſi iſte accuſativus regeretur a Verbo in ſignificatu impediendi, ut patet ex Paſſivis, quæ inde formavit, qua de re ſupra ad pag. 224. &c.

„ Cicero exprimit. Virgil. *Queis ante ora pa-„ trum Trojæ sub mœnibus altis Contigit oppetere.*]

Palleo. Propertius lib. 1. *Quis te cogebat multos pallere colores?* Persius; *Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles.* Quem locum citans Turnebus, * ut supra diximus; *sic*, inquit, *dixit; ut pallere pallorem.* Horatius lib. 3. *Et scatentem belluis pontum, mediasque fraudes palluit audax:* idem; *Pindarici fontis qui non expalluit haustus.* Vide *Æstuo, Metuo,* & *Pavesco.* Perf. Satyr. 5. *Recutitaque Sabbata palles.*

Palpo. Juvenalis; *Quem munere palpat Carus.* Ovid. *Pectora præbet palpanda manu.*

Parco tibi; deest accusativus cognatus, qualiscunque sit: nam *parcere alicui rei*, est esse parcum in illa re. Virgil. 10. *Argenti, atque auri memoras quæ multa talenta, Natis parce tuis.* idque indicat passivum. Cicero 2. Attic. *Nec parcitur labori.* Livius; *Precantes ut à cædibus, & ab incendiis parceretur.* Plinius lib. 16. *nec corpori ipsi parcitum:* & lib. 17. *Parcitur vestigiis.* Admittit & alios accusativos, ut, *peccatum, errorem, culpam.* Gell. lib. 16. cap. 19. *Vitam modo sibi ut parcerent.* Terent. *Nihil parcunt seni:* idem; *Hanc ego vitam parsi perdere?* ubi *perdere* est accusativus. *Parcere à sanguine, & cædibus*, subaudi, *manum:* nam parcere est abstinere; ut, *Parcere pecuniis.*

Pareo. Statius; *Non adeo parebimus omnia matri.* Gellius lib. 1. *Quædam non esse parendum.* Si

R 3 velis

* *Ut supra diximus*] Vide pag. 215. quæque nos ad pag. 214. notavimus, ubi hanc locutionem explicuimus. In reliquis hujus Verbi exemplis sine hæsitatione intellige præpos. κατὰ. nisi quod illud Propertii, *multos pallere colores*, eodem modo videatur exponendum, quo ista, de quibus egimus pag. 222. 223.

velis in iis deesse præpositionem, non repugnabo, dum accusativum cognatum intelligas; juxta illud Livii lib. 9. *Dicto paretur*. Cicero; *Cui paretur*.

Vide pag. 221. *Parturio*. Horat. 1. Carm. *Nec parturit imbres perpetuos*.

Pascitur herbas, & *herbis* dicimus. Virgil. 4. Georg. *Pascuntur & arbuta passim:* & 3. *Pascuntur vero sylvas*, *& summa Lycæi*.

Paveo, subaudi, *pavorem*. Tacitus; *Plures bellum pavescere*. Lucanus lib. 7. *Pavere pugnam*. Silius; *Pavescere prodigia*. Tacitus lib. 1. *Nec imperitum adolescentulum, nec seditiosum exercitum pavescerent*. Vide *Pallere*, & *Æstuo*, & *Metuo*.

Peccare peccatum, Græcis est tritum; ἁμαρτεῖν ἁμαρτίαν. Hinc eleganter legimus in Threnis; *Peccatum peccavit Hierusalem*. Cicero 1. Naturæ Deorum; *Empedocles autem multa alia peccans, in Deorum opinione turpissime labitur:* ibidem; *Atque etiam Xenophon paucioribus verbis eadem fere peccat:* idem. 1. Officior. *Quo in genere in Rep. multa peccantur:* idem paradox. *Multa peccant*. Terent. Adelph. *Te plura in hac re peccare ostendam*. Sallust. Jugurth. *Quæ deliquisset, multa fore sperabat*.

Penetrare in ædes, subaudi *penetrationem*, vel *se*, vel *pedem*. Gellius lib. 5. *Speluncam nactus, in eam me penetro, & recondo*. Plaut. Trinumm. *Quin prius me ad plures penetravi:* ibidem; *Ne penetrarem me usquam*: idem Amphitruo; *in fugam se penetrare:* idem Menech. *Nec hunc intra portam penetravi pedem*. Tacitus lib. 5. *Nihil tamen Tiberium magis penetravit*. „ [Lucretius 4. „ *Quæ penetrata queunt sensum progignere acerbum*.] Stat. 4. Sil. *Limina penetrata mortis*. Apulejus lib.

lib. 8. Metam. *Improvisi conferto gradu se penetrant.*

,, [*Perennare*, subaudi *se*, id est, per annos se ,, conservare. Ovid. *Defuit ars vobis, arte perennat amor.* Colum. *Ut diutius perennent boves, non confecti vexatione simul operum, & verberum.*]

Pereo, compositum ab *eo*; & ut *eo viam* dicimus, sic *Pereo viam*, id est, *perficio viam*; ,, [& ,, *Pereo iter*, est *eo* per iter. Catul. *Qui nunc it* ,, *per iter tenebricosum*, mortis puta. Prop. *Per* ,, *te immaturum mortis adimus iter.*] unde pro *Mori* accipitur; & qua forma dixit Virgilius; *Corydon ardebat Alexim*, sic dixit Plaut. in Trucul. *Tres unam pereunt adolescentes mulierem*, ,, sicut Catullus; *Illum deperit impotente amore.*] Plaut. Epid. *Haccine ubi scibit senex, puppis pereunda est probe.* Homer. 3. Iliad. Σὺ δὲ κακὸν οἶτον ὄληαι: id est, *Tu autem malam mortem peribis.* Vide *Obire.* *Vide ad pag. 214.*

Pergo in urbem, subaudi, *iter*, vel *Pergere*: nam apud Plautum tritum est; *Pergo pergere*: ut in Pseud. *Pergitis pergere?* ,, [Terent. Phorm. ,, *Domum ire pergam.* Ubi Donatus; *Hoc nos elli-* ,, *ptiicῶs dicimus, Domum pergam.*] Cic. in Acad. *Itaque confestim ad eum ire perreximus*: ,, [idem; ,, *Quæ cum ita sint, Catilina, perge quo cœpisti*, ,, supple, *iter*: sicut Ter. Hec. act. 1. sc. 2. ,, *Pergam quo cœpi hoc iter.*] Liv. *Triginta navium classe ire obviam hosti pergit.* Sallust. Jugurth. *Igitur Carthagine duo fratres missi maturavere iter pergere.* Cicero in Arato; *Post hunc ore fero Capricornus vadere pergit*: idem Attic. *Pergo prœterita.* Livius lib. 22. *Pergit deinde ire sequentibus paucis.* Virgil. 6. Æneid. *Vide ad voc. Officio.*

Observans quæ signa ferant, quo tendere pergant.

Cicero 1. de divinat. *Si ire perrexisset.* Valerius Flacc. lib. 4. Argon.

Contra omnes validis tenui discrimine remis.

Pergere iter. Græc. βιῶ ἰέναι, id est, *pergit ire.* ,, [Est autem *Pergere*, factum ex *Peragere*, sive ,, perficere, agere usque ad finem. Horatius; ,, *Ambo propositum peragunt iter.* Ovid. *Et bre-* ,, *vius, quam nos, ille peregit iter.* unde Tacitus, ,, Pergere aliquid, pro conari dixit. Annal. 1. ,, *Prospere cessura quæ pergerent.* Vide infra sub ,, initium libri quarti.

Pertædet. Vide *Pœnitet.*

,, [*Pertinet*, subaudi, *se*; sicut, *Quò tendunt* ,, *ista verba?* vel *quò pertinent?* Vide *Tendere.*

Piget. Vide *Pœnitet.*

Plango. Ovid. 13. Metamorph. *Consuetaque pectora plangit:* idem; *Plangitur, & repidans adstringit vincula motu.*

Placeo. Plaut. Trinum. *Si illa tibi placebit, placenda dos quoque est, quam dat tibi:* idem: *Forma placita est.* ,, [Cicero; *Dolabellæ valde de-* ,, *sideranti volo placere, nec video quid.* Recte er- ,, go dixeris; * *Placebo tibi hanc rem.* Terent. ,, And. *Postquam me amare dixi, complacita est tibi* ,, Et Hecyr. prol. *Hæ ubi sunt cognitæ, placita* ,, *sunt.*] Ovid. 2. Fast. *Est virtus placitis abstinuisse bonis.* Horat. 4. Carm. *Quod spiro, & placeo, si placeo, tuum est.*

Plaudo, pro accusativo cognato alios etiam recipit. Virgil, 6. Æneid.

Pars pedibus plaudunt Choreas, & carmina dicunt. Statius 1. Sylva. *Aquas plaudere natatu:* idem

* *Placebo tibi hanc rem.*] Si verbum hoc esset vere Activum, foret potius ex illis, quæ Accusativum sibi reciprocum postulant, licet per Ellipsin Plerumque omissum.

idem 5. *Nec fratrem cestu virides plausere Theram-*
,, næ. [Ovid. *Quaque ibis, manibus circumplaudere*
,,tuorum.] Cicero. Attic. *Propter vicinum malum*
* *nec victoria quidem plauditur.* Quidam emendarunt, *victoriæ;* sed utroque modo passivum est. Cicero de Oratore; *Nemo pedem supplosit in illo judicio.* Martial. 12. *Pulvereumque fugax hippodromon ungula plausit.*

Pluere. Cæsar Scalig. cap. 9. *Ineptiunt autem, qui, Pluit, & hujusmodi, putabant autodetera, quum tamen sit activum verissimum.* Pluit sanguinem, & lapides, *dicimus in historiis;* & terra compluta est. Hæc ille. Apulejus lib. 1. Florid. *Totum istud spatium, qua pluitur, & ningitur.* Adag. *Asinus compluitur:* itemque; nec *compluitur, neque sole aduritur.* Plaut. *Quam mihi amor, & cupido in pectus perpluit meum.* Huc refer omnia verba quæ dicuntur naturæ. Propert. lib. 2. ad Cynth. *Sollicito lacrymas depluit Sipylo.*

Pœnitet me peccati, † nihil aliud est quam pœna

* *Nec victoria quidem plauditur.*] Edidit Victorius & alii, *victoriæ.* Sed utrumque ferri queat. Et eadem ratione ac jure Cicero potuit dicere, *Victoria plauditur,* quo Ovidius, *tu circumplaudere.* Scilicet ostendimus supra pag. 224. ex abusu has locutiones ortas, qui fecit, ut Accusativus figurate & elliptice exponendus acciperetur pro eo, qui proxime à Verbo regatur, atque ita in Nominativum Passivi converteretur. Hinc etiam factum, ut dicatur ex. gr. *plangi pectus,* & *homo,* seu *mors hominis; Plui* & *Rorari terra,* quæ pluviâ irrigatur, & ipsa *aqua,* quæ cælo demittitur: *Sudari mel,* & *Vestris,* & similiter multa alia.

† *Nihil aliud est, quam &c.*] Immo vero Elliptica hæc locutio supplenda est hoc modo: *negotium peccati me pœnitet.* Sicuti pro eo quod Plautus dixit, *Hac conditio me non pœnitet,* potuisset utique dixisse, *hujus conditionis,* sed non aliter, quam ut intelligatur *res* vel *negotium. Magister*

na tenet me peccati. Plaut. Sticho, ſcena 1. *Et me quidem hæc conditio nunc non pœnitet.* Accius apud Agell. lib. 13. cap. 2. *Neque id ſane me pœnitet.* Igitur illa quinque verba, *Miſeret*, *Tædet*, *Pudet*, *Piget*, *Pœnitet*, propriè activa ſunt; ut *piget me hujus rei*, id eſt, pigritia hujus rei piget me, vel tenet; & in paſſiva legimus, *error pudendus; Magiſter non pœnitendus;* & *verba pigenda* dixit Ovid. ,, [cujus etiam eſt in ,, epiſt. Didon. *Cauſas habet error honeſtas. Adde* ,, *fidem, nulla parte pigendus erit.*] Terentius Adelph. *Facite quod vobis lubet:* idem Phorm. *Quare obſecro ne plus minuſve faxit, quod nos poſtea pigeat.* Plaut. Caſina; *Ita nunc pudeo:* idem Menech. *Adoleſcens quæſo loquere tuum mihi nomen, niſi piges.* Vide ſupra caput 1. de perſonalibus libro 3. Livius lib. 1. *Sub haud pœnitendo magiſtro.* Seneca lib. 1. de ira: *ira tædet quæ invaſit.* Suetonius Auguſto; *Pertæſus ignaviam ſuam:* idem; *pertæſus morum perverſitatem.* Terentius; *Non te hæc pudent?*

* *Potior.* Plautus Aſin. *Fortiter malum qui pati-*

giſter non pœnitendus, error pigendus &c. ex abuſu ſunt. At *pertæſus ignaviam* manifeſte dictum in ſignificatione paſſiva per Ellipſin præpoſ. κατὰ. Nam ſicuti Active diceretur, *Tædet me ignavia*, vel *ignaviæ*, ſcil. negotium, ſic Paſſive item *pertæſus* ſum ob ignaviam.

* *Potior.*] Nullus dubito verbum hoc natura ſua, & vera ſignificatione eſſe paſſivum. Scilicet *potire* ſignificavit olim ſe vel alium compotem reddere alicujus rei, atque ita *potiri* idem eſt, quod compotem fieri, nec recipere poteſt Accuſativum aliter, quam per figuram Ellipſeos, ſi recte res perpendatur. Certe Activum fuiſſe ſignificationis illius, & olim in uſu, patet ex Plauti Amphitr. I. 1. 22. *Qui fuerim liber, eum nunc potivit pater ſervitutis*, h. e. fecit ut habeam ſervitutem, ſeu ut ſim in ſervitute. Reſpondet ei Paſſivum *Potitus ſervitutis* apud Feſtum. Et ſimiliter Pl. Epid. IV. 1. 5. *Gnata mea hoſtium eſt potita*, h. e.

titur, idem post ponitur bonum. Terentius; *Hic potitur gaudia:* idem; *sine labore patria potitur commoda.* Lucretius lib. 5. *Quorum unus Homerus Sceptra potitus, cat.* Ovid. 9. Metamorph. *Nec tamen est potienda tibi.* Cicero 1. Tuscul. *Sic ad decem millia annorum gentem aliquam urbem nostram potituram putent.* Pacuvius, citante Nonio; *Regnum potior, conjugem macto inferis.* Sisenna libro 4. Historiar. *Omnia quæ diximus loca statim potitus:* idem; *hostes loca superiora potiti.*

Præsideo. Tacit. lib. 3. *Quæ ubi cognita P. Vellejo, is proximum exercitum præsidebat, Alarios equites, ac leves cohortium mittit in eos:* idem l. 4. *Et haud spernenda illic civium, sociorumque manus littora Oceani præsidebat.* *Vide ad Egredior.*

„ *Prandeo*, subaudi *prandium*, vel *cibos.* Horatius; *Si pranderet olus patienter:* idem; *Lu-* „*sci-*

h. e. redacta est eo, ut sit penes hostes, seu in hostium potestate. Eodem modo se res habet in *Compotire*, *ri.* Pl. Rud. IV. 2. 6. *qua piscatu me uberi compotivit*, h. e. compotem fecit. Ibid. l. 3. 2. *Ita hic solis locis compotita sum*, h. e. compos eorum facta, in iis sum. Atque ita, si vera omnium significatio posset indagari; immo & absque eo, si modo animus adtenderetur, pleraque, quæ creduntur deponentia, possent forte etiamnum redigi in ordinem passivorum. Certe sic mox *proficiscor* vere est passivum τῷ *proficisco*, quod olim adhibitum fuit, æque ut illud, unde proxime deducitur, *proficio*, tum similia *deficio*, *facesso* &c. subintellecto pronomine reciproco. Ut adeo *proficiscor* passive idem significet. quod Active *proficisco me*: plane ut *Revertor* passivum respondet activo *Reverto me.* Sed sicuti sæpius dicebatur olim simpliciter *Reverto*, quam *Reverto me*, & *Facessò*, quam *Facesso me*, sic eodem pronomine per Ellipsin omisso occurrit apud Veteres magis *proficisco*, quam cum pronomine. Pl. Mil. Glor. IV. 8. 19. *Obsecro licet complecti, prinsquam proficisco.* De origine hujus Verbi, & natura significationis vide etiam Georg. Henr. Ursinum cap. 9. Observ. Philol.

ſcinias ſoliti impenſo prandere coëmtas. Sic cœnare cœnam. Vide *Cæna.*

Vide ad Ambulo. *Procedo in urbem*, ſubaudi *iter*, vel *viam.* Cæſar 1. Gall. *Jam proceſſerant viam tridui.*

Propero. Virgil. 4. Æneid. *Anna vides toto properari littore circum:* ibid. *Hæc pater Æoliis properat dum Lemnius oris.* Horat. *Hoc opus, hoc ſtudium parvi properemus*, & *ampli.* fortè καὶ ,, [Propert. *Quod ſi forte tibi properarint fata* ,, *quietem.* Dictys lib. 1.] Plaut. Aul. *Nunc domum properare propero. Mortem per vulnera properare.* Virg. 9. Æneid. *Hinc delubra occulta celeritate properantur.* Tacit. lib. 1. *Inoffenſum iter properaverat.* Juven. Satyr. 3. *Hæc inter pueros varie properantur.* Virgil. *Properate juſſa.*

Proficiſcor, ſubaudi *viam*, vel *iter.* Propert. lib. 3 *Magnum iter ad doctas proficiſci cogor Athenas.* Feſt. Pomp. *Profecturi viam, Herculi, aut Sanco ſacrificabant.*

,, [*Prorumpo.* Virgil. *atram prorumpit ad æthe-* ,, *ra nubem.*]

Proruo. Vide *Ruo.*

Provideo. Vide *Proſpicio.* ,, [Cæſar 6. Gall. ,, *Rem frumentariam providet, caſtris idoneum locum deligit.*]. Terent. Adelph. *Quæ ſi non aſtu providentur, me, aut herum peſſum dabunt.*

Proſpicio tibi, Provideo tibi, ſubaudi *utile*, vel *commodum.* Livius; *Qui ſedem ſenectuti veſtræ proſpiciunt.* Vide ſupra, *Conſulo*, & *Utile*, in Ellipſi.

Pudet. Vide *Pœnitet.* Martial. *Sed ſi te non pudet iſtud, Hoc ſaltem pudeat Galla negare nihil.* Apul. lib. 7. *Quanquam nec iſtud puduit, me cum meo famulo factum conſervum.* Plaut. Caſina; *Ita nunc pudeo, atque ito nunc paveo.* Terent. *Hæc non te pudent?* Lucanus; *Semper metuit, quem ſæva pude-*

pudebunt supplicia. Terent. *Quem nec pudet quicquam.* „ [Ovid. 4. Fâst. *Nec gener est nobis ille „ pudendus ait.*]

Pugno, subaudi *pugnam;* Græcè *μάχην μάχεσθαι.* Plaut. Pseud. *Priusquam istam pugnabo pugnam:* „ [Nepos Hannib. *Hac pugna pugnata Romam „ profectus est.* Cicero pro Muræna; *Ex omnibus pugnis, vel acerrima mihi videtur illa; quæ cum rege commissa est, & summa contentione pugnata.* Catull. *Pro qua mihi sunt magna bella pugnata.* Hor. 3. Car. *Et pugnata sacro bella sub Ilio.* Plaut. Men. *Nec sero veniam de pugnato prælio:* idem Amph. *Hæc illic est pugnata pugna.* Vide Lamb. lib. 2. Oda 6. Lucil. citante Donato in Adelph. *Vicimus, ô socii, & magnam pugnavimus pugnam.* Cicero pro Roscio; *Quod à vobis hoc pugnari video.* Horatius 4. Carminum; *Prælia pugnare:* idem; *Si quis bella tibi terra pugnata, marique.* Sallust. *Quæ negotia multo magis, quàm prælium malè pugnatum à suis, regem terrebant.*

QUADRARE. Horat. *Et quæ pars quadret acervum.*

Quiesco. Apulej. lib. 9. Metam. *Post multum equidem temporis, somnum humanum quievi* Et esse activum *Quiesco,* satis indicat passivum illud Terent. act. 4 sc. 2. Andr. *Quibus quidem quam facile poterat quiesci, si hic quiesset.* „ Plaut. Most. „ *Tu quiesce rem hanc petere,* quasi dicat, quiesce „ ce petitionem hujus rei: idem Mil. *Potin, „ ut hominem mihi des? quiescas cetera.*] Vide *Dormio,* & *Requiesco.*

Queror Cæs. 3. Civil. *Calamitatem, aut propriam suam, aut temporum queri.* Plaut. Aulul. *Pauperiem meam conqueror.* Vide *Conqueror.*

RECORDOR. Vide *Memini.*

Redire. Vide *Ire,* & *Obire.*

Re-

Redoleo. Vide *Oleo.*

Redundo. Ovid. 3. Trist. *Sive redundatas flumine cogit aquas:* Et 6. Fast. *Amne redundatis fossa madebit aquis.*

Refert, idem est quod refero. Vide librum 3. cap. 1.

Regno, subaudi, *regnum*; Græcè βασιλεύειν βασιλείαν. Horatius; *Et regnata petam rura Phalanto:* idem 3. Carm. *Et regnata Cyro Bactra parent.* Virgil. *Acri quondam regnata Lycurgo.*

Regredior, subaudi, *gressum.* Ennius, citante Nonio; *Qui nunc incerta re, atque inorata gradum regredere conare?*

Reminiscor. Vide *Memini.*

Requiesco. Virgil. *Et mutata suos requierunt flumina cursus:* idem in Ceiri; *Quo rapidos etiam requiescunt flumina cursus.* ,, Calvus in Jo: *Sol* ,, *quoque perpetuos meminit requiescere cursus.* Sal-,, lust. *Paulum requietis militibus.*] Propertius libro 2. Eleg. ultima, ex Scaligeri correctione; *Quamvis ille suam lassus requiescat avenam:* ibidem; Antepenult. *Jupiter Alcmenam geminas requieverat Arctos.* Vide *Quiesco.*

Resideo. * *Residere pœnitentiam*, dixit Plinius, pro

* *Residere pœnitentiam.*] Ridiculus ille est error Torrentii, & qui eum sequuntur, Sanctii atque Aug. Buchneri, in explicandis & construendis verbis Plinii, dum putant Accusativum *pœnitentiam* regi à participio *residentis*; quod potius ab illo regitur, quum Accusativus ille pendeat à verbo *exprimere.* Sensus enim est, voluisse artificem *exprimere*, tum *furorem* Athamantis, quando præcipitabat filium, tum ejusdem *pœnitentiam*, quum jam residebat postquam præcipitarat filium. Furor est in præcipitante, pœnitentia in residente. Neutraliter ergo hic ponitur *residere*, at vero *residere ferias* active dicitur, sed ea ratione, qua *æstuare annum*, *vivere Bacchanalia* Vide supra ad voc. *æstuo.* In Ciceronis loco, ut sensus sit verbis congruus, legerim cum Salmasio ad Pl. Epid. III. 4. *quia residentur mortuis*, scil. feriæ.

pro, *sedendo agere*, lib. 34. cap. 14. *Aristonidas artifex quum exprimere vellet Athamantis furorem, Learchum filium præcipitare volentis, & præcipitato illo residentis pœnitentiam.* Sic emendat ex antiquis Levinus Torrentius. Plaut. Capt. act. 3. *Venter, gutturque resident esuriales ferias*, pro, sedendo agunt. Cicero de leg. 2. *Denicales ferias appellat, quibus residentur mortui;* quod scilicet sedendo mortuis feriarentur.

,, [*Resisto.* Dictys lib. 2. *Neque amplius resisti*
,, *adversum eos poterat.*]

Resurgo. Vide in *Surgo.*

,, [*Revertère*, subaudi, *se.* Cicero; *Legati re*
,, *inorata reveterunt.* Lucretius de Injuria; *At-*
,, *que unda exorta est, ad eum plerumque revertit.*]

,, *Rideo*, subaudi, *risum.* Cicero 7. Fam.
,, epist. 26. *Ni rideamus*, *γέλωτα σαρδάνιον*, id est,
,, *risum Sardonium.*

Roro. Plinius lib. 17. cap. 10. *Si roraverit quantulumcunque imbrem.* Ovid. *Scribimus, & lacrymis oculi rorantur obortis:* idem 3. Fastor. *Mollis erat tellus rorata mane pruina:* idem 2. de Ponto; *Roratas rosas.* Et in Sacris; *Rorate cæli desuper, & nubes pluant justum.* Vide *Pluere.*

Ruo, subaudi, *ruinam.* Terentius; *Quid si nunc cœlum ruat?* Ubi Donatus supplet, *se*, qui accusativus exprimitur in compositis. Horat. 4. Carmin. *Multa proruet integrum cum laude victorem.* Terentius Adelph. *Vide ne ille huc intro se irruat:* idem Eunuch. *Illicò omnes proruunt se foras.* Catull. ad Manlium; *Nam mihi quam dederit duplex Amathuntia curam Scitis, & in quo me corruerit genere.* Virgil. 12. *Ruet omnia latè:* & 2. Georg. *Et ruit atram Ad cœlum picea crassus caligine nubem.* Horat. lib. 2. Satyr. 5. *Unde Divitias, ærisque ruam dic augur acervos?* Terent. Adelph. *Recte.*

Adelph. *Ceteros ruerem, agerem, tunderem, & prosternerem.* Plaut. Rudent. *Corruere divitias;* id est, congregare Lucr. 5. *Quum mare permotum ventis ruit intus arenam.* Virgil. 1. Georg. *Cumulosque ruit malè pinguis arenæ*, subaudi *agricola.* Livius 8. *Ut fermè fugiendo in media fata ruitur.* Apul. 1. Florid. *Et quærit quorsum potissimum in prædam supernè sese ruat fulminis vice.* M. Varro; *Spicæ corruuntur in corbem.*

Rutilo. Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. *Capillos cinere rutilarunt*, Plin. lib. 28. *Gallorum hoc inventum rutilandis capillis.* Liv. lib. 37. *Comæ promissæ, & rutilatæ.* Tacitus lib. 20. *Crinis propexus, & rutilatus.*

SALTO. Ovid. 5. Trist. *Carmina saltantur theatro:* idem 2. Trist. *Et mea sunt populo saltata poëmata sæpe.* Horatius 1. Serm. *Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat.* Juvenal. *Chironomon Ledam molli saltante Batyllo* Eurip. Androm. πηδήμα πηδῶσα, id est, *Saltationem saltans* ,, [Quo- ,, modo Scipio Æmylianus apud Macrobium ,, 2. Sat. 10. dixit; *Quam saltationem impudicus* ,, *servulus saltare non posset.*]

Sapio. Plaut. *Ego meam rem sapio.* Pers. *Quum sapimus patruos:* idem; *neque demorsos sapit ungues* Ennius apud Ciceronem; *Qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrant viam.*

Satisfacio, est, facio satis, ut, satis accipio; ubi *Satis*, pro accusativo est. Nihilominus tamen Cato Rustic. cap. 149. dixit; * *Donicum pecunicam satisfecerit.*

Satago. Vide lib. 2. cap. 3. in Rectione genitivi. *Ser-*

* *Donicum pecuniam satisfecisset*] Duo hic sunt Accusativi, quorum alter manifeste additur per Ellipsin præpos. κατὰ *quod ad*, quam priscis illis scriptoribus frequentissimam fuisse, sæpius diximus.

Servio servitutem, tritum fuit, à Græcis sumptum, δȣλέυειν δȣλείαν. Cicero in Topicis; *Quorum nemo servitutem servivit*: idem pro Mur. *Si servitutem servient.* Quinctil. *Servus est*, *ut antiqui dixere*, *qui servitutem servit.* Plaut. Aulul. *Nam qui amanti hero servitutem servit.* idem Trinum. *Tuis servivi servitutem imperiis*: ibid. *Tibi servitutem servire*: idem Milit. *Nam ego jamdiu apud hunc servitutem servio.* Liv. lib. 40. *Qui servitutem servissent.* ,, Turpil. *Quæ mu-*
,, *lier volet sibi suum amicum esse diutinum, modicè*,
,, *& parcè ejus serviat cupidines.*] Cic. 1. Offic.
,, *Ut communi utilitati serviatur.* Martial. lib. 2. *Non benè, crede mihi, servo servitur amico.* Sen. de Tranquill. *Assuescamus cœnare posse sine populo*, *& paucioribus servis serviri.* Ex his exemplis bene intellectis, * extirpantur verba, quæ isti fingunt impersonalia passivæ vocis, & simul verba neutra. Vide, *Inservio.*

Sedeo. Prisciani verba sunt hæc ex lib. 18. de Imperson. construct. *Nam quum dico curritur*, *cursus intelligitur*; & sedetur *sessio*, & ambulatur *ambulatio*, & evenit *eventus*, *& similia. quæ res in omnibus verbis etiam absolutis necesse est ut intelligatur*; ut vivo vitam, ambulo ambulationem, sedeo sessionem, curro cursum. Vide *Curro.*

,, *Sibilo*, subaudi *sibilum*, vel alium accu-
,, sativum. Horat. *Populus me sibilat*, *ac mihi*
,, *plaudo ipse domi.*]

Sitio. Ovid. 1. Fast. *Quo plus sunt potæ*, *plus si-*

* *Extirpantur verba*] Immo vero ex his exemplis probatur, veteres sicuti multa alia promiscue usurparunt, etiam Verba nonnulla tum in activo, tum in Neutrali sensu & constructione adhibuisse. Vide quæ desputavi ad voc. *Ambulare.*

sitiuntur aquæ. Et, ut *Sitis sitim*, vel *sitire* dicendum erat, sic per translationem dixit Cicero lib. 3. ad Q. Frat. *Neque sitio honores, neque desidero gloriam*: & 5. Phil. *Sanguinem nostrum sitiebat.*

Somnio. Plaut. Rud. *Mirum, atque inscitum somniavi somnium.* Sueton. Galba; *Somniavit speciem Fortunæ*, cæt.

,, [*Solvere*, pro, solvere navem. Vide Elli-
,,sim, *Navem.*

Sono. Virgil. *Nec vox hominem sonat*: idem Culice; *Sonat liquorem*: ,, [& 7. Æneid. *Verbe-*
,, *raque insonuit.* Ubi Servius; *pro, verberibus*
,, *insonuit, aut, per verbera.*] Persius; *Sonat vitium percussa malignè fidelia.* ,, [Ovidiis 4. Trist. 10. *Hic ego finitimis quamvis circumsoner armis.* Pedo ad Liviam; *Tales halcyonum ventosa per*
,, *æquora questus Ad surdas tenui voce sonantur a-*
,, *quas.*]

Spiro, vel *expiro.* Arnob. lib. 1. *Nunquid, suas animas expiraverunt venti?* Apulejus de mundo; & *Quum movetur, spirat illos spiritus.* Ovid. 3. Metamorph. *Deam spirat mulier.* Virgil. *Comæ divinum vertice odorem spiravere.* Horatius 3. Carm. *Quod spiro, & placeo tuum est.*
,, [Propert. *qui nunc magnum spiramus amantes.*]
,, [*Stillabit amicis ex oculis rorem*, Horatius
,, in Arte: Sicut idem; *Manare poëtica mella.*]

Stipulari stipulationem. l. 3. §. 1. D. jud. sol. l. 42. §. ult. D. solut. matri.

Sto. Plin. in epist. *Standum est epistolis Domitiani.* Vox in *dus, a, um*, non potest esse nisi à verbis regentibus accusativum; ut, *vivendum est*, sub audi, vivere. Plaut. Pseud. 7. *Quid agitur? P. Statur hic ad hunc modum*, id est, *statur stare*, vel *statio*.

Vide. pag. 205. 206. & 225. 226.

Stu-

Studeo. Horatius ; *Hoc ſtudet unum.* Cicero de reditu ſuo ; *Quum vero literas ſtudere capit.* Plaut. Mil. *Magis metuant, minus has res ſtudeant.* Cicero Philip. 6. *Unum ſentitis omnes, unum ſtudetis :* idem de Finib. *Illud quod ſtudet, facere poſſit ornatius* : idem Tuſcul. *Hæc quum diſputant, hæc ſtudent.* Ter. *Quin tu hoc potius ſtude.* ,, Cum ergo legis ; *Studere alicujus*, vel *alicui*, ,, pro, ſtudioſum eſſe, ſubaudi, *ſtudium.* Poëta ,, vetus apud Ciceron. 3. de natura Deorum ; ,, *Qui te nec amet, nec ſtudeat tui.*] .

Stupeo. Virgil. *Pars ſtupet innuptæ donum exitiale Minervæ.* Petron. Arbit. *Ceterum dum ego omnia ſtupeo.*

* *Subire onus, moleſtiam, manus*, trita ſunt. Pomp. Mela de quodam Specu ; & *quo magis ſubitur obſcurius.* Vide *Eo.*

,, [*Subſiſtere* Livius 9. *Prætpotentem armis Roma-* ,, *num acies ſubſiſtere nulla, nec caſtra, nec urbes* ,, *poterant.*]

Sudo. Virgil. *Et duræ quercus ſudabunt roſcida mella :* idem ; *Pinguia corticibus ſudent electra myricæ.* Statius 5. Theb. *Gelidove labor ſudatus in Æmo.* Quinctil. *Et vigilandæ noctes, & in ſudata veſte durandum.*

Succedo. Fronto in verbo, *Succedo illam rem,* citat Salluſtium in 3. hiſt. *Muros ſucceſſerant.* Vide *Cedo.*

Succenſeo. Gellius lib. 16. cap. 11. *Pſillos re aquaria defectos eam injuriam graviter Auſtro ſuccenſuiſſe.* Ariſtoph. in Pluto. *μέμφει δ' ἡμῖν μέμφο-*

* *Subire onus* &c.] Sic mox *ſuccedere muros.* Intellige autem in his *ſubter*, ut in verbis cum *præ* compoſitis, & accuſativum habentibus, *præter* cum *ex* compoſitis, *extra.*

μέμφομαι, quæ ſonant, *Hanc accuſationem accuſo*, vel *ſuccenſeo*, vel *expoſtulo*.

,, [*Sufficere*, pro ſatis eſſe; ſicut in contra-,, rio ejus, *Deficere*, ſubaudiri poteſt *ſe*; ut ,, enim Cæſar dixit; *Tela militibus deficiunt*, ,, ſimiliter dici poteſt, *Sufficiunt*, quod eſt, quaſi ,, præbent ſe in aliorum deficientium locum; ,, nam & Virgil. dixit; *ſatis humorem tellus ſuffi-* ,, *cit*: &, *pecori frondem*, *Paſtoribus umbram ſuf-* ,, *ficere*, pro, præbere.

Superſedere. Agell. lib. 2. cap. 29. *Operam ſuperſedemus*. Livius 6. *Rebus divinis ſuperſederi juſſum*.

,, [*Suppeditare*, ſumitur pro abundare, aut ,, non deeſſe; eſt tamen Activum. Cicero in ,, Catil. *Omnibus rebus omiſſis*, * *quibus non ſuppe-* ,, *ditamur*, *eget ille Senatu*, *equitibus*, *urbe*, *ærario*. Livius; *Manubiæ vix in fundamenta fani ſup-* ,, *peditavere*, id eſt, ſuffecere, ſatis fuere. Cic. ,, *Cui ſi vita ſuppeditaviſſet*, *conſul factus eſſet*, ,, ſubaudi *ſe*.]

Suppeto. Salluſt. de Rep. *Alibi quidem quæ mens ſuppetit*, *eloqui non dubitabo*. ,, [Curt. lib. 7. ,, *Alimentis congeſtis*, *quæ tantæ multitudini vel* ,, *per biennium ſuppeterent*, ſubaudi *ſe*.]

Supplico. Plinius lib. 13. *Iliacis temporibus non ſupplicabatur thure*. Cicero 2. Agra. *Voluerit populo ſupplicari*.

Supplodo: Vide *Plaudo*.

Sur-

* *Quibus nos ſuppeditamur*] Legitur in Cicerone *ſuppeditamus*, hoc, ut videtur, ſenſu: quibus rebus, ſeu quarum ope nos facile ſubminiſtramus neceſſaria huic bello: plane ut Terent. Heaut. V. 1. 45. *Si illi pergo ſuppeditare ſumptibus* Pl. Aſin. II. 3. 17. Itaque hercle jam clamore ac ſtomacho non *queo labori ſuppeditare*. Eſt autem verbum hoc revera Activum.

Surgo, „ [subaudi *me*, vel *corpus*, vel *surgere*, „ aut *surrectionem*.] Valer. Flacc. 5. *Surgitur in somnos.* Juvenal. Satyr. 4. *Surgitur*, & *misso proceres exire jubentur Consilio.* „ [Plaut. prologo. Pseud. *Exporgi melius est lumbos, atque exsurgier:* „ idem extrema Epidico; *Lumbos surgite, atque* „ *extollite.* Livius 7. *Mucrone surrecta*, pro, sub- „ lato, sursum erecto: nam *surgere* factum est ex „ *surrigere*; sicut apud Horatium; *surpuerat*, pro, „ surripuerat.]

Suspiro. Tibull. lib. 4. *Quod si fortè alios jam nunc suspirat amores.* Horat. lib. 3. Od. 2. *Illum adulta virgo suspiret* &c.

Taceo. Pers. *Dicenda, tacendaque calles*, Plaut. Mill. *Taceo te.* Terent. Eunuch. *Nec hoc quidem tacebit Parmeno:* ibidem; *potest taceri hoc.* Ovid. 2. Amor. *Amor tacetur in medio mari.* Terent. Adelph. *Ignotum est, tacitum est, creditum est.* Mart. in princip. *Fucinus, & pigri taceantur stagna Neronis.* Cicero; *Multa tacui.*

Tædet. Vide *Pœnitet.*

Tendere in urbem, subaudi, *cursum*, vel *iter*, vel *se.* Virgil. *tendere iter velis; iter ad naves tendebat Achates:* idem; *Et gressum ad mœnia tendit* Plaut. Pseud. *Tenes quorsum hæc se tendant, quæ loquor:* „ [Et Cist. *Qui est qui recta platea cursum* „ *huc tendit suum?* Sen. *sidera contrarium mundo* „ *intendunt iter.* Hirt. de bello Afric. *Faustus,* „ *Afraniusque iter in Hispaniam intendebant.*] Virgil. Ceiri; *Nam quà se ad patrium tendebat semita limen.* Vide *Eo.*

Timeo. Vide *Metuo.*

Titillo. Horat. *Ne vos titillet gloria.* Cic. Fin. *Si ea voluptas esset quæ quasi titillaret sensus:* idem Offic. *Hominum multitudinis levitatem, & voluptatem quasi titillantium.*

Tono. Virgil. *Tercentum tonat ore Deos.* Plin. præf. *Quanto tu ore patris laudes tonas.*

,, *Trajicio.* Valer. Maxim. lib. 5. cap. 1. *Na-* ,, *ves ut prospicerentur, quibus se tutò in Africam* ,, *trajiceret* Cic. *Marius parva navicula in Africam* ,, *trajectus est.* Brutus ad Cic. *Alpes se trajicere* ,, Plancus ad eundem; *Exercitum Rhodanum tra-* ,, *jicere.*]

,, [*Transmitto.* Cicero; *Grues maria transmit-* ,, *tunt*, subaudi *se*: idem; *Cæsar* in *Africam* ,, *transmisit*: & *Transmitti mari supero.*]

Triumpho. Gellius lib. 2. cap. 11. *Triumphavit triumphos novem.* Cicero 2. Offic. *Et ex ea urbe triumphari.* Horat. 3. Carm. *Medis triumphatis.*

Tremo, Tremisco. ,, [Propert. *Et domus intactæ* ,, *te tremit Arabiæ.* Horat. *Unde periculum, ful-* ,, *gens contremuit domus Saturni veteris.* Propert. ,, *Nec tremis Ausonias Phœbe fugate dapes.*] Vide *Metuo.*

,, [*Turbo.* Plauth. Bacch. *Nunc adest exitium* ,, *Ilio*, *turbat equus lepide ligneus,* subaudi *turbas*: ,, sicut ibid. *quas meus filius turbas turbet.*]

VACO. Val. Max. lib. 4. cap. 3. *Deinceps iis vacemus, quorum animus aliquo in momento ponendi pecuniam nunquam vacavit.* Locus est obscurus etiam doctis; *sed deest, *Vacationem*, ut

* *Sed deest vacationem*] At *vacatio alicujus rei vel muneris* significat immunitatem, & concessum otium ab aliquo negotio, sicuti id ex innumeris exemplis constat. Atque ita qui *vacasse nunquam vacationem ponendi pecuniam in aliquo momento*, dicuntur, forent homines avari, qui nunquam cessaverint aut immunes fuerint ab illo pecuniæ æstimandæ studio: contra quam sensit Valerius Max. qui abstinentes seu pecuniam contemnentes commemorare istic vult. Si ergo locus Valerii est integer, intelligendus potius erit Dativus *Negotio* quod certe vocabulum sæpissime

ut si dicas; Nunquam vacas studendi, subaudi, vacationem. ut Cicero loquitur.

Valeo, subaudi, *valetudinem*, quæ si nobis non esset, valere non possemus, ut nec vivere sine vita. Plaut. Persa; *Quid agitur Sagaristio? ut valetur?*

Vaporo. Virgil. 11. *Et templum thure vaporant*: & alibi; *vaporatas aras*. Horat. in Epist. *Lævam discedens curru fugiente vaporet.*

Vapulo. Verbum hoc non solum Grammaticos omnes, sed etiam Quinctilianum conturbavit, qui lib. 9. cap. 3. *Neutro-passivum*, ut ipsi loquuntur, esse putavit. Omnes mihi videntur hujus verbi etymon, significationem, & constructionem ignorasse. *Vapulo* ductum est à Græco *ἀπολύω*, *pereo*; vel ab *ἀπόλλυμαι* peribo. *Peri*, vel *Vapula* sæpe reperias apud Comicos in futuro imperandi, atque etiam, *plora*. Vide in Antiphrasi, *Viola*. * Significat igitur Vapulo, malè ploro, vel doleo. Est etiam Fustuarium accipere. Græco proverbio dicebatur, *capas ede*, vel *plora*, quum significabant, se aliorum minas non curare. Vide Petr. Victor. lib. 13. Var. cap. 12. & Adag. *capas edere*. id latinè dicitur, *Vapula*. Sæ-

me per Ellipsin omissum est ante Genitivos. Vide supra II. 3. & quæ istic Notata.

* *Significat igitur Vapulo &c.*] Immo vero, quum derivetur à Grec. *ἀπολύω*, ut recte sentit Sanctius, & ulterius confirmavit G. H. Ursinus cap. 9. extr. significat potius *pereo*, *male mulcor*. quapropter Vario recte *Vapula pro peri* positum ait apud Festum. Atque ita apud Ter. Eun. *Si ad rem conferet*, *vapulabit*, significat, non *contemnetur* &c. Ut Sanctius, sed male mulctabitur, malum habebit. Et hinc idem in Adelph. *verberare* & *vapulare* opponit tanquam relata aliquo modo, quod ad significationem. Quin vapulare peculium dicitur Plaut. Stich. V. 5. 12. quum magnam accipit cladem.

pè apud Plaut. & Terent. Servi vocati ab heris suis, respondent, *Vapula*, quum non existiment se id heris dicere. ,, [Plaut. Persa; *quid* ,, *herus faciet mihi? Verberibus cædi jusserit, com-* ,, *pedes imponi? Vapulet, ne sibi me credat supplicem* ,, *fore. Væ illi. Mihi jam nihil offerri potest, quin* ,, *sim peritus*. Terent. Eunuch. *Usque eò illius* ,, *ego magnifica verba ferre possum, verba dum sint;* ,, *verum si ad rem etiam conferet, vapulabit*, id est, ,, contemnetur, pili non fiet, in malam rem abire jubebitur.] Et idem esse *Vapulare*, quod *dolere*, aut *plorare*, declarat eleganter proverbium, *Vapula Papyria*. quod proverbium ex Festo integrum adducam, quoniam Erasmus, quia corruptum, & decurtatum legerat, minus explicavit; *Vapula Papyria*, inquit, *in proverbio antiquis fuit, de quo Sinius Capito sic refert, tum dici solitum esse, quum vellent minantibus significare se eos negligere, & non curare, fretos jure libertatis*. Plaut. in Fœnerati; *Heus tu, in Barbaria, quod dixisse dicitur liberta suæ patronæ, ideo dico*, Libertas salve, Vapula Papyria. *In Barbaria, est in Italia. Ælius hoc loco* Vapula, *positum esse ait* pro Dole; *Varro*, pro Peri, *teste Terentio in Phorm. Non tu manes? S. Vapula. P. id tibi quidem jam fiet*, & Plaut. & Curcul. *Reddin'an non mulierem, priusquam te huic meæ machæra objicio mastigia? S. Vapulare ego te vehementer jubeo; ne me territes*. Hactenus Festus. ,, [Verè autem Varronem, ,, *Vapula*, per *Peri*, interpretari, ex hoc altero ,, Plauti loco apparet Curcul. sc. ult. *Ego te ve-* ,, *hementer perire cupio, ne me nescias*.] * Nec dici-

* *Nec dicitur Latine*] At vide quæ hic Scioppius & nos supra ad pag. 7. disputavimus. Verba antiqui Rhetoris potius ex Quintiliano explicanda quam contra; Et utriuf-

citur latinè, *Pueri vapulant à præceptore*, quod passim inculcant Grammatici, uno tantum Quinctiliani testimonio freti, qui libro 9. cap. 2. *Sic*, inquit, *ut testis in reum rogatus an ab reo fustibus vapulasset*, *& innocens*, inquit. Sed hoc dictum aut Quinctilianus non intellexit, aut locus depravatus est; nam Tullius Ruffianus antiquus Rhetor in figura Apophasi, sic citat: *Et testis interrogatus ab reo num fustibus vapulasset*, *innocens*, inquit. Hæc vera lectio, & interpretatio est, non quæ ex Quinctiliano citatur. ,, [Seneca tamen extrema Apocolo-
,, cynthosi sic loquitur; *Producit testes, qui illum*
,, *viderant ab illo flagris*, *ferulis*, *colaphis vapulan-*
,, *tem.* Et quidni dicatur Vapulare ab aliquo,
,, sicut Perire ab aliquo? Propert. lib. 2. Eleg.
,, 27. *Solus amans novit, quando periturus & à qua*
,, *Morte.* Ovid. *Discipulo perii solus ab ipse meo.*
Plin. *Periit ab Annibale.*]

Veneo. In hoc verbo negotium nobis facessit idem Quinctilianus, cujus testimonio Grammatici freti audent dicere; *Servi veneunt à Mangone*, * quod ineptissimè latinè dicetur. Verba Quinctiliani sunt lib. 12. cap. 1. *Certe Fabricius Cornel. Ruffinum, alioqui & malum civem*, *& sibi*

 ini-

utriusque verba convenient optime, si in Rhetore distinguatur post *interrogatus*.

* *Quod ineptissime Latine dicetur*] Immo vero satis recte, & duplici quidem ratione. Nam *Servi à Mangone*, sunt servi in ditione ac Domino Mangonis, Et sic utique eodem prorsus modo dicitur *amare mulierem à lenone* Pl. Mil. Gl. II. 2. 5. *Quemque à milite hoc hominem videritis in nostris tegulis.* Ter And. III. 1. 3. *Ab Andria est ancilla hæc.* Sed & *veneunt à Mangone* recte dicitur, & significat opera Magonis teneunt, seu Mango vendit eos. Plane sicut cap. seq. leges. *Madescit ab Austro, dolet à sole caput, A vento unda tumet.* Et similiter Gell. V, 14. *Avitiæ studioque ostentationis fit loquacior.*

inimicum, *tamen quia utilem ſciebat*, *ducem imminenti bello, palam Conſulem ſuffragio ſuo fecit, atque id mirantibus quibuſdam reſpondit*, *à cive ſe ſpoliari malle*, *quàm ab hoſte venire.* Hæc ille. cui accedere non poſſum in hac phraſi, *ab hoſte venire.* Dictum Fabritii ſic effertur; *Malo compilari*, *quàm venire;* & ita citatur à Cicerone 2. de Orator. *Veneo* itaque fit ex *venum*, adverbio, & *eo*, *is*; ut, *Ire peſſum*, *ire venum*, *mittere peſſum*; *mittere venum.* Si tamen contendas poſſe dici, *Servi veneunt à Cicerone*, non ſignificabis, Ciceronem vendere, ſed alium, volente, aut jubente Cicerone, id eſt, à parte Ciceronis. Sic Plautus dixit; *Ubi ſunt*, *qui amant à lenone.* Denique ridiculi ſunt, qui verba Neutro paſſiva excogitarunt. ,, [Venum ,, tamen videtur eſſe accuſativus nominis Ve- ,, num, cum Tacitus dicat, *Veno exercere.* Ita- ,, que in *Venum ire*, *venum dare*, *Venum aſportare*, ,, *Venum ducere*, ſubauditur *ad*, quaſi ad merca- ,, tum. Apulejus lib. 9. *Præconis voce venus me* ,, *ſubjiciunt.*]

Ventilo. Juvenal. *Ventilat æſtivum digitis ſudantibus aurum.* Martial. lib. 3. *Et æſtuanti tenue ventilat frigus concubina.*

Venio ad urbe, ſubaudi *viam*, vel *iter*, ,, [vel ,, accuſativum cognatum, *adventum*, ſeu *ve-* ,, *nire*, Hæbræorum more; ut Habac. 2. *Veni-* ,, *re veniet*, & *non tardabit*. Pro quo vetus inter- ,, pres, *Veniens venit.*] Ovid. 1. Faſt. *ſeu quod ad uſque decem numero creſcente venitur.* Horat. *Ventum erat ad Veſtæ.* Apul. lib. 9. *Quam veneramus viam capeſſit.*

,, [*Vereor*, ſubaudi *vereri.* Plaut. Bacchid. ,, *Hic vereri perdidit*, id eſt, verecundiam. Ci- ,, cero; *Quos non eſt veritum in voluptate ſum-*

mum

,, *mum bonum ponere.* Hinc discimus, priscis in ,, usu fuisse, *Veretur me*, pro, verecundia, seu ,, pudor me afficit, sicut *Pudet me:* & sicut *Ve-* ,, *reor*, postea dici cœpit, similiter veteres *Pudeo* ,, dicebant.

Vescor. Tacit. in vita Agricolæ; *Eo ad extremum inopiæ venere, ut infirmissimos suorum, mox sorte ductos vescerentur.* Plinius lib. 8. cap. 10. *Ideo si caprinum jecur vescantur:* idem 10. *Aves nonnullæ vescuntur ea, quæ rapuere pedibus.* Et lib. 11. *Qui Absinthium vescuntur.* Tibull. l. 2. *Sic usque sacras innoxia laurus vescar.* Vide Utor. *Vide pag. 209.*

Vigilo. Vide *Dormio*, & *Sudo.* ,, [Liv. 10. ,, *Tota nocte vigilatum esse.*] Ovid. *Noctes vigilantur amaræ:* idem 1. Trist. *Aspicies illic positos ex ordine fratres, quos studium cunctos evigilavit idem.* Propert. 3. Eleg. 13. *Nox vigilanda mihi.*

Vivo. Terent. *Nam ego vitam duram, quam vixi usque adhuc.* Plaud. Epid. *Vitam ut vixissent olim in adolescentia:* idem Amph. *ut profecto vivas ætatem miser:* in Pœnul. *Per quem vivimus vitale ævum:* Merc. *Qua causa vitam cupio vivere:* ,, [Et Persa; *Faciam ut mei memineris, dum vitam* ,, *vivas*] Cic. de Senect. *Tertiam enim ætatem vixerat.* Ovid. *jam tertia vivitur ætas.* Quinctil. *Qui vitam beatam vivere volet, philosophetur oportet:* idem lib. 3. *Accusatoriam vitam vivere.* Ovid. *Vivitur exiguo melius.* Cicero lib. 13. epist. 28. *Tum studia illa nostra, quibus ante delectabamur, nunc etiam vivimus.* ,, [Juvenal. *Qui* ,, *Curios simulant, & Bacchanalia vivunt*, pro, ,, vitam per bacchanaliorum tempus vivi solitam.] vide *Dego.* *Vide ad pag. 214. Vide ad v. Æstuo.*

Ululo. Lucan. 1. *Ulularunt tristia Galli.* &, *Centum ululata per urbes.*

,, [*Vomo.* Plaut. Rud. act. 2. sc. 6. *Pulmoneum* ,, *nimis velim vomitum vomas.*] *Utor.*

Utor. Terent. *Mea bona utantur:* idem Adel. *Mea, quæ præter ſpem evenere, utantur ſine.* Plaut. Aſin. *Cætera quæ volumus, uti, græca mercamur fide.* Cato Ruſt. de villico. cap. 142. *Quomodo villicam uti oportet:* idem; *vicinas, aliaſque mulieres quam minimum utantur.* Chariſ. lib. 5. *Utor hac re nos dicimus, apud vetere autem, & Utor hanc rem dictum.* Nonius Marcell. citat. Turpilium in Pedeo; *Nuptias abjeci, amicos utor primores viros.* Lucil. Satyr. *Quam metuas ſæpè interdum, quem utare libenter.* Vide *Abutor.*

CAP. IV.

De Verbis paſſivis, contra omnium Grammaticorum opinionem.

SÆpe quidem Grammatici, nunquam tamen ita egregiè delirarunt, quam in verborum paſſivorum deliramentis tradendis: ajunt enim, * rem, quam vocant agentem,

* *Rem quam vocant argentem &c.*] Non adeo iterum delirant in ea quidem ſententia Grammatici priores, qui cenſuerunt, quando rem agentem in paſſiva locutione exprimi neceſſe erat, tunc iſtis modis exprimi debere ſeu ſolere. Et vellem oſtendiſſet Sanctius, quo alio modo aut ratione efferendam exiſtimaret, niſi forte exiſtimaverit quod videtur, rem agentem plane nullum in paſſiva locutione habere locum, dum mox hanc artis ſuæ regulam memorat. *Paſſivum verbum nihil præter ſuppoſitum deſiderat.* Id quod ego ſane miror in Sanctio, cum cap. 2. hujus libri ipſe dixerit ex Ariſtotele, *in omni actione eſſe alterum quod agat, alterum quod patiatur*: & certe paſſio multo minus concipi queat ſine ejus Auctore, h. e. ſine Agente, quam actio cujuſcunque ſignificationis ſine patiente, cum multorum verborum actio non tranſeat in patientem, paſſivo vero vix ulla ſit, niſi quæ profecta ab agente. Verum quidem, quod paſſivum verbum nihil

hil desideret præter suppositum, & proinde res agens, quando relinquitur in incerto, non necessario semper exprimatur. Sed eodem modo se res habet cum verbis vere Activis, quæ item, ut omnia verba, non modo passiva, nihil aliud desiderant, siquidem accusativus patientis eadem ratione, qua agens in passione, potest omitti, nec ad perficiendam orationem requiritur. Patet id ex Livio I. 56. *Hoc exterritus visu, statuit mittere Delphos, nec responsa sortium alii committere ausus, filios per ignota maria in Græciam misit.* Vides primum hic poni τὸ *mittere* sine Accusativo, qui etiam non requiritur ad explendam orationem seu sententiam, quandoquidem *mittendi* simpliciter decretum prius à Rege factum, quam sciret, quem mitteret. Similiter cum ait Terent. Andr. I. 1. 14. *Mecum gnatum rumor est amare*, scimus utique necessario fuisse istius actionis aliquod objectum, sed quoniam id vel ignorabatur, vel tanti non erat, ut exprimeretur accusativus istius objecti non modo recte omittitur, sed & nullus certus, licet in verbo vere activo, quasi per Ellipsin omissus desideratur. Sic ergo etiam quando dico, *Tu amaris in Urbe patria*, non necesse, ut exprimam omnino, à quibus, licet tamen esse debeant illic, qui te ament. At vero si jam exprimere illos velim, non video, qua alia ratione id rectius faciam in lingua Latina, quam qua voluerunt Grammatici Veteres. Nec evertit hanc sententiam, quod tum Dativus ille, tum præpositio A vel Ab sæpe etiam cum passivis alio in sensu, & usu sumantur. Frequentissime enim id accidit aliis etiam tum casibus, tum vocabulis, ut varium habeant usum, sensumque recipiant. Certum utique est Genitivo enunciari modo ipsum possessorem, modo rem possessam: immo memoravimus supra ad pag. 121. occurrere aliquando duos etiam Genitivos uno in commate, quorum alter sit quasi Activus, alter quasi Passivus. Similiter quidni & Dativus modo Agentem, modo Patientem exprimat, ita ut tamen simul semper notet etiam aliquam acquisitionem, quæ æque sit agenti ac patienti. Quid multa? Manifeste utique agens exprimitur in dativo apud Liv. I. 31. *Romanis ab eodem prodigio novendiale quoque sacrum susceptum est*, h. e. Romani susceperunt per causam ejusdem prodigii &c. Conjungitur porro utroque in sensu Dativus apud Sallust. I. Histor. in orat. Lepidi, *Mihi quanquam per hoc summum imperium satis quæsitum erat nomini majorum.* Agentem quodammodo notat *mihi*, patientem *Nomini*. Sic & A vel AB significet sane *à parte*, ut vult Sanctius; nihil obstat, quo minus

tem, in paſſiva, in caſu ſexto cum *a*, vel *ab*, vel in dativo debere collocari. Nec deſunt hebetiores, qui addant, etiam in caſu quarto cum *per*; ut, *Res agitur per eoſdem creditores.* Totum falſum eſt.

Ac de Dativo quidem facilè dejicientur: nam uno, aut altero malè intellecto teſtimonio nituntur. Cicero dixit; *Neque ſenatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur.* Sed deberent illi advertere, ſæpè apud Ciceronem, & alios, reperiri in activà eundem dativum. Cicero pro Balbo; *Non ut vobis rem tam perſpicuam dicendo probaremus.* *Itaque *hoc non probatur mihi*, eſt, *tu hoc mihi non probas.* Cicero Attic. lib. 4. *Quos libros, ut ſpero, tibi valde probabo.* Addunt ex Virgil. *Nec cernitur ulli*, id eſt, ab ullo. Nec Servium conſulunt, qui id Græcè dictum oſtendit. Mihi tamen hîc, & ubique dativus acquiſitionem ſignificat: & quemadmodum dativus à nullo verbo regitur, ita cuivis orationi aptiſſimè jungetur: nec enim aliter ſignificat, quum dico; *Da pecunias mihi*, quàm quum dico; *Filius mihi peccat*, aut, *Non omnibus dormio.* Itaque; *Non cernitur ulli*; id eſt, nulli oſtendebatur, nulli erat conſpicuus. Unde aptiſſimè Apulejus de Deo Socratis, Homeri verſiculum vertit;

Dativus à nullo verbo regitur.

Supra lib. 2. cap. 4.

Soli

nus ſimul adhibeatur ad exprimendum Agentem, à cujus utique parte proficiſcitur paſſio. Certe longe aliter ponitur, apud Salluſt. I. Hiſtor. *Omnis Gallia, niſi quæ à paludibus invia, fuit perdomita.* Liv. I. 3. *A domo Numitoris, alia comparata manu, adjuvat Remus.* XLII. 60. *Cecidere ab Romanis ducenti Equites.* Aliter apud Ovidium *Infeſto ne vir ab hoſte cadat.* Pompon. de Or. juris *Omnia manu à Regibus gubernabantur.* Cicer. *Ut ſcias eum a me non diligi ſolum, verum etiam amari.* His exprimitur Agens, unde quid proficiſcitur, illis ubi & qua parte quid acciderit.

Soli perspicua, ast aliorum nemo tuetur.

Addunt etiam ex Martiale lib. 2. *Si cui fortè legeris:* & *si totus tibi triduo legatur.* Sed hi videntur ignorare Romanorum morem, qui legentes anagnostas audiebant. *Habebant* (inquit Vives lib. 1. de corrup.) *proceres Romani in illis imperii occupationibus lectores, quos Græca voce ἀναγνώστας nominabant, qui epulantibus, qui dormitantibus, lavantibus, deambulantibus; iter facientibus legerent.* Imò & ab ipso Martiale disce, dativum in passiva esse acquisitionis. lib. 10. *At non & stamina differt Atropos, atque omnis scribitur hora tibi.* Plaut. *Mihi istic nec seritur, nec meritur:* ,, [idem Trin. act. 3. sc. 4. *Dicat literas apud por-* ,, *titorem resignatas sibi.* Ubi manifeste Dativus ,, acquisitionis est, non actionis: non enim i- ,, pse literas resignavit, sed alii. Propert. lib. 3. ,, eleg. 4. *Nec mihi mille jugis Campania pinguis* ,, *aratur.* Ubi similiter non actionis, sed acqui- ,, sitionis Dativus est.] At, inquiunt, in passivis participiis patet dativus rei agentis: ut, *Dicte mihi, dicende nobis.* Repondeo, Dativos illos, non propter participia, sed propter verbum substantivum esse positos; ut, *Sunt mihi amici:* ubi etiam acquisitio significatur, non actio, vel passio; ut, *Causa docenda mihi est*, id est, mihi, non aliis expedit causam docere.

Per, significat causam administram sive instrumentalem.

Qui asserunt rem agentem in accusativo collocari cum *per*, magis falluntur: nam quum Cicero dixit: *Res agitur per eosdem creditores*, non significavit, creditores agere rem, sed Regis amicos agere rem per creditores. Istorum error satis refellitur ex innumeris testimoniis, ubi in voce activa, *per*, adhibetur. Q. Curtius libro 9. *Invitatumque ad epulas per Boxum*

quen-

quendam Macerianum, in convivio occidit. Cæsar 3. Civil. *Pompejus frumentum omne per equites comportaverat.* Cicero; *Mirificè mihi & per se, & per Pompejum blanditur Appius:* idem; *Nihil interest; utrum per procuratorem agas, an per te ipsum.*

A, & ab, non significant causam efficientem principalem.

Si præpositio, *per*, non significat rem agentem, ut facilè demonstrari potest, nec *a*, vel *ab* significabit: nam Cicero interrogatus per *per*, respondit per *a*. Locus est in prima, & secunda epistola lib. 5. ad Famil. ubi Metellus inquit; *Non putaram Metellum fratrem ob dictum, capite, ac fortunis* PER TE *oppugnatum iri;* cui respondet Cicero; *Quod scribis non oportuisse Metellum fratrem tùm ob dictum à me oppugnari:* ibidem ad Lucejum; *Quum hoc demonstret me à te potissimum ornari, celebrarique velle:* subdit paulo post; *Neque autem ego sum ita demens; ut me sempiternæ gloriæ per eum commendari velim,* &c. Vide infrà.

Si per *a*, vel *ab*, res agens significaretur, semper apponeretur, vel saltem suppleretur ablativus cum præpositione: sed in multis suppleri non potest; non est igitur res agens ablativus. Cicero pro lege Manil. *In quo agitur populi Rom. gloria, agitur salus sociorum, aguntur certissima populi Rom. vestigalia*: idem; *Æschines in Demosthenem invehitur.* Virgilius; *Tum verò in curas animum deducitur omnes.* Huc adde illa; *Linquor animo; consternor mentem: videris esse doctus; afficior pudore*, & innumera ejusmodi. Regula igitur artis nostræ Grammaticæ vera est; *Passivum verbum nihil præter suppositum desiderat.*

Regula.

A, vel *ab*, ut in universum dicam, sive in activa, sive in passiva, significat, *à parte*,

„ [tam-

,, [tamquam si quærenti *Unde?* respondeatur, ,, *Hinc*, *Illinc:* ut si quærat quis; *unde petetur* ,, *viaticum?* eique ego respondeam, *à me peta-* ,, *tur*, stolidus esset, qui mea verba sic accipe- ,, ret, quasi ego viaticum petere debeam. Ita ,, dicimus;] *Ventus flat ab Oriente.* Et cùm Cornelius Tacitus dixit; *Trepidatur à Cæsare*, non significat, Cæsarem trepidare, sed à parte Cæsaris, hoc est, Cæsarianos. Et Cic. 2. Offic. de Alexandri Pheræi morte, quum inquit; *Ab ea est enim ipse propter pellicatus suspicionem interfectus*, non significat, ipsam Theben manu sua interfecisse regem, quem Thesiphonus, Pitholaus, & Lycophron ipsius Thebes fratres trucidarunt. Sic Plutarchus in Pelopida, & Diodorus Siculus lib. 16. Ann. 4. Pomponius Mela lib. 1. cap. 21. *urbem Dioscuriada à Castore & Polluce conditam dicit*, quam re vera Amphitus, & Telchius, aurigæ Castoris, & Pollucis condiderunt. Vide Solinum. Terent. Phorm. *Non potest satis pro merito ab illo tibi referri gratia.* Hanc phrasin sic retulit Cæsar 1. Civil. *Pauca apud eos locutus, quòd si à parte eorum gratia relata non sit pro suis maximis beneficiis, dimittit omnes incolumes.* ***Ab illo.*** ***A parte illius.***

Hic me locus admonuit, ut varia subjungam testimonia, in quibus eadem res nunc per *a*, vel *ab*, nunc aliter enuntietur. Liv. lib. 16. Dec. 3. de Jubelio; *Me quoque jube occidi, ut gloriari possis, multo fortiorem, quàm ipse es, virum abs te occisum esse.* Valer. Maxim. lib. 5. cap. 2. de eodem Jubelio; *Quid cessas in me cruentam securim distringere, ut gloriari possis aliquando, virum fortiorem, quam ipse es, tuo jussu interemtum:* idem Valer. Maxim. lib. 5. cap. 3. de Carbone; *Sed nobis tamen tacentibus, Gn. Carbonis jussu* ***A te, id est, tuo jussu.***

tuo interemti mors animis hominum obversabitur: idem rursus de eodem, lib. 6. cap. 2. *Vidi Gn. Carbonem, cum in summo esset imperio, à te equite Ro: trucidatum.* Huc adde illa paulò antè relata de Metello, & Lucejo.

Sed jam ad asylum sacrarum litterarum confugiam, ut pervicaces Grammaticos convincam. D. Paulus 6. ad Rom. ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, id est, *Qui enim mortuus est, justificatus est à peccato.* Verte in activam more Grammatico, & in hæresin incurres, sic; *Peccatum justificavit illum, qui mortuus est.* Quid absurdius? *A peccato justificatus est ille*, hoc est, *à parte peccati*, quia non pertinet ad eum peccatum. Ita dixit Pilatus; *Innocens ego sum à sanguine justi hujus.* „ [Sicut Virgil. *Sicca* „*sanguine fauces*, pro, à sanguine, id est, non „ humentes à sanguine.] Obscurius illud Matt. cap. 11. & Luc. 7. *Justificata est sapientia à filius suis*, id est, doctrina non pertinet ad hanc generationem. Et Hieron. 10. *Sultus factus est omnis homo à scientia.*

A peccato, pro, ad peccatum. Vulgo, quoad peccatum.

A, vel *ab*, idem esse quod, *à parte*, multis possem testimoniis ostendere. sed accipe pauca; ac primùm in verbo substantivo. Plautus Curc. *Tam à me pudica est, quasi soror mea sit.* Terentius Hecyr. *Narrat, ut virgo à se integra etiam tum siet:* idem; *Ab Andria est ancilla hæc:* idem Heaut. *Tantumne est ab re tua otii tibi?* Valer. Maxim. lib. 2. cap. 4. *Atellani autem ab Oscis acciti sunt*, id est, Romani acciverunt illos ab Oscis. Cicero pro Muræn. *Nostri inquam illi à Platone, & Aristotele moderati homines*, id est, Platonici, & Aristotelei: idem 3. Orat. *A cæteris silentium fuit:* idem pro Mil. *Beatos esse, quibus ea res honori fuerit à civibus suis:* idem pro Ra-

Sum.

Rabir. *Quorum impunitas fuit, non modo à judicio, sed etiam à sermone:* idem 1. Orat. *Vide ne hoc totum Scævola sit à me.* Ciceroniana sunt; *Locus à frumento copiosus; à magistratibus nuda respublica; ab amicis inops; à propinquis nudus, à suis munitus; orba ab optimatibus concio.* „ [Di- *Amitto.*
„ ctys lib. 6. *Ubi multa indigna expertus, ad po-*
„ *stremum a Polyphemo plurimos sociorum amiserit)*
„ Cicero 3. Orat. *Nihil isti adolescenti, neque à natura, neque à doctrina deesse sentio.* Terent. *Desum.* Heaut. *Sed hic actor tantum poterit à facundia,* *Possum.* *quantum,* &c. Cicero; *à voluntate scriptoris stare; aut à se potius, quam ab adversariis stare;* *Sto.* *à senatu stare.* Ter. Andr. *Concrepuit è Glycerio* *Concrepo.* *ostium:* idem; *Sed quid ab illo crepuerunt fores?* Ovid. „ [epist. Dejan. *Infesto ne vir ab hoste ca-* *Cado, occido.*
„ *dat:*] & 5. Metam. *Magna feres tacitus solatia mortis ad umbras, A tanto cecidisse viro:* idem 13. Metam. *Occidit à magno, sic Di voluistis, Achille.* „ [Alio sensu dixit Liv. lib. 25. *Plures ab*
„ *Romanis equites ceciderunt.* significat enim plu-
„ res Romanos interfectos.] Prop. *Solus amans novit, quando periturus, & a quo.* Lucan. *Quis no-* *Pereo, intereo.* *lit ab isto ense mori.* Ovid. 3. de Ponto; *Discipulo perii solus ab ipse meo.* Cic. 2. Offic. *Phalaris non à paucis interiit, ut hic noster:* idem; *à valentiore interire.* Plin. lib. 11. *Quum periit ab Annibale.* Liv. lib. 1. *Utrinque pugnam ciebant, ab Sabinis* *Ciere.* *Metius Curtius, ab Romanis Hostius Hostilius.* Cic. *Tantum amorem sibi conciliarat à nobis omnibus.* *Concilio.* Plaut. Most. *Qui à patre ejus conciliarem pacem.* Terent. Eunuch. *Ne quis forte internuncius clam à milite ad eam cursitet.* Cic. Attic. *Mare nunc,* *Cursito.* *quia à sole collucet, albescit.* Horatius; *Multaque* *Collucet.* *merces defluat tibi æquo ab Jove.* Virg. *Qui nunc* *Defluo.* *Misenus ab illo dicitur,* id est, propter Misenum; *Dicor.*

sic, dux dicitur à ductu, & rex à regendo. Plin. *ab amicitia ejus Gracchanus appellatus.* Plaut.
Doleo. Cistel. *Doleo ab animo, doleo ab oculis, doleo ab ægritudine.* Plin. l. 24. c. 8. *Si caput à Sole dolet.* Cic.
Metuo. *Et à me insidias metuunt.* Ovid. *Nubibus assiduis*
Madesco. *pluvioque madescit ab Austro.* Cic. 1. Acad. *Nun-*
Nuncio. *ciatum est nobis à M. Varrone, venisse eum ab Roma.*
Obsto. Vel. Max. lib. 4. cap. 3. *Interim velim, ne mihi à*
Oppono. *Sole obstes.* Cic. 2. Nat. *Et si est calor à Sole, sese opponant.* Ovid. 1. Metam. *Postquam vetus humor*
Percaleo. *ab igne percaluit Solis.* Lucret. lib. 6. *& in lucem*
Raresco. *tremulo rarescit ab æstu.* Cic. Attic. *Quum Romæ à*
Refrigeo. *judicibus forum refrixerit.* Cic. *Salvebis à meo Ci-*
Salve. *cerone.* Quinctil. lib. 3. *An timendum à rege bel-*
Tumeo. *lum?* Ovid. 2. Fastor. *Sed tamen à vento, qui fuit, unda tumet.* Cæsar. lib. 3. civil. *Hæc à cu-*
Vaco. *stodibus classium loca maximè vacabant.* Plaut. Epid.
Valeo. *A morbo valui, ab animo æger fui.* „ [Cic. *Mars*
„ *communis sæpe spoliantem jam, & exsultantem*
„ *evertit, & perculit ab abjecto.* Itaque si dixisset;
„ Spolians percussus est ab abjecto, non aliud
„ intelligendum esset, quam percussum fuisse ex
„ parte abjecti, velut instrumentum, per quod
„ Mars eum perculit.

Sed quid in his moramur, si sola hac ratione hoc evincere possemus? Si præpositio *a*, vel *ab*, cum eodem verbo, & eodem sensu, in activa, & passiva reperitur, insipientis præceptoris erit, utrobique rem agentem explicare. verbi gratia; *Dabuntur à me pecuniæ*, non est, *Ego dabo pecunias*, *sed dabo à me pecunias*, quod Hispanè dicitur; *De mi parte, ò a mi cuenta.* Adferamus igitur exempla; ubi *a*, vel *ab*, eodem sensu in activa, & passiva, in uno eodemque verbo reperitur.

Cicero; *Neque vero M. Tullius animum à vestra abs-*

abalienavit potestate. Plaut. Milit. *Istuc crucior à viro me tali abalienarier.* *Abalieno.*

Abducere animum à solicitudine; & puerum à Grammaticis: & abducere à nido, trita sunt. Cic. *Nave à prædonibus abducta; A marito ad divortium uxor abducitur*, teste Donato. „ [Plaut. „ Pœn. *Filius abductus à patre puer septuennis surripitur.*]

„ [Accipere ab aliquo, & Accipi. Livius 10. *Accipio.*
„ *Similius vero est, à Gallo hoste, quam Umbro eam* „ *cladem acceptam.* Ita; *Ab illo acceptæ*, vel *allatæ literæ*, non significat illum accepisse, vel „ attulisse, sed litteras illius esse acceptas, aut „ allatas.]

Cicero Senect. *Eique dona à sociis attulisset:* *Adfero.* idem 3. leg. *Cui ne reditus quidem ad bonos, salutem à bonis potuit afferre:* idem Attic. *Et plus à vobis præsidii, quàm à cæteris opis ad salutem potest afferri:* idem; *Nuncii à Parthis adferuntur.*

Cicero pro domo sua, *Clodius pecunias consulares abstulit à senatu:* idem Attic. *Totam Academiam à nominibus nobilissimis abstuli.* Plautus Pseud. *Auferetur id præmium à me, quod promisi per jocum?* *Aufero.*

Terent. Adelph. *Abs quivis homine, quum est opus, beneficium accipere gaudeas.* Cicero Acad. *Quæ à quovis accipi oporteret, & quæ repudiari.* *Accipio.*

Plaut. Pseud. *Ubi sunt isti, qui * amant à lenone:* idem Pænulo; *Amat à lenone hic.* Cicero; *Amo.*

* *Amant à lenone.*] Hæc non pendent proxime à Verbo, sed ab intellecto nomine *mulieres*. Et similia occurrunt etiam mox in *Lego* & *Reddo*. *Literas à te mihi frater tuus reddidit*, ubi *τα à te*, refero non ad *reddidit*, sed ad *literas* Atque ita Cic. Famil. IX. ep. 16 *Levior est plaga ab amico, quam à debitore.* ep. 21. *Nibil tibi opus est illud à Trabea.*

ut scires, eum non à me diligi solum, verùm etiam amari.

Averto. Avertit oculos ab illo; *A judicibus oratio avertitur.*

Avello. Sperat se à me avellere; *Non ab ea rep. avellar.* Sic divello, & revello.

Audio. Cicero de Senect. *Sæpe à majoribus natu audivi:* idem 3. Finib. *Esseque hominis ingenui, velle bene audire à parentibus; nostros senes commemorare audivi ab aliis senibus auditum.* Claud. de raptu. libro 1. *Jam magnus ab imis Auditur fremitus terris.*

Do. Cicero Attic. libro. 14. *A me hoc illi dabis:* idem pro Flac. *Ab Attilio Servilio dicit se dedisse, & à suis fratribus:* idem Attic. *Se à me quodammodo dare.* Plaut. Capt. *Viaticum ut dem ab trapezita tibi:* idem Menæch. *Da sodes à te, post reddidero tibi.* Terent. Adelph. *Dabitur à me argentum.* Cicero 1. Verr. *Tempus quod mihi ab amicorum negotiis datur:* idem Attic. *Datur mihi epistola à sororis tuæ filio:* idem 1. Leg. *Nullam tibi à causis vacationem video dari:* idem lib. 7. epist. *Ad Cæsarem litteræ mihi dantur à te.*

Defendo. Virgil. *Dum teneras defendo à frigore myrtos.* Plinius; *Vestes à tineis defendit hæc herba.* Cæsar 2. Civil. *Musculus defenditur à nostris.* Cicero 2. Agrar. *Ab hostibus defendi paludibus.* Vide, Munio, & Prohibeo.

Dejicio. Dejicere oculos à Rep. *Dejectus ex aliquo, & ab aliquo loco.*

Desidero. Desidero abs te aliquid; *Desideratur à magno philosopho gravitas.*

Despero. .. Desperare ab aliquo. Cicero in Pison. „ *Te spem habere à Tribuno plebis, si tua consilia cum* „ *illo conjunxisses; à Senatu quidem desperasse,* id est, „ te nihil tibi de Senatu polliceri posse.]

Plaut,

Plaut. Rudent. *Qui prædam ab eo emerat.* Val. Max. l. 4. c. 2. *A piscatoribus in Milesia regione verriculum trahentibus quidam jactum emerat.* Cicero Offic. *Aut captos à prædonibus rediniunt:* Cicero 1. Verr. *Emtum est ex senatusconsulto frumentum ab Siculis, prætore Verre:* idem pro Sextio; *Ex his princeps emitur ab inimicis meis.* Plaut. Epid. *A lenone quædam ut fidicina, quam amabat, emeretur sibi.* Sueton. August. *Cajum, & Lucium adoptavit domi per assem, & libram, emtos à patre Agrippa.* Livius Dec. 4. lib. 4. *Ut captivi ab Annibale redimantur.* Juven. Satyr. 4. *Monstrum nulla virtute redemtum à vitiis.* Ovid. in epist. *Si tibi ab Atrida precio redimenda fuissem.* Vide Peto, & Postulo. **Emo & Redimo.**

Eripere à periculo; *Vereor ne eripiatur à nobis regia causa.* **Eripio.**

Cicero pro Cluent. *Excludere ab hæreditate:* idem Verr. in. 5. *Excludere aliquem à negotio.* Terentius Andr. *Ut ab illa excludar, huc concludar.* Cicero 1. Orat. *Repelli, & excludi à gubernaculis civitatum.* **Repello.**

Exigere aliquid ab aliquo. Quinctil. lib. 1. *A Grammaticis exigitur poëtarum enarratio.* Cæsar 1. Civil. *Pecuniæ à municipiis exiguntur.* **Exigo.**

,, [Exspectare ab aliquo. Cicero; *Omnia volo* ,, *à me postules, & exspectes:* idem; *Diligentiam à me exspectari puto.* **Expecto.**

Extorquere aliquid ab aliquo, tritum est. Cic. *Pecunia omnis ab eo extorta, atque erepta est.* **Extorqueo.**

Cic. de univers. *Mundus per se, & à se, & patitur & facit omnia:* idem 1. Invent. *Commune est, quod nihilo magis ab adversariis, quam à nobis facit:* idem de Orat. *A se aliquid facere.* Tritum est; *hoc factum à vobis.* **Facio.**

,, [Ferre ab aliquo. Vide supra Aufero. **Fero.**

 ,, Plaut.

ut scires, eum non à me diligi solum, verùm etiam amari.

Averto. Avertit oculos ab illo; *A judicibus oratio avertitur.*

Avello. Sperat se à me avellere; *Non ab ea rep. avellar.* Sic divello, & revello.

Audio. Cicero de Senect. *Sæpe à majoribus natu audivi:* idem 3. Finib. *Esseque hominis ingenui, velle bene audire à parentibus; nostros senes commemorare audivi ab aliis senibus auditum.* Claud. de raptu. libro 1. *Jam magnus ab imis Auditur fremitus terris.*

Do. Cicero Attic. libro. 14. *A me hoc illi dabis:* idem pro Flac. *Ab Attilio Servilio dicit se dedisse, & à suis fratribus:* idem Attic. *Se à me quodammodo dare.* Plaut. Capt. *Viaticum ut dem ab trapezita tibi:* idem Menæch. *Da sodes à te, post reddidero tibi.* Terent. Adelph. *Dabitur à me argentum.* Cicero 1. Verr. *Tempus quod mihi ab amicorum negotiis datur:* idem Attic. *Datur mihi epistola à sororis tuæ filio:* idem 1. Leg. *Nullam tibi à causis vacationem video dari:* idem lib. 7. epist. *Ad Cæsarem litteræ mihi dantur à te.*

Defendo. Virgil. *Dum teneras defendo à frigore myrtos.* Plinius; *Vestes à tineis defendit hæc herba.* Cæsar 2. Civil. *Musculus defenditur à nostris.* Cicero 2. Agrar. *Ab hostibus defendi paludibus.* Vide, Munio, & Prohibeo.

Dejicio. Dejicere oculos à Rep. *Dejectus ex aliquo, & ab aliquo loco.*

Desidero. Desidero abs te aliquid; *Desideratur à magno philosopho gravitas.*

Despero. „ Desperare ab aliquo. Cicero in Pison.
„ *Te spem habere à Tribuno plebis, si tua consilia cum*
„ *illo conjunxisses; à Senatu quidem desperasse,* id est,
„ te nihil tibi de Senatu polliceri posse.]

Plaut,

Plaut. Rudent. *Qui prædam ab eo emerat.* Val. Max. l. 4. c. 2. *A piscatoribus in Milesia regione verriculum trahentibus quidam jactum emerat.* Cicero Offic. *Aut captos à prædonibus redimunt:* Cicero 1. Verr. *Emtum est ex senatusconsulto frumentum ab Siculis, prætore Verre:* idem pro Sextio; *Ex his princeps emitur ab inimicis meis.* Plaut. Epid. *A lenone quædam ut fidicina, quam amabat, emeretur sibi.* Sueton. August. *Cajum, & Lucium adoptavit domi per assem, & libram, emtos à patre Agrippa.* Livius Dec. 4. lib. 4. *Ut captivi ab Annibale redimantur.* Juven. Satyr. 4. *Monstrum nulla virtute redemtum à vitiis.* Ovid. in epist. *Si tibi ab Atrida precio redimenda fuissem.* Vide Peto, & Postulo. **Emo & Redimo.**

Eripere à periculo; *Vereor ne eripiatur à nobis regia causa.* **Eripio.**

Cicero pro Cluent. *Excludere ab hæreditate:* idem Verrin. 5. *Excludere aliquem à negotio.* Terentius Andr. *Ut ab illa excludar, huc concludar.* Cicero 1. Orat. *Repelli, & excludi a gubernaculis civitatum.* **Repello.**

Exigere aliquid ab aliquo. Quinctil. lib. 1. *A Grammaticis exigitur poëtarum enarratio.* Cæsar 1. Civil. *Pecuniæ à municipiis exiguntur.* **Exigo.**

,, [Exspectare ab aliquo. Cicero; *Omnia volo* ,, *à me postules, & exspectes:* idem; *Diligentiam à me exspectari puto.* **Expecto.**

Extorquere aliquid ab aliquo, tritum est. Cic. *Pecunia omnis ab eo extorta, atque erepta est.* **Extorqueo.**

Cic. de univers. *Mundus per se, & à se, & patitur & facit omnia:* idem 1. Invent. *Commune est, quod nihilo magis ab adversariis, quam à nobis facit:* idem de Orat. *A se aliquid facere.* Tritum est; *hoc factum à vobis.* **Facio.**

,, [Ferre ab aliquo. Vide supra Aufero. **Fero.**

 ,, Plaut.

Furor. „ Plaut. Rud. *Nisi multis blanditiis à me gutta* „*ferri non potest*; id eft, tu à me non feres gut- „ tam aquæ. Furari ab aliquo. Cic. *Si ego tuum* „ *ante legissem, furatum me abs te esse dicerem.*]

Flagito. Cic. ad Appium; *Flagitare promissum ab aliquo per litteras.* Cic. pro Sext. *Flagitabatur ab his quotidie cum querelis bonorum omnium, tum etiam precibus senatus, ut meam causam susciperent.* Vide Poftulo.

Habeo. Terent. Phorm. *Otium à senibus ad potandum ut habeam.* Cicero Bruto; *Nullas adhuc à te litteras habebamus:* idem pro Sext. *Habere beneficium ab aliquo:* idem 1. Offic. *Scenicorum quidem mos tantam habet à vetere disciplina verecundiam*, &c. idem 12. Famil. *Habeas eos à me commendatos:* idem; *habere præsidium*, vel *spem ab aliquo:* idem in Vatin. *Quare ne tibi hunc honorem à me haberi forte mirere:* idem pro Cœlio; *Eam dignitatem in M. Cœlio habitam esse summam, hodieque haberi ab omnibus.* Egregius locus eft in Plauti Menæch. act. 5. *Ludibrio pater habeor.* SE. *unde?* MUL. *Ab illo meo viro.*

Impetro. Civitatem ab aliquo impetrare, tritum eft. Cic. Amicit. *Quid postules ab amico, & quid patiare à te impetrari.* Plaut. Moftel. *Aliud quidvis impetrari à me facilius perferam:* [Et Rud. *Decet id abs te impetrari.*] Val. Max. lib. 4. cap. 3. *A servis vix impetrari potest, ne eam supellectilem fastidiant, qua uti Consul non erubuit.* Cæfar 1. Civil. *Ægrè ab iis impetratum est, ut in senatu recitarentur.*

Lego, as. Cic. pro Cluent. *Itaque ei testamento legat pecuniam grandem à filio:* idem in Topic. *Uxori ancillarum usum fructum legavit à filio.* In paffiva tritum eft apud Jurifperitos; *Domus legata est à Titio.* Vide Briffonium, & Hotom. in A, vel AB, & penfita phrafin. Cic.

Cic. Attic. 16. *A Bruto legi Antonii edictum:* sic dicimus. *Legi à te litteras.* Ovid. 3. Pont. *A posteritate legi.* Cic. *Liber tuus legitur à me diligenter*, id est, per meos; ut, *Trepidabatur à Cæsare.* & captus oculis etiam diceret; *Terentius legitur à me diligenter.* *Lego, is.*

Cic. *Liberavi hunc à Cæsare*, tritum est: idem; liberare se ab aliquo: idem; *A scelere certe liberati sumus:* idem; *Te à quartana liberatum gaudeo.* Vide Separo. *Libero.*

Cic. 13. Attic. *Ab illo mihi mittas:* idem; *& à me missi sunt.* *Mitto.*

Movebo hunc à sacra linea: remove te ab illo; removentur à vitiis. *Moveo* *Removeo.*

Tacitus lib. 10. *Sævus ille vultus, & rubor, à quo se contra pallorem muniebat.* Colum. *Quantumque res patietur, à frigore, & tempestate muniemus:* idem; *Hortum ab incursu hominum, pecudumque munire.* Horatius; *Inclusam Danaën munierant satis nocturnis ab adulteris.* Lucret. lib. 3. *Quòd lethalibus ab rebus munita tenetur.* Cæsar 2. Civ. *Tecta, atque munita ab omni ictu telorum.* Tacitus; *munitus ab insidiis.* ut Horat. *Tutus ab infestis latronibus.* & Ovid. *Tutus ab insidiis.* Vide Defendo. *Munio.*

,, [Mutare ab aliquo, id est, ex eo, sive pro ,, eo qui fuerat. Virgil. *Heu mihi qualis erat, ,, quantum mutatus ab illo Hectore?* Ubi ri- ,, diculus sit, qui Ab, rem agentem significare ,, putet.] *Muto.*

Cicero pro Flac. *Si prætori dedit, à quæstore numeravit:* idem 2. Phil. *à se numerare.* Mart. *Omnis ab infuso numeretur amica Falerno.* Vide Solvo. *Numero.*

Liv. lib. 2. *Tarquiniensis ab sua parte Romanum pepulit.* Terent. *Quisnam à me pepulit tam gra-* *Pello.*

viter fores: idem; *Et istum æmulum ab ea pellito.* Cæsar. 1. Gall. *Quum hostium acies à sinistro cornu pulsa.* Liv. *Cætera à fronte pulsa.*

Pereo. ,, [Perire ab aliquo. Plaut. Pœn. act. 4. sc. 4. ,, *Metuo ne à te perdeam*, pro, peream. Ovid. ,, *Discipulo perii solus ab ipse meo.* Plin. *Qui periit ab* ,, *Annibale.*]

Peto. Peto à te, tritum est. Cicero 6. epist. *Nec tamen ipse, à quo salus petitur, habet explicatam rationem salutis suæ:* idem 1. Divinat. *Ut ab ejus solo, in quo est humatus, oracula peterentur.* Mart. *A caupone tibi fæx Loletana petatur.* ,, [Li- ,, vius 6. *Ab Latinis Hernicisque res repetitæ.* pro, ,, Romani à Latinis repetierunt.] Vide Emo, & Reposco.

Postulo. Postulare ab aliquo, tritum est. Cicero 1. Leg. *Veritas à te postulatur:* idem 2. Tuscul. *Quod ergo & postulatur à fortibus, & laudatur quum fit*, &c. idem lib. 1. *Postulatur à te jamdiu, vel flagitatur potius historia.* Cicero Philip. *Sed quoniam ab hoc ordine non fortitudo solùm, sed etiam sapientia postulatur*, &c. Vide Emo.

Prohibeo. Dicimus prohibeo vim ab amico, & amicum à vi. Cic. 3. Offic. *Nam & à rep. forensibusque negotiis armis impiis, vique prohibiti.*

Projicio. Projicere, & rejicere à se mala, tritum est. Cic. *A liberis suis abstrahi, & à conjuge abripi, & ab aris, focisque innocentem projici.* nota hæc infinita verba.

Promo. *Depromo.* Cic. 2. Orat. *Ne ipse aliquid à me promsisse videar.* idem; *Juris utilitas vel à peritis, vel de libris depromi potest.* 1. Orat.

Reddo. Cic. *Litteras à te mihi Stator tuus reddidit:* idem; *Litteræ mihi redditæ sunt à te:* idem; *Litteræ mihi redditæ sunt in senatu ab Lentulo.*

Rapio. Rapere ab aliquo, tritum. Horat. 3. Carm. *aut aquosa raptus ab Ida.* ,, [Re-

„ Recuperare ab aliquo. Hygin. Fab. 69. „ *Ut exercitum sibi commodaret ad regnum à fratre* „ *recuperandum* : & Fab. 85. *Pelops à Lajo filium* „ *bello recuperavit.*] **Recupero.**

Repellere servitutem à civibus, dixit Cicero ad Brutum. Cic. 1. Orat. *Repelli, & excludi a gubernaculis civitatum.* **Repello.**

Cic. 1. Verr. *Nihil est quod minus ferendum sit, quàm rationem ab altero vitæ reposcere eum, qui non possit sua reddere.* Valer. Maxim. lib. 3. cap. 6. *Quum à Scipione ratio in curia posceretur*, id est, quum Tribuni ab eo peterent rationem. Vide Peto, & Postulo. **Reposco.**

Cic. Lucejo; *Qui omnes à perpetuis suis historiis ea, quæ dixi, bella separaverunt* : idem 4. Acad. *Quoniam vera à falsis nullo discrimine separantur.* Ovid. 1. Amor. *A domina separari.* Vide Libero. **Separo.**

Cic. 5. Attic. *Sed etiam hoc dicit, se à me solvere:* ibid. lib. 7. *Ab Egnatio solvat, quod tibi debet* : idem pro Plant. *ab aliquo persolvere* : idem; *Id à vobis persolvere me finite.* Plant. *Res solvetur ab trapezita meo.* Cicero; *Solutus à cupiditatibus.* Ovidius; *Ab amplexu alicujus solvi.* Vide Numero. **Solvo, persolvo.**

Terent. Adelph. *Postremò à me argentum, quantum est, sumito.* Cicero pro lege Man. *Ab eodem Pompejo omnium rerum egregiarum exempla sumantur.* Ovid. 2. Amor. *Fastus sumuntur ab imagine speculi.* **Sumo.**

Cæsar 3. Civil. *Qui portus ab Africo tegebatur ab Austro non erat tutus.* **Tego.**

Verbum igitur passivum solo supposito contentum est. Cicero lib. 15. epist. citat versiculum Nævii; *Lætus sum laudari me abs te pater laudato viro.* Sed attende, quomodo distinguat idem Cicero lib. 5. ad Lucejum; *Placet enim*

De improbis viris auferri præmium, *& prædam decet*. Quæ dixi de verbis passivis Latinis, eadem de Græcis dicta esse velim: in omni enim idiomate passivum solo supposito contentum est. Et quamvis vernaculæ linguæ careant omnino passiva voce, dicimus tamen; *correse*, *andase*, *acabò se la guerra*, *mejor se vive en el campo que en la ciudad*. ,, [Si corre, si và, si fini la guerra, ,, meglio si vive nella campagna, que nella Cit- ,, tà.] ubi solo supposito etiam subintellecto perficitur oratio.

Cap. V.

De Verbo substantivo, *Sum*, *Fuo*, *Fio*, *& de his formis*, *Mea interest*, *tua refert.*

FUndamentum, sive radix omnium verborum est verbum substantivum, quod Græcè φύω, latinè *Fuo*, vel *Fio* dicitur. Et

Simo, *Bene ego illum tetigi*, nempe Ballionem. at qua re? non alia, nisi stipulatione ista, cui Ballio se obligaverat, respondendo simpliciter *Dabuntur*. Sic videmus plane aliud ex hoc Plauti loco patere, quam quod persuasum nobis vellet Sanctius. Sed & si maxime talis responsio in formula stipulationum olim fuisset rejicula & invalida, ejus rei non illa foret causa, quod veteres Romani censuissent, activam orationem *Ego dabo*, non posse eodem sensu verti in passivam, seu passiva exprimi, *Dabitur à me*: Sed quod, quando simpliciter dicebatur *dabitur*, vel *Dabuntur*, in ea responsione inesset ambiguitas, quæ omnino abesse debet à formulis Legum & Juris, dum in ea non exprimitur, nec etiam necessario intelligitur, sicuti intelligitur in *Dabo*, certa persona, quæ ista stipulatione obligetur. Ea vero si exprimatur, addito *à me*, sicuti nulla amplius superest ambiguitas, sic nulla prorsus in illa stipulationis formula, superesse poterit difficultas, cum ex sententia Ulpiani etiam respondens *Quidni?* interroganti *dabis?* obligetur, ut patet ex L. 1. §. 2. Dig. de Verb. Oblig.

tum verbum efficit, nunc fertur in casum ulteriorem; ut, *argutos interstrepere anser olores.* de quo latè Lambinus lib. 2. Od. 7. Ad hunc modum se habet *Interest:* dicimus enim, *Murus interest inter me, & te:* Et *mea interest hoc facere*, id est, Est inter mea negotia. Horatius: *Nil intra est oleam, nihil intus in nuce duri*, id est, nihil est intra oleam duri: idem; *Villa, quæ superest Claudi cauponas*, id est, quæ est super cauponas. Hic valde miror acumen Grammaticorum, * qui comminisci potuerunt *mea, tua, sua,*

superesse, quando significet reliquum esse, restare, monet *divise pronunciandum, ut non una pars orationis esse videatur, sed duæ.*

* *Qui comminisci potuerunt &c.*] Hanc tamen sententiam etiam post & contra Sanctium ac Scaligerum tuetur Vossius de Construct. cap. 29. & duplici quidem argumento. Prius est ex ratione metri apud Terent. Phorm. V. 7. 47. *Etiam dotatis soleo.* CH. *Quid id nostra?* Ph. *Nihil.* Ubi posterior syllaba vocabuli *Nostra* necessario videtur producenda, & sic statuendum illud Ablativi casus. Sed profecto tanta invaluit licentia in metro Comico, ut vix inde quid certa ratione probare vel refutare queas. Sed & putem pene prorsus legendum scandendumque hoc modo: *Etiam-dota-tis sole-o quid-*(per diæresin) *id no-stra Nil.* Certe apud eundem Terent. Eun. II. 3. 28. manifeste A in ejusmodi locutione corripitur: *Fac tradas, mea nil refert, dum potiar modo.* Alterum petit Vossius ex ratione Ellipseos, cujus supplementum se deprehendisse putat apud Plaut. Persa, *Mea istuc nihil refert, tua refert gratia.* Censet itaque, quoties dicitur *Refert, interest mea, tua, Ciceronis*, semper intelligendum *de gratia.* Sed vel hoc indicio sit, quam non semper habenda sit fides etiam fide ceteroqui dignissimorum hominum citationibus, & quam male faciant, qui cum Auctoribus loca ipsa, ubi verba laudata occurrant, non designant. Verba illa Plauti invenies in Persa I V. 3. 68. sed plane aliter se habentia in omnibus, quas vidi, edd. *Mea quidem istuc nihil refert, tua ego refero gratia.* Vides, Lector, neutiquam τὸ *gratia* referri ad phrasin *Mea, tua refert*; & proinde collabi plane sententiam Vossii, quæ uni-

unico hoc loco nititur. Sed & repugnat prorsus analogia significationis & constructionis. Nec enim Latine dicitur ulla ratione, *Hoc interest, refert mea gratia.* At Latinissime, & quam planissime dicitur, *Hoc interest inter mea negotia*, & hinc contractius *Hoc interest mea.* Similiter *refert mea* concisius dicitur pro *refert se ad mea negotia.* Cujus locutionis ratio, quoniam adhud obscurior est, & parum intellecta, liquidius hic nobis erit ostendenda. *Referre omnia ad suam utilitatem*, ait Cic. de Sen. 13. & Famil. III. 10. *ad dignitatem.* XII. 22. h. e. in omnibus rebus spectare utilitatem suam, seu ita gerere omnia, ut pertineant ad utilitatem suam, ut congruant utilitati suæ, ut utilitatem suam cum iis conjungat. Sic de Offic. I. 30. *Victus cultusque corporis ad valetudinem referantur, & ad vires, non ad voluptatem*, h. e. valetudini inserviant &c. Hinc jam passim apud Plautum, *Quam ad rem istuc refert*, pro *refert se*, h. e. cui rei id inservit, quam ad rem istuc attinet. Omittitur hic jam Accusativus reciprocus, sed retinetur adhuc præpositio *Ad*: pro qua tamen etiam dixit, *Cui retulit, te id assimulare* Truc. II. 4. 40. Ceterum quia frequentissimi tandem usus fuit hæc locutio, omitti denique cœpit non modo Accusativus ille reciprocus, sed & τὸ *ad negotia*; maxime si exprimeretur id ipsum, ad quod se referret res, quæ memoratur. Veluti, *id mea minime refert*, h. e. minime se refert ad negotia mea, minime ad me attinet. Et cum Genit. Sallust Jug. 111. *Faciendum aliquid* Boccho, *quod Romanorum magis, quam sua retulisse videretur*, h. e. quod vid. magis attinuisse ad rem Romanorum, magis conjunctum fuisse cum negotiis Rom. quam suis. Plin. Paneg. *Nihil iniquitatis referre existimans, exigas, an constituas* h. e. prorsus non referre se non attinere ad negotia iniquitatis, utrum &c. Immo cœpit tandem etiam simpliciter dici *Refert*, pro, opus est, expedit, interest. Cic. Fam. VIII. 10 *Te aliquid, quod referret scire, reticuisse.* h. e. quod scire referret se ad ejus negotia, expediret ejus rationibus. Plaut Epid. II. 1. *Quos pudet, cum nihil refert*, h. e. quos pudet in eo negotio, ad quod pudere nihil se refert. nihil attinet, nihil opus est: Vatinius ad Cicer. *Sed quanti id refert, si tamen fato nescio quo accidat*, h. e. quanti momenti negotio refert se ad meas rationes, ad mea negotia. quantum id juvat, & ad rem attinet. Tac. An. VI. 2. *Bona Sciant ablata ærario, ut in fiscum cogerentur, tanquam referret.* h. e. tanquam ea translatio ab ærario in fiscum referret se, seu attineret ad rem præsentem, tanquam in eo quid situm esset discriminis.

sua, esse ablativos singulares. Pudet recensere rationes quibus id probent, aliquas tamen honos sit auribus, proferam. *Ablativus*, *Re*, inquiunt, *poscit Mea*, *Tua*, *Sua*: *nam Interest mea*, *idem est*, *quod est in re mea*. Sed falluntur cum suo Calepino: neque enim dicitur latinè, *Hoc est in re mea*, sed *e re mea*, aut, *in rem meam* Addunt præterea, *quia Re*, *est fœmininus ablativus*, *ideo additur mea*. Næ isti Lynceos habent oculos, qui ablativum, *Re*, tam clarè prospexerint. Jam deinde miseret me Laurentii, qui dicat, sonantius dici; *Interest mea*, quam, *interest meo*; quia *mea*, collocatur in medio, & est vox suavior. Contra hos advoco Aristotelem, ex cujus doctrina scimus, voces compositas nullam habere rationem partium singularium, imo nec partes ipsas aliquid significare: nam in hoc nomine *Omnipotens*, Omni, nihil significat, quatenus est pars dictionis, sicut nec *potens*. Cur igitur dices, *Re*, in compositione esse aliquid, cui addas, *mea*, *tua*, *sua*, nam in voce *Agricola*, non poteris addere ad τὸ, *agri*, *felicis*, vel *fertilis*.

Sed quid in Grammaticorum tenebris refutandis operam perdimus, ac non potius in his verbis suppositum clarissimè ostendimus? Cicero Attic. lib. 3. epist. 9. *In Epirum me statui conferre*, *non quo mea interesset loci natura*: idem

nis. Suet. Oth 4. *Nihil referre*, *ab hoste in acie*, *an in foro sub creditoribus caderet.* h. e. nihil attinere ad rem istud discrimen, nihil interesse. Sic, ni fallor, in clariorem lucem dedimus hanc locutionem, ad quam adhæserunt Viri Eruditissimi, neque recentiores modo, sed & ipsi Veteres. Unde Verrius Flaccus apud Festum *Refert* opinatur per errorem dici, quum rectum sit *rei fert*: quo nihil ineptius. Et tamen hæc opinio forte in causa fuit, quare *Refert* primam sæpe habeat productam.

4. Finib. *Mihi non satis videmini considerare, quid intersit naturæ quæque progressio.* Terent. Adelph. *Hoc pater, ac dominus interest.* Plaut. Mostell. *Pluma haud interest, patronus an cliens fuat.* Terent. Adelph *Quid ista Æschine nostra:* subaudi *intersunt*, vel *referunt.* Syntaxis est; *Æschine, quid ista sunt inter nostra negotia?* Donatus ad illud Terentii in Phorm. *Quid tua, malum, id refert*, subdit; *Et quære quomodo dicatur, quid mea, quid tua? an deest* A D, *ut sit, ad mea, ad tua?* Hæc Donatus, qui etiamsi omnino scopum non attigit, tamen contra Grammaticos, accusativos, non ablativos esse indicavit. De verbo REFERT, aut potius REFERO, minus est dubitandum; semper enim activum est, etiam in, *Mea refert, tua non refert*, ut, *hic puer patrem refert*, id est, repræsentat: *hoc rem tuam minime refert.* Sed accipe verum suppositum. Cicero Attic. *Quid refert una sententia omnium?* ,, [pro quo vulgo dicunt; *Quid im-* ,, *portat*, id est, affert; ut Lucret. 3. *Aut aliam* ,, *quamvis cladem importare pericli.* Et Cicero; ,, *Detrimenta rebus publicis per homines eloquentes* ,, *importata*] Varro lib. 1. *Hæc varietas maximè refert.* Plinius lib. 7. cap. 6. *Incessus in gravida refert:* & lib. 11. cap. 51. *Multum tamen in his refert & locorum natura:* & lib. 16. cap. 33. *Neque terræ tantum natura circa has refert:* & cap. 39. *Infinitum refert lunaris ratio:* & lib. 17. cap. 24. *Refert & tempus anni:* & lib. 18. cap. 21. *Plurimum enim refert soli cujusque ratio:* & capit. 31. *Longitudo in his refert, non crassitudo.* Lucretius lib 4. *Usque adeo magni refert studium, atque voluntas.* * ,, Ubi subaudi, *Quid*, vel ,, *Ali-*

Ubi subaudi Quid] Censet Scioppius, regi Accusativum *Quid*

,, *Aliquid* sicut idem lib. 1. *Propterea magni quid* ,, *refert semina quæque cum quibus, & quali posi-* ,, *tura contineantur.* Plaut. Perf. act. 4. sc. 4. *Quid* ,, *id ad me, aut ad rem meam refert, Persa, quid* ,, *rerum gerant?* Et mox; *Nunc ad illud venies;* ,, *quod refert tua.* Et sc. 5. *Prius percunctari volo* ,, *quæ ad rem referunt:* idem Mil. act. 3. sc. 1. ,, *Quid meminisse id refert ad hanc rem tamen?* Et ,, Trucul. act. 2. sc. 4. *Cui rei retulit te assimilare?* ,, Ex quo loco apparet, nugari Verrium, cum ,, *Refert*, explicat *Rei fert*, quasi *Re* sit Dati- ,, vus, non Ablativus.] Præterea autem hinc intelliges apertissimè, errare Grammaticos, quum dicunt *mea, tua, sua*, esse ablativos fœmininos, quia ex illorum regula in oratione infiniti verbi dicendum esset; *Dico*, vel *arbitror meam referre; ajunt meam interesse, non mea.* Sed contra Plinius lib. 14. *Manifestum est patriam, solumque referre, non uvam;* & lib. 21. *Diximus & terram referre plurimum.* Dicimus itaque Latinè; *Mea interest, nostra refert, regis interest; cujus*, vel *cuja interest*, vel *refert*, subaudi, *officia, opera, munera*, vel *negotia.* & interest, ab, *Inter*, non, à, *Re*, componi, disertè indicant illi Horatiani versiculi. Satyr. 2. lib. 1.

Rem patris oblimare malum est ubicunque; quid inter-
Est in matrona, ancilla peccesve togata.

Tum præterea, si verum esset, ablativum *Re*, in *interest*, & *refert*, (ego in *Interest, re*,

non

Quid vel *Aliquid* proximè à verbo *Refert*, in quo ille graviter errat, ut ex superius disputatis facile cuivis patet. Accusativus ille jungitur, ut plerumque fit, verbo per Ellipsin præpositionis κατὰ

non invenio) movere has tragœdias, illud *Re*, deberet produci. Sed Horatius dixit in arte :

Intererit multum Davusne loquatur, an herus.

Non igitur illic, *Re*, est, sed *Inter*. At dices, in, *Refert*, impersonale, *Re*, producit, quia significat, *res fert*. Quam hoc falsum sit, disputavimus in arte, quum de, *Re*, egimus in quantitate. ,, [Juvenalis quidem prespicuè ,, corripit; *Sportula quid referat, quantum ratio-* ,, *nibus addat*. Vulgo Itali dicunt, *Quanto im-* ,, *porta la parte*, id est, quantum refert, affert, ,, apportat. Terent. *Nescit hoc lucri quantum ei* ,, *damni apportet*. Ubi & *Importat* dici potuis-,, se, jam modo ex Lucretio, & Tullio appa-,, ruit.]

CAP. VI.

De Verbo infinito, seu impersonali. Infinitum non determinatur à verbis: pro omni casu potest poni. Tempus est obire Latinè dicitur, & usitatè.

ANxiè torquentur Grammatici, dum quæ verba infinitivum determinent, expiscantur; sed frustra sudant, & nihil explicant. Quanto rectius Priscianus, qui ex antiquis sic disputat: *Vim nominis rei ipsius habet verbum infinitum; unde quidam nomen verbi hoc esse dicebant: dico enim*, bonum est legere, *ut si dicam*, bona est lectio. *Hæc ille*. Minervæ placet, Infinitum semper esse verbum, sed ejus totum sensum, & orationem sumi pro ali-

Infinitivus est nomen verbi.

aliquo casuum. Aliquando vero nomen verum est; ut, *Scire tuum; Nostrum vivere.* ,, [Sic ,, *Fieri* & *Facere*, nomina sunt, & *Factum* signi- ,, ficant, * *Quoad ejus fieri potest*, id est, possi- ,, bile est; *quoad ejus facere potero*, pro, ejus rei ,, factum.] Sed jam exemplis per omnes casus ductis rem explicemus.

Infinitum verbum pro Nominativo.

In recto dixit Horat. *Virtus est vitium fugere.* Ubi τὸ *Fugere* suppositum verbi est, ut sit, *Fugere vitium*, id est, *Fuga vitiorum est virtus:* sic alibi; *Dulce est desipere in loco*, id est, desipere in loco est negotium dulce. I nunc, & dic, Verbum, *est*, determinare infinitum. Attende diligenter verba Ciceronis 3. Officior. *Non enim falsum jurare pejerare est, sed quod ex animi tui sententia juraveris, sicut verbis concipitur more nostro, id non facere perjurium est.* Vides hic, *Pejerare*, & *perjurium* idem omnino esse: idem 3. Tuscul. *Si autem caderet in sapientem ægritudo, caderet etiam iracundia:* subdit deinde; *Etenim si sa-*

* *Quoad ejus fieri potest*] Perperam has locutiones accepit Scioppius. Neutiquam Genitivus iste regitur à *fieri* vel *facere* tanquam veris Nominibus, sed à suppresso provocabulo *Aliquid*. Idem enim est, ac si diceretur. *Quo ad aliquid ejus facere potero.* Gronovius pater in hisce locutionibus maluit ubique legi *Quod* pro *quoad*. Locus, ubi id tradat, jam non succurrit, sed scio me apud eum quondam legisse. Neque profecto illud alienum ab Latinitate. Nam passim τὸ *Quod* ita sumitur. Suet Ner. 31. *Quod ubique esset custodiæ*, h. e. quantum captivorum. Sic *Quod in te uno fuit*, Plaut. Capt. III. 4, 2. & alibi. *Quod poteris* Ter. Eun. Liv. XXVI. 32. *Se mandaturos consuli, quod sine jactura reip. fieri posset, fortunis ejus civitatis consuleret.* ubi ex MStis restituitur τὸ *quod*, cum vulgo ederetur *quoad*. Similiter XXXIX. 45. *Id eos ut prohiberet, quod ejus sine bello posset, prætori mandatum est.* Sic Scripti codices. Et notandum hic jam omitti τὸ *facere* vel *fieri*, & manifeste τὸ *ejus* regi à *quod*, sicuti sæpissime regitur talis Genitivus à Pronominibus.

sapiens in ægritudinem incidere posset, posset etiam in misericordiam, posset in invidentiam: & paulò inferiùs, sic colligit; *Cadit igitur in eundem & misereri, & invidere.* Hinc tu quoque collige, invidentiam, & invidere, misericordiam, & misereri, non differre. Ovid. 2. Metamorph. *Posse loqui eripitur*, id est, potestas loquendi.

Infinitum verbum pro Genitivo.

Pro genitivo. Cicero; *In spem venio tuum adventum appropinquare.* Plaut. Mostell. *Nolo facere mentionem te has emisse.* Terent. Phormio; *Summa eludendi occasio est mihi nunc senes, & Phædriæ curam adimere argentariam.* Virgil. *Sed si tantus amor casus cognoscere nostros:* idem 3. Æneid. *Certa mori:* ut ante dixerat; *Æneas certus eundi.* Catull. *Surgere jam tempus, jam pingues linquere mensas.* Horat. *Indocilis pauperiem pati.* Pomp. Mela lib. 2. cap. 1. *Famam habent solere pro victimis advenas cædere.* Ovid. *Signa dedi venisse Deum.* Plinius lib. 7. cap. 55. *Puerilium ista deliramentorum, avidæque nunquam desinere mortalitatis commenta sunt.* Cicero; *Haberemque in animo navem conscendere.* Sic dicimus; *Tempus est venire, hora est abire*, pro veniendi, & abeundi; quod quia Græcorum more dici, & poëtis tantum concedi credit Valla lib. 1. cap. 25. Oratorum etiam exemplis confirmabo. Cicero Attico lib. 10. *Quamquam tempus est nos de illa perpetua jam, non de hac exigua vita cogitare:* idem 1. Tuscul. *Tempus est jam hinc abire me:* idem 3. Naturæ Deorum; *Magnam molestiam suscepit Chrysippus reddere rationem vocabulorum:* idem Verrin. 4. *Potestas erat sese gravissima levare infamia:* ibid. *Capit consilium de amicorum, & propinquorum sententia, non adesse ad judicium:* & 14. ad Attic. 13. *Cum consilium cepi legari à Cæsare:* idem pro Quintio; *Te consilium cepisse hominis*

propinqui fortunas funditus evertere: idem pro Cecinna; *Nullam esse rationem amittere hujusmodi occasionem:* idem in Topicis; *Sed jam tempus ad id, quod instituimus, accedere:* ad Heren. 3. *Tempus est ad cæteras partes rhetoricæ orationis proficisci.* Sallust. *Non fuit mihi consilium, socordia. atque desidia bonum otium conterere:* idem; *Quibus in otio vel magnifice, vel molliter vivere copia erat.* Livius lib. 30. *Tempus esse, aut pacem componi, aut bellum gnaviter geri:* idem lib. 44. *Consilium igitur cepit, transfosso pariete iter in urbem patefacere.* Cæsar lib 5. Gallic. *Respondit, non esse consuetudinem populi Rom. ab hoste armato conditionem accipere:* idem; *Consilium capit, omnem à se equitatum noctu dimittere.* Curtius lib. 7. *Sed Tempus saluti suæ, tanta jam parta gloria, parcere:* idem lib. 4. *Cupido, haud injusta quidem, cæterum intempestiva incesserat, non interiora modo Ægypti, sed etiam Æthiopiam invisere.* Sueton. Calig. *Ita bacchantem, atque grassantem non defuit plerisque animus adoriri.* Valerius Maxim lib. 2. *Sed Tempus est eorum quoque mentionem fieri.* Plinius lib. 13. in proœmio; *Indocilisque nasci alibi.* Terentius Andr. *Post ubi jam tempus est promissa perfici.* Virgil. *Jam tempus agi res.*

Pro Dativo, seu accusativo cum, *Ad.* Horat. 1. epist. *Fons etiam rivo dare nomen idoneus:* idem in Arte; *Tibia aspirare, & adesse choris erat utilis.* Virgil. *Et cantare pares, & respondere parati.* Pom. Mela lib. 2. de quodam fonte; *potarique pulcherrimus.* Ovid. 1. epist. *Nec mihi sunt vires inimicos pellere tecto:* idem 1. Metam. *Sedit extinguere:* ibid. *Fluctusque & flumina signo Jam revocare dato.* Sallust. Catil. *Et vos servire magis, quam imperare parati estis.* „ [pro, servituti magis, quam imperio] *Infinitum verbum pro Dativo.*

Infinitum verbum pro Accusativo. Pro accusativo, ut illud Demosthenis; *Non tanti emo pœnitere.* Plaut. Pers. *Didici vera dicere, Nisi te scire hoc sciat alter.* Horatius; *Reddes dulce loqui, reddes ridere decorum:* idem; *Da mihi fallere, da justum, sanctumque videri:* Terentius; *jussi ei dare bibere:* idem; *Vultisne eamus visere?* Sic, *Cogis me flere, discedere, ridere:* item illa; *Pergis pergere? Tendit tendere, Abin abire*, pro accusativo cum præpositione. Terentius Heaut. *Desine Deos gratulando obtundere, tuam esse inventam gnatam*, id est, propter inventam gnatam. Plautus Mostell. *Mœstus est, sese has ædeis vendidisse.* Lucanus: *O faciles dare summa Deos, eademque tueri Difficiles*, id est, ad dandum, & tuendum. Virg. *Nam me discedere flevit*, id est, ob meum discessum: „ [idem; *Armari edice*, id est, jube armatu- „ ram, ut armentur.]

Infinitum verbum pro Ablativo. Pro sexto casu. Cicero 1. Tuscul. *Hominum quanta sit mens, difficile est existimare:* idem Oratore: *Esse igitur in oratione numerum quendam, non est difficile existimari.* Sic, *dignus amari, Contentus scripsisse; Indignor servire malis.* Ovid. *O puer dignissime credi, Esse Deus.* Plaut. Epid. *Ego sum defessus reperire, vos defessi quærere.* Sallust. Jugurt. *Audito regem in Siciliam tendere*, id est, audito regis itinere.

Ex his jam liquet, Latinè, & usitatè dici; *Tempus est abire*, quod multi putarunt, tum græcam esse phrasin, tum poëtis tantum concessam. Liquet item, Infinitum non sumi pro imperfecto; ut, *Dicere*, pro dicebat: nam intelligitur verbum aliquod. Vide Cœpit, in Ellipsi verborum. Verba Quinctiliani sunt lib. 9 cap. 3. *At, quæ per detractionem fiunt, figuræ, brevitatis, novitatisque maximè gratia petuntur,*

tur, quarum una est ea, quam libro proximo in figuras distuli, Synecdoche, quum subtractum verbum aliquod satis ex cæteris intelligitur; ut Cœlius in Antonium: Stupere gaudio Græcus: *simul enim auditur*, cœpit. *Hæc Fabius* acutè, nisi vocasset *Synecdochem*, quæ est Ellipsis. Melius Donatus in Hecyr. *Injurias viri omnes ferre.* Figura, inquit, Ellipsis est.

Cap. VII.

Cupio esse divitem, Latinè dicitur; cupio esse dives, Græcè.

VAlla libro 3. cap. 23. *Spero tibi esse bonus amicus; Credo tibi fuisse fidelis, propriè dicitur; Per accusativum vero non, nisi alterum accusativum addas, qui antecedat infinitum, hoc modo;* Spero me tibi esse bonum amicum; credo me tibi fuisse fidelem. *Hoc dictum*, inquit Budæus in comment. ling. Græcæ, *improbare videtur illud Ciceronis pro Quinctil.* Ne, ut par quidem sit, postulat, inferiorem esse patitur: & ad Attic. lib. 10. *In Italia autem nos sedentes quid erimus; nam medios esse jam non licebit.* Cæsar; *Tenuem sectemini prædam, quibus licet esse fortunatissimos.* Curtius; *Ad vestras manus confugio, invitis vobis salvum esse nolo. Hæc Budæus.* Sed quia ex his, quæ ille adducit, multa pervertunt, aut invertunt Grammatici, planius hæc disquiramus. Infinitum *Esse*, *Dici*, *Haberi*, *Fieri*, & similia, quocunque casu præcedente, postulant semper accusativum, si modo respiciat præcedentem; qui autem præcessit casus, accusativus erit expressus, vel subauditus; ut, *Cupio dici doctum; Præceptoris inter-*

est esse doctum; *Licet vobis esse beatos*; *Utor amico cupienti fieri probum*. Barbarè enim docet Ascensius in Vallam; *Miserere volentis tibi esse amici*; &, *Damnor à nolente esse bono*. Quùm vero dicimus; *Dicor esse felix*, *cupio dici doctus*; *non vacat tibi esse quieto*, Græco more dicitur, atque ita ut Latinis canonibus defendi non possit, ut in Hellenismo disputabitur. Nunc autem quia & Laurentius, & recentiores hanc loquendi formam, *cupio esse doctum*. Latinè dici non posse arbitrantur, ex antiquissimis auctoribus comprobemus; & præter illa, quæ Budæus verè, & apte in medium produxit, hæc attentis auribus considerate. Plaut. Cistell. sc. 1. *Quia ego nolo meretricem dicier*: ,, [& Merc. act. 1. ,, sc. 2. *Vin' tu te mihi esse obsequentem*:] Cicero de opt. gener. orat. *Quare si quis, qui Thucydidio genere causas in forum dicturum esse profiteatur, is*, cæt. Vergil. 8. Æneid. *Hoc signum cecinit missuram diva creatrix, Si bellum ingrueret, Vulcanioque arma per auras Laturam auxilio.* Curt. 8. *Octoginta talenta constituit laturum Alexander.* Terent. Andr. *Dicam aliquid jam inventurum patri*: ibid. *Ut dicam esse ducturum patri*: ibid. *Nam pollicitus sum suscepturum*; idem Eunuch. *Is hodie venturum ad me constituit domum.* Horat. lib. 1. epist. 7. *Vir bonus, & prudens dignis ait esse paratum*: ibid. epist. 16. *Pulchra Laverna da mihi fallere*; *Da justum, sanctumque videri*: idem 1. Serm. *An, ut ignotum, dare nobis verba putas*: idem; *Quo tibi, Tulle, sumere depositum clavum, fierique Tribunum?* Varro ling. latin. *Quum hic liber, id quod pollicitus est demonstraturum, absolverit, finem faciam.* Lucan. 2. *Concessa pudet ire via, civemque videri.* Martial. 1. *Erras meorum fur avare librorum, Fieri poëtam posse qui putas*

tan-

tanti, scriptura quanti constet. Ovid. epist. *Est mihi supplicii causa fuisse piam.* Metamorph. 9. *Et me dignus eras, verum nocet esse sororem.* Martial. *Esse sat est servum, jam nolo vicarius esse.* Quinctil. lib. 7. *An huic esse procuratorem liceat:* & 3. *Procuratorem tibi esse non licet.* ,, [Cicero; ,, *Civi Romano licet esse Gaditanum* * Plaut. apud ,, Festum; *Licet vos abire curriculo:* idem Casin. ,, act. 3. sc. 5. *Redire me intro licet;* & act. 1. ,, sc. 1. *Non mihi licet meam rem solum loqui.* ,; Livius 42. *Neminem eorum per Italiam ire lici-* ,, *turum*, subaudi *esse*, id est, fore ut neminem ,, ire liceat.] Terent. *Nam expedit, bonas esse, vobis.* Ovid. 13. Metamorph. *Non hæc sententia tantum est fida, sed & felix quum sit, facit esse fidelem:* idem in Nuce; *Nocet esse feracem;* ibid. *Nudam tamen expedit esse.*

Nec profuerit Grammaticis, ex dogmate repetere, si præcesserit dativus, dativum sequi, aut accusativum: longè enim falluntur; nam dativus ille non præcedit; in illo quippe, *Non licit tibi esse bono*, syntaxis est, *esse bono non licet tibi*, & est Græca loquutio, de qua in Hellenismo. Imo ego sic statuo, ubi fuerint diversæ sententiæ orationes, nos non posse loqui sine accusativo; *Ut præclarum est esse poëtam; bea-*

* *Plautus apud Festum*] Quæ Scioppius heic & pag. præced. ex Plauto annotat, aliena sunt. Nec enim Sanctius heic ponit exempla, in quibus Accusativus exprimitur ante Infinitum; sed in quibus supprimitur ante, exprimitur vero post Infinitum. Magis proinde appositum est huic loco, quod ait Ter. Phorm. V. 2. 1. *Nostrante culpa facimus, ut malos expediat esse*, h. e. ut expediat quibusdam, se esse Malos. Sic Liv. I. 37. *Nec gesturos melius sperare poterant.* I. 58. *Cum mortua jugulatum servum nudum positurum ait.* Gell. IV. 15. *Proposuit dicturum causas, quamobrem videatur esse arduum res gestas scribere.* Intellige in his se esse.

beatissimum est felicem mori; Melius est mori pauperem, quàm divitem. Cujus generis sunt illa, quæ citavimus; *quantum est esse Jovis fratrem;* &, *nocet esse sororem.* Cicero Marcello 4. epist. *Denique si fuit magni animi non esse supplicem victori.* Sed & in hac parte Græcos jure suo non fraudaverim, & eorum phrasim imitantes. Lucanus; *Tutumque putavit, Jam bonus esse socer.* quod damnat Valla, sed fallitur, ut mox dicetur. „ [Vellejus 2. *Parum habebat summa accepisse, & ex equestri ordine Consul creatus esse,* „ pro, se consulem creatum esse. Propertius; „ *Jurabo bis sex integer esse dies*, pro, me esse integrum: idem; *Visuram & quamvis numquam speraret Ulyssem*, pro, se visuram. Agellius „ libro 4. cap. 11. *Is cibus tranquillitatem mentis quærentibus constat esse contrarius.* Ubi Henr. „ Stephanus, non animadverso Hellenismo, „ * imperite Solœcismum agitat.]

Cap. VIII.

Vos in Dus, semper participium passivum est. Voces in Di, & Do, etiam passivæ, nisi accusativum expressum habeant. Tempus est legendi librorum usitatè dicitur.

Gerunda dicuntur à gerendo, vel gerundo, quod à passivo participio gerantur, & gubernentur. Apud Livium sæpè legimus; *Pro re benè gerunda.* & Servius in Virg. sæpe dicit; *gerundi modus*; quamvis aliquando per

* *Imperite solœcismum agitat.*] Hodie tamen etiam in accuratissimis edd. aliter legitur. Nempe, *quod habet inflationem magnam is cibus, tranquillitatem mentis quærentibus contrarium.*

per errorem scriptum sit, *Gerundii modus*.
,, [Cledonius ait, *Gerundi verbum ideo dici, quod*
,, *nos aliquid gerere significet; utpote legendi causa*
,, *veni; Legendo mihi contigit valetudo; Legendum*
,, *mihi erit.*]

* Olim à participio in *Dus*, quatuor gere-

* *Olim à Participio in Dus*] De *Gerundis*, ut appellantur, & eorum constructionis ratione abunde egimus ad lib. I. c. 15. pag. 85. &c. Quæ si respicias, Lector, & diligenter consideres, facile te expedies, puto, ex iis difficultatibus, quibus impliciti sunt Sanctius, & alii. Nam, quæso Te, quæ ratio est, statuere, *à Participio in Dus*, quod utique Passivum est, & esse agnoscitur à Sanctio, *geri vocabula, quæ Accusativum regant*, eademque vocabula, *si expressum habeant Accusativum*, *Gerunda* appellare, & iis Activi Verbi non modo constructionem, sed & significationem tribuere: si non habeant additum, tum vero pro Participiis passivis accipere. Si id discrimen in naturam & significationem vocabulorum inducere valet, prout Accusativus iis additur, vel non additur, quid causæ est, quare non omnia, quæ Passiva ceteroqui sunt, pro vere Activis item habeamus, si iis Accusativus, ut sæpe fit, reperiatur adjunctus. Si ex. gr. *Exigendus*, *da*, *dum*, est Participium vere Passivum, ut est, & tamen Genitivus ejus vel Dativus erit Activus, si dicam *Exigendi*, vel *Exigendo sponsiones*: quidni, licet *Exigor*, & *Exactus* sint vere item Passiva, tamen hoc quidem Activum habeatur in his Plauti Trin. II. 4. *Quas sponsiones tu pronuper exactus es.* Sed sicuti hoc non admitteret Sanctius, sic nec alterum illud debuerat statuisse, verum potius indagasse constructionis rationem, quæ revera eadem est in utroque, quod ad Accusativum attinet, quippe junctum utrique per Ellipsin præpositionis κατὰ; Aliter hinc se expedire conatus est Scioppius Parad. Lit. Ep. 2. Ubi recte *Gerunda* ex arte Grammatica explodenda, & pro veris Participiis habenda censuit. Sed quam reddit constructionis rationem, durior est & alienior. Vult enim cum dicitur *Ardet desiderio discendi literas vel literarum*, id accipi, quasi diceretur plenius, *discendi discere litteras*, vel *discendi discere literarum*, ut tum Accusativus ille, tum Genitivus proxime regatur à suppresso *discere*. At vero durum est & absonum, nulliusque sensus

fus legendum est legere, *desiderium discendi discere*. Præterea vix putem in lingua Latina ferendam locutionem, *discere literarum* pro *discere literas*. Enimvero largior lubens, Infinitum subire sæpe vicem Nominis, & variorum casuum in Constructionibus, sed non aliter ac integra Oratio, quæ item sæpe tanquam unum aliquod Nomen per plerosque casus alteri orationi seu vocabulo jungitur Quapropter etiamsi Infinitum Orationi aliquando ita se accommodet, ut speciem Nominis præ se ferat, retinet tamen naturalem sibi rectionem Accusativi; Et proinde licet non negem posse aliquando jungi Genitivum Infinitis, sed Genitivum Agentis seu possidentis, ut dicatur, sicuti *Scire tuum*, sic *Scire Ciceronis*, pro scientia Ciceronis; tamen vel sic non putem Accusativum illum patientem, qui regitur à verbo, tum Finito, tum Infinito, posse mutari ullo modo in Genitivum, ut dicatur *Scire artis* pro *Scire artem*, *discere literarum* pro *discere literas*, & similia. Jam quanto his commodius & expeditius, quum Gerunda; quæ dicuntur, sint vera Participia, Participia autem habeant naturam Nominum Adjectivorum, Adjectiva porro sine Substantivo vel expresso vel Intellecto poni nequeant, & denique Adjectiva neutra, quando sine Substantivo occurrunt, & proinde ipsa speciem quodammodo Substantivorum præferunt, semper tamen subaudiri secum velint τὸ *Negotium*; ejusdem proinde vocabuli hic quoque statuere Ellipsin. Ut adeo, sicuti, quum occurrit *factum*, *facti*, intelligimus *Negotium*, sic idem intelligamus, si quando legimus *faciendum*, *faciendi*; Et ita optima ratione dicetur. *Legendum est mihi aliquid negotium*, *desiderium negotii literarum discendi*. Nam nihil etiam frequentius, quam τὸ *negotium* omitti ante Genitivum, qui ab eo regitur. Vide lib. 2. cap. 3. & quæ istic notavi pag. 117. extremâ. Superest tamen aliquid duri etiam hic in istiusmodi vocabulis, quæ à verbis Neutris descendunt, ut *desiderium standi*, *eundi*, *convalescendi* in quibus vix videatur intelligi posse *negotium*; sed si ita, multo certe minus Infinitum horum verborum. Quid enim esset *desiderium standi stare*, *convalescere convalescendi*? Ceterum duo hic observanda. Nempe horum verborum Participia Passiva vix occurrere nisi in genere Neutro, & id indicio esse, sumi hæc quidem eodem modo, quo impersonalia eorundem Passiva, & in eorum ordinem revera esse referenda. Jam vero superius pag. 205. 206. ostendimus illa etiam à verbis Neutris esse formata, ad exemplum aliorum, non habita justa ratione perpetuæ ceteroqui Verborum constructionis, quæ Nominativum ante Passiva imo omnia verba exprimi

mi vel intelligi postulat, quum tamen nec Nominativus istis præmitti, nec passiva à Neutris formari satis recte queant, certe vix ferat significatio verborum. Scilicet Impersonalibus significatur ipsa rei actio, non addito, quo tendat illa, & in quod subjectum se exserat. Nam *Amatur*, *Legitur &c.* ita dicuntur, ut tantum designetur actio ipsa, non item res illa, quæ Nominativo exprimi debebat; Ut adeo ita etiam acceperint hæc verba Veteres tum Grammatici tum alii, tanquam si, cum nihil iis intendatur, nisi solius actionis significatio, nullus etiam Nominativus cum iis intelligatur; cum tamen pro Nominativo habendum sit incertum illud, quod non exprimitur, Atque ideo cum dico, *Amatur*, idem sit, ac si dicerem, *Amatur aliquid negotium*. Porro autem quia sic revera non designabatur nisi ipsa actio, hinc in eundem, usum Veteres etiam à Neutris formaverunt & adhibuerunt talia passiva, quæ ceteroquin proprie & secundum naturalem verborum constructionem sumta, inde formari non poterant, nec debebant. Si quis ergo rogaret, *Quid agitur?* h. e. quid negotium agitur, respondebat alter *Amatur*, *statur*, *vivitur*. h. e amatur aliquid negotium, seu negotium, quod agitur, est amare, stare, vivere: Ut adeo siquid in his posterioribus *statur*, *vivitur*, & similibus, intelligendum sit, vel intelligi possit, id sit *negotium*. Sed adhibuisse ea videntur ex abusu veteres, ut ipsi nihil prorsus in iis intelligerent, vel certe ea adhibendo, non attenderent ad aliquid, quod intelligi deberet, & tantum modo actionem ipsam designarent, idque eodem modo & forma, qua interrogati erant, & qua id in & à verbis activis commode satis fieri poterat. Ceterum in Participiis passivis, & item quodammodo Impersonalibus multo commodius & certius intelligitur *Negotium*. Veluti quum dico, *Conclamatum est*, *Perseveratum est*, *procursum est*. Nam in his revera *Negotium* intelligi, patet ex eo, quod pro *Conclamatum est*, dicitur sæpissime *Conclamata res est*, & proinde sensus illius est, negotium, quod in manibus est, est negotium conclamatum. Sic Liv. VII. 8. *Diu non perlitatum tenuerat Dictatorem*, h. e. negotium non factæ diutino tempore perlitationis. XXVIII. 12. *Post Asdrubalis exercitum deletum, cedendoque in Angulum Bruttium, cetera Italia concessum, cui non videatur mirabile?* *Concessum* intellige *negotium* h. e. postquam evenit ab Annibale negotium concessum, vel negotium concessionis cetera Italia. XXX. 25. *Velut debellato, quod ad Syphacem Carthaginiensesque attinet*. Intelligi *negotio*, patet vel ex τῷ *quod*. Jam vero sicuti in hoc Participio intelligitur id vocabu-

bulum, sic & in altero, eadem utriusque ratione, commode satis intelligi potest, & intelligi debet: veluti, *Conclamandum est*, *currendum est*, *eundum est*, scil. *negotium*, h. e. illa actio instituenda est. Alterum, quod observari volebam, est: Nomina substantiva, quæ ita perpetuo adhærent, licet per Ellipsin plerumque omissa, quibusdam Adjectivis, cum iisdem quasi coalescere, & suam regendi vim in ea transferre, adeo ut alia substantiva casus secundi regantur simul à significatione illorum Adjectivorum, & vi regendi cum iis à Substantivis istis intellectis communicata. Et sic supra pag. 84. ostendimus dici à Nepote *Dissidens illius*; Ubi proprie loquendo Genitivus non potest regi à τῷ *dissidens*, quippe quod habet naturam Adjectivi Nominis, & proinde rectionem Genitivi per se nullam; sed istic quasi conjunctim, vi regendi & significatione invicem communicata, considerantur *Homo dissidens*. Qua ratione etiam *Amicus meus*, *illius*, & similia explicari debent, uti jam observavit Mariangelus Auctar. Ep. 3. Ita ergo & *negotium* sic coalescit cum suis Adjectivis & Participiis, ut pro uno nomine substantivo quodammodo habeantur. Et proinde cum dico *Tempus est eundi*, concisius ita loquor, pro *tempus est eundi negotii*, quod significat, tempus est instituendæ abitionis. Si quis hoc paulo durius existimet, cogitet ille, formata ea esse, commodissimi & hinc frequentissimi usus gratia, ad significandam solummodo actionem ipsam, quæ facienda sit, idque etiam in Verbis Neutris ad exemplum Activorum. Plane sicuti ab iisdem omnia impersonalia Passiva ea tantum gratia, formata esse ostendimus, licet ceteroqui Neutra passivum habere non queant, seu significationem passivam proprie loquendo non recipiant. Hæc de Neutrorum Gerundis. At in Activis nulla prorsus est difficultas statuendi istiusmodi Ellipsin, maxime si eorum Gerunda vel sola occurrant, vel addatur Genitivus alterius numeri, aut generis. Sed & si maxime sequatur Accusativus, vel sic nihil item dubitandum, quin ille iis addatur per Ellipsin præpos. κατὰ, usitatissimam etiam Latinis, immo pene perpetuam, quando Accusativus jungitur Nominibus, vel Verbis passivis. Ut adeo si dicam, *Ardet desiderio discendi literarum*, idem sit, ac *discendi negotii literarum*. *discendi literas*, idem, ac *discendi negotii*, *quod ad literas*, cujus Ellipseos rationem uberius supra exposui. Auctor Gallicanus *Novæ Methodi*, quem librum nunc demum nactus sum, rejicit item sententiam Scioppii, quod ad Ellipsin Infiniti; quam ille cum Vossio statuit in hisce Gerundis. Sed quia ipsi tamen

men nulla alia melior succurrebat, eo etiam prolabitur, ut censeat, non esse Participia, sed potius Nomina substantiva, quæ proinde recte regant alium Genitivum; neque hunc modo, sed & Accusativum, quia illa simul sint Verbalia Nomina. quæ rectionem Verbi sui retineant. Hic vero repetendum, quod sæpius dixi, Accusativum nunquam regi à Nomine, qualecunque illud tandem sit. Quin immo, quod ad Casus, ausim dicere, perpetuas & naturales ipsis esse has eorum leges, ut Nominativus sit initium Orationis, nisi post Passiva vel Verbum substantivum repetatur: Genitivi nullus sit usus, nisi si regatur ab alio Nomine substantivo: Dativus addi queat omni Orationi & sententiæ, Verbis & Nominibus: Accusativus tantummodo regatur à Verbis Activis, & præpositionibus: quod posterius etiam de Ablativo dicendum. Præterea habent hæc vocabula utique ipsam Participiorum formam, habent eandem prorsus significationem. An ergo idem & ejusdem significationis vocabulum, pro sola constructionis diversitate, erit modo verum Nomen Substantivum, modo Participium? An si quis eodem plane sensu dicat *legendi carminis*, vel *legendorum carminum*, participia hæc erunt, si vero *legendi carminum*, vel *legendi carmina* vera Substantiva? Sed, ait, *si legendum sit Nomen Adject. non differret à Legendus, da, dum, nec satis fuisset causæ inveniendo nova huic vocabulorum generi.* At vero negamus, in his inventum esse novum vocabulorum genus, cum illa quidem sint vera Participia passiva. Nec ulla argumenti in eo vis, quod aliquando differant, quod ad solam Constructionem à reliquo istius Participii usu, quum Constructiones in Linguis, quæ omnes suis temporibus fuerunt vernaculæ, pendeant ex vulgari usu loquendi, inque eo quam maxime dominetur Casus & Fortuna, quæ facit, ut una eademque constructio cum hoc verbo sæpissime occurrat, cum alio, licet gemino germano, prorsus nunquam? Quid? Nonne similiter ejusdem Nominis sæpe unus Casus est residuus, reliqui perierunt? Nonne ejusdem Verbi unum Tempus frequentissimo est in usu, aliud desuetudine plane obliteratum? Adeo ut hodie diversissimorum Verborum Tempora sæpe in unum conjungantur, ut *Fero*, *Tuli*, quod potius est à *Tollo*, *Sum*, *Fui*, quod est à *Fuo* vel *Fio*. Ne longe abeamus, & aliquid hic quoque de Supinis dicamus, ea certe, nullum esse debet dubium, quin sint Nomina substantiva, quartæ Declinationis. Atqui plerorumque horum Nominum reliqui Casus prorsus nulli comparent, & quorum comparent etiam omnes, eorum nulli tamen ita construuntur, ut

Gerunda à participio in Dus. Et in Tus. Gerunda prisca in Dum.

rebantur voces, quæ accusativum regerent, & à participio in *Tus*, una tantum; ut, *lectum libros.* Vox in *Dum*, sive in recto, sive in accusativo; ut, *legendum est libros*, vel *legendum esse libros*, regebat accusativum. Varro 6. ling. Latinæ; *Quocirca radices ejus in Etruria, non in Latio quærendum est:* ibidem lib. 8. *Quum inquiunt, utilitatis causa introducta sit oratio, sequendum, non quæ habebit similitudinem, sed quæ utilitatem:* ibidem; *Sic enim omnes repudiandum est artes.* Lucr. lib. 1. *Multa novis verbis præsertim quum sit agendum:* idem; *motu privandum est corpora quæque.* Varro Rustic. *Canes paucos, & acres habendum.* Sed hæ phrases, * quas Cicero non agnoscit, quamvis ex ipso, & Cæsare aliquæ nobis falsò objiciantur, in desuetudinem abierunt.

Supinum prius, seu solus Accusativus, qui peculiari usu frequentissime sibi additum habet alium Accusativum, adeo ut eum quoque regere videatur, certe regere vulgo credatur: cum tamen necessario alii Casus ejusdem sint & esse debeant Naturæ ac Potestatis, qua iste. Quod si etiamdum hæsitas, respice quæso ipsa hæc Gerunda in DUM, DI, DO terminata. Quæ qualiacunque tandem sint vocabula, sive Participia, sive Substantiva, sive quid peculiare, eandem certe debent habere vim & naturam. Et tamen cum crebro & passim occurrat Gerundum in DI, cum Genitivo alterius Generis vel Numeri, nusquam reperies eandem constructionem cum aliis, ut sicuti dicitur *discendi literarum, collocandi syderum, videndi Philumenæ*, itidem dicatur *discendo literarum*, &c. Quam quæso dabis ejus diversitatis rationem, si non admittes hic Fortunam & Casum? Quod si facis, mecum opinor agnosces, nullam esse rationem, ut Participia illa Neutra habeantur vel peculiaria vocabula, vel certe non Participia, quia peculiarem constructionem, olim magis vulgo frequentatam, sed quam in masculinis & femininis nunc certe non invenias, sibi præcipue retinuerint, & quasi vindicaverint, atque ita nunc à reliquo ejus Participii usu, quod ad constructionem, discrepare videantur.

* *Quas Cicero non agnoscit*] At vide supra pag. 88. ex Cicerone & Cæsare allata à me exempla.

runt. Ab eadem antiquitate eſt illud; *Venit ad recipiendum pecunias.* Varro ling. lat. 8. *Ad diſcernendum vocis verbi figuras.* Multi hodie ſic loquuntur, & teſtimonio bonorum auctorum id ſe facere exiſtimant, ſed falſo: nam quæ afferuntur ex Cicerone teſtimonia aliter jam leguntur; ut, *Ad orandum Deos*, pro, ad orandos Deos. Val. Max. l. 5. c. 2. *Super hoc ædem, & aram fortunæ muliebri, eo loco, quo Coriolanus exoratus fuerat, faciendum curavit.* Alii legunt, *faciendam.* Sed, ex antiquitate, *faciendum* poteſt retineri: ſic enim antiquiſſimi loquebantur. Livius lib. 7. *Ad conciliandum gratiam:* & lib. 26. *Ad urbem unam oppugnandum.* Sed utroque loco ex veteribus libris legit Carol. Sigonius, *conciliandam*, & *oppugnandam.* Neque obſtat illud Ciceronis in Hercule Prodici; *Ad eligendum quam quiſque viam ſit ingreſſurus:* nam ibi tota oratio eſt pro ſubſtantivo: ut ſi dicas; *Creditum eſt*, vel *credendum eſt*, *Romam eſſe caput mundi.* Rectè itaque dicitur, *legendum eſt*, & *legendum eſſe*, ſed non, *legendum eſt*, vel *eſſe libros*; quia illic eſt participium in neutrali terminatione, cujus ſubſtantivum eſt, τὸ *legere*; hic vero eſt Archaiſmus, & inuſitato loquutio. Illud vero Virgilianum lib. 11. *Pacem Trojano ab Rege petendum*, eſt in accuſativo, & ſubauditur *eſſe*, ut liquet ex præcedentibus. Sed ibi contendo, * legendum eſſe, *petendam*, non *petendum*, ex codice antiquiſſimo manuſcripto, qui aſſervatur Salmanticæ, in collegio D. Bartho-

X 2

* *Legendum eſſe petendam*] Facilius ego crididerim Mſtis, qui minus cognitam locutionem præferunt, quam qui uſitatam & cuilibet notam. Certe in Virgilio Nicol. Heinſius, qui longe antiquiores vidit & adhibuit codices, *petendum* retinuit; unde nullus dubitem, quicquid in contrarium contendat Sanctius, ſic legendum.

tholomei. Lucret. lib. 1. *Multa novis rebus præsertim quum sit agendum.* sed sic optimè deesse potest, κατὰ Propriè itaque dicenda verba Gerunda contendimus in *Di*, & *Do*, si tamen expressum habeant accusativum; ut, *legendi libros, legendo libros:* aliter enim participia sunt in neutrali terminatione, quorum substantivum est, τὸ *legere;* Ut, *tempus est legendi legere.* Hispanicè, Tiempos es que se lea. Importunè hic solent crocitare Grammatici, esse quædam gerundia in *di*, & *do*, quæ significant passionem. Ego omnes has voces *dum, di, do, dum*, significare passivè assevero, si accusativum non habent. Sed excutiamus, quæ ab illis solent afferri; non enim in illis explicandis inanis opera sumetur. Ovid. 5. Fast. de Arione; *Pretiumque vehendi cantat*, id est, vecturæ. Sueton. Claud. *Harpocratem, cui lectica per urbem vehendi jus tribuit.* In his aut deest *se*, aut intelligitur substantivum τὸ *vehere*, vel *vehi;* aut dicendum est, verbum *Veho*, peculiaris esse cujusdam significationis: nam *vector* est, qui vehit, & qui vehitur. Livius lib. 5. *Is, quum in pace instituisset pueros ante urbem lusus causa, exercendique producere*, id est, exercitationis, & lusus gratia,,, [ut se exercerent. Cic. 1.
,, act. in Verr. *Hæc totius Italiæ frequentia, quæ*
,, *convenit uno tempore undique, comitiorum, judi-*
,, *ciorum, censendique causa;* subaudi *censere*, id
,, est, censuræ, ut censeatur.] Varro Rustic. lib. 2. cap. 7. de equo; *Si fastidium saliendi est*, subaudi *equas*, id est, saltura, vel coitus. Justinus lib. 37. de quodam regio puero; *Athenas quoque erudiendi causa missus*, id est, eruditionis, ut sit *erudiendi erudire:* Hispanicè, de la erudicion, o del enseñamiento. Idem posset dicere,

Gerunda in Di, & Do regunt accusativum, vel expressum, vel subauditum.

Participia, quæ falso habentur pro Gerundis.

In Di.

cere, si de aliquo doctore loqueretur; *Athenas mittitur erudiendi gratia.* Ovid. de Nuce; *Sic ego sola petor, soli quia causa petendi est,* id est, petitionis, vel τῦ peti. „ [Tibull. 1. eleg. 9. „ *Nec tibi cælandi fas sit*, id est, ne possis cæ„ lare.]

In dativo. Plin. lib. 15. cap. 18. *Nam Alexandrinæ vix sunt vescendo:* & lib. 21. cap. 16. *Radix ejus vescendo est*, id est, apta esui: & lib. 34. cap. 25. *Ferrum rubens non est habile tundendo*, id est, tunsioni: & lib. 13. cap. 12. *Charta emporetica inutilis scribendo*, id est, scripturæ: idem lib. 31. cap. 6. *Utilis est bibendo, atque purgationibus.* Sic dicimus; *Maturuit nubendo puella*, id est, nuptui. Plaut. Epidic. *Epidicum quærendo operam dabo.* Sed hoc gerundium est, alia participia.

In Do, participia.

Gerunda in Do cum accusativo.

In accusativo falso Grammatici citant ex Virgilio; *Inter agendum captas, & ante domandum boves.* Ubi tantum legitur; *inter agendum*, & *ante domandum.* Cicero; *Hic autem locus ad agendum amplissimus, ad dicendum ornatissimus est visus*, id est, ad actionem, & dictionem exercendam: idem primo Tuscul. *Tum multitudinem pecudum partim ad vescendum, partim ad cultus agrorum, partim ad vehendum*, id est, ad victum, cultus, & vecturam: „ [idem; *Facilis ad credendum*, „ pro, credibilis.] Vides passiva participia in neutrali terminatione, in quibus deest infinitum verbi. Sallust. Jugurth. *Quum Jugurtha Tisidium ad imperandum vocatur.* Qui locus gravissimos viros, non solum Grammaticos, semper torsit. Cicero lib. 9. epist. 25. *Quare ades ad imperandum, seu parendum potius; sic enim antiqui loquebantur*, quasi dicat, antiqui dicebant, *imperare alicui pecunias*, id est, jubere ut pecunias

Participia in Dum pro Gerundis habita.

solvat: sic, *ades ad imperandum*, id est, ,, [ad ,, accipiendum imperium,] ut tibi aliquid imperetur. Sic Jugurtha vocatur ad imperandum, τὸ *imperari*, id est, ut imperata faceret. ,, [Varro 1. rustic. 20. *Diebus paucis boves erunt* ,, *mansueti ad domandum proni*, id est, ut domen- ,, tur. Vellejus 2. *Cives Romanos ad censendum* ,, *ex provinciis in Italiam revocarunt*, id est, ut ,, censerentur.]

Participia in Do pro Gerundis habita.

In ablativo etiam afferunt significare passionem. Quinctil. *Memoria excolendo, sicut alia omnia, augetur*. Virgil. *Frigidus in pratis contando rumpitur anguis:* idem; *Uritque videndo Fœmina:* ,, [idem; *Fando aliquid si forte tuas pervenit ad au-* ,, *res*. Ubi Grammatici; *Fando*, id est, *dum* ,, *dicitur*, *passiva significatione*, *sicut alibi activa?* ,, *Quis talia fando Temperet à lacrymis?*] Sed ego, ut dixi, semper significare passionem assevero: quid enim est aliud, *Defessus sum legendo*, quàm, *Defessus sum legendis libris*, quum in illo desit τὸ *legere?* Sic in *excolendo*, τὸ *excolère*; ,, [in Fando, τὸ *Fari* seu fato, id est, dictu;] in cantando τὸ cantare, vel carmine: nam quæ inscitia est, *Cantando*, exponere, cum Servio, id est, dum cantatur anguis? An alibi quum dixit Virg. *Cantando tu illum*, intelligemus, *dum cantatur?* Deesse autem τὸ *Carmine*, satis indicant præcedentia;

Carmina vel cœlo possunt deducere lunam;
Carminibus Circe socios mutavit Ulyssis;
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Vides hic Polyptoton, *Carmina*, *carminibus*, *Cantando*; ,, [aut subaudi *Cantu*. Lucill. 16. *Jam* ,, *disrumpetur medius, ut Marsa colubras Disrumpit* ,, *can-*

„ *cantu.*] Sic in illo, *Uritque videndo Fœmina*, id eſt, Taurus uritur, dum videtur fœmina; *vivendo*, id eſt, in τῷ *videri*, id eſt, viſu ipſius fœminæ: nam τὸ *viſu* poteſt hic paſſivè accipi; ut in illo Virgilii à paucis intellecto; *Incipe parve puer riſu cognoſcere matrem*; id eſt, dum fit riſus: riſum autem matris intelligo. Poſſet etiam dicere; *Ridendo cognoſcere matrem*; id eſt, dum illa ridet, ut dixit; *Urit videndo*, id eſt, dum videtur, hoc eſt, facto viſu. Sic intellige illud Lucretii lib. 1. *Annulus in digito ſubter tenuatur habendo*; id eſt, dum habetur, ut exponit Lambinus. „ [Cæterum nihil eſt, quod „ planius faciat, Cantando, Videndo, Riden- „ do eſſe Participia, quam quod * Propoſitio- „ nem in illis ſubaudiri conſtat. Plaut. Merc. „ *Quid ego hic in lamentando pereo?* Ter. Andr. *In* „ *denegando queis eſt pudor.* Vide infra de Ablati- „ vo abſoluto.]

Participia in Di, cum genitivo plurali.

Tempus eſt legendi librorum, uſitatè, & eleganter dicitur; ſed quæ ſit cauſa hujus loquutionis multi adhuc, iidemque doctiſſimi ignorant. ego hanc eſſe cauſam aliquando arbitratus ſum: Participia omnia, & participialia verba quum tranſeunt in nomina, amittunt verbi conſtructionem, & more nominum genitivum regunt; ut, *Amans uxorem*, participium eſt, *amans uxoris*, nomen; ſic *tempus legendi librorum*, id eſt, tempus eſt lectionis librorum: poſtea ve-

* *Præpoſitionem in illis*] Sic Cœl. Famil. VIII. 6. *Quoniam de intercalando non obtinuerat.* Gell. III. 7. *In expectando eſſe.* V. 19 *Quod in arrogando juraretur.* Liv. VI. 14. *donec conferti abibant, peditum labor in perſequendo fuit.* X. 13. *Ille quidem in recuſando perſtabat.* XXV. 14 *Ab revocando ad incitandos hortandoſque verſus milites.* XLII. 17. *Se datu-rum venenum, quod nec in dando, nec datum ullo ſigno deprehendi poſſet.*

vero mutavi sententiam, & regulam hanc generalem semper esse contendo; In adjectivo nomine, seu participio semper deesse substantivum, *negotium*, aut infinitum verbi; ut, *legendum est*, subaudi negotium, vel legere; *Tempus est legendi*, subaudi negotii, vel legere. Hispani. Tiempo es que se lea. Sic *tempus est legendi librorum*, ita ut *librorum*, regatur à *legere*; quasi dicas, tempus est lectionis librorum; sed si dicas, *Tempus est legendi libros*, jam non participium est, sed verbum participiale. In cæteris vero omnibus, vox in *Dus*, semper significat passionem, & participium est adjectivum; nunc autem, quia Grammaticis non ita frequens usus videtur esse hujus formæ, *legendi librorum*, varia testimonia proponam. Cic. 2. Invent. *Fuit exemplorum eligendi potestas:* & 5. Phil. *Antonio facultas detur agrorum suis latronibus condonandi.* Sic enim legit Budæus: idem Cic. de Divin. *Dolebis tandem Stoicos nostros Epicureis irridendi sui facultatem dedisse:* & 5. Fin. *aut eorum, quæ secundum naturam sunt, adipiscendi:* idem de univers. *Reliquorum siderum quæ causa collocandi fuerit*, cæt. ,, [Lucretius 5. *Timentes, ne quod ob admissum fœde, dictumve superbe Pœnarum grave sit solvendi tempus adactum;*
,, pro, ne tempus jam advenerit solvendi graves pœnas.] Sueton. Augusto; *Permissa jocandi licentia, diripiendique pomorum, & obsoniorum, & missilium.* Plaut. Capt. *Nominandi tibi istorum magis erit, quam edundi copia.* Cæsar 4. Gall. *Venerunt purgandi sui causa:* ibid. *Sui liberandi facultas daretur:* libro 6. *Purgandi sui causa ad eos legatos mittunt:* ibid. *Ut mercatores recipiendi sui facultatem non haberent.* Livius libro 21. *Nec enim vereor ne quis hoc me vestri adhortandi causa*

Verbum participiale, seu Gerundum.

ſa magnifice loqui exiſtimet. Plinius in epiſt. *Quum illorum videndi gratia me in forum contuliſſem.* Terent. Heaut. *Date creſcendi copiam : novarum qui ſpectandi faciunt copiam*, ſic enim diſpungendus eſt locus, qui hactenus torſit Grammaticos, & Budæum. Varro libro 2. cap. 1. Ruſt. *Aliquod fuit principium generandi animalium.* Gellius lib. 5. *Evathlus orandi cauſarum cupidus.* In hac loquendi phraſi dubitavi aliquando, an, quemadmodum dicimus, *veni cauſa videndi puellarum*, poſſimus etiam dicere, *Videndi puellæ:* nam grammaticorum regula eſt; Si Gerundum habet accuſativum pluralem, ut, *legendi libros*, poterit habere & genitivum pluralem, ut, *legendi librorum*. At ego quærebam, cur non poſſet etiam habere genitivum ſingularem? Terentius tandem in Hecyra me admonuit, utroque modo poſſe dici. Verba ſunt Pamphili de Philumena; *ego ejus videndi cupidus recta conſequor*, id eſt, cupidus videndi videre eam, vel ejus Philumenæ. Et in Phorm. *Ut neque mihi ejus ſit amittendi, nec retinendi copia.* loquitur de amica: „ [de qua tamen ibid. *Ni mihi „ eſſet ſpes oſtenſa hujus habendæ.*] Ovid. 2. Triſt. *Et ſpem placandi, dantque, adimuntque tui:* ibid. *Olim placandi ſpem mihi tolle tui.* de Fœmina. Plaut. Trucul. Scena, Num tibi jam; *Quoniam tui videndi eſt copia.* loquitur de meretrice. Itaque ſive de muliere, ſive de homine dicas; *cupidus ſum videndi tui*, vel *videndi:* Paſſivum enim eſt participium adjectivum, id eſt, *videndi videre.* Unde non poſſum non improbare illam lectionem, quæ circumfertur in epiſtola Acontii apud Ovid. *Sit modo placandæ copia parva tui*, quum legendum ſit, *placandi:* Nam genitivi *mei*, *tui*, *ſui*, *noſtri*, *veſtri*, non admittunt ad-

jectiva. Tum deinde passim dicitur *placatio tui, cura vestri, amor nostri.* De hoc gerundo, quum habet genitivum pluralem, meras nugas egit Laurent. lib. 1. cap. 27. *Quoties*, inquit, *oporteat loqui per relativum, necesse est loqui per hoc gerundium; ut hic dies attulit initium dicendi quæ vellem; non autem*, dicendorum quæ vellem. Sed contra sentit Cicero, ut supra citavi; *Aut eorum, quæ supra naturam sunt adipiscendi.* Sueton. Aug. *Reparandarum classium causa, quas tempestatibus*, cæt. ibid. Tib. *Et repurgandorum tota Italia ergastulorum, quorum domini*, cæt. Val. Max. lib. 2. *Finem profecto fruendarum opum, quibus*, cæt. Livius lib. 32. *Rerum suarum, quas possent, referendarum secum dominis jus fiebat.*

Cap. IX.

Supinum in UM *admittitur, in* U, *excluditur.*

Cur Supinum dicatur.

* EX numero Gerundorum est etiam Supinum, geritur enim à participio in *Tus*, ut cætera à participio in *Dus*, & di-

* *Ex numero Gerundorum &c*] Sentit Sanctius, unum modo esse supinum in UM desinens, quia regere videtur Accusativum. Alterum in U exiens, quod item vulgo supinum esse existimatur, demonstrat ille, esse potius certum Nominis substantivi casum. At Scioppius Parad. Liter. Ep. 2. & Vossius Anal. III. 11. & Construct. 54. ostenderunt clarissime, utrumque æque esse Nomen substantivum quartæ declinationis. Tanto magis miror Vossium, quod priore loco Supinis & ipse annumerat Nominativos Participii Passivi, *Proditum est, ventum fuit*, &c. Et accessit illi in eo etiam Novæ Methodi Auctor, adscribens Supinis Nominativum, Dativum, Accusativum, sed diversarum Declinationum; Scilicet, quia *Amatum est*, & similia in hunc censum referri volebat. At vero nihil

hil prorſus commune habent iſta cum iis, quæ propriè ut Supina memorantur à Grammaticis in Paradigmate Conjugationum. Hæc enim Subſtantiva ſunt, illa Adjectiva, ſeu Participia Paſſiva, eo uſu adhibita, quo Imperſonalia Paſſiva, ut proinde in iis ita abſolute poſitis intelligi debeat *Negotium*, ſicuti oſtendimus pag. 319. Quapropter quo modo in Præſenti dicitur ſimpliciter *Amatur*, eodem modo dicitur in ſenſu Præterito *Amatum eſt*. Nec probari poteſt contrarium ex illis Livii, *diu non perlitatum tenuerat Dictatorem*. Nam in his intelligi Subſtantivum, ſeu conſtrui hæc revera non ut Subſtantiva ſed ut Adjectiva patet ex aliis locis, in quibus illis loco Subſtantivi additur Infinitum, vel integra Oratio. Liv. XXVII. 45. *Auditum modo in acie alterum exercitum advenisse, haud dubiam victoriam facturum.* Subſtantivi vices manifeſte heic ſuſtinet infinitum, cui adjectum videmus ut Adjectivum, τὸ *Auditum*. Similiter XXVIII. 12. *Haud procul aberant, cum ex obviis auditum, poſtero die omnem exercitum proficiſci, metu omni liberavit eos.* Scilicet *auditum illud proficiſci* liberavit eos, eadem conſtructionis ratione ac ſi dixiſſet, *auditus ille rumor*. Sic ergo & in eo, quod ait VII. 12. *Tentatum per dictatorem ut ambo patricii Conſules crearentur, rem perduxit ad interregnum*; pro Subſtantivo capienda eſt omnis illa ſententia, quæ ſequitur τὸ *ut*. Quin ſi τὸ *tentatum* hic eſſet Supinum, ejus etiam ſupini Ablativum haberemus, non quidem *tentatu*, ſed *tentato*, & ſic plures Supini terminationes, quam quas memorant, & duos quidem diverſæ formæ Ablativos. Nam pro eo, quod dixit iſtic Livius, potuiſſet eodem plane ſenſu dixiſſe, *Tentato per Dictatorem, ut ambo patricii Conſules crearentur, res ad interregnum perducta eſt.* Sic enim Idem I. 41. *Tum demum palam facto, Servius &c. regnavit* h. e. palam facto negotio mortis Tarquinii. XXXIV. 31. *Ibi permiſſo, ſeu dicere prius, ſeu audire mallet ita cœpit tyrannus.* Tac. Ann. IV. 36. *Abſolvitur, comperto ficta in eum crimina.* XI. 10. *In cujus tranſgreſſa multum certato, pervicit Bardanes.* cap. 26. *Nec ultra exſpectato, quam dum Claudius proficiſceretur, cuncta nuntiarum ſolennia celebrat.* Vides hoſce Ablativos eſſe ejuſdem plane naturæ & uſus, cujus ſunt Nominativi *Tentatum, perlitatum &c.* Et tamen nemo illos pro Supinis, aut Nominibus ſubſtantivis Verbalibus unquam habuit, ſed ut ſunt, pro Ablativis Abſolutis Participii, ſeu Adjectivi Nominis; Unde conſequitur, neque Nominativos in illum, ſed in hunc cenſum eſſe referendos. Verba Plauti; *Juſtam rem & facilem à vobis oratum volo*, ſupra pag. 87. ubertim explicuimus, & ita, ut in iis τὸ

Ora-

dicitur *Supinum*, quia supine, hoc est negligenter agat, & penè ociosum, ac supervaneum sit: nam orationes, quæ possunt fieri per hanc vocem, crebrius ad alias transferun-

Oratum, nil aliud esse, quam Participium, demonstraverimus. Jam vero siquidem Participia sunt illi Nominativi, longe utique diversi sunt generis & naturæ ab istis, quæ in Paradigmate Conjugationum appellantur Supina, quippe quæ sunt vera Nomina Substantiva, alterum quarti casus, alterum Sexti, sed ejusdem declinationis: & proinde à suis præpositionibus more nominum recta. Sanctius atque alii accipiunt posterius etiam ita aliquando, tanquam sit Dativi casus; Veluti *Horrendum auditu* pro *auditui*. Sed hæc quoque Ablativi esse clarissime ostendit Vossius Construct. 54. extr. dum in eo casu addi Adjectivos hisce locutionibus probat. Nec enim dici *Horrendum ipsi auditu*, sed *ipso auditu*, intellecta præpositione IN. In priore, quod est Accusativi casus, subauditur propositio *Ad*. Unde & non tam ad *motum*, sicuti plerique tradunt, sed ad *finem* significandum adhibetur. Nam *Eo spectatum* dicitur pro, *eo ad spectatum*, h. e. ut spectem. Sic Salluct. Histor. III. *Nec ego vos ultum injurias hortor*. Nullum hic verbum, quod motum aliquem significet, sed quod actionem, quæ sibi ultionem habeat propositam tanquam suum finem. Jungitur autem hisce Accusativis *ultum*, *spectatum* & similibus plerumque alius Accusativus, qui creditur ab istis tanquam Nominibus Verbalibus, quæ Verbi sui rectionem retineant, proxime regi. Sed repetendum hic, quod sæpe jam monui, intercedere in his Ellipsin præpositionis κατὰ, & vocis *Negotii*, ut adeo si dicam, *Eo spectatum ludos*, idem sit, ac si dicerem, *Eo ad spectatum negotii*, *quod ad ludos*, Rationem explicuimus in superioribus. Quare autem hæc constructio ita frequentetur cum Accusativo *spectatum* &c. non item cum Ablativo *spectatu*, aut aliis casibus, ejus nulla potest certa dari ratio, nisi quæ ex Fortuna & Casu est petenda, sicuti aliquando faciendum superiore capite probavimus allatis exemplis, quibus addi potest, quod etiam in Participio Activo Positivus sæpissime occurrit cum Genitivo & Accusativo: Comparativus vero & Superlativus, licet ejusdem naturæ, quo ille, cum solo Genitivo. Dicimus enim *Amans Patriæ & Patriam*; at *amantior* & *amantissimus patriæ* solummodo, non item *Patriam*.

runtur; ut, *discedo lecturus, discedo ad legendum, discedo ut legam; discedo lectum.* Tum præterea, quum raro inveniatur, rarius accusativo junctum reperitur. Virgilius; *Suspensi, Eurypylum scitatum oracula Phœbi Mittimus:* idem; *Venimus huc lassi: quæsitum oracula rebus.* Terentius; *Cur te is perditum?* Semper jungitur verbis motum significantibus; & motus etiam est in illis; *Collocavit filiam nuptum; Conduxi te cantatum Admitte me spectatum.*

Amatu, lectu, auditu, mirè conturbant grammaticos; mihi partim sunt dativi quartæ inflexionis, partim ablativi, quibus modus significatur. Dativi exempla sunt; *Mirabile visu; Horrendum auditu*, id est, oculis, & auribus: nam dativus quartæ antiquitus frequentior erat in U, ut Gell. testatur lib. 4. cap. 16. Virgil. 8. *Altissima visu:* idem; *Mirabile visu*, id est, oculis: nam ipse alibi dixit; *Oculis mirabile monstrum.* Valer. Maxim. lib. 5. *Ergo quod auditu novum est.* Plaut. Bacch. *Ista lepida sunt memoratu.* ubi aliqui legunt, *memoratui.* Sed altius hæc expendamus. Si terminatio in U, supinum verbum esset, * aliquando haberet *a*, vel *ab.* Deinde videmus, hanc vocem suscipere adjectivum. Plautus Stich. *Tuo arcessitu venio huc.* ,, [nec dubium est, quin recte ,, quoque dicatur; *crebris tuis accersitibus huc veni,* ,, sicut narratibus; Ovidius 6. Metamorph. ,, *Tem-*

Nulla sunt Supina in U.

I.

II.

* *Aliquando haberet A vel AB*] Prorsus non perspicio rationem hujus argumenti. Nam primo non mutat naturam vocabulorum, sive præpositio illis præmittatur expressa, sive per Ellipsin, ob frequentissimum eorum in tali Constructione usum, pene perpetuam omittatur. Deinde occurrunt sane præpositiones etiam ante hæc vocabula in V exeuntia, ut ostendit Scioppius. Eo autem ipso evadunt vocabula ista minime verba Supina, sed vera Nomina Substantiva.

„ *Tempestiva meis veniet narratibus hora.*] Quinctil. lib. 8. *Rebus atrocibus verba etiam ipso auditu acerba magis conveniunt.* Plinius lib. 20. *Cepæ sativæ olfactu ipso caligini medentur.* Gellius lib. 12. *Eos versus assiduo memoratu dignos puto.* Tacitus libro 20. *Copias recenti lectu auctas.* Livius 37. *Et eodem armatu Cares.* Stat. 9. Theb. *Longe defessa redibat Venatu.* Quod etiam testimonium indicat, hanc terminationem jungi verbis motum, vel locum significantibus; & sic dici, *Venio venatu*, ut venio agro, venio de venatione. Plaut. Menech. *Obsonatu redeo.* Statius; *Quem tu venatu reditarum in limine primo Operiens.* Cato Rustic. *Primus cubitu surgat, postremus cubitum*
III. *eat.* Præterea junctura ipsius orationis indicat esse nomen. Livius lib. 31. *Id dictu, quàm re facilius.* Plinius lib. 7. cap. 1. *Parvum dictu, sed immensum æstimatione.* Si *Dictu*, supinum est, etiam *æstimatione*, supinum erit. Cic. in Pison. *Quis enim te auditu, quis ullo honore, quis denique communi salute dignum putavit:* idem pro Cluent. *Quam levia genere ipso, quam falsa re, quam brevia responsu.* Curtius lib. 4. *Id consilium non ratione prudentius, quam eventu felicius fuit:* idem lib. 8. *Quis cætera auditu majora, quam vero sustinere posse credebat?* Val. Maxim. lib. 9. *Nec ipsa verba relatione familiaria, quam dictu fastidienda sunt.* Tacitus lib. 1. *Lucos visu, ac memoria deformes.* Delirant igitur, qui dicunt, hoc supinum significare passionem, nisi velis dicere, nomina etiam aliquando hanc passionem significare: nam quum dicis; *Laude & amore dignum*, poteris exponere, ut ametur, & laudetur. Sed ostende obsecro hanc tuam passionem in his & similibus. Cic. *Perpessu aspera.* Livius. 10. *Migratu difficilia:* idem in procemio ;*Unde fœdum*

dum inceptu, quod vites, fœdum exitu, id est, ut exeat, vel fine ipso: idem lib. 1. *Eo tempore in Regia prodigium visu, eventuque mirabile fuit:* idem vigesimo quinto; *Consilia audacia prima specie læta sunt, tractu dura, eventu tristia.* Sed opponit Laurentius, *si essent hæc nomina, haberent alios casus.* O plumbeum pugionem; Quid illa? *In promptu, natu major, noctu, diu, sponte, astu, impete, vitatu, petitu, suppetias, infitias*, & mille hujusmodi? Sed quid mirum, si concedamus & alios casus? quum legamus semper? *Nuptui dare*, & *veno exercere*, & *posita veno, apud* Tacitum lib. 16. *Prædæ, & divisui esse*, apud Livium lib. 3. Denique illud, quod supinum ultimum vocabant, ablativus, vel dativus est, per quem modum explicamus; ut si quæras, quo pacto aliquid sit mirabile, respondebo, visu, auditu, dictu, memoratu, exitu: „[vel certe Præpositio, *ab*, subaudi„tur, ut sensus sit, quod ad visum, audi„tum, dictum, memoratum, vel exitum per„tinet.] *Stolidum Valla argumentum.*

Cap. X.

Singula participia esse omnium temporum, & Tempus Verbi, cui junguntur, adsignificare.*

Ultra ea quæ à me superius disputata sunt lib. 1. cap. 15. animadvertendum est, Participium activum sæpè jungi * verbo substantivo. Cic. in Orat. *Est enim ut scis*, *Participium activum cum verbo substantivo.*

* *Verbo Substantivo*] Sic Sall. Jug. 31. *Si dediticius est, vestris jussis obediens erit.* Gell. V. 10. *Eloquentiæ discendæ cupiens*

ſcis, quaſi extrema pagina Phædri, his ipſis verbis loquens Socrates. Auctor. in Salluſt. *Unus enim ſatis es materiæ habens.* Cic. de amicit. *Quid enim erat Africanus indigens mei:* idem 1. de divin. *Eſt apud Platonem Socrates dicens Critoni ſuo familiari:* idem lib. 6. epiſt. *Nam ſi quiſquam eſt timidus in magnis, periculoſiſque rebus, ſemperque magis adverſos rerum exitus metuens, quam ſperans ſecundos, is ego ſum.* Liv. lib. 20. *Illa longa oratio, nec ad vos pertinens ſit.* Terent. Eunuch. *Peregrinus eſt, minus potens quàm tu, minus notus, amicorum hic habens minus:* idem; *Primus eſſes proferens.* Gell. lib. 5. cap. 9. *Quum antea non loquens fuiſſet.* Jungitur ſæpius alii verbis; ut, *Vidi legentem: Diſcedens legebam.* Fit nomen, * quoties caſum verbi non

piens fuit. Sed & cum aliis Verbis. Liv. I. 27. *Quid petentes venerint.* Sall. Jug. 22. *Legati in Africam maturantes veniunt.*

* *Quoties caſum Verbi*] Atqui ex ſententia Sanctii ſæpiſſime etiam Nomina, quæ dicuntur *Verbalia*, habent caſum Verbi ſui. Quapropter ſi quid diſcriminis inveniri poteſt inter uſum horum vocabulorum, ut poſſint dici modo vera Participia, modo vera Nomina, quærendum id in adſignificatione Temporis, cui Uſus diverſam conſtructionem, licet utramque vero Nomini convenientem, videtur accommodaſſe. Nam. *amans virtutem* adhibetur ad notandum non modo rem ipſam, ſed & præſens illud temporis momentum. At *amans virtutis* uſurpatur ad perpetuum virtutis amorem in homine aliquo ſignificandum. Quod autem Participia vere certum Tempus per ſe adſignificent, & proinde non ſint omnium Temporum, ſatis probavimus ſupra lib. I. cap. 15. pag. 89. &c. Unum ſolummodo addemus ad defendendum Ciceronem, cujus auctoritas in his nullo ſuo merito ſic ſatis ab Auctore Novæ Methodi hac occaſione labefactatur: id quod tanto ſuſcipiemus libentius, quoniam nobiſcum plane ſentit. Dicit enim pro Domo, *Non tulit ut interdicatur. Quid ergo? ut interdictum ſit. O cæcum &c! Hanc tibi legem Clodius ſcripſit, ut interdictum ſit, cui non eſt interdictum.* Videmus diſtinguere Ciceronem tanquam diverſa, *interdicatur*, & in-

non habet; ut *Virtutis amans*, unde formantur comparativa, & superlativa.

Participium activum quando fiat Nomen.

Amaturus, jungitur omnibus verbis, & temporibus, etiam futuris Vide supra libr. 1. cap. 15.

Amatus, jungitur omnibus verbis; ut, *amatus eras: comitatus est patrem*, vel *à patre*. Supra lib. 1. cap. 15.

Amandus, jungitur omnibus verbis, & tem-

& *interdictum sit*, quæ Auctor iste ejusdem esse significationis. etiam quod ad Tempus, vult, licet forte alterum sit frequentioris usus. Certe neminem esse ait, qui non videat, *Velitis, ut interdictum sit*, eandem habere vim notandi Præsentis Temporis, quam illa Terentii, *Utinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit*, in quibus τὰ *facta sit* ponantur pro *fiat*. At vero & Ego neminem esse putem, qui si modo animum attendat, non perspiciat esse aliquod Temporis discrimen inter istas locutiones, quas Cicero ita diserte distinguit, & inter *facta sit* Terentii, & *fiat* ejus interpretis. Nec enim voluit Davus apud Comicum, uti tunc fierent demum surdi aut muti, nam nihil eum id juvaret, quippe quum jam dicta essent, quæ nolebat audiri ab hero; sed uti, antequam ista dicerentur, esset jam factus vel herus surdus, vel mulier muta. Similiter non recte poterat proprie loquendo rogari populus, ut ei, cui nondum erat interdictum, hoc ipso momento temporis jam *sit interdictum*: Sed recte quidem, ut ei *interdicatur*. Scilicet Præsentis quidem Temporis est *sit*, at *interdictum* Præteriti. Sæpissime autem Participium cum verbo alterius Temporis conjungi, servata tamen singulis sui Temporis adsignificatione, abunde supra probavimus, & agnoscit ipse Auctor in hisce locutionibus, *dicturus sui* &c. Quidni ergo in aliis, & proinde etiam in *interdictum sit*? quod cum duo Tempora adsignificet, differre utique debet ab *interdicatur*, quod unius est Temporis. Non diffitear tamen, potuisse ea dicentem, quæ Cicero arguit, satis superque defendi, sed ita, ut sic intelligatur τὸ *deinceps*, hoc sensu, ut ei ab hoc tempore deinceps sit interdictum. Cur ergo Cicero eum ita exagitat? Quia in legibus, quam maxime potest, proprie & sine ambiguitate ulla loqui debent. Manet illud certum, recte distinxisse Ciceronem inter istas locutiones.

poribus, etiam futuris: ut, *Lectio legenda erit.* Valla lib. 1. cap. 26. negat posse dici; *Timeo te verberandum fore.* Sed fallitur. Cicero ad App. lib. 3. *Quasi divinarem tali in officio fore mihi expetendum aliquando studium tuum.* Livius lib. 37. *Aut sub pellibus habendos milites fore:* & lib. 6. *Eo quoque enim mittendos fore legatos:* & lib 8. *Non id Corneliæ magis familiæ, quam urbi Romæ fore erubescendum.* Vide supra libro 2. cap. 15.

Participia in Nominativo. In rectis plerumque jungitur verbo substantivo; ut, *legenda est lectio; legendæ sunt epistolæ:* sic etiam *legendum est, tacendum est*, subaudi, τὸ legere, τὸ tacere, ut jam diximus. neque, *legendum est*, rectè dicitur Gerundum nominativi, non magis, quam *lectum est:* in utroque enim deest, τὸ *legere*, & utrumque participium est passivum in recto casu; & in accusativo erit, si dicas, *legendum esse, lectum esse.*

Legendum, non est Gerundum, sed Participium.

Participia in Genitivo. In genitivis pendet à nominibus genitivum regentibus; ut, *tempus est legendæ lectionis*, & *legendarum lectionum*, & *legendi τὸ* legere.

In Dativo. In dativis; ut, *Terentianæ comœdiæ conferunt expoliendæ linguæ, & scribendis fabulis.* Liv. *Si Resp. solvendo æri alieno non esset*, & *tu solvendo non eras*, subaudi, *æri alieno aptus*, vel *idoneus.*

In Accusativo. In accusativis dicimus: *Censeo reddendam pecuniam*, vel *reddendas pecunias esse*, vel *fore*; & *veni ad solvendam pecuniam*, vel *solvendas pecunias.*

Lib. 1. cap. 27. ,, [Cæsar 1. belli Civil. *Misericordia civium,* ,, *quos interficiendos videbat*, subaudi *esse*, vel *fore*, id est, interfectum iri.] Ineptè præcipit Valla, esse quædam verba, quæ huic voci juncta præpositionem recusent; qualia, *loco, conduco, mando, curo*, cæt. ut, *curavi mittendas*

das literas ; locavi faciendam domum ; cum aliis verbis requiri præpositionem ; ut, *Veni ad salutandam matrem*, vel *propter salutandam.* Ridiculum profecto est, quærere de nomine adjectivo, quando cupiat, aut respuat præpositionem: sequitur enim semper suum substantivum ; ut, *vidi hominem doctum*, vel *ad hominem doctum accedo.* Itaque nullum erit verbum, cui ego hanc vocem in *Dum*, cum præpositione, aut sine illa non adjungam ; ut, *veni ad salutandam matrem ; & veni iterandam viam ; & trado tibi puerum docendum*, vel *trado tibi pecunias ob docendum puerum*, *Curavi mittendas pecunias ;* vel *Curavi rem ante mittendas pecunias.* Horat. *Hæc porcis comedenda relinques.* Itaque primus accusativus verbi non habebit præpositionem, secundo autem necessario est adhibenda.

In ablativis semper à præpositione pendet, sed frequentius subintellecta; ut, *Sudas in conponemdo carmine*, vel *componendis carminibus.* Valla loco citato ; *Cavendum*, inquit, *ne id verbum significet motum, quale esset*, Revertor ab arando. Fallitur longe. Cicero in Bruto ; *Idem traducti à disputando, ad dicendum inopes reperiuntur :* idem ; *à dicendoque deterrent :* idem 2. Orat. *Ipse à dicendo refugisti.* Quæ exempla, sive sint, ut isti asserunt, gerundi ablativi, sive sint hujus participii, subintellecto substantivo, non liberant ab errore Vallam. Cicero in Verrem ; *Non videor omnino à defendendus hominibis, sublevandisque discedere :* idem 3. Orat. *à regendis civitatibus totos se ad cognitionem rerum transtulerant.* *In Ablativo.*

CAP. XI.

De his formis, Amaturum esse, Amatum ire, Amatum iri, & Amaturum absolutè.

SUstulimus ex conjugationibus has voces, * *Amaturum esse*, vel *fuisse*, & *amandum esse*, vel *fuisse*, & *amatum ire*, vel *iri*, quia hoc syntaxis est, non Analogiæ: ineptum enim, & præposterum fuerat, in verbis conjugandis, de syntaxi præcipere. & quemadmodum dicis, *homo doctus est*, *mulier pudica est*, sic dices, *homo est amaturus*, vel *amatur*, vel *amandus*, *mulier est amatura*, *amata*, *amanda*. Sic vero se res habet; Duo activa participia adjuncta verbo sub-

* *Amaturum esse*] Haud scio, an satis recte hoc quidem ex conjugationibus sustulerit. Certe videntur ipsi Veteres id habuisse in paradigmate suo conjugationum. Unde factum, ut id tanquam omni Generi ac Numero respondens, æque ac *Amare* & *Amavisse*, adhibuerint. Vide quæ disputavimus supra pag. 72. Scioppius quidem in extremo hujus Capitis Ellipsin in ea locutione statuit, quasi intelligeretur *Negotium*. Sed repugnant verba Quadrigarii apud Gellium I. 7. *Dum ii conciderentur, hostium copias ibi occupatas futurum*. Nec enim statui hic ulla ratione potest ea constructio, aut dici, hostium copias esse negotium futurum ibi occupatas. Quid ergo? Manifeste *futurum esse* ponitur hic eodem plane modo, & eadem constructione, qua *fore*. Cujus nulla potest reddi ratio, nisi quod forte in paradigmate conjugationum id habuerint, & acceperint tanquam, indeclinabile Infinitum, æque ut *amare*, & *amavisse*. Unde Gellius ait ista *amaturum* &c. *indefinito modo* dicta, *qui neque in numeros*, *neque in personas neque in genera distrahitur*, *sed omnia istæc una eademque declinatione complectitur*; & poinde illa istic *neque virilis esse generis*, *neque neutrius*, sed adhiberi tanquam *verba ab omni necessitate generum absoluta*. Rectius tamen posteriores istam periphrasin animadverso, neutra exempli tantum loco in paradigmate posita, per sua Genera & Numeros variarunt.

ſubſtantivo, totam perficiunt cujuslibet verbi activam, & duo paſſiva totam paſſivam. Sic, *Amans ſum, amans eram, amans fui*, &c. & in infinitum, *Amantem*, vel *amantes eſſe, fore*, vel *fuiſſe*. Rurſus, *Amaturus, amatura, amaturum, ſum, eram, fui, ero; Amaturi, amaturæ, amatura, ſumus, eramus, erimus;* & infinitivo; *Amaturum, amaturam, amaturum*, vel *amaturos, amaturas, amatura eſſe, fore*, vel *fuiſſe*. In paſſiva, *Amatus, amata, amatum, ſum, eram, fui, ero;* in infinito, *amatum, am, um; amatos, as, a, eſſe, fore*, vel *fuiſſe*. Sic, *amandus, a, um, ſum, ero, fui;* in infinito, *Amandum, am, um*, vel *amandos, as, a, eſſe, fore*, vel *fuiſſe*. Dicam adhuc planius, * *Amatus, a, um, ſum*, vel *fui*, non eſt tempus præteritum in paſſiva, non magis, quam *amandus, a, um, ſum*, vel *fui*. Verba enim in *Or*, nullum habent præteritum, ſed *amatus ſum*, præſentis vicem ſupplet, *amatus fui*, præteriti, *amatus eram*, imperfecti, *amatus fueram*, pluſquam perfecti, &c. Utimur tamen jam promiſcuè, *Amatus ſum*, vel *fui*, pro præterito, quod magis ex natura verbi ſubſtantivi accidit, quam ex vero præterito. Itaque *Amatus ſum*, duæ ſunt voces, non una.

Idem ferè dicendum de, *amatum ire*, & *amatum iri*, de quibus neſcio quas tricas inculcat Laurentius lib. 1. cap. 28. Quid ſit tenendum paucis accipe. Hoc verbum *Eo*, ut notum eſt, motum ſignificat; ut, *eo piſcatum;* aliquando tamen ita ſupinis adjungitur, ut res una eſſe videatur, neque ulla motus vera ſig-

* *Amatus ſum*] Hæc ſatis refutata ſunt ad lib. I. cap. 15. Nam revera Amatus eſt Participium, & proinde adſignificat Tempus aliquod. Id vero eſt Præteritum. Nec tamen propterea quiſquam ſentit, *Amatus ſum*, eſſe unam vocem.

significatio perspiciatur; ut, *Credo carmina lectum iri*, id est, legi; *cur te is perditum*, id est, perdis. * Denique *lectum ire*, aut *iri*, non sunt

* *Denique lectum ire*] Immo vero Grammatice omnes hæ locutiones sunt Præsentis Temporis, licet res ipsa, quæ significatur illo vocabulo, quod supinum dicitur, futura sit. Etenim, *cur te is perditum*, denotat, cur id agis, cur ei rei operam das, ut te perdas. Ubi ea res, perditio scil. sui, est quidem futura, sed tamen illa operæ datio in eam rem est Præsens, & proinde verbo Præsentis Temporis *ire* enunciatur. Sic *credidi vos læsum iri* non est simpliciter Præteriti Temporis, sed potius tria istic tempora designantur, duo Grammatice, unum sensu & reipsa. *Credidi* notat Præteritum, *Iri* diutinam durationem Temporis ex Præterito usque in Præsens, *iri læsum* conjunctim significat futuram esse læsionem. Non ergo interpretanda erant illa verba per *Credidi vos lædi*, sed potius, ab hominibus id agi, ut vos lædant, iri ad læsus h. e. vestræ læsionis iniri. Explicita sic est hujus locutionis analogia, & patet Accusativum *Vos* sequi in constructione, sed per Ellipsin, voculam *læsum*. Ordo enim est, credidi iri ab aliis ad læsum vos. Verum heic difficultatem pariunt nonnulla Auctorum loca, quæ alium ordinem videntur suadere. Scilicet Catonis apud Gell. X. 14. *In illa contumelia, quæ mihi per hujusce petulantiam factum itur*. Quinctil. IX. 2. *Reus parricidii damnatum iri videbatur*. Plaut. Rud IV. 7. 16. *Mihi isthæc videtur præda prædatum irier*. Scioppius Parad. Ep. 2, omnia hæc loca immutat, legendo *Quam*, *Reum*, *isthac prædâ*, opponentibus se tamen Vossio Construct. 54. & Nova Methodo. Gellius ipse hæsitat, nec rationem expedit, allegans solummodo unum illud ex Catone exemplum. Sed tamen ista sua hæsitatione satis superque significat locum non esse corruptum. Vossius non tam rationem seu originem harum locutionum, quam significationem explicat, dum ait, *contumelia factum itur* idem esse, quod *contumelia fit*. Nam *ire factum* poni aliquando simpliciter pro *facere*, & *iri factum* pro *fieri*, quia quod factum itur, plerumque etiam fiat. At Nova illa Methodus rationem quoque earum locutionum non esse difficilem redditu, secundum ipsius Grammatices principia censet. Nempe *iri* hic eodem modo construi & sumi, quo sumeretur *duci*. Esse enim *Eo* verbum Activum, & proinde habere etiam Passi-

Passivum. Immo ex sententia ipsius Scioppii posse etiam *Eor* recte dici. At vero si maxime Activum sit *Eo*, non tamen vel *sic*. neque ex Scioppii, neque ex aliorum sententia, erit ejus Generis, ut varios recipiat Accusativos, *Eo reum*, *eo contumeliam* &c. Sed ut solummodo Cognatum, scil. *viam* vel *iter*. Et proinde in Passivo posset quidem ex sententia Scioppii dici *Eor*, sed non aliter, quam si loqueretur ipsa *Via* vel *Iter*. Immo in hisce locutionibus *Iri damnatum* &c. vult Scioppius semper intelligi *viam* ante τὸ *iri*. Rectius sane, quam qui analogice & Grammatice censent dici *Reus*, vel *contumelia itur*. Quid ergo? κατάχρησις seu Abusus hic est, haud dubie primum ex incuria loquendi ortus, & eodem modo expediendus, quo pag. 225 similia pene explicuimus. Etenim quum ait Horatius, *Magna minorve foro si res certabitur unquam*, Ovid. *Certatam lite Deorum Ambraciam* Cicero, *Ne victoria quidem plauditur*. Alii passim, *Triumphantur hostes*: ex abusu dicta sunt hæc omnia, dum, quia in Activo recte quidem, sed figurate per Ellipsin poterat dici *triumphare hostes victos*, *certare aliquam rem in foro*, *plaudere victoriam*, ea nonnulli, non animadversa ratione harum locutionum simpliciter transtulerunt in Passivam formam, mutando Accusativo in Nominativum. Et proinde sicuti *Certare aliquid in foro*, *Triumphare Medos*, significat certare propter al. triumphare de Medis: Sic. *Certatur illa res*, *triumphantur Medi* denotabit re ipsa, certatur propter illam rem, triumphatur de Medis. Jam simili pene abusu, & eodem plane sensu dicitur, *Reus ille itur damnatum*, h. e. propter illum reum itur ad damnationem; *Contumelia itur factum* pro, contumelia est, ad quam faciendam itur, seu propter quam itur ad factum. Similis porto esse videtur etiam hæc abusiva item, licet frequentissima locutio: *Petrus dicitur id fecisse*, vel *esse doctus*, pro quo Analogia Linguæ Latinæ postularet, *dicitur*, *Petrum id fecisse*, vel *Petrum esse doctum*. Sed & hic quum Activum esset *Dicunt Petrum esse doctum*, in Passivo simpliciter, & ad exemplum etiam Græcorum, Accusativos mutarunt in Nominativos. Hujusmodi exemplis & rationibus abusus istarum locutionum, & vera lectio in Catone & Quintiliano asseri debet. At Plautum nullus dubito, recte emendatum à Scioppio. Nam sicuti *Contumelia itur factum*, quod ad sensum, revera idem est, quod, *contumelia mihi fit*, vel potius *fiet*, *Reus itur damnatum*, idem quod *Reus damnabitur*, sic ergo & *præda itur prædatum* deberet similiter significare, *præda prædabitur* passive, atque ita etiam à Vossio exponitur. Sed Plautus pla-

ſunt tempora futuri, aut præſentis, ut putant; ſed ponuntur aliquando pro præſenti, aliquando pro præterito, ſæpius pro futuro; *Credidi vos laſum iri*, id eſt, lædi, Præteriti eſt; *Spero carmina lectum iri*, id eſt, legi, futurum eſt. Quæ diximus teſtimoniis comprobemus. Terent. Andr. *Tu tibi in meam vitam laudem is quaſitum, ſcelus*, id eſt, quæris: ibid. *Cur te is perditum*, id eſt, perdis. Salluſt. Catil. *Et dum paucis ſceleſtis parcunt, bonos omnes perditum eant*: idem Jugurth. *Ne ignoſcendo malis bonos perditum eatis*: idem de Rep. ord. *Dignitate alios, alios civitate everſum irent*. Plautus Aulul. *Ut me, meoſque perditum ires liberos*, id eſt, perderes: idem Caſin. *Argentum ſi quis dederit ultro ibit nuptum*, id eſt, nubet: idem Ciſtell. *Eunt depreſſum, quia nos libertinæ ſumus*, id eſt, deprimunt: idem Bacchid. *Et me ires conſultum malè*, id eſt malè conſuleres. Plinius in Paneg. *Ereptum alienas pecunias eunt*. Tacitus lib. 15. *Contumelias ultum ibat*. Exempla infiniti. Quinctil. libro 12. cap. 1. *Ultum ire ſcelera*, id eſt, ulciſci. Plaut. Ciſtell. *Qui mihi magis potueritis ire honorem habitum neſcio*: idem Bacchid. *Deſiſtas tantopere ire oppugnatum*: idem Milite; *Mihi amanti ire opitulatum*. Salluſtius Jugurth. *Quippi cui Romæ omnia venum ire in animo hæſerat*: ibid. *Cum maxima cura ultum ire injurias feſtinat*, id

ne aliud voluit. Nempe præda hæc ibit ipſa prædatum, ſeu prædabitur activo ſenſu. Sequitur enim confeſtim, *ut cum majore dote abeat, quam advenerit*. Præda ergo futura erat prædatrix, ſcil. majoris iſtius dotis. Hæc autem ſententia effertur verbis Plauti, ſed ita demum, ut correcta ſunt à Scioppio. Scilicet *videtur mihi irier prædatum iſtâc prædâ*, h. e iri ab hac prædâ prædatum, ut præda ſit, quæ eat prædatum; vel, iri ab aliis prædatum per hanc prædam, ut illa auctior abeat quam advenerit.

id est, ulcisci. Mart. lib. 3. *Gaudes ducentas nuptum ire post mortes*, id est, nubere. In passiva, Cicero 1. de divin. *Remigem quendam vaticinatum, madefactum iri minus triginta diebus Græciam sanguine*, id est, madefieri. Ter. Hecyr. *Quum interea rumor venit datum iri gladiatores.* Plaut. Rud. *Mihi isthæc videtur præda prædatum iri.* Cic. 2. de invent. *Si illud concedatur, id non concessum iri oportet.* Plin. 2. epist. *Quæ absolutiora mihi videbantur, non fuit alienum judicio tuo traditum iri.* Lactant. lib. 1. *Et Erythræam se nominatum iri prælocuta est.* Itaque in activa; *Gaudes nuptum ire*, præsentis est. *Gaudebis nuptum ire*, futuri; *gavisa fuit nuptum ire*, præteriti. In passiva; *Dictum iri oportuit*, præteriti temporis est; *Dictum iri oportet*, præsentis; *Dictum iri oportebit*, futuri. Ex his collige, hanc esse periphrasim, in qua verbum *Eo*, non significat, ut dixi, propriè motum, sed velut coire cum supino; sic Græcè διὰ φροντίδος ἔχει, pro φροντίζει, honorat; παίζεις ἔχων, pro παίζειν, ludis; εἰμὶ ὤν, pro sum, & multa hujusmodi. Sic Latinè; *facere verba*, pro loqui; *fac nos missos*, pro mitte, & similia. Nunc expendamus locum Ciceronis in epistol. 1. lib. 5. Verba Metelli ad Ciceronem sunt; *Existimaram pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, neque me absentem ludibrio læsum iri, nec Metellum fratrem ob dictum, capite, ac fortunis per te oppugnatum iri.* Cui respondet Cic. *Scribis ad me, te existimasse, pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, nunquam te à me ludibrio læsum iri:* & inf. *Quod scribis, non oportuisse Metellum fratrem tuum ob dictum à me oppugnari*, &c. Vides, *oppugnatum iri*, & *oppugnari*, nihil omnino inter se differre, quandoquidem ad, *læsum iri*, & *oppugnatum iri*, respondet Cicero per *læsum iri*, & *oppugnari*.

Gellius lib. 1. c. 8. docet, apud antiquos in usu fuisse hanc vocem, *Amaturum* in infinito, sine numeris, generibus, aut personis, ita ut purum verbum, non participium deberet appellari, ut Gracchus; *Credo ego inimicos meos hoc dicturum*. „ [Varro 1. rust. 68. *Pensilia, ut uvæ,* „ *mala, & sorba, si non demseris ad edendum, ad* „ *abjiciendum descensurum seminantur*. Valerius „ Antias; *Si res divinæ factæ essent, omnia ex* „ *sententia processurum esse*. In talibus autem nisi „ sit Syllepsis numeri, generis, aut utriusque „ Ellipsin constituere licet, quasi subaudiatur, „ *Negotium*, id est, Res, credo inimicos esse „ negotium talia dicturum; *Omnia sunt homi-* „ *num tenui pendentia filo*, subaudi, *negotia*, ut „ Negotia hominum, dicatur Homines; sicut „ Cicero dixit *Callisthenis negotium*, pro Calli- „ sthene.]

Cap. XII.

De Præpositione.

PRæpositio est vox expers numeri, quæ casibus præponitur, & in compositione reperitur. Proprium itaque est præpositionis, anteire casum nominis: nam si secus fiat, figura est anastrophe, neque propterea natura præpositionis mutatur. Contra sentit I. Scalig. de caussis ling. Lat. adducitque illa trita, *Mecum, tecum, secum, transtra* per, &c. sed falso: Rectum enim erat, *cum me, cum te*, &c. Præpositio inter particulas principatum obtinet, propterea quod casus regat, quum cæteræ omnes casum regere non possint, etiamsi aliter Grammaticis videatur. Putidum autem commentum

est,

est, verbum regere casum aliquem media præpositione; ut si dicas, *Abstineo me à pecuniis*, quum omnis ablativus necessariò à præpositione regatur, ut jam diximus. Et in hac oratione; *Omnes ibi erant præter Catonem*, nonne monstri simile est dicere, Catonem regi à verbo, erant?

Ex numero præpositionum, quas Grammatici pertinaciter asserunt, aliquas sustulimus, supra lib. 1. quum de earum natura egimus.

Quapropter, *quamobrem*, præpositionis est Anastrophe, Grammatici vocant conjunctiones: sed *quapropter*, id est, *propter qua*, vel *propter quæ*; ut, *si qua, ne qua*, sunt accusativi antiqui. Quamobrem, cur in singulari sit conjunctio, & in plurali non item, ut, *quas ob res*, non video; ,, alioquin & *hanc ob rem*, conjunctio erit, quo ,, Lucretius utitur lib. 6. *Frigidus hanc ob rem fit* ,, *fons in luce diurna.*]

Quocirca, id est, *circa quod*, eodem modo per anastrophen dicitur, ubi *d* aufertur, euphoniæ gratia. Sic Cæsar Scaliger: mihi tamen τὸ *Quo*, est accusativus pluralis, id est, *circa quæ*, ut mox dicetur in conjunctionibus.

Am, regebat olim accusativum; ut, *Am terminum*, unde *ambire*, *ambarvalia sacra*; nunc tantum in compositione reperitur.

Præpositiones casu destitutæ mihi adverbia non sunt, sed confugiendum ad ellipsin: deest enim casus rectionis; ut in illo Virg. *Longo post tempore venit*, id est, in longo tempore, post id tempus. Vide Ellipsin Præpositionum. *Vide ad pag.* 151.

CAP.

CAP. XIII.

De adverbio. Nullum casum regit, nisi pro nomine accipiatur.

ADverbium videtur dici quasi *adverbum* quia verbis, velut adjectivum adhæret; ut, *benè dormit*, *graviter disputat*, *lente ambulat*; & est proprius modus in verbis, non ut grammatici putabant, comminiscentes, Imperativum, subjunctivum, cæt. quos nos ex conjugationibus sustulimus supra lib. 1. capit. 13. Junguntur & adverbia aliis partibus; ut, *bene doctus*, *bene mane*, *valde velociter*. Sed hic etiam modus, quo aliquid fit, aut est, significatur.

At vide istic Notas.

Adverbia, nisi pro nomine accipiantur, nullum casum regunt; ut, *crurum tenus*, *Tenus* non est præpositio, quum genitivum habet; ut, *satis vini*; „ [subauditur enim, *fine*, ut integrum „ sit, *crurum fine tenus*. Sallust. *Fine inguinum* „ *ingrediuntur mare.* ubi supplendum *tenus.* Vide „ Ellipsin, *Finis.*]

O, dicunt regere tres casus; ut, *O vir fortis, atque amicus*; *O curas hominum*; *O Cæsar invicte.* Sed quum dicunt, ait Cæsar Scaliger, O esse optandi, tantum abest ut assentiar, ut etiam, * *utinam*, putem esse interjectionem: neque enim modum ullum apponit verbo; idem

* *Utinam putem esse interjectionem*] Immo vero est ejusdem naturæ, cujus *ut* & *uti*. *Nam* additur, ut aliis etiam particulis, veluti *quianam*, *undenam*, immo & nominibus. Plaut. Aulul. III. 2. 13. quid tibi meis nam in ædibus erat negotii. Bacch. V. 1. 27. *Quid tibi ex filionam ægre est.* Porro ante τὸ *utinam* semper integra adhuc sententia intelligenda est, uti ostendimus ad pag. 64. extr.

idem enim eſt, *Amarem*, & *utinam amarem.* Et, *O mihi præteritos referat ſi Jupiter annos,* idem eſt, heu, quare mihi non refert Jupiter? neque omninò vocandi ullum adverbium ſit; nihil enim detorquet, aut addit, aut tollit à nomine. *Hæc ille.* Vide quæ ſupra lib. 1. cap. 13. dicta ſunt.

Quo, & *Unde*, ſunt qui dicant regere accuſativum; quia dixit Horat. *Quo mihi fortunam ſi non conceditur uti?* & Cic. *Quo mihi Martis ſignum pacis amatori?* Horat. *Unde mihi lapidem, quorſum eſt opus? unde ſagittas?* Juven. *Unde tibi frontem, libertatemque parentis?* Sed in his deeſt verbum *Paro*, vide in Ellipſi.

En, & *Ecce* non regunt accuſativum, vel nominativum. Vide Ellipſin verborum.

Cap. XIV.

De conjunctione, contra omnium ferè opinionem.

Conjunctio neque caſus, neque alias partes orationis, ut imperiti docent, conjungit: ipſæ enim partes inter ſe conjunguntur, ut nomen nomini, nomen verbo, &c. Sed conjunctio orationes inter ſe conjungit; ut, *Cæſar pugnat*, & *Cicero ſcribit.* At verò quum dicis; *Cicero ſcribit*, & *vigilat*, duæ ſunt orationes in Zeugmate figura: item; *Cicero*, & *filius valent*, figura ſyllepſis eſt; ut, *Valet Cicero*, & *valet filius.* Vide ſupra lib. 1. cap. 18.

Neque huic aſſertioni obſtat, quod Valla, & omnes grammatici mordicus tenent, Conjunctionem ſemper jungere ſimiles caſus, exceptis paucis; ut, *Emi drachma*, & *pluris*: nec enim *Lib. 3. cap. 1.*

enim conjunctio inventa est, ut similes casus
jungeret. Sed demus ita esse, nonne similia
Lib. 3. junguntur in illis; *emi drachma, & pluris*, quum
cap. 17. desit, *pretio?* Vide Ellipsim: idem Valla;
magna auctoritate es vir, vel *magnæ auctoritatis:* &
subdit; *Cæterum in eadem oratione non est utendum*
Lib 7. *genitivo, & ablativo, nisi velimus illud Plinianum*
cap. 2. *sequi*, Choromandarum gentem, silvestrem
sine voce, stridoris horrendi, hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis. *Hæc Valla:* qui etiam paulo inferius adducit contra se duo Ciceronis testimonia, quæ vel non intelligit, vel non admittit; ut, *Lentulum nostrum eximia spe, summæ virtutis adolescentem:* & *Scipio Africanus id ætatis, atque his rebus gestis.*
Lib. 3. Hic sudat Valla, & nihil explicat: idem alibi
cap. 26. majores nugas nectit, dum conjunctionis offi-
cium putat esse, similes casus conjungere; quum, ut dixi, * orationes tantum conjungat.

* *Orationes tantum conjungeat.*] Licet diversissimæ constructionis. Diversos casus junxit per conjunctionem. Gellius 3. 16. *Cum faceret eodem nomine & ejusdem argumenti Comœdiam.* Liv. I. 46. *Crescendi in curia sibi occasionem datam ratus est, & ipse juvenis ardentis animi, & domi uxore Tullia inquietum animum stimulante* Sall. Jug 7. *Ubi videt neque per vim, nec insidiis opprimi posse hominem.* C. 23. *aut per vim, aut dolis tentare.* c. 61. *Facile Numida persuadet, cum ingenio infido, tum metuenti &c.* Hist. I. in orat. Philippi. *Quam per fidem aut perjurio violasti.* ubi male contra MStos Codices editur *perfidia.* Diversissimam in verbis & integra oratione constructionem per conjunctiones conjunctam videre licet apud Liv. I. 1. *Satis constat &c. Casibus deinde variis Antenorem cum multitudine Henetûm venisse in intimum maris sinum, Euganeisque pulsis Henetos Trojanosque eas tenuisse terras, & in quem primum egressi sunt locum, Troja vocatur.* XLV. 20. *Omnibus honoribus & præsens est cultus, & proficiscentem prosecuti sunt Romani.* Florus III. 20. *Tandem etiam totis imperii viribus contra Mirmillonem consurgitur: pudoremque Romanum Lici-*

nius

gat. Et hanc meam sententiam ipsa Vallæ testimonia confirmant; quibus etiam adde Cicer. de Nat. Deorum; *Itaque plectri similem linguam nostri solent dicere; chordarum, dentes; nares, cornibus iis, qui ad nervos consonant in cantibus.* Vides vocem similem nunc genitivo, nunc dativo conjungi. Horat. *Aut ob avaritiam misera, aut ambitione laborat:* idem; *Hoc ego commodius, quam tu præclare Senator, Millibus atque aliis.* Martial. lib. 12. *Si te rure coli, viridesque pigebit ad aras.* Ter. *Nam qui mentiri, aut fallere insuerit patrem.* Cic. *Me, ut sibi essem legatus, non solum suasit, verum etiam rogavit.* Sallust. Catil. *Imitari, bonis quàm invidere malebant.* Cic. 4. epist. *Ne, aut tibi exire ex urbe necesse sit, aut mihi accedere.* ,, [Plaut. Pæn. prolog. *Si quid mandare ,, vultis, aut curarier:* idem Asin. *Ut meque, te- ,, que, atque ingenio nostro decuit.* Livius 28. *Una ,, & trajecisse me audistis, & molientem hinc Anni- ,, balem,* & *obsideri Carthaginem:* ubi, molien- ,, tem, non moliri dixit.] Cæsar 3. Civil. *Nul- ,, la fuit civitas, quæ non Cæsari pareret, atque im- ,, perata faceret.*]

De quamvis, licet, quamquam, etsi.

LAURENTIUS VALLA anxiè torquetur in explicanda differentia harum particularum, *Quam-*

nium Crassus asseruit. Sall. Jug. 79. *Græci optionem Carthaginiensium faciunt, uti vel illi, quos finis populo suo peterent, ibi vivi obruerentur; vel eadem conditione sese, quem in locum vellent, processuros.* Ibidem. *Carthaginienses in eo loco Philenis fratribus aras consecravere, aliique illis domi honores instituti.* c. 101. *cum peditibus, quos Volux filius ejus adduxerat neque in priore pugna, in itinere morati, interfuerant.* Val. Max. l. 1. 2. *Pont. Max flaminem Martialem urbem egredi passus non est: religionique summum Imperium cessit.*

Quamvis, *Licet*, *Quamquam*, *Etsi*. cæt. & tandem nihil agit.

Quamvis factum est ex, *Quantumvis*, & *Quantumvis* sunt duæ voces, ex *volo*, & accusativo *Quantum*. Hinc poteris expiscari, quo in loco, aut quam in partem scriptionis sedem habeat: est enim veluti concedentis, „ut de-„sit, * *Fac ut*, dato seu posito quod tantum „quantum vis;] neque unquam reperietur vox *Qaamvis*, ubi tu non possis substituere, *Quamtumvis*. Virgil. *Quamvis multa meis exiret victima septis*, id est, quamtumvis: Horat. *Ille quantumvis rusticus*, *inquit*. Apud Horatium semper legitur in primo præsenti; ut, *quamvis conspicitur*; *quamvis est monitus*; *quamvis fingeris ad rectum*; *quamvis satis tibi consulis*. † Alii cum secundis temporibus jungunt. Cic. *quamvis ille felix sit*, *sicut est*. Virgil. *Quamvis ille niger*, *quamvis tu candidus esses*. Itaque sicut utitur, *amasti*, pro *amavisti*, ita *quamvis*, pro *quantumvis*.

Quamvis cum indicativo.

Et subjunctivo.

Licet, verbum purum putum; ut, *Per me licet*, quod Hispanè melius explicatur, *Sea*, *presupongamos*. Est etiam concedentis, ut quum quis

* *Fac ut &c.*] Vel potius *etiamsi*. Veluti in illo Virgilii. *Quamvis multa &c.* pro quo plenius diceretur, etiamsi exiret tam multa, quam multa ut exeat; vis. Hinc conjunctim apud Cicer. ad Atticum XVI. 7. *etsi quamvis*. Et mox *licet quamvis*.

† *Alii cum secundis &c.*] Neque *semper* Horatius primis temporibus, neque alii semper secundis. Etenim Horatius od. IV. 6. *Filius quamvis Thetidos Marinæ Dardanas turreis quateret*. Et Serm. II. 4. *Nam quamvis referas memori mihi pectore cuncta*; *Non tamen &c.* Et sic alibi. Sæpius tamen ille primis jungit temporibus, sed & id faciunt quoque alii, licet frequentius secundis. Ovid. III. Fast. *Mœnia conduntur*, *quæ*, *quamvis parva fuerunt*, *non tamen expediit transiluisse Remo*.

quis dicit: *Veniam ad te?* * alius respondet, *licet.* Hinc *libri licent, servi licent*, id est, venduntur. Hisp. *Andar en venta, Estar en almoneda*, ita ut cuilibet liceat emere, *Emas licebit.* Unde hæ duæ voces eleganter conjunguntur, *quamvis licet.* Cicero 3. legib. *At duo Gracchi fuerunt, & præter eos,* † *quamvis enumeres multos licet*, cæt. Itaque in hoc sensu dices; *licet, licebit, liceat*; & quamvis sono conjunctionis efferatur, vera tamen verba sunt, in quibus deest, *ut*: nam *licet facias*, est idem quod, *licet ut facias*; * unde non potest jungi primis præsentibus: non enim dices; *Licet es doctus, hoc non intelliges*; sed, *licet sit doctus.* Horat. *Licebit ter injecto pulvere curras.*

† *Quamquam*, fuit accusativus *quantum quantum*;

Z

* *Alius respondet, licet.*] Et hinc simpliciter, etiam pro affirmatione ponitur Pl. Amph. IV. *Nunquid vis?* Asc. *Ut actutum advenias.* IV. *Licet* Capt. V. 1. 29. *Sed quæso ut hominem jubeas arcessi.* HE. *Licet.* Et sic alibi sæpius. Sed imprimis Rud. IV. 6. Ubi per totam Scenam respondetur hoc vocabulo, adeo ut Trachalio discedens dicat. *Di illum infelicent cum sua licentia. Ita meas replevit aures, quicquid memorabam licet.*

[*Quamvis enumeres*]. h. e. licet ut enumeres tam multos, quam vis. Pro *licet* hoc in sensu usurpabant Poëtæ etiam *licebit.* Unde Ovid. Met. II. 58. *Placeat sibi quisque licebit; Non tamen ignifero quisquam consistere in axe Me valet excepto.*

* *Unde non potest jungi primis præsentibus*] Aliter tamen locuti sunt sæpe ICti veteres. Vide Exempla apud God. Stewech de part. L L. Sed quæ tamen probari nequeunt, cum analogia & ratio constructionis postulet, ut secunda tempora seu subjunctiva sequantur in hoc usu τῷ *Licet*.

† *Quanquam fuit accusativum*] Accuratius hic agit Auctor Noster de particula *quam*, ejusque origine ac usu, ideo & ego in hunc locum distuli meæ sententiæ explicationem. Censet ille *Quam* & *Tam* esse contracta ex *Quantum*

tum & *Tantum*. Ego vero è contrario à *quam* & *tam* derivari puto *quantus* & *Tantus*; plane ſicuti ab iiſdem *quando* & *Tandem*. Quid ergo & unde illæ ipſæ particulæ? Nempe τὸ *Quam* eſt accuſativus pronominis relativi, & adhibetur cum ellipſi præpoſitionis κατὰ, ſed ita frequenter in hoc peculiari uſu; ut prorſus præferat ſpeciem peculiaris voculæ, unde idcirco aliæ etiam deriventur. Nam primo quia habet quandam quaſi ſignificationem intenſionis relativæ, quæ aliquando cum interrogatione eſt conjuncta, format ex ſeſe Adjectivum *quantus*. Deinde quia adhibetur ſæpiſſime etiam ad denotandum tempus, veluti fit in *poſtquam*, *antequam intraquam* &c. (de cujus conſtructionis ratione vide me ad pag. 151.) hinc ortum etiam eſt τὸ *Quando*. Atque ita forte etiam ab Ablativo *Qua*, quia & is ſæpiſſime ita abſolute adhibetur ad notandam rei qualitatem ſeu rationem & viam, qua quid fiat, deductum eodem plane modo videtur τὸ *Qualis*. Niſi malis eſſe hoc & *Talis* ab οἷος, τοῖος. Obſtare his videbitur vocula *Tam*, quæ ad certum caſum in Lingua Latina referri nequit. Aſt vero eſt ea pura puta Græca, Accuſativi τὴν, qui Latina forma aliter pronunciari nequit, quam per τὸ *Tam*. Novimus autem ex Lingua Græca Latinam prorſus eſſe deſumptam: & proinde ſicuti in Græca ſibi reſpondent in hac relatione ἣν & τὴν, unde & ἡνίκα & τηνίκα, q. d. καθ' ἣν ὥραν; κατὰ τὴν ὥραν; ſic in Latina *quam* & *tam*. Et cum enclitica δὲ, ut ἥνδε τήνδε, ſic *Quamde*, quomodo antiquos dixiſſe exemplis probat Feſtus, pro *Quando*; Et *Tandem*, pro quo item proinde olim putem dictum *Tamde*. Nam certe & Feſtus *Tame* pro *Tam* in carmine poſitum ait, & Lipſius Epiſt. Quæſt. III. 20. ibi legendum cenſet *Tamde*. Sed & M. à poſterioribus demum additum extremo plerorumque vocabulorum, patet ex antiquiſſima inſcriptione L. Scipionis, & colligitur ex eo etiam, quod ſola hæc conſonans in metro, ſequente vocali, elidatur. Hæc vera eſt origo horum vocabulorum. Jam quod ad conſtructionem attinet, eadem eſt illius ratio, ſive *quantum* ocurrat, ſive *quam*. Illud ſupplendum eſt, κατὰ *quantum negotium*, hoc, κατὰ *quam rem*. Eodem utriuſque ſenſu. Si dicas *Quam Doctiſſimus*, ſignificas hominem Doctiſſimum, quouſque, ad quam rem, quis eſſe poteſt. Sin, *Doctior eſt quam Cicero*, dicis doctiorem eſſe, præ ea re & ratione, ad quam rem & rationem doctus eſt Cicero. Sic *præquam* (de quo vide ad pag. 136. ut de *poſtquam* ad pag. 151.) & ſimiliter *præterquam*. Nam quum Terentius ait, *verbum ſi mihi unum*,

præ-

præterquam , quod te rogo , faxis. h. e. præter eam rem seu rationem, juxta quam est id negotium, quod te rogo. Patet jam etiam ex his, *Quamquam , quamvis , quamlibet* esse veros accusativos τῶν *quiqui, quivis quilibet*. Ergo *Quanquam est doctus* , idem est, ac si dicerem , ad quemcunque ille modum est doctus. *Quamquam animus meminisse horret* , h. e. ut ut , quaqua seu quacunque tandem ratione animus id meminisse horret Prop. l. 19. *Quamvis te longa remorentur fata senectæ* h. e. ad quamvis rationem te tam remor , tamen &c. Vel etiamsi te remorentur , quam vis. Patet etiam vis τοῦ *Tanquam* , Plaut. Caf. V. 2. *Tenebræ ibi erant* , *tanquam nox.* h. e. erant ibi tenebræ ad eam rationem , ad quam est nox. Sed & frequentissimè in his per Ellipsin etiam supprimitur verbum *potest fieri.* Id quod fit pene , quotiescunque cum particulis intensionis conjungitur τὸ *quam* ut *nimis , mire , sane quam.* Plaut. Capt. I. 2. *quod ego nimis quam cupio* , h. e. quod ego tam , seu eam , ad rationem nimis cupio. ad quam rationem cupere possum , aut fieri potest. Gell. V. 14. *Est in prædicandis doctrinis suis sane quam venditator.* h.e. est sane tam venditator, quam potest esse. Et hinc etiam additur sæpe τὸ *potest.* Plaut. Truc. IV. 2. 42. *Quam potest , uno verbo eloquar.* Men. Prol. 6. *Conferam quam potero* , *in verba paucissima.* h. e. ad quam rationem potero. Ne dubites esse in his pronomen Accusativi casus τὸ *Quam* , eandem tibi locutionem in alio genere ejusdem pronominis & casus oggeram. Ter. Eun. II. 1. *Munus nostrum ornato verbis , quod poteris , & istam æmulam , quod poteris , ab eâ pellito.* Ubi *quod poteris* significat, ad quod negotium ; & proinde idem est cum τῷ *quam poteris.* Horridiora autem in his ut & aliis , sæpe deprehenduntur hæc supplementa sed & idcirco , seu elegantiæ majoris gratia , omissa sunt. Nam si uteremur integris semper & plenis locutionibus , quam maxime incomta , & prorsus absona foret oratio : Veluti quod ex Cicer. Verrin. III. adfert Sanctius *Quod iis plus frumenti imperabatur , quam quantum exararant* , si supplere velis hoc modo id facere debeas; *plus eâ re & mensura ad quam rem est tantum frumenti negotium , quantum frumenti negotium exararant.* Similiter Varrina V. *Sexies tantum , quam quantum satum sit , ablatum esse.* h. e. *Sexies tantum negotium ejus rei vel mensuræ , ad quam rem est tantum negotium , quantum negotium satum sit.* Vides , quam aliena ab aurium voluptate & orationis concinnitate sint hæc supplementa , sed & idcirco etiam præcisa sunt , retenta tantum illa vocula , in qua vis transitionis in comparando consistit,

tum, ut *Tanquam, tantum quantum:* ut Ovidii illud; *Tam felix esses, quam formosissima vellem*, id est, tantum esses felix, quantum es formosissima: ubi deest, κατὰ, id est, *circa quantum*, vel *in quanto:* item illud; *Tam deest avaro quod habet, quàm quod non habet*, id est, tantum, quantum. Et esse has particulas conscissas, indicat illud Livii lib. 9. *Quantum Romæ terrorem fecerat, tam lætam famam in Samnium ad hostes tulerat.* Deinde, quemadmodum passim dicimus; *Quam familiaris, quam proxime, quam maximum, quam plurimum, quam potest:* ita dixit Plautus Amph. *Nescio quantum tu familiaris sis, nisi actutum hinc abis.* Liv. lib. 25. *Simul altitudinem muri, quantum proximè conjectura poterat, permensus.* Plinius in epistol. *Dedit enim mihi quantum maxime potuit, daturus amplius, si potuisset.* Columell. 12. cap. 21. *Exploratum habeat quantum plurimum salsæ aquæ vinum quod fecerit, sine offensa gustus pati possit.* Terent. Eunuch. *Comprehendi jube quantum potest:* idem Phorm. *Quantum potest, nunc conveniendus Phormio est.* At dices, si vocula *Quam*, significat *Quantum*, quid est illud, quum post eandem invenis iterum *Quantum?* Cic. 5. Verr. *Sexies tantum, quam quantum satum sit, ablatum esse:* & 4. Verr. *Majorem pecuniam Prætori pollicetur, quam quantam tu dedisti:* idem 3. Orat. *Ut majus quidam de Lucio Crasso,*

Tam vel Tantum cum Ellipsi.

sed quæ vis non nisi per illa supplementa explicari plane, & ut oportet potest. Sed & id ipsum, quod ita concisæ sunt hæ locutiones, indicio est manifesto, minus concinnas & jucundas auribus accidere illas, quum integræ sunt. Quamobrem supplementa illa non debent à nobis rejici, quia forte aures nostræ & elegantia sermonis ab iis abhorrent. Vide hac de re, seu de illa supplementorum necessitate, licet insulsorum, agentem etiam Sanctium initio lib. IV.

Crasso, *quam quantum à nobis exprimeretur*, *sufficetur.* Et 5. Verr. *pluris senatum æstimasse*, *quam quanti esset annona.* Plaut. Merc. *Oratio Ædepol pluris est hujus*, *quàm quanti empta est.* Cicero 3. Verr. *Quum ex agris tres fratres consortes profugissent*, *quod iis plus frumenti imperabatur*, *quam quantum exararant:* idem 2. Orator. *Si te intelligerem plus conatum esse suscipere reipub. causa muneris*, *quam quantum præstare potuisses*, cæt. & 3. Orator. in princ. *Ac mihi quidem veteres illi majus quiddam animo complexi*, *plus multo etiam vidisse videntur*, *quàm quantum nostrorum ingeniorum acies intueri potest.* Cato in rusticis; *Qui oleam emerit amplius quam quanti emerit; omnis pecuniæ centesima accedet.* Respondeo, in usu esse vocem *Quantusquantus.* Terent. Adelph. *Tu quantusquantus es. Nihil nisi sapientia es.* Cicero Attic. lib. 12. *Sed quantiquanti bene emitur*, *quod necesse est.* Addo insuper, in omni comparatione deesse particulam *Præ*, ut, *doctior*, *Cicerone*, subaudi *præ*; & *Cicero limatior est*, *quam Sallustius*, vel *quantum Sallustius*, deest *præ*, ut sit, *præ quam* vel *præ eo*, *quantum Sallustius.* Plaut. Amph. *Satin' parva res est voluptatum in vita*, *atque in ætate agunda*, *præ quam quod molestum est*, id est, * præ eo, quantum: idem Aulul. *Sed hoc etiam pulchrum est*, *præquàm ubi sumptus petunt*, id est, præ eo, quantum est, ubi sumptus petunt. Sic dicimus, *Præ ut.* Ter. Eunuch. *Præ ut hujus rabies quæ dabit.* Plaut. Aulul. *Parum etiam præ ut futurum est*, *prædicas:* idem Mercator. prolog. *Præ quam res patitur studit elegantiæ.*

Doctior quam pro, doctior præ quam, vel præ quantum.

Etsi, coaluit ex duabus partibus, *etiam* & *si*;

* *Præ eo quantum*] Immo suple, præ ea re, ratione, mensura, juxta quam rem est quod id negotium, quod neque molestum est.

si ; deinde vero assumit socias : nam dicimus conjunctè, *Tametsi* , & , *tamen etsi* ; ,, [quo-,, niam * priscè *Tam* significabat , *Tamen*, ,, teste Festo , quod non semel apud Plautum ,, legitur.] Terent. Andr. *Ibo* , *etsi Hercle sapè jam me spes hæc frustrata est* , id est, etiam si. Disjunctè etiam has voces legi aliquando necesse est. Cic. in partitionibus ; *Et si incidet imprudentiæ causa*, cæt. Terent. Phormio ; *Et si tibi res sit cum eo lenone ; quo cum mihi est, tum senties :* ibid. hoc modo usus est dictione hac *Tametsi*, ubi aliqui legunt, *Tamen etsi, Metuit*, inquit, *hic nos*, *tamet si sedulò dissimulat :* idem Andr. *Obtundis*, *tamet si intelligo :* & multis aliis in locis. Aliquando huic voci respondet aliud *Tamen*. Cic. *Tametsi causa postulat*, *tamen quia postulat*, *non flagitat*, *prateribo*. Vide infra, *Etsi quamvis*.

Acutius, quam par est, distinguit Valla has particulas, *Etsi*, *quamvis*, *quamquam*, & alia; at Cicero hæc parum curat, apud quem *Etsi*, *quamvis*, conjunctè lego, ut paulò inferius dicetur.

De Quandoque.

QUANDOQUE, particula nunquam satis intellecta fuit à Grammaticis : nihil enim minus

* *Prisce Tam significabat Tamen*] Haud dubie *Tamen* est ortum à *Tam*, & intendit solummodo ejus significationem. Nam si recte illius usum consideres, nihil aliud notat, quam ἐπὶ τὴν, *vel sic*. Veluti in illis Terentii, quæ male Auctor distinguit. *Metuit hic nos tametsi sedulo dissimulat*. Idem enim est, ac si diceretur *Metuit hic nos tamen*, *etsi &c.* & sensus est, etsi hic sedulo dissimulat, vel sic nos metuit. Sic *obtundis tametsi intelligo*. pro, *etsi intelligo*, *tamen obtundis*, h. e. vel sic obtundis.

nus significat, quam quod illi somniant. Abscissa est ex *Quandocunque*, & ubi est vox *quandoque*, aptè poteris substituere *Quandocumque*. Hor. in Arte; *Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus*, id est, quandocumque dormitat; idem Ode. 1. & 2. l. 4. Carm. Colum. in fine operis; *Quandoque arabitur*; id est, quotiescunque. Pers. Satyr. 4. *Qui, quandoque jugum pertusa ad compita figet*, cæt. *Ingemit*. Cic. in Somnio, apud Macrob. secundo somnii cap. 11. *Ita quandoque, quum ab eadem parte Sol, eodemque tempore iterum defecerit, expletum annum habeto.* In vulgatis Ciceronis operibus, legitur; *quandocumque*, quam lectionem Macrobii tuetur Aldus Manutius Pauli F. plures ex Pandectis locos adducens in confirmationem. Sueton. Julio; *Tabula ænea in monumento inventa est, conscripta literis, verbisque Græcis in hanc sententiam; quandoque ossa Capys detecta essent, fore, ut Julo prognatus manu consanguineorum necaretur.* Itaque, *Quandoque*, sæpius duas orationes separatas postulat, ut vox *Quandocumque*; sed aliquando utraque vox cum una oratione reperietur, dum tamen * futurum aliquod tempus, & veluti quandam conditionem designet. Horat. *Garrulus hunc quando consumet cumque*, id est, quandocumque. Hisp. *algundia*. Juven. Satyr. 5. *Pul-*

Quandoque de futuro, pro aliquando.

* *Futurum aliquod tempus*] Sic quidem & Plinius Paneg. 10. *Ut quandoque inter posteros quæreretur, an illud jam Deus fecisset.* & cap. 28. *Ex his aliquando nascentur, quibus alimentis opus non sit.* Sed & cum Præteriti Temporis verbo, & ut Præteritum designet. Liv. IX. 10. *Quandoque heice homines injussu P. R. Quiritium fœdus ictum iri spoponderunt, atque ob eam rem noxam nocuerunt, ob eam rem hosce homines vobis dedo.* Ubi simpliciter ponitur pro *Quoniam*. Quin sæpe antiquissimos τὸ *que* addidisse pronomini relativo, & inde derivatis ostendit Gronovius Pater allatis exemplis ad Liv. I. 24.

sandum vertice raso Præbebis quandoque caput, neque dura timebis Flagra pati. Tacit. 1. Annal. *Serviendum esse fœminæ, duobusque insuper adolescentibus, qui Remp. interim premant, quandoque distrahant.* Hisp. *que al presente la oprimam, y despues la dividan:* idem 6. Annal. *Postremo Græcis verbis in hanc sententiam alloquutus; Et tu Galba quandoque degustabis imperium*, id est, quandocumque. Hisp. *algun dia*, aliquando. Apud Ciceronem bis invenitur hæc vocula lib. 6. epist. 20. *Ego me Asturæ diutius arbitror commoraturum, quod ille quandoque veniat:* & 3. Tuscul. non longè à principio; *In eundem cadit ut serviat, ut victum se quandoque esse fateatur:* ubi Lambin. edidit, *aliquando esse se fateatur*, ex fide manusc. Non raro hæc vox in duas partes dividitur, ut, *Quandoque*, pro, *& quando*, ut si dicas; *Quando ego te videbo; quandoque complectar.* Liv. lib. 1. *Inde ordine alii rogabantur, quandoque pars major eorum, qui aderant, in eandem sententiam ibat, bellum erat consensu fieri solitum*, cæt. Hor. Satyr. 6. lib. 2. *O rus, quando ego te aspiciam? quandoque licebit Ducere?* Cic. 2. Div. *Vident ex constantissimo motu Lunæ, quando illa è regione solis facta incurrat in umbram terræ, quandoque eadem Luna subjecta soli*, cæt. Prædictarum autem trium acceptionum exempla quamplurima in Pandectis reperiuntur, in quibus observandis acri judicio est opus: nonnulla tamen ordine adscribam. Primæ autem hæc accipe, l. 2. D. solut. matr. *Dotis actio filiæ non erit ademta, quandoque sui juris filia fuerit facta.* l. si fundus, 13. D. de reb. eor. qui sub tut. *Quandoque domino prædium cum fructibus vindicanti, doli non inutiliter opponitur exceptio.* l. quod pupillæ. D. quando dies leg. ced. *Quod pupillæ legatum est, quandoque nupserit* cæt.

Quandoque, pro, & quando.

Quandoque, pro, quandocumque.

cæt. l. & per jusjurandum 13. D. de acceptil. *Quandoque ei creditum fuerit, tenetur.* lib. 3. tit. 15. Inst. §. 1. & *quandoque nobis non eadem res, sed aliæ ejusdem naturæ, & qualitatis redduntur, inde etiam mutuum appellatum est:* alii legunt, *Quoniam.* Secundæ acceptionis hæc erunt, D. lib. 1. tit. 7. l. 22. de adoptionib. *Cæterum si fidei ejus committat, ut quandoque restituat, non oportet admitti fidei commissum.* l. si fundus 13. D. de rebus eor. *Quandoque domino prædium cum fructibus vendicante, doli non inutiliter opponitur exceptio.* l. continuus 127. §. item qui, D. de verb. *Liberatur qui se daturum spopondit, si quandoque tradit.* Tertiæ acceptionis, l. in substit. 31. D. de vulg. & pupil. *Quæritur quisquis hæres, quandoque fuerit, intelligatur.*

Pro Aliquando.

Pro, & quando.

De Quòd.

Quod, particula prima linguam Latinam post Ciceronis aureum sæculum ausa est deturpare. Hæc Aristotelis, & Platonis dialecticam, & utramque Philosophiam pessimè dilaceravit; hæc juris utriusque disciplinam barbarorum traditionibus, & commentariis excarnificavit, hæc etiam in Sacræ Theologiæ commentarios, & Latinas versiones ita impetum fecit, ut peritissimos alioqui viros in summum barbariæ barathrum detruserit. Quo magis irascor Erasmo Roterodamo, qui, quum in Latinam linguam novum testamentum vertere tentaverit, hanc pestem, quæ linguam Latinam pessum dedit, nescierit, aut non potuerit evitare: sæpè enim repetit, *dico, quòd;* aut, *Dixi vobis, quòd ego sum.* At dices, fidi esse interpretis verbum verbo, ut

Horatius insinuat; reddere. Fateor libentissimè id; & Horatium id sentire assevero; sed idiotismos; & quascumque peculiares cujusvis linguæ proprietates nemo sanus in aliam linguam, verbum ex verbo reddens, rectè transfundet. An ferenda sunt illa, quæ summus Theologus passim in scholis inculcabat; *Hoc argumentum tangit de cuspide in album?* &, *O valeat me Deus?* Quid si velis Hispanè dicerè; *Saltar fuera del coro*, sicut Latinè dicitur, *extra chorum saltare?* ut loquacem satis concionatorem dicentem nuper audivi. Cur non vertimus Græcorum articulos, aut duas negationes, quæ apud illos magis negant? & * cur non dicimus, *utor libris, quibus habeo,* quod Græcis est frequentissimum? Cur genitivos temporis in ablativo convertimus; ut, *Imperante Cæsare?* Particula græca ὅτι, invexit hæc tanta mala, quæ vertentibus Græca Latinè, aut omnino esset omittenda, aut aliter; quam per *quod*, *quia*, *quoniam*, esset explicanda. Nonne vides quàm fœdè Boëtius transtulerit principium secundi Posterorium, dum inquit; *Quærimus autem quatuor, quia, propter quid, si est, & quid est.* nam prima quæstio. quæ Græcis est ὅτι, significat rem ita esse; ut, Solem deficere. Cicero multa transtulit è Græcis, ubi particula ὅτι, passim occurrit, † nusquam tamen apud Ciceronem apparet.

Quo

* *Cur non dicimus*] Sic tamen aliquando etiam Latinos loqui docet ipse infra, ubi agit de Hellenismo.

† *Nusquam tamen apud Ciceronem &c.*] Existimat ergo Sanctius barbare loqui, qui dicant, *Scio quod*, *Dico quod*, *Credo quod*, & similia: ac proinde Auctorum loca, in quibus eæ locutiones occurrant, vel conjecturis vel contortis explicationibus pervertit: nonnulla etiam suspecta habet

bet, tanquam adulterina: immo vero etiam ipsos Senecam, Plinium, & æquales omni in his auctoritate exuit. Interim ipse, quod jure mireris, qui eas locutiones ut barbaros plane tanto studio hic damnat, cavere sibi tamen ab illis in hac eadem dissertatione non potuit, dum in extremo ait. *Adde quod multi illorum Græce scripserunt.* Cujus utique eadem est ratio, ac si Auditorem suum moneret, *Dic insuper, quod multi &c.* In contrariam itaque sententiam abierunt Manutius ad Cicer. Famil. VII. 28. Hen. Stephanus de Latin. falso susp. Vossius de Construct. cap. 20. & 62. Sed maxime Scioppius, qui de his accuratissime egit in Auctario, Mariang. Ep. 6. Quibus accedit etiam Clariss. Auctor Novæ Meth. Ut adeo viderentur jam hæ phrases illuc, unde ejectæ, pedem tulerant, quasi postliminio restitutæ. At vero Vir summus, cujus ego auctoritati in hoc literarum genere quamplurimum sane tribuo. Joh. Fred. Gronovius eas prorsus iterum explosit, atque adeo, ut ad Plaut. Asin. I. 1. 37. *Nunquam magis se traduxisse* dicat *Scioppium, quam eum congestis aut male intellectis Auctorum locis vincere voluit. Scia quod, ut vulgus usurpat, Latine dici, moneatque tyrones, ab hac Barbarie sibi caveant.* Similiter ad Phædr. fab. 83. in Notis Schefferi *aut corrupta, aut aliter* pronunciat *accipienda, quæ in hanc rem congesserit Scioppius.* Quid faciam? durum profecto contra Tanti Viri auctoritatem & tam præcisam sententiam calcitrare. Et tamen, ut verum fatear, prorsus ego quidem cum Scioppio, &c. heic sentiam. Nam nimis certe multa & clara in hanc rem sunt Auctorum loca, quam ut ea omnia vel corrupta esse possint, vel eorum constructio non facile à quovis perspici queat. Præterea justa satis huic locutioni subest ratio, de qua deinceps videbimus. Nunc primum loca ipsa, & ea quidem, quæ apud alios non inveni, memorabimus. Cic. Amic. 2. *Quærunt quidem multi, sed ego respondeo, quod animadverti, te dolorem, quem acceperis amicissimi viri morte, ferre moderate.* Quid clarius & certius? Nam perinde utique est, sive *respondeo quod animadverti*, sive *Dico quod animadverti* scripsisset Cicero. Nec etiam ulla hic corruptelæ suspicio esse potest. Manifestum enim certa ratione hic ita locutum Circeronem, ne Infinitos cumulando & aggregando orationem minus redderet concinnam. Ibid. cap. 17. *Sæpe querebatur, quod homines omnibus in rebus diligentiores essent, ut capras & oves, quos quisque haberet, dicere posset, amicos quot haberet, non posset dicere: & in illis quidem parandis adhibere curam; in amicis eligendis negligentiores esse.* Etiam hic locus valde notabilis, si-

qui-

quidem in eo à τῷ *querebatur* simul dependet *Quod* cum Verbo Finito, & Infinitum dein cum suo Accusativo. Ut adeo hic utriusque eadem sit ratio, & τὸ *Quod* cum Finito manifeste ponatur eodem sensu, quo mox Infinitum. De Senect. cap. 18. *Multa in nostro collegio praclara, sed hoc inprimis, quod ut quisque atate antecellit, ita sententia principatum tenet.* Petron. *Quod verberatus sum nescio.* Phæd. fab. 83. *Scio, quod virtuti non sit credendum tua.* Ubi Gronov. ex conjectura malit *Quam.* Liv. III. 52. *Scituros, quod sine restituta potestate redigi in concordiam res nequeant.* Ubi item legit *quam*, quia MSS. quidam habeant *que*. XL. II. 33. *P. Licinius Cos. eos SCtum recitari jussit, primum quod bellum Senatus Perseo jussisset: deinde quod veteres Centuriones quam plurimum ad id bellum scribi censuisset: Nec ulli qui non major annis quinquaginta esset, vacationem militia esse.* Ubi jam relinquuntur intacta. Manifeste tamen τὸ *Quod* bis poni pro Infinito patet ex eo, quod tertia pars hujus SCti per Infinitum exprimitur. Florus II. 6. 47. *Parva res dictu est, quod illis diebus ager invenit emptorem.* Gell. II. 18. *De Epicteto, quod is quoque servus fuit, recentior est memoria.* Ovid. Pont. I. 8. 26. *queror, ô jucunde sodalis, Accedant nostris sava quod arma malis.* IV. II. 21. *Adde, quod, (atque utinam verum tibi venerit omen) Conjugio felix jam potes esse novo.* IV. 14. 45. *Adde, quod, Illyrica si jam pice nigrior essem, Non mordenda mihi turba fidelis erat.* Non video quomodo hæc aliter explicari queant, ac illa, *Scio quod, Dico quod.* Et tamen in Ovidio metri certe ratio τὸ *Quod* mutari in *Quam* vel *Quum* non patitur. Similia his etiam illa Plauti Merc. III. 4. 10. *Id illi vitium maximum est, quod nimis tardus est.* IV. 2. *Parumne hoc est mala rei, quod amat.* Tum & ista, in quibus *Nisi* præcedit. Captiv. II. 3. 43. *Non nisi quod custodem habeo, liberum me esse arbitor.* h. e. nisi evenisset negotium, quod, hab. cust. Florus I. 22. *Nec minus ille ferociter injuriam armis vindicasset, nisi quod mater jam inferentem signa filium lacrymis suis exarmavit.* h. e. nisi evenisset negotium, quod, &c. Denique & hoc Cœlii Famil. VIII. 14. *Propositum hoc est, de quo sunt dimicaturi, quod Pompejus constituit non pati Cæsarem aliter Consulem fieri, nisi exercitum tradat.* Ubi plane τὸ *Quod* respondet Græcorum ὅτι. Sed exemplorum satis. Alia enim videri etiam possunt apud modo laudatos Viros. Quapropter nunc porro rationem constructionis indagemus. Censet Sanctius, *Vocem Quod nisi relativa sit, locum apud Latinos non habere.* Recipimus sane illud, quia & in illis locutionibus, quas explodit, relativam esse contendimus. Imo vero etiam ipsum ὅτι.

quod

Quo solo argumento barbarè loqui omnes assevero,

quod caussam dedisse huic corruptelæ Linguæ Latinæ queritur Sanctius, nihil esse nisi pronomen relativum etsi ab eo nunc scriptura distinguatur, ostendit accurate Doctiss. ille Auctor Novæ Methodi, quum de Lingua Græca agit, lib. VIII. c. 9. Et quis dubitet esse relativum, quum sæpe pronomen ad quod refertur, tum in Græca, tum in Latina exprimatur, veluti fit in primo illo Ciceronis loco. *Sed ego id respondeo, quod animadverti.* h. e. respondeo id negotium, juxta quod negotium animadverti. Hæc enim est constructionis & ellipseos in his ratio. Statuendum enim hic esse supplementum vocabuli, ad quod referatur pronomen relativum, patet ex eo, quod, ut dixi sæpe præmittitur expressum pronomen, cui utique subintelligi debet substantivum *negotium*. Jam in ipso ὅτι, seu *quod* subaudiendam esse præpositionem κατὰ vel διὰ, h. e. *ad juxta*, manifestissimum ex eo, quod sæpe pro solo ὅτι cum habet speciem conjunctionis legetur καθότι, διότι, id quod jam observarunt Lexicographi, & ex sacris quoque scriptoribus ostendit N. M. Auctor. Quando ergo dicitur, *id illi vitium maximum est, quod nimis tardus est*, construe & supple. id vitium, juxta quod vitium, καθότι, nimis tardus est, est illi maximum. *Parumne hoc est malæ rei, quod amat?* Supple, estne hoc negotium, juxta quod negotium ille amat? h. e. quod negotium in illius amore consistit: negotium parum malæ rei? Sic ergo etiam, *scio jam, quod filius meus amet*, & reliqua exponenda sunt ac supplenda eodem modo. Denique *scio quam*, quod præfert Vir summus, & *scio quod* eodem prorsus constructionis ratione dicuntur. Nam illud est, *scio rem, vel rationem, juxta quam amet filius*: hoc, *scio negotium juxta quod amet* &c. Tantummodo usus vulgi fecit aliquod discrimen in significatione, dum illud adhibuit maximè ad transitionem, quæ simul significet intensionem modi, hoc ad eam, quæ significet ipsum rei negotium, sæpe tamen etiam Modum, unde promiscue aliquando ponitur, *Quod* & *Ut*. Sic satis probatas puto has locutiones usu & ratione. Sed tamen vel sic nemini auctor sum iis temere vel passim utendi. Nam elegantia Linguæ Latinæ abhorrere cœpit tandem ab illa longiore circumlocutione, cum posset rem ipsam per Infinitum enunciare, Cujus usus propterea longe longeque est frequentior. Sufficiat demonstrasse, posse tamen & illa adhiberi, ubi occasio non fit aliena, maximè uti vitetur concursus multorum infinitorum.

vero, qui, *Dico quòd*, *Credo quòd*, *sciendum est quòd*, passim blaterant. Lege libellum Ciceronis de Universitate, qui integer ex Platonis Timæo versus est, nusquam invenies, *Quòd*, quum tam sæpè ibi occurrat particula ὅτι. Quid igitur, dices, facit Cicero? Audi Æschili versionem à Cicerone tertio Tuscul.

> Οὔκοῦν Προμηθεῦ τοῦτο γινώσκεις, ὅτι
> Ὀργῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι.

> *Atqui Prometheu te hoc tenere existimo,*
> *Mederi posse rationem iracundiæ.*

Erasmus, aut Laur. Valla dixissent; *Igitur ô Prometheu hoc scias*, *quod iræ infirmitatis sunt medici rationes*, vel *sermones*. Possem innumera tibi recensere Ciceronis exempla, versa ex Platone, Demosthene, Aristotele, Xenophonte, & aliis tum philosophis, tum poëtis; sed tute ipse hoc melius episcaberis, si puræ Latinitatis cura te tangit. Quo posito, fœdissimam calumniam Ciceroni objectam contundemus! Antonius Majoragius gloriosè, ut sibi videtur, de Cicerone triumphat, dum in suis Antiparadoxis, quæ contra Ciceronis Paradoxa effutiit, ignarum philosophiæ, atque totius dialectices expertem Ciceronem demonstrare conatur. At quibus argumentis! quia tota Ciceronis, ut ille credit, disputatio, ab ipsis paradoxorum titulis longè dissentit: nam in quarto paradoxo, cujus Titulus sic habet; ὅτι πάντες οἱ μωροὶ μαίνονται, nullum argumentum adduci contendit, quod propositam quæstionem possit comprobare. Sed Majoragius non vidit, Lemmata illa ab imperitis Grammaticis esse præfixa. An Cicero tam putide

Majoragii stultitia.

de reddidisset Latinè; *Quod solus sapiens dives sit*; & *Quod omnes stulti insaniant.* insanior profectò, qui tales titulos præfixit. Quartum illud paradoxon, si titulus esset præfigendus, hoc sonat; ὅτι πάντες οἱ σοφοὶ πολῖται, καὶ πάντες οἱ μωροὶ φεύγοντες, id est, *omnes sapientes esse cives*, & *omnes stultos exules*. Sed, ut de hujusmodi titulis in universum dicamus, quamvis longiori aliquanto, quam solemus, sermone, sic habeto; omnes titulos ad Martialis epigrammata, ad Horatii odas, ,, [itemque in Valerio Max.] non solum esse alienos, sed sæpè ab auctoris sensu alienissimos. Plinio pessimè sunt dispositi. Aldi Manutii, Pauli F. qui nuper in Officia, & Paradoxa commentarios edidit, non possum in illis titulis non accusare oscitantiam, qui tales nugas adscribat Ciceroni. Vox igitur *Quod*, nisi relativa sit, ut ajunt Grammatici, locum apud Latinos non habet. Relatio est in illo Ciceronis; *Quod epistolam conscissam doles, noli laborare:* nam ordo & sensus est; *Noli laborare circa id, quod*, vel ex eo, *quod*, vel *propter id quod*. Sic Martial. *Non miror quod potat aquam tua filia Basse*, id est,, non miror de eo, quod, vel propter id, quod, deest Græcè κατὰ, id est, ob id quod. ,, [nam in talibus, *Quod*, referri ad ,, *Id*, vel hic Plauti locus docet, Capt. act. 3. sc. 4. ,, *Filium tuum quod redimere se ait, id neutiquam* ,, *mihi placet.*] Donat. in Hecyr. act. 1. sc. 3. *Quod me accusas, deest*, inquit, *In eo, ut sit; In eo quod me accusas. An quod*, id est, *propter quod?* Hæc Donatus. Denique Latinè dicitur, *Miror quòd*, barbarè, *dico quòd, audivi quòd, credo quòd.* Sed contra meum hoc præceptum, non solum æmuli, sed amicissimi gravissimos auctores opponunt. Ter. Andr. act. 1. sc. 4. *Audivi Archillis*,

Lemmata, sive tituli in auctoribus, sunt à Grammaticis.

Quod, semper est Nomen Relativum.

quòd jam dudum Lesbiam adduci jubes. Reſpondeo, inique feciſſe Ant. Goveanum, qui dum nimis religiosè verſus Terentii ad normam reducere conatur, Latinitatem perderet. In omnibus antiquis ſic legitur; *Audivi Archillis, jam dudum Lesbiam adduci jubes*, & conſtat verſus, ſi ſic metiare; *Audi - vi Ar* - cæt. Muretus in illo loco auctor eſt, à Goveano additum eſſe, *Quòd* Ex epiſtola 17. ad Brutum citantur hæc: *Dolet mihi, quòd tu non ſtomacharis;* ſed nullo ſenſu. Doctiores ita legunt; *Dolet mihi, tu non ſtomacharis, amantiſſimus tum tuorum omnium, tum Ciceronis:* quaſi dicat, ſi mihi dolet, cur tu ſaltem non ſtomacharis? Eſt & alius locus Ciceronis circa finem lib. primi de officiis, themate, ſed ab his; *Idque hoc argumento confirmari poteſt, quod ſi contigerit ea vita ſapienti*, cæt. * Sed tota periodus fœdè dilacerata eſt, & ſine ſententia, quod miror aut Lambinum, aut Aldum, aut quemquam doctiorum non animadvertiſſe. Totum autem locum ſic lego, & reſtituo; *Id quod hoc argumento confirmari poteſt; ſi contigerit ea vita ſapienti, ut omnium rerum affluentibus copiis ditetur, quamvis omnia, quæ cognitione digna ſint, ſummo otio ſecum ipſe conſideret, & contempletur, tamen ſi ſolitudo tanta ſit, ut hominem videre non poſſit, excedat è vita princeps omnium virtutum neceſſe eſt, illa ſapientia, quam* Σοφίαν *Græci vocant*, &c. Ovid lib. 5. de Triſtibus.

Si quis delicias, laſcivaque carmina quærit,
Præmoneo nunquam ſcripta quod iſta legat.

Ni-

* *Sed tota periodus fœde dilacerata eſt*] Vulgatam tamen tuentur poſtremæ Edd. id quod indicio eſt, hunc locum ſic in MSS. reperiri, & proinde genuinum eſſe, ac recte adhiberi ad probandam phraſin, de qua agitur.

Nihil hoc pentametro vidi putidius, magisque barbarum. Quis enim dicet, *ista*, in hoc sensu? Quis, *præmoneo nunquam quod?* Ejusdem farinæ est cum illo apud Virgilium; *Quantum omnis mundus gaudet cantante Sileno.* Et vero multa barbara inserta fuisse Catullo, Tibullo, Propertio, & aliis, docet Josephus Scaliger, & alii. Citatur ex Cornelio Gallo in quodam lyrico carmine, cujus initium est, Lilia bella;

Sæva non cernis, quòd ego langueo?

Sed öden illam alicujus inepti esse censet Jul. Scaliger 6. lib. poëtices, quod mihi placet. Solus Plautus uno in loco me male habet; nec Lambini in illo loco explicationem admitto, utpote durissimam: imo mihi placet, ut versiculus, una mutata literula, corrigatur. Locus est in 1. Scen. Asinariæ; *Equidem scio jam filius quòd amet meus istam meretricem è proximo; Philenium.* Ego lego; *Equidem scio jam, filius quem amet meus.* Quom, vel qom, pro *quum* sæpè utitur Plaut. & Lambinus in 1. Amphit. scena, In illo; *Agite pugni, jamdiu est, quod ventri victum non datis:* quum, inquit, edendum curavi, * nam, *Quod*, ferri non potest.

* *Nam, quod, ferri non potest.*] Sic tamen sæpe loquuntur veteres, & sicuti in superioribus intelligitur. *Negotium*, sic in his *Tempus*, hoc sensu, jam diu est Tempus illud, ad quod tempus non datis. h. e. diutino jam tempore non datis. Sic autem loquutos veteres patet ex. Plaut. Trin. *II.* 4. *Minus XV. dies sunt, quod pro hisce ædibus Minas XL. accepisti.* Ter. Ad. *III.* 2. 1. *Nunc illud est, quod si omnes omnia sua consilia conferant, atque huic malo salutem quærant, auxilii nihil adferant.* Cic. Famil. VI. 2. *Non est pro malis temporum, quod moleste id feras.* VII. 13. *Neque est;*

Alia multa mihi solent objici, sed ea vel malè intellecta, vel ab auctoribus non valde Latinis depromta. Primi generis sunt illa Horatii Satyr. 2. libro 2.

Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
Illis nullus erat, sed credo hac mente, quod hostes
Tardius adveniens vitiatum commodius, quam
Integrum edax dominus consumeret.

Hîc non dicit Horatius, *Credo quòd*, sed *hac mente laudabant, quòd*: nam verbum, *Credo*, parenthesi debet includi, quasi dicat, ut credo. Lambinus sic exponit; rancentem aprum antiqui laudabant, non quod odoratu carerent, sed quod existimarent, cæt. Ex Virgilio citatur; *Dicite Æneæ, quòd*: sed pessime intelligitur;

Æneid. 11.

Vadite, & hæc memores Regi mandata referte,
Quod vitam moror invisam Palante perempto,
Dextera causa tua est:

Dextera tua est in causa, quod non moriar. Thomas Linacer, alioqui doctissimus, supinè confirmat, Latinè dici, *Dico quod, assero quod*, lib. 5. circa finem. & lib. 6. cap. de conjunctionum ellipsi; *Adhibetur tamen sæpissimè*, inquit, *eadem conjunctio, Quod* Martial. *Hoc scio, quòd scribit nulla puella tibi.* Horat.

Si

est, quod pertimescas. Et sic alibi passim. Immo & hic pro *Quod* ponitur aliquando infinitum. Petronius. *Nunc eas à terra submittere cornua fronte.* Virg. *Si mihi susceptum fuerit decurrere munus.*

Si tibi nulla sitim leniret copia lymphæ,
Narrares medicis quòd quanto plura parasti,
Tanto plura cupis.

Senec. in natur. quæst. *Miramur, quòd accessionem fluminum maria non sentiant; æquè mirandum est, quòd detrimentum exeuntium terra non sentit:* item; *Nos putamus, quòd quia nubes collisæ sunt, ideo fulmina imittunt.* Plinius ad Servianum; *Gaudeo, & gratulor, quod Fusco Salinatori filiam tuam destinasti.* Auct. in Sallust. *Credo quod non omnes tui similes incolumes in urbem venissent.* Hactenus Linacer. Nunc sex adductis testimoniis ordine respondebo. Primum est Martial. lib. 11. Epigram. 65. sic;

Nescio tam multis quid scribas Fauste puellis,
Hoc scio quòd scribat nulla puella tibi.

τὸ quod relativum est, quasi dicat; Tu multa scribis puellis, quum sis prædico, ut videlicet te ostendas puellarum amatorem; sed * ego scio quid sit, propter quod nulla tibi rescribit; quia pueros amas. Secundum est Horatii epist. 2. libro 2.

Si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ,
Narrares medicis: quod quanto plura parasti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?

† Vides oscitantiam Linacri, qui non intel-

 lecta

* *Ego scio quid sit*] Hunc sensum expressit Martialis Versu Hexametro per *quod*. At hîc, ubi *quod* adhibet. aliud quid proinde notare voluit. Nempe simpliciter, rem ipsam, nullam puellam ei scribere, quod abunde erat causæ, quare hæsitare se diceret Martialis, quid tam multis puellis scribat Faustus.

† *Vides oscitantiam Linacri*] Nullam ego hic oscientiam Li-

lecta Horatii sententia, pessimè loquutum poëtam asserebat. Latinum non est; *Fateor quòd verum dicis*. At dicitur Latinè; *Quod verum dicis irascor*: nam hîc relatio est, ibi nulla. Tertius locus Senecæ nihil contra nostram doctrinam; nam τὸ *quòd*, bis positum, nomen est, & deest præpositio κατὰ, vel διὰ, ut sit διὰ τὶ? Quartus etiam Senecæ, glossema puto: nam Senecæ de fulminibus alia sententia est. Habes hunc locum lib. 2. cap. 32. natur. quæst. Si tamen Senecæ verba esse contendas, contendam ego quoque, non fore difficile comprobare, non purè loquutum ibi Senecam. Quintus locus Plinii eleganter dicitur. Sextus locus Ciceronis barbarus omnino est, miror-que non solum Linacrum, sed & Quinctilianum, & Vallam, & cæteros, qui has putidas, & barbaras oratiunculas, (quæ nomine Sallustii, & Ciceronis circumferuntur) non viderint ab aliquo sciolo, & barbaro esse compositas. Hoc satis indicarunt Pet. Victor. & Sebastian. Corradus in sua Quæstura, & alii. Quo exemplo monemur, ut ad secundi generis testimonia transeamus. Si Senecæ contra nos adferantur testimonia in hujusmodi negotio, quid negotii erit respondere, Senecæ Latinitatem multis partibus claudicare? Plinius epist. 11. lib. 2. dixit; *Adnotatum est experimentis, quod favor, & misericordia acres, & vehementes primos impetus habent*. Sed pro me respondebit Polit. in 1. epist. *Optaret*, inquit, *alius ut oratorem Pli-*

Ciceronis, & Sallustii mutuæ orationes sunt adulterinæ.

Seneca non optimus Latinitatis auctor.

Multum eo deteriores duo Plinii.

Linacri deprehendere queo, sed summam sane Sanctii. Manifeste utique Horatius utitur hac locutione. *Fateor, quod verum dicis* seu *fateor, quod plura cupio*. Nusquam in hocce loco τὸ *Irascor*. Reliqua loca Linacri asserere nihil attinet, quandoquidem Senecæ, Plinii &c. auctoritatem in his defugit Sanctius. Quam recte, viderit ipse

Plinium saperem, quod hujus & maturitas, & disciplina laudatur: Ego contra totum illud aspernari me dicam Plinii sæculum. Audeamus igitur jam ridere Laurentii Vallæ præceptionem lib. 2. cap. 17. *Verbis;* inquit, *opinionis, & scientiæ damus indicativum, cum quod;* Opinor, quod pater aut mortuus est, aut graviter ægrotat: Et eodem lib. cap. 20. *Volo quod scribas, non autem quod scribis.* Egregium vides dicendi magistrum. Sed aliquid dicendum est de Latinitate Digestorum, quorum auctores omnium judicio Ciceroni æquiparantur. Lib. 1. tit. 6. l. 1. de jure personarum; *alia divisio sequitur, quod quædam personæ sunt sui juris, quædam alieno juri subjectæ:* & eodem lib. tit. 30. l. 1. *Hujus rei fortissimum argumentum est, quod lege Julia de vi nominatim cavetur:* & lib. 15. l. 30. *Sciendum est generaliter, quod, si quis scripserit fidejussisse, videri omnia solemniter acta.* Ad hæc & alia multa, quæ possunt objici ex Pandectis, respondeo; primum, vocem illam *Quod*, in Plantini Pandectis inter has [] virgulas signari; & Taurellum præfatione admonere, quidquid inter ea signa contineatur, neque in Pandectis Florentinis, neque in aliis inveniri, sed à recentioribus additum. Deinde certius, & melius respondebo, non tanti mihi esse istorum judicium, qui Jurisconsultorum dictionem cum Ciceroniana comparant. Ubi tu obsecro in Pandectis tot flosculos, tot figuras verborum, & sententiarum, tot tropos, periodos, cola, commata, & illustria lumina ostendes? Imo vero si jurisperiti his dicendi generibus uterentur, dicerem illos nescisse leges conscribere. adde quod multi illorum Græcè scripserunt. ac demum sæculum illud Justiniani Latinam lin-

Valla Solœcismi doctor.

Pandectarum Juris Latinitas.

linguam non poliebat. Multa in Pandectis invenio, quæ Latinis auribus non placerent; sit exempli gratia titulus 11. lib. 1. ubi multa, quæ à genuina Latinitate abhorreant, inveniuntur. Satis superque Juris scriptoribus gloriæ tribuemus, si inter sui seculi homines eos dicamus præstantissimos.

De Quidem.

Quidem particula, male accepta est à Grammaticis, & aliis aliarum rerum actoribus. Qui se putant Latinè loqui, sæpe librorum capita sic distinguunt; *Quod vera sit sententia Ciceronis; quod nulla sit verba neutra:* sic etiam videas in principio librorum; *Libri de Dialectica longè quidem utilissimi.* Non video post antiquam illam venerandam vetustatem, qui aptè, & suo loco hac particula *Quidem*, utatur: * nam Latinè non dices; *Præceptor quidem tuus est*

* *Nam Latine non dices*] Haud scio, quid sibi velit omnis hæc disputatio contra usum particulæ *quidem*, sine subsequente adversativa; cum loca quamplurima ex Cicerone & optimis auctoribus in promptu habeam, in quibus absolute ponitur post omnis generis vocabula. Quidni ergo recte dicatur, *Præceptor quidem tuus est Doctissimus?* Quum Cic. Famil. IV. 3. *Servius quidem tuus in ingenuis artibus ita versatur, ut excellat.* VI. 6. *quod me quotidie Cæsar magis amplectitur, familiares quidem ejus, sicut neminem.* Petron. *Eudoxus quidem in cacumine excelsissimi montis consenuit.* Idem. *Miserere, quemadmodum quidem solet.* Et. *Nam sine causa quidem spiritum impendere, nec vos quidem existimo velle.* Porro quidni momentum aliquod addat affirmationi? Quum id faciat in negatione, unde τῷ *Ne* sæpissime junctum reperitur, ad vehementius negandum. Quin & in affirmatione passim sine ulla adversativa occurrit cum particulis *si*, *quando*: adeo ut propter frequentem hunc usum hodie quasi coaluisse cum iis credatur; sicuti revera coaluit cum *Ego* vel *Et* in *Equidem.* Quod

est doctissimus. At dices eleganter; *Præceptor quidem tuus est doctissimus, sed ignavus, at ignavus, tamen ignavus.* Elegantem hujus voculæ usum multis Ciceronianis exemplis explicabo, plura, qui volet, facile inveniet. Cic. 5. de Finib. *Tantam vim virtutis, tantamque auctoritatem honestatis, ut reliqua, non illa quidem nulla, sed ita parva sit, ut nulla esse videatur:* ibid. *Illa enim, quæ sunt à nobis bona corporis numerata, complent ea quidem beatissimam vitam, sed ita, ut sine illis possit beata vita existere:* ibid. *Quum autem progrediens confirmatur animus, cognoscit ille quidem naturæ vim, sed ita ut progredi possit longius:* idem 1. Offic. *Altera est res, ut quum ita sis affectus animo, ut supra dixi, res geras, magnas illas quidem, & maximè utiles, sed ut vehementer arduas plenasque laborum:* De universitate; *Ita totum animal movebatur, illud quidem, sed immoderate, & fortuito:* De amicitia;

Quod omnium consensu affirmationem aliquam significat. Unde autem hanc significationem habere queat, nisi ex simplice *quidem*? Imo ne de hujus certo in affirmationibus usu atque Emphasi dubitemus, sæpissime occurrit junctum cum aliis affirmandi particulis, quæ ita per Pleonasmum secum invicem significationem suam communicant. Cic. Fam. I. 5. *Et Catoni quidem profecto resistimus.* Ep. 8. *sunt quidem certe in amicorum nostrorum potestate.* Ubi vide Manutium. X V I. 22. *Spero ex tuis literis tibi melius esse, cupio quidem certe.* Plura vide ab ipso Sanctio allata paucis pagellis post. Denique quidni sine adversativa poni queat, quum sæpe ipsa vim habeat adversandi, vel ex contrario aliquid affirmandi. Cic. pro Marc. 9. *Sed nisi hæc urbs stabilita tuis sit consiliis, vagabitur modo nomen tuum longe lateque, sedem quidem stabilem, domiciliumque certum non habebit.* Ubi manifeste ponitur vel pro *Autem*, vel pro *Certe.* Sic. Fam. 1. 7. *Cui quidem literæ tuæ perjucundæ fuerunt, mihi quidem humanitas tua admirabilis visa.* h. e. *Vero*, vel *Certe*; Nep. Con. 2. *Hanc adversus Pharnabazus habitus, Imperator, re quidem vera exercitui præfuit Conon,* h. e. re autem vera. Similiter Hann. cap. 2.

citia; *Qui negligendi quidem non sunt, sed alio quodam modo colendi:* ibid. *Novitates autem si spem afferunt, non sunt illæ quidem repudiandæ; vetustas tamen suo loco conservanda est.* Quum hæc, & alia hujusmodi discipulis indicarem, quædam mihi objecta sunt, quæ aliter se habere videntur: sed ea, ne alios fallant, huic disceptationi inseram, & locos integros apponam, ut intelligas, à longe petendam adversantem particulam, quæ voculæ *Quidem* debeat respondere. Cicero 1. de Orat. *Si quis est qui hæc putet arte accipi posse, quod falsum est: præclare enim se res habeat, si hæc accendi, ac commoveri arte possint; inseri quidem, & donari ab arte non possunt omnia: sunt enim illa dona naturæ: quid de illis dicet, quæ certè cum ipso homine nascuntur, linguæ solutio, vocis sonus, litera, vires, conformatio quædam, & figura totius oris, & corporis? Neque hoc ita dico, ut ars aliquid limare non possit: neque enim ignoro, & quæ bona sint, fieri meliora posse doctrina, & quæ non optima, aliquo modo acui tamen, & corrigi posse;* quasi dicat, inseri quidem hæc arte non possunt: idem lib. 7. epist. 24. *Amoris quidem tui, quo quo me verti, vestigia: vel proxime de Tigellio: sensi enim ex literis tuis valdè te laborasse. Amo igitur voluntatem, sed pauca de re:* quasi dicat; amor quidem tuus notus est, sed de re ipsa pauca dicam: idem lib. 2. epist. 3. *Meam quidem sententiam aut scribam ad te postea pluribus, aut, ne ad eam meditare, imparatum te offendam, coramque contra istam rationem, meam dicam; ut aut te in meam sententiam adducam, aut certè testatum apud animum tuum relinquam quid senserim, ut, si quando, quod nolim, displicere tibi tuum consilium cæperit, possis meum recordari: brevi tamen sic habeto.* Horatius libro 2. epist. 1.

Mul-

Multa quidem nobis facimus mala sæpè poëtæ,
Ut vineta egomet cædam mea, quum tibi librum
Sollicito damus, aut fesso; quum lædimur, unum
Si quis amicorum est ausus reprehendere versum;
Quum loca jam recitata revolvimus irrevocati;
Quum lamentamur non apparere labores
Nostros, & tenui deducta poëmata filo;
Quum speramus eo rem venturam, ut simulatque
Carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
Arcessas, & egere vetes, & scribere cogas.
Sed tamen est operæ pretium cognoscere quales,
Æditous habeat virtus.

Virgil. 4. Georg. de Eurydice;

Illa quidem dum te fugeret per flumina præceps,
Immanem ante pedes hydrum moritura puella,
Servantem ripas alta non vidit in herba.
At Chorus æqualis Dryadum.

Sed objiciet aliquis illa Ciceronis, & aliorum. Cicero; *Et æthera quidem ipsum, sive cœlum appellare libet.* Virgilius; *Ac me tunc quidem* & alia innumera, ubi particula respondens non invenitur. Respondeo, esse divisas per Tmesin duas voculas, ut, *æthera quidem,* pro, *& quidem,* sive *equidem:* & *nos quidem*, pro *equidem* nos, & sic in aliis multis. Adhuc video esse, qui objiciant, sine ulla responsione, aut compositione inveniri particulam *Quidem*: nam Latinè dicitur, *qui quidem, hanc quidem, illa quidem,* sine ullo addito. Respondeo, post *Quis, Quæ, Quod, Hic, Ille,* rectè apponi *quidem,* sine adversante; ut, *quæ quidem, ille quidem.* Sed si contendas, aliquid significare, dicam contra Grammaticos, neque hic, nec alibi hanc par-

ticulam *Quidem*, affirmationem significare, ut ipsi putant; semper enim fere est quod *saltem*, Hispanè, *Alomenos; Una per una; Alo que puedo juzgar*. Ut si quis roget ita: *Venitne huc Petrus?* responde, *Minime*, *quod quidem viderim*. Terentius Phorm. *mihi paratæ lites*, *quid mea*, *illa quidem nostra erit*. Ex Terentio, & Cicerone aliqua mihi objiciuntur; sed loci corrupti sunt. Terent. Adelph. *Occidunt me quidem*, *dum nimis sanctas nuptias studentfacere; in apparando totum consumunt diem*. Sed aliter legendum locum esse, jam multi viderunt. Sic; *Occidunt me*, *qui dum nimis sanctas nuptias student facere*, cæt. Cicero de Senectute; *Ille autem Capione*, & *Philippo iterum consulibus*, *mortuus est*, *quum ego quidem*, *quinque* & *sexaginta annos natus*, *legem Toconiam suasissem*. Dictio *Quidem*, inquit Lambinus, *abest ab omnibus veteribus libris*. Cicero lib. 1. de divinat. in calce: *Quumque animi hominum semper fuerint*, *futurique sint*, *cur ii quidem*, *quid ex quoque evenerit*, *perspicere non possint*. Lamb. legit; *Cur ii quid ex quoque*, cæt. Objicitur & illud, quod passim in epistolis Ciceronis legitur; *Si vales bene est*, *ego quidem valeo*. Sed error Grammaticorum est pudendus, qui has notas nescierunt interpretari. S. V. B. E. E. Q. V; id est. *Si vales bene est*, *ego quoque valeo*. Nec desunt qui sic interpretentur: nam lib. 10. epist. 34. & lib. 12. epist. 15. *Si valetis*, *liberique vestri valent*, *bene est*; *ego quoque valeo*. Cicero Paradox. 5. *Qui legibus quidem non propter metum parent*. Alii melius; *Qui ne legibus quidem propter*, cæt. Paradox. 6. *Hæc quidem utrum abundantis an egentis signa sint?* Lambin. & alii legunt; *Hæc utrum abundantis*, cæt. Aliquando tamen (ne quid dissimulem) nulla est parti-

cula

cula quæ adversans respondeat ; sed si oculatè perspicias, aliquo modo præcessit. Cicero lib. 15. epist. *Fateor ea me studiose sequutum, ex quibus mira gloria nasci possit : ipsam quidem gloriam per se nunquam putavi expetendam* ; quasi dicat, gloriam quidem nunquam expetivi, sed ea, ex quibus gloria nascitur: idem lib. 12. epist. 19. *Sed hoc ex re, & tempore constitues ; mihi quidem usque curæ erit quid agas, dum quid egeris sciero.* Proprietas & elegantia Latini sermonis ignoratur, si particularum differentia, & vis ignoretur. Sed Laurentius dum hæc scrutatur, miras tenebras offudit.

Si adverteret Laurentius, multas particulas, inter quas assignat differentias, conjunctè legi, desineret fortasse has tricas. Adverte igitur has particulas conjungi simul inter se : *Etsi quamvis licet : Ergo igitur : Posthoc dein : Deinde postea : Mox deinde : Tandem denique : Quia enim : Quidem certè : Extemplo simul ; En ecce.* Item alia fortasse.

Etsi quamvis. Cicero Attic. 26. epist. 7. *Etsi quamvis non fueris suasor, & impulsor profectionis meæ, approbator certè fuisti.*

Quamvis licet. Cic. lib. 3. leg. *At duo Gracchi fuerunt, & præter eos, quamvis enumeres multos licet, quum deni crearentur, nonnullos in omni memoria reperies perniciosos Tribunos.* Laurentius Valla libro 2. cap. 21. *Quamvis licet reclament Grammatici, non dubitabo*, cæt.

Ergo igitur. Ridendi sunt Grammatici, qui inter *Ergo*, & *Igitur* miras constituunt differentiam. Ego dico, *Ergo*, esse sextum casum, ab Græco ἔργον, id est, *opus*, vel *res*, quasi dicas, *Re vera.* Particula *Igitur*, * propriè significat *Deinde.* Hi-

* *Proprie significat deinde*] Sed & respondet aliquando

Hispanè, *en consequentia, tras esto.* Plaut. Amphit. *Sese igitur summa vi, virisque eorum oppidum expugnassere:* idem Epid. *Sed qui perspicere possent cor sapientiæ, igitur perspicere ut possint credis copiam:* ibid. *Quid tibi negotii est meæ domi igitur?* Qua etiam forma dixit Terent. Adelph. *An non hæc tibi justa videntur postea?* Sed Apulejus, purissimus Latinæ linguæ scriptor, has particulas solet sæpissime copulare. Lib. 2. Asini; *Ergo igitur Fotis erat adeunda:* ibid. *Ergo igitur senex ille:* idem lib. 3. *Ergo igitur jam & ipse possum:* & lib. 4. in princip. *Ergo igitur quum in isto cogitationis salo fluctuarem:* & lib. 5. *Ergo igitur si posthac pessimæ illæ lamiæ:* & lib. 7. *Ergo igitur si perdideritis in asino virginem:* ibidem paulò post legitur vox *Ergo*, sola; *Totis ergo prolatis, erutisque rebus:* sed rursus paulò post; *Ergo igitur ancipiti malo laborabam:* & lib. 9. *Ergo igitur summo pavore perculsum Myrmecem:* ibid. *Ergo igitur Græcè subjiciens miles:* & lib. 10. in calce; *Ergo igitur non de pudore jam, sed de salute ipsa sollicitus:* & lib. 11. *Ergo igitur imperiis istis meis:* ibid. *Ergo igitur me quoque oportere:* ibid. *Ergo igitur cunctis affatim præparatis.* Vide Festum; Igitur.

Post deinde. D. de orig. Juris. l. 2. *Post hoc deinde autorum successione dicemus:* ibid. *Post aliquot deinde annos:* ibid. *Post deinde.*

Deinde postea. * *Deinde postea.* Plaut. Menech. & Cic. pro Mi-

do τῷ *Quum.* Pl. Cas. *II* 2 40. *Quum otium mihi erit, igitur tecum loquar.* Neque vero Apulejus modo, sed & Plautus, & maxime Poetæ sæpe dixerunt *Ergo igitur* conjunctim. Et sic *Itaque ergo.* Liv. *I.* 21. *Igitur deinde.* Pl. Sticho I. 2. 29. *Igitur tum.* Most. I. 2. 51. *Igitur tum demum.* Amph. *I.* 2. 11. *Igitur demum.* Most. *II.* 1. 33. & alibi.

* *Deinde postea*] Sic & Livius. XLI. 24. Val. Max. IX. 1. ext.

Milon. *Deinde postea se gladio percussum esse ab uno de illis.*

Tibul. lib. 1. eleg. *Et simulat transire domum, mox deinde recurrit.* ***Mox deinde.***

,, [Varro 5. de ling. Lat. *Censores inter se sor-* ***Post tum.***
,, *tiuntur, uter lustrum faciat; post tum conventio-*
,, *nem, qui lustrum conditurus est.* Ita legitur in
,, veteri codice.] •

Apul. lib. 3. asin. in fine; *Tandem denique reversus ad sensum praesentium, arrepta manu Fotidis:* ***Tandem denique.*** idem lib. 10. *Tandem denique rupta verecundia, sic alter alterum compellat:* idem lib. 4. *Tandem itaque asinali verecundia ductus.* ***Tandem itaque.***

,, [Plaut. Pers. act. 4. sc. 9. *Ego faciam te quo-* ***Quoque etiam.***
,, *que etiam ipsum ut lamenteris.*]

Terent. Phorm. *Quia enim in illis fructus est:* ***Quia enim.*** idem Milite; *Quia enim loquitur laute:* idem Hecyr. *Quia enim qui eos gubernat animus.* Plaut. Epid. *Quia enim mulierem illam:* idem Amph. *Quia enim sero advenimus.*

Terent. Andr. *Mea * quidem herclè certè in dubio est vita:* ***Quidem certè.*** idem Phorm. *Nam tua quidem herclè certè vita haec expetenda.* Cic. Lentulo; *Illud quidem certe nostrum consilium jure laudandum est:* & lib. 2. ad Q. Frat. *Agebatur quidem certe nihil:* idem pro Quint. *Qui ut summa haberem caetera, temporis quidem certè vix satis habui.*

Terent. Heaut. *Quippe quia magnarum saepè id remedium aegritudinum est.* ***Quippe quia.***

Vir-

ext. 5. Gell. XV. 22. & XVII. ult. Similiter *inde deinceps.* Liv I. 44. *Tum deinde.* II. 8. *Mox deinde* XXXIV. 9

* *Quidem hercle certe*] Sic. Pl. Anph. I. 1. *edepol profecto.* Aulul. II. 2. 38. *Certe edepol equidem* Cas. I. 55. *Quidem pol certe* Curc. I. 3. 5. *verum hercle vero.* Most. III. 5. 58. *Hercle ne.* Similiter aliae quoque particulae, *sed vero, sed verum, sed autem, namque enim, quoque etiam, ubi quando* &c.

Quia nam? Virgilius; *Cœlicolæ magni, * quia nam sententia vobis versa retro?* idem; *Heu quia nam tanti cinxerunt æthera nimbi?* Plaut. Trucul. *Quia nam arbitrare?*

Nam cur, Plaut. Curcul. *Nam cur me miseram verberas?* Sed hic potest esse anastrophe, ut in illo Virgilii Georg. 4. *Nam quis te juvenum confidentissime nostras Jussit adire domos?*

Extemplo simul. Livius lib. 34. *Extemplo simul pares esse cœperint, superiores erunt.*

En ecce. Apul. lib. 1. Metam. *En ecce præfamur veniam:* & lib. 11. *En ecce pristinis ærumnis absolutus Lucius, de sua fortuna triumphat.*

Olim quondam. Terent. Eunuch. *Olim isti fuit generi quondam quæstus apud sæculum prius.*

Ideo. *Ideo*, conjunctionem vocant; ego duo nomina voco, quorum cuilibet substantivum, & præpositio deest. Cic. *Nec ideo est Gaditanorum causa deterior.* Syntaxis est, nec ob id negotium † in eo negotio est causa deterior.

Adeo. *Adeo*, duas partes facit Festus: ejus verba sunt; *Adeo, duas habet significationes; nam quum prima acuta effertur, idem significat*, *quod* accedo; *ut quum dicimus*, Adeo prætorem; *quum autem secunda*, * *id est quod* usque eo. *Non quidem secundum*

* *Quia nam sententia &c.*] In τῷ *quia nam* eandem habet vim & rationem τῷ *Nam*, quam habet in *quisnam*, h. e. vim interrogandi.

† *In eo negotio*] Potius sic construxerim, *Nec id negotium, causa Gaditanorum, est deterior ob ea negotia.* Certe eô ejusdem est naturæ in hoc composito, cujus est in *adeo*, & cujus est ipsum simplex, quod Auctor mox pro accusativo plurali haberi vult.

* *Id est, quod &c.*] Scripsit Festus, *idem est, quod.* Porto *quo* non ortum est ex *quæ* sed ex *qua*, quod utique est idem. Nam A, non Æ, mutatur in O, idque more Aco-

dum rationem: quia Ad *præpositio, accusativis accommodata est; sed vetusta quadam loquendi consuetudine.* Hæc Festus. His tu adde, *Quo, eo, illo*, cæt. ut, *Quo tendis? Eo tendit oratio.* Ter. *Quum illo advenio*, id est, ad quæ tendis? vel quæ ad? vel quousque? quasi sit, ad quæ loca usque? nam mihi sunt accusativi plurales; ut, *quosque*, id est, ad quæ; ut sit, accusativo *quos, quas, quæ*, vel *quo; Eos, eas, ea*, vel *eo*, ut *duo*, & *ambo.* sic *quocirca*, id est, circa quæ, ,, [*quoad* ,, id est, ad quæ, supple, loca, tempora, vel ,, negotia.] *Quo, pro Qua; Eo pro Ea; Illo, pro Illa.*

Deinceps non id significat quod Grammatici asserunt, sed quod Hispanis dicitur, *Arreo*, quasi dicas seriatim, ,, [seu consequenter ,, per ordinem:] nam propriè ad seriem spectat, Grecè ἐφεξῆς. Cic. 3. de legibus in princ. *Deinde etiam deinceps posteris prodebatur:* idem 2. divin. *Tum vero ea, quæ Acrostichis dicitur, quum deinceps ex primis versus literis aliquid connectitur, ut in quibusdam Ennianis.* Livius lib. 1. *Ita duo deinceps reges, alius alia via, ille bello, hic pace, civitatem auxerunt.* Hisp. *uno tras otro.* Cic. 2. Nat. *Posse ex iis* (literis) *in terram excussis, annales Ennii, ut deinceps legi possint, effici.* Cæsar 1. Civil. *His perfectis, collocatisque, alias deinceps pari magnitudine rates jungebat.* *Deinceps.*

Protinus, seu *Protenus*, idem enim sunt, id est, *porro tenus.* Hisp. *Adelante, o continuadamente*, id est, quod non sit discretum: differt enim à *Deinceps*, quia illud propriè in di- *Protinus.*

Acolensium. Vide Gronov. ad Liv. IV. 26. Sic *Horreum* à *farre* deducit Festus, & recte sane. Atque ita etiam *Circa* & *circo*, unde *idcirco.* Sic *Valesus*, *Volesus*, & *Volusus*, aliaque.

difcretis cernitur, hoc in continuis. Quod apte fignificavit Virgil. quum de Sicilia loqueretur, quæ olim Italiæ conjuncta fuerat; *Quum protinus*, inquit, *utraque tellus una foret:* idem; *Protenus aërii mellis cœleftia dona Exequar:* idem 1. *Eclog. En ipfe capellas* * *Protenus æger ago.*

LIBER

* *Protenus æger ago*] Sic Scipio apud Gell. IV. 18. *Eamus nunc protenus Jovi O. M. gratulatum.* Cic. Divin. I. 24. *præcepiffe ut pergeret protenus, quid retro atque à tergo fieret, ne laboraret.* Fam. III. 6. *petiit à me, ut Laodiceam protenus irem.* Liv. XXIII. 18. *Quod non ex Cannenfi acie ad urbem Romam protinus duxiffet.*

LIBER QUARTUS.

In Quartum Librum rejecimus illa, quæ subtilioris sunt considerationis, & maximè causas Latini sermonis aperiunt.

De Figuris constructionis.

FIGURÆ Constructionis sunt anomalia, sive inæqualitas partium, quæ fit per Defectum, per Exuperationem, per Discordiam per Inversum ordinem. In Endia seu defectu, Ellipsis, & Zeugma; in Exuperantia, Pleonasmos; in Enallage seu discordia, Syllepsis; in Ordine perturbato, Hyperbaton. Sunt igitur quatuor figuræ: nam Antiptosis, Prolepsis, Synthesis, Appositio, Evocatio, Synecdoche, cæteræ, monstrosi partus sunt Grammaticorum.

De Ellipsi.

ELLIPSIS est defectus dictionis, vel dictionum ad legitimam constructionem; ut, *Paucis te volo; Noctuas Athenas.* Terent. *Egone illam? quæ illum? quæ me? quæ non?* ubi Donatus; *Ellipsis est, & Aposiopesis;* quasi dicat; si ad Grammaticam spectes, Ellipsis est vocum; si verò ad Rhetoricam, Aposiopesis, id est, reticentia & abruptio sermonis.

Doctrinam supplendi esse valde necessariam.

SEd antequam ad hoc præclarum munus accedo, illud videtur refutandum, quod ab istis Latini sermonis imperitis jactari consuevit, nihil esse supplendum: nam si supplendum est; *Ego amo Dei;* & *ego amo Deus*, erunt Latinæ phrases; quia illic deest, *præceptum;* hic autem, *quæ præcepit*. Quibus apte poterit responderi, illos communi sensu carere. Ego illa tantum supplenda præcipio, quæ veneranda illa supplevit antiquitas; aut ea, sine quibus Grammaticæ ratio constare non potest. Nulla linguarum est, quæ in loquendo non amet brevitatem; atque eo festivius quidque dicitur, quo plura relinquuntur intelligenda. *Aliud est*, inquit Fabius, *Latinè, aliud Grammaticè loqui.* Excutiamus unum aut alterum poëtarum versiculum. Virgil. 4. Æneid. *Nec venit in mentem, quorum consederis arvis?* Grammaticus diceret; nec venit tibi, ô Dido, in mentem recordatio illorum hominum, in quorum hominum arvis tu consederis? Terentius Heaut. *Vel me monere hoc, vel percontari puta: Rectum est? ego ut faciam, non? ut deterream.* Grammaticè dicetur; O Menedeme, vel tu puta me monere tibi hoc negotium, vel tu puta me à te hoc negotium percontari: quia si hoc negotium, quod negotium ego abs te rogo, rectum negotium est, ideo te illud ego negotium rogo, ut ego idem negotium faciam; at vero si hoc negotium, quod negotium tu facis, rectum negotium non est, hac quoque de causa illud negotium ego à te rogo, ut ego te ab illo negotio deter-

terream: Quid insulsius, & alsius? Horatius quasi nostras partes agens, & Ellipsin amplectens, dixit lib. 1. Satyr. 10. *Est brevitate opus, ut currat sententia, neu se Impediat verbis lassas onerantibus aures.* In comparativis sæpè multa desiderantur; ut, *Digitorum medius est longior.* Syntaxis est; Ex numero digitorum medius digitus est longior, * quam cæteri digiti sint longi. Horatius; *Si meliora dies, ut vina, poëmata reddit.* Syntaxis; si dies reddit poëmata meliora, quam antea erant bona, ut dies reddit vina meliora, quam antea, &c. Contra nostros Grammatistas sentit Quinctilianus lib. 9. cap. 3. quum inquit; *Quæ per detractionem fiunt figuræ, brevitatis, novitatisque maximè gratia petuntur,* &c. Jam verò quid leporis habebunt tot proverbia, si integra referantur? *Lupus in fabula. Ad fractum canis. Ne sutor ultra crepidam. Posterioribus melioribus, inter cæsa, & porrecta. Manum de tabula;* & mille hujusmodi. Multa etiam Grammaticæ ratio nos cogit intelligere, quæ si apponerentur, latinitatis elegantiam disturbarent, aut sensum dubium facerent; hinc fit, ut præpositiones sæpè supprimantur, & sæpius participium ENS; ut, *Nate, meæ vires, mea magna potentia solus,* supple *ens; Annibal peto pacem,* subaudi *ens;* quæ omnia imperiti ad appositionem, aut evocationem referunt. Alia rursus videmus desiderari, quæ sine vitio suppleri nequeunt, & tamen Grammatica necessitas supplebit; qualia sunt, *tuas spes non curo.; quibus me allicis: tua contemplor ora, quorum aspectu delector: vim mihi intu-*

 li-

* *Quam cæteri digiti* &c.] Immo adhuc amplius requiritur supplementi, ut plena sit constructio. Nempe *præ ea re, vel mensura, ad quam rem cæteri &c.*

listi, cui resistere nequeo: tuam vicem doleo, quæ me excruciat; sustuli duos liberos, unum hic, alterum Salmanticæ. Cic. *Præstantissimum jus est augurum eorum quæ sunt in rep.* idem; *Unum cœlum esset, an innumerabilia.* Curtius; *Mare Ponticum dulcius cæteris.* Pleraque autem subaudiri, quæ apertè dicere non possimus, docet Serv. 2. Georg. in illo; *Tmolus & assurgit quibus, & rex ipse Phanæus*: adducitque ex Sallust. *Sertorio triplices insidiæ positæ erant, prima*, cæt. Vide eundem Servium in illo Virgilii; *Bisque die numerant ambo pecus, alter & hædos.* Liceat jam nobis per Grammaticos, thesauros Ellipseos aperire, sine quibus injuriam facit Latino sermoni, qui se Latinum audet nominare. „ [Asconius „ Pedianus, non Grammaticus solum insignis, „ sed etiam in primis locuples Latini sermonis „ auctor, passim in Cicerone Ellipses notat, „ quidque subaudiendum sit admonet; velut „ in Divin. *Quam illa primarum*, subaudi *par-* „ *tium*: *multum submittere*, subaudi *vocem*, vel „ *gestum*: sic in 2. Verrina; *Qui se omnia mea* „ *causa debere arbitrabantur*: Locutio pro plena „ habetur; sed si quæras, quod integrum est, „ deest *facere*, ut sit; *Omnia facere.* C. *Verrum* „ *Romilia.* Romilia est nomen tribus, ablativi „ casus, ut sit; *ex Romilia.* Sic alibi ait; „ *L. Claudium Palatina*; & 3. Verrina; *Poscunt* „ *majoribus poculis*, poscunt à pincerna, id est, „ petunt, ut subaudiatur *bibere*: ibidem; *Sar-* „ *tis tectisque dominata est* Addidit, *que*, ut esset „ plenum dictum: nam *Sarta tecta dicuntur*: „ & 4. Verr. *A quo mea longissime ratio.* A quo, „ à qua re, à quo negotio, accusationis sci- „ licet: rursum 3. Verr. *Obtigit tibi consularis*, „ subauditur *Provincia*: & 4. Verr. *Duci jussit*,

in

„ in vincula, vel in carcerem, intelligimus:
„ *qui cives Romani erant*, subauditur *dabantur; si*
„ *Siculi essent*, subauditur *rei; tum si eorum legibus*
„ *dari oporteret*, subauditur *judicia*: *qui Siculi*,
„ subauditur, erant judices: *si cives Romani es-*
„ *sent*, subauditur, rei. *Sic Terentius*; *Hic in no-*
„ *xa est: hic ad defendendam causam adest: cum ille*
„ *est, hic præsto est*: *tradunt operas mutuas*. Hæc
„ Ascon. qui in verbis illis Terentii, *cum ille*
„ *est*, supplendum monet, *reus*. Etiam Dona-
„ tus in illud Hecyr. act. 2. sc. 2. *Ego sum ani-*
„ *mo leni natus*, sic annotat.; *hoc non est plenum*:
„ *nam cum dicimus*, sum animo leni, *ellipticôs pro-*
„ *fertur*: & mox scena proxima; *Quod me accu-*
„ *sat nunc vir*, *sum extra noxiam*. ibid Donatus;
„ *Deest*, In eo, *sit*, in eo quod me accusat:
„ & Eunuch. act. 5. sc. 2. *Desinas*: Ibi Dona-
„ tus: *Deest*, Fac, *ut sit*, Fac desinas: & A-
„ delph. act. 3. sc. 2. *Nunc illud est, quod si omnes*
„ *omnia sua consilia conferant, auxilii nihil afferant*:
„ ibid. Donatus; *significat*, nunc tale nego-
„ tium est, nunc tale periculum est.]

Regulæ generales.

Plato in dialogo de Ente asserit, sine nomine & verbo nullam effici posse orationem: multa enim nomina, ut, *leo*, *canis*, *capra*, *nihil indicant*; quemadmodum nec multa verba; ut, *currit*, *ambulat*, *movetur*. Idem docet Arist. 2. Periher. Quare verbum sine supposito nihil significabit.

* *Curritur*, *sedetur*, *statur*, deest, *cursus*, *ses-*

* *Curritur*, *sedetur*, *statur &c.*] Vide quæ notavimus pag. 305. & 318, 319. Ubi ostendimus, hæc tamen ex abu-
si

Nominativus cognatus. *sessio*, *statio*; vel potius, *currere*, *sedere*, *stare*. Sic in omnibus, quæ Grammatici pessimè vocarunt *Impersonalia passivæ vocis*. Vide supra c. 1. l. 3.

Nominativus cognatus. Idem intellige in verbis quæ dicuntur Naturæ; ut, *pluit*, *ningit*, *lucescit*, subaudi, pluvia, nix, lux. Vide cap. 1. lib. 3.

Nominativus cognatus. Idem in illis quinque, *miseret*, *tædet*, *pudet*, *piget*, *pœnitet*. Est enim, teste Prisciano, miseret me tui, * misericordia tenet me tui: & tædet me ciborum, tædium ciborum tædet me. Verba igitur activa sunt, in quibus intelligitur misericordia, tædium, pudor, pigritia, pœna. Vide cap. 3. lib. 2.

† Jam igitur si in passiva intelligitur nomi-

---

su quodam à Veteribus adhibita, tanquam si non essent vere personalia: h. e. sine ullo respectu Nominativi, qui vel per Ellipsin præcedere debeat; & proinde tanquam sola per se sensum aliquem perficientia. Si qua tamen statuenda sit Ellipsis Nominativi, deesse *Negotium*.

* *Misericordia tenet me tui.*] Immo vero sensus est, miseria, vel malum tuum miseret me, seu facit me miserum tui in vicem. Quomodo Terent. *Menedemi vicem miseret me*, scil. calamitas, seu miseria ejus. Nam æque in his potest alienus Nominativus perpetuo intelligi, ac in quibusdam Verbis alienus Accusativus. Veluti quum *Merere* in militia simpliciter dicuntur pro *merere stipendium*, & similia. Vide me pag. 227. At *Tædet me ciborum* explicandum per supplementum τοῦ *Negotium*, quasi dictum esset, *Negotium ciborum tædet me*, plane eâdem Ellipsi, qua dicitur, *Venit in mentem ejus rei*, &c. Vide pag. 117.

† *Jam igitur si &c.*] Cum in passivis Impersonalibus non intelligatur Nominativus Cognatus, uti supra pag. 205. & 318. monuimus, nulla est consequentia, quæ hinc elicitur. Sed & illud ipsum, quod hinc eliciendo ponitur, falsum esse demonstravimus pag. 204 ubi rationem Accusativi Cognati, quando occurrit, per Ellipsin plerumque explicandi, dedimus. Sed & agnoscenda esse in Grammatica arte Verba vere Neutra ad cap. 3. & maxime-

minativus cognatus, illud etiam sequitur, & Priscianus ipse fatetur, ut accusativus cognatus intelligatur in verbis, quæ Grammatistæ vocant *absoluta*, quum mera sint activa; ut, *curro*, *ambulo*, *sedeo*, supple, *cursum*, *ambulationem*, *sessionem*, &c. Sed hic accusativus pleonasmi fugiendi causa non apponitur; sed cum adjectivo necessario adhibetur: ut, *hilarem vitam vivis; bonum certamen certavi*. Itaque omnia verba sunt activa, aut passiva: nam teste Aristotele, omnis motus aut actio est, aut passio, nihil medium est. Vide supra cap. 1. lib. 3. *Accusativus cognatus.*

Porrò nomen verbi cognatum duplex est: nam *lectio*, & *legere*, verbalia sunt, à lego; sicut *amare*, & *amatio* ab amo. Itaque dicimus, *curro cursum*, vel *currere*, & *cursus curritur*, vel *currere curritur*: nam eodem Prisciano teste, infinitum ipsum, *nomen verbi* ab antiquis dicebatur. Itaque *bonum est legere*, & *bona est lectio*, nihil omnino differunt. Idem docet Eustathius primo Iliad. pag. 654.

Quando igitur nomen tibi verbale defuerit, aptissime recurres ad infinitum ipsius verbi, ne cogaris rem agentem ostendere, quæ nihil agat, aut causam sine effectu; nam si Cato vivit, *vitam vivit*, vel *vivere*: & *placet placere*: & *vadit vadere*: *pergit pergere*: & *caret carere*, &c. * Hoc apud Hebræos non esset difficile *Infinitivus cognatus pro nomine.*

 pro-

xime 3. libri III. clarissime docuimus. Infiniti quoque Cognati Ellipsin, quam pene perpetuam in Neutris statuunt Sanctius & Scioppius, refutavimus ad pag. 259.

* *Hoc apud Hebræos &c.*] At in his tum apud Hebræos, tum apud Græcos & Latinos Infinitum plerumque sustinet vicem non Accusativi, sed Ablativi. Cum Hebræi dicunt מות תמות exponendum, non *morieris mortem*, ut

ut מות seu *mori* sit Accusativi loco, in quem tendat proxime vis & significatio activa Verbi sed *morieris moriendo*, h. e. omnino morieris; pro quo etiam dicitur *morieris morte*, ut exposuerunt LXX. Gen. II. & III. hanc phrasin, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. Sed & eadem ratione, per Ellipsin scilicet præpositionis licèt diversæ, dici potest *morieris mortem*, sicuti in superioribus id jam ostendimus. Hæc vero ita se habere patet ex aliis locis, ubi necessario Infinitum Verbo suo additum sic exponi debet, & exponitur à Græcis Interpretibus. Exod. III. 7. ראה ראיתי *videre vidi afflictionem populi mei*. Heic τὸ *videre* neutiquam est Accusativus, qui regitur à Verbo, quum alius hic sit expressus, sed manifesta ponitur in constructione Ablativi cum emphatica intensione significationis, ut idem sit, quod *videndo vidi*, h. e. omnino vidi. Unde & Græci verterunt non per ἰδεῖν εἶδον, ut tamen illi quidem potuissent, sed per ἰδὼν εἶδον, h. e. *videns vidi*. Similiter Esa. VI. 6. שמעו שמוע וראו ראו *audite audire*, *& videte videre*, recte exposuerunt ἀκοῇ ἀκούσετε, & βλέποντες βλέψετε. Unde colligimus, quæ ipsorum fuisset sententia, quæque locutionis ratio & significatio, si maxime dixissent, uti potuerant, ἀκούειν ἀκούσετε, & βλέπειν βλέψετε. Porro apud Græcos sicuti ἐπιθυμεῖν ἐπιθύμησιν τινὰ est idem, quod ἐπιθυμίᾳ ἐπιθύμησα, ut loquitur Lucas XXII. 15. seu καθ' ἐπιθυμίαν ἐπιθ. sicuti νικᾶν νίκησιν τὰς Ἀθηναίας idem est, quod νίκῃ ἐνίκησε, ut ait Æl. Var. Hist. VIII. 15. sic ergo & similia eodem modo quod ad constructionem & significationem videntur accipienda. Duo autem inprimis hic observanda; tum, Græcos maxime, addere Accusativum Cognatum Verbis suis potius quam Ablativum; tum, addere illum tamen frequentissime Verbis Neutris, hunc vero Activis. Ratio utriusque certa est & mecum faciens. Prioris est, quod apud Græcos imprimis longe frequentissima est Ellipsis præpositionis κατὰ, quæ Accusativum requirit, unde & Latini ellipticam eam constructionem accepere, & adeo frequentavere. Alterius, quod verbis Neutris nullus alius additur Accusativus, atque idcirco nullum periculum confusionis aut ambiguitatis, quod quia erat in verborum Activorum constructione propter alium istis addi solitum Accusativum, maluerunt istic dicere νίκην ἐνίκησε τὰς Ἀθηναίας, quam νίκῃ, quomodo in Neutris loquuntur. veluti γελᾶν γέλωτα, μανίαν μαίνεσθαι &c. Sed tamen ex illa Accusativi in Ablativum mutatione, manente utriusque

probare, qui, *ambulat ambulare*, passim dicunt: & *morieris mori*. Habac. 2. *Venire veniet*, & *non tardabitur*. Et apud Græcos non raro infinitum cognatum videas. Homerus sæpè dicit *βῆ δ' ἰέναι*, & *ἴφη φάσαι*. Homerica sunt, *abiit abire*, & *dixit dicere:* ,, [quod Germanicus idiotismus ,, imitatur; **Wir wollen ghen ghen** / *ibimus ire.*] Sed & Latini aliquando in hoc genere luserunt: Catullus; *negat negare*. Plaut. Pseud. *Pergitis pergere?* Cicero in Arato; *Post hunc ore fero Capricornus vadere pergit:* idem in Academ. *Itaque confestim ad eum ire perreximus*. Livius; *Classi ire obviam hosti pergit*. Plautus Aulul. *Nunc domum properare propero*. Terentius; *Domum ire pergam:* idem; *placidè ire perrexit?* Cic. 1. Divin. *si ire perrexisset*. Livius 2. Pun. *Pergit deinde ire sequentibus paucis*. Virg. *Observans, quo signa ferant, quo tendere pergant:* idem; *Ita farier infit*. Cic. 1. leg. *Sed jam ordine explicare de jure civili quid sentias*.

* Hoc infinitum cognatum intelligitur in participiis neutralibus: ut, *lectum est*, *legendum erit*, subaudi *legere: defessus sum legendo*, subaudi *legere*, id est, *legenda lectione:* Legere enim, & lectio, ut dictum est, non differunt. Vide, Negotium, infra. *Infinitum cognatum pro nomine.*

 Idem

que significatione eâdem, patet, quæ sit ratio & constructio Accusativi in hisce locutionibus. Nempe eadem, quæ Ablativi, h. e. jungi Verbis per Ellipsin præpositionis. Denique quum sic Cognatorum Nominum tum Accusativus tum Ablativus Verbis adhæreant facile apparet etiam illud, quæ ratio sit Infiniti suis item Verbis juncti: h. e. accedere iis itidem per Ellipsin præpositionis, neutiquam vero tanquam Accusativum proxime à verbo rectum. Vide & supra pag. 205. & 259.

* *Hoc Infinitum Cognatum*] At vide supra pag. 311. &c. ubi hanc Infiniti Cognati Ellipsin in Participiis Neutris liquido refutavimus, & ostendimus intelligi potius in iis *Negotium*.

Idem nomen. Idem nomen, si post verbum substantivum sequatur adjectivum, aut genitivus, necessario subauditur; ut, *hoc pecus est regium*, vel *regis*, valet, *hoc pecus est pecus regium*, vel *pecus regis*. Cic. pro. Mil. *Cæsaris potentiam suam potentiam esse dicebat:* idem pro Marcell. *Tua enim cautio nostra cautio* est: idem 2. Tuscul. *Non ego dolorem, dolorem esse nego*: pro Marcel. *Quis est qui non intelligat, tua salute contineri suam, & ex unius tui vita pendere omnium.* Terent. Hecyr. *Verum id vitium nunquam decrevi esse adolescentiæ*; supple *vitium*, ut ait ibi Donatus. Plaut Cas. *Nunquam ædepol jejunium, jejunium est*. Cic. 1. Nat. Deor. *Itaque in illis selectis, brevibusque sententiis hæc prior sententia est.* Ovid. *Pendet & à vestra nostra salute salus.* Terent. Heaut. *Assimulabimus tuam amicam hujus esse amicam.* Et in sacris; *Domus mea, domus orationis est:* & iterum; *Domus mea domus orationis vocabitur*. Joan. 7. *Mea doctrina non est mea, sed ejus, qui misit me, patris:* & Psalm 137. *Laudate Dominum, quia bonus*, subaudi *Dominus:* ita dicimus; *hic non est honor, sed onus*, „ [id est, hic honor non est honor:] *hoc non est munus, sed pœna*, id est „ hoc munus non est munus. Lucan. *Neque enim ista vocari prælia justa decet* Terent. *Vis est hæc quidem.* Stulte igitur præcipiunt Grammatici, verbum *est*, regere genitivum; stultius etiam Dialectici, qui docent, *accidens prædicari posse de substantia;* ut, *Cicero est albus:* quod falsum est; nam *Cicero est albus*, & *Cicero est homo albus*, non differunt, nec plura verba hic, quàm illic enumerantur, alioqui si nil intelligas, sonabit, *Cicero est albus Cicero*. Vide infra, Homo.

Idem nomen. Ubi genitivus ab adjectivo videtur discrepare, præcipiunt isti, esse Græcismum, aut

An-

Antiptosim; ut, *multos militum amisit*, id est, multos milites. Horatius libro 2. Satyr 2. *Corruptus vanis rerum*, id est, vanis rebus: idem 4. Carm. *Virginum prima*: ibidem; *Nec tu pessima munerum ferres*. Vide Lamb. lib. 4. Oda 12. Lucanus libro 2. *Minimas rerum discordia turbat*, id est, minimas res. „ [Propert. *Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta*, pro, omnes res, „ subaudiendo *negotia*. Ovid. *Omnia sunt hominum „ tenui pendentia filo*, id est, omnes homines. „ Vide infra, *Negotium*] Sed non ita est; nunquam enim adjectivum sine substantivo erit; supplendum igitur idem nomen. Livius lib. 9. dec. 4. *Neque earum rerum ullam rem, in quas jurejurando obligati erant, in se, aut in alios admiserant*. „ [Plaut. Men. act. 5. sc. 2. *Summum „ Jovem detestor. SE. qua de re rerum omnium?*] Sed in hujusmodi genitivis præter substantivum, quod intelligi dicimus, deest etiam, *ex numero*, ut jam docebimus.

In omni partitione, quæ fit per verbum, aut per nomina positiva, comparativa, superlativa, aut numeralia, aut denique quoquo modo, si genitivus fit, regitur ab his particulis, *ex numero*; ut, *Hispanorum alii vigilant, alii student, quidam boni, quidam mali, quidam fortiores, alii fortissimi: qui vestrum? alter horum*, subaudi *ex numero*. Plin. lib. 8. cap. 48. *Lanarum nigræ nullum colorem bibunt*. Lucan. *minimas rerum discordia turbat*; id est, minimas res ex numero rerum. „ [Livius; *Macedonum omnibus, & quibusdam Andria„ norum ut manerent persuasit*. Plinius; *Piscum o„ mnibus serrati dentes*. Dictys lib. 1. *Interim apud „ Trojam legatorum Palamedes ad Priamum adiit*: „ & lib. 2. *Reliquis præsentibus Græcorum, Me„ nelaus verba facit, solo omnium Deiphobo Hecubæ* *Ex numero.*

assen-

,, *assenso*] Cicero 2. Officior. *Sed omnium societatum nulla præstantior, nulla firmior*, &c. Sueton. in Galba 10. *Alarum altera ægrè retenta in officio.* In omnibus his, & similibus, deest, *ex numero*: Martial. lib. 6. *Censor maxime, principumque princeps.* Unde licebit exsibilare Grammatistas, qui pueris iuculcant; superlativa regere genitivum, & comparativa inter duo; quasi genitivus ille regatur à superlativo, aut comparativa solum inter duo cum genitivo reperiantur, quum sit frequens, & usitatum; *major fratrum, belluarum prudentior, animalium fortiora*; sed ubique deest, *ex numero*, ut exempla subjecta docebunt. Cæsar. 2. Gall. *Ex numero adversariorum circiter sexcentis interfectis*: ibid. *Ex eo numero navium nulla desiderata est*: idem 3. Civil. *Milites ex numero ægrotorum ignominiam non tulerunt.* Cic. 2. Agrar. *Quorum ex eo numero, qui per eos annos consules fuerunt, multi mortui sint*, id est, multi eorum: idem 2. Fin. *Quorum è numero primus est ausus Leontinus Gorgias*, &c. idem 1. Orat. *Homo ex numero disertorum postulabat*: idem in Oeconomico, citante Priscian. *Nemo ex eo numero hominum, qui apud nos eo numero dignantur.* Valer. Maxim. lib. 5. cap. 4. *Quum unus è numero Persarum*: idem lib. 6. cap. 2. *hominibus, è quorum turba duos retulisse abunde erit.* Ovid. Metamorph. *Furit audacissimus omni de numero Lycabas*: idem in epist. *Quarum de populo nulla relicta tibi est*; idem 4. Metamorph. *Excipit unus Ex numero procerum, quærens cur una sororum*, &c. Virgilius 8. Æneid. *Quorum de numero qui sese in bella sequantur, Præstantes virtute legit*: idem 5. Æneid *Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit.* ,, [Propertius; *E quarum numero* ,, *me contigit una Dearum.*] Juvenal. Satyr. 6.

Qua-

Quædam de numero lamiarum. Apulejus 2. Florid. *Hippias è numero sophistarum artium multitudine prior omnibus.* Idem ostendit & præpositio; ut, *ex omnibus doctissimus.* Valer. Maxim. lib. 3. *Erat autem is ex triginta tyrannis crudelissimus.* Plinius lib. 21. cap. 9. *Tertium ex omnibus minutissimum.* Ridicula verò sunt, quæ inculcat Valla de *Unus*, & *Solus*, lib. 3. cap. 67. esse scilicet nomina duo ex natura superlativorum, regereque genitivum; ut, *primus omnium*: quasi verò non etiam Horatius dixerit; *Sapientum octavus*: & Martial. lib. 8. *Nona sororum.* Rectius Thom. Linacer lib. 6. *Nomen*, inquit, *cum præpositione deest, ut ante tales genitivos*; Animalium fortiora, quibus est sanguis crassior: *subauditur enim* de numero, *vel* ex numero. Hæc ille. Jam igitur contra Grammatistas colligamus, comparativorum, & superlativorum genitivos, (nisi sunt sui positivi, ut, *avidior pecuniarum*) ab illis nequaquam regi, imo nec ad illa quicquam attinere. An non risu res digna est, quum Valla, & Grammatici docent, in his orationibus; *fortiores Trojanorum superavit*, & *fortissimos Trojanorum superavit*, in priore esse genitivum partitionis, in posteriore minime? Sed horum insaniam alibi exagitavimus cap. 11. lib. 2.

In primis, & secundis personis, quia rusticè, nisi discretionis, aut alia impellente causa, suppositum apponitur, elegantius subticetur. „[Quærenti, *Quid facis?* respondetur, *Lego* nam Grammaticè quidem, non „æquè tamen Latinè dicitur; *Quid tu facis? Ego lego.*] *Ego, tu, nos, vos.*

Quando suppositum agit in se, sæpissime, & eleganter subticentur accusativi, *me*, *te*,

se;

ſe; ut * *Nox præcipitat, hyems adventat, imber ingruit, nupſit regi, ille jam lavit, bene vortat, bene habet.* Æneid. 2. *per pectora cunctis inſinuat pavor*: & mox; *Accingunt omnes operi*: & mox; *Et ruit Oceano nox.*: idem; *Quis talia fando temperet à lacrymis?* Æneid. 10. *Tum Zephyri poſuere.* Livius lib. 39. *Mores quidem populi Rom. quantum mutaverint, vel hic dies argumento erit.* Sueton. *Quoties terra in orbe moviſſet.* ,, [Cicero 9. ad ,, Atticum; *Decimo quarto poſt die, quam ille Ca-* ,, *nuſio moverat.* Jam iſta,] *Bene vertat; bene res vertat: bene habet*, trita ſunt. Ter. *Quid multis moror*, ſubaudi *me*: idem; *Facile ut pro Eunucho probes*, ſubaudi *te*: idem Adelph. *Tot res repente circumvallant*; ubi Donatus docet, deeſſe *ſe*. Nec verum eſt, quod docet Servius, & alii Grammatici, eſſe aliqua verba activa pro paſſivis poſita; ut, *nox præcipitat*, pro, præcipitatur: & *volventibus annis*, pro, volutis, &c. Imo vero deeſt *ſe*, ut recte docet Linacer, & ſæpe exprimitur. Livius libro 3. Decad. 3. *Nam & præcipitaſſe ſe quoſdam non tolerantes famem conſtabat.* Plinius libro 8. cap. 36. *præcipitaturi ſe ex aliqua rupe.* Terent. Adelph. *Vide, ne ille huc prorſus ſe irruat.* ,, [Valerius Maxim. libro 9. cap. 8. num. 1. *Quam temere ſe*

* *Non præcipitat*] Ita Florus IV. 2. *Sic præcipitantibus fatis prælio ſumpta eſt Theſſalia.* Cic. Somn. Scip. cap. *Ubi Nilus præcipitat ex montibus.* De Offic. I. 1. *Qui libri jam illis fere æquarunt*, Scil. ſe. Nep. Thras. 2. *Tempore ad comparandum dato.* Sall. Catil. 6. *Imperium regium in ſuperbiam vertit.* Ubi Vide Notas, ut & Rivum ad cap. 52. Tacit. Ann. XII. 29. *Diuturnitate in ſuperbiam mutans.* Cujus verbi ſimilia exempla vide apud Putſch. ad Sall. Jug. 104. Gell. I. 17. *At ſi, Explicuit, diceret, imperfecto & debili numero verborum ſonus clauderet.* de quo vide Gronov. Patrem ad Liv. XXII. 39. Adde &, quæ notavimus de hiſce ſupra pag. 206. & 221.

„ se *Africanus superior ex Hispania duabus quinque-*
„ *remibus trajecit ad Syphacem.*] Virgil. *Seque ex oculis avertit, & aufert:* alibi suppressit, inquiens; *Dixit, & avertens rosea cervice refulsit.* Varro lib. 2. Rust. cap. 2. *Antequam calores, aut frigora se fregerunt.* Cæsar. 2. Civil. *omnes se portis erumpunt.* Virg. 1. Georg. *Diversi erumpunt sese radii:* idem suppressit 4. Georg. *Erumpunt portis:* idem Ceiri; *Nam quæ se ad patrium tendebat semita limen.* Persius Satyr. 4. *Vertentem sese frustra secta-bere canthum.* Virgilius sæpe reticet accusativum; ut, 3. Georg. *Et totæ solidam in glaciem vertere lacunæ*, subaudi *se:* idem; *Ingeminant Austri:* idem; *Tum prora avertit:* idem; *Inclinat fortuna ducum.* Celsus lib. 3. *Inclinat se febris.* Vide in Thesauro, *Inclino:* idem Virgil. *Altæ neu crede paludi*, subaudi *te* Hinc illa trita, *crede mihi*, subaudi *te*; *non credo tuæ fidei*, subaudi *me*. Cic. *Tum se emergit, & fertur illuc.* Suet. *Carmillus me evasit.* Huc illa pertinent; *pluit, ningit, serenat, tonat*; ut, *pluvia pluit se*, vel *pluvia pluit pluviam:* nam etiam in multis potest accusativus cognatus intelligi; ut in sacris; *Gaudeat se tellus tantis illustrata fulgoribus:* & frequenter legimus *Gaudere gaudium.*

Aliquando intelligitur idem nomen, sed aliter atque in superioribus. Plinius lib. 7. de Cicerone; *Omnium triumphorum lauream adepte majorem*, subaudi *laureâ*, in sexto casu. Varro lib. 2. Rust de bubus; *Transmarini Epirotici non solum meliores totius Græciæ, sed etiam Italiæ* subaudi *bubus.* ibid. de canibus; *Cibatus canis propior hominis, quam ovis*, subaudi *cibatui.* Plin. *Lanarum nigræ*, &c. ut supra. *Idem nomen.* *Vide ad pag. 155.*

Sed non solum nomen, unde sæpe genitivus pendet, subticetur, sed ipse etiam geni- *Genitivus intellectus.*

ti-

tivus, quod adnotatu dignum est. Qua de re est elegantissimus Ciceronis locus, qui nostrum supplendi doctrinam maximè illustrat, in 2. lib. Natur. Deorum; *Sed id, inquit, præcise dicitur, ut si quis dicat*, Atheniensium rempublicam consilio regi, *desit illud*, Areopagi: *sic quum dicimus*, providentia mundum administrari, *deesse arbitrator*, Deorum: *Plenè autem, & perfecte sic dici existimato;* Providentia Deorum mundum administrari. *Hæc Cicer.* Horat. *Millia frumenti tua triverit area centum*, subaudi *modiûm:* idem; *Callidus huic signo ponebam millia centum*, supple *sestertiûm:* idem; *millia tum pransi tria repsimus*, subaudi *passuum*. Pers. Satyr. 6. *Diis igitur, genioque ducis centum paria ob res egregie gestas induco*, subaudi *boum.*

Ellipsis nominum, & Participiorum, ordine Alphabetico.

Adjectiva nomina nunquam fient substantiva, ut male credidit Cæsar Scaliger; nam accidens non transit in substantiam. Vide, Ars. Nomina tamen propria undelibet trahuntur; ut, *Julius*, *Julianus*, *Julianius*, nomina sunt Imperatorum; &, *Cedo alteram*, nomen centurionis. ,, [Recte proinde ,, Charisius; *In adjectivis*, inquit, *absolute po-* ,, *sitis subaudiendum, quod quisque voluerit;* sed ,, nempe ad exempla legendis auctoribus obser- ,, vata.] Itaque in omni adjectivo scrutabimur substantivum, hoc ordine.

Acinus, vel acinum, vel grana. *Colligere vinacea*, vel *vinaceos*, tritum est apud autores rei rusticæ, subaudi *acinos*. Cic. Senect. *aut ex acino vinaceo.*

Stellaris, Asterias, hierax, rubetarius, haliætus,

tus, *fringillaris*, *tertiolus*, *triorches*, subauditur *accipiter*, vel *falco*. *Accipiter.*

Plin. lib. 7. * *Spinther secundarum*, *tertiarumque Pamphilus*; deest *actor*. Vide, Partes. *Actor.*

Ter. Adelph. *Ubi ad Dianæ veneris*. Horat. 1. Serm. *Ventum erat ad Vestæ*, † subaudi *ædem*. A Græcis hoc manavit, qui etiam dicunt; *Eo ad præceptoris*, subaudi *domum*, vel *ædes*. Plautus Bacch. *Quin ipsa in æde Dianæ conditum est*. Cic. 2. Philip. *Qui maximo te ære alieno ad ædem Opis liberasti*. *Ædes,*

Cum persuasum haberem, genitivum semper à nomine regi, diu quæsivi, unde genitivus *Domi* regeretur: donec antiquos, *per ædes domi*, *in ædibus domi*, locutos fuisse animadverti. Id me apertè docuit Plaut. in Casina; dum inquit; *Insectatur omneis domi per ædes*. Græci dicunt, μέλαθρον δόμων; Hispanè, *En las casas de la morada*. ,, [Itaque sicut Terent. dicit; ,, *Solus Sannio servat domi*: similiter Plautus Mo- ,, stell. *Natus nemo servat in ædibus*. Nempe *Do-* ,, *mus* totum est, *Ædes* vero pars illa domi, ,, in qua sunt cubicula. Servius in Æneid 2. ,, *Omne ædificium ædes dicuntur*; *sed Varro locum* ,, *quatuor angulis conclusum docet Ædem vocari debere*. Itaque, *Domi*, non aliter quam, *Humi*, usur- ,, patur in genitivo, sicut & in ablati- *Ædes.*

Cc vo,

* *Spinther secundarum*] De iisdem eodem modo Valer, Max. IX. 14. 4. *Alter ex quodam secundarum cognomen Spintheris traxit, alter, nisi Nepotis à moribus accepisset. Pamphili tertiarum habuisset.*

† *Subaudi ædem*] Sic. Liv. I. 33. *Quibus ad Murciæ datæ sedes.* cap. 41. *Habitabat Rex ad Jovis Statoris.* Cic. pro Mil. *Cum falcibus ad Castoris.* Famil. XIV. 2. *quemadmodum à Vesta ad tabulam Valeriam ducta esset.* Similiter Græci passim, εἰς πανδοκεῖον; ὁδὸς φέρουσα εἰς ᾅδου, ἐν φαρμακοπώλου γενόμενος, scil. μέρει.

,, vo, *Venire domo*, pro, ab domo: *Tollere humo*,
,, pro, ab humo, quod usurpat Virgilius. Sed
,, Propert. *Domo*, pro, *In domo* dixit; *Mox*
,, *Amythaonia nupta futura domo*: pro quo dicere
,, poterat, *Amythaoniæ domi.*]

Ætas. *Pervenit ad decreptitiam*. Plinius lib. 2. cap. ult. *senecta diem obiit*, sc. *ætate*. Plaut. Aulul. *Quem senecta ætate ludos facias*. Cic. 1. Tuscul. *Ex his igitur, quæ hora octava mortua est, provecta ætate mortua est; quæ vero oxcidente sole, decrepita*. Sallust. *Senecta ætate. Senecta membra* dixit auctor Ætnæ. Lucret. lib. 3. *membris senectis*: & lib. 5. *ætate senecta*. Sallust. 4. Hist. *Omnes quibus senecto corpore animus militaris erat*. Serv. in Æn. 11. Si dicamus, *Senecta*, aut addendum, *Ætas*; aut intelligendum.

Ætate. Varro lib. 2. Rust. cap 7. *Videndum ne sint minores trimæ, majores decem annorum*, sc. *ætate*: idem. cap. 2. *castrare oportet agnum non minorem quinque mensium*. Valla lib. 1. cap. 19. *Nam & hoc*, inquit, *licet dicere; ego sum major viginti annorum*, id est, ætate tali; *ego sum ætatis majoris ætate viginti annorum*. ,, [In hoc, *Ubi agit nunc*,
,, subauditur *ætatem*. Ter. *Fuerit præstabilius ubivis gentium ætatem agere, quam huc redire.*]

Æs alienum. Livius; *Quum populus solvendo non esset*, subaudi *æri alieno*: idem; *Quum & privati equum postularent, nec tamen solvendo æri alieno respublica esset*. Vide Aptus. ,, [Vitruv. 10. cap. 6. *Pecu-*
,, *niam contrivit, ut ad solvendum non esset.*

Æs, *Tanti emi quanti præfinisti; magni doces; parvi æstimo*, subaudi *æris*: omnia enim pecuniâ æstimabantur. Colum. lib. 3. cap. 3. *Quem vulgus parvi æris posse comparari putat*. Huc refer illa, *de meo, de tuo, de suo*, subaudi *ære*. Plaut. Mostell. *Ratio accepti, & expensi constat*. ,, [Cicero

,, ro 3. Verr. *Habeo & ipsius ; & patris ejus acce-*
,, *pti tabulas*, subaudi *æris*. Asconius interpre-
,, tatur, *acceptarum pecuniarum :* sic,] *Quanti do-*
,, *ces*, id est, quanti æris pretio doces. Hoc
,, ignoravit Valla lib. 3. cap. 1. Vide, Assium,
& Pretio.

Cic. pro Cluent. *Cecidisse ex equo dicitur, & homo infirma valetudine latus offendisse vehementer*, subaudi *affectus :* idem Tuscul. *Affectus optima valetudine* : idem Divinat. *Qui sunt morbo gravi, & mortifero affecti*. Terent. Phorm. *Tantane affectum hominem quenquam audacia ?* **Affectus.**

,, [In *Diaria*, *Menstrua*, *Annua*, subauditur **Alimenta.**
alimenta. Liv. 44. *Consul milite menstruum ferre secum jusso*, supple *alimentum*.]

Est qui dicat ; sunt qui affirment, subaudi *aliqui*. **Aliquis.**
Horat. *Sunt quos curriculo pulverem Olympicum Collegisse juvat.*

,, [*Fluvius*, vel *Fluvia* ; subaudi *amnis*, vel **Amnis, vel aqua.**
,, *alveus*, vel *aqua* : nam ut à Pluo pluvius,
,, & pluvia, sic à Fluo fluvius, & fluvia. Si-
,, sen. lib. 4. *Oppidum inter duas fluvias collocatum*;
,, & *transgressus fluviam, quæ ad mare pertinebat*,
,, supple *amnem*, nam utriusque generis A-
,, mnem fuisse, auctoribus citatis docet Nonius.
,, Virgil. *Sulfurea Nar albus aqua*, subaudi *amnis :*
,, Nar enim neutrum est, quia indeclinabile.
,, Cic. *Lacus Velinus in Nar defluit*. Sic cum di-
,, cimus, *Albula magnus*, *formosus Turia ripis*,
,, *altus Sequana*, deest *amnis*. Virgil. libro 11.
,, *Amnis & Adriacas retro fugit Aufidus undas.*
,, Livius lib. 1. *Tiberim fluvium :* & lib. 4. *Ti-*
,, *beri amne septus :* idem ; *ad Rhodanum fluvium :*
,, idem ; *ad Eurotam amnem*. Curtius lib 3. *Py-*
,, *ramum amnem transire :* ibid. *in ripa Pyrami am-*
,, *nis*.]

Animus, vel consilium. *Deus in adjutorium meum intende*, deest *animum*. Horat. *Si non intendis animum studiis, & rebus honestis*. Terent. *Repudio consilium, quod prius intenderam*. Cic. 2. Agrar. *Sed attendite animos ad ea quæ consequuntur*.

Anguis, vel bestia. Serpens adjectivum est, à serpo; ut *serpens vitis*; *sæcla serpentia*; *aqua serpens*. Sed cum legis, *cæruleus serpens*, vel *dira serpens*, * deest *anguis*, vel *bestia*. Ovid. 1. Metamorph. *Pythia perdomitæ serpentis nomine dictis*: ibid. *Incognite serpens*. Nec audiendus est Valla, qui duo adjectiva uni tribui substantivo posse negat. Plaut. *Quasi proserpens bestia*: idem Asin. *Fac proserpentem bestiam*. *Serpentum rivum* dixit Lucanus lib. 9.

Annus. Virgil. *Adeò in teneris consuescere multum est*, subaudi *annis*.

Aptus, vel idoneus, vel accommodatus. Cic. 2. Philip. † *Nec tu solvendo eras*, subaudi *aptus*, vel *idoneus*: integrum est; *Nec tu solvendo æri alieno sufficiens eras*. „ [Liv. 48. *Paucitas conjuratorum celandæ, quam agendæ rei aptior* „ *erat*.] Plinius; *Ferrum non est tundendo*: idem; *Radix ejus vescendo non est*, id est, esui apta. Celsus lib. 6. cap. 28. *Quodlibet puri movendo accommodatum*. Vitruvius lib. 2. cap. 8. *Ea non potest in structura oneri ferendo esse firma*. Colum. lib. 1. cap. 9. *Dummodo perpetiendo labori sit idoneus*. Vide, Æs alienum.

Aqua. *Frigidam subfundere*, Proverb. sc. *aquam* Juve-

* *Deest anguis, vel bestia*] Vel etiam *Draco*. Sueton. Tib. 72. *Serpens Draco erat ei in oblectamento, eumque sua manu cibabat*.

† *Nec tu solvendo eras*] Liv. II. 9. *Tributo plebe liberata, ut divites conferrent, qui oneri ferendo essent*. Tac. An. XI. 3. *quæque alia concilianda misericordia videbantur*. Sall. Catil. 46. *Pœnam illorum sibi oneri, impunitatem perdundæ Reip. fore*, scil. idoneam.

venal. Satyr. 5. *Quando vocatus adest calda, gelidaque minister:* ibid. *petitur decocta.* Martial. *Iam defecisset portantes calda ministros*: idem; *Caldam poscis aquam.* Cic. 1. Catil. *Si aquam gelidam biberint.* Apul. 2 Metamorph. *aqua calida injecta.* Columella lib. 6. cap. 16. *perfunduntur aqua frigida.*

,, [*Piscina*, subauditur *aqua*: nam Piscinus, *Aqua.*
,, est ad pisces pertinens. Hinc *Petimen piscinum,*
,, dixit Mævius apud Festum.

Pluvia ingruit, subaudi *aqua*: nam dicimus, *Aqua.* *pluviis diebus*; & apud jurisconsultos Titulus est, *de aqua pluvia arcenda.* Ovid. *pluvioque madescit ab Austro.* ,, [Lucr. *Mittunt humorem pluvium;*
,, *Humor quo pacto pluvius concrescit in altis Nubibus.*] Cato R. Rust. *Quum tempestates pluviæ fuerint.* Æneid. 1. *Pluviasque Hyadas.*

Confluens, *profluens*, *torrens*, adjectiva sunt, *Aqua*, in quibus absolute positis intelligitur *aqua*, *fluvius*, vel *amnis*. *f. fluvius*, Cic. 2. Natur. *Nam ut profluens* *f. amnis.* *amnis aut vix, aut nullo modo*, &c. Lucanus lib. 2. *Torrenti sanguine.* Livius lib. 1. *Pueros in profluentem aquam mitti jubet.* Virgil. 2. Georg. *Nec non & torrentem undam levis innatat alnus:* idem lib. 10. *Torrentis aquæ more furens*: idem; *Torrentia flumina.*

,, [Ulpianus leg. 1. ff. de flum. *Fluminum*
,, *quædam sunt perennia, quædam torrentia. Perenne*
,, *est, quod semper fluit; Torrens, quod tantum hyeme.*
,, Ovid. 2. Pont. 4. *Quo magis admiror, non ut*
,, *torrentibus undis Communis vitii te quoque labe*
,, *trahi.* Curtius 8. *Urbs cingitur amne torrenti.*
,, Justin. lib 4. *Nusquam alias tam torrens fre-*
,, *tum.* Curtius 9. *Torrentia præcipitia alveo in-*
,, *currunt.* Lucret. *In medioque sitit torrenti flu-*
,, *mine potans.*]

Aqua. *Bajanæ, Albulæ, Calidæ, Frigidæ, Stativæ* supple *aquæ.*

Arbor. *Delphica laurus, tarda morus, patula fagus*, subaudi *arbor:* nam nomen generale rectius subauditur; aliquando additur. Plinius libro 12. cap. 21. *Taxi arboris succum.* Suetonius Vesp. *Arbor quoque cupressus in agro avito.* Gellius lib. 9. cap. 6. *Folia olearum arborum.* Unde propriè Ennius dixit; *Capitibus nutantes pinos, rectosque cupressos:* de quo vide Gell. l. 13. c. 19. ,, [& Diomedem, qui testatur, *Pinus*, in masc. ,, & fœm. genere inveniri.] Hinc Catullus dixit, *ulmum maritum*: nam maritus adjectivum est. Vide Virg. ,, [In *Oliva*, subauditur *arbor*, ,, sicut in *Olivum*, involvitur *unguen.*]

Arbor. Colum. lib. 5. cap. 10. *Eodem tempore juglandem, & pineam, & castaneam serere oportet* subaudi *arbores:* nam hæc nomina adjectiva sunt. Vide, Nux.

Argumentum. *Antecedens, Consequens*, adjectiva sunt, sed in absolutis deest, *argumentum.* Cic. in Topic. *Alia ex antecedentibus, alia ex consequentibus.*

Ars vel scientia. In illis, *Grammatica, Rhetorica, Dialectica*, deest, *ars.* Varro lib. 4. ling. *artificibus maxima causa ab arte: id est, ab arte medicina medicus ut sit; à sutrina sutor.* ,, [Vide infra, Taberna. Ju- ,, lius Firmicus; *Minerva artis textrinæ magistra.* ,, Plaut. Capt. *Carnificinam facere*, subaudi *ar-* ,, *tem:* sicut idem dicit; *facere artem ludicram:* ,, *Carnificinum* quoque *cribrum*, dixit Mostel.] Ter. Hecyr. *ab arte musica:* ibid. *artem musicam.* Quinctil. lib. 2. *Namque uno modo fit appositum ars Rhetorica, ut navis piratica, altero nomen rei, qualis est philosophia, amicitia.* Hæc ille; cui ut in priore parte faveo, sic in posteriore obsto: nunquam enim ex adjectivo nomine fiet substan-

ſtantivum, ut diximus. Gell. lib. 16. cap. 12. *Rei grammaticæ peritus.* Plin. *Hippocrates clariſſimus medicinæ ſcientiæ.* „ [Hygin. fab. 274. *ne quis ſervus artem medicinam diſceret.*]

Duodecim æris; octonis æris; decem millibus æris, * ſubaudi *aſſibus* A. Gell lib. 20. cap. 1. *Si injuriam alteri faxit, viginti quinque æris pœnæ ſunto: quis enim erit tam inops, quem ab injuria facienda viginti quinque aſſes deterreant?* Budæus, & Agricola. *Aſſium, vel aſſibus.*

„ [Livius 44. *Vix gladiatorio accepto, decem talentis, ab rege, rex in eam fortunam recidit,* ſub- *Auctoramentum.*
„ audi *auctoramento*, vel præmio, quod Gla-
„ diator accipit, ut arenæ locet operam.

Virg. 4. Æneid *Solaque culminibus ferali carmine bubo Viſa queri. Retulit,* inquit Servius, *ad avem, nam bubo maſculinum eſt: ſæpè enim mutamus genus referentes ad generalitatem; ut ſi dicamus,* bona turdus; *referendo ad avem: aut prima eſt, A, referendo ad literam, cum A, ſit neutrius generis.* Hæc Servius; quæ verba ſi Grammatici adverterent, multa inepta vitarent. Ovidius; *Martia picus avis.* Martial. lib. 13. de Phaſiano; *Argiva primum ſum tranſportata carina.* Plinius de pſittaco; *India hanc mittit:* idem de apodib. lib. 10. cap. 39. *Hæ ſunt quæ toto mari cernuntur.* Lucret. lib. 4. de accipitribus, *Viſæque volantes.* Hinc Virgilius; *Aëriæ grues,* & *Strymoniæ grues.* Vide, Arbor, Amnis, Herba, Urbs. *Avis.*

* *Subandi aſſibus*] Ego potius ſubaudirem *libris*, quod eſt vocabulum generalius, & proinde diſtinctionis gratia recte ac paſſim recipit τὸ *æris.* At vero *aſſes æris* vix putem antiquis temporibus dictum, quippe quum *aſſes* nil aliud fuerint, quam libræ æris. Unde recte apud Gellium *viginti quinque æris*, ſcilic. libræ, exponuntur per XXV. *aſſes.*

Avis, In illis etiam adjectivis, *ales*, *præpes*, *volucris*, deest, *avis*. Cic. in Arato, *Inde est ales avis lato sub tegmine cœli:* idem; *Pulcherrima præpes læva volavit avis:* idem 1. Natur. *cum volucres angues ex vastitate Libyæ*. Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6. *quarum majorem numerum præpetes diripuere aves*. Apul. de Deo Socrat. *igitur ales bestia prævenit:* & lib. 5. Asini; *Altibusque bestiis*. „ [In „ Pervigilio Veneris; *Pueri mater alitis;* pro „ alati Cupidinis.]

Bestiæ, vel pecudes. Ovidius; *Terra feras cepit*, subaudi *bestias*. Cicero; *Nam cum cæteras animantes abjecisset ad pastum*. Virgil. *Nulla neque amnem Libavit quadrupes, neque graminis attigit herbam.* Varro 2. Rust. *Et pertinent ad feras bestias, ac sylvestres*. Cicero; *Quam varia genera bestiarum, vel cicurum, vel ferarum*. Livius lib. 34. *sicuti feræ bestiæ irritatæ*. Valer. Maxim. lib. 2. cap. 2. *feris bestiis objecit*. Curtius lib. 5. *Quasi feras bestias ipsos posse deprehendi:* idem lib. 6. *cum feris bestiis res est:* idem lib. 8. *Mittor ad feras bestias;* ibid. *vivendum esse in solitudine, veluti fera bestia*. Potest & intelligi, *pecudes:* nam pecudes omnia dicuntur animalia. „ [Lucretius; *Inde feræ pecudes* „ *persultant pabula læta.*] Varro libro 2. Rustic. cap. 5. *Qui gregem armentorum emere vult, observare debet primum, ut sint hæ pecudes ætate potius*, &c. ibid cap. 1. *Etiam nunc in locis multis genera pecudum ferarum sunt aliquot*. Mart. *Affuit immistum pecudum genus omne ferarum.*

Bona, *Homo frugi, homines frugi*, * subaudi *bonæ: Frugi* enim

* *Subaudi bonæ*] Non necesse arbitror subaudiri τὸ *Bonæ*, quum per se sententiam hac quidem parte absolvat ista phrasis, significetque hominem frugi natum, utilem sibi vel aliis. Plaut. Asin. I. 3. 23. *Lena, quæ frugi esse vult*, non

enim genitivus est, à *Frux*, extrito S. „ [sicut „ in *Mehercle* factum ait Cicero, pro, *Mehercules.*] Antiqui dicebant *bonæ frugis*, postea, *bonæ frugi*, deinde, *frugi* tantum „ [Servius „ in illud Virg. *Immitis Achilli; Propter homœoteleuton*, inquit, *detraxit S, literam, non solum* „ *necessitatis, sed & euphoniæ causa.* Salluft. A „ principio urbis ad bellum Persi Macedonicum. „ *Detrahitur autem S, tertiæ declinationis genitivo.*] Cic. Attic. lib. 4. *Permodestus ac bonæ frugi homo.* Plaut. Capt. *Fui ego lepidus, neque bonus vir unquam, neque frugi bonæ:* idem Caf. *Bonæ frugi hominem jam pridem esse arbitror.* Ulpianus; *Sed si bonæ frugi servus intra annum*, &c. Budæus in pandect. *Frugi bonæ, & bonæ frugi, cum dicebant, probum, officiosumque consummate significabant: quanquam apud Gellium, frugis bonæ legitur.* Hæc ille. Plaut. Milit. *Fac sis frugi.*

„ [*Cacumen* subauditur, in isto Horat. *Ventum est ad summum.* Lucr. extremo lib 5. *Namque alia ex alio clarescere corde videbant, Artibus ad summum donec venere cacumen.*] **Cacumen.**

non bene agit cum quiquam amante. h. e. utilis sibi, & suam artem diligenter curans. Neque vero τὸ *frugi* Genitivum in his arbitror, sed Dativum, & intelligi vel *idoneus*, vel *natus*. Sic Tacit. An. I. 51. *Incessit itineri & prælio*, scil. paratus, idoneus. Sall. Catil. 32 *Quod neque insidiæ Consuli procederent*, h. e. insidiæ Consuli struct&æ. Cic. Parad. V. 3. *Quæ est ista servitus tam claro homini, tamque nobili.* Certe illa detractio literæ S. in Genitivis, non probatur exemplis *Achilli, Persi*, à Servio allatis. Sunt enim hi Genitivi, non ab *Achilles, Perses*, sed ab *Achilleus, Perseus.* Etenim triplici modo enunciaverunt Veteres Græci & Latini hæc propria nomina, ut scil. dicerent *Persa, sæ, Perses, sis, Perseus, sei*, vel *si*. Exempla singulorum passim occurrunt. Et à Nominativis in *Eus* formatos esse hos Genitivos, multis, ut solet, ostendit exemplis Vossius. Anal. II. 9.

Campus; vel spatium. Horat. 3. Carm. *Catus idem per apertum cervos jaculari*, subaudi *campum*, ut notat Lambinus.

Canis. *Molossus, Gallicus, lacon, Canarius*, subaudi *canis.* Virgilius: *canibus succincta Molossis.* Horatius 2. Sermon. *simul domus alta Molossis Personuit canibus.* *Canis Gallicus*, Ovid. lib. 1. Metamorph.

Canticum. ,, [In, *Classicum, Bellicum*, subauditur *canti-* ,, *cum.* Cic. *Bellicum me cecinisse dicant.* Livius; ,, *Vocatis classico ad concilium militibus.*]

Capilli, vel crines Cic. *Non cani, non rugæ repente autoritatem afferre possunt*, subaudi *capilli.* Ovid. 2. Metamorph. *Et glacialis Hyems canos hirsuta capillos.* Lucanus 1. *Turrigero canos effundens vertice crines.*

Caro. *Utor bubula, suilla, ferina, ovilla, agnina, caprina*, subaudi *carne.* Salluft. *Getulis cibus erat caro ferina:* idem; *Numidæ plerumque lacte, & ferina carne vescebantur.* Pomp. Mela lib. 1. *cibus est caro; plurimum ferina.* Horat. epist. 15. *vilis agninæ.* Vide Lambin.

Castra. Curt. 3. *Stativa illic habuerat Cyrus*, * deest *castra.* Cic. *Omnes agros, stativa, portus.* Cæsar 3. Civil. *Eodemque die uterque eorum ex castris stativis exercitum educunt:* & paulò post; *Scipio in castris stativis biduo moratus.* Cic. 7. Verr. *castra stativa:* idem 12. Philip. *Hæc custodia, hoc præsidium stativum.* Salluft. Jugurtha; *plerumque milites in stativis castris habebat.* Te-

* *Deest castra*] Idem vocabulum deest etiam, quando occurrit *æstiva* & *hyberna.* Cic. Famil. II. 13. *Cum primum æstiva attigissem.* XVI. 27. *Incredibile est, quæ ego scio illos in æstivis fecisse.* Liv. XXXVII. 14. *Quieta æstiva acturos.* Suet. Tib. 11. *Ordo æstivorum tuorum.* Additur *castra* ab eod. Suet. Claud. c. 1. *Obiit in æstivis castris, quæ ex eo scelerata sunt appellata.* Tac. An. I. 16. *Castris æstivis tres simul Legiones habebantur.*

Terent. Adelph. *Ne id assentandi magis, quam quod habeam gratum, facere existimes*, deest ἕνεκα, vel χάριν, id est, *causa*, vel *gratia*, vel etiam *ergo*. Virgil. *illius ergo Venimus*: idem; *Justitiæne prius mirer, belline laborum?* Ovid. 2. Metam. *successorumque Minervæ Indoluit*. Salluft. 1. Histor. in oratione Philip. *exercitum opprimendæ libertatis habet*. Vide Aldi scholio in Salluft. & Brisson. Tacitus lib. 2. *Germanicus Ægyptum proficiscitur cognoscendæ antiquitatis*: ibidem; *Pugnam pro Romanis ciens, ostentandæ, ut ferebatur, virtutis*: idem lib. 3. *Erectis omnium animis petendæ è Pisone ultionis*: ibid. *Cerebro se militibus ostentasset, ab Narnia vitandæ suspicionis*: ibidem; *Multa populus paravit tuendæ libertatis, & firmandæ concordiæ*: idem lib. 4. *Qui pecuniam à Vario Ligure omittendæ dilationis ceperat*. Horat. lib. 3. *Da Lunæ propere novæ, da noctis mediæ, da puer auguris Murænæ*, supple *causa*. Vide Festum in voce *Ergo*, & priscianum lib. 18. ,, [Nepos ,, Timol. *Nunc demum se* * *voti damnatum esse*, id

Causa, vel gratia, vel ergo.

* *Voti damnatum*] Dicitur id eodem modo, quo *Voti reus*. Est autem *Voti reus*, qui se obligavit Diis ad præstandum aliquid, si consequatur id, quod petit. Id vero ubi jam consecutus est, dicitur *damnatus voti*, h. e. qui jam damnatus est ad præstandum id, quod voto promisit Sic *Damnari pæna capitalis*, h. e. ad subeundam eam. Liv. XLII. 43. *Novus deinde Prætor capitalis pœnæ absentes decreto damnat*. Cic. de Sen. 12. *Qui in vinculis erant damnati rei capitis*. In his intellige *sententiâ*, vel *subeundæ pœnæ ergo*, isthic *voti solvendi ergo*. Certe *gratia* vel *ergo* intelligendum in phrasi, qua quis dicitur *damnari scelerum*, quod memoravimus pag. 114. Immo nihil frequentius hac Ellipsi in locutionibus quamplurimis. Unde & is, qui Urbi relinquebatur præfectus tempore Latinarum feriarum, ad quas omnes ex Urbe Magistratus proficiscebantur, dicebatur simpliciter *Præfectus Latinarum feriarum* scil. causa. Vide Inscrip. apud Spon. Itiner. To. 1. p. 344. Ut

,, id eſt, propter votum, quia id impetrârit,
,, cujus cauſa votum feciſſet.]

Centena. *Debet decies*, aut *debet ſeſtertium decies*; * integrum erat, *debet decies centena millia nummum ſeſtertium*. Martial. *Habet Afranius millia*. Vide Bud. de Aſſe.

Cibus. Terent. *Vix de demenſo ſuo*, deeſt *cibo*: ſic dicimus, *diurno vivit*, *diario contentus eſt*, ſubaudi *cibo*. Plaut. Stich. *vos meminiſtis quot Calendis petere demenſum cibum.*

Clitella. *Impono tibi*, *quia tu mihi impoſuiſti*, ſubaudi *clitellam*: urbanitatis gratia non exprimitur. Cicero Attic. *clitellæ bovi ſunt impoſitæ*. Plautus Moſtell. *Sarcinam imponam ſeni*, id eſt, clitellam: ibid. *Vehit hic clitellas*, *vehit hic autem alter ſenex*: & infra; *Ego homines habeo clitellarios.* Cic. 2. Natur.. *Nos onera quibuſdam beſtiis*, *nos juga imponimus.*

Cœlum. ,, [*Luceſcit*, *Veſperaſcit*, ſubaudi *cœlum*. Ne-
,, pos in Pelopida: *Cum Athenis interdiu exiſſent*,
,, *ut veſperaſcente cœlo Thebas poſſent pervenire.*

Sub dio, ſubaudi *cœlo*: teſte enim Capro Grammatico, *ſub divo veteres dicere ſolebant.*]

Horat. 1. Carm. *Namque Dieſpiter plerumque per purum egit equos*. Lucan. 1. *Fulgura fallaci micuerunt crebra ſereno*, ſubaudi *cœlo*. Virgilius Ge-

344. Ut adeo mirer Doctiſſ. ceteroqui Caſaubonum ad Capitolinum in Marco Ant. cap. 4. ubi dicitur *Nec multo poſt præfectus feriarum Latinarum* fuit, tradere, neque dictum aut dici potuiſſe, *præfectus feriarum Latinarum*, ſed *præfectus Urbi Latinarum feriarum cauſa*, quomodo & iſtic reſcribi proinde voluit, non ſine manifeſto, ut ex dictis patet, errore.

* *Integrum erat, debet decies centena*] Immo vero integrum eſt, *debet decies centies ſeſtertium pondus argenti in nummis*, ſicuti id quam eruditiſſime oſtendit Vir Summus Joh. Frid. Gronovius in præclaro opere *de pecunia Vetere*. Vide eum imprimis lib. 1. cap. 5.

Georg. *multa forent quæ mox cœlo properanda sereno.* Horat. lib. 2. Satyr. 4. *Massica si cœlo supponas vina sereno.* Livius 7. Maced. *Nursiæ sereno:* & infra; *sereno cœlo.* Vide, Tempus.

In verbis copiæ, & inopiæ, si sit genitivus, potest intelligi *copia*; * vel more Græco, præpositio ἐκ: ut, *eges medici*, subaudi *copia*, vel *egestatem*; *abundas pecuniarum*, deest *copia*. Cæsar 2. Civil. *Quæ res omnium rerum copia complevit exercitum*: ibidem lib. 1. Gal. *Abundare copia omnium rerum*: & lib. 8. *abundare copia frumenti.* ,, [Livius 38. *Urbem plenam omnium rerum* ,, *copia invenit.* Vide infra in Hellenismo.] *Copia, vel ἐκ.*

Sueton. August. *Convivabatur assiduè, nec unquam nisi recta*: idem Vesp. *Sed & convivabatur assiduè, ac sæpius recta, ac dapsile, ut macellarios adjuvaret.* Martial. lib. 8. *Promissa est nobis sportula, recta data est*, subaudi *cœna.* Sueton. Domitian. *Sportulas ad rectas cœnas redegit.* *Cœna.*

,, [Plautus Capt. *Collus collaria caret*, subaudi ,, *corona*: quicquid enim coronat, sive ambit ,, collum, *corona* dicitur: ut Nævius; *Collum* ,, *marmoream torquis gemmam coronat.*] *Corona.*

Civica donatus; muralem, & obsidionalem adeptus; Gramineam ei milites obtulerunt; lauream meruit; subaudi *coronam.* Sueton. Jul. *Jus laureæ coronæ*: idem; *Nero coronam capite gerens Olympicam, dextra manu Pythiam.* Plinius lib. 7. *Primus omnium eques coronam muralem acceperat, sex civicas*, idem lib. 16. cap. 4. *Hinc civicæ coronæ militum virtutis insigne.* ,, [Servius in 1. Æneid. ,, *Si sertos dixero, adde*, Flores, *si sertas, adde* ,, Coronas. *ut Lucanus; Accipiant sertas nardo* ,, *florente coronas.* Hæc Servius. Itaque & *serta*; ,, ad-

* *Vel more Græco præpositio ἐκ*] At tu vide, quæ notavimus pag. 116, 117.

,, adjectivum eſt, addique debet, *coronamen-* ,, *ta.* Virgil. *Serta procul capiti tantum delapſa* ,, *jacebant;* aut ſubaudi *negotia*, ut ſerta nego- ,, tia florum, ſint ſerti flores. Vide, Nego- ,, tium.]

Conſilium. *Perſtat in propoſito; arcanum celat; ſecretum cuſtodit*, ſubaudi *conſilium*. Juvenal. *Si te propoſiti nondum pudet, atque eadem eſt mens*, ſubaudi *conſilii*. Horat. in Odis, *arcana conſilia* dixit. Val. Maxim. l. 2. cap. 1. *arcana conſilia patrum*: idem lib. 3. cap. ult. *propoſitum conſilium*. Hinc dicimus, *à ſecretis*, ſubaudi *conſiliis*. Salluſt. *Falſo queritur genus humanum*; ſubaudi *conſilio*. Vide & Judicio.

,, [*Certum eſt facere; abire*, ſubaudi *conſilium*: ,, Plaut. Epid. *Eundem ſenem oppugnare certum* ,, *eſt conſilium mihi*, pro, conſilium bene viſum, ,, & conſultum. Etiam *inconſulto*, ſubauditur ,, *conſilio*. Plaut. Truc. *Conſulta ſunt conſilia,* ,, *quando intro advenerunt*, id eſt, jam inter ſe ,, compacti ſunt. Paulus quoque Juriſc. dixit, ,, *conſulto conſilio*.

Conſtitutus. Cicero de Seneƈt. *Ille vir haud magna in re, ſed fidei plenus.* Horat. *Me libertino patre natum, & in tenui*, ſubaudi *conſtitutum*.

Crimine, vel actione. In verbis accuſandi, aut, abſolvendi, ſi genitivus reperiatur, deeſt *crimine*: ut, *furti damnatus; repetundarum abſolutus.* * Barbare ve-

* *Barbare vero dicitur, &c.*] Non ita barbare hæc dici oſtendimus allatis exemplis jam ſupra pag. 114. Vera quidem eſt ratio, quæ ſubjungitur, à nullo Verbo regi Genitivum, ſed non opus eſt τὸ *criminis* regi in hac locutione à verbo, cum ſatis commoda ſtatui queat Ellipſis vel τῦ *cauſa*, aut *ergo*, ut in *Damnare* paulo ante fieri oſtendimus, vel *Nomine*, ut ex Cicerone mox cenſet Scioppius, vel etiam *Legibus*, Quomodo Salluſt. Catil. 18. *Le-*

verò dices; *accuso te criminis;* quia nullum verbum regit genitivum. Cicero pro Ligar. *Fuerint cupidi, fuerint irati, fuerint pertinaces, sceleris verò crimine, furoris, parricidii liceat Pompejo mortuo, liceat multis aliis carere:* idem 5. epistol. *Ne vitium arrogantiæ subsequatur.* „ [Nepos „ Milt. *Hic etsi crimine Pario est accusatus:* & „ Themist. *Hoc crimine proditionis absens est da-* „ *mnatus.*] Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. *Quapropter non es damnandus rigoris rustici crimine, C. Mari:* idem lib. 4. cap. 2. *Qui incesti crimine à tribus Lentulis accusatus:* ibid. cap. 6. *Et diri fati crimine sub magno judice damnatum:* & lib. 6. cap. 1. *crimine impudicitiæ damnatus est:* ibidem cap. 5. *Filius ejus adulterii crimine damnatus.* Apul. lib 7. in princ. *crimine latrocinii in hospitem mihi charissimum postulabar.* Vide Hadrian. Cardin. *Facinoris crimen.* Horat. lib. 2. Sat. 3. *An commota crimine mentis Absolves hominem, & sceleris damnabis eundem?* „ Virgil. 6. Æneid. „ *falso damnati crimine mortis.*] Ovid. 5. Fast. *Sceleris crimine damnat avos.* Martial. lib. 11. *Arguimur lentæ crimine pigritiæ.* Statius 2. Theb. *Nec furibundæ crimine mentis Arguerim.* Specialia enim crimina in genitivo possunt aptè poni, si à generali voce regantur; scelus autem, ut inepti aliqui disputant, generale nomen non est, ut ex testimoniis citatis colligitur. Nec me movet illud ad Herennium lib. 4. *Si quam unius peccati mulierem damnabant:* nam nomen, *peccati*, etiamsi generale sit, ut *crimen*, adjunctione adjectivi, *unius*, fit speciale; itaque, deest *crimine*. Quo etiam modo Livius lib. 3. dec.

Legibus ambitus interrogati (h. e. accusati) *pœnas dederant.* & Liv. XXXVIII. 50. *Neminem unum civem tantum eminere debere, ut legibus interrogari non possit.* Quidni eodem modo *Legibus variorum criminum accusatus* quis dici queat?

dec. 1. dixit; *Unius tantum criminis nisi te vindices*. Quo in loco Perionius, aut Græco more dictum, aut aliquem ablativum deesse contendit; mihi videtur deesse, *actione*, ut sit; nisi te vindices ab actione, sive accusatione unius criminis. Cic. 2. Offic. *judicio capitis arcessas*. ,, [Potest tamen & ablativus, *Nomine*, subaudiri, ut *Criminis nomine*, sit causa criminis, ,, seu criminosa. Cic. *Damnatus nomine conjurationis*.]

Culmen. *Superba tecta, hospita tecta, recipere se in tecta sua*; subaudi, *culmina*, *fastigia*, vel *negotia*, vel *ædificia*. ,, [Servius in Eclog. 1. *Ideo Culmina dicta sunt tecta, quia veteres ædificia culmo contegebant*, id est, *paleis*, *vel stipula è messibus*. Virgilius 2. Æneid. *Turres, & tecta domorum culmina convellant*. Potest etiam subaudiri, *tuguria*. Vitruv. lib. 2. cap. 1. *Nonnulli ex ulva palustri componunt tuguria tecta*. Similiter in *Lacunar*, subauditur *tegmen*: nam ,, Lacunar pro lacunare adjectivum est.]

Capital, Crimen, linteum capitis. Cic. 2. de legibus; *Quique non paruerit, capital est*. Plaut. Menech. *Nunquam Æ. depol fugiet, tametsi capital fecerit*, subaudi *crimen*. *Capital* etiam erat linteum capitis in sacrificiis. Vide Festum.

Culpa. Magna est quæstio inter eruditos, de *noxa*, & *noxia*. Valla lib. 1. cap. 35. asserit, *noxam* esse damnum, *noxiam* vero nusquam reperiri. * Ego assero; *noxam* esse damnum, sive nocu-

* *Ego assero noxam &c.*] Accipio hanc distinctionem, & *noxiam* arbitror cum Sanctio esse potius Adjectivum, in quo intelligatur *culpa*, quam substantivum ex *Noxa* formatum, per ἐπένθεσιν literæ I. ut voluit Donatus & alii; sed *Noxam* censeo non modo significare damnum seu nocumentum, sed & pœnam maleficii & nocumenti. Hinc

cumentum ; *noxiam* vero esse nomen adjectivum, in quo subintelligitur *culpa*. Terent. Eunuch. *Unam hanc noxiam mitte* : idem Heaut. *Magnum hoc quoque signum est, dominam esse extra noxiam :* idem Phorm. *Hic in noxia est ; ille ad defendendam causam adest*. Ita dicimus, *nocere noxam*, id est, dare damnum, non autem, *nocere noxiam*. Hæc vera differentia est, quicquid dicat Tribonianus. Juvenal. Satyr. 4. *Rubrius offensæ veteris reus, atque tacendæ*, subaudi *culpæ*. „ [Servius in illud Virg. *Unius ob noxam ; Noxam*, „ inquit, *pro, Noxiam. Et hoc interest, inter Noxam, & Noxiam, quod Noxia* culpa *est, id est*, „ peccatum ; *Noxa autem* pœna.

Exoletus, adjectivum est, unde *exoleti* dicuntur cinædi adultiores, qui jam adolescere, id est, crescere desierunt, ut ait Festus. Cic. *Semper exoletos, semper lupas ducebat*. *Cinædus ; vel puer.*

Plinius lib. 30. cap. 6. *Post hæc jubent eum in pariete dormitorii ejus, tectove includi :* ibid. *Eo liberat & lacerta viridis viva in olla ante cubiculum dormitorii ejus suspensa*. *Cubiculum.*

* „ [*Cursum* subaudi, in *Tendimus in Latium*. *Cursum.*

Dd „ Ne-

Hinc vulgata locutio ICtis, *Noxæ dedere* : & *Noxam mereri*, apud Petron. & Liv. VIII. 28. Vide & Festum. Quin & ipsam culpam ac reatum significat. Hinc apud Gell. IV. 2. ex edicto ædilicio titulis vendendorum servorum adscribi debebat, *quis fugitivus, errove sit, noxave solutus non sit*. Sic & Liv. XXIII. 14. *Eos noxa, pecuniave, sese exsolvi jussurum*. h. e. reatu, cui erat obnoxii, & pecunia, quam debebant. Sic XLV. 31. *Noxa liberati interfectores*. Sed & in sensu damni dati, & mali per pœnam accipiendi poni potest τὸ *Noxia*, ita ut intelligatur *Res*. Liv. XLI. 23. *Sine ullius eorum, quos oderat, noxia*. h. e. damno & malo. Et sic Plautus sæpe, *Commereri & mereri noxam*. Vide Mostell. V. 2. 26. & Trin. I. 1. 1.

* *Cursum Subaudi &c.*] Vel etiam *iter*, Virgil. Aen. VI. 240. *Quam super haud ulla poterant impune volantes Tendere iter*.

„ Nepos in Milt. *Morandi tempus non habens,* „ *cursum direxit, quo tendebat.*]

Datum. Virg. 4. Georg. *Scis Proteu, scis ipse, nec est te fallere cuiquam*, subaudi *datum*, vel *concessum*. Vide, Facultas, & Notas ad Libido.

Dei. *Per superos, & inferos rogatus*, subaudi *deos*. Horat. *Carmine Dii superi placantur, carmine Manes:* idem; *Me Diis miscent superis:* idem 4. Carmin. *Dii superi*. Apulej. *Utrum Lar sit, an Larva, deum manem vocant.*

Dens. Persius; *& genuinum fregit in illis*, subaudi *dentem*. Sic in illis, *caninus, maxillaris, molaris, columellaris*, de quibus Plin. lib. 11. cap. 37.

Dicto. Virgil. *Ocyus huc omnes:* idem; *Ocyus incubuere omnes*, * subaudi *dicto:* idem; *Et dicto citius tumida æquora placat.*

Dies. Ovid. in Fast. *Bruma novi prima est, veterisque novissima solis*, subaudi *dies*, vel *lux:* Dies enim, quia est ambiguum, utroque in genere suppletur: ut, *quarto Idus, tertio Kalend.* subaudi *die*.

Dies. Virgil. *Meus est natalis*, subaudi *dies*. Cicero Attic. *Hæc ad te die natali meo scripsi:* idem Bruto; *Nam die tuo natali victoria nuntiata.* Terent. Phorm. *Ubi erit puero natalis dies.* Errat igitur Valla lib 4. cap. 10. „ [Plautus Trin. *Tu in* „ *perendinum paratus sis, ut ducas uxorem*, sub- „ audi *diem:* Cicero; *Utrum diem tertium, an* „ *perendinum dicere oporteat.* Cæsar 5. Gall. *Peren-* „ *dino die.* Afranius Privigno; *Festis promiscue,* „ *atque profesto concelebras focum*, subaudi *diebus*, „ &

iter pennis. VII. 7. *postquam alta quierunt Æquora, tendit iter velis.* Ovid. Metam. II. 547. *Ad Dominam tendebat iter* Similiter Auct. B. Africani cap. 11. Sic *gressumque ad mœnia tendit.* Virg. Aen. I. 414.

* *Subaudi dicto*] Malim *Solito*, Vide quæ notavi ad pag 161.

,, & *die*. Plaut. Aulul. *Festo die si quid prodege-*
,, *ris*, *profesto egere liceat*. Cicero; *Aliquem in*
,, *crastinum differre*: idem; *Aliquid crastinus*
,, *dies nobis pollicetur*.]

Agonales, *Apollinares*, *Fasti*, *Nefasti*, subaudi *dies*. Vide, Festa. Plinius lib. 33. cap. 1. *publicatis diebus festis*. **Dies.**

Cicero 1. Catil. *Dixi*, *cædem te optimatum contulisse in ante diem V. cal. Novemb.* idem Attic. lib. 3. *de Q. Fratre nuntii nobis tristes venerunt*, *ex ante diem Non Jun.* & lib. 2. *Comitia Bibulus cum Archilochio edicto in ante diem XV. Kalend. Novemb. distulit.* **Dies. vel Tempus.**

Adagium; *Minimo provocare*, subaudi *digito*: sic *auricularis*, *annularis*, *medicus*, *infamis*: Pers. *Infami digito*, & *purgalibus ante salivis.* **Digitus.**

Ovid. *Regia Solis erat sublimibus alta columnis*; subaudi *domus*. Seneca in Agamem. *perlucet omne regiæ vitium domus.* Sic. *basilica*, subaudi *domus*. ,, [Vitruv. lib. 8. cap. 4. *Zama civitas A.*
,, *frorum*, *cujus mœnia rex Juba duplici muro sepsit*,
,, *ibique regiam domum sibi constituit*.] **Domus.**

Uxorem duxit, subaudi *domum*, vel *in domum*. Plaut. Aulul. *Volo te uxorem domum ducere.* Terentius Phorm. *Dotem si accipiet*, *uxor ducenda est domum*: idem Hecyr. *Nunquam se illa viva uxorem ducturum domum*. ,, [Plaut. Aulul. *Redi*, *at-*
,, *que intus serva*, * subaudi *domum*: idem Ci-
,, stel. *Sine filiam tuam esse hic triduum*, & *servare*
,, *apud me*: Et Mil. *serva istas fores*: *hoc observabo*
,, *ostium*. Terent. *Solus Sannio servat domi*, subau-
,, di *ædes*. Plaut. Mostel. *Natus nemo servat in* **Domum.**

* *Subaudi domum*] Malim *res meas*. Sic mox supplendum illud ex Mostell. V. 2. 22. *Natus nemo servat in adibus*, intellige *res*.

„ *ædibus*, id est, nemo est domi, qui domum „ velut custodiat.]

ENS. Livius; *Ego Annibal peto pacem*, subaudi *Ens*. Priscianus lib. 18. cap. 1. *Est autem quando per ellipsim verbi*, vel *participii substantivi*, *hujuscemodi casuum*, id est, *nominativi cum obliquis constructio solet proferri*: ut, filius Pelei Achilles bellans multos interfecit Trojanos; *subauditur enim participium verbi substantivi*, *Ens*, *quod in usu nunc nobis non est*, *pro quo possumus*, qui est, *vel* qui fuit Pelei filius, *dicere*, *vel subaudire*, &c. Idem in eodem lib. cap. de finitivorum constructione; *Græci autem participio utuntur substantivo*: ut Ἀπολλώνιος ὢν διδάσκεις, Τρύφων ὢν μανθάνεις, *quo nos quoque secundum analogiam possemus uti, nisi usus deficeret participii frequens: quamvis Cæsar non incongruè protulit*, *Ens*, *à verbo sum*, *es*, *est*; *quomodo à verbo Possum*, *potes*, *potens*: idem l. 5. cap de casu; *Rege Latino*, *pro*, *regnante Latino: quamvis in hujusmodi quoque constructione subauditur participium substantivum*. Hæc Priscianus. Quinctil. l. 8. c. de ornatu; *Multa ex Græco formata nova*, *ac plurima à Sergio Flavio*, *quorum dura quædam admodum videntur*, ut, ENS, & ESSENTIA, *quæ cur tantopere aspernemur*, *nihil video, nisi quod iniqui Judices adversus nos sumus*, *ideoque paupertate sermonis laboramus*. *Acron autem ait*, *laudem meruisse philosophum*, *quod hoc sit usus participio*. Hæc ille. Mihi vero propterea exprimi non videtur, quia facillimè possit intelligi; ut, *Adsum Trojus Æneas*, scilicet, *ens*, vel *qui sum*, quomodo etiam locutus est Cæsar 2. Civil. *Carmonenses, quæ est longè firmissima totius provinciæ civitas*. Grammatici nescio quam Appositionem, & Evocationem, hoc ignorantes, finxerunt. Plaut. in Mi-

Milite obscurè dixit; *Mirum est te lolio victitare,* * *tam vili tritico*, id est, cum triticum veneat vili. Scævola vero in l. creditor. §. Lucius Titius. ff. mandati, expressit participium sic; *Concedo tibi de omnibus meis, ut vis, negotiari, sive vendere vis, sive pacisci, sive emere, sive quodcumque operari, ut domino enti meorum.*

Ferus, *sonipes*, *cornipes*, *quadrupes*, adjectiva sunt; si sola ponantur, *equus* intelligitur. *Equus.*

Terentius; *Transtulit in Eunuchum suam*, subaudi *fabulam*: nam *Eunuchus*, *Ajax*, *Orestes* etiam pro tragœdia, masculina sunt; sed frequentius ad nomen generale respicimus. Vide, Avis. *Fabula.*

Horat. *Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.* Juvenal. *Impune ergo mihi recitaverit ille togatas.* Sic. *Attellanas, palliatas*, &c. subaudi *fabulas*, vel *comœdias*. *Fabula.*

Luce mihi, præluce nobis, subaudi *facem*, vel *cereum*. Plaut. Cas. *Primum omnium huic lucebis novæ nuptæ facem:* idem Curcul. *Tute tibi puer es lautus, luces cereum.* *Facem, vel cereum.*

,, [*Mira sunt, ni Pistoclerus Lydum pugnis contu-*
,, *dit*, subaudi *facta*, apud Plaut. Bacchid.
,, nam sic idem in Rud. *Haud miranda facta dicis,*
,, *si Deos decepit, & homines.* Sic *Antehac*, *Post-*
,, *hac*, *Postea*, *Interea* &c. subaudi *facta*: *Hac*
,, enim pro *Hæc* dicebant. In *Adhuc*, pro ad
,, hoc † subaudi *factum*. Plaut. Mil. act. 4. *Facta. vel potius Negotia. Vide infra.*

* *Tam vili tritico*] Non est obscura hæc dictio; Expone tam vili ente, vel existente tritico.

† *Subaudi factum*] Quidni *Tempus*? Certe sic in Plinii Paneg. *Adhuc avi* intellige omnino *tempus*: & in Negativis locutionibus, quæ frequentes sunt cum hoc vocabulo. Vatin. ad Cicer. Famil. V. 10. *Cæsar adhuc de meis supplicationibus non refert.* Cic. Fam. III. 5. *Quod quibus adhuc*

,, sc. 5. *Ante hoc factum hunc sum arbitratus sem-*
,, *per servum pessimum.*

Facultas. f. Potestas. * *Quoad ejus fieri possit. Ejus*, inquit Budæus, *apud Latinos parelcon est*, id est, abundat: mihi videtur deesse, *facultas*, vel *potestas*, quod Græcè dicitur δύναμις. ,, [Vide supra lib. 3. ,, cap. 6.]

Famulus. In illis, *à pedibus*, *à secretis*, &c. deest *famulus*, vel *servus*. Sueton. lib. 1. *Philemonem à manu servum.* Vide, Servus.

Fastigium. ,, [*Ex alto*, subaudi *fastigio*. Liv. 27. *Nomen* ,, *regium ex tam alto fastigio aspernantis.*]

Febris. *Laborat quartana; tertiana, quotidiana*, subaudi *febri*. Juven. Satyr. 4. *Jam quartanam sperantibus ægris.* Cic. de Natur. *Vide ne tertianas quidem febres, & quartanas divinas esse dicendum sit*, Cic. Attic. lib. 8. *Quartana discessit.*

Feria. Horat. *In dictis Latinis*, subaudi *feriis*. Sic. *Furinales*, *Laurentinæ*, *Tarentinæ*, *Sementinæ*, *Paganicæ*, *Conceptivæ*, *Nundinæ*, *Stativæ*. Varro; *Latinæ feriæ, dies conceptivus:* idem lib. 1. Rustic. cap. 2. *Sementinis feriis.* Cic. 1. Nat. *Nam cum feriis Latinis ad eum venissem. Ferias esuriales* dixit Plautus in Cas. pro jejunio,

Festa. *Accalia*, *Agonia*, vel *Agonalia*, *Angeronalia*, *Carmentalia*, *Cerealia*, *Compitalia*, *Consualia*, *Equiria*, *Feralia*, *Fontinalia*, *Fordicidia*, *Fornacalia*, *Furinalia*, *Laurentalia*, *Liberalia*, *Lupercalia*, *Matralia*, *Meditrinalia*, *Megalia*, *Neptunalia*, *Opalia*, *Paganalia*, *Palilia*, *vel Parilia*, *Portunalia*, *Quirinalia*, *Rodigalia*, *Saturnalia*, *Terminalia*, *Ve-*
sta-

non satis est perspectum. Nepos Milt. 4. *Qua pugna nihil adhuc est nobilius.* Petron. *Neque adhuc omnia erant facta*, in quibus intellige omnino non *Factum*, sed *Tempus*.

* *Quoad ejus fieri possit*] Vide nos supra pag. 309. ubi hanc locutionem aliter explicuimus, &, ut putem, verius.

ſtalia, *Vinalia*, *Vulcanalia*, *Volturnalia*. Vide, Dies.

Terent. Phorm. *Pro Deum immortalium* Ubi Donatus ellipſin eſſe, & *fidem*, vel ſimile aliquid deſiderari ait. Cicero in Oeconomico; *Quid igitur, pro Deum immortalium, primum eam docebas quæſo?* Terent. *Pro Deum, atque hominum fidem.* *Fidem.*

Terent. *Modos fecit Flaccus Claudii*, ſubaudi *filius*: Sic *Tullius*, vel * *Tullia Ciceronis*. Vide, Uxor. *Filius, vel filia.*

Virgil. *Sulphurea Nar albus aqua*, ſubaudi *fluvius*: *Nar* enim neutrum eſt, quia indeclinabile. Cic. *Lacus Velinus in Nar defluit.* Sic cum dicimus, *Albula magnus*; *formoſus Turia ripis*, *altus Sequana*, deeſt *fluvius*, vel *amnis*. Virgil. lib. 11. *Amnis & Adriacas retro fugit Aufidus undas.* Livius lib 1. *Tiberium fluvium*: & lib. 4. *Tiberi amne ſeptus*: idem; *ad Rhodanum fluvium*: idem; *ad Eurotam amnem*. Curtius lib. 3 *Pyramum amnem tranſire*: ibid. *in ripa Pyrami amnis*. Vide, Amnis. *Fluvius, Amnis.*

Virgil. *Hac Trojana tenus fuerit fortuna ſecuta*; ſubaudi *fini*: nam *finis* etiam fœmininum eſt, ut ſæpè pud Lucretium invenies. Virgil. *Hæc finis Priami fatorum*: idem; *aut qua fine ſequar.* Sic *eatenus*, *quatenus*, *hactenus*, id eſt, tenus hac fine, vel via, „ [vel ad hunc uſque finem. „ Hygin. Aſtron. 272. *Quæ ad figurationem ſiderum pertinent, ad hunc finem erunt nobis dicta*, „ re- *Finis.*

* *Tullia Ciceronis*] Vix ita loquebantur Romani, qui ſi mulieris nomen adjungerent Nomini viri, intelligebant *uxorem* non *filiam*; Sicuti id quamplurimis exemplis tum ex Auctorum locis tum ex antiquis inſcriptionibus docui in diſſertationum mearum Triade pag. 18... 28. Proinde *Tullia Ciceronis* ſcil. filia, vix uſquam, quod memini, occurrit, at *Terentia Ciceronis* ſcil. uxor, paſſim.

,, *reliqua protinus dicemus*, id est, de siderum fi-
,, guratione dixi hactenus, porrò dicam de
,, reliquis. Item fab. 82. *Stare in aqua media fine*
,, *corporis*. Ubi forte rectius legas, *medii*, pro,
,, usque ad medium corpus. Cicero; *Lumbo-*
,, *rum tenus*. Virgil. *Crurum tenus*, subaudi *fine*,
,, id est, usque ad lumbos, crura. Festus;
,, *Quatenus significat qua fine; ut Hactenus, hac fine.*
,, Virgil. 12. Æneid. Qua visa est fortuna pa-
,, ti, tua mænia texi, *pro*, *quatenus*, *qua fine*,
,, *quoad*, *quamdiu*.] Gell. lib. 1. cap. 3. *Minimè dicitur quatenus, quaque fini dari amicitiæ venia debeat*: idem referens Chilonis sententiam; *Hac*, inquit, *fini ames, tanquam fortè fortuna osurus; hac itidem tenus oderis, tanquam fortasse post amaturus*. Vide, Via.

Florem. ,, [*Florem* subauditur, in hoc Virgilii; *Cro-*
,, *cumque rubentem*: nam, *Crocum*, ex regula
,, terminationis, neutrum esse Servius, his
,, Sallustii verbis probat; *In qua crocum gignitur.*
,, Similiterque Curtius lib. 3. *Corycium, ubi*
,, *crocum gignitur*.

Fodina. ,, *Fodina* subauditur, in *Auraria*, *Argentaria*,
,, *Ferraria*. Livius; *Vectigalia magna instituit ex*
,, *ferrariis, & argentariis*. Cajus Jurisc. dixit;
,, *Cretinæ fodinas*. Plinius, *Argenti fodinas*.
,, Vide, Secturæ.]

Fœmina. *Prægnans*, adjectivum est; ut, *prægnans arbor*: & *folia prægnantia*, apud Plinium: & *prægnans Jovis cerebrum*. Si absolutè profertur, deest *fœmina*. Plaut. *Quæ nunquam fuit prægnans, qui parere potuit?* Sic *Pedissequa*.

Fœmina, vel mas. *Boves meas*, *canes gravidas* cum legimus, * ne cre-

* *Ne credamus Grammaticis &c.*] De nominibus, quæ *Epicæna* vocantur, & *Communia*, vide quæ disputavimus su-

credamus Grammaticis qui nomina, communia duobus, maxima cum ignorantia sunt commenti, sed subintelligamus, *fœminas*, aut ad syllepsin generis recurramus; ut, *scelus qui me perdidit*. Res sic se habet; Quoties in nominibus epicœnis aliud volebant intelligere, quam terminatio ipsa præfinit, addebant *mas*, aut *fœmina*: verbi gratia, *aquila*, fœmineum est, pro maribus, & fœminis; sed si de maribus loquaris, dicendum erit, *aquilæ mares*. Rursus *corvus* masculinum tantum est, pro utroque sexu; at de fœmina dices, *corvus fœmina*. Epicœna voco, quæcunque sub uno fine significant utrumque sexum, sed unum præcipuè; ut, *homo*, *latro*, *sacerdos*, *vates*, *antistes*, *miles*, *agricola*, *bos*, *canis*, *sus*, *grus*, &c. *Epicœna quæ sint.*

„ [Plautus Pœn. act. 6. sc. 5. *Tune audes amare,*
„ *quod mares homines amant?* Unde discimus simi-
„ liter, *hominem fœminam* recte dici; sicque per
„ Ellipsin *Hominem pessimam* efferri posse Varr.
„ Sesquiul. *Quid est, quod homo masculus lubentius*
„ *videre debeat, quam bellam uxorem?*] Homer. 6.

Iliad. ΒΟΥΝ ΑΡΣΕΝΑ, id est, *bovem marem* dixit. Theocritus, ΘΟΑΣ ΙΠΠΟΥΣ, id est, *equos velocissimas*. Livius lib. 5. decad. 5. *Apollini bove aurato, Latonæ bove fœmina aurata sacra Græco ritu facerent.* Plin. lib. 8. cap. 46. *Fœmina bos semel ei anno ostenditur, suis & ipsa insignibus*: idem lib. 11. cap. 51. *Bubus tantum fœminis vox gravior*: ibid. cap. 37. *Itaque quum apri percutiunt, fœminæ sues mordent.* Varro lib. 2. cap. 1. Rustic. *Fœminis bubus demitur cibus.* Justinus lib. 1. *Invenit juxta infantem, canem fœminam* par-

supra pag. 34. 35. contra Sanctium, qui non modo hæc confundit, eorumque naturam sed & sine justa ratione prorsus ex arte Grammatica explodit.

parvulo ubera prabentem, à feris & alitibus defendentem; *Motus etiam ipse misericordia, qua motam ipsam canem viderat, puerum defert ad stabulum, eadem cane anxiè prosequente.* Plaut. Menech. *Ita me illa ab læva rabiosa fœmina observat canis.* Plin. lib. 28. cap. 15. *Fœmina suis.* Gell. lib. 13. cap. 20. *Sacerdotes* quoque fœminas, Cicero *antistitas* dicit. Plaut. Persa; *Qui Atticam hodie civitatem majorem feci, atque auxi civi fœmina.* Plinius lib. 9. cap. 51. *Polypus fœmina:* lib. 10. cap. 18. *piscis fœmina.* Ovid. *cum quo sua gaudia jungat, Invenit in media fœmina piscis aqua.* Plin. lib. 10. cap. 18. *Palumbes incubat fœmina.* Macrob. lib. 1. cap. 17. Satur. *Ut Græco ritu hisce hostiis sacrum faceret, Apollini bove aurato, Latonæ bove fœmina aurata. Sues fœminæ* quomodo castrentur, docet Plinius libro octavo, cap. 51. Columell. libro septimo, cap. nono; *Fœmina sus habetur ad partus edendos.* Plinius lib. 8. cap. 32. *Quasdam nos principes fœminas scimus*: idem in epistolis; *Habebat illa Pantomimos, fovebatque effusius, quam principi fœminæ conveniret*: idem lib. 10. cap. 60. *Cornicem incubantem mas pascit.* ibid. cap. 33. de perdicibus; *Tunc inter se dimicant mares desiderio fœminarum*: idem; *Aquilarum mares.* Antiquitus multa fuerunt epicœna nomina; ut, *porcus, lupus, agnus, ovis, leo*: nondum enim in usu erant, *porca, lupa, agna, leæna, antistita, clienta, hospita, dracena,* & alia id genus. Unde Varro dixit, *lupum fœminam*, teste Quinctil. lib. 1. cap. 6. & Cato cap. 134. Rust. *Priusquam porcum fœminam immolabis.* Cic. 2. leg. *porco fœmina piaculum pati.* Virgilius, ut sentit Quinctilianus lib. 8. cap. 3. primus dixit, *porca*, in illo carmine; *Et cæsa jungebant fœdera porca.* „ [Plautus in Vi-
„ dul.

Epicœna prisca.

,, dul. *Audivi fœminam leonem semel parere :* nam ,, quod Lucr. 9. *Leam* dicit , id Servius in ,, Georg. 3. *usurpatione factum* dicit , cum Lati- ,, ne dicatur , *Hic & hæc Leo ; Leæna vero sit Græ-* ,, *cum.* Sed contemto Grammaticorum judicio , ,, Ovidius , Lucretii imitatione dixit ; *Ut lea* ,, *sæva sitim multa compescuit unda.*] Gellius libro 4. cap. 3. citat hanc legem Numæ ; *Junoni crinibus demissis agnum fœminam cædito.* Festus voce , Pellices ; *Agnum fœminam cædito , & agnum marem cædito :* ,, [idem voce Agnus ; *Apud* ,, *majores Agnus communis erat generis, sicut & Lupus.*] Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. *cæsisque atris bubus , Diti maribus , fœminis Proserpinæ.* Cic. lib. 2. de Divin. *Ego tamen miror si emissio fœminæ anguis mortem afferebat Graccho , emissio autem maris anguis erat mortifera Corneliæ.* Varro lib. 4. Analog. *Quum ovi mari testiculi dempti , quia natura versa , vervex declinatus.* Ex his collige , in similibus nominibus debere intelligi marem , vel fœminam , si sit adjectivum contra terminationem : ut , *elephantus gravida ; boves meas ;* & cum Plinius de muribus dixit ; *Ex una genitos centum viginti tradiderunt.* Sic igitur intelligendus Suetonius in Claud. 40. *Inducta teste in senatu ; hæc,* inquit , *matris meæ liberta , & ornatrix fuit.* Sic etiam Virgil. *Ne sævi magna sacerdos ;* & *Amphrysia vates.* sic Ovid. in epistol. Can. *Et rudis ad partus , & nova miles eram.*

Est germanus meus , est patruelis tuus : est germana mea , & tua patruelis , subaudi *frater* , vel *soror.* Terent. Andr. *Si te in germani fratris dilexi loco.* Cicero sæpe dicit , * *fratres patrueles* , & *so-* **Frater, vel soror.**

* *Fratres patrueles & Sorores*] In *patruelibus* intelligi vocabula *fratrum* & *Sororum* , & proinde his vocabulis sæpe sim-

& *forores patrueles*. Mart. *patrueles fundi*. Ovid. *patruelia regna*. Sic *uterini*, & *consanguinei*.

Frenum. Virgil. *duris parêre lupatis*, fubaudi *frenis*. Horat. lib. 1. Carm. *lupata frena*: ibid. *Gallica nec lupatis temperet ora frenis*. Solinus dixit *lupatos*, fubaudi *frenos*, nam mafculinè etiam dicitur.

Frumenta, vel fruges. *Urere fata*, fubaudi *frumenta*. Virg. 3. Georg. *Sata frumenta*: idem; *fatis meffes*. Pomp. Mela lib. 3. cap. 9. *pro fatis frugibus*.

Funera, vel Officia. *Jufta perfolvere*, fubaudi *funera*. Cæfar lib. 6. Gall. cap. 4. *Juftis funeribus confectis*. Cornel. Tacitus; *fuprema facere*. *Solemnibus juftis*, Arnobius lib. 1. „ [Fortaffis autem rectius fubau„ditur, *Officium*. Liv. 9. *Populus Campanus egreffus*, *juftis omnibus hofpitalibus*, *privatifque & publicis* * *fungitur officiis*.

Funis. Juvenal. *duros tractare rudentes*, fubaudi *funes*. Plaut. *Dum hanc tibi rudentem*, *quam trahis*, *complico*, fupple *funem*: nam *funis* ambiguum fuit, & *Rudens* participium eft, *à rudo*, is.

Gemma. Plinius lib. ultimo, cap. 10. innumera nomina in *as*, & *es*, Græca, & in *os*, & *on*, facit fœminina; fed intelligitur *gemma*, ut *Adamas*, *Achates*, *Paneros*, *Morion*, *Mitrax*. Idem facit in arboribus, & herbis.

Genus, „ [*Genus* fubauditur, in *Animal*, quod non „aliud eft, quam Animale. Lucret. 1. *Unde* „*animale genus generatim in lumina vitæ Reducit* „*Venus*. Cicero; *Animi funt animales*, *id eft*, „*fpirabiles*, *five ignei*.] Te-

fimpl. notari patrueles, quod de *Sororibus* male negaverat Schottus, oftendimus in Animadv. Hift. cap. 3.

* *Fungitur officiis*] Adde Liv. I. 20. *Nec celeftes modo cerimonias fed jufta quoque funebria ut idem Pontifex edoceret*. Cic. de Har. refp. *Omnia folennia ac jufta ludorum fumma cum ceremonia effe fervata*. Intellige omnino *officia*. In loco Cæfaris legitur etiam *funebribus*, non *funeribus*.

Terent. *Vel rex semper maximas mihi agebat, quidquid feceram, aliis non item.* subaudi *gratias*: idem; *Magnas vero agere gratias Thais mihi?* **Gratia.**

Plinius; *Dictamnum pota sagittas pellit*: idem lib. 26. cap. 6. *Centunculus trita in aceto*: ibid. cap. 7. *Centaurium, gentiana, ex aqua pota*: idem; *Laver quoque nascens in rivis, condita & pota*: idem; *Invenerunt & canes Canariam*, subaudi *herbam*. Vide. Avis. **Herba.**

Nemo nos videt, subaudi *homo*: * *nemo* enim adjectivum est, ,, [diciturque Nemo fœmina, ,, nemo nomen.] Terent. *Nemo homo est.* Cic. Tuscul. *Hominem quidem scire arbitror neminem*: idem ad Marcel. lib. 15. *Esse hominem, qui ignoret, arbitror neminem*: idem Attic. lib. 8. *Neminem omnium hominum pluris facio*, subaudi *hominem*. Cicero 2. leg. *Pontificem neminem bonum esse*: idem 2. Nat. *Nemo hominem homo agnoscit*: ibid. *Nemo opifex*: & *neminem tribunum*. Plaut Cas. *Vicinam neminem ego amo merito magis quam te*: ,, [idem Merc. act. 3. sc. 1. *De lanificio neminem* ,, *metuo, una ætate quæ sit*, subaudi *fœminam*. ,, Accius Neoptol. *Ex omni Græcia nomen illius* ,, *par* **Homo.**

* *Nemo enim Adjectivum est*] Immo vero proprie est substantivum, diciturque contracte pro *ne homo*, ut *nolo* pro *ne volo*. Verba Accii, in quibus *nemo nomen* pro nullum nomen videtur poni, legenda arbitrer unica modo litera mutata: *Ex omni Gratia nomen illius par nemo reperiri potest.* Ceterum sæpe conjungitur tamen cum aliis substantivis, & ipso illo *Homo*. Liv. XXXVII. 53. *Nemo miles Romanus* Cic. Famil. II. 19. *Mihi Quæstor optatior nemo obtingere potuit.* XII. 27. *Splendore Equiti R. nemini cedit.* Intellige *enti* vel *existenti*; qua etiam ratione exponendum, quando cum feminis occurrit junctum. Ut & quod ait Plaut. Pœn. V. 5. 32. *Quod homines mares amant.* At illud Ciceronis Fam. V. 17. *In qua neminem prudentem hominem nihil delectat*, & similia per pleonasmum sunt dicta.

,, *par nemo reperiri potest*, pro nullum par no-
,, men. Terent. Andr. *Hoc ego scio, neminem pe-*
,, *perisse hic.*] Dicimus, *nemo rex*, *nemo Deus*: & *nemo dies*, apud Prudentium; *nemo non*, id est, omnis. Cic. de Nat. *Nemo nec homo, nec Deus*: & ad Heren. *Nemo rex.* Virg. *Turne, quod optanti Divum promittere nemo Auderet*, &c.

Homo. In omni adjectivo masculino absolutè posito deest, *homo*; ut, *tu es miser*, *ego sum salvus*; *Petrus est albus*; *Cicero est Romanus.* Ter. Adelph. *Homini misero plus quingentos colaphos infregit mihi* Lucan. l. 2. *Hic finis Mario vitæ fuit*, & cæt. *Mensoque homini quid fata pararent.* ,, [Virg. *Ve-*
,, *nerat antiquis Coriti de finibus Acron, Grajus*
,, *homo.* Ennius; *At Romanus homo tamen etsi res*
,, *bene gesta est, Corde suo trepidat.*] Cic. pro Archia; *Ex hoc esse hunc numero divinum hominem Africanum.* Cic. Attic. *Regnum non modo Romano homini, sed ne Persæ quidem tolerabile*: idem in Orat. *An victus hominum Atheniensum beneficio excoli potuit; oratio non potuit?* Vide supra, *idem nomen.*

Homo. *Mæcenas, Sutrinas, Aquinas, Arpinas, nostras*, adjectiva sunt, facta ex *Atis*, & *Ate*; ut, hic & hæc *nostratis*, & hoc *nostrate*; si absolute dicantur, deest *homo*, ut, *L. Cilnius fuit Mecænas.* Vide Varronem lib 1. Analog. in calce.

Homo. *Amicus, familiaris, necessarius, liber, servus, tabellarius, nuncius, socius, maritus*, ,, [*mercenarius*,] *rivalis*, & multa hujusmodi, semper adjectiva sunt, deest *homo*. Cic. *Nihil homine libero dignius.* Juven. *Tu tibi liber homo, & regis conviva videris.* Ter. *Homo amicus est*: idem; *hominem amicum recipere ad te*: idem; *servum hominem causas orare leges non sinunt* Legimus; *famulos greges*; & *famulas manus*, dixit Alciat.

in

in emblem. Cic. 2. leg. *Easque in famulis operibus patratis habento.*

Triumphalis, *Prætorius*, *Consularis*, subaudi *vir*, vel *homo*. Vide Laurent. Vallam. lib. 4. cap. 84. *Homo, vel vir.*

Magnates, *optimates*, *majores*, *minores*, *cæteri*. *mortales*, subaudi *homines*; item * *Brutii*, *Itali*, *Hispani*; Cæsar: *Albicos barbaros homines.* *Homines.*

In verbis ad famam pertinentibus, notum est deesse, *homines*; ut, *ajunt*, *ferunt*, *prædicant*: sed quia Grammatici negant alia verba poni posse in activa, sine supposito, sed statim recurrendum ad passivam, ita ut *bellum geritur*, dicatur, non, *Bellum gerunt*; † contra-

* *Brutii, Itali*] Liv. I. 32. *Hominibusque priscis Latinis.* cap. 59. *Romanos hominem opifices pro bellatoribus factos.* Vide & Gronov. Observ. II. 13.

† *Contrarium adferamus*] Recte sane Sanctius. Et imperitos atque inexercitatos oportet fuisse in lectione Veterum, qui id in dubium vocare sunt ausi. Cato apud Gell. III. 7. *Cumque inter mortuos defatigatum vulneribus, ægreque spirantem cognovere, eum sustulere.* Phædr. lib. IV. *Ut mos est vulgi, passim & certatim ruunt.* Sic Festus: *Petimina in humeris jumentorum ulcera & vulgo appellant, & Lucilius meminit.* Ita Schedæ. Quapropter male & sine causa nunc ex conjectura Ant. Augustini editur, *vulgus appellat.* Idem. *Strutheum in minis præcipue vocant obscenam partem virilem.* Idem: *Querquetulanæ viræ putantur significari nymphæ præsidentes querqueto virescenti, quod* (lego, *quo id*) *genus sylvæ indicant fuisse intra portam, quæ ab eo dicta Querquetularia.* Ponuntur hæc sine præcedente Nominativo, qui tamen intelligi debet, & est vel *Homines*, vel *Veteres*. Et proinde interpretanda hæc eodem modo, ac si diceretur forma passiva *Indicatur*, *vocatur*, &c. De quo ne vel tantillum dubites amplius, en loca, ubi promiscue utraque locutio occurrit. Plaut. Curcul. IV. 2. 17. *Culpant eum, conspuitur, vituperatur.* Sall. Catil. 60. *Postquam eo ventum est, unde à ferentariis prælium committi posset, maximo clamore, infestis signis, concurrunt, pila omittunt, gladiis res geritur*: pro *concurritur*, *pila omittuntur*, scil. non à ferentariis, sed militibus utriusque exercitus. Liv. V. 52. *Ne-*

trarium adferamus. Juvenal. Satyr. 1. *Una comedunt patrimonia mensa.* Curtius lib. 4. *Sed cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, impositum esset, admotisque follibus, ignem flatu accenderent, sanguinis rivi sub ipsis flammis extitisse dicuntur:* & infra; *Apud Macedonas quoque, cum forte panem quidam militum frangeret, manantis sanguinis guttas notaverunt:* ibid. *Totas arbores cum ingentibus ramis in altum jaciebant; deinde saxis onerabant: rursus cumulo eorum alias arbores injiciebant.* Terent. Phorm. *Quid tandem mihi dicent, aut quam causam reperient?* idem Adelph. *Occident me, qui, dum nimis sanctas nuptias student facere, in apparando consumunt diem:* idem Heaut. *Haudquaquam etiam cessant:* idem Phorm. *Ubi initiabunt.* Plaut. Cas. *Age tibicen, dum illam huc adducunt foras,* &c. Virgil.

Tunc credo, cum me arbustum vidêre Miconis,
Atque mala vites incidere falce novellas.

Et 4. Georgicorum;

—— Hunc

32. *Neque Deorum modo monita spreta, sed humanam quoque opem, quæ una erat, M. Furium ab Urbe amoverunt.* Similiter Græci. Ant. Liber. fab. 34. τὸ δὲ βρέφος ὠνόμασαν Ἀδῶνιν. Ad quam fabulam Vir. Clariss. Abr. Berkelius allata Scholiastis in Lycophronem verba, ὅθεν εἰς δένδρον αὐτὴν μετέβαλε, emendat, reponendo θεοὶ ... μετέβαλον, pro ὅθεν ... μετέβαλε. Posterius prorsus recipio & approbo, at prius minus necessarium putem. inprimis, quia etiam præcessit mentio θεῶν. Sic porro Actor. XXII. 25. ὡς δὲ προέτεινεν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσιν, εἶπε πρὸς τὸν ἑστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ Παῦλος. Legendum omnino, & recipiendum ex Variantibus Lectionibus, προέτειναν, scil. illi, qui à Centurione adhibiti fuerunt ad distorquendum & extendendum Paulum. Confer §. 29.

----- *Hunc angustique imbrice tecti*
Parietibusque premunt arctis, & quatuor addunt,
Quatuor à ventis obliqua luce fenestras;
Sic positum in clauso linquunt, & ramea costis
Subjiciunt fragmenta. -----

Et in sacris; *Stulte, hac nocte repetent à te animam tuam:* ibidem; *Nec mittunt vinum novum in utres veteres.*

Adolescens, & *juvenis*, ;,, [& *servus*, *serva*,] adjectiva sunt, deest *homo*, vel *mulier*. Cicero 1. Orat. *Adolescentes homines*. Terent. Hecyr. *Adolescens mulier fecit, mater quod suasit sua*. Ovidius 7. Metamorph. *Juvenes annos*. Pers. Satyr 6. *juvenes jocos*. ,, [Vide, Servus.] **Homo.**

Horatius; *Ad quartam jaceo*, subaudi *horam*: idem; *Quota Pelignis caream frigoribus*. Sic dicimus; *sonuit prima*, *tertia*, *nona*. Et Ecclesiastico; *ad primam*, *ad tertiam*. **Hora.**

Cicero pro Quinctil. *Non ad solarium, non in campo, non in conviviis versatus est*, subaudi *horologium*. *Romanis solarium horologium statuisse*, Plin. lib. 7. cap. 60. **Horologium.**

,, [*Pomarius*, veteribus in usu erat, teste Charisio, ut scilicet subaudiatur *Hortus*; in plurali ,, *Pomaria*, nempe *Loca*, vel *Septa*. Monet idem ,, Charis. *Pometa* dici, ubi poma nascuntur, ,, pomaria autem, ubi poma servantur: Cicero tamen, & alii, pro *Pometa*, dicunt *Pomarium*. * In **Hortus.**

Ee *Vi-*

* *In Vinea quoque subauditur Hortus*] Neutiquam ego quidem heic accesserim Scioppio. Hortus enim, seu locus multis vitibus obsitus dicebatur *Vinetum*; unde *sua vineta cadere*. Est tamen *vinea* revera Adjectivum, dictum non

,, *Vinea*, quoque fubauditur *Hortus*, quod olim ,, dubii erat generis.

Jaculum. Virgilius; *Miſſilibus certant*, fubaudi *jaculis*. *Miſſilia* etiam dicebantur munera, quæ à principibus populo fpargebantur; ut, tefferæ frumentariæ, veftis, aurum, argentum, gemmæ, margaritæ: fed tunc deeft *negotia* id eft, res miſſiles, ,, [vel *munera*, ut ex Sen. epift. ,, 75. apparet.] Sueton. Calig. *ſparſit & miſſilia variarum rerum.*

Jacturam, vel nomine. Cic in Topicis; *Si quis damni infecti promiſerit:* Briffonius fupplet *nomine*, vel *cauſa*: * ego dicerem, deeffe *jacturam*.

• Pli-

non à *Vino*, *quod vini ferax ſit*, ut apud Feftum vult Verrius, fed à *Vite* quafi *vitinea*. Verum intelligitur in eo non *Hortus*, fed vel *Arbor*, vel *Porticus*. Ut hoc pofterius maxime intelligi putem, facit machina bellica, qua tecti milites in obfidionibus opus militare faciebant (Vide Sall. Jug. 91.) & quæ formam cujufdam porticus exhibebat, unde & hoc *porticûs* nomine à Cæfare infignitur. Ex quo apparet veterum *vineas* proprie dictas fuiffe item quafi in porticus arcuatas.

* *Ego dicerem deeſſe jacturam.*] At ego vix percipio, quid hoc fupplemento velit fignificari Sanctius. Nam quid fibi vult, *promittere jacturam damni infecti*. Si quid vult, longe illud certe alienum eft à phrafeos Ciceronianæ fenfu, qui eft, *in negotio ſeu cauſa damni infecti promittere præſtationem damni*. Sed quid multa? Genitivos iftos eo modo, quo voluit Briffonius, fupplendos & conftruendos, patet non modo ex frequentiffimo ufu iftius Ellipfeos in talibus Genitivis, fed & ex ipfo edicto Prætoris, ubi de *damno infecto* agit. *Servatum* nobis ex Ulpiano id edicti fragmentum lib. 7. Dig. *de damno inf.* ubi reperiuntur illi ipfi Genitivi non modo cum verbo *promittere* conjuncti, fed & cum *Satisdare*. *Damni infecti ſuo nomine promitti, alieno ſatisdari jubebo*, h. e. in caufa feu nomine damni infecti, jubebo reparationem damni promitti à fingulis fuo tantum nomine, at fi quis alieno velit promittere, jubebo illum fatisdare. Et ne dubites recte ftatui Genitivos hofce cum iftis verbis junctos regi à *τῷ nomine*,

non

Plinius; *Equo ferè qui homini morbi*: idem; *Tarando magnitudo quæ leoni*, pro, eadem quæ leoni. *Idem.*

Juvenal. *Semper ego auditor tantum, nunquamne reponam?* * subaudi *idem*, vel *vicem*, id est, vicem reddam. Cic. *Ne tibi ego idem reponam.* *Idem, vel vicem.*

Dolent intestina, subaudi *ilia*; si inveniatur *intestinus*, † deest *illeos*, masculinum, Latinè *convolvulus*, Hispanè, *torçon*, significat etiam gracile intestinum: Potest & intelligi *colon*, quod idem est. *Illa.*

Valla lib. 3. cap. 34. *Potiri rerum*, in genitivo dici affirmat, cum aliis nominibus in ablativo; ut, *potiri victoria*, Dupliciter fallitur: nam & alios genitivos admittit, ut, *potitus Asiæ*, *Galliæ*; & *Adherbalis potiretur*, apud Salluft. & ille genitivus non à verbo, sed à nomine pendet, * *imperio* puta. Vidit hoc Ascensius in epitome ejusdem capitis. Cæsar. 1. Gall. *Totius Galliæ sese potiri posse sperant:* & paulò antè; *Totius Galliæ imperio potiri.* „ [Subaudi- „ ri etiam potest, *summa*: dicitur enim, sum- „ mam regni adipisci. Nepos in Eumene; *Imperio.*

 „ *Sem-*

non quidem illo istic expresso, sed alio per Ellipsin suppresso, ecce tibi in eod. fragm. paulo post expressum hoc ipsum supplementum: *Si ab eo, qui in possessione erit, damni infecti nomine non satisdabitur.*

* *Subaudi idem vel Vicem*] Vel simpliciter *aliquid.*

† *Deest ileos masculinum*] Quod tamen non proprie aliquam intestinorum partem significat, sed dolorem. Vide Isidorum Orig. IV. 6.

* *Imperio puta*] Vel communioris usus & significationis vocabulo *Negotio.* Veluti cum dicitur potitus servitutis, *Potitus hostium*. passive, *potitus imperii* ut loquitur Nepos Ages 2. & Eum. 7. De vera verbi significatione & natura egimus supra ad pag. 266.

,, *Semper habiti ſunt fortiſſimi*, *qui ſumma imperii* ,, *potirentur.*

Imperio. ,, *Dicto audiens*. * ſubauditur *imperio*. Plaut. ,, Amph. act. 3. ſc. 4. *Eum ſequor*, *ejus dicto im-* ,, *perio ſum audiens.*]

Inſula. *Delphica Dolos*, *Phocea Rhodo*, ſubaudi *inſula*: nam quamvis *Delos*, ex terminatione poſſit eſſe fœmininum, libentius tamen adjectivum reſpicit nomen generale. Virgil. *Eſt in conſpectu Tenedos notiſſima fama Inſula.* Plautus Rud. *Totam Siciliam devoraturum inſulam.* Vide Urbs.

Iter. *Quo is? Quo tendis? Quo pergis?* ſubaudi *iter*, ,, [vel *curſum*. Lucret. 3. *Stravit, iterque dedit* ,, *legionibus ire per altum*. Prop. *Conceſſum nulla le-* ,, *ge redibit iter.*] Lucan. *Quo tenditis? inquit.* Virgil. *Tendit iter velis.* Salluſt. *Maturavêre iter pergere.* Valer Flaccus lib. 4. *Pergere iter.* Stat. 2. Theb. *Quo tendis iter?*

Iter, ſ. via. ,, [Sen. *Sidera contrarium mundo intendunt iter.* ,, Plaut. Rud. *Verba facimus*, *it dies.* Catull. *Sed* ,, *mo-*

* *Subauditur imperio*] Nihil minus. Neutiquam perſpexit ſenſum & conſtructionem loci Plautini Scioppius, quando exiſtimat in eo ſecundum convenientiam Subſtantivi & Adjectivi dici τῷ *dicto imperio*, & proinde ubivis, cum *dicto audiens* occurrat, ſubaudiri *imperio*; cum ſint diverſi prorſus Dativi, ſeu τὸ *imperio* accedat huic phraſi, eodem modo quo eidem plures alii Dativi. Veluti ibidem loci apud Plautum, *Ego ſum Jovi dicto audiens.* Liv. I. 40. *Servio populum dicto audientem eſſe jubet.* Cic. Famil. VIII. 8. *Utrum C. Cæſar Senatus dicto, audiens futurus eſſet.* Immo ſicuti hic dicitur, *dicto audientem eſſe imperio Jovis*, ſic plane apud Corn. Nep. Ageſ. 4. *Tanta modeſtia dicto audiens fuit juſſis abſentum Magiſtratuum.* Vides hic prorſus concidere obſervationem Scioppianam, & proinde in τῷ *dictum* heic intelligendum idem, quod alibi in eo, ut & in *factum* &c. Subauditur, quando ſubſtantive videntur poni, videlicet *negotium*.

", *moraris*, *abit dies*, * subaudi *viam*, vel *iter*.
Ee 3 Liv. I.

* *Subaudi viam vel iter*] In alia sane ego sum sententia, ut qui existimo, quandocunque τὸ *iter* vel *viam* exprimitur cum verbo *Eundi*, & Compositis, aut aliis similis naturæ & significationis, exponendum id esse per Ellipsin Præpos. κατὰ, seu *Per*, ut satis prolixe ostendi supra pag. 224 v. 8. eruenda quando egi de τῷ *Ambulare viam*. Ceterum quæ mox subjungit Scioppius de Verbo *Petere* & Compositis, eorum ut vera intelligatur ratio, eruenda est primitiva istus Verbi significatio, quæ alia est, quam vulgo putatur. Etenim vulgo deducunt cum Scaligero & Vossio τὸ *petere* à Græco ποθῶ *desidero*. At si hæc prima Verbi significatio, unde igitur ortæ sunt illæ, quæ ex antiquitate in Compositis reperiuntur residuæ? Potius ergo, sine ullius insuper literæ mutatione, à Græco πέτω, & πέτομαι hujus Verbi originem repeto, quod significat *actionem citatissimo impetu*, *seu motu*, *ruentis*. Hinc apud Hesiod. Asp. v. 308. dicuntur ἐπικροτέω τε πέτοντο ἅρματα, h. e. *currus tanto cum impetu & strepitu agitari*, *ut quasi volare videantur*. Nam in *Volandi* & *Cadendi*, actionum, quæ citissimi sunt motus, significatu exprimendo inprimis illud Verbum suas quasi sedes fixit. Ad priorem adhibetur Passivum seu Medium πέτομαι, ad posteriorem Activum, πέτω, sed pro quo invaluit πίπτω, plane uti pro γένω prævaluit γίγνω & γίγνομαι. Residuum tamen antiquum illud πέτω in Temporibus τοῦ πίπτω, & in Compositis Adjectivis. Ab hoc itaque Verbo repetenda est prima origo τοῦ *peto*, & prima ejus significatio, quæ est *studiose eundi ad aliquid*, *citatum ad aliquid motum faciendi*. Antiquissimam hanc esse ejus significationem colligitur ex eo, quod illa ex antiquitate maxime erui debeat, & ita porró desuetudine denique exoleverit, ut in solis jam Compositis supersit. Hinc ergo est, quod *appetere* dicitur *Tempus*, *Partitudo* apud Plaut. Aulul. I. 1, 36. h. e. appropinquare. Hinc, quod *Competere* pro Convenire, congruere alicui, simul ire cum aliquo ponitur. Suet. Cæs. 40. *Ut neque messium feriæ æstati, neque vindemiarum autumno competerent*. Liv. XXII. 5. *Ut vix ad arma capienda aptandaque pugnæ competeret animus*. Unde explicandæ sunt locutiones Sallustii & Taciti, *Non competere animo*, *auribus*, *oculis*, *lingua*, Scil. ad agendum id, quod agendum erat. Quæ male

,, Liv. I. *Stipendii*, vel *induciarum dies nondum*
,, *exierat*, puta *iter* suum: quod etiam in *Va-*
,, *dere*, *Evadere*, *Evenire*, *Appetere*, & *Expetere*,
sub-

le proinde & imperite explicantur ex Nonii cap. 4. per *rei cujusque meminisse*, vel *constanter valere* Porro jam *Expetere in aliquem* pro evenire, incidere passim positum reperias. Pl. Amph. II. I 42. *Mendacia ista expetent in tergum tuum.* Liv. I. 22. *Ut in eum expetant hujusce clades belli.* Sic Pl. Pæn. III. 3. 23. *Bono si quid malefacias, ætatem expetit*, scil. in te, h. e. ejus maleficii pœna tibi perpetuo evenit. Jam *Impetere aliquem* est invadere, ire in aliquem. Plaut. Amph. III. 13. *Impetivit uxorem meam impudicicia. Oppetere pœnam, pestem, mortem* eodem modo dicitur, quo *Obire. Repetere ad Vada*, pro redire, ex Virgilii Culice attulit Scioppius, & similia in Indice Apuleji Barthius. Denique *Suppetere* pro subvenire, se suppeditare passim occurrit. Liv. XL. 56. *Si vita longior suppetisset.* Pl. prol. Amph. *Lucrum ut perenne vobis suppetat.* Asin. I. I. 41. *Non suppetunt dictis data* h. e. non subsequuntur, non conveniunt. Sall. ad Cæs. orat. *Animus ferox, ubi consueta non suppetunt, fertur in socios.* Hinc jam *suppetiæ* pro auxilio, quod alicunde subvenit, frequentissimi usus vocabulum. Sic autem vidimus per singula Composita superstitem primitivam hujus Verbi, & ab sua origine reperitam significationem, a qua dein deducenda est altera illa, quæ deinceps invaluit. Nempe impetus iste ad aliquid ruentis, in homine quidem manifeste præfert intensum studium & desiderium ejus rei, ad quam tendit, unde factum, ut omne illud, ad quod quis ita tendit, vel quod desiderat, simpliciter *petere* dicatur. Ergo *petere locum aliquem* proprie significat, magno studio moveri & ferri propter seu ad locum illum obtinendum, contendere ad eum locum, per Ellipsin præpositionis in omni Motu ad locum satis usitatam. Notum est illud Virgilii *Speluncam Dido, Dux & Trojanus eandem Devenere.* Similiter *Petere aliquid* primo quidem notat moveri propter aliquid, & isto motu ferri ad aliquid, dein vero simpliciter aliquid desiderare cupere, rogare. Plane sicuti illud ipsum *Desiderare* primitius ex originis suæ ratione significare debuit, sidera studiose intueri propter aliquid, & sic ejus rei, quam in votis quis habet, successum explorare: at vero deinde ad significatum cupiendi & expetendi illud ipsum, propter quod sidera intuebatur, constanter fuit adhibitum.

„ ſubauditur. Terent. *Quo vadis? Licentia illa* „ *evadet in magnum malum.* Cic. *Vereor ne idem e-* „ *veniat in meas literas*; id eſt, meis literis : idem, „ *Mihi ſomnium evaſit*, id eſt, evenit quod ſom- „ niaram. Plaut. *Appetit meridies, nequiter pene* „ *expetivit paraſitatio : In ſervitute expetunt multa* „ *iniqua*, id eſt, exeunt, evadunt, eveniunt; „ in quibus omnibus ſubauditur *viam :* ſicut „ enim *Ire, vadere, venire viam*, ſimiliter & „ *Petere viam, iter*, vel *curſum* dicebant. Virg. „ *Sic Turno quacumque viam virtute petivit.* Cic. „ *Ille incertus ubi eſſem, alium curſum petivit:* idem „ pro Planco; *Iter à Vibone Brunduſium terra pe-* „ *tere contendi* : ibid. *Dyrrachium petere contendi.* „ Jam, *Expetere viam*, eſt idem, quod, *Eva-* „ *dere viam*, id eſt, pervadere, finire: ſicut „ *Eludere luſum, elugere luctum*, eſt ludo, & lu- „ ctu finem facere. Similiter *Repetere ad locum* „ *aliquem*, pro, *Redire* dicitur, ſubaudito *viam.* „ Virgil. Cul. de capris; *Ima ſuſurrantis repe-* „ *tebant ad vada lymphæ :* ubi Scaliger perperam, „ *repebant*, invitis omnibus libris reponere co- „ natus eſt. Livius quidem lib. 35. plena ora- „ tione dixit; *Viam, qua venerat, repetere me-* „ *lius viſum.*

„ Subauditur quoque *iter* in hoc Ciceronis, „ *Incitata ſemel in proclive labuntur.* Liv. *Quo* „ *magis ſucceſſerit in arduum, eo facilius per pro-* „ *clive pelli poterit.* Simili modo, Via acclivis „ & præceps dicitur; nam Iter eſt Via. Liv. „ 36. *In illa valle iter eſt non latius quam ſexagin-* „ *ta paſſus.*]

Cicero Attic. *Nos in caſtra properabamus, quæ aberant tridui*, ſubaudi *itinere*, vel *via :* idem 12. epiſt. *Nunciatum eſſe, quatridui iter à Laodicea abfuiſſe :* idem Planco; *quum abeſſet aliquot die-* *Iter, vel via, vel ſpatium.*

 rum

rum viam: idem 10. epist. *Bidui spatio abest ab eo.* Cæsar; *Cum tridui viam processissent:* idem lib. 6. *Non longius bidui via aberant:* idem 2. Civ. *Biduique iter progressus.* Livius lib. 30. *Zama quinque dierum iter ab Carthagine abest.*

Judices. *Mittere in consilium*, inquit Asconius, *est, perorare*, nam mittere judices in consilium, est, dimittere judices ad sententiam dicendam, ubi allegatis omnibus argumentis, orator dixit, Dixi. Cic. 3. Verr. *Testibus editis, ita mittam in consilium, ut etiam*, &c. * Valer. Max. expressit lib 6. cap. 2. *Jam de tuo prius, quam de Manilii capite in consilium judices mittam.*

Judicio, vel jure. Sallustius; *Falso queritur genus humanum*, subaudi *judicio.* Terentius; *Sororem falso creditam*, &c. Cic. pro Balbo; *Pompeji decretum, judicium de consilii sententia pronunciatum recognoscimus.* Adverbia in *o.* debent omnino corripi, † aliter adjectiva sunt nomina; *ut, imo; crebrò; citò;*

* *Valerius Max*] Et Cœlius Famil. VIII. 8. *Mittit in consilium eosdem illos judices.* Similiter Plinius Paneg. sed alium tamen accusativum adhibens, *omnibus annis in consilium de te Deos mittis. Deos* scil. tanquam judices, qui de tua salute inter se consilium agitent.

† *Aliter adjectiva sunt*] Immo pene omnia sunt Adjectiva Ablativi casus; certe illa *crebro, cito, sero.* Nec obstat, quod illorum ultimæ aliquando etiam corripiantur. Idem enim accidit Gerundis in DO, licet & illa omnino sint Participia Ablativi casus. Vide me supra pag. 86 Ratio autem istius mutationis, quæ evenit in quantitate ultimæ syllabæ, est, quod ipsi Veteres sæpe non attenderint ad naturam Grammaticam istorum vocabulorum, sed simpliciter ad usum. Ne dubites, ipsum illud *Quomodo*, quod utique dubitare nequis, esse Ablativos Adjectivi & Substantivi secundum solitam σύνταξιν inter se convenientes, in postremâ correptum sæpe deprehendes, quod fieri non potuisset, si ad vocabulorum naturam attendissent semper veteres. Ceterum in his Adverbialiter positis Adjectivis intelligi putem non tam *Judicio* vel *jure*, quam, *Modo* vel *Negotio.*

citò; *serò*. Cic. pro Marcell. *quod ei quidem merito*, *atque optimo jure contigit*.

,, [*Justo* subauditur, in nominibus comparatis; ut, *Est liberior*, *est ad rem attentior*. Nepos in Themist. *Liberius justo vivebat*, & *rem familiarem negligebat*. Quinctil. *Membrum justo longius*. Sicut Horat *plenius æquo laudare merces suas*, Livius 8. *Cultus justo mundior*.] **Justo.**

Ovid. 3. Metamorph. *Dextraque molarem Sustulit*, subaudi *lapidem*. Statius lib. 5. *Vestæque sudes*, *fractique molares*. Vide, Dens. **Lapis.**

Cur mihi detrahis? * supple *laudem*. Cic. *Nec vera laus ei detracta*. Hor. *Neque ego illi detrahere ausim Hærentem capiti multa cum laude coronam*. **Laudem.**

Salluft. Jugurt. † *Per Saturam sententiis exquisitis*. Sic *Julia*, *Oppia*, *Manilia*. **Lex.**

Cic. Attic. *scriptum est in tuo annali*, subaudi *libro*. Virgil. *Et vacet annales nostrorum audire laborum*. Dicitur etiam *lex annalis*, & *annale tempus*. **Liber.**

Diurnus, aliquando accipitur pro libro, in quo singulorum dierum rationes notantur. Juven. Sat. 6. *Et cedens longi relegit transacta diurni*. Sueton. in Claud. cap. 41. *Extat talis scriptura in plerisque libris*, *ac diurnis*, *titulisque operum*. Vide, Cibus. **Liber.**

Pugillaris, adjectivum est; ut, *Vitelliani*, *eborei*, *citrei*, *duplices*, *triplices*, subaudi *libelli*. Vide, Tabellæ. **Libelli.**

 ,, [Vir-

* *Supple laudem*] Vel potius vulgatum illud *Aliquid* scil. *negotium*. Sic certe apud Nep. Eum. 1. *Malum ei detraxit inter eos viventi*, *quod alienæ erat civitatis*. Cic. Famil. VI. 18. *Quantum de illo libro*, *tandundem de mei judicis famâ detrahatur*. De Offic. III. 6. *De alterius commodis detrahere*. &c.

† *Per Saturam*] Vide Schottum Obferv. I, 2.

Libido. ,, [Virgil. *Nec sit mihi credere*, * subaudi ,, *libido*, pro, nec libeat mihi credere. Propert. ,, *Nec tibi sit duros montes, & frigida saxa adire*, ,, pro, ne velis adire. Tibul. *Tunc mihi non ocu-* ,, *lis sit timuisse meis:* idem; *Nec tibi sit duros a-* ,, *cuisse in prælia dentes.*

Libra. Falluntur Grammatici, qui credunt, *Pondo*, significare libram; imo vero ubi est *pondo*, deest *libra*; ut si dicas, *corona centum pondo*, aut *mille pondo*, deest, *librarum*. ,, [Festus; *Centenas pondo dicebant antiqui, referentes ad libras*, ,, † ut Pondo significet, ratione ponderis. ,, Cic. *Auri quinque pondo abstulit*, id est, quinque

* *Subaudi Libido*] Nihil ego hic subaudio. Sensus est, ne mihi eveniat illud credere, ne tibi eveniat illud ipsum, ut adeas &c. Sæpissime Verbum Substantivum ita absolute ponitur cum Infinitio, ubi certe nullo modo possis subaudire *libido*, & ubi Auctor ipse aliud quid subaudiri vult. Vide, supra *Datum*. Potius explicatione hæc juvanda sunt, ut satis commode queunt. Liv. XLII. 41. *Verbo objecta Verbo negare sit.* h. e. detur mihi; sit mihi per vos illud negare. Pl. Trucul. II. 6. 20. *An me maleficio vincere est?* scil. cuiquam, h. e. an cuiquam suppetit illud vincere me. Gell. VII. 20. *Est adeo invenire apud Poëtas hujuscemodi multa.* Notum & illud Virgilii, *Si mihi susceptum fuerit decurrere munus*, h. e. evenerit, contigerit. Aliquando tamen etiam aliquid subauditur, Veluti *operæ pretium*. ut in illo Petronii; *Nunc erat à torva submittere cornua fronte.* Plura hujus generis vide apud Gronov. Observat IV. 8. Tum inprimis *Negotium*, quod intelligitur maxime, quando Verbum Substantivum prorsus absolute ponitur sequente *quod*, vel *quum*, vel *Cur*, vel *Ut*. Ciceroniana sunt, *est quod gaudeas. Plane est quod gratias agas. Ubi non sis, qui fueris, non est, cur velis vivere.* Sic Auct. ad Herenn. IV. 26. *Est, quum non est satius.* Plaut. Capt. II. 2. 75. *Est etiam, ubi damnum præstet facere, quam lucrum.* III. 3. 1. *Nunc illud est, quum me fuisse mavelim.*

† *Ut pondo significet &c.*] Est ergo *Pondo* Ablativi Casus ab obsoleto *Pondus, pondi.* Et dicitur *pondo tot libræ* itidem ut *Numero tot homines.* Vide hæc doctissime, ut solet, demonstrantem Grenovium de pec. vet. I. 6.

,, que libras auri. Plaut. Asin. *Quot pondo te* ,, *censes nudum ;* id eſt, quot librarum pondera- ,, lium.] Nam Romanis duplex erat libra, ut Galenus ait lib. 1. & lib. 6. de compoſitione medicamentorum; altera ponderalis, menſuralis altera. Quum igitur ponderalem indicabant, addebant, *pondo ;* quum menſuralem, *menſura.* Livius lib. 4. decad. 2. *Dictator coronam auream* libræ *pondo ex publica pecunia, populi juſſu, in Capitolio Jovi donum poſuit :* idem lib. 6. decad. 3. *Pateræ aureæ fuerunt* CCLXXVI. *librales fermè omnes pondo.* Plaut. Pſeud. *Eò laſerpitii libram pando diluunt* :idem Rud. *nec piſcium libram unam jam hodie pondo cepi :* idem Menech. *Huic addas auri pondo unicam :* idem ibidem; *Pondo duûm nummûm.* Columell. lib. 22. cap. 20. *item myrrhæ quincunx, calami pondo libram, amomi pondo quadrans :* ibid. cap. 57. *Mellis adjicies pondo ſemunciam,* Delirat igitur Valla lib. 3. cap. 13.

Ad incitas redactus ſum, ſubaudi *lineas.* Vide Adag. *Ad incitas ;* & Joſephum Scalig. in Varronem, 200. *Linea.*

,, [*Litem*, vel *cauſam*, vel *rem* * ſubauditur, *Litem, vel cauſam.*

* *Subanditur in judicare*] Eſt & hoc Verbum ejus Generis, ut natura ſua & origine ſit Neutrum, actionem ipſam ſuo ſignificatu abſolvens. Compoſitum quippe eſt ex Verbo & ipſo Accuſativo Nominis. Quid enim aliud eſt *judicare*, quam *jus dicere* ? Ne ergo alium requiramus Accuſativum in natura hujus Verbi indaganda, & quam maxime proprie dictum putemus, *judicare de re aliqua hoc vel illo modo.* Sic Plaut. Trin. II. 2, 102. *Iſtac judicio* h. e. in iſtam partem. At vero deinceps uſu translatum quodammodo videtur in ſignificationem Tranſitivam, ſeu tranſeuntis Actionis. Ut adeo *judicare litem, rem* ſignificet dijudicare; *judicare hoc* vel *illud de aliqua re* idem ſit, quod exiſtimare, cenſere. Quamvis hic quidem Accuſativus, ſi naturam hujus locutionis conſideres, revera per Ellipſin præp. κατὰ primum fuerit huic Verbo

,, tur, in *Judicare*; vel cognatus accusativus ,, *Judicum*. Cic. *de re aliqua inter aliquos judicare*; ,, *Res judicata, cognitaque*. Plaut. *Rem istam perfi-* ,, *diosè judicasti*; *Tres mihi lites judicandæ sunt.* ,, Poëta vetus apud Cicer. 1. Divin *Paris judi-* ,, *cavit judicium inclytum inter tres Deas.*]

Litera. In illis, *vocalis*, *consona, muta, liquida*, deest, *litera.* Vide, Avis.

Literæ. Cic. Attic. *Et paulò post triplices remiseras*, supple *literas*: idem; *Nam triduo abs te nullas acceperam*: idem l. 7. epist. *Quo mitterem, aut cui darem, nesciebam*: idem; *acceperam autem à Lentuli triumpho datas.* Tacitus in vita Agricolæ; *Ne laureatis quidem gesta prosecutus est*, supple *literis.* Sic & *duplices*, *triplices*. Vide, Tabellæ.

Litus, vel terra. ,, In *Continens*, subaudiri potest *litus*, vel ,, *terra.* Liv 44. *Pars eorum, qui propiores erant* ,, *continenti litori, enârunt.*]

Locus. Livius lib. 1. *Et castris in apertis positis*, subaudi *locis*. Plaut. *hic senex de proximo.* Virg. *compulerantque greges Corydon, & Tyrsis in unum*: idem 3 Georg. *Exsilit in siccum*: & 4. *Sic positum in clauso linquunt.* Plaut. Mostell. *Ab humili ad summum.* ,, [Virgil. 1. Æneid. *Classem in* ,, *convexo nemorum Occulit*: ubi Serv. *In convexo*, ,, subaudimus *loco*; si dixisset, *Convexum nemo-* ,, *ris classem occulit*, subauditur, *locum*, sicut *in* ,, *Invium*, *Avium*: Prisci enim dicebant, *Locus* ,, & *Locum*, unde *loca*. Lucr. *Avia Pieridum per-* ,, *agro loca.* Etiam in *profectus peregrè*, subaudi-,, tur *locum*, pro, in locum peregrè seu pere-,, grinum: & *esse peregrè*, pro, in loco pere-,, gri,, seu peregrino. Etiam in *Cavus*, subau-,, diri potest *locus*, ut significetur *arcta rima.*

,, Ho-

bo additus. Ut ita *judicare hoc* sit dictum, quasi judicare ad hoc negotium, seu ad hunc modum.

„ Horat. *Macra cavum repetes arctum, quem ma-* „ *cra ſubiſti.*] Plaut. Aul. *Nam compreſſit eam adoleſcens de ſummo loco.* Val. Max. lib. 5. *in deſertum locum.* Juven. Satyr. 5. *Primo fige loco.* Sic dicimus; *primo, ſecundo, quarto*, quæ Grammatici inepte adverbia vocant. Vide, Sermo, Spatium.

Averna, ſupera, infera, inferna, ſecreta, roſaria, pomaria, teſca, æſtiva, hyberna, adjectiva ſunt, deeſt *loca*. Actius apud Varronem; *Quis tu es mortalis, qui in deſerta, & teſca te apportes loca? Supera loca* dixit Varro. „ [Et Propert. „ 2. El. 28. *Sunt apud infernos tot millia formoſa-* „ *rum, Pulchra ſit in ſuperis, ſi licet, una locis:* „ pro apud *infernos locos*. In urbium quoque, „ provinciarum, & inſularum nominibus in „ Genitivo poſitis, * *locus*, ſubaudiri poteſt; „ ut, *Natus Romæ, Cretæ ſepultus.* Virg. *Hic lo-* „ *cus urbis erit.* Horat. *Non eſt aptus Equis Itha-* „ *cæ locus.*] **Loca.**

Cede majori; concede præceptori; decede calori, tu mihi ſuccedes; † ſubaudi *locum*. Virg. in Bucol. *Nec ſeræ meminit decedere nocti* Cic. *Decedere furori tribunitio.* Statius; *Hortantur,ceduntque locum.* Cic 2. Nat. Deor. *Videtur quaſi locum dare, & cedere*; idem; *in dando & cedendo loco:* idem in toga candida; *An oblitus es, te ex me, quum præturam peteremus, petiſſe, ut tibi primum locum concederem.* Hinc fortè Juvenalis Satyr. 3. *Hic ubi nocturnæ Numa conſtituebat amicæ*: idem Satyr. 6. *Nam* **Locum.**

* *Locus Subaudiri poteſt*] Vel potius *Urbs* aut *Regio*. Vide infra *Urbs*.

† *Subaudi locum*] Immo vero hic Accuſativus, quando his Verbis additur per Ellipſin præpoſitionis. Ut adeo *cedere locum alicui* ſit itidem dictum pro *cedere alicui quod ad locum.* Vide me ſupra pag. 224.

6. *Nam si constituit*, id est, si venire ad constitutum locum decrevit. Vide Lamb. Oda 6. lib. 2

Loquor. „ [*Loquor*, vel *dico* subauditur, in * *Ita*, „ affirmantis. Plaut. Pseud. act. 4. sc. 7. *Misit* „ *te herus tuus?* HA. *ita dico.* BA. *miles?* HA. „ *ita loquor.* BA. *Macedonius?* HA. *admodum.*]

Ludis. Virgil. *Magnis Circensibus actis*, subaudi *ludis*. „ [Ascon. in C. Antonium; *Cum Sulla post vi-* „ *ctoriam, Circenses faceret.*] Sic *Megalesiis*, *secularibus*, *funebribus*, [compitalitiis.] Vide, Sacra.

Lumen. „ [*Lumen* subauditur, in *Funali*, † & *Cicero.* „ Cicero de Sen. c. 13. *Duillius delectabatur* „ *crebro funali & tibicine:* idem; *Lumina dimise-* „ *ramus*, id est, faces, *nec satis lucebat.* Plaut. „ Curc. *Tute tibi luces cerum.*

Lychnus. „ *Lychnus*, subauditur, in *Cereus*. Martial. *Hic tibi nocturnos præstabit cereus ignes.*

Maceratus. Terent. Eunuch. *Quo pacto ex jure hesterno panem atrum vorent.* * Donatus supplet, *maceratum*,

* *Ita affirmantis*] In hac particula subauditur plerumque *Est*. Integra est responsio, *res ita est, uti rogas*. Plaut. Curcul. V. 1. *res ita est*. Cic. Famil. III. 8. *Quod certe non ita est*. Sed & idem in initiis Epistolarum sæpe adhibet, *Ita est*. Similiter in interrogationibus. Petron. *Ita ne est? etiam dormire vobis in mente est?* Desiderari porro in tali responsione, *uti rogas*, patet ex solenni formula, qua utebantur Cives Rom. in respondendo ad legum rogationem. Nam si acciperent eas suo suffragio, simpliciter dicebant, *uti rogas*.

† *Et cereo*] Adhibuere Veteres hoc vocabulum in masculino potissimum Genere. Cic. de Offic. III. 20. *Omnibus vicis statuæ, ad eas thus, & cerei.* Festus, *Ceros Saturnalibus muneri dabant humiliores potentioribus.* Eodem ergo Genere positus videtur etiam Accusativus *Cereum* in Verbis Plauti, statuendaque Ellipsis, quam vult Scioppius.

* *Donatus*] Si ulla hic Ellipsis, potius supplerem *sumptum*, *petitum ex jure hesterno.*

tum, vel *emollitum*, vel *madidum*. Frequens est hic loquendi modus apud Plin. & Cornelium Celsum; ut, *radix ex aceto*, *offa ex vino*.

Magnus. Hor. *Ibis Liburnis inter alta navium Amice propugnacula*; * pro, Amice magne. Curius ad Cic. *Sed amice magne noli hanc epistolam Attico ostendere*. Juvenal *Magni delator amici*: idem; *Calcas conjugis Urinam magnos visurus amicos*. Vide Turneb. lib. 2. cap. 24. Adversar.

Malum. Vitandi ominis causa multa subticebant antiqui, è quibus illa sunt præcipua; *Cave tibi*, *timeo tibi*, *metuo à te*, *de te*, *pro te*, subaudi *malum*, vel *damnum*, vel *incommodum*. Plaut. Mostell. *Lubet cavere malam rem*: ibid. *Tamen malum metuunt*. Cic. 1. Orat. *Quam sit bellum cavere malum*. Alii etiam accusativi frequenter adhibentur. † Ridiculi sunt Grammatici, qui hæc verba nunc activa, nunc neutra faciunt, & multarum, ut vocant, specierum. Ineptit igitur Valla lib. 3. cap. 45.

Manus. *Dextra*, *sinistra*, *læva*, adjectiva sunt, supple *manus*. Catullus; *Non belle uteris manu sinistra*. Cic. *Cum lævam manum admoveret*. Plaut. Menech. *Demam hanc coronam*, *atque abjiciam ad lævam manum*. Sueton. Nerone; *Dextra manu Pythiam*. Vide, Pars.

Mare, vel æquor. Adagium, *In tranquillo est*; &, *Tranquillo quilibet gubernator esse potest*, subaudi *mari*. Virg. *Terris jactatus & alto*: idem; *Et cærula verrunt*. Plaut. Cistell. *Tranquillo mari*. Georg. 4. *Et se jactu dedit æquor in altum*.

Plin.

* *Pro amice magne*] Ineptum sane, ubi *Amicus* occurrit, velle intelligi *Magnus*. Immo vero quoniam *Amicus* natura sua est Adjectivum subaudiendum potius Substantivum *Homo*, sicuti ipse Sanctius supra docuit. Vide *Homo*.

† *Ridiculi sunt Gramm.*] At vide, quæ disputavimus supra pag. 222, 223. & 227.

,, *Semper habiti sunt fortissimi, qui summa imperii*
,, *potirentur.*

Imperio. ,, *Dicto audiens*. * subauditur *imperio*. Plaut.
,, Amph. act. 3. sc. 4. *Eum sequor, ejus dicto im-*
,, *perio sum audiens.*]

Insula. *Delphica Dolos, Phœbea Rhodo*, subaudi *insula*: nam quamvis *Delos*, ex terminatione possit esse fœmininum, libentius tamen adjectivum respicit nomen generale. Virgil. *Est in conspectu Tenedos notissima fama Insula.* Plautus Rud. *Totam Siciliam devoraturum insulam.* Vide Urbs.

Iter. *Quo is? Quo tendis? Quo pergis?* subaudi *iter*,
,, [vel *cursum*. Lucret. 3. *Stravit, iterque dedit*
,, *legionibus ire per altum*. Prop. *Concessum nulla le-*
,, *ge redibit iter.*] Lucan. *Quo tenditis? inquit.* Virgil. *Tendit iter velis*. Sallust. *Maturavêre iter pergere*. Valer Flaccus lib. 4. *Pergere iter*. Stat. 2. Theb. *Quo tendis iter?*

Iter, s. via. ,, [Sen. *Sidera contrarium mundo intendunt iter.*
,, Plaut. Rud. *Verba facimus, it dies*. Catull. *Sed*
,, *mo-*

* *Subauditur imperio*] Nihil minus. Neutiquam perspexit sensum & constructionem loci Plautini Scioppius, quando existimat in eo secundum convenientiam Substantivi & Adjectivi dici τῷ *dicto imperio*, & proinde ubivis, cum *dicto audiens* occurrat, subaudiri *imperio*; cum sint diversi prorsus Dativi, seu τὸ *imperio* accedat huic phrasi, eodem modo quo eidem plures alii Dativi. Veluti ibidem loci apud Plautum, *Ego sum Jovi dicto audiens.* Liv. I. 40. *Servio populum dicto audientem esse jubet.* Cic. Famil. VIII. 8 *Utrum C. Cæsar Senatus dicto, audiens futurus esset* Immo sicuti hic dicitur, *dicto audientem esse imperio Jovis*, sic plane apud Corn. Nep. Ages. 4 *Tanta modestia dicto audiens fuit jussis absentum Magistratuum.* Vides hic prorsus concidere observationem Scioppianam, & proinde in τῷ *dictum* heic intelligendum idem, quod alibi in eo, ut & in *factum* &c. Subauditur, quando substantive videntur poni, videlicet *negotium.*

„ *moraris*, *abit dies*, * subaudi *viam*, vel *iter*.
Ee 3 Liv. 1.

* *Subaudi viam vel iter*] In alia sane ego sum sententia, ut qui existimo, quandocunque τὸ *iter* vel *viam* exprimitur cum verbo *Eundi*, & Compositis, aut aliis similis naturæ & significationis, exponendum id esse per Ellipsin Præpos. κατὰ, seu *Per*, ut satis prolixe ostendi supra pag. 224 v. 8. eruenda quando egi de τῷ *Ambulare viam*. Ceterum quæ mox subjungit Scioppius de Verbo *Petere* & Compositis, eorum ut vera intelligatur ratio, eruenda est primitiva istus Verbi significatio, quæ alia est, quam vulgo putatur. Etenim vulgo deducunt cum Scaligero & Vossio τὸ *petere* à Græco ποθῶ *desidero*. At si hæc prima Verbi significatio, unde igitur ortæ sunt illæ, quæ ex antiquitate in Compositis reperiuntur residuæ? Potius ergo, sine ullius insuper literæ mutatione, à Græco πέτω, & πέτομαι hujus Verbi originem repeto, quod significat *actionem citatissimo impetu*, *seu motu*, *ruentis*. Hinc apud Hesiod. Asp. v. 308. dicuntur ἐπικροτέοντα πέτοντο ἅρματα, h. e. *currus tanto cum impetu & strepitu agitari*, *ut quasi volare videantur*. Nam in *Volandi* & *Cadendi*, actionum, quæ citissimi sunt motus, significatu exprimendo inprimis illud Verbum suas quasi sedes fixit. Ad priorem adhibetur Passivum seu Medium πέτομαι, ad posteriorem Activum, πέτω, sed pro quo invaluit πίπτω, plane uti pro γένω prævaluit γίγνω & γίγνομαι. Residuum tamen antiquum illud πέτω in Temporibus τοῦ πίπτω, & in Compositis Adjectivis. Ab hoc itaque Verbo repetenda est prima origo τοῦ *peto*, & prima ejus significatio, quæ est *studiose eundi ad aliquid*, *citatum ad aliquid motum faciendi*. Antiquissimam hanc esse ejus significationem colligitur ex eo, quod illa ex antiquitate maxime erui debeat, & ita porró desuetudine denique exoleverit, ut in solis jam Compositis superfit. Hinc ergo est, quod *appetere* dicitur *Tempus*, *Partitudo* apud Plaut. Aulul. I. 1, 36. h. e. appropinquare. Hinc, quod *Competere* pro Convenire, congruere alicui, simul ire cum aliquo ponitur. Suet. Cæs. 40. *Ut neque messium feriæ æstati*, *neque vindemiarum autumno competerent*. Liv. XXII. 5. *Ut vix ad arma capienda aptandaque pugnæ competeret animus*. Unde explicandæ sunt locutiones Sallustii & Taciti, *Non competere animo*, *auribus*, *oculis*, *lingua*, Scil. ad agendum id, quod agendum erat. Quæ male

„ Liv. 1. *Stipendii*, vel *induciarum dies nondum* „ *exierat*, puta *iter* suum: quod etiam in *Va-* „ *dere*, *Evadere*, *Evenire*, *Appetere*, & *Expetere*, sub-

le proinde & imperite explicantur ex Nonii cap. 4. per *rei cujusque meminisse*, vel *constanter valere* Porro jam *Expetere in aliquem* pro evenire, incidere passim positum reperias. Pl. Amph. II. 1 42. *Mendacia ista expetent in tergum tuum.* Liv. I. 22. *Ut in eum expetant hujusce clades belli.* Sic Pl. Pœn. III. 3. 23. *Bono si quid malefacias, ætatem expetit*, scil. in te, h. e. ejus maleficii pœna tibi perpetuo evenit. Jam *Impetere aliquem* est invadere, ire in aliquem. Plaut. Amph. III. 13. *Impetivit uxorem meam impudicicia. Oppetere pœnam, pestem, mortem* eodem modo dicitur, quo *Obire. Repetere ad Vada*, pro redire, ex Virgilii Culice attulit Scioppius, & similia in Indice Apuleji Barthius. Denique *Suppetere* pro subvenire, se suppeditare passim occurrit. Liv. XL. 56. *Si vita longior suppetisset.* Pl. prol. Amph. *Lucrum ut perenne vobis suppetat.* Asin. I. 1. 41. *Non suppetunt dictis data* h. e. non subsequuntur, non conveniunt. Sall. ad Cæs. orat. *Animus ferox, ubi consueta non suppetunt, fertur in socios.* Hinc jam *suppetiæ* pro auxilio, quod alicunde subvenit, frequentissimi usus vocabulum. Sic autem vidimus per singula Composita superstitem primitivam hujus Verbi, & ab sua origine reperitam significationem, a qua dein deducenda est altera illa, quæ deinceps invaluit. Nempe impetus iste ad aliquid ruentis, in homine quidem manifeste præfert intensum studium & desiderium ejus rei, ad quam tendit, unde factum, ut omne illud, ad quod quis ita tendit, vel quod desiderat, simpliciter *petere* dicatur. Ergo *petere locum aliquem* proprie significat, magno studio moveri & ferri propter seu ad locum illum obtinendum, contendere ad eum locum, per Ellipsin præpositionis in omni Motu ad locum satis usitatam. Notum est illud Virgilii *Speluncam Dido, Dux & Trojanus eandem Devenere.* Similiter *Petere aliquid* primo quidem notat moveri propter aliquid, & isto motu ferri ad aliquid, dein vero simpiliciter aliquid desiderare cupere, rogare. Plane sicuti illud ipsum *Desiderare* primitus ex originis suæ ratione significare debuit, sidera studiose intueri propter aliquid, & sic ejus rei, quam in votis quis habet, successum explorare: at vero deinde ad significatum cupiendi & expetendi illud ipsum, propter quod sidera intuebatur, constanter fuit adhibitum.

,, subauditur. Terent. *Quo vadis? Licentia illa* ,, *evadet in magnum malum.* Cic. *Vereor ne idem e-* ,, *veniat in meas literas*; id est, meis literis: idem, ,, *Mihi somnium evasit*, id est, evenit quod som- ,, niaram. Plaut. *Appetit meridies, nequiter pene* ,, *expetivit parasitatio: In servitute expetunt multa* ,, *iniqua*, id est, exeunt, evadunt, eveniunt; ,, in quibus omnibus subauditur *viam*: sicut ,, enim *Ire*, *vadere*, *venire viam*, similiter & ,, *Petere viam*, *iter*, vel *cursum* dicebant. Virg. ,, *Sic Turno quacumque viam virtute petivit.* Cic. ,, *Ille incertus ubi essem, alium cursum petivit*: idem ,, pro Planco; *Iter à Vibone Brundusium terra pe-* ,, *tere contendi*: ibid. *Dyrrachium petere contendi.* ,, Jam, *Expetere viam*, est idem, quod, *Eva-* ,, *dere viam*, id est, pervadere, finire: sicut ,, *Eludere lusum*, *elugere luctum*, est ludo, & lu- ,, ctu finem facere. Similiter *Repetere ad locum* ,, *aliquem*, pro, *Redire* dicitur, subaudito *viam*. ,, Virgil. Cul. de capris; *Ima susurrantis repe-* ,, *tebant ad vada lymphæ*: ubi Scaliger perperam, ,, *repebant*, invitis omnibus libris reponere co- ,, natus est. Livius quidem lib. 35. plena ora- ,, tione dixit; *Viam, qua venerat, repetere me-* ,, *lius visum.*

,, Subauditur quoque *iter* in hoc Ciceronis, ,, *Incitata semel in proclive labuntur.* Liv. *Quo* ,, *magis successerit in arduum, eo facilius per pro-* ,, *clive pelli poterit.* Simili modo, Via acclivis ,, & præceps dicitur; nam Iter est Via. Liv. ,, 36. *In illa valle iter est non latius quam sexagin-* ,, *ta passus.*]

Cicero Attic. *Nos in castra properabamus, quæ* *Iter*, *vel* *aberant tridui*, subaudi *itinere*, vel *via*: idem *via*, *vel* 12. epist. *Nunciatum esse, quatridui iter à Laodicea* *spatium.* *abfuisse*: idem Planco; *quum abesset aliquot die-*

rum viam: idem 10. epist. *Bidui spatio abest ab eo.* Cæsar; *Cum tridui viam processissent:* idem lib. 6. *Non longius bidui via aberant:* idem 2. Civ. *Biduique iter progressus.* Livius lib. 30. *Zama quinque dierum iter ab Carthagine abest.*

Judices. *Mittere in consilium*, inquit Asconius, *est, perorare*, nam mittere judices in consilium, est, dimittere judices ad sententiam dicendam, ubi allegatis omnibus argumentis, orator dixit, Dixi. Cic. 3. Verr. *Testibus editis, ita mittam in consilium, ut etiam*, &c. * Valer. Max. expressit lib 6. cap. 2. *Jam de tuo prius, quam de Manilii capite in consilium judices mittam.*

Judicio, vel jure. Sallustius; *Falso queritur genus humanum*, subaudi *judicio.* Terentius; *Sororem falso creditam*, &c. Cic. pro Balbo; *Pompeji decretum, judicium de consilii sententia pronunciatum recognoscimus.* Adverbia in *o.* debent omnino corripi, † aliter adjectiva sunt nomina; *ut, imo; crebrò; citò;*

* *Valerius Max*] Et Cœlius Famil. VIII. 8. *Mittit in consilium eosdem illos judices.* Similiter Plinius Paneg. sed alium tamen accusativum adhibens, *omnibus annis in consilium de te Deos mittis. Deos* scil. tanquam judices, qui de tua salute inter se consilium agitent.

† *Aliter adjectiva sunt*] Immo pene omnia sunt Adjectiva Ablativi casus; certe illa *crebro, cito, sero.* Nec obstat, quod illorum ultimæ aliquando etiam corripiantur. Idem enim accidit Gerundis in DO, licet & illa omnino sint Participia Ablativi casus. Vide me supra pag. 86 Ratio autem istius mutationis, quæ evenit in quantitate ultimæ syllabæ, est, quod ipsi Veteres sæpe non attenderint ad naturam Grammaticam istorum vocabulorum, sed simpliciter ad usum. Ne dubites, ipsum illud *Quomodo*, quod utique dubitare nequis, esse Ablativos Adjectivi & Substantivi secundum solitam σύνταξιν inter se convenientes, in postremâ correptum sæpe deprehendes, quod fieri non potuisset, si ad vocabulorum naturam attendissent semper veteres. Ceterum in his Adverbialiter positis Adjectivis intelligi putem non tam *Judicio* vel *jure*, quam *Modo* vel *Negotio.*

citò ; serò. Cic. pro Marcell. *quod ei quidem merito, atque optimo jure contigit.*

,, [*Justo* subauditur, in nominibus comparatis ; ut, *Est liberior, est ad rem attentior.* Nepos in Themist. *Liberius justo vivebat, & rem familiarem negligebat.* Quinctil. *Membrum justo longius.* Sicut Horat *plenius æquo laudare merces suas,* Livius 8. *Cultus justo mundior.*] **Justo.**

Ovid. 3. Metamorph. *Dextraque molarem Sustulit,* subaudi *lapidem.* Statius lib. 5. *Vestæque sudes, fractique molares.* Vide, Dens. **Lapis.**

Cur mihi detrahis? * supple *laudem.* Cic. *Nec vera laus ei detracta.* Hor. *Neque ego illi detrahere ausim Hærentem capiti multa cum laude coronam.* **Laudem.**

Salluſt. Jugurt. † *Per Saturam sententiis exquisitis.* Sic *Julia, Oppia, Manilia.* **Lex.**

Cic. Attic. *scriptum est in tuo annali,* subaudi *libro.* Virgil. *Et vacet annales nostrorum audire laborum.* Dicitur etiam *lex annalis, & annale tempus.* **Liber.**

Diurnus, aliquando accipitur pro libro, in quo singulorum dierum rationes notantur Juven. Sat. 6. *Et cedens longi relegit transacta diurni.* Sueton. in Claud. cap. 41. *Extat talis scriptura in plerisque libris, ac diurnis, titulisque operum.* Vide, Cibus. **Liber.**

Pugillaris, adjectivum est ; ut, *Vitelliani, eborei, citrei, duplices, triplices,* subaudi *libelli.* Vide, Tabellæ. **Libelli.**

Ee 5 ,, [Vir-

* *Supple laudem*] Vel potius vulgatum illud *Aliquid* scil. *negotium.* Sic certe apud Nep. Eum. 1. *Malum ei detraxit inter eos viventi, quod aliena erat civitatis.* Cic. Famil. VI. 18. *Quantum de illo libro, tantundem de mei judicis fama detrahatur.* De Offic. III. 6. *De alterius commodis detrahere.* &c.

† *Per Saturam*] Vide Schottum Observ. I. 2.

Libido. ,, [Virgil. *Nec sit mihi credere*, * subaudi ,, *libido*, pro, nec libeat mihi credere. Propert. ,, *Nec tibi sit duros montes, & frigida saxa adire*, ,, pro, ne velis adire. Tibul. *Tunc mihi non oculis sit timuisse meis*: idem; *Nec tibi sit duros acuisse in prælia dentes*.

Libra. Falluntur Grammatici, qui credunt, *Pondo*, significare libram; imo vero ubi est *pondo*, deest *libra*; ut si dicas, *corona centum pondo*, aut *mille pondo*, deest, *librarum*. ,, [Festus; *Centenas pondo dicebant antiqui, referentes ad libras*, ,, † ut Pondo significet, ratione ponderis. ,, Cic. *Auri quinque pondo abstulit*, id est, quinque

* *Subaudi Libido*] Nihil ego hic subaudio. Sensus est, ne mihi eveniat illud credere, ne tibi eveniat illud ipsum, ut adeas &c. Sæpissime Verbum Substantivum ita absolute ponitur cum Infinitio, ubi certe nullo modo possis subaudire *libido*, & ubi Auctor ipse aliud quid subaudiri vult. Vide, supra *Datum*. Potius explicatione hæc juvanda sunt, ut satis commode queunt. Liv. XLII. 41. *Verbo objecta Verbo negare sit.* h. e. detur mihi; sit mihi per vos illud negare. Pl. Trucul. II. 6. 20. *An me maleficio vincere est?* scil. cuiquam, h. e. an cuiquam suppetit illud vincere me. Gell. VII. 20. *Est adeo invenire apud Poëtas huiuscemodi multa.* Notum & illud Virgilii, *Si mihi susceptum fuerit decurrere munus*, h. e. evenerit, contigerit. Aliquando tamen etiam aliquid subauditur, Veluti *operæ pretium.* ut in illo Petronii; *Nunc erat à torva submittere cornua fronte.* Plura hujus generis vide apud Gronov. Observat IV. 8. Tum inprimis *Negotium*, quod intelligitur maxime, quando Verbum Substantivum prorsus absolute ponitur sequente *quod*, vel *quum*, vel *Cur*, vel *Ut*. Ciceroniana sunt, *est quod gaudeas. Plane est quod gratias agas. Ubi non sis, qui fueris, non est, cur velis vivere.* Sic Auct. ad Herenn. IV. 26. *Est, quum non est satius.* Plaut. Capt. II. 2. 75. *Est etiam, ubi damnum præstet facere, quam lucrum.* III. 3. 1. *Nunc illud est, quum me fuisse mavelim.*

† *Ut pondo significet &c.*] Est ergo *Pondo* Ablativi Casus ab obsoleto *Pondus, pondi*. Et dicitur *pondo tot libræ* itidem ut *Numero tot homines*. Vide hæc doctissime, ut solet, demonstrantem Grenovium de pec. vet. I. 6.

,, que libras auri. Plaut. Asin. *Quot pondo te* ,, *censes nudum;* id est, quot librarum pondera- ,, lium.] Nam Romanis duplex erat libra, ut Galenus ait lib. 1. & lib. 6. de compositione medicamentorum; altera ponderalis, mensuralis altera. Quum igitur ponderalem indicabant, addebant, *pondo;* quum mensuralem, *mensura.* Livius lib. 4. decad. 2. *Dictator coronam auream* libræ *pondo ex publica pecunia, populi jussu, in Capitolio Jovi donum posuit:* idem lib. 6. decad. 3. *Pateræ aureæ fuerunt* CCLXXVI. *librales fermè omnes pondo.* Plaut. Pseud. *Eò laserpitii libram pando diluunt:* idem Rud. *nec piscium libram unam jam hodie pondo cepi:* idem Menech. *Huic addas auri pondo unicam:* idem ibidem; *Pondo duûm nummûm.* Columell. lib. 22. cap. 20. *item myrrhæ quincunx, calami pondo libram, amomi pondo quadrans:* ibid. cap. 57. *Mellis adjicies pondo semunciam,* Delirat igitur Valla lib. 3. cap. 13.

Ad incitas redactus sum, subaudi *lineas*. Vide Adag. *Ad incitas;* & Josephum Scalig. in Varronem, 200. *Linea.*

,, [*Litem*, vel *causam*, vel *rem* * subauditur, *Litem, vel causam.*

* *Subanditur in judicare*] Est & hoc Verbum ejus Generis, ut natura sua & origine sit Neutrum, actionem ipsam suo significatu absolvens. Compositum quippe est ex Verbo & ipso Accusativo Nominis. Quid enim aliud est *judicare*, quam *jus dicere*? Ne ergo alium requiramus Accusativum in natura hujus Verbi indaganda, & quam maxime proprie dictum putemus, *judicare de re aliqua hoc vel illo modo.* Sic Plaut. Trin. II. 2, 102. *Istac judicio* h. e. in istam partem. At vero deinceps usu translatum quodammodo videtur in significationem Transitivam, seu transeuntis Actionis. Ut adeo *judicare litem, rem* significet dijudicare; *judicare hoc* vel *illud de aliqua re* idem sit, quod existimare, censere. Quamvis hic quidem Accusativus, si naturam hujus locutionis consideres, revera per Ellipsin præp. κατὰ primum fuerit huic Verbo

,, tur, in *Judicare*; vel cognatus accusativus ,, *Judicum*. Cic. *de re aliqua inter aliquos judicare;* ,, *Res judicata, cognitaque*. Plaut. *Rem istam persi-* ,, *diosè judicasti; Tres mihi lites judicandæ sunt.* ,, Poëta vetus apud Cicer. 1. Divin *Paris judi-* ,, *cavit judicium inclytum inter tres Deas.*]

Litera. In illis, *vocalis, consona, muta, liquida*, deest, *litera*. Vide, Avis.

Litera. Cic. Attic. *Et paulò post triplices remiseras*, supple *literas*: idem; *Nam triduo abs te nullas acceperam*: idem l. 7. epist. *Quo mitterem, aut cui darem, nesciebam*: idem; *acceperam autem à Lentuli triumpho datas*. Tacitus in vita Agricolæ; *Ne laureatis quidem gesta prosecutus est*, supple *literis*. Sic & *duplices, triplices*. Vide, Tabellæ.

Litus, vel terra. ,, In *Continens*, subaudiri potest *litus*, vel ,, *terra* Liv 44. *Pars eorum, qui propiores erant* ,, *continent litori, enârunt.*]

Locus. Livius lib. 1. *Et castris in apertis positis*, subaudi *locis*. Plaut. *hic senex de proximo*. Virg. *compulerantque greges Corydon, & Tyrsis in unum*: idem 3. Georg. *Exsilit in siccum*: & 4. *Sic positum in clauso linquunt*. Plaut. Mostell. *Ab humili ad summum*. ,, [Virgil. 1. Æneid. *Classem in* ,, *convexo nemorum Occulit*: ubi Serv. *In convexo*, ,, subaudimus *loco*; si dixisset, *Convexum nemo-* ,, *ris classem occulit*, subauditur, *locum*, sicut *in* ,, *Invium, Avium*: Prisci enim dicebant, *Locus* ,, & *Locum*, unde *loca*. Lucr. *Avia Pieridum per-* ,, *agro loca*. Etiam in *profectus peregrè*, subaudi- ,, tur *locum*, pro, in locum peregrè seu pere- ,, grinum: & *esse peregrè*, pro, in loco pere- ,, gri,, seu peregrino. Etiam in *Cavus*, subau- ,, diri potest *locus*, ut significetur *arcta rima*. ,, Ho-

bo additus. Ut ita *judicare hoc* sit dictum, quasi judicare ad hoc negotium, seu ad hunc modum.

,, Horat. *Macra cavum repetes arctum, quem ma-*
,, *cra subisti.*] Plaut. Aul. *Nam compressit eam adolescens de summo loco.* Val. Max. lib. 5. *in desertum locum.* Juven. Satyr. 5. *Primo fige loco.* Sic dicimus; *primo, secundo, quarto*, quæ Grammatici inepte adverbia vocant. Vide, Sermo, Spatium.

Averna, supera, infera, inferna, secreta, rosaria, pomaria, tesca, æstiva, hyberna, adjectiva sunt, deest *loca.* Actius apud Varronem; *Quis tu es mortalis, qui in deserta, & tesca te apportes loca? Supera loca* dixit Varro. ;, [Et Propert. **Loca.**
,, 2. El. 28. *Sunt apud infernos tot millia formosa-*
,, *rum, Pulchra sit in superis, si licet, una locis:*
,, pro apud *infernos locos.* In urbium quoque,
,, provinciarum, & insularum nominibus in
,, Genitivo positis, * *locus*, subaudiri potest;
,, ut, *Natus Romæ, Cretæ sepultus.* Virg. *Hic lo-*
,, *cus urbis erit.* Horat. *Non est aptus Equis Itha-*
,, *cæ locus.*]

Cede majori; concede præceptori; decede calori; tu mihi succedes; † subaudi *locum.* Virg. in Bucol. *Nec seræ meminit decedere nocti* Cic. *Decedere furori tribunitio.* Statius; *Hortantur, ceduntque locum.* Cic 2. Nat. Deor. *Videtur quasi locum dare, & cedere*; idem; *in dando & cedendo loco:* idem in toga candida; *An oblitus es, te ex me, quum præturam peteremus, petisse, ut tibi primum locum concederem.* Hinc fortè Juvenalis Satyr. 3. *Hic ubi nocturnæ Numa constituebat amicæ*: idem Satyr. 6. *Nam* **Locum.**

* *Locus Subaudiri potest*] Vel potius *Urbs* aut *Regio.* Vide infra *Urbs.*

† *Subaudi locum*] Immo vero hic Accusativus, quando his Verbis additur per Ellipsin præpositionis. Ut adeo *cedere locum alicui* sit itidem dictum pro *cedere alicui quod ad locum.* Vide me supra pag. 224.

tum, vel *emollitum*, vel *madidum.* Frequens est hic loquendi modus apud Plin. & Cornelium Celsum; ut, *radix ex aceto*, *offa ex vino.*

Hor. *Ibis Liburnis inter alta navium Amice propugnacula*, * pro, Amice magne. Curius ad Cic. *Sed amice magne noli hanc epistolam Attico ostendere.* Juvenal *Magni delator amici:* idem; *Calcas conjugis Urinam magnos visurus amicos.* Vide Turneb. lib. 2. cap. 24. Adversar. ***Magnus.***

Vitandi ominis causa multa subticebant antiqui, è quibus illa sunt præcipua; *Cave tibi*, *timeo tibi*, *metuo à te*, *de te*, *pro te*, subaudi *malum*, vel *damnum*, vel *incommodum.* Plaut. Mostell. *Lubet cavere malam rem:* ibid. *Tamen malum metuunt.* Cic. 1. Orat. *Quam sit bellum cavere malum.* Alii etiam accusativi frequenter adhibentur. † Ridiculi sunt Grammatici, qui hæc verba nunc activa, nunc neutra faciunt, & multarum, ut vocant, specierum. Ineptit igitur Valla lib. 3. cap. 45. ***Malum.***

Dextra, *sinistra*, *læva*, adjectiva sunt, supple *manus.* Catullus; *Non belle uteris manu sinistra.* Cic. *Cum lævam manum admoveret.* Plaut. Menech. *Demam hanc coronam, atque abjiciam ad lævam manum.* Sueton. Nerone; *Dextra manu Pythiam.* Vide, Pars. ***Manus.***

Adagium, *In tranquillo est*; &, *Tranquillo quilibet gubernator esse potest*, subaudi *mari.* Virg. *Terris jactatus & alto*: idem; *Et cærula verrunt.* Plaut. Cistell. *Tranquillo mari.* Georg. 4. *Et se jactu dedit æquor in altum.* ***Mare, vel æquor.***

Plin.

* *Pro amice magne*] Ineptum sane, ubi *Amicus* occurrit, velle intelligi *Magnus.* Immo vero quoniam *Amicus* natura sua est Adjectivum subaudiendum potius Substantivum *Homo*, sicuti ipse Sanctius supra docuit. Vide *Homo.*

† *Ridiculi sunt Gramm.*] At vide, quæ disputavimus supra pag. 222, 223. & 227.

præpositionem ἐκ, quæ genitivum regit. Sed placet potius ad antiquam consuetudinem recurrere, * quæ duo hæc nomina, *Mens*, & *Animus*, copulabat; ut, *discrucior mentem*, vel *mente animi.* Catullus ad Ortalum; *Nec potis est dulceis Musarum expromere fœtus Mens animi.* Plaut. Cistell. *Nullam mentem animi habeo, ubi sum, ibi non sum, ubi non sum, ibi est animus* idem: Epid. *Pavor territat mentem animi.* Lucret. lib. 3. *Denique cur animi nunquam mens, consiliumque gignitur in capite.* idem lib. 4. *Nec ratione alia, cum somnus membra profudit, Mens animi vigilat*, idem lib. 5. *Animi vix mente videmus*: idem lib. 6. *Perturbata animi mens in mœrore, metuque.* ,, [idem ,, lib. 1. *Nec me animi fallit hoc esse difficile*, sub- ,, audi *mens.*] Virg. 4. Æneid. *isque amens animi*, subaudi *mentem*, vel ἐκ.

Martial. lib. 12. *Argentum, atque aurum non simplex Delphica portat.* Politianus in Rustico; *Nec Maurusiacos pulchræ testudinis orbeis Delphica sustentat*, sc. *mensa.* Valerius Maxim. lib. 4. cap. 4. *Extracta deinde magni ponderis aurea Delphica mensa.* Cicer. Vers. 6. *Mensas Delphicas è marmore, crateres ex ære pulcherrimos abstulit.* *Mensa, vel tripus.*

Cic. *Quum illius diei venit in mentem*, subaudi *mentio*, vel *recordatio.* Valla lib. 1. cap. 15. sic ait; *Ubi quidem volunt accipi genitivum pro nominativo, mihi potius placet subintelligi conditio, status, qualitas illius diei.* Hæc ille. Sed melius intelligitur *recordatio*, vel *memoria.* ,, [Dictys ,, lib. 3. *Veniat in animum recordatio parentis tui.*] *Mentio, vel recordatio.*

* *Quæ duo hæc nomina*] Sed aliquando etiam ipse Genitivus *Mentis* in simili locutione occurrit. Plaut. II. 4. 53. *Satin tu sanus mentis aut animi tui.* Intellige igitur *negotio* vel *parte* h. e. illa tui parte, quæ consistit in animo. De constructione ipsa actum jam supra pag. 119.

Huc refer omnia verba memoriæ; ut, *memini*, *recordor*, *oblivifcor*, fi genitivum habeant; ut, *memini tuorum confiliorum*, fcilicet, *recordationem*: vel Græco more deeft, ἐκ ,, [Præ- ,, ftat tamen fubaudiri *meminiffe* feu *memoriam*. ,, Plautus. Capt. *Qui fueris*, & *qui fis*, *meminiffe* ,, *ut memineris*: ibid. *Ne monueris*, *facile memoria* ,, *memini tamen*: & Trin. *Tribufne poteriis te memoria oblitum?*]

Menfura. Trita funt illa, *Altus feptem pedum*, *decem pedum profundus*, fubaudi *menfura*. Lentulus in epift. Cic. *Naves onerarias*, *quarum minor nulla erat duûm millium amphorarum.*

Mercator. ,, [Plaut. Capt. *De compacto rem gerunt*, *quafi* ,, *in Velabro olearii*, fubaudi *mercatores*.]

Milites. *Triarii*, *taftati*, *pilati*, *lancearii*, *fagittarii*, *ferentarii*, *peltati*, *cetrati*, &c. fubaudi *milites*.

Modium. Horat. Satyr. 1. *Millia frumenti tua triverit area centum*, * fubaudi *modium*: *medimnorum*, fupplet *Porphyrio*.

Modo, vel pacto. Quum dicimus; *Quo pacto iftud fiet*, intellige *modo*, id eft, quo pacto modo; nam pactus adjectivum eft; Item quum dicimus; *Quî fieri poteft*, fubaudi *modo*, vel *pacto*: nam, *Quî*, in fexto cafu adjectivum eft, ut femper. Plaut. Aulul. *Aut thure, aut vino, aut aliquî femper fupplicat*: idem Stich. *Quadrigas quî vehar*. Sic dicimus, *Inveniam viam*, *quomodo me expediam*. Plaut. Epid. *Ipfi hi mihi dant viam*, *quo pacto à fe argentum auferam*, id eft, quî. Terent. *Pro fe quifque facere*, *quo mihi illam lenirent miferiam*; id eft, quî. Grammatici exponunt *quo*, pro *ut*;

* *Subaudi modiûm*] Recte Sanctius, male Prophyrio. *Modius* enim erat ufitatiffima Romanorum menfura, quæ proinde intelligitur, quando nulla certa exprimitur; ficuti *fefertius* in re nummaria.

ut; frigidè, ut omnia. Hor. *Quo pessime pacto?* **Morbus.**
Horat. *Quur me funesto properent arcere veterno,* supple *morbo.* Catull. *Non est sana puella, nec rogate, qualis sit, solet hæc imaginosum,* subaudi *morbum pati.* Morbus imaginosus, est phrenitis.

Dare gladiatorium, subaudi *Munus*, ut notat. **Munus.** Ascon. Pædianus ex Philip. 9. & lib. 2. epist. ad Attic.

Juven. *Magnus civis obit, & formidatus Othoni,* **Mortem.** subaudi *mortem.* Virg. *Queis ante ora patrum contigit oppetere*, supple *mortem.* Terent. *Ea obiit mortem.* Cic. pro Mil. *Primum illud vulnus accepit, quo teterrimam mortem obirit.* Virg. *Morte obita.* Cic. 1. Divinat. *Æquius esse censuit, se maturam oppetere mortem, quam,* &c. idem 1. Officior. *Ajax traditur millies mortem maluisse oppetere, quam,* &c. *Mortem occumbere*, passim legis. „ [Apud Ciceronem tamen Tusc. in plerisqud veteribus libris scriptum legitur; *Qui pro patria* „ † *morte non dubitaret occumbere*, ut Occumbere sit velut occidere, procumbere, à morte velut causa. *Obire* valet adire, nam *ob*, „ pro *ad*, dicebant, teste Festo. Est ergo „ Obire mortem, vel diem suum, ad constitutam mortis diem adesse, adire mortem, ad mortem pervenire. † Oppetere, „ pro appetere, hoc est, adipisci: nam *Petere* per Metonymiam antecedentis dicitur,

 pro

† *Morte non dubitaret*] Patet hinc, non magis ergo intelligi Accusativum, quam Ablativum in hoc Verbo simpliciter posito, quum eadem ratione uterque casus illi accedat, quippe Verbo significationis vere Neutralis. Vide supra pag. 205. & 392. ubi data est ratio τῶν *Mori mortem* & *morte.*

† *Oppetere pro &c.*] Immo potius significat magno impetu ruere ad mortem. Vide me ad pag. 437, 438.

,, pro accipere, sumere. Virgil. 1. Æneid.
,, *Seu versare dolos, seu certæ accumbere morti*, pro,
,, morte. Liv. 1. *Cacus clava ictus morte occubuit.*
,, Ovidius 15. Metamorph. *Credulitate patris,*
,, *scelerata & fraude novercæ occubuisse neci*, pro,
,, nece.]

Mons. *Altus Ossa; prealtus Ida; ignivomus Ætna*; supple *mons:* item, *Aventinus, Palatinus, Quirinalis, Viminalis. Creta Ida*, dixit Ovidius, secutus terminationem; & Lucan. lib. 1. *Sicula Ætnæ ora.*

Morem, vel Ingenium. Terent. Andr. *Optime hospes pol Crito antiquum obtines:* ubi Donatus, per ellipsin supplet *morem*, vel *ingenium.* Plaut. Mostell. *Antiquum obtines hoc tuum, tardus ut sis*, supple *ingenium.* Terent Hecyr. *At tu Æcastor morem antiquum, atque ingenium obtines:* idem Eunuch. *Non cognosco vestrum tam superbum:* ubi Donatus; *subaudiamus vel* ingenium, *vel* animum, *vel* morem; *vel* institutum.

Munuscula. ,, [*Missilia in vulgus sparguntur*, subaudi *munu-*
,, *scula*, ut ex Seneca discimus epist. 65. Vide
,, Jaculum

Munus. ,, Plaut Menech. *Date mihi praconium.* Cic.
,, *Facere praconium*, * subaudi *munus*, sive offi-
,, um præconis.]

Navis. Virg. 5. Æneid. *Centauro vehitur magna*, supple *navi.* Vide, Avis.

Navis. Plaut. Asin. *Quo hanc celocem conferam?* supple *navem:* celox enim à celeritate adjectivum est. Plaut. Pœnulo; *obsecro hercle operam celocem hanc mihi date.* Varro; *Nautæ remivagam movent*

* *Subaudi munus*] Mea sententia substantivum potius est id vocabulum formæ Græcanicæ, in quo proinde nihil subauditur. Sic *Mangonium* à *mangone* pro artificio ipso, sic πλώνιον à πλάνης & similia.

vent celocem. Apulejus ; *Qui celocem regere nequit, onerariam petit.* Livius lib. 7. decad. 4. *Naves quinqueremes celoces* : ibid. *Naves longæ* 160. *celoces*, 12. Huc adde *liburnicas*, *prætorias*, *rostratas*, *triremes*, *quadriremes*, ,, [*onerarias*. Cic. *In aliquam onerariam corrependum est.*] Cæsar 2. Civil. *Conspicatæque naves triremes duæ*, *navem D. Bruti:* idem 3. Civil. *Navesque triremes duas, quas Brundusii faciendas curaverat.* Horat. *Ibis Liburnis inter alta navium*, subaudi *navibus* : & lib. 1. Oda 37. *Deliberata morte ferocior, sævis Liburnis scilicet invidens deduci*, &c. sic enim legunt Victorius, & Lambinus, subaudito *navibus*. ,, [Etiam in *Corbita*, quæ à Corbe videtur dicta, *navis* ,, subauditur. Lucill. *Quam malus navi corbita maximus ulla.*]

Navem.

*Solvit è portu; conscendit statim ; * appulit ad portum ;* subaudi *navem*. Plaut. Mercat. *confestim navim solvimus* : ,, [& Mill. *Nisi eat, se solutu- ,, rum esse navim* : & Amph. *hac nocte navis nostra ,, soluta est à portu Persico.*] Juvenal. Satyr. 6. *Durum est conscendere navim.* Cic. *Haberetque in animo navem conscendere.* Cæsar. 1. Civil. *Milites silentio naves conscendere jubet.* Valer. Maxim. lib. 1. cap. 7. *Quum ad littus navem appulisset.* ,, [Cic. ,, *Cum ad villam nostram navis appelleretur* : idem : ,, *Nos ea die cœnati solvimus* : *Mercatores Alexan- ,, dria*

* *Appullit ad portum, subaudi Navem*] Recte : quoniam ille Accusativus maxime additur huic Verbo. Sed tamen, quod monent Eruditi, & ipsi Lexicographi, dicendum semper *appellit Navim*, non *navi*, nec *appellit navis*, id falsum usu & lectione deprehendi. Etenim Suet. Tito 5. *Cum Puteolos oneraria nave appulisset* : intellige autem *se*, vel *cursum*. Tac. An. II. 24. *Sola Germanici triremis Chaucorum terram appulit.* IV. 27. *Cum velut munere Deûm, tres triremes appulere.* Cic. Verr. V. 16. *Qui essent navigiis appulsi.* Sall. Jug. 25. *Brevi Uticam appulsi*, scil. navibus.

,, *dria solvisse, Quod è portu solventibus præcipitur.*] Ovid. *Certus es Ænea cum fœdere solvere navem.* Græcè ἄνειν. ,, [Cic. *Tu velim quam primum* ,, *conscendas, ad meque venias:* idem; *Conscende* ,, *nobiscum, & quidem ad puppim.* Dictys lib. 6. ,, *Postquam impositis, quæ singuli bello quæsive-* ,, *rant, adscenderunt ipsi, solutis anchoralibus na-* ,, *vigant.*]

Negotium. *Negotium* sæpissime idem est, quod Græcè πρᾶγμα seu χρῆμα, aut *Res*, ,, [*Factum, Opus.* ,, Unde sæpius apud Plautum legitur; *Ita nego-* ,, *tium est; Ita mihi res est*, eodem sensu, pro, ,, ita opus est. Scipio Africanus apud Festum; ,, *Ut negotium natum erat*, pro quo Plaut. *Ut res* ,, *nata erat:* Trucul. *Ut rem natam video, acci-* ,, *piendum est quod datur.* Dictys libro 2. *Ubi ani-* ,, *madvertit procul magnam vim classium, ratus ut* ,, *negotium erat, propere suos instruit:* & l. 4. *Ar-* ,, *mati, instructique pro negotio pugnam aggrediun-* ,, *tur*, id est, pro re nata, ut res ferebat. Plau- ,, tus diceret; *Pro re, pro copia:* Aul. act. 3. sc. ,, 5. *Pro re nitorem habere, & gloriam pro copia*, ,, id est, secundum rem familiarem, & secun- ,, dum copiam, seu facultatem. Lucretius. 6. ,, *Quisque suum pro re consortem mœstus humabat.*] *Negotium* Græcè, & Latine desideratur in omni neutrali adjectivo. Virg. *Parvoque potentem Fabricium.* Terent. *Aliena ut cures.* Cicero 4. Verr. *A quo mea longissimè ratio*, &c. Ubi Ascon. *A quo, à qua re, à quo negotio.* Terent. Adelph. act. 3. *Utinam hoc sit modo defunctum:* ubi Donatus supplet, *negotium.* Val. Max. *Læta quidem, & prospera negotia.* Cic. lib. 15. epist. 1. *Ad tanti belli opinionem, quod ego negotium*, &c. Plaut. Casina; *Timeo hoc negotium.* ,, [*quid est*, ,, pro, quid hoc sit negotii.] Horat. 2. Serm.

Alie-

Aliena negotia curo, *Excussus propriis:* idem; *Fortuna sævo læta negotio.* Plaut. Pœnul. *Id negotium institutum est.* Cic. Attic. *Magnum negotium est navigare.* Val. Max. lib. 3. cap. 7. *Ut de frumento emendo, atque ad id negotium explicandum.* Sic dixit Cic. lib. 12. ad Attic. *Unam rem ad me scripsisti.* Sic * *Triste lupus stabulis; malum videtur esse mors; tua refert; nostra non interest*; subaudi *negotia.* Sic *strata viarum*, *abdita rerum*, *opaca domorum*, *pessima munerum*, *ad sacra vatum*, *Beata Seraphim.* ,, [Lucret. *Ductores Danaûm* ,, *Delecti*, *prima virorum.*

Similiter in istis, *Negotium*, seu *Res* deest. *Negotium.*
,, Plaut. † *Mille nummûm mihi credidit.* Lucill.
,, *Tu mille nummum potes uno quærere centum:*
,, idem; *Ad portam à porta est sex inde Salernum*,
,, subaudi *passuum.* Cato; *Inde est ferme mille passuum.* Cic. *In fundo ejus facile mille hominum valentium versabatur*: nam negotium, sive res mille
,, hominum, nihil est aliud, quam mille homi-
,, nes; sicut apud Terent. Phorm. *Res talentûm*
,, *decem*, idem est, quod talenta decem.]

Deest & in neutrali relativo; ut, *Virga tua*, *Negotium.*

 & ba-

* *Triste lupus stabulis*] Sic Cic. de Offic. I. 4. *Commune animantium omnium est conjunctionis appetitus.* Ter. Heaut. III. 2, 1. *Idem visa est tibi hæc meretrix?* supple *negotium.* Eadem etiam est Ellipsis in his, quæ Adverbia creduntur, *interea*, *præterea*, *postea.* Sall. Jug. 47. *Inter hæc negotia.* Vide supra *Facta.*

† *Mille nummûm mihi credidit*] Intelligendum in his esse *negotium*, clarioribus etiam locis evincam, ut quæ præferunt Adjectivum ejus Substantivi. Ter. Heaut. III. 3, 45. *Huic drachmatum mille dederat mutuum.* Ubi quid aliud subaudire queas, quam *negotium*? Cic. Parad. III. 1. *Depositum auri pondo decem reddere.* Integrum est, depositum negotium decem auri librarum pondo.

*& baculus tuus * ipsa me consolata sunt*: item; *Lunam, & Stellas, quæ tu fundasti.* Nec in hac parte audiendi sunt Grammatici, cum sua inepta syllepsi. Terent. *Qui habet † salem, quod in te est,* subaudi *negotium.* Vide Syllepsin.

Negotium. In illis, quæ vulgo vocantur adverbia comparativa; ut, *melius, pejus, brevius, doctius,* &c. supple *negotium;* ut, *Doctius scribit Cicero, quam Cato,* id est, κατὰ doctius negotium. Hoc apud Græcos vulgare est. Vide Hellenismum.

Negotium. *Non est quod agas gratias*, id est, non est negotium, ob quod agas gratias. Plinius lib. 2. 63. Ob hoc quod. Nam dictio *quod*, ubique locorum est relativa; ut, *quod scribis de pecuniis, parata sunt*, id est, respondeo ad illud negotium, quod scribis de pecuniis. Ita Thom. Linacer. Plaut. *Paucis est quod te volo*, supple *negotium.* Terent. And. *Quo æquior sum Pamphilo*, id est, „ (à quo nomine, id est, qua de causa,) in quo.

Quid

* *Ipsa me consolata sunt*] Sic. Cic. Famil. VII. 20. *Tuam domum, tuosque agros, eaque remoto loco* X. 34. *Si meam vitam, studiumque perspecta habes.* Liv. XXVI. 21. *Merico urbs agerque jussa dari.* Sallust. Catil. 10. *Igitur primò pecuniæ, dein imperii cupido crevit, ea, quasi materies omnium malorum fuere.* Cap. 31. *Ex lætitia atque lascivia, quæ diuturna quies pepererat.* cap. 36. *Otium, atque divitiæ, quæ prima mortales putant.* Tacit. An. IV. 5. *Quantum terrarum ingenti sinu ambitur, quatuor legionibus coërcita.* Obseq. cap. 78. *Sacrarium & laurus ex mediis ignibus inviolata steterunt.* Vide & Gronov. Observ. III. 2.

† *Salem, quod in te est*] Sic Cic. Famil. XVI. 4. *Ne sumptu pareas ulla in re, quod ad valetudinem tuam opus sit,* pro, *ulla in re negotii, quod negotium* &c. Nep. Cim. 3. *Testarum suffragiis quod illi ὀστρακισμὸν vocant, ejectus est.* Cæcilius apud Fest. in *Reluere*: *Ut aurum & vestem, quod matris fuit, reluat; quod viva ipsi opposuit pignori.*

Quid rerum portas? supple *negotium:* falsum enim est quod ajunt, *quid, id, aliquid, (nihil,)* esse substantiva, regereque genitivum: nam adjectiva sunt, & genitivus regitur à nómine subintellecto *negotium*, etiamsi dicas, *quid * negotium negotii.* Et esse adjectiva, multa probant testimonia; sed accipe pauca. Plaut. Pseud. *Sed quid est tibi nomen?* Terent. *Nam Andriæ illi id erat nomen.* Valer. Max. lib. 4. *Nullo ad id negotium accedente.* Terent. *Imo id genus hominum est pessimum.* Valer. Maxim. lib. 4. cap. 1. *Non fore ut postea id officium ab illis præstari possit.* Plaut. Menech. *Nisi occupo aliquid mihi consilium.* ,, [Sic, *Nihil pensi habere*, aut *ducere*, aut *facere*, subauditur *Negotii.* Plaut. Epid. *Si plus dederis, referam, nihil in ea re captio est.* Symmach. lib. 1. epist. 69. *Nihil negotium est rebus cognitis immorari.*] *Negotium.* *Id, Quod, Aliquid, sunt Adjectiva.*

† *Moris est; pessimi exempli est; non opis est nostræ;* supple *negotium: Ita est*, subaudi *negotium.* Plaut. Mil. *Ita negotium est.* Vide, Res. *Negotium.*

Horat. *Est, ut viro vir latius ordinet arbusta*, ,, [pro, ejusmodi est negotium, ita res se habet:] idem; *Non est, ut copia major ab Jove donari possit tibi.* Terent. Adelph. *Si est, facturus* *Negotium.*

* *Negotium negotii*] Tale certe est illud Ciceronis, si suppleatur, de Offic. III. 2. *Si discendi labor est potius, quam voluptas.* Integrum enim est, *si negotium discendi negotii est labor* &c. Simile etiam, quod modo attulimus ex eodem *nulla in re, quod ad valetudinem tuam attinet.* Et ita Plaut. Aulul. IV. 10. 40. *De alia re te rescivisse censui, quod ad me attinet.* Sed in primis versu 72. *Quid hujus veri sit*, h. e. quid negotium hujus negotii sit negotium veri negotii. Similiter Casin. III. 2. 26. *Si quid ejus esset.*

† *Moris est*] Cic. Famil. III. 12. *Non horum temporum, non hominum & morum negotium est.* Similes Genitivos, qui reguntur ab intellecto *negotium* vel *res*, vide in Notatis ad pag. 117.

ut sit officium suum: idem Hecyr. *Nam sape est, quibus in rebus alius ne iratus quidem est, cum de eadem causa est iracundus factus inimicissimus:* idem Phorm. *Sin est, ut velis illam manere apud te, dos hic maneat*, subaudi *negotium*. „ [Cic. 14. „ epist. fam. 9. *Ejusmodi spero negotia esse, ut vos „ istic commodissime sitis*, pro, spero esse, ut ist- „ hic commodè sitis: idem 9. Attic. 11. *De „ Domitio opinor esse, ut in Cosano sit, & consilium „ ejus ignoretur*, pro, ita negotium esse Plaut. „ Pœn. act. 5. sc. 2. *Si ita est, ut tu sis Iaccho- „ nis filius*.

Negotium loco infiniti. In participiis neutralibus, deest *negotium*, id est, infinitum ipsius verbi; ut, *lectum est, legendum erit*, id est, hoc negotium, quod est, legere, lectum est. * Vida supra in Regulis generalibus.

Nuncium. *Renunciare vitæ*, subaudi *nuncium*. Sueton. Galba, 11. *Non multum abfuit, quin vitæ renunciaret.* Quinctil. *Mea quidem sententia civilibus officiis renunciabat*, subaudi *nuncium*, vel *repudium*. Plaut. Aulul. *Is me nunc renunciare repudium jussit tibi*. Virg Æneid. 11. *sed gnato manes perferre sub imos*, supple *montium*.

Numerus. Cic. Mario lib. 7. *Sed eo vidisti multum, quòd præfinisti, quo ne pluris emerem*, id est, † numerum,

* *Vide supra in regulis*] Sed inprimis, quæ nos disputavimus pag. 318. &c. Quibus adde notabilem Terentii locum, Heaut. I. 1. 106. *peccatum à me maximum est.* Sic habent optimi codices, Vaticanus & Bembi. Sequiores nonnulli hic adhæserunt ut & Interpretes. Sensus est & integra constructio, *peccatum à me negotium, est maximum peccatum negotium.*

† *Numero, quo numero*] Immo vero, *negotium, quo negotio ne &c.* Patet id utique ex verbis Livii, *Cautum erat, quo ne plus auri.* Nam in *quo* subaudiendum omnino illud ipsum, quod in *plus* subauditur. At vero in eo

rum, quo numero ne, &c. Livius lib. 4. dec. 4. *Cautum erat, quo ne plus auri, & argenti facti, quo ne plus signati, & æris domi haberemus.* Suetonius in Julio. 10. *Cautum est de numero gladiatorum, quo ne majorem cuiquam habere Romæ liceret;* ,, [Etsi *Quone*, sicut apud Terentium ,, *Quine*, dictum accipi potest pro, Quomodo-,, ne, Utne.]

Quaternarius, quinarius, denarius, adjectiva sunt Charisio, in quibus ait deesse *numus:* aliquando intelligitur *numerus*. *Numus, vel numerus.*

Avellana, Basilica, Juglans, Pinea, Persica, subaudi *nux*. Virgil. *Castaneasque nuces*. Plinius lib. 15. cap. 22. *Nuces juglandes, quæ & regiæ dictæ sunt Nuces pineæ.* Martial. lib. 13. ibid. *Nux Persica.* *Nux.*

Terent. Eunuch. *Ego limis aspecto sic per flabellum clanculum:* vide Donatum, supplentem *oculis*. Plaut. Bacchid. *viden', limulis ut obsecro intueantur:* idem Mil. 4. 6. 2. *Aspicito limis oculis*. Plin. lib. 8. cap. 16. *Nec limis intueantur oculis.* *Oculis.*

Regis est gubernare, patris est filios erudire, vel *regium est*, & *patrium est*, supple *officium, munus, negotium*. Terent. Andr. *Neutiquam officium esse liberi puto.* Cic. *Oratoris officium est de iis rebus posse dicere, quæ res*, &c. idem 1. Orat. *Oratoris officium est dicere ad persuadendum accommodatè:* idem 1. Offic. *Est igitur proprium munus magistratus.* Ter. Andr. *Nunc tuum officium est, has bene ut assimules nuptias:* idem Adelph. *Meum officium facio*: idem Phorm. *isthuc viri est officium*. Plaut. ,, [Truc. *Officium vel Munus.*

eo certissime subauditur *negotium*. Alia est ratio loci Suetoniani, qui proinde non evincit statuendam ubique Ellipsin τοῦ *Numerus* in similibus ex parte locutionibus.

,, [Truc. *Non amantis mulieris, sed sociæ fidentis* ,, *officium fuit, facere quod hæc fecit mihi*:&] Most. *Matronæ, non meretricum est, uni inservire amanti*: idem Cas. *Non Matronarum est officium, sed meretricum, alienis viris blandiri.* Vide, Opus.

Officia. *Regis interest gubernare, tua interest docere,* * subaudi *officia*, id est, est inter officia regis, & inter officia tua; tunc enim *interest*, compositum non est, ut notavimus in constructione præpositionis. Hoc sentit Cæsar Scaliger, hoc Cælius Calcagninus in Epistolis.

Operæ pretium Terent. Adelph. *Scire est liberum ingenium, atque animum.* Sic dicimus; *Videre est, cernere est*, supple *operæ pretium*. Cicero 4. Finib. *Operæ pretium est considerare.* Terentius Andr. *Audireque eorum est operæ pretium audaciam.* † Vide, Potestas.

Opera. *Rhetorica*, *Bucolica*, *Georgica*, adjectiva sunt; in quibus deest Græcè τὰ ἔργα, id est, opera; ut, opera physica, in Rhetoricis, in Georgicis.

Opere. ,, [*Mutuo amare*, subaudi *opere*; sicut Maximo ,, opere, summo opere amare, mirari, errare, edicere, expetere, censere, facere, ,, quærere: Potest etiam subaudiri * *amore*, ,, vel *animo*. Catul. *Mutuis animis amant, amantur.*]

Cic.

* *Subaudi officia*] Potius *negotia*. Nam τὸ *officia* semper intelligi in hisce nequit, veluti, *mea interest illud fieri*. At tum heic, tum ubivis commode subaudiri potest & debet τὰ *Negotia*. Vide & supra pag. 303. 304.

† *Vide Potestas*] Ut &, quæ notavimus ad Ellipsin, quam statuit Sanctius. τῷ *Libido*.

* *Amore vel animo*] Vel etiam *modo*. Sueton. Aug. 53. *Officia cum multis mutuo exercuit.* Cic. Famil. V. 2. *Satisne videatur his omnibus rebus tuus adventus mutuo respondisse.*

Opus,

Cic. in officiis; *Est igitur adolescentis, majores natu vereri*, supple *opus*, *munus*, vel *officium*: idem pro Archia; *Sed enim hoc non solum ingenii, ac literarum, verum etiam naturæ, atque virtutis fuit.* Quinctil. lib. 12. cap. 3. *Cognitionis sunt enim non inventionis*: & paulò inferius; *Sed etiam si nosse, quid quisque senserit, volet, lectionis opus est*; id est, munus, & officium: „ [idem l. 1. „ c. 2. *Ipsius etiam magistri hoc opus est, temperare* „ *vires suas, non statim onerare infirmitatem discen-* „ *tium*, id est, magistri officium est, hoc opus „ seu munus habet magister, ut temperet vi- „ res.] Illud Planci in Epistolis Ciceronis l. 10. malè intelligitur à Grammaticis; *sed aliquantum temporis, & magni laboris, & multæ impensæ opus fuit*: * putant enim, *opus*, regere genitivum. Sed hos genitivos regi à particula *aliquantum*, quis non videt? Sic in Apuleji lib. 9. corruptè legitur; *Sed mihi operæ ejus opus est*, pro *opera*. Ergo, *opus*, hic pro negotio, vel labore sumitur, quasi dicat; opus, & negotium fuit & temporis, & laboris, & impensæ. Sic Ovid. *Non minor est virtus, quam quærere, parta tueri; Casus inest illis, hic erit artis opus*, id est, negotium, & labor artis. Mar-

* *Putant enim Opus regere Genitivum*] Sic tamen etiam post Sanctium putat Vossius, nec ratione destituitur. Quidni enim æque ἀναλόγως dicatur, *opus est mihi impensæ*; ac *in impensa*. Vide Voss. de Construct. cap. 8. In verbis Ciceronis unus ille Genitivus *temporis* regitur ab *aliquantum*, reliqui ab *opus*. Idem Vossius è contrario rejicit Accusativum cum hoc vocabulo conjunctum, & proinde in illo Plauti, *Opus est puero cibum*, suspicatur τὸ *Cibum* esse obsoletum Nominativum neutris generis. At vero sic idem Plautus Trucul. I. 1. 71. *Quid isti suppositum puerum opus pessimæ.* Neque etiam huic locutioni valde repugnat analogia. Nam sicuti si Ablativus adjungitur τῷ *Opus*, intelligenda præpositio *In* vel *Cum*, sic eidem Accusativus accedere potest per Ellipsin per τὸ *Ad*.

Martial. *Non fuit hoc artis, sed pietatis opus*. Plaut. Mostell. *verum id videndum, id viri docti est opus*, „ id est, vir doctus hoc efficere, & prestare „ debet. Vide, Opus, infra de analogia significationum.

Opus. „ Etiam in *Tectorium*, subauditur *opus*. Vi- „ truvius 2. cap. 8. *Parietes ita tectoriis operibus expoliti, ut vitri perluciditatem habere videantur*. „ Varro 3. rei Rust. 2. *Villa polita opere tectorio* „ *eleganter*. Inscriptio lapidis Salernitani: *Pavi-* „ *menta marmorea, opus tectorium*.

Opus. „ Cum legimus, *Hoc age*, similiter *opus* sub- „ audimus. Horat. 1. epist. 6. *Si virtus hoc una* „ *potest dare, fortis omissis, Hoc age deliciis:* & mox; „ *Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas*. „ Sic lib. 1. epist. 3. *Hoc opus, hoc studium parvi* „ *properemus & ampli*.]

Oppidum. Horat. *Aptum dicet equis Argos, ditesque Mycenas:* idem; *Impositum saxis latè candentibus Anxur.* Virg. *Altum Præneste*, supple *oppidum*; & oppidum ita passim exprimitur, à Plinio præcipue, ut supervacuum sit indicare. Solet ille etiam conjungere multas civitates, deinde subdit in plurali; *civitate à Romanis donata*, vel *libera*, vel *stipendiaria*, supple *oppida*, Vide, Urbs.

Oratio. *Prorsa, non versibus scribit*, subaudi *oratione*. *Prorsa*, ut ait Donatus, *à prorsus dicitur, non prosa quasi profusa*. *Prorsum* antiqui rectum appellabant: unde *prorsi limites*, apud Festum; & *prorsam deam* vocabant, quæ *rectos partus educeret*. Esse adjectivum hinc collige. Columella lib. 10. in præfat. * *Prorsa oratione priori-*

* *Prorsa oratione*] Sic Suet. Aug. 85. *Multa varii generis prorsa oratione composuit*. Dicitur autem *prorsus*, *quasi porro versus*, ut ait Festus & Donatus ad Ter. And. III. 2, 30.

oribus subnectentur exordiis. ,, [Ex *Prorsum* po-
,, steriores fecerunt *Prosum*, sicut *Sursum* &
,, *Susum*.]

Vir claris natalibus; homo loco obscuro, supple *ortus*, vel *oriundus*, vel *natus* ex vel de &c. Liv. lib. 1. *Turnus Herdonius ad Aricia*: ,, [*Omnes* ,, *Latini ab Alba oriundi.*] Sic in sacris; *Joseph ab Arimathea.* Sic dixit Virgil. *Pastor memorande ab Amphriso.* **Ortus, oriundus, natus.**

Postico falle clientem, subaudi *ostio*: posticus enim adjectivum est, ,, [à *Post*; sicut ab *Ante* ,, *anticus*: unde *antiquus*, pro quo barbari, *An-* ,, *terior.*] Persius; *Posticæ occurrite sannæ.* Plin. *Postica pars mundi. Posticus vicinus*, &, *Posticum ostium*, apud Festum. ,, [& Plaut. Sticho act. 3. ,, sc. 1.] Vide, Pars. **Ostium.**

Gallinæ, vel *aves incubant*, subaudi *ova*. Plin. *ova incubari intra decem dies edita utilissimum*: idem; *Quarto die postquam cœpere incubari.* **Ova.**

Virgil. *Centum lanigeras mactabat ritè bidentes*, subaudi *oves*: idem; *Non insueta graves tentabunt pabula fœtas*, *Nec mala vicini pecoris contagia lædent.* Sic enim hæc dispungo carmina. Vide, Rastrum. **Oves.**

,, [Cic. *Merces fucosæ chartis & linteis delatæ*, ,, subaudi *pannis*. Catull *Tollis lintea negligen-* ,, *tiorum*, subaudi *strophia*.] **Pannus.**

Plaut. *Ut decimas solveret Herculi.* Cic. pro Flacc. *Nec Herculi quisquam decumam vovit unquam.* Sic *antica*, & *postica*. Sueton. Othon. *Postica parte.* Cato in versiculis; *Fronte capillata*, *Postica occasio calva*: sic enim legendum est, subaudiendo *parte* postica. Arnob. lib. 5. * *Ex parte postica.* ,, [Cum dicitur, *Summam re-* ,, *gni adipisci*, subaudimus *partem*. Vitruvius lib. **Pars.**

* *Ex parte postica*] Adde his Festum in voce *Posticum*.

,, lib. 4. cap. 1. *Summam imperii partem Jovi de-*
,, *derunt.*]

Pars, vel libra. *Quadragesima, Quinquagesima, Septuagesima*, subaudi *pars*. Sueton. Vesp. *Publicanum quadragesimæ in Asia egit*: idem Calig. 40. *Pro litibus, atque judiciis ubicunque conceptis, quadragesima summæ, de qua litigaretur, exigebatur.* Plinius lib. 14. cap. 20. *Cocti parte quadragesima.*

*,, [*Pars* subauditur, in *Doctrina*, & *Disci-*
,, *plina*, quæ natura sunt Adjectiva, sicut me-
,, dicina, sutrina, textrina, pistrina: alius
,, partem capit Doctoris, quæ est *Doctrina*,
,, alius partem Discipuli, quæ est *Disciplina*,
,, quasi Discipulina.]

Parte. *Adnitar pro virili, age pro virili*, subaudi *parte.* Cic. 13. Phil. *Plus quam pro virili parte obligatum puto.* Tacitus in vita Agricolæ; *Pro virili portione.* Cic. 5. Verr. *Plus etiam, quam pars virilis postulabat.* Apul. 7. Metam. *Pro sua parte.* Sic dicimus, *pro rata*, scilicet *parte*, vel *portione*. ,, [Vitruv. lib 4. cap. 1. *Capitu-*
,, *lorum altit udines officiunt eas pro rata altiores.*]

Partes. Cic. *Et si utrique primas, priores tamen deferunt Lælio*: idem; *Cui primæ sine controversia deferebantur.* Columb. lib. 10. *Mustum quàm dulcissimi saporis decoquitur ad tertias.* Cic. 3. ad Q. Frat. *Tibi istius generis in scribendo priores partes tribui, quam mihi.* Terent. *Non posteriores feram*, supple *partes*, idem; *Primas partes qui aget, is erit Phormio.* Horat. *Ne fortè seniles mandentur juveni partes, pueroque viriles.*

,, [In *Qua, Hac, Ea, Illac*, subauditur
,, *parte mundi*, id est, loco. Ovid. *Quoque*
,, *erat*

* *Pars subauditur*] Hæc Ellipsis si unquam in his vocabulis fuit agnita, usu certe prorsus est obliterata. Si quid tamen subauditur, vel olim subauditum in his fuit, putarem id esse *ars* vel *scientia*.

,, *erat & tellus, illic & pontus, & æther.* Liv. 37.
,, *Insulam, qua regnum Hieronis fuerat, tueri jussit.*
,, Tibull. eleg. 2. lib. 2. *Gemmarum quicquid feli-*
,, *cibus undis Nascitur, Eoi qua maris unda rubet.*
,, Virgil. *Jupiter hac stat*, pro, ab hac parte.
,, Lucr. *Nam quacumque vacat spatium, quod inane*
,, *vocamus, corpus ea non est*, pro, ibi non est
,, corpus. Prop. 3. eleg. 20. *Omnia sunt tentata*
,, *mihi quacunque fugari possit, & ex omni me pre-*
,, *mit ipse Deus.* Horat. *Qua parte debacchentur ig-*
,, *nes, Qua nebulæ pluviique rores, Qualibet exsules*
,, *in parte regnanto*; id est, in quo vis loco, ubi-
,, cunque vis. Prop. *Et disco, qua parte fluat*
,, *vincendus Araxes.* Salluſt. *Creta altior est, qua*
,, *parte spectat orientem.*]

Cæsar de Brittannia; *Hujus est longitudo late-ris, ut fert illorum opinio, septingentorum millium,* supple *passuum.* Horat. *Millia tunc pransi tria repsimus.* Cæsar 1. Civili; *Pons qui erat ab oppido millia passuum circiter tria.* ,, [Lucill. 3. *Sat* ,, *longe tria millia passuum.*] *Passuum.*

Ignosco tibi, subaudi *peccatum.* Virg. *Parvum si Tartara nossent Peccatum ignovisse.* *Peccatum.*

Quinctil. lib. 4. *Insimulari repetundarum.* Tacitus lib. 4. *Postulare aliquem repetundis.* Valla lib. 1. cap. ultimo, in hoc gerundio, ut ipse vocat, nescio quas ineptias texit. Participium est, quod cum suo substantivo Cicero protulit pro Cluentio; *teneri lege pecuniarum repetundarum*: idem 6. verr. *Ferre legem de pecuniis repetundis*, idem pro Cluent. *Ab aliquo rationem repetere de pecuniis repetundis.* Sic in *expensis*, & *impensis*, subaudimus, *pecuniis.* *Pecunia.*

Juvenal. *Substitit ad veteres arcus, madidamque Capenam*, subaudi *portam.* Sic. *Collina*, *Viminalis*, &c. *Porta.*

Pretio. *Non minoris, nec pluris, sed tanti, quanti tu, emi*, supple *pretio*: integrum erat; *Tanti æris pretio emi*. Vide, Æs. Horat 1. Serm. *Unius assis, Non unquam pretio pluris licuisse*. Plaut. Epid. *Quanti emi potest minimo:* & paulò post; *Ad quadraginta fortasse eam posse emi minimo minas*. ,, [Virg. *Hoc Ithacus velit, & magno mercentur Atridæ:* Ubi Serv. *Magno, id est, pretio*. Ascon. ,, in 3. Verr. *Asiani magno pretio æstimant equos*. ,, Lucill. 27. *Trado ego illis minimo, quod mihi constat* ,, *carius*. Horat. *Luscinias soliti impenso prandere* ,, *coëmtas*. Cæsar. 4. Gall. *Jumenta quæ Galli im-* ,, *penso parant pretio*.] Livius lib. 2. decad 1. *Hic modus magis placuit, quum pretio minori redimendi captivos copia fieret*. Plaut. Menech. *Ego tibi redimam bis tanto pluris pallam*. Martial. lib. 6. *Parvo quum pretio diu liceret*. Valla lib. 3. cap. 1. docet, licere dicere, *emi magno*, & *magno pretio*, non autem *magni pretii*, sed *magni*, tantum. Rectè quidem ille, sed causam ignoravit hujus locutionis; ea vero est hæc: In verbis pretii, si sit genitivus, à nomine pretio, regitur; ut, *emi magni*, subaudi *pretio*. Ovid. lib. 1. Amorum 10. *Et pretium, quanti gaudeat ipsa, facit*, supple *pretio*. Terent. Eunuch. *Quid facias, nisi ut redimas captum quam queas minimo; si nequeas paulo, at quanti queas*. Quum vero dicis; *emi equum magni pretii*, alia res est: non enim significatur emptio, sed laus. Terent. *Agrum in his regionibus meliorem, neque pretii majoris nemo in his regionibus meliorem, neque pretii majoris nemo habet;* perinde est ac si dicas; *est homo magni ingenii*.

Pretium. Persius; *Lunai portum est operæ cognoscere cives*, supple *pretium*. * Vide, Operæ pretium.

Plaut.

* *Vide Operæ pretium*] Et quæ notavi ad Ellipsin τῶ *Libido*.

Plaut. Caſ. *Dum mea facta itero, eſt operæ auribus accipere.* Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6. *Non eſt operæ inter patrem & filium,* &c. ,, [Curtius 8. ,, *Multa & alia traduntur, quibus morari ordinem* ,, *rerum haud operæ videbatur.*]

Plaut. Perſa; *Quaſi juream eſſe jus decet colliricum:* ſic enim eſt legendum. Cato cap. 82. Ruſt. *Spharitam ſic facito,* ſupple *placentam.* *Placenta.*

Virgil. *Nec non & Tityon terræ omnipotentis alumnum Cernere erat,* ſupple *poteſtas,* vel *datum,* vel *conceſſum.* Vide, operæ prætium: idem; *Non fugis hinc præceps dum præcipitare poteſtas* Plin. lib. 5. cap. 23. *Non eſt fateri, rerum natura largius mala, an remedia genuerit:* & cap. 37. *Suſpendio, ac fame necatur, aliter non eſt occidere:* idem lib. 9. cap. 31. *Tantæ velocitatis, ut conſequi non ſit.* Virgil. Bucol. *Tu procul à patria, nec ſit mihi credere tantum.* ,, [Horat. lib. 1. Satyr. 5. ,, *Manſuri oppidulo, quod verſu dicere non eſt.*] Hujuſmodi locutiones innumeræ ſunt apud Plinium; ſed Valla in Raudenſem illas damnat, ſed fallitur. *Poteſtas.*

Porcelli quum lactari deſierunt, Nefrendes dicuntur, eò quod fabam nondum frendere, id eſt, *frangere poſſunt.* Varro 2. Ruſt. ,, [Similiter & *puer,* ,, in *Nefrendis* ſubauditur, ut apud Feſtum ex ,, Livio Andron. *Quem ego nefrendem alui, lacteam immulgens opem.*] *Porcelli.*

Venit in Tuſculanum, Pompejanum, Peruſinum, Suburbanum, ſupple *prædium,* vel *agrum,* vel *rus.* *Prædium.*

* ,, [*Præmium* deeſt in *Corollarium,* quaſi quod ,, de- *Præmium.*

* ***Præmium deeſt in Corollarium***] Subſtantive potius hoc vocabulum uſu & ſignificatione adhibetur, licet natura ſua ſit, & primitivo uſu fuerit Adjectivum, in quo intelligebar

„ detur ad parandas ſibi corollas. Cic. *Ne ſine* „ *Corollaria tam feſtiva acroamata de convivio diſcederent*. Seneca; *Opifici viliſſimæ mercis*, & *in* „ *diem ſe locanti*, *corollarium adſpergimus*, & *aliquid ſupra conſtitutum adjicimus*. Petronius, „ *Indicium*, dixit, pro præmio ei dando, qui „ fugitivum indicaſſet.]

Præditus. *Vir magna doctrina*, *ſed pravis moribus*, * ſupple *præditus*. Donatus ſupplet *natus*. Terent. *Ita diſſimili argumento ſunt facta*. Cic. 1. Verr. *Homo ſingulari cupiditate, audacia, ſcelere præditus*. Falſum igitur eſt, partes corporis, & animi, poni in ablativo, vel genitivo: nam, *vir magna doctrina*, ſubaudito *præditus*. *Vir magnæ doctrinæ*, poſſeſſive dicitur. Terent. Hecyr. *Ego ſum animo leni natus*. Vide Donatum.

Propoſitum. Cic. *Quum in animo haberem navigandi*, ſupple *propoſitum*, *mentem*, *voluntatem*. Valla lib. 1. cap. 25. „ [Plaut Trin. act. 3. ſc. 3. *Si operiri* „ *vis adventum Charmidis, quod longum eſt, huic du-* „ *cendi interea abſceſſerit*: ſubaudi *voluntas*.]

Puer, vel puella. *Infans*, à non fando, adjectivum eſt, id eſt, puer, vel puella. Falluntur, qui hoc nomen commune duobus appellant. Horatius; *In-*

batur *aurum*. Nempe Imperatoribus, qui bellum in provincia quadam feliciter confecerant, eaque gratia triumphaturis, ſolebant olim à provincialibus coronæ aureæ ad ornandum eorum triumphum dari ultra id quod legitimis rationibus tributi, prædæ, aut alio quo nomine inde Romam deportabatur. Poſtea vero pro ipſis coronis *aurum coronarium* Imperatoribus dari cœpit, idque variis tandem de cauſis, ſed ſemper extra ordinem. Inde factum denique videtur *corollarium*, eaque voce abſolute poſita appellatum omne, quod extra ordinem accedebat ad id, quod legibus vel pacto, atque ex more debebatur.

* *Supple præditus*] Vel *Exiſtens*, ſeu *Ens in magna doctrina*. Vide ſupra *Ens*.

Infans namque pudor prohibebat plura profari. Ovid. in Ibin. *Gutturaque imbuerunt infantia lacte canino.* Horat. lib. 2. Satyr 5. *Seu rubra canicula findet Infantes statuas.* Cicero pro Sylla; *Quum puerorum infantium veniebat in mentem:* idem 2. Orator. *Nutrices infantibus pueris in os inferant.* Val. Maxim. lib. 1. cap. 6. *Puerum infantem semestrem in foro boario triumphum proclamasse.* ,, [Lu- ,, cill. *Ut pueri infantes credunt signa omnia ahena* ,, *Vivere, & esse homines.*]

Terent. Andr. *Ego postquam te emi à parvulo,* supple *puero.* Plaut. Sticho; *Quia jam inde à pusillo puero ridiculus sum:* idem Merc. *à puero parvulo.* **Puer.**

Juvenal. *Vide bidentis amans,* supple *rastri,* vel *ferri:* nam *bidens, tridens, quadridens,* adjectiva sunt. Cato cap. 10. Rust. *Rutra quinque, rastros quadridentes duos.* Virg. 2. Georg. *Et duros jactare bidentes:* idem in Ciri; *Ferroque manus armata bidenti;* 5. Æneid. *Rastrisque tridentibus:* sic enim legi debet, non, *stridentibus.* De Neptuno metaphorice dicitur, *rastrus tridens,* pro sceptro. Virg. *Levat ipse tridenti:* idem; *Non illi imperium pelagi, sævumque tridentem, sed mihi sorte datum.* Poteris autem, si libet, quum de Neptuno dicitur, *sceptrus,* vel *sceptrum* supplere. Vide, Oves. **Rastrus.**

,, Catull. *Hoc salsum esse putas: fugit te inepte,* ,, subaudi *ratio:* idem; *Istud quod modo dixeram* ,, *me habere, Fugit me ratio.* Plaut. Amph. *Fugit* ,, *te ratio,* id est, falsus fuisti, errasti.] **Ratio.**

Horatius; *Ad summam sapiens uno minor est Jove.* Virg. *Hæc summa est, naviget,* supple *ratio.* Varro lib. 5. ling. Lat. *Ideo ratio putari dicitur, in qua summa fit pura.* Cic. 2. Philip. **Ratio, vel res.**

Quod quidem erat magnum, de summa re dissentientes. Sic in *Expensa*, & *Impensa*.

,, [Plautus Truc. act. 4. sc. 2. *Solus summam* ,, *hic habet apud nos*, subaudi *rem*, id est, potissi-,, mus amator est domi nostræ. Prop. *In Vene-* ,, *ris tabula summam sibi ponit Apelles*, id est, præ-,, stantissimum operum suorum judicat esse Ve-,, neris picturam. Plaut. Capt. act. 4. sc. 2. *Mi-* ,, *hi rem summam credidit cibariam:* Merc. act. 5. ,, sc. 6. *Ubi loci res summa nostra est publica.*]

Rationes. Juvenal. Satyr. 7. *Sic Pede conturbat, Matho deficit*. Martial. *Conturbabit Atlas*, subaudi *rationes*. Cic. Quinto fratri; *Ad quem ego rescripsi, nihil esse, quod posthac arcæ nostræ fiducia conturbaret*. Conturbare, est servorum, aut trapezitarum, cùm rationibus crediti paria non facere se sperant. Hispane *Alçarse*.

Res. *Paupertas est laudanda; avaritia est vituperanda*, supple *res:* nam adjectivum non respicit substantivum, si verbum in medio sit: Verbi gratia; *Mors est bonum*, & *mors est bona:* illic deest, *negotium*, hic *res:* idem enim sunt. Vide, Negotium.

Res. *Bene est, bene habet; bene procedit;* ,, [*male eve-* ,, *niat;*] *bene vortat; bene conveniebat inter eos;* subaudi *res*. Terent. Adelph. *Quæ res tibi ver-* ,, *tat male.* ,, [Salluft. Jug. *Sed ea res longe aliter* ,, *ac ratus erat, evenit*] Vide, Negotium.

Res. Virgil. *Non opis est nostræ*, supple *res*. Cæsar lib. 1. Civil. *Docent sui judicii rem non esse:* ibid. *Nec sui judicicii, neque suarum esse virium discernere* supple *res*. Vide, Negotium.

,, [Apud Plautum legimus; *Non mihi est ope-* ,, *ræ*, subaudi *res*. Est autem *Res operæ*, non ,, aliud quam *Opera:* sicut *Res voluptatum*, ,, Plauto est *Voluptates;* Itaque idem alibi di-,, cit;

,, cit; * *Non est mihi opera*, id est, non habeo ,, operam, quam dare tibi possim: similiter ,, idem in Mil. *Aliter ut facias non est copiæ*, ,, subaudi *res:* in Aulul. autem dicit; *Nec lu-* ,, *dos te facio, nec si cupiam, copia est*: & Capt. ,, *Nec me Salus si vult servare potest, nec copia est.* ,, Similiter dicitur; *Cura mihi est*, & *Curæ est* ,, *mihi:* & *Causæ est*, pro, res causæ, seu causa. ,, Cicero; *Quod non affuisses, valetudinem causæ,* ,, *non mœstitiam fuisse.* Liv. lib. 38. *Cum Scipio ex-* ,, *cuset morbum esse causæ fratri, cur abesset, satis id si-* ,, *bi videri Gracchus respondit.* Potest tamen, *Cau-*

* *Non est mihi opera*] Sic certe Merc. I. 1. 14. *Si opera est auribus, atque ad advertendum huc animum adest benignitas.* Verba, quæ mox Auctor tanquam ex Plauti Milite adfert, occurrunt in Mercatore V. 4. 30. Similiter Bacchid. III. 3. 18. *Nego tibi hoc annis XX. fuisse copia.* Ceterum non equidem rejicio hanc constructionis rationem, quam adfert Scioppius, ut videre est supra ad pag. 457. Quibus addo & istius generis locutiones, *Quanti est sapere*: Ter. Eun. IV. 7. h. e. quanti negotii res est sapere. Et proinde accipio sane, quod ad τὸ *operæ.* Sciopianam expositionem, ut *Non est mihi opera*, simpliciter dictum, sit idem, ac *non est mihi aliquid operæ, quod tibi dem.* Quum Livius ait lib. IV. *Neque Consulibus, quum tot bella imminerent, operæ erat id negotium agere*, vult dicere, id negotium non fuisse Consulibus negotium operæ, quam darent Reip. At τὰ *Curæ*, *Causæ*, immo & *Copiæ* haud dubie sunt dativi. Nam primo similis Dativi constructio frequentissima est. Pl. Mil. III. 1. 77. *Quibus me esse sollicitudini.* Truc. I. 2. 14. *Est iis pugna & virtuti de prædonibus prædam capere.* Sic ergo & Trin. III. 2. 3. *Si videatur hoc esse gloriæ aut famæ.* Sall. Jug. 69. *Civitas magna & opulens pœnæ cuncta aut prædæ fuit.* Porro eodem plane modo dicitur, *Hoc mihi curæ est*, & *Hoc mihi curæ habeo.* Sed & ne ullo modo dubites, Dativum esse etiam in priore locutione, clarissima sunt Ciceronis loca, quibus addit Adjectivum. Famil. VI. 2. *Tuas res omnes non minori mihi curæ esse, quam meas.* XI. 27. *Quid tibi majori curæ fui, quam ut essem* &c.

,, *ſæ*, in dandi caſu dictum videri, pro quo ali- ,, bi Livius in cauſa eſſe, uſurpat; ut lib. 40. ,, *Non ſuam ſegnitiem, ſed vim morbi in cauſa eſſe*, ,, *quo ſerius proficiſcerentur.*

Regio, ,, Cicero ad Attic. *E navi recta ad me venit*, ,, ſubaudi *regione*, vel *via*. Livius 21. *Cum Al-* ,, *pes peteret, non recta regione iter instituit, ſed ad* ,, *lævam flexit.* Terent. Phorm. *Eo recta via qui-* ,, *dem illuc.* Vide, Via.

Rem. ,, Cic. *Miſimus qui pro vectura ſolveret*, ſubau- ,, di *rem*, vel *argentum*, *pecuniam.* Plautus Curc. ,, *Pugnis rem ſolvunt, ſi quis poſcat durius:* idem ,, Auiul. *Ubi res ſoluta eſt omnibus.*]

Rem familiarem. Cic. 2. Philipp. *Teneſne memoria prætextatum te decoxiſſe*, ſupple *rem familiarem.*

Rem. In illis, *poſtquam*, *antequam*, * mihi videtur deeſſe, *rem*, ut in *poſt quod*, deeſt *negotium*, niſi malis deeſſe, *finem*, ut in *Hactenus.* Vide, Finis.

Res. Solebant antiqui peregrè advenientes ſic rogare; *ſatin' ſalvæ?* ſubaudio *res*. Terentius Eunuch. act. 5. ſc. 6. *Satin' ſalvæ?* Livius lib. 1. dec. 1. *Quærentique viro, ſatin' ſalvæ? minime, inquit Lucretia:* idem lib. 10. *ſatin' ſalvæ? inquit L. Volumni:* ,, [idem lib. 3. *Rogitans ſatin' ſalva* ,, *eſſent omnia*; quo loco planum fit, † falli ,, eos,

* *Mihi videtur deeſſe rem*] Immo vero deeſt *Horam*. Vide me ad pag. 151.

† *Falli eos, qui &c.*] Sine ullo dubio quam rectiſſime dicitur, *ſatin' ſalvæ* ſcil. res tuæ ſunt? Neque tamen propterea auſim rejicere prorſus alterum illud *ſatin' ſalve?* Quod utique eadem ratione & modo dici potuit, quo *ſatin' recte?* ut loquitur Terent. And. IV. 5. 9. Et *Rectene omnia?* de quo vide Briſſonium in Formulis. Et *ſatin omnia ex ſententia?* quomodo Ter. Phorm. II. 1. 26. Intellige autem in his non *Agis*, vel *Agunt*, ſed *Res tuæ ſe habent.* Sic Ter. Eun. IV. 7. 30. *Ut tibi res ſe habeat* Phorm. II. 4. 82. *Bene habent*

,, eos, qui, *Satin' salve*, scribunt.] Plaut. Me-
nech. act. 5. *Salvasis: salvane?* ,, [Terent.
,, Andr. *Me in tuis secundis respice*, subaudi *re-*
,, *bus.*

,, *Rus* subauditur, in *Pascuum*. Lucret. 5. **Rus.**
,, *Pandere agros pingues, & pascua reddere rura.*
,, Columella; *Anser esuriens mittatur in pascuum.*
,, Livius; *Lucus læta in medio pascua habuit.* Si-
,, militer in *Arva*, subauditur *rura*. Plaut. *Non*
,, *arvus, sed pascuus est hic ager.*]

Diales, Matriales, Quirinales, Salii, & in reli- *Sacerdotes.*
quis hujusmodi, quis non intelligit *sacerdotes?*

Lupercalia, Bacchanalia, Terminalia, ,, [*Sue-*
,, *ovetaurilia*,] subaudi *sacrificia*, vel *sacra*. Vide
Festa. Sed in *Bacchanales, Saturnales*, intellige
ludos, vel *dies*. Vide, Ludi. ,, [Ascon. in Di-
,, vin. *Censores Sueovetaurilia sacrificia faciebant.*

Gg 5 ,, *Fa-*

bent tibi principia. V. 4. 1. *Lætus sum, ut mea res se habent, Fratri obtigisse, quod vult.* Plaut. Cas. II. 3. 30. *Opinione melius res tibi habeat tua.* Aul. I. 1. 8. *Scin, quomodo tibi res se habet?* Sall. Catul. 2. *Æquabilius & constantius sese res humanæ haberent.* Cic. de Offic. II. 6. *Male se res habet, cum quod virtute effici debet, id tentatur pecunia.* Cœl. Famil. VII. 8. *Recte hoc par habet.* Sic ergo etiam *satin' recte? satin' salve?* quum dicitur, intellige, *tibi se res habet*, vel *tua res se habent*. Et sane sic videtur locutus Plautus Sticho I. 1. 10. *Multa volo tecum loqui de re Viri.* resp. *salven' amabo?* h. e. *an salve se habet* vel *Vir*, vel *Res viri?* Trin. V. 2. 53. *Satin' salve? dic mihi.* resp. *Recte.* h. e. *an satis salve se res habet;* responsio est, *recte se habet.* Agnovit etiam hanc locutionem jam olim Donatus ad Terent. Eun. V. 5. 8. diserte tradens τὸ *salve* Adverbium hic esse, & per Adverbia explicans. Sed & Appulejus, quod adverbialem hanc locutionem supplere voluit per τὸ Agere, licet forsan non satis recte id fecerit, eo ipso tamen nobis quodammodo declarat, etiam adverbialiter olim eam esse prolatam. Qui sequitur apud Sanctium locus Plauti ex Menæchmis, aliter se habet. Editur *salva sit, salvene advenio?* sed legendum est, ut voluit Gronovius ad Stichum I. 1. 10. *Salva sis, salvane* (per Dativum) *advenio?*

Sacra. ,, *Facere vitula*, *bove*, *agno*, ſubaudi *ſacra.* ,, Plaut. Stich. *Quot agnis fecerat?* Cr. *illa qui-* ,, *dem nullum ſacrificavit* Virg. *Cum faciam vitu-* ,, *la pro frugibus.* Sed & Accuſativum effere- ,, bant, Hebræorum more. Plaut. Aul. *Faciam* ,, *fidei mulſi fideliam.* Liv. 10. *Pocillum mulſi vovit* ,, *ſe Jovi facturum.*]

Salarium. Juvenal. Satyr. 6. *Sunt qui tortoribus annua præſtent*, ſubaudi *ſalaria.* Sueton. Tiber. *Sed & peculio conceſſo à patre, præbitiſque annuis, fraudavit per ſpeciem publici juris*: idem claris Gramm. de Palæmone; *Quanquam ex ſchola quadringinta annua caperet.*

Scriptor. *Librarius*, adjectivum eſt; ut, *librarium gummi*, apud Plin. & *cella libraria.* Cicero tamen abſolute dicit: ut, *mihi librarius mittat*, ſubaudi *ſcriptor.* Horat. in arte; *ut ſcriptor ſi peccat idem librarius.* ,, [Varro 3. Ruſt. 2. *Scriba libra-* ,, *rius libertus ejus*, *qui apparuit Varroni.* Vulgo Amanuenſis.]

Scriptum. Cic. Attic. lib. 1. *In ea Pompeji epiſtola*, *erat. in extremo*, ſupple *ſcriptum*: idem; *Quod epiſtola librarii manu eſt*, ſubaudi *ſcripta*; idem; *Quæ quidem erant manu tua*, ſupple *ſcripta*; idem l. 16. epiſt. *Tu iſtic*, *ſi quid librarii mea manu non intelligent*, *monſtrabis*, ſupple *ſcriptum.*

Sectura. ,, [*Secturæ* ſubauditur, in *Ferrariæ*, *Ærariæ*, ,, *Argentariæ*, *Aurariæ*, &c. Cæſ. 3. Gall. ,, *Multis locis apud eos ærariæ ſecturæ ſunt*: & 7. ,, Gall. *Apud eos magnæ ſunt ferrariæ.* Liv. *Vecti-* ,, *galia magna inſtituit ex ferrariis*, *argentariiſque.* ,, Tac. *Aurarias ſibimet Tiberius ſepoſuit.* Vulgo ,, Mineræ.]

Securis. Virgil. *Crebriſque bipennibus inſtant.* Ovidius; *Sævamque inhibere bipennem*, ſupple *ſecurim.* Vide Feſtum, in *Anceps*; & Nonium Marcell. in *Bi-*

Bipennis, qui citat ex Varrone; *Ferens ferream humero bipennem securim.* ,, [Virgil. dixit, *ferro bipenni.*

* ,, *Segetes* subaudi, in *Novales*. Virg. 1. ,, Georg. *Alternis tonsas cessare novates.*] *Segetes.*

Lucan. lib. 3. *Prætor adest, vacuæque loco cessere curules*, subaudi *sellæ*. Liv. lib. 2. *Sella curuli septies ac vicies sedit.* Juvenal. 10. *Atque illi sellas donare curules.* *Sella.*

,, [*Consiliarius*, † subaudi *senator*. Plaut. Epid. ,, *Jam senatum in corde convocabo consiliarium.* *Senator.*

,, Virg. *Stat conferre manum Æneæ: Stat casus renovare omnes*, * subaudi *sententia*, vel *consilium*: quandiu enim deliberatur, consilium ,, vacillat, & sententia fluctuat; ubi certum, ,, ac statutum est, quod quis facere vult, con- ,, sistit consilium, & stat sententia. Terent. ,, Eunuch. *Stat sententia*; idem; *Pectore consiste-* ,, *re consilii nihil potest.* Cic. *Nec adhuc stabat, quo* ,, *potissimum me converterem: Modo nobis stet illud* ,, *una vivere in studiis: Levatur omnis cura, cum* ,, *aut consistit consilium, aut cogitando nihil expli-* ,, *catur.*] *Sententia.*

A pedibus, à secretis, ,,[*Circumpedes*,] subaudi *homo*, vel *servus*, vel *famulus*, vel *minister*. Sueton. *Servus.*

* *Segetes subaudi*] Potius pro diversis Generibus, *Terras, Agros, Rura.* Festus: *Novalis ager, novæ relictus sementi.* Virg. Ecl. I. *Impius hæc tam culta novalia miles habebit.* scil. *rura.* Vide & infra Sanctium in voce *Terras*.

† *Subaudi senator*] Non omnes *Consiliarii*, Senatores. Etenim *Consiliarii* sunt etiam privatorum, tum singulorum Regum & Principum. At *Senatores* liberæ Reip. Proceres. Malim itaque intelligere *Homo*.

* *Subaudi sententia*] Non necesse subaudiri hic aliquid, Actio illa, quæ Infinito exprimitur, *stare* dicitur h.e. certo esse decreta. Patere eam locutionis rationem arbitror satis clare ex illo Ciceronis, *Modo nobis stet illud una vivere in studiis.*

ton. lib. 1. *Philemonem à manu servum*. Terent. *Forte ibi hujus video Birrhiam*, supple *servum*. Cic. 3. Verr. ,, [*Circumpedes autem homines formosos*, *suos esse dicebat*.]

Servus. Mart. *Esse sat est servum*, *jam nolo vicarius esse*. Vicarius propriè est servi servus. Paulus de noxal. actio. *Si servus tuus navem exercuerit*, *ejusque vicarius servus* &c. Horat. *Utque sacerdotis fugitivus liba recuso :* idem ; *Tu medicastinus*, supple *servus :* idem. lib. 2. satyr. 7. *Sive vicarius est*, *qui servo paret*. Et *Venales servos* intelligimus. Quinctil. lib. 8. cap. 2. Plaut. Aul. *Etiam introduce vel gregem venalium :* & *Novitios* ; Varro 7. ling. Latin. *Etiam novitii servi empti in magna familia*. ,, [Similiter in ,, *Major domus*, quod posteriores induxerunt, ,, *servus*, subauditur. Donat. in Phorm. act. ,, 2. sc. 1. *Columellæ apud veteres dicti servi majores domus*.]

Sermo, vel rumor. Catullus ; *Quum subito adfertur nuncius horribilis*, supple *sermo*, vel *rumor*. Cæsar ; *Ut talem nuncium attulisse viderentur*. Unde Plautus in Milite, *longinquus sermo*, pro nuncio, dixit. Aliquando intelligitur *homo*, ut diximus ante. *Sermones perferri*, tritum est, ,, [*Nuncius*, adje- ,, ctivum est. *Nuncium*, subaudi *verbum*, vel ,, *dictum*. *Nuncia*, supple *fama*. Virg. *volitans* ,, *pennata per urbem Nuncia fama ruit*. Ovid. e- ,, pist. Parid. *Uror ; habes animi nuncia verba mei* : ,, *Prima fuit vultus nuncia fama tui*. Liv. 5. *Vo-* ,, *cis nocturnæ*, *quæ nuncia cladis audita fuerat*.]

Sestertium. Horat. *Callidus huic signo ponebam millia centum*, * supple *sestertium*. Sic in illis, *debet decies*, *accepit centies*.

* *Supple sestertium*] Quod in ista quidem locutione accipi debet pro *sestertiorum*. At in istis *debet decies*, intellige

so

In dies, *in naves*, *in milites*, *in viros*, subaudi *singulos*. Horat. *Mutatur in horas.* Juvenal. *Horreat*, *inque dies septenis oderit horis.* Plinius; *Cinnamo pretia quondam fuere in libras denarium mille.* Cic. & in illa, *in dies singulos.* ,, [Sic in Pandectis, *Quinis emti servi*, id est, singuli quinque; sic, *Quini solvissent*, pro singuli quinque.] Vide Vallam lib. 3. cap. 68. ,, [& ,, Brisson. in Parergis.] **Singuli.**

Puteolanus, *Tarentinus*, *Issicus*, supple *sinus*. Crediderim deesse *sinus*, quum Adria effertur masculinè: nam mare sinus est, & civitas in ipso sinu Adria dicitur, sed effertur fœmininè. Silius lib. 10. *Stat humectata Vomano Adria.* **Sinus.**

Virgil. *Coëant in fœdera reges*, * subaudi *societatem.* Cicero; *Utinam societatem aut nunquam coisses*, *aut nunquam diremisses*: idem; *Cum parva squilla quasi societatem coit*: idem pro Sext. *Societas coitur*: idem Ruffo; *Ad coëundam societatem periculi.* **Societas.**

Oriens, & *Occidens*, participia sunt, in quibus absolutè prolatis intelligitur, *Sol.* Cæsar 1. Gall. *Spectant in Septentriones*, *& Orientem solem Belgæ.* ,, [Ennius; *A sole exoriente ultra* ,, *Mæoti paludes.*] Plaut. Bacch. *Ante solem exorientem*: idem Menech. *Nunquam ad solem occasum viverem.* Plin. lib. 21. cap. 17. *Ante solem occidentem.* Cicero in somn. *Quis in reliquis orientis*, **Sol.**

sestertium singularis Numeri, neutrius Generis, Vide Gronov. de pec vetere.

* *Subaudi societatem*] Immo vero *coire societatem* quando occurrit. dicitur per Ellipsin pro *Coire in societatem*, ut *Coire in fœdus* apud Virgilium. Sic *Convenire aliquem* omnino dicitur pro *convenire ad aliquem*, licet & hæc phrasis in passivam à Veteribus conversa sit. Veluti Liv. I. 58. *Ab nuncio conventus fuis.* Cic. Famil. VI. 19. *Tantis doloribus afficitur*, *ut se convenire nolit.* Vide & supra de *Adire* pag. 208.

tis, aut obeuntis solis ultimis partibus. & in XII. Tabul. *Sol occasus suprema tempestas esto.* Gell. lib. 2. cap. 2. *Post solem occasum.*

Sol, Plaut. Mostell. *Hoc * die crastini quum herus resciverit.* Gellius lib. 10. cap. 24. & Macrob. lib. 1. cap. 4. Saturn. putant, *die crastini*, *die pristini*, *die proximi*, *die noni*, adverbia esse. Ego contendo deesse, *Solis*, Vide Dies.

Solum, Virgil. in Moreto, *Fusus erat terræ frumenti pauper acervus:* ibidem; *Et terræ condit aratrum.* Æneid. 9. *Stant terræ defixæ hastæ:* Æneid. 11. *Sternitur & toto projectus corpore terræ:* Georg. 2. *Terræ defigitur arbor: Corpora multa virum terræ infodiunt.* Ovid. 2. Metamorph. *Quum vellet terræ procumbere:* „ [& 5. Metam. *Procubuit* „ *terræ mactati more juvenci.*] Plinius lib. 14. cap. 21. *Infodiuntque terræ tota.* Apul. lib. 9. *Ille terræ concidit.* Julius Rufianus, *Terræ*, inquit, *pro*, *in terra*, *positum est.* Sed ego assero deesse, *solum;* quia sæpe legimus apud Cicer. *sola terræ*, & sæpius apud Lucretium; „ [Virgil. 1. „ Georg. *Terræ pingue solum fortes invertant tauri* „ Varro 1. Rustic. 5. *Quæ ad solum pertinent ter-* „ *ræ,*] Saluſt. Jugurth. *Aliisque generibus arborum, quæ humi arido, atque arenoso gignuntur.* Sic legit Priscianus in calce lib. 8. & Aldus in Sallust. & intelligunt, *Loco.* „ [Virg. *Fusus* „ *humi.* Ovid. *Prosternit humi juvenem*, sub- „ audi *in solo.*] Silius lib. 1. *Adfigunt proni squalentia corpora terræ.* Vide, Terra. [Subauditur „ quoque *Solum*, in hoc Cæsaris 4. Gall. *Cum* „ *illi aut ex arido, aut paulum in aquam progressi* „ *audacter tela conjicerent:* ibid. *Nostri simulat-* „ *que*

* *Die crastini*] Sic Pl. Men. V. 9. 95. *Vis conclamari auctionem fore? quo die?* M. SV. *die septimi* ME. *Auctio fiet Menæchmi mane sane septimi.*

„ *que in arido constiterunt.* ibid. *Naves in aridum subduxerat.* Virgil. *Impius hæc tam culta* „ *novalia miles habebit*, subaudi *sola*; quod „ etiam subauditur, in *Arva*: nam *Ager arvus*, sicut & *pascuus*, à Plauto in Trucul. „ dicitur, * qui arvitur, id est, aratur, sicut „ *duere*, est *dare*.

„ In *susurrus*: subauditur *sonus*, cum sit „ Adjectivum. Ovid 7. Metam. *Procrin adit*, „ *linguaque refert audita susurra*, pro, *susurrante*.] **Sonus.**

Virg. *In medio mihi Cæsar erit*, subaudi *spatio*, vel *loco*, „ [ut Servius notat in Æneid. 1.] Cæsar 1. Civil. *Atque in hoc fere medio spacio tumulus erat.* Vide Locus. **Spatium.**

„ *Bubile*, *equile*, *ovile*, *suile*, subauditur „ *stabulum*: manifeste enim sunt adjectiva. Itaque Plautus, *Bubilem* dixit in Persa, ubi supplendum est, *stationem*, vel *stabulationem*, vel „ *caulam*, quæ, teste Servio, *est animalium* „ *receptaculum*.] **Stabulum.**

Meruit sub Annibale, subaudi *stipendium*, vel *æra*: Vide Vallam lib. 4. cap. 110. Horat. *Hic meret æra liber Sosiis.* Ovid. 1. Amor. *Jussit & in castris æra merere suis*: ibid. *Non decet imbelles æra merere Deos.* Turneb. lib. 25. cap. 18. scribit, *Donativum*, esse adjectivum, in quo subauditur *stupendium*. Cic. pro Mur. *Meruisse vero stipendium in eo bello.* **Stipendium, vel æra.**

„ [*Stridor* subauditur, in *sibilus* Virg. *Venientis sibilus Austri*: nam *Sibilus* adjectivum „ est. Virgil. de serpentibus; *Sibila lambebant* „ *linguis vibrantibus ora.* Serv. in 1 Æneid. **Stridor.**

„ *Pro-*

* *Qui arvitur h. e. aratur*] Immo vero simpliciter *arvus* ab *arando* deducitur, ut *pascuus* à *pasco* *vacuus* à *vaco*, *contiguus* à *contingo*, & similia.

tis, aut obeuntis solis ultimis partibus. & in XII. Tabul. *Sol occasus suprema tempestas esto.* Gell. lib. 2. cap. 2. *Post solem occasum.*

Sol, Plaut. Mostell. *Hoc * die crastini quum herus resciverit.* Gellius lib. 10. cap. 24. & Macrob. lib. 1. cap. 4. Saturn. putant, *die crastini*, *die pristini*, *die proximi*, *die noni*, adverbia esse. Ego contendo deesse, *Solis*, Vide Dies.

Solum, Virgil. in Moreto, *Fusus erat terræ frumenti pauper acervus*: ibidem; *Et terræ condit aratrum.* Æneid. 9. *Stant terræ defixæ hastæ*: Æneid. 11. *Sternitur & toto projectus corpore terræ*: Georg. 2. *Terræ defigitur arbor*: *Corpora multa virum terræ infodiunt.* Ovid. 2. Metamorph. *Quum vellet terræ procumbere*: „ [& 5. Metam. *Procubuit* „ *terræ mactati more juvenci.*] Plinius lib. 14. cap. 21. *Infodiuntque terræ tota.* Apul. lib. 9. *Ille terræ concidit.* Julius Rufianus, *Terræ*, inquit, *pro*, *in terra*, *positum est.* Sed ego assero deesse, *solum*; quia sæpe legimus apud Cicer. *sola terræ*, & sæpius apud Lucretium; „ [Virgil. 1. „ Georg. *Terræ pingue solum fortes invertant tauri* „ Varro 1. Rustic. 5. *Quæ ad solum pertinent ter-* „ *ræ*,] Salust. Jugurth. *Aliisque generibus arborum*, *quæ humi arido*, *atque arenoso gignuntur.* Sic legit Priscianus in calce lib. 8. & Aldus in Sallust. & intelligunt, *Loco*. „ [Virg. *Fusus* „ *humi.* Ovid. *Prosternit humi juvenem*, sub- „ audi *in solo.*] Silius lib. 1. *Adfigunt proni squalentia corpora terræ.* Vide, Terra. [Subauditur „ quoque *Solum*, in hoc Cæsaris 4. Gall. *Cum* „ *illi aut ex arido*, *aut paulum in aquam progressi* „ *audacter tela conjicerent*: ibid. *Nostri simulat-* „ *que*

* *Die crastini*] Sic Pl. Men. V. 9. 95. *Vis conclamari auctionem fore? quo die?* M. SV. *die septimi* ME. *Auctio fiet Menæchmi mane sane septimi.*

„ *que in arido constiterunt.* ibid. *Naves in aridum subduxerat.* Virgil. *Impius hæc tam culta* „ *novalia miles habebit*, subaudi *sola*; quod „ etiam subauditur, in *Arva*: nam *Ager arvus*, sicut & *pascuus*, à Plauto in Trucul. „ dicitur, * qui arvitur, id est, aratur, sicut „ *duere*, est *dare*.

„ In *susurrus*: subauditur *sonus*, cum sit „ Adjectivum. Ovid 7. Metam. *Procrin adit*, „ *linguaque refert audita susurra*, pro, *susurrante*.] **Sonus.**

Virg. *In medio mihi Cæsar erit*, subaudi *spatio*, vel *loco*, „ [ut Servius notat in Æneid. 1.] Cæsar 1. Civil. *Atque in hoc fere medio spacio tumulus erat.* Vide Locus. **Spatium.**

„ *Bubile*, *equile*, *ovile*, *suile*, subauditur „ *stabulum*: manifeste enim sunt adjectiva. Itaque Plautus, *Bubilem* dixit in Persa, ubi supplendum est, *stationem*, vel *stabulationem*, vel „ *caulam*, quæ, teste Servio, *est animalium* „ *receptaculum*.] **Stabulum.**

Meruit sub Annibale, subaudi *stipendium*, vel *æra*: Vide Vallam lib. 4. cap. 110. Horat. *Hic meret æra liber Sosiis.* Ovid. 1. Amor. *Jussit & in castris æra merere suis*: ibid. *Non decet imbelles æra merere Deos.* Turneb. lib. 25. cap. 18. scribit, *Donativum*, esse adjectivum, in quo subauditur *stipendium*. Cic. pro Mur. *Meruisse vero stipendium in eo bello.* **Stipendium, vel æra.**

„ [*Stridor* subauditur, in *sibilus* Virg. *Venientis sibilus Austri*: nam *Sibilus* adjectivum „ est. Virgil. de serpentibus; *Sibila lambebant* „ *linguis vibrantibus ora.* Serv. in 1 Æneid. **Stridor.**

„ *Pro-*

* *Qui arvitur h. e. aratur*] Immo vero simpliciter *arvus* ab *arando* deducitur, ut *pascuus* à *pasco* *vacuus* à *vaco*, *contiguus* à *contingo*, & similia.

„ *Proprie in funibus stridor est; stridor autem est* „ *sibilus.* Lucret. 5. *Zephyri sibila*, subaudi *fla-* „ *mina.*

Stuprum. „ *Stuprum*, vel *Flagitium* subauditur in *In-* „ *cestum.* Cicero de Arusp. resp. *Clodium ex in-* „ *cesto stupro emissum:* & pro domo; *Incesto fla-* „ *gitio, & stupro polluit cærimonias.*]

Tabellæ, vel codi- dicilli. *Tabellæ* olim à materia, vel à numero foliorum nominabantur: ut, *eboreæ*, *citreæ*, *duplices*, *triplices*. Erant & *laureatæ*, quas Imperatores victoria potiti ad senatum mittebant. Ovidius 1. Amor. *Ergo ego vos duplices rebus pro nomine sensi.* Sueton. Aug. *Et Gallum prætorem in officio salutationis, tabellas duplices, veste tectas tenentem.* Liv. lib. 5. dec. 5. *Ad foros publicos laureatas tabellas populo ostendit:* ibidem; *laureatas literas* dixit. Apud Martialem tituli sunt, *pugillares citrei; pugillares eburnei; pugillares membranei;* subaudi *codicilli.* Et Catul. dixit, *nostra pugillaria*, subaudi *codicilla*, vel *epistolia.* Vide, Literæ.

Tabulæ. *In duodecim*, quum legimus, facile, *tabulis*, intelligimus. Id adnotarunt Revardus, & alii. Cic. *Discebamus pueri duodecim, ut carmen necessarium, quas jam nemo discit.*

Taberna. *Sutrina*, *pistrina*, *medicina*, teste „ [Varrone 7. de lingua Latin. &] Donato ad act. 4. sc. 2. adjectiva sunt, & deest *taberna*, „ [vel „ *ars.* Seneca epist. 90. *Pistrinum*, & *Sutri-* „ *num* dixit, subaudiendo *opificium.*] Plaut. *In medicinis, in tonstrinis, apud omnes ædeis sacras:* idem, Curcul. *Sub veteribus*, subaudi *tabernis*. *Sub novis*, Varro lib. 5. ling. Latin. & Liv. lib. 2. & 25. Plin. lib. 25. cap. 12. Vide, Ars.

Augustale, est ducis tentorium: ergo

* intellige *tabernaculum*. Quinctil. lib. 8. cap. 2. *Tabernaculum.*

Homo illiteratus, sed cui paucos anteponas, subaudi *talis*: teste Laurentio, & Linacro.* Item in *Qualis*, & *Quantus*, deest *Talis*, & *Tantus*. *Talis, & tantus.*

Penetrale; quum absolute ponitur, *tectum* desideratur. Virg. 1. Georg. *Sæpius & tectis penetralibus extulit ova*: idem; *Penetralia tecta* ,, [Vide, Culmen. In *Lacunar*, quod est Lacunare, subauditur *tegmen*. *Tecta, vel Tegmina.*

,, *In posterum providere*, subaudi *tempus*, vel ,, *diem*.]

Terent. Hecyr. *Illic non licebat nisi præfinito loqui*, † subaudi *tempore*, teste Donato: idem, Andr. *Prope adest, quum alieno more vivendum est mihi*. ,, [Ovid. l. 4. Trist. eleg 8. *Nunc erat, ut* ,, *posito deberem fine laborum Vivere, me nullo sollicitante metu*, subaudi *tempus*. Liv. 21. *Galli cum* ,, *ad id dubios servasset animos, coacti ad vindices* ,, *clinant*. Cæsar 1. bell. civ. *Quoniam ad id tem-* ,, *pus facultas colloquendi non fuerit*: & lib. 4. *Hæc* ,, *ad id tempus Cæsar ignorabat*. Similiter in *Ad-* ,, *huc*, pro, *adhac*, subauditur *tempus*. Terent. ,, Eunuch. act. 3. sc. 5. *Nunc est profecto, inter-* ,, *fici quum perpeti me possum*; subaudi, *tempus* ,, *illud*. Cicero; *Nunc ipsum sine te esse non possum*; ,, subaudi *ad hoc tempus*, ut significet, nunc, ,, hoc ipso temporis articulo: ipsum quippe ,, tempus dicitur, quo nullum dari potest opor- ,, tunius. Lucret. 1. *Ut nubendi tempore in ipso* ,, *Hostia concideret mactatu mæsta parentis*, pro quo ,, dici potest, tunc ipsum, sive ad ipsum nu- *Tempus.*

Hh ,, ben-

* *Intellige tabernaculum*] Idem intellige, quoties occurrit *pretorium*. Sed Vide infra *Tentorium*.

† *Subaudi tempore*] Quidni potius *Modo*? sic certe ego censeam.

,, bendi tempus.] Sic dicimus; *Non ignara futuri; Sero sapiunt Phryges; Optato advenis.* Virgil. *Impius ex quo Tydides;* idem; *Ex illo fluere spes Danaum:* idem; *Collecta fatigat edendi ex longo rabies:* idem 1. Æneid. *Tempore jam ex illo.* Plaut. Mostel. *Velut horno messis magna:* & apud Nonium; *Horno curari.* Cicero Catil. 1. *Quibus te brevi tempore confectum esse senties.* Horat. *Lætus in præsens animus:* idem in arte; *Et præsens in tempus omittat.* ,, [Plin. paneg. *Quot non in præsens* ,, *tantum, sed in æternum repressisti*, subaudi *tem-* ,, *pus*, vel *ævum.*] Cicero pro Balbo; *Ante hoc tempus. Quid, ante expectatum?* idem 1. Catil. *Si minus in præsens tempus, at in posteritatem impendeat:* idem Verr. *Brevi postea mortuus est.* ,, [Lu- ,, cret. *in perpetuum*, subaudi *tempus. Perpetuo*, ,, subaudi *tempore.* Martial. *Nil agis, & serum* ,, *est alium mihi quærere regem*, subaudi *tempus.*] Virgil. *Per sudum rutilare vident*: idem; *Visæ sub obscurum Lunæ.* Cicero; *Horologium mittam, & libros, si erit sudum*, subaudi *tempus*: nam *sudum* vocabant quasi *sine udo*: potest & deesse *cælum.*

Tempora. *Post illa, postea, antea, præterea, antehac, post hac*, vel *post hæc*, subaudi *tempora*, vel *negotia.* Terent. Eunuch. *Tute scis, post illa quam intimum habeam te.* Cicero; *post illa tempora quicunque remp. agitavere.* Sic *quapropter*, id est, *propter quæ.*

Tempus. *Erit, quum fecisse nolles*, subaudi *tempus.* ,, [*Jam* ,, *aderit, cum se quoque oderit.*] Virgilius; *Turno tempus erit magno quum optaverit emptum Intactum Pallanta.* Cic. pro Milone; *Erit, erit illud profectò tempus, & illucescet ille dies.* Plaut. Aulul. *Hanc domum multos annos est quum possideo*, id est, * est tem-

* *Est tempus &c.*] Immo vero sensus est: Est jam tempus mul-

tempus, quum possideo multos annos hanc domum. Horat. *Præsens in tempus omittat.* Vide Lambinum.

,, [*Hoc noctis, hoc ætatis, id ætatis*, supple *ad*, *Tempus.*
,, vel *circa tempus*, vel *in tempus*: item *in præsens*
,, *tempus*, pro præsenti tempore. Similiter *hoc*
,, *noctis tempus*; hoc noctis tempore dicetur.
,, Plaut. Asin. *Ibi ad hoc diei tempus dormitasti*:
,, idem Men. act. 5. sc. 2. *Hic ergo usque ad vespe-*
,, *ram, saltem intromittar domum.* Cicero; *Ad*
,, *quam diem redibit.* Cæsar; *Misso ad vesperam Se-*
,, *natu.* Livius lib. 5. *Ad æstatem deintegro exsu-*
,, *dandus erit labor*, id est, circa tempus æstatis,
,, veniente æstate; Cic. 3. ad Quint. frat. epist. 5.
,, *Nostrum hoc tempus ætatis forensi labore jactari*,
,, pro quo dicere poterat, nos hoc ætatis jactari.
,, Plaut. Trinum. *Denique diei tempus non vides?*
,, Cicero 1. de leg. *A primo tempore ætatis juri*
,, *studere te memini.* Terent. Hecyr. *Dum ætatis*
,, *tempus tulit, persuncta satis sum.*]

Domi, bellique clarus, * supple *tempore*: nam *domi*, apud antiquos pro pace, aut quiete usur-

 pa-

torum annorum, quum possideo hanc domum. *Multos annos* refertur ad *Est*, non ad *Possideo.* Sic Pl. Persa I. 3. 57. *jam sex menses est, quum huc venit.*

* *Supple Tempore*] Nihil minus. Nec *domi* significat pacem aut quietem, sed patriam cujusque, h. e. suæ domi locum seu terram. Et propterea non tantum *belli* opponitur τῷ *domi*, sed & alia. Cic. Famil. III. 10. *Existimationem ejus oppugnare in provincia, cujus laudem domi defenderis.* VIII. 1. *Quam gratum peregrinantibus sit, minimarum quoque rerum, quæ domi gerantur, fieri certiores.* Nepos Milt. 4. *Domi creati X. prætores* h. e. non in pace, (erat enim gravissimum bellum) sed in patria Urbe, opposita auxilio foris à Lacedæmoniis petito. Intelligi autem in his arbitrer *in loco*; vel, ut mox in τῷ *Humi* intelligit ipse Sanctius, *in terra*, vel denique *in rebus.* Cic. de Offic. II. 24. *Quibuscunque rebus vel belli vel domi poterunt, augeant Remp. imperio, agris.*

pabatur, ut sæpè apud Livium; nunc vero, quum dicimus *domi est*, deest *in ædibus*, ut diximus. *Militiam belli*, dixit Columella in præfatione.

,, [Liv. 34. *Daret talenta centum in præsenti, & ,, quinquaginta talenta in singulos annos, per annos ,, octo*; subaudi *tempore*. *Brevi senties; Optato ad- ,, venis; Sero sapiunt*; subaudi *tempore*.]

Tenens. *Jovem lapidem jurare*, in adagiis rectè explicat Eræsmus; sed syntaxin pauci intelligunt: integrum est; Lapidem silicem *tenentem* jurare per Jovem. Verba Festi sunt; *Lapidem silicem* tenebant *juraturi per Jovem*, *hæc verba dicentes; si sciens fallo*, *tum me Diespiter*, &c. Sic Turnebus lib. 30. cap. 23.

Tentorium. *Erat in prætorio*, subaudi *tentorio*, vel *tabernaculo*: nam *prætorius vir* dicitur, & *navis prætoria*. Vide Ascon. Pæd. 4. Verr.

Tentoria, vel pelles. Virg. *Hic sævus tendebat Achilles*. Ovid. *Illic Æacides, Illic tendebat Ulysses*, deest *tentoria*, vel *pelles*.

Terra, vel domus. *Reliquit patriam*, subaudi *terram*, vel *domum*. Solin. cap 22. *Relicta domo patria*. Plaut. Stich. *Quia vos in patriam domum rediisse video*. Virgil. *Et patria decedens ponere terra*. Sallust. Jugurth. *Exsul patria domo, solus*: idem; *Extorris patria domo*: ,, [* In *Vinea* quoque, subauditur *terra*.]

Terræ, vel rura. Virg. *Alternis etiam tonsas cessare novales*, subaudi *terras*. *Alexander Tyrum continenti annexuit*; supple *terræ*: nam sic dicimus, *imber continens*; *labor continens*; & *ædificia continentia*. ,, [Varro, ,, citante Charisio; *In terra continenti*] Quum Virgil. dixit, *Culta novalia*, intellige *arva*, vel *negotia*.

Ja-

* *In vinea quoque*] Vide quæ notavi supra ad pag. 433.

Jacet humi, *pone humi*, subaudi *in terra* humi: nam terra dividitur in humum, & aquam. D. Augustinus loquens de Varrone, lib. 7. de Civit. Dei. cap. 6. sic ait; *Sed ut plures etiam introducat, adjungit mundum dividi in duas partes, cœlum, & terram: & cœlum bifariam, in æthera, & aërem; terram vero in aquam, & humum.* Terra igitur latius patet, quàm humus; etiamsi idem Varro dicat in libris de ling. Latin. *Terra, ut putant, eadem & humus*: nam hoc non ex sua, sed ex aliorum opinione dicit. Vide, Solum. *Terra.*

Sumpsit prætextam, subaudi *togam*. Cicero 3. Verr. *Neque te commovebat, quod ille cum toga prætexta, quàm quod sine bulla venerat.* Livius lib. 4. dec. 4. *Toga prætexta.* *Toga.*

Antiquitus ad nomina virorum Rom. adhibebatur tribus; ut, *C. Septimius Quirina. M. Oppius Terentina*, supple *ex tribu*. Horat. *Hic multum in Fabia valet, ille Velina.* Vide Ascon. Pæd. ,, [& Serv. in 3. Æneid. *Tribus.*

,, *Tuba* subauditur, in *Buccina*, si Capro ,, Grammatico credimus, qui *Buccinum* ait *esse* ,, *canorem ex tuba buccina editum.*] *Tuba.*

Virgil. 1. Æneid. *In brevia, & Syrteis urget*, subaudi *vada*. Senec. in Hercul. Fur. *Deprensus hæsit Syrtium brevibus vadis.*. *Vada Opp. Altum.*

Ausonius; *Fictilibus fama est cœnasse Agathoclea regem.* Juvenal. *Sed nulla aconita bibuntur fictilibus*, subaudi *vasis*, vel *testis*. Martial. *Sic Arretina violant Crystallina testæ.* Virgil. *Virgea suggeritur costis undantis aheni*, subaudi *vasis*. Valer. Maxim. lib. 4. cap. 3. *Fictilia se in ejus mensa vasa vidisse.* Sic *Corinthia vasa*, ut *Corinthia æra*, sic etiam *atramentarium* dicimus, subaudientes *vasculum*. *Vas.*

Virgilius; *Creberque procellis Africus*, subaudi *Ventus.* *Ventus.*

ventus. Cicero 1. Natur. *Volucres angues vento Africo invectas*. Sic *Favonius*, *Subsolanus*, &c.

Verba. Terent. *Quid multis moror?* idem; *quid multis?* idem; *Paucis te volo*, subaudi *verbis*. Cic. *sed hæc satis multa*, *vel plura potius*. Terent. *Dictum sapenti sat est*. Cic. *Tuo liberto pluribus verbis scriptas pridie dederam*. Plaut. Curcul. *Respondit mihi paucis verbis*. Ovid. *Ego sum qui jussa per auras Verba patris porto*. Vide, *Præire verba*, apud Adrianum Cardinalem.

Vestes. Quum obsolutè dicimus, *sericas*, *bombycinas*, *undulatas*, intelligimus *vestes*: ,, [sicut *Vestimenta*, cum legimus *Pexa*, *Trita*, *Mutatoria*, *Lugubria*. Seneca; *Quædam matres amissis filiis imposita lugubria nunquam exuerunt*.]

Vis, vel Regio. Terent. *Cur non recta introibas?* idem; *Hac*, *illac circumcursa*, subaudi *via*. *Hactenus*, *Quatenus*, *Eatenus*, scil. *via*. Virgilius Æneid. 5. *Hac Trojana tenus fuerit fortuna secuta*. Terentius Phormio; *Eo recta via equidem illuc:* idem Heaut. *Imo ut recta via rem narret ordine*. ,, [Plaut. Cas. ,, *Ubi intro novam nuptam deduxi via recta*, *clavem* ,, *obduxi*.] Cic. *Recta via pergere in exsilium*. Vide, Finis, & Regio.

Via. Horat. *Minus est gravis Appia tardis*, subaudi *via*. Juvenal. *Dum pervolat axe citato Flaminiam*. Cic. 2. Catil. *Aurelia via profectus est*.

Via. Plaut. Cas. *Si tu jubes*, *inibitur tecum*, * supple *via*. Virgil. *Decus hac inibit te consule ô Pollio*, supple *viam*: ,, [idem Georg. 3. *Primus & ire* ,, *viam*, *& fluvios tentare minaces Audet*.] Sic, *ineunte vere*, *ineunte ætate*, subaudi *viam*. Cice-

* *Supple via*] Immo isto certe loco, qui est Cas. III. 6. v. ult. non *Via* sed *Domus*. Quomodo autem hæc locutio, *inire viam*, *domum*, &c. sit expedienda, satis superque ostendimus pag. 224. & seqq.

cero pro Muræn. *Inite viam : præsto aderat sapiens ille, qui inire viam doceret : redite viam : eodem duce redibant.* Vide, Iter.

Vicibus. ,, [*Alternis*, subaudi *vicibus*. Virgil. *Alternis* ,, *dicetis : amant alterna Camœnæ*. Seneca; *Al-* ,, *ternæ inter cupiditatem, & pœnitentiam nostram* ,, *vices sunt*.]

Vinum. Ovidius 4. Fast. *Præmia de lacubus proxima musta tuis*, supple *vina*. *Mustum*, inquit Nonius, *non solum vinum, verum novellum quicquid est, rectè dicitur.* Nævius Gymnast. *Utrum est melius, virginem an viduam uxorem ducere? virginem, si musta est.* Cato cap. 114. Rust. *In vinum mustum veratri atri manipulum conjicito.* Plautus *mustum juvencam* dixit. In nomine quoque *merum*, deest *vinum* : ,, [nam & *Mera aqua* dicitur. Ovid. ,, 15. Metamorph. *Gaudetque meris abstemius un-* ,, *dis.* idem; *Haud aliter titubat, quam si* * *me-* ,, *ra vina bibisset.*] Virgil. *Hic duo rite mero libans carchesia Baccho.* Deest & in illis, ,, [*Galenum*, ,, *Cæcubum, Albanum*,] *Falernum, Fundanum, Campanum, Massicum, Vesentanum.* Petron. Arbit. *Vino etiam Falerno inundamur.* [Horat. *Qui* ,, *miscet fæce Falerna Vina: Massica si cœlo supponas* ,, *vina sereno* : *Plenus Albani cadus* : *Cæcuba di-* ,, *gnior*; & lib. 1. Oda 31. *Premant calena calce*, ,, *quibus dedit Fortuna vitem.* Sic ibi lego : † nam ,, vulgatum, *Falce*, est absurdissimum : quo- ,, modo enim falce premantur vina Calena? ,, Calce premere, est calcare, pressare : idem;

* *Mera vina bibisset.*] Sic Plaut. Amph. I. 1. 274. *Vini meri kirnea.* Sticho I. 3. 116. *Vinum submerum.*

† *Nam vulgatum Falce &c.*] At tu videsis Torrentii notas ad istum Horatii locum, & sic deprehendes, recte legi *Calenâ falce*, quâ Horatius non *vina*, sed *vitam premi* ait h. e. putari. Est enim istic τὸ *Calena* sexti casus.

„ *Vina Torquato consule pressa: Pressum Calibus du-*
„ *cere Liberum.* Propert. *Et nova pressantes inqui-*
„ *net uva pedes.* Tibul. *Pressaque veloci candida*
„ *musta pede.* Ovidius; *Stabat & Autumnus cal-*
„ *catis sordidus uvis.*]

Vir, vel uxor. *Conjux meus*, subaudi *vir*; *Conjux mea*, supple *uxor*: Conjux enim, (ut consors, & compar) adjectivum est. *Juges*; inquit Festus, *ejusdem jugi pares; unde & conjuges, & sejuges. Injuges boves, vel bestiæ*, (Macrob. lib. 3. cap. 3. Satur.) *quæ nondum jugum passæ sunt.* Apulejus; *Quinque conjuges copulæ iis ordinatæ vicibus attinentur:* idem 7. Metam. *Nec istud puduit, me cum meo famulo, meoque vectore illo equo factum conservum, atque conjugem. Jugales annos*, dixit Martialis libro 10. Virgil. in hortulo; *Fœcunda vitis conjuges ulmos gravat.*

Vir, vel uxor. Eadem est ratio in *maritus*, & *marita* ut subauditur *vir*, vel *uxor. Maritus*, esse adjectivum multa probant testimonia: legimus enim *per maritas domos; thoros maritos; marita sacra; Venerem maritam; legem maritam.* Catull. *Vitis ulmo conjuncta marito;* ubi ulmus masculine positum est. Cato in Rust. *Arbores facito uti bene maritæ sint.* Plinius lib. 17. cap. 11. *Maritas ulmos Autumno serere utilius.*

Viri, vel fœminæ. *Majores, minores, optimates, magnates, primates, ædiles*, subaudi *viri*, vel *fœminæ*. Cicero Trebat. *Optimates matronæ.* Catullus; *Primores Argivorum.* Plaut. Stich. *Ergo oratores populi, summates viri summi decumbent, ego infimatis infimus.* „ [Livius 6. in fine; *Ut duos viros ædiles ex*
„ *patribus Dictator populum rogaret.*] Vide, Homines.

Vir, vel fœmina. *Pater tuus est bonus*, supple *vir*; *mater tua est optima*, subaudi *fœmina*. Cic. *Matrem tuam optimam fœminam.* Ho-

Horat. *Dii bene fecerunt, inopis me, quodque pusilli Finxerunt animi*; supplè *virum*, vel *hominem*. Sic in illis; *Plato fuit magni ingenii, variæque doctrinæ*: *Aristoteles fuit diversæ factionis*. Sueton. *Cassium diversæ partis conspexit*. Horat. *Notus in fratres animi paterni*. Cic. *Neque te monere audeo præstanti prudentia virum*, *neque confirmare maximi animi hominem*. **Vir, vel homo.**

Rudem accipere supple *virgam*, id est, libertati donari: unde *rude donatus*. Virga autem illa erat rudis, & impolita: * alio nomine, *vindicta*, seu *festuca* dicebatur. **Virga.**

In *Agere*, & *peragere*, & *Tractare*, sæpe deest *vitam*, vel *ætatem*: quod notius est, quàm ut indicari conveniat. „ [Horat. *Vitamque sub dio*, „ *& trepidis agat in rebus*. Cic. *Mihi videor eorum* „ *consuetudinem usu*, *tractandoque cognovisse*, † sub- „ audi *vitam*, vel *tempus*: idem; *Vita alicubi ho-* „ *neste tractata*: *reliquum temporis spatium ab utro-* „ *que dissimili ratione tractatum*. Lucret. *Vulgivago vitam tractabant more ferarum*. **Vitam.**

* *Alio nomine Vindicta*] Auctor noster duo diversa confundit *Rudem*, & *Vindictam* seu *Festucam*. *Rudem* accipiebant gladiatores, non, ut liberate donarentur, sed ut solverentur necessitate decertandi in harena. Unde vetus Scholiastes Horatii: *Rudis est Virga, quæ dabatur gladiatori in signum missionis artis gladiatoriæ*. Dimissi vero & rude donati plerumque fiebant lanistæ in ludo gladiatorio. At *Vindicta* erat virga, qua Prætor servos in libertatem mittendos percutiebat, atque hoc modo libertatem justam illis conferebat. Porro *Rude* donabantur illi ipsi gladiatores, qui solvebantur exercitio artis gladiatoriæ, ut ea virga deinceps in ludis instruerent, & coërcerent tyrones. *Vindicta* vero dabat libertatem servis, non dabatur manumittendis. Cic. pro Rabir. *Servos metu suppliciorum benignitas Dominorum unâ vindictâ liberat*.

† *Subaudi Vitam vel Tempus*] Immo vero heic potius intellige *Ea*, quorum scil. consuetudinem se dicit cognovisse.

Unguentum. ,, In *Nardinum*, *Telinum*, *Amaracinum*, & ,, similibus. deest *unguentum*. Jul. Cæsar; *Cor-* ,, *pus suavi Telino ungimur*, id est, unguento, ,, quod conficitur in Telo insula. Lucret. *De-* ,, *nique amaracinum fugitat sus*, *& timet omne Un-* ,, *guentum*. In *Olivo* similiter *unguen* subaudi- ,, mus. Horat. *Ungor olivo*.]

Urceus. *Aqualis*, & *aquale*, sicut Aquarius, *a*, *um*, quod ad aquam pertinet. Plaut. *Dato aqualem cum aqua*, subaudi *urceum*. Varro; *aqualis ab aqua*. ,, [Matius apud Agell. 10. cap. 24. *Aquarium* ,, *urceum unicum domi fregit*. Plaut. Mill. act. 3. ,, sc. 2. *Aqualem* in fœminino dicit, ubi subau- ,, ditur *amphora*, vel *hama*.]

Urbs, vel oppidum. *Narbo*, ex terminatione masculinum est; ut, *Sulmo*, & *Hippo*, vel *Hippon*. Sed *barbara Narbo*, subaudi *urbs*: *magna Tarentum*, supple *urbs*: *magnum Tarentum*, subaudi *oppidum*. Plinius; *Cydnus Tarsum liberam urbem procul à mari secans*. Livius 7. Maced. *De Solois urbe quæ in Cilicia est*, *egerunt*: idem lib. 3. dec. 1. *Antium propinquam*, *& opportunam*, *& maritimam urbem*, *coloniam deduci posse*. Plin. *Volsinii*, *oppidum Tuscorum opulentissimum*. Justin. lib. 3. *Byzantium nobilem*, *& maritimam urbem*. Pompon. Mela; *Non longè ab Ilio*, *urbe fama*, *excido*, &c.

In nominibus urbium, provinciarum, & insularum, si sit genitivus, deest *urbs*, vel *oppidum*, *provincia*, *insula*, vel *locus*; ut, *Romæ natus*, *Ægypti nutritus*, *Siciliæ sepultus*. Neque enim vera docent Grammatici, quum ex hac doctrina, nomina provinciarum, & insularum excludunt.

Urbs, &c. Varro lib. 1. cap. 7. Rust. *Itaque*, *Cretæ ad Cortyniam dicitur platanus esse*. Cic. in Verr. *Siciliæ quum essem*: idem Attic. *Quum Corcyræ epula-*

la-

lati essemus. Virg. 3. Æneid. *Aut Cretæ jussit considero Apollo.* Valerius Maxim. lib. cap. 1. *Duos egregiæ indolis filios suos à Gabinianis militibus Ægypti occisos cognovit.* Sallustius Jugurth. *Romæ, Numidiæque facinora ejus memorat.* Sed jam quod desiderari contendimus ostendamus. Cicero pro Flacco; *Nam honestior est civitas Pergamena, quam Smyrnæ?* idem Attic. lib. 5. *In oppido Antiochiæ:* idem 4. Philip. *Albæ constiterunt, in urbe opportuna:* idem pro Arch. *Antiochiæ, loco celebri:* idem pro Rabir. *Sed Neapoli, in celeberrimo oppido:* idem 7. Verr. *Cujus duo fana duabus in insulis posita, sociorum, Melitæ, & Sami.* Homer. 6. Odyss. κατὰ ἄστυ ἰθάκης. Virg. *Qui Trojæ nesciat urbem?* idem *urbem Patavi,* & *urbem Butroti* dixit: & 6. Æneid. *Mediamque per Elidis urbem:* sic enim legendum, non, *Mediæque* Palladius; *In oppido Cumarum.* Sed si licet dicere, ut Scaliger annotavit, *urbs Spartana,* & *oppidum Tarentinum,* cur non licebit, *urbs Spartæ* & *oppidum Tarenti?* Cur etiam non dicam; *Natus est Toleti, celeberrima Hispaniæ Urbe?* Virgil. 10. Æneid. *Hic locus urbis erit.*
,, [Horat. *Non est aptus equis Ithacæ locus,* pro,
,, non est Ithaca equis apta. Vitruv. proœm.
,, lib. 1. *Nobili Græcorum, & ampla civitate* * *E-*
,, *phesi, lex dicitur constituta.*]

Cicero; *Omnino semissibus magna copia est,* supple *usuris.* Sic *dextantes, besses, centesimæ.* ***Usura.***

Consulo, tibi prospicio tibi, † subaudi *utile,* vel com- ***Utile.***

* *Ephesi*] Adde, quæ tradita sunt supra pag. 120.

† *Subaudi utile*] Immo vero nihil. Est enim hoc verbum ejusdem naturæ, cujus *consultare,* & proinde significat simpliciter deliberare de re aliqua quærendo consilium. Cum itaque dicitur, *Consulo tibi,* significatur, me tua gratia & in tuam rem consulere, seu consilium quærere, & in-

commodum. Cicero in passivo dixit; *Ego tibi ab illo consuli mallem.*

Vultum. *Nupsit regi*, supple *vultum*, vel *seipsam*: *Nubo* enim propriè *operire* significat; & novæ nuptæ flammeum ante oculos ferebant, ob pudorem. ,, [Caper de Orthogr. *Mulier nubit*, *quia* ,, *pallio obnubit caput*, *genasque.*]

Uxor. Lucan. lib. 2. *Liceat scripsisse Catonis Marcia*, subaudi *uxor*. Sic *Tullia Ciceronis*, subaudi *filia*. Vide, Filius, vel Servus.

De Verborum Ellipsi.

Est, *esse*, *fore.* VErbum EST, ita passim subauditur, ut supervacuum sit illud admonere. *Quid graculo cum fidibus;* supple *est*. Virgil. *Haud mora*, *festinant jussi*, subaudi *fit*, vel *fuit:* idem; *Promisi ultorem*, supple *fore*. Terent. *Ne dicas tibi non prædictum*, supple *fuisse:* idem; *Factum volo*, subaudi *esse*. ,, [In *Quot annis*, ,, *quot Calendis*, subauditur *sunt*. Cic. *Siculi* ,, *quot annis tributa conferunt*, pro, annis, quot ,, sunt, seu quotquot sunt anni, hoc est, om- ,, nibus annis. Horat. *Si tricenis*, *quotquot eunt* ,, *dies Plutona tauris places.*]

Est, *vel erit.* *Væ* particulam, ineptè jungunt dativo Grammatistæ: nam subauditur verbum *est*, ut si dicas, *malum tibi*. Plaut. Cas. *Væ tibi*. St. *Imo istud tibi erit.* In sacris, Proverb. cap. 14. *Cui væ? cujus patri væ? cui foveæ?* & Epist. 1. cap 8. ad Corinth. *Væ mibi est*, *si non evangelizavero.* Job cap. 10. *Et si impius fuero*, *væ mihi est*. Livius lib. 5. *Auditaque intoleranda Romanis vox*, *Væ victis esse.*

inventum exsequi; cum *consulo te*, me apud te consilium quærere, Ellipsi Græca, & Græcis frequenti præpositionis πρὸς.

In Aposiopesi Rhetorum * incertum verbum eleganter deest. Terent. *Egone illam? quæ illum? quæ me? quæ non?* ubi Donatus Ellipsin, & Aposiopesin agnoscit. Plautus Mostel. *Quod ego nunc faciam, si amicus Demipho, aut Philonides?* Virg. *Quos ego; sed motos*, &c. *Incertum verbum.*

Idem contingit in orationibus animi affecti. Virgilius; *Mene incepto desistere victam?* supple *æquum est*, vel *decet?* Horat. Epod. 6. *Inultus ut tu riseris Cotyttia?* idem lib. 2. Satyr. 5. *Utne togam spurco Damæ latus?* subaudi *decet*, vel *monesne*. Ita legit Lamb. *Decet, vel simile.*

Infinitum dicunt accipi pro *imperfecto præterito*; ut, *populus ea mirari*, pro, mirabatur: sed deest *cœpit*, vel simile aliquid, ut rectè docet Quinctilian. libro 9. cap. 3. & Donatus Hecyr. sc. 2. Et Servius 10. Æneid. *Ire prior Pallas.* *Cœpit.*

Ut, dicunt accipi pro *Quamvis*; sed falsò: nam deest *esto*, vel *fac*. Ovid. *Protinus ut redeas facta videbor anus*; id est, fac ita esse, ut statim venias, jam tamen facta videbor vetula. Hor. Satyr. 6. lib. 1. *Namque esto, populus Levino mallet honorem, Quam Decio mandare novo.* Sed hic rursus deest *ut*, sicut in illo Ciceronis 2. de Finibus; *Esto, fecerit, si ita vis, Torquatus propter suas utilitates.* Plautus Amph. *Nunc tu divine fac ut huc adsis Sosia.* Quinctilian. libro 12. cap. 1. *Da nunc ut crimine manifesto prematur dux bonus.* *Esto, vel fac, vel da.*

Ut,

* *Incertum verbum*] Non tantum in Aposiopesi, sed & frequentissime in Adagiis, Proverbiis, Interrogationibus, Increpationibus, tum jocoso & Familiari sermone. Exempla passim obvia, quæ de singulis congerere ut non necessarium, cum passim occurrant, sic operosum nimis.

Oro, vel precor, vel opto. *Ut*, dicunt isti, accipi pro *Utinam*. Terent. Adelph. *Ut Syre te cum tua monstratione magnus perdat Jupiter*; sed falluntur: nam deest *oro*, vel *precor*, * vel *quaso*. Terent. Andr. *Deos quaso, ut sit superstes*. Dic. 2. Catil. *Deos immortales precari, venerari, atque implorare debetis, ut urbem defendant*. Catullus in coma Berenices; *Jupiter ut Chalibum omne genus pereat*. Horat. 2. Serm. *Jupiter, ut pereat positum rubigine ferrum*. Livius lib. 1. *Jupiter pater, si est fas hunc Numam Pompilium*, cæt. *ut tua signa nobis certa ac clara sint*, subaudi *precor*, vel *oramus*. Plaut. Curcul. *Meliorem quam ego sum, suppono tibi*. Ca. *operam ut det*. Pa. *Dabit*. supple *oro*. Terentius Phorm. *Id ut conficerem: confeci: adfero*. Tibul. *Dii meliora ferant, nec sint insomnia tanti*, id est, ora ut non sint. Virgil. 6. Æneid. *Ipsa canas oro*.
„ [Plautus Menech. *Si ego hoc feci, omnium*
„ *miserorum exopto ut fiam miserrimus*. Cicero;
„ *Male mihi sit, si umquam quicquam tamen invi-*
„ *tus scripsi: Ne vivam si: Solicitat me, ita vivam*,
„ *valetudo tua: Ne sim salvus, si aliter scribo, ac*
„ *sentio: Moriar si; Moriar nisi te puto consuli mal-*
„ *le, quam inaurari*. Prop. *Atque ita sim salvus*,
„ *magno contendis Homero:* quæ sunt elegantes
„ jurandi formulæ.]

Audio, vel narro. O, particulam, dicunt regere tres casus, quum nullum possit regere; ut, *ô curas hominum: ô Pamphile: ô vir fortis, atque amicus*. Sed vocativus non indiget ulla particula, in reliquis est signum admirationis, & deest verbum aliquod: & vero, si enuncies hos accusativos interrogando, quomodo regentur ab illa

* *Vel quaso*] Vel *Est, ut velim*. Ter. Adel. IV. 1, 3. *Utinam ita se defatigarit velim*. Quod aliter suppleri nequit, quam *Est ita, ut velim, utinam se &c.*

illa particula, quæ ne intelligi quidem poteſt? ut ſi dicas; *Haccine flagitia? hoccine ſeculum?* Aut in reſpondendo; ut, *ô fortunatam, natam, me conſule, Romam; Te conſule fortunatam Cicero? imo infelicem, & miſeram.* Ter Heaut. *Quid ait?* CL. *Se miſerum eſſe* CHR. *Miſerum?* Deeſt igitur verbum *Dico*, *audio*, vel *narro*. Terent. Phorm. *Jocularem audaciam*: *Deeſt*, inquit Donatus, *audio ex te, vel dicis?* poteſt & intelligi *narras*: Terent. Andr. *Bonum ingenium narras adoleſcentis.*

Simile eſt. *Deum, atque hominum fidem*: ubi iſti ſupplent, *O* vel *Proh*, quia ſæpe apponitur. Sed deeſt *imploro*, ,, [vel *obſecro*, vel *nuncupo*.] Cicero; *Ille implorare Deum, atque hominum fidem.* Terent. *Proh Dii immortales, obſecro veſtram fidem.* Liv. lib. 3. *Omnes Deum, hominumque implorabimus fidem.* ,, [Pa- ,, cuv. *Ægyſti hi fidem nuncupantes, conciebant* ,, *populum*.] *Imploro, vel obſecro.*

Horat. *Quo mihi fortunam, ſi non conceditur uti?* ſubaudi *paravi*: idem; *Unde mihi lapidem? unde ſagittas?* ſupple *inveniam*, vel *parabo*. Cic. Attic. *Martis vero ſignum, quò mihi pacis auctori*, ſupple *paraſti*, vel *emiſtis*. Quinctil. *Quò, per fidem, divitias cæco*; ſubaudi *cenſes*, vel *putas*. Juvenal. *Unde tibi frontem, libertatemve parentis?* Non deſunt imperiti, qui annotent, *Unde*, & *Quò*, regere accuſativum, quaſi ſint novæ præpoſitiones. ,, [Po- ,, teſt etiam in iſtis ſubaudiri, *opus putas*, vel ,, *opus eſt*. Cic. *Non quæro unde hæc habueris, ſed quò tibi tantum opus fuerit.*] *Paro, vel ſimile.*

En, Ecce, accuſativo, & nominativo jungunt Grammatici; ut, *En quatuor aras*; *Ecce hominem*, vel *homo*: ineptè utrumque: nam *Aſpicio, vel video.*

in

in Accusativo deest *vide*, in nominativo, *venit*. Lucan. lib. 1. *Ecce videt capiti fibrarum increscere molem.* Virg. l. 6. *Conspicit ecce alios dextra, lævaque per herbam.* Plaut. Mercat. *Eccillum video.* Mart. l. 2. *Ex me Cæsareum prospicis ecce tholum.* Terent. Eunuch. *Sed eccum Parmenonem incedere video*, idem; *Atque eccum Phidippum optimè video:* idem; *Atque eccum video ipsum egredi:* idem; *Sed eccam Thaïdem ipsam video.* Ovidius 2. Metam. *Aspice vultus ecce meos:* ibid. *Tostos en aspice crines:* idem ad Liviam; *Quemque premat sine te sternitur ecce torus:* idem 15. Metam. *Aspicite en.* Plaut. Menec. *Treis eccos nummos habes.*

Adest, vel venit. *En Priamus*, *Ecce homo*; supple *adest*, vel *venit*. Ovid. *Ecce Lycaoniæ proles ignara parentis, Arcas adest:* ibid. *Ecce venit rutilis humeros protecta capillis Filia Centauri:* idem 3. Metam. *Ecce viri fautrix superas delapsa per auras Pallas adest.* Virgil. 6. Æneid. *Ecce gubernator sese Palinurus agebat:* idem; *Ecce autem Inachiis sese referebat ab Argis Sæva Jovis conjux.* Ter. Adelph. *Ecce autem hic adest senex noster.* Virg. 10. Æneid. *Chorus ecce suarum Occurrit.* ,, [Plaut. Mercat. ,, prolog. *Ecce ad me advenit mulier.*]

Narro. Cicero Attic. lib. 12. *Male Hercule de Athamante:* ibid. *Malè de Sejo*, supple *narras*: idem Attic. lib. 16. *Malè mehercule narras de Nepotis filio.* Terentius; *Bene narras, nam illi faveo Virgini.*

Moneo, vel fac. Imperitè addunt imperativis, *Ames, legas; amet, legat; ametis, legatis; ament, legant; amaveris, legeris; amaverit, legerit; amaverint, legerint*; ut, *nil mihi rescribas:* nam deest, *moneo*, vel *fac ut*, vel *volo ut*. Plaut. Mercat. *Ito hinc ad villam, atque istos rastros villico præst ipse*

ipsi facito coram ut tradas in manum; uxori facito ut nuncies, &c. ,, [& Cistell. act. 1. sc. 1. *num-* ,, *quid me vis? L. ut valeas*, subaudi *volo.*] Ovid. *Lac facitote bibat.* Terent. Hecyr. *Puer ut saturetur facito:* idem Adelph. *Bono animo fac sis Sostrata, & istam, quod potes, fac consolere:* ibidem; *Quæso facito hoc tecum cogites.* Plancus Cicer. *Fac valeas, meque mutuo diligas:* idem Dolabellæ lib. 9. *Fac ut diligentissime te ipsum, mi Dolabella, custodias.* Plaut. Cistell. *Facito ut facias stultitiam sepelibilem.*

Plin. in præfat. *Subsecivis temporibus ista curamus, ne quid vestris putetis cessatum horis*, subaudi *hoc dico*, ne quid &c. Cic. *Satiari delectatione non possum, ut meæ senectutis requiem, oblectationemque noscatis.* Virgil. *Nec sum adeo informis, nuper me in littore vidi.* Terent. Andr. *Quasi tibi non renunciatum sit.* id. Hecyr. *Quasi non tu multo malis:* ubi Donatus * supplet, *ire.*

Hoc dico, vel ita dico.

* *Supple: Ire*] Rescribe *Ita dicis*, pro isto *Ire.* Vide Donatum ad Hec. I. 2. 35. Ceterum nihil frequentius, quam per Ellipsin omitti verbum *dicere*, aliave propinquæ significationis. Liv. XLV. 34. *Literis missis, Senatum prædam Epiri civitatis exercitui dedisse, evocavit &c.* Intellige, *quæ dicerent, docerent.* Sic Sall. Jug. 25. *Literas ad Jugurtham mittunt: quam ocissime ad provinciam accedat, se ad eum ab Senatu missos.* Cato apud Festum in v. *Oratores: Propterea quod complures venerant: Aetolos pacem velle.* Sulp. Sev. l. 2. Hist. sac. *Adhibito eos terrore increpitat; quis impensa consumeret?* scil. *rogitans, dicens.* Sic Sall. Jug. 44. *Mandata dat, quo consilio servitia repudiet?* Cic. Tusc. quæst. II. 17. *Mittunt etiam vulneribus confecti ad Dominos, qui quærant, quid velint? satisfactum iis sit? se jam velle decumbere.* Sic enim distinguo. *Mittunt* scil. eos, qui ista *quærant, addantque se jam &c.* Ita Sall. Catil. 47. *Omnia aperit: se paucis ante diebus adscitum* intellige, *additque:* Auct. ad Herenn. IV. 50. *Negat se accedere posse, nec ædificare etiam nunc audere; tametsi in Tusculano quidem cœpi insanire, & in iisdem fundamentis ædifica-*

Attinet. ,, In *Quantum ad*, *Quod ad*: ſubauditur verbum *attinet*. Ovid. *Quantum ad te Theſeu, volucres Ariadna marinas Pavit in ignoto ſola relicta loco*. Liv. 8. *Otium inde, quantum à Volſcis, fuit*. Varro 1. Ruſt. 9. *Quod ad culturam, refert, utrum terra ſit macra, an pinguis*. Hoc non ,, intelligentes, duobus locis Varronem corruperunt, ex *Quod ad*, facientes *Quoad*, * ,, quod eſt plane barbarum.]

Ire. Cic. Mario; *Cum Libone tuo, vel potius noſtro, in Pompejanum ſtatim cogito*: idem Attic. *Inde ad Taurum cogitabam, ut cum Mophagone ſignis collatis, ſi poſſem*, deeſt *ire*, &, *confligerem*: idem Attic. *Rhodum volo puerorum cauſa, inde quam primum Athenas*.

Reſpondeo. Cicero Attic. † *Quod epiſtolam meam ad Brutum poſcis, non habeo ejus exemplum*. Quinctilianus; *Sed ſi confeſſionem culpæ meæ exigitis, ego fui pater durus, & patrimonii tenax cuſtos*, ſubaudi *reſpondeo*, vel *confiteor*. ,, [Varro libro 8. de ,, ling. Latin. *Quod rogant, ex qua parte oporteat* ,, *ſi*

ficare. Intellige in poſterioribus *Inquit*, vel *Additque*. Sall. Jug. 109. *Jubet, ac ſe nihil decreviſſe*, ſcil. *addit*, *dicit*. Juſtin. XXXIV. 3. 6. *Senatum adiit, obſidemque ſe vivo fratre veniſſe &c.* ſcil. *dixit*. Eodem modo Phædr. fab. 29. *Repreſſit iram, &, facilis vindicta eſt mihi*, ſubaudi iterum *dixit*. Nam male ſollicitari à Viro Docto Obſerv. II. 20. τὸ *Et* patet ex Salluſtii & Juſtini Verbis. Quin immo apud Liv. I. 35. omittitur *diceret* præmiſſo *Quum*: *Is primus orationem dicitur habuiſſe ad conciliandos plebis animos, quum ſe non rem novam petere &c.* Intellige *diceret*.

* *Quod eſt plane barbarum*] Nempe ſi adhibeatur pro τῷ *Quoad*. Ceteroqui ſatis Latinum eſt.

† *Quod Epiſtolam meam &c.*] Ego potius hæc & ſimilia ſupplerem hoc modo: *Reſponſum ejus negotii, juxta quod negotium poſcis epiſtolam &c. eſt hujuſmodi*: *Non habeo &c.* Sic mox. *Confeſſio mea culpæ, ſi confeſſionem &c. exigitis, hac eſt*: *Ego fui &c.* Pluribus, & ſæpius ſupra jam egimus de τῷ *Quod*.

,, *simille esse verbum, à voce, an à significatione;* ,, *respondemus, à voce:* ibidem; *Rogant, cur malimus habere lectos ex ebore, ex testudine; ad quæ dico, nos dissimilitudines quoque sequi.*]

Terentius; *Quid is fecit? Quid ille fecerit?* subaudi *rogas:* idem Eunuch. *Non vides? videam obsecro? quem?* idem? *Quid ergo narras, quid ego narrem?* **Rogo.**

Virgil. Gallo, *Ah te ne frigora lædant: Ah tibi ne teneras glacies secet aspera plantas;* supple *timeo*, vel *cave*. Terentius Adelph. *Ne nimium modo bonæ tuæ istæ nos rationes, Mitio, & tuus iste animus æquus subvortat.* Ubi Donat. *Subvortat, legendum est, ut subaudiamus* timeo, *vel aliquid tale.* Persius Satyr. 1. *Quare ne mihi Polydamas, & Troiades Labeonem prætulerint*, subaudi *metuo.* Horat. 1. Carm. *Terruit gentes grave ne rediret Sæculum Pyrrhæ*, id est, ita terruit gentes, ut timerent, ne rediret. Ovidius 1. Metam. *Me miseram, ne prona cadas, indignave lædi Crura notent sentes*, subaudi *timeo*, vel *cave*, vel *vide.* Terentius Heaut. *At ut satis contemplata sis, mea nutrix*, subaudi *vide*, vel *cavendum erit quid titubet*, subaudi *vide*, vel *cavendum erit* idem Phormio. *Vereor ne istæc fortitudo in nervum erumpat.* **Timeo, vel cave, vel vide.**

. *Mehercule, Mecastor, Medius fidius*, supple *amet*, vel *adjuvet;* quasi dicas, me Deus filius adjuvet: me Hercules amet. Et *mehercule*, pro *me Hercules* dictum esse, autor est Cicero in Oratore. Festus in voce, Mecastor; *Me Castor & me Hercules*, jusjurandum erat, quasi diceretur; *ita me Castor*, *ita me Hercules;* ut subaudiatur *juvet.* Vide eundem in voce, Medius fidius, & in voce, Ita. Vide etiam Petrum Crinit. lib. 21. cap. 6. **Amet, vel adjuvet.**

Facio, vel dico. Plin. in epist. *Studes? an piscaris? an venaris? an simul omnia?* subaudi *facis*. Quinctilian. * *Nil aliud quam renuet.* Martialis; *Nil aliud, bulbis quàm satur esse potes.* Sic in illis, *Bene Ennius; Prudenter Scipio*; subaudi *dixit*, vel *fecit*: item; *Dii melius, Dii meliora.* Tibull. *Dii meliora ferant, nec sint insomnia vera.* Terent. *Bona verba quæso*, subaudi *dic*.

Credere. „ [Lucret. *Sed vix adducor, ut ante Non quie-* „ *rint animo præsentire, atque videre*, pro, vix adducor, ut credam.]

Reliqua sunt faciliora: ut; *Quid multis? Quid multa? Scit fidibus*, subaudi *canere*: *scit Latine*, puta *loqui*. *De his hactenus*: *hæc hactenus*; „ [subaudi *egimus*, *diximus*, *dictum sit*.]

De præpositionum Ellipsi.

PRæpositionum Ellipsis duabus regulis continetur. Prima; *Nullus non ablativus à præpositione pendet.* Altera; *Accusativus, qui nec sit infiniti suppositum, nec Activorum appositum, à præpositione pendet.* „ [Priscianus extre- „ mo lib. 18. *Frequentissima est hæc figura apud au-* „ *ctores, in qua Præpositio deficit.*]

De-

* *Nil aliud &c.*] Frequentissime hæc occurrunt, ut intelligatur verbum *Facere*. Vel in uno Suetonio Cæs. 20. *Ut domo abditus, aliud nihil, quam per edicta obnuntiaret.* Calig. 44. *Nihil autem amplius, quam Adminio in deditionem recepto.* Claud 16. *Alium nihil amplius quam admonuit.* Claud. 10. *Fluctuantes, nec quicquam adhuc, quam frementes.*

De nominibus urbium, provinciarum, & insularum.

Ad, in, ab, de.

IN nominibus non solum urbium, sed & insularum, & provinciarum, atque etiam aliorum locorum, sæpe deest Præpositio: ut; *Tendit Romam Ægyptum, Italiam, Cyprum, Elysios, Rus, & domum: Venio Roma, Ægypto, Cypro, rure, domo, agro.* Longum esset, quod jam feci aliquando, si testimonia velim congerere, ubi adhibeatur præpositio: hoc verè ausim affirmare, sæpius inveniri nomina urbium cum præpositione, quam sine illa; nam Titus Livius * fere sine præpositione non loquitur. Neque audiendus est Quinctilianus, qui solœcismum credit esse; *Veni de Susis in Alexandriam.* Sed absurdius delirant, qui contendunt aliud esse, *Eo Romam*, aliud, *eo ad Romam*; sic *venio Roma*, & *venio à Roma*: dicunt enim, sine præpositione locum ipsum significari; cum præpositione vero, juxta, vel propè. Delirat igitur Livius lib. 5. de-

Vide in Ellipsi, Urbs.

Alucinatio Quinctiliani.

* *Fere sine præpositione*] Notabilis in hanc rem est locus Suetonii in Aug. cap. 86. ut ex Cod. Salm. à Viro Summo I. G. Grævio, emendatur: *Nec ubi Lectorem vel Auditorem obturbaret ac moraretur, neque Præpositiones Urbibus addere, neque Conjunctiones sæpius iterare dubitavit, quæ detractæ adferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augent.* Ceterùm ex præpositionibus aliæ frequentius exprimuntur ante nomina Urbium, aliæ rarius; quas inter vel maxime est IN. Sed tamen & hæc sæpe occurrit apud Plautum. Veluti Curcul. II. 3. 62. *Ecquem in Epidauro trapezitam noverim.* IV. 4. 6. *Salvus quam advenis in Epidaurum.* Mil. II. 4. 31. *Venisse Athenis in Ephesum cum suo amatore.* Sic alibi sæpius. Ita quoque Livius XLII. 26. *Eumenem in Asia, Antiochum in Syria, Ptolemæum in Alexandria se convenisse.* Suet. Aug. 96. *In Philippis Thessalus quidam ei de futura victoria nunciavit.*

cad. 1. qui sæpè nunc *Vejos*, nunc *ad Vejos*, eodem sensu dicit. Græci dicunt; *Noctuas in Athenas*; Latini, *Noctuas Athenas*. Nec mihi etiam in hac parte placet ipse Cicero, quum lib. 7. epist. 3. Attico sese excusat, quod scripserit; *In Piraea quum venissem:* nam ipsemet nobis autor est, ut addamus, si libuerit, præpositionem. Cicero 1. Acad. *venisse ab Roma:* idem de Senect. *Miles profectus sum ad Capuam, quintoque anno post ad Traentum quæstor.* idem Phil. 8. *ut ab Alexandria discederet.* Innumera alia sunt in epistolis ad Attic. Propertius lib. 3. *Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas.* Martial. *Tibur in Herculeum migravit nigra Lycoris:* idem lib. 13. *Hæc de vitifera venisse picata Vienna.* Et multa sunt proverbia; ut, *Naviges in Massiliam*, & *de Massilia venisti.*

Accipe rursus contra istos, ellipsin præpositionum in nominibus provinciarum, & insularum, aliorumque locorum. Virgil. *Italiam fato profugus, Lavinaque venit littora:* idem; *At nos hinc alii sitientes ibimus Afros, Pars Scythiam, & rapidum Cretæ veniemus Oaxem, Et penitus toto divisos orbe Britannos:* idem; *Æoliam venit, loca fœta furentibus Austris:* Æneid.6. *Devenere locos lætos, & amœna vireta Fortunatorum nemorum, sedesque beatas:* ibidem; *Hac iter Elysium nobis:* ibid. *Hæc limina tendere adegit.* ibidem; *Finesque canebat Venturum Ausonios. Cretam portaretur*, dixit Catullus. Sed statim objiciunt imperiti, poëtarum testimoniis non standum, qui causa carminis cuncta conturbant. O ingenia putida, & infelicia. Sed age, accedant Oratores, & alii. Cicero pro lege Manil. *Inde Sardiniam cum classe venit:* idem pro Muræn. *Qua ex pugna quum se ille eripuisset, & Bosphorum con-*

confugisset: idem 3. Verr. Samon, Tenedon, & Delon, nunc cum præpositione, nunc sine illa scribit: & alibi Sardiniam, Siciliam, Cyprum, Corcyram. idem Attic. *Si Pompejus Italia cedit.* Sallustius, citante Frontone; *Tum verò Bithyni propinquantes jam amnem Tartanium.* Papinianus lege 75. ff. de cond. & de monst. *Quum Asiam venisset.* Suetonius August. *Decedens Macedonia:* ibid. 17. *Ab Actio quum Samum insulam in hyberna se recepisset:* idem Vesp. *Ut eo tempore Judæa profecti rerum potirentur.* Valerius Maxim. lib. 1. cap. 6. *Pœnorum exercitum Italia pelleret*: idem libro 5. cap. ultimo; *Epirum portanda dedit.* Justinius lib. 20. *Ægyptum primo profectus, Cretam contenderat.* Mela lib. 3. cap. 9. *Ægyptum tendere:* ibidem; *Ægyptum exportat.* Tacitus libro 2. *Germanicus Ægyptum proficiscitur:* & libro 4. *Cretam amoveretur*, Livius lib. 5. decad. 5. *Exercitum Ægyptum induxisset:* ibidem; *Cyprum extemplo classem misit.* Plautus Curcul. *Quia parasitus non rediit Caria.* Terent. Phormio. *Qua profectus causa hinc es Lemnum Chremes?* antea dixerat; *iter illi in Lemnum ut esset.* Apulejus lib. 9. Metam. *Larem reveni meum*: ibid. *proximam civitatem deducere consueverat:* ibid. *Baculo se vix sustinens, civitatem adventat.* ,, [Plaut. Pœnul. act. 3. sc. 6.
,, *Utinam hinc abieris malam crucem.* Catullus;
,, *Cur non exsilium, malasque in oras Istis?* Attius
,, Phænis. *Jussit proficisci exsilium quovis gentium.*
,, Varro 1. Rust. 55. *Olea dominum, & balneas,*
,, *& gymnasium sequitur*, pro ad, vel in balnea.
,, Plaut. Merc. *Mittere aliquem ad mercatum, &*
,, *Ire mercatum*: & *Redii exsilio*: & Pœn. *Malam*
,, *crucem ibo potius*: & Sticho; *Jam per hortum*
,, *amicam transibo meam*, pro, ad amicam. Fan-

,, nius, citante Charisio; *Villam venit*, pro
,, *in Villam.*

Nunc videamus *Rus*, & *domum* cum præpositionibus, in singulari, & plurali. Livius libro 9. decad. 4. *Jam ubi vos dilapsi domos, & in rura vestra eritis.* Cic. Tusc. *Quum in sua rura venerint.* Asconius in Miloniana; *Qui forte ex rure in urbem revehebatur; In domo Cæsaris; in domo Lentuli; in domo Leccæ* trita sunt apud Ciceronem. Cicero 6. Verr. *Ad prætoris domum.* Verr. 3. *Ad eam domum, in qua ipse diversabatur, profecti sunt:* Verr. 7. *In Chelidonis domum præturam tuam contulisti*: idem Parad. 3. *In quamcunque domum stuprum intulerint:* idem 2. leg. *In ipsius patris domum detulimus:* idem 5. Tuscul. *Socrates philosophiam, & in urbibus collocavit, & in domos etiam introduxit.* Terent. Eunuch. *Si in domum meretriciam deducar.* ,, [Li-
,, vius 8. *Classe qua advecti ab domo fuerant, mul-*
,, *tum potuere:* & lib. 6. *Accitis ab domo novis mi-*
,, *litibus, Fabius cum novo exercitu ab Roma advenit.*
,, Plaut. Aulul. *Discrucior animi, quia ab domo*
,, *abeundum est mihi:* & Epid. *Num ob domo ab-*
,, *sum?*] Apulejus lib. 4. *Quippe quidam procur-*
,, *rens è domo procerus, & validus:* ibid. *Nam visa*
,, *sum mihi de domo, de thalamo, de cubiculo, de thoro denique ipso violenter detracta:* idem l. 5. *Psyche procurrit è domo:* & l. 7. *Petitis è domo ferramentis*: & lib. 8. *Ac ille novitium susceptum famulum trahebat ad domum.* Cic. 1. Tuscul. *Quasi in domum suam venerit.* Ascon. in Milon. *Attulit ad domum Scipionis.* Licet ergo dicere, *in mea domo; in tuis domibus: ab domo egressus; de domo; ex domo; in domum; ad domum:* quorum testimoniis, quia innumera sunt, ne fastidio sim, supersedeo.

,, [Non

,, [Non autem in Nominibus modo, sed ,, etiam in verbis Infinitis, nominis substan- ,, tivi vim habentibus, Præpositio subauditur: ,, cum enim dicit Terentius; *Eamus visere*, sub- ,, auditur *ad*, quod Lucretius sic expressit, ,, *Ad sedare sitim fluvii, fontesque vocabant.*]

De Ablativo, quem falsò absolutum vocant.

QUoties imperium, sive præfecturam in pace, in bello, in literis significamus, *Sub*, vel potius Græca ἐπὶ, desideratur. Persius Satyr. 5. *Marco sub judice palles?* Martial. lib. 1. *Quos decet esse hominum tali sub principe mores?* idem lib. undec. 2. *Sub te præside Nec non licet:* ibid. 8. *Penelope licet esse tibi sub principe Nerva*: & lib. 12. 5. *Sed tu sub principe duro*; ibid. 63. *Sub quo pigra quies.* Propertius lib. 2. *Cæsare sub magno cura secunda fores.* Ovid. 14. Metam. *Rege sub hoc Pomona fuit.* Livius; *Sub Asdrubale imperatore meruit.* Æneid. 8. *Sub te tolerare magistro militiam discat.* Horat. *Sub patribus duris.* Vaier. Maxim. lib. 4. cap. 2. *Factum, ne sub Cœlio quidem autore repudiandum*: idem lib. 6. cap. 5. *Nam cum L. Atracino, sub quo duce aciem nostram*, &c. Ovid. 13. Metam. *Mœnia qui forti Trojana sub Hercule cepit*: ,, [idem ,, 4. Pont. 12. *Sæpe ego correxi sub te Censore li-* ,, *bellos.* Statius in Syl. *Cerealia dona coronæ, Te sub teste tuli.* Claudian. 4. Conf. Honorii; *Tum conspicuus, gratusque feretur Sub te teste labor.* Plinius lib. 18. de murib. *Sub autore Aristotele.* Cornel. Celsus in procem. *Sub autore Themisone contenduntur*: ,, [& lib. 6. cap. 18. *Si* ,, *vetustiora sunt, sub auctore Dionysio, inspergen-* Sub.

„ *da sandaraca est.*] Ovid. 13. Metamorph. *An quod in arma prior, nulloque sub indice veni.* Valer. Maxim. lib. 4. cap. 6. *Sub magno judice damnatum.* Virg. *Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis*: idem; *Qualis apes æstate nova per florea rura Exercet sub sole labor.* Lucan. lib. 1. *Et quamvis primo nutet casura sub Euro*: idem lib. 2. *Quaque sub Herculeo sacratus nomine portus.* Et in Symbolo; *Passus sub Pontio Pilato.* Multa hujusmodi prætereo.

A, vel sub. *A*, solet capi pro *Post*; ut, *à cæna, secundus à rege.* Ovid 4. Trist. 10. *Nec stirps prima fui, genito sum fratre creatus.* Cic. *Cujus à morte hic tertius, & tricesimus est annus.* *Sub* etiam, (ut notat Servius in illo Æneid. 5. *Quo deinde sub ipso*) capitur, pro *Post.* Ovid. 2. Metamorph. *Surgit ab his solio*, id est, post hæc. Plaut. Pœnul. *Jam ab re divina credo apparebunt domi.* Sic dicimus, *Ab urbe condita*, vel *à condita Roma.* Quum ergo dicimus; *capta urbe triumphavit*, deest *à*, vel *sub*: &, *lectis tuis literis venimus in senatum*, sc. à, vel sub lectis. „ [Liv. 4. *Mœstæ* „ *civitati ab re male gesta, Postumius reus objectus:* „ & lib. 23. *Ab re bene gesta lætum exercitum.*] Lucanus libro 1. *Moremque sinistrum Sacrorum Druidæ positis repetistis ab armis*: eodem sensu idem Lucanus libro secundo dixit; *Quas est vulgata per urbes Post me Roma ducem.* Et Horatius; *Post ignem ætheria domo subductum.* Ovidius 2. Trist. *Hic tibi sic redeat superato miles ab hoste.*

Cum. *Deo duce; Musis faventibus;* subaudi *cum*, Græcè σὺν. Plautus, Persa; *Sequere hac mea gnata cum Diis volentibus.* Livius libro 1. decad. 3. *Agite cum Diis bene juvantibus.* Ennius apud Ciceron. *Deque volentibus cum magnis Diis.*

Ca-

Cato cap. 14. Rust. *Circumagi cum Divis volentibus.*

Aliquando etiam deest *In* : ut, „ [Lucretius 6. *Esse apud Ammonis fanum fons luce diurna Frigidus, ac calidus nocturno tempore fertur*; „ subaudiendum esse *in*, mox hoc versu monemur: *Frigidus hanc ob rem fit fons in luce diurna.*] Virgil. *Orpheo cantante, cantando rumpitur anguis.* Terent. *In cognoscendo tute ipse aderis:* idem; *In denegando queis est pudor.* „ [Plaut. „ Menech. *Ego hic in lamentando pereo.* Varro „ 3. Rust. *In supponendo ova, observat ut sint numero imparia.* Plaut. Trin. *In re perdita, quam in re salva factus est frugalior.*] Cicero 2. Natur. *Itaque salem istum, quo caret vestra natio, in irridendis nobis nolite consumere:* „ [& 15. Attic. „ 11. *Multo inde sermone querebatur amissam occasionem:* & Attic. 12. *Huic ego in multo sermone epistolam Cæsaris ostendi.*] Ovid. 2. Metam. *Mens antiqua tamen facta quoque mansit in ursa.* Lucan. lib. 2. * *Toto quamvis in corpore cæso Nil animæ lethale datum.* In.

De instrumenti præpositionibus.

IN instrumento significando, deest *Cum*, Græcè Σὺν; sed vitandæ ambiguitatis gratia non adhibetur: quum enim dicis; *Tetigi illum cum hasta*, nescitur, an illum, & hastam tetigeris, an vero instrumentum significando- Cum.

* *Toto quamvis &c.*] Sic Nepos Pausan. 2. *In quo facto domum revocatus, capitis accusatus absolvitur.* Sall. Jug. 74. *Novorum fidem in tanta perfidia Veterum periculosum ducebat.* Sic passim *Solis occasu, Sereno, Ludis, Munere, Comitiis, Censu, Nuptiis.* plane uti Græci, ὀλυμπιάσιν, πυθίοις, ἑορτῆ, &c. cum Ellipsi præpos. *in* vel ἐν.

fices: sed ubi dubia non est oratio, * venustè apponitur; ut, *Vidi gladium, cum quo se percussit.* Ovid. 1. Metamorph. *Concussit terque, quaterque Cæsariem, cum qua terram, mare, sidera movit:* idem in epist. Acontii: *Testis & Actæon, quondam fera creditus illis, Ipse dedit letho cum quibus ante feras*: idem 4. Fast. *Hæc modo verrebat raro cum pectine pratum.* Aldus aliter emendavit, quod non probo. ,, [Liv. 9. *Legatis missis ad* ,, *pacem cum præcibus petendam, triste responsum à* ,, *Consule redditur.* Epitome Livii 81. *Athenas* ,, *cum maximo labore expugnavit.* Plinius libro 9. cap. 28. *Cæteri cirri, cum quibus venantur:* Sic habet antiqua lectio. Paul. Orosius libro 7. *Ipse. Imperator cum sagitta saucius.* Et quid elegantius, quam illud non incelebris autoris; *Gladium, qui cum se percusserat, eduxit?* quod imperitè damnat Valla libro 2. cap. 6. ,, [Virgil. 2. Georg. *Sufficit ipsa oleis fruges cum vomere tellus.* Ubi Servius, cum vomere, explicat, *per vomerem.* Lucill. *Acribus inter se cum* ,, *armis confligere cernit.* Catull. *Ista cum lingua lingere carbatinas.*]

Sub, Ab, In. Aliis etiam præpositionibus videtur instrumentum exprimi. Virgil. 2. Georg. *Aut presso exercere solum sub vomere.* ,, [Propertius; *Hæc* ,, *postquam querula metum sub voce peregit:* idem; ,, *Nil moveor lacrimis, ista sum captus ab arte.*] Ovid. 5. Fast. *Pectora trajectus Lynceo Castor ab ense*: idem 2. Trist. *Neve peregrinis tantum defendar*

* *Venuste apponitur*] Pl. Capt. IV. 2. 22. *Quid incipit facere cum tantis minis.* Aulul. IV. 9. *Cum animo certum investigare nequeo.* Liv. I. 51. *Instructus cum conjuratorum manu.* Pl. Rud. V. 3. 7. *Quibuscum inveni filiam meam*, h. e. quorum opera, seu *Medio*, ut vulgus ait. Sall. Jug. 85. *Quantum cum vestro maximo beneficio negotii sustineam*: ubi Sine causa *in* malit Ciacconius.

dar ab armis, id est, cum: ibid. *Quæ nuptæ possent fallere ab arte viros.* Columella lib. 9. cap. 1. *Semperque * de manu cibos, & aquam præbere.* In sacris vero ex Hebraismo exprimitur *In*; ut, *Visitabo in virga peccata eorum: prævaluit David contra Philistæum in funda, & lapide*: Deuteronom. cap. 18. *Lapidabitis eos in lapidibus.* Lucæ c. 22. *Domine, si percutimus in gladio?* &, *si sal evanuerit, in quo salietur?*

De Comparativi Præpositione.

DEesse præpositionem in ablativo comparativi, comprobant omnium linguarum idiomata, Hebreæ præcipuè, quæ nomina comparativa non habet, sed comparationem † per hanc particulam, MI, enunciat: sicut Græci per H; Latini per QUAM; Hispani per MAS. Mihi, quantum ex veterum lectione observo, in præpositionibus, non in nominibus, videtur esse vis comparationis: nam & in verbis, & positivis, comparativis, & superlativis apparet comparatio, virtute præpositionis. In verbis: Terentius Eunuch. *Hic ego illum contempsi præ me*: ibid. *Ludum, jocumque fuisse illum alterum dices, præut hujus rabies quæ dabit.* Plaut Mostell. *Video te nihil pendere omnes homines præ Philolache.* Horat. *Cunctane præ campo, & Tiberino flumine sordent?* In positivis: sic Plaut Aulul. *Sed hoc etiam pulchrum est, præ quàm ubi sumptus petunt*: ibid. *Parum*

Præ.

Comparatio in Verbis.

Comparatio in Positivis nominibus.

* *De manu*] Non hæc sane præpositio instrumenti, sed quæ notat, unde quid sumitur. Conjunge igitur in construendo, non *præbere de manu*, sed *cibos de manu*, scil. sumendos.

† *Per particulam Mi*] Immo potius per particulam *Min*, vel literam מ.

rum etiam, præut futurum est, prædicas. Horat. Epod. 3. *Ut Argonautas præter omnes candidum Medea mirata est ducem.* Virgil. *O felix una ante alias Priameia virgo*: Æneid. 3. *Unum illud tibi nate Dea præque omnibus unum Prædicam*: idem; *Fugit ante alios exterritus Aruns.* Propert. lib. 2. eleg. quæ incipit, Jupiter; *Num sibi collatam doluit Venus? illa peræque Præ se formosis invidiosa dea est.* Livius lib. 1. *Parvam Albam præ ea, quæ conderetur, fore.* Cicero Sulpitio; *Non tu quidem vacuus molestiis, sed præ nobis beatus.* Apul. 9. Metam. *Fabulam denique bonam præ cæteris ad aures vestras adferre decrevi.* In comparativis: sic Plaut. Aulul. *Jam minoris omnia facio, præ quam quibus modis me ludificatus est*; [& Me-,, nech. *Modestior nunc est de verbis, præut dudum ,,fuit.*] Sallust. *Cæterum ante hos, te Jugurtha, qui ætate, & sapientia priores.* Virgil. 1. Æneid. *Pygmalion, scelere ante alios immanior omnes.* Suetonius Galba; *Præter cæteras altiorem, & dealbatam crucem statui jussit*: & Psalm 18. *Dulciora super mel, & favum.* In superlativus: sic Virg. 7. Æneid. *Petit ante alios pulcherrimus omnes Turnus.* ,, Nepos in Attic. *Et unus ante alios fuit ,, carissimus.*] Suetonius Vitell. 13. *Famosissima super cæteras fuit cœna ei data.* Plinius libro 27. cap. 7. *Herbæ facillimæ, atque inter cæteras utilissimæ.* Ovid. 4. Pont. 10. *inter omnes maximus.* Plinius libro decimo tertio; *Inter omnes potentissimus odor.* Si igitur in præpositione significatur comparatio, necessario in ablativis comparationis deest, *Præ*, Plaut. Epid. *Atque me minoris factum præ illo*; ,, [ubi per Ellipsin dici ,, poterat *Minoris illo.*] Apulejus libro octavo Metam. *Neque ulla caprea, neque pavens damula, neque præ cæteris feris mitior cerva, sed aper immanis,*

Comparatio in Comparativis.

Comparatio in Superlativis.

In ablativis comparationem subauditur Præ.

nis, *atque insuſitatus exſurgit*; ibid. *Sed unus præ cæteris*, *& animo fortior*, *& ætate juvenior*, *& corpore validior exſurgit alacer*: idem libro decimo; *Unus è Curia ſenior præ cæteris*; *compertæ fidei.* Soſipater Chariſius lib. 1. de comparat. *Et confirmat præ illo neminem eſſe doctiorem*: & infra; *Et habent alios præ ſe doctiores.* Eſdræ 3. cap. 4. Καὶ ἀλήθεια μεγάλη, καὶ ἰσχυροτέρα παρὰ πάντα. id eſt, *veritas magna*, *& fortior præ aliis.* Danielis cap. 1. *Apparuerunt vultus eorum meliores*, *& corpulentiores præ omnibus pueris*, *qui veſcebantur cibo regio.*

Sed quid mirum in comparativis deeſſe *Præ*, quæ etiam in poſitivis, & ſuperlat. deſit? Plaut. Moſtell. * *Speculo claras ædes, clarorem merum:* idem. Amph. *Nullus eſt hoc meticuloſus æquè*; idem Moſtell. *Quo nemo adæquè antehac habitus eſt parcus*: idem Aſin. *Nec me Athenis alter hodie eſt quiſquam, cui credi rectè æquè putent*: idem Caſ. *Nec eſt, neque fuit me ſenex quiſquam amator adæquè mi-* **Præ.**

* *Speculo claras ædes*] Nulla in his verbis, quæ occurrunt Moſtell. III. 1. 111. eſt Ellipſis præpoſ. *præ*: immo vero neque *ſpeculo* eſt ſexti, ſed tertii caſus. Senſus eſt, ædes tam claras, ut poſſint eſſe in ſpeculum, ſeu pro ſpeculo, ædes claras uſque ad ſpeculi claritatem. Sic idem Plaut. Curcul. IV. 4. 22. *Linteum extersui.* Moſtell. III. 1. 1. *Argentum fænori.* Sed neque in ſeqq. exemplis, licet iſtic jam ſint Ablativi, Ellipſis eſt præpoſitionis *præ*, ſed *Cum*, quæ ſolet ſequi Adverbia, *ſimul*, *pariter*, *juxta*, *æque*, *adæque*. Plaut. Aſin. II. 2. 66. *Æque mecum ſcies.* Prol. Pœn. 47. *Æque ut mecum ſitis ignarures.* Men. V. 1. 45. *Ego te ſimul novi cum Parthaone.* Sall. Catill. 58. *Juxta mecum omnes intelligitis.* Jug. 68. *Pariter cum occaſu ſolis educit expeditos.* Ubi vide Ciaccon. Cic. Famil. II. 13. *Genus inſtitutorum noſtrorum diſſimilitudinem aliquam habet cum illius adminiſtratione provinciæ.* Patet ex his Ablativum junctum τῷ *Æque*, regi ab intellecto *cum*, & male facere Scioppium alioſque, qui *Idem cum illo*, & ſimilia, tanquam perperam dicta explodunt, de quo alibi.

miser. Matthæi cap. 3. de grana sinapis; *quod minimum est omnibus seminibus.* Arnobius lib. 2. contra Gentil. *Quia omni vero verissimum est, certoque certissimum*, subaudi *præ.* Vide inf. in adverb, Ellipsi, Quam pro.

De pretii præpositione.

Pro. N*On benè pro toto libertas venditur auro.* ,, [Lucillius apud Charisium in, Plu- ,, re; *Plure foras vendunt, quod pro mi-* ,, *nore emtum.*] Plaut. Asin. *Par pari datum hostimentum est, opera pro pecunia*: idem Aul. *Pro vapulando abs te mercedem petam.* Colum l. 5. c. 1. *Pro quibus nulla merces dependitur.* Æneid. 5. *Hanc tibi Eryx meliorem animam pro morte Daretis Persolvo.* Cæsar. 1. Civ. *Pecuniam pro iis rebus solvit.* Cic. 4. Fin. *Æstimatione aliqua digna, eaque pro quantum in quaque sit ponderis, esse æstimanda.* Sall. *Nemo nisi victor pro pace bellum mutavit.* Valer. Max. l. 4. c. 6. *Qui conjugis fata pro tuis permutari passus es*: ,, [& l. 5. c. 2. ,, *Pro Leonico omnes hostium captivos permutavit.* ,, Cic. *Ennius pro Afris immutat Africam,*] Terent. Eunuch. *Par pro pari referto.* Sic enim legunt peritiores. Cic. 1. Verr. *Pro quo frumento pecunia omnis soluta non est.* Sallust. Jugurtha; *pro metu repente gaudium mutare.* Nec refert. Latinitatis, utra in parte adhibeatur præpositio, utroque enim modo pretium significatur, vel æstimatio; ut, *Dedi leporem pro denario*; vel *dedi pro lepore denarium.* Terentius; *Heri minas viginti pro ambobus dedi.* Horatius; *Dedit hic pro corpore nummos.* Virgil. *Vitamque volunt pro laude pacisci.* Hinc illa trita, *pro nihilo putare, pro nihilo pendere*, &c. ,, [Horat. *Nec ver-* ,, *bum*,

,, *bum verbo curabis reddere fidus Interpres.* Ubi ,, subauditur *pro*: dicit enim Cicero, *Verbum* ,, *pro verbo reddere.*]

De verbis copiæ, & inopiæ.

IN verbis copiæ & inopiæ, causa cernitur velut efficiens, ideo deest *à*, vel *de*. Cæsar 3. Civil. *Hæc à custodibus classium loca maxime vacabant.* Cicero 5. Attic. *Locus à frumento copiosus*: idem pro Flacc. *Usque eo orba fuit ab optimatibus illa concio*: idem pro domo; *A magistratibus nuda Resp.* ibid. *Ab amicis inops*: idem in Officiis; *Adhibenda est vacuitas ab angoribus*: idem pro Dejot. *Sed tamen quicquid à bello Populi Ro. vacabat.* Livius; *Ne quando à metu, ac periculis vacarent.* Virgil. Culice; *Viduos à lumine Phœbi.* Sallust. Catil. *Omnes qui de reb. dubiis consultant, ab odio, amicitia, ira, misericordia vacuos esse decet.* Cic. *De quibus volumina impleta sunt*: idem; *De nugis referti libri.* Martial. *Hos nisi de flava loculos implere moneta, Non decet.* Dicitur; *Sanguis manat à vulnere*, vel *de vulnere*. Itaque, *Egeo pecuniis*, est, Egeo egestatem à pecuniis, hoc est, à parte pecuniarum. *Te-* ,, *nus*, subauditur in, *Fine inguinum intrare in* ,, *mare. Hac fine ames, tanquam osurus.* Vide ,, Finis.] *A, vel De.*

De variis aliis præpositionibus.

QUum Modum significamus, varias præpositiones aut apponimus, aut intelligimus; ut, *lento gradu; longa veste; hac lege, ordine*: vel, *cum lento gradu*: *cum longa veste; sub hac lege, & conditione; ex ordine*, vel *Cum, in, de, ex.*

in ordine. Terent. Eunuch. *Pace quod fiat tua*, fubaudi *cum*, tefte Donato. Lucanus lib. 1. *Aut hic errat nulla cum lege mundus*. Salluft. de Repub. *Multi praeterea cum bona ſpe adoleſcentes, ſicuti hoſtiæ, mactati ſunt*. ,, [Cæcil. *Quid narras* ,, *barbare cum indomitis moribus?* Eunius; *Optima* ,, *cum pulcris animis Romana juventus*. Plaut. ,, Pœn. *Cognoſco cum quibus ingeniis ſimus*: idem ,, Trin. *Amicus probus, & cum magna fide*: & ,, Rud. *Cum iſtiuſmodi virtutibus, & operis qui na-* ,, *tus ſit*. Claudius Quadrigarius in Annal. *Silen-* ,, *tio facto, cum voce maxima inclamat*.] Plaut. Menech. *Magna cum cura ego illum curari volo*. Cicero de Senect. *Neque vero in armis præſtantior, quam in toga*. Virgil. *Horridus in jaculis*: idem; *Cæſis prius de more juvencis*: idem; *Cunctis ex more vocatis*. ,, [idem; *Pugnataque in ordine* ,, *bella fecerat*. Cicero; *Collocare aliquid ex or-* ,, *dine*; *Sententiæ ex ordine dictæ*: *Si in ordine* ,, *ſtantes notos videris*. Plaut. Rud. *Reſponde ex* ,, *ordine*.]

***Per*, vel *ante*, vel *in*.** In tempore, fi fit accufativus, deeft *Per*, vel *Ante*; ut, *Centum vixit annos*: *Quarto Calendas*. Cic. *Hunc per decem annos aluimus contra nos*. ,, [In Priapejis; *Per noctes aliquot, dieſque* ,, *ceſſo*. Propert. *Jurabo bis ſex integer eſſe dies*, ,, pro, per dies. *Ab hinc tres annos*, fubaudi ,, *ante*, *Ab hinc tribus annis*, fubaudi *in*] Hæc docet Prifcianus lib. 18. Fallitur igitur Erafmus in copia Rer. & Ver. cap. 150. Horat. *Quid in unum vivat, & plures*: idem 2. epift. *Sed in longum tamen ævum manſerunt*. ,, [Plaut. Bacchid. *Meretricem ſibi conduxit hunc annum*.

***Ad*, vel *Circa*.** ,, In accufativo temporis, deeft etiam *Ad*, ,, vel *Circa*. Plaut. Amph. *Qui hoc noctis ſolus*

,, *am-*

,, *ambulem*, pro, circa hoc tempus noctis, ,, idem Asin. *Ad hoc diei tempus dormitasti in otio: ,, non pudet hominem id ætatis sycophantias struere:* ,, pro quo alias dicit, *Homo ista ætate.* Cicero; ,, *Venit ad me id temporis, ut retinendus esset: Ve- ,, nias ad id tempus, quod scribis: Ad breve tempus ,, durare.*]

Si tempus sit in sexto casu, deest *In*, vel *De*, ut, *tribus annis; hora prima.* Cic. in Topic. *Si filius natus esset in decem mensibus.* Cæsar; *De tertia vigilia.* Terent. Andr. *In diebus paucis quibus hæc acta sunt*, ,, [*Chrysis moritur*, id est, post ,, dies paucos. Propert. *Venturum paucis me tibi ,, luciferis*, pro, in paucis diebus, hoc est, ,, post paucos dies, vel potius, *Cis paucos dies*, ,, ut Plautus loqui solet; cujus etiam sunt ista ,, Pœnul. *Aruspex dixit nos paucis diebus fore liberas:* & Pseud. *In hoc triduo evolvam tibi hoc ar- ,, gentum:* & Trucul *Ego faxo me in diebus pau- ,, culis crudum virum esse dicat.*] **In, vel De.**

In Distantia, si sit accusativus, deest *Per*, vel *Ad*; ut, *sex pedes altus; patet ulnas quatuor.* Lactant. de Phœnice; *Per bis sex ulnas eminet ille locus.* Varro lib. 3. cap. 5. Rust. *Est lapis à falere pedem, & dodrantem altus, ipsum falere ad duo pedes altum à stagno, latum ad quinque.* **Per, vel Ad.**

Si Excessus, vel Modus sit in sexto casu, deest *In*; ut, *paulò majora canamus.* Cicero 4. Acad. *Democritus huic in hoc similis, uberior in cæteris:* idem pro Balbo; *In quo erat accusatoris interpretatio indigna responsione.* **In.**

,, [*Vocare aliquem nomine*, subaudi *Ex*. Plaut. ,, Stich. act. 1. sc. 3. *Nam Miccotrogus nomine ex ,, vero vocor.*] **Ex.**

Afficio te honore; prosequor te odio; subaudi *Cum.* Livius Lib. 9. dec. 4. *Prosecuti cum donis* **Cum.**

legatos sunt: idem lib. 2. dec. 1. *Decedentem domum, cum favore ac laudibus prosecuti sunt.* Cic. Q. Frat. lib. 2. *Publicani Domitium cum equis prosecuti sunt.* Plinius epist. 159. *Mentionem alicujus cum honore summo prosequi.* „ [Dictys libro 3. „ *Non ejecistis, non cum detestationibus extra mu-* „ *ros prosecuti estis.*]

In. *Ibam via sacra*, subaudi *In.* Cicero 3. Tusc. *Qui miser in campis mœrens errabat Aleis.* Terent. Eunuch. *Haud convenit una ire cum amica imperatorem in via:* idem Heaut. *Qui nuper fecit servo currenti in via decesse populum.* Virg. *Et victis dominabitur Argis*, subaudi *in* Argis. Lucan. 1. *Rarus & antiquis habitator in urbibus errat.*

A, vel Ab, vel E. In causa efficiente, deest *A*; ut, *Palleo metu; horres frigore.* „ [Plaut. Cas. *Mihi inanitate intestina murmurant.* Catull. *Corpora cornu sicciora* „ *sole, frigore, & esuritione.* Liv. 10. *Ab ultima* „ *spe dimicantes:* & lib. 7. *Linguam ab irrisu exse-* „ *rens.* Plaut. Capt. *Satis dolui ex animo:* & Cist. „ *Doleo ab animo, doleo ab oculis, doleo ab ægritu-* „ *dine.*] Cic. Acad. *Mare nunc, quia à sole collucet, albescit, & vibrat.* Ovid. 1. Metam. *Pluviaque madescit ab Austro:* ibid. *Postquam vetus humor ab igne percaluit solis:* idem 2. Fast. *Sed tamen à vento, qui fuit, unda tumet.* Silius lib. 6. *Lenta proclamat ab ira.* Sic. *horreo à frigore.* Apulejus lib. 4. Metamorph. *Sed à gloria non perivit.* Terent. Andr. *Laborat è dolore.*

Ab. Terent. *Stulto intelligens quid interest*, id est, ab stulto. Cicero; *Negant à falsis interesse visa.* „ [Paulus Jurisc. leg. 21. ff. quando dies legat. „ cedat; *Nec multum interesse tale legatum ab hoc,* „ *si hæres erit, dabo:* & leg. 4. §. penult. ff. de „ doli except. *Distat aliquid doli exceptione.*] Horatius; *Abest virtute diserti Messalæ*, id est, à

vir-

virtute. Ovid. 4. Trist. eleg. 1. *Imus ad insignes urbis ab arte viros*. Cic. lib. 12. epist. 1. *Ab illo sordidissimo periculo tuti futuri*. Plaut. Truc. *Ab ingenio est improbus*. Terent. Phorm. *Ociosum ab animo*. Sic dicimus; *Virtute præditus*, subaudito *ab*, vel *cum*.

More hominum facis; amicorum consilio feci; Mea sententia; meo judicio, supple *de*. Cicero; *De amicorum sententia Roscius Romam confugit*: idem; *idque de meo consilio*: idem Attic. *Nihil faciam, nisi de sententia tua*: idem; *Flere de morte alicujus*. Plaut. Capt. *Rem de compacto geri*: idem Menech. *Jube te piari de mea pecunia*: idem Epid. *Quibus de signis agnoscebas*. ,, [Virg. *Composito rumpit vocem*, subaudi *de*. **De.**

,, Virgilius; *Me discedere flevit*, subaudi *ob*, ,, vel *propter*. Plautus; *Mœstus est, se has ædes* ,, *vendidisse*: *Ægrotus est te videre*. Terentius; ,, *Desine Deos obtundere gratulando, inventam esse* ,, *gnatam tuam*, id est, propter inventionem fi- ,, liæ. Livius 29. *Civitatem religio invasit pro-* ,, *ter crebrius eo anno de cœlo lapidatum*, subaudi ,, *esse*.] ***Ob*, vel *propter*.**

Adverbiorum & conjunctionum Ellipsis.

ÆQuè in comparationibus parium subauditur: Plaut. Bacchid. *Quem amicum ratus sum, atque ipsus sum mihi*: & ,, Perf. *Tu meum ingenium fans non didicisti, atque* ,, *infans*. Catull. *Cur non pistrino traditur atque* ,, *asinus?* pro, æquè atque, aut, sicut asinus. ,, In Priapejis; *Quæ succo caret, atque petra pu-* ,, *mex*, id est, sicut pumex, instar, pumicis. ,, Lucil: *Calidissima, & olerum bene plena atque an-* ,, *seris collus*: idem; *An ego te equam atque animo-* **Æquè.**

 ,,*sam*,

„*sam, Thessalam, & indomitam, frenis subigamque,* „*domemque?* pro, sicut equam animosam. Pri- „scianus lib. 18. testatur, *Latine dici, Facio,* „*atque feci ante, pro, sicut feci ante.*]

An, vel ne. Terentius; *Melius, pejus, prosit, obsit, nihil vident, nisi quod lubet*, subaudi *an, ne, vel.* Plinius; *Studes? an piscaris? an simul omnia?* pro, studesne?

Aut, vel seu. *Velis, nolis; scias, nescias*, subaudi *aut*, seu *sive.* Cic. *quatuor, ad summum quinque sunt inventi, qui Milonis causam non probarent.*

Enim, vel Nam, vel Quia. Terentius; *Hæc quum illi Micio dico, tibi dico, tu illum corrumpi sinis*, pro, tu enim. Virgil. *Nec sum adeo informis, nuper me in littore vidi*: idem; *Alba ligustra cadunt*, pro, Quia.

Et, vel Atque. *Hac, illac; extra, intra; æqui boni; optimus maximus; uti frui; dare legare;* subaudi &. Vide Adrian. Card.

Etiam. *Non solum elegans, sed facetus*, subaudi *etiam.* Vide, Non.

Igitur, vel Ergo. Ovid. *Hunc quoque siderea qui temperat omnia luce Cepit amor Solem, Solis referamus amores*, id est, Solis igitur. Terent. *Hac non successit, alia aggrediemur.*

Ita. *Faciam ut jubes*, subaudi *ita*, vel *sic.* Horat. *Ut tu Fortunam, sic nos te Celse feremus.* Plautus; *Ut velis esse me, ita ero.*

Hic acriter advertendum est, non posse in oratione poni *ita*, vel *sic*, quin continuo subaudiatur *ut*, vel *uti*: nec item posse poni *ut*, cui non respondeat *ita*, vel *sic.* Virgilius 4. Georg. *Ut binæ regum facies, ita corpora gentis.* In illis porro tritis; *Ita Neptuno visum est*; *Sic visum Superis; Sic fatur; Ita fatur*; etiam deest *ut*, quasi dicas; Ita fatur, ut diximus, aut dicemus. Item quum precamur; *Sic tibi sit felix*

lix iter. Martial. lib. 7. *Sic me fronte legat dominus, Faustine, serena*, cæt. *Ut mea nec juste.*

Plaut. *Tacita semper bona est mulier, quam loquens*, id est. magis bona. ,, [Livius 3. *Claudii oratio fuit precibus, quam jurgio, similis.*] Sæpe Græcis deest μᾶλλον, id est, magis: unde illa, *Bonum est confidere in domino, quàm in principibus.* Terent. *Si quisquam est, qui placere se studeat * bonis, quam plurimis*, id est, bonis potius, quam plurimis, id est, malis. Tacitus 4. Ann. *Agrippa claris majoribus, quam virtutibus:* idem 1. Ann. *Et pacem, quam bellum probabam.* Plautus Menech. sc. Nimis. *Quin vidua vivam, quam tuos mores perferam.* Vide Prius. *Magis, vel Potius.*

Cave Cadas; cave faxis; supple *ne.* Unde fallitur Valla, & alii. Cicero; *Nonne caveam, ne scelus faciam.* Plaut. *Tu cave, quadraginta accepisse hinc ne neges.* Terent. *Etiam caves, ne videat te aliquis.* Vide, Ut. *Ne.*

,, [*Neque Cicero hoc mihi persuaderet*, subaudi *Neque.*
,, *neque quisquam alius:* nam, ut in pro Scauro
,, ait Asconius; *Neque, est conjunctio disjunctiva,*
,, *& semper postulat ut rursus inseratur; ut, Neque*
,, *hoc, neque illud:* addit mox; *Neque ignoro, ali-*
,, *quando hoc verbum, ut*, vel, *semel poni.* Cic. pro
,, Scauro; *Ac neque Aquilius illius Crassi factum*

*. *Bonis, quam plurimis*] Non ignoro equidem, sic cum locum distingui & exponi à multis Interpretum, etiam antiquis. Omnino tamen ego arbitrer, argutiorem esse illorum sententiam, quam veriorem. Nempe quum diversi sint hominum etiam optimorum sensus, ac difficile sit ipsi Jovi, ut dicitur, placere omnibus, idcirco se ex illis esse ait Terentius, qui studeant placere bonis, quam plurimis possit. Ceterum τὸ *Magis* sæpe etiam omitti per Ellipsin, passim observarunt eruditi.

„ *potuit imitari* : ubi ſubauditur , neque quiſ-
„ quam alius. Vide , Vel.]

Non. Poſt *Non modo* , *Non ſolum* , *Non tantum*, dum Oratio dubia non ſit , deeſt *Non* , ut ſi dicas ; † *Alexander non modo parcus, ſed etiam fuit liberalis*,

† *Alexander non modo &c.*] Valde tamen ego dubitem de ſinceritate iſtius locutionis ſeu Ellipſeos , in qua poſt *Non modo* ſequitur affirmativa , ſeu *ſed etiam.* Nam huic quidem nulla ſubeſt ratio , quæ abunde adeſt , quum ſequitur negativa , *ſed ne.* Etenim quum dicitur , *iſta non modo homines , ſed ne pecudes quidem ipſæ paſſuræ videntur* , τό *Ne* exponi ſeu dividi debet in *Etiam non* , & τò *Non* referri ad verbum ipſum *videntur*. Jam vero ſicuti , ſi affirmando dicam , *Iſta non modo pecudes , ſed etiam homines videntur paſſuri* , eorum in conſtructione & expoſitione , verbum illud *videntur paſſuri* quaſi bis poſitum haberi debet. Sic negando , *iſta non modo homines , ſed ne pecudes quidem* , vel , quod idem eſt , *ſed etiam pecudes non videntur paſſuræ* , bis iſtic quoque poſitum cenſetur Verbum cum ſua negante particula ; atque adeo in priore parte intelligitur , ut per Ellipſin omiſſum , non tantum *Non* , ſed integrum illud *Non videntur paſſuri.* Manifeſta ſic eſt hujus Ellipſeos ratio. At quam mihi dabis , ut in priore parte intelligam non modo Verbum , quod in poſteriore exprimitur , ſed etiam negationem una cum Verbo , quæ tamen iſtic nulla conſpicitur , nec ex natura vocabulorum , aut locutionis hujus recte poteſt peti. Adferuntur tamen exempla tum hic à Sanctio , tum à Mureto in Variis. At ego vero illa , cum ſint pauciſſima reſpectu aliorum , nullus dubito vel corrupte edi , vel perperam citari , vel male explicari. Varronis locus haud dubie corruptus eſt , deſideratque voculam *Non.* Quæ Muretus adfert ex Cicerone de Officiis , alterum ex lib. II. cap. 13. alterum ex lib. III. cap. 18. aliter hodie , certe in ed. Gruteri eduntur ; ſcilicet ut Negatio in priore parte bis exprimatur. Duo alia loca , quæ hujus generis ſola ſuperſunt , perperam expoſuit. Veluti Catil. I. *Nihil agis , nihil moliris , nihil cogitas , quod ego non modo audiam , ſed etiam videam.* Senſus eſſe debet , ſi ſic legatur ; quæ tu in ſecreto agis , ea non modo ſcio , ut audita , ac ab aliis relata , & ita quodammodo adhuc incerta , ſciri ſolent , ſed etiam adeo cito & certo reſciſco , qua-

lis, id est, non modo non parcus. Cicero 1. Catil. *Ut jam ista non modo homines, sed ne pecudes quidem mihi passura videantur:* ibidem; *Sed ita ut non modo civitas, sed ne vicini quidem proximi sentiant:* idem Orat. *Nam si, ut in epularum*

si præsens interessem & viderem omnia. Minus utique est audire res ab alio gestas, quam præsentem videre eas, & idcirco recte in his per *non modo, sed etiam*, procedit Auctor. Sed tamen & hic rectius τὸ *Non* reperitur non modo ante *Audiam*, sed & *Videam* tum in ed. Gruteri, tum in Vet. libb. Cujacii, Observ. XII. 32. Et certe utrobique eodem modo vel abesse vel adesse debet. Alter locus est ex orat. pro Cœlio: *Hac genera virtutum non solum in moribus nostris, sed vix jam in libris reperiuntur.* Non inspexi locum, quia verba per se mihi patent aliter interpretanda; Scilicet ut in Negativis locutionibus. Resolvenda enim & hic est significatio τῶ *Vix* in *pene non*, æque ac *Sed etc*, quum sequitur, in *sed etiam non*; & sicuti sæpe, alias faciendum esse constat inter Eruditos, maxime vero in Negativa ejusmodi sententia; Ut exempli gr. *Negat* in expositione & constructione accipiendum sit, tanquam si scriptum esset, *Non dicit*, vel *dicit non &c.* Auct. ad Heren. IV. 20. *Negat se accedere posse, nec adificare etiam nunc audere.* Suet. Claud. 15. *Negans cognitionis rem, sed ordinarii juris esse.* Clarum hæc exponi non posse, nisi ut resolvantur negationem complectentia vocabula, ut ita non integra eorum significatio, sed dimidia pars ad alterum quoque membrum possit referri. Sic igitur & in Ciceronis loco pars significationis τῶ *Vix* quæ est *Non*, conjungenda cum ipso Verbo, & ita cum isto Verbo intelligenda in priore istius loci membro, quasi dixisset, *non solum in moribus nostris non reperiuntur, sed ferme jam in libris non reperiuntur.* Restat locus ab Auctore nostro allatus ex Ciceronis Oratore. Is vero perperam simul exponitur & exscribitur. Commendat istic Cicero parcimoniam Oratori in adhibendis figuris, sed ita, ut tamen permittat & commendet simul delectum. Proinde ait: *Nam sicut in epularum apparatu à magnificentia recedens non se parcum solum, sed etiam elegantem videri volet; eliget, quibus utatur.* Nempe Oratorem à tumore recedentem vult Cicero non solum, nec simpliciter esse parcum in figuris, sed etiam & vel maxime elegantem, seu *eligere, quibus utatur*, plane sicuti qui à magnificentia in epulis apparandis recedit, non id simpliciter agit, ut parcus, sed etiam & inprimis, ut elegans videatur.

rum apparatu, non se parcum solum, sed etiam elegantem videri volet. lib. 10. Attic. epist. 7. *Regnum non modo Romano homini, sed ne Persæ quidem cuiquam tolerabile*: idem in Orator. *Neque solum in scientiam meam, sed ne rerum quidem magnitudinem perspicit*: & 1. Tusc. *Mortuorum non modo vitæ commodis, sed ne vita quidem ipsa quisquam caret.* Varro lib. 8. ling. Lat. *Dicam de universa analogia, cur non modo videatur esse reprehendenda, sed etiam cur in usu quodammodo sequenda.* Latius hæc Muretus libro 10. cap. 7. variarum. Accipe rursus testimonia integræ locutionis. Cicero de Senect. *Quia non modo vituperatio nulla, sed etiam summa laus senectutis est*: ibid. *Nec solum non molesta, sed etiam jucunda*: ibidem; *Sed videtis? ut senectus non modo languida, atque iners non sit, verum etiam operosa, & semper agens aliquid, & moliens*: idem pro Cœl. *In quo non modo crimen non hærebat, sed vix diserti adolescentis cohærebat oratio*: idem pro Dejot. *Non modo tibi non succenset, verum omnem tranquillitatem*, &c. idem 2. Philip. *ut non modo non cohærentia inter se diceres, sed maximè disjuncta atque contraria.* Nec tibi ego autor sum, ut semper post, non modo, non solum, non tantum, suppleas negationem: nam sensu integro poteris dicere; *Non solum dives est, sed etiam doctus.* Cicero pro Planc. *Manlium non solum ignobilem, verum sine virtute, sine ingenio,* Hæc verius, quam Valla lib. 3 cap. 27.

Non solum. Quinctil. *Quum Ciceroni dormitare interim Demosthenis oratio, verum etiam Homerus ipse videatur*, subaudi *non solum.* Cic. *Urget ille quidem & Philotimus, & Cincius, sed etiam ipse crebro interviso.*

Olim. Horat. in arte; *Tibia, non ut nunc orichalco vincta,*

ta, *tubæque æmula*, *sed*, &c. id est, Tibia olim non erat ut nunc.

Livius; *Quadringentesimo anno, quam Urbs Roma condita erat*, * id est, postquam: „ [idem; „ *Is duodecimo die quam conscenderat navem, Phalaram tenuit:*] idem; *Anno tricesimo altero quàm Roma condita erat*; idem; *Altera die quàm à Brundusio solvit.* Cicero Terent. *Postridie intellexi, quam à vobis discessi.* *Post.*

Sæpè deest † particula *Prius*, ante vocem *Quàm.* Terent. Eunuch. *Omnia experiri, quàm armis sapientem decet:* sed ibi legitur nunc; *Omnia prius.* Plaut. Amphit. *Gravidam ego illam hic reliqui, quàm abeo.* Ita legit Janus Gulielmus in quæst. idem Plaut. Trinumm. *Confit cito, quam si tu objicias formicis papaverem.* Vide, Magis. *Prius.*

Terent. Adelph. *Plus quingentos colaphos infregit mihi*, id est, plus quàm. Varro Rust. *Non minores oportet iniri bimas, ut trimæ pariant*, id est, quam bimas; idem; *Videndum ne sint minores trimæ, majores decem annorum:* „ [idem „ 2. Rust. in fine; *Non minus habemus in centenas „ oves hirtas, singulos homines; in pellitas, binos;* „ pro, non minus quam singulos, quam bi- „ nos.] Terent. Eunuch. *Accede ad ignem hunc, jam calesces plus satis*, id est, plusquam satis sit, ut *Quàm.*

* *Id est, postquam*] Vel plenius, *post illam horam, ad quam.* Vide supra pag. 151. Sed & aliquando, licet rarius, omittitur similiter *Ante.* Plaut. Men. prol. v. 62. *Eum heredem fecit, quam ipse diem obiit*, h. e. ante illam horam, ad quam diem obiit. Adde seq. paragraphi exempla, præter ultimum.

† *Particula prius*] Vel potius Plaut. Men. V. 1. 26. *Quin vidua vivam, quam tuos mores perferam.* Gell. Noct. Att. II. 2. *Declinanda sensim, quam respuenda.* Deest aliquando etiam *Aliter.* Suet. Galb. 8. *Nunquam iter ingressus, quam ut secum ferret.*

ut notat Quinctil. quamvis Donato videatur, pleonasmus : idem ibid. *Plus millies audivi.* Plin. lib. 10. *Plus vicenaquina ova incubanda subjici vetant.* Livius; *Capta amplius duo millia hominum, minus duo millia circa muros cæsa.* Cicero pro Rosc. comœd. *Amplius sunt sex menses.* ibid. *Amplius triennium est:* ibid. *Triennium amplius in adversariis jacere pateris.* Plaut. Epid. *Plus jam sum libera quinquennium.*

Quam ante. Deest & *Quàm*, post aliqua comparativa. Virg. *Tristior, ac lacrimis oculos suffusa.* Et, *Faciam te certiorem*, subaudi, *quàm antea eras.* * Nec audiendus est Quinctilianus, & alii, qui putant, comparativum posse accipi pro positivo. Terent. *Liberius vivendi fuit potestas*, supple *quam antea.*

Quam pro. Docent Grammatici, quasdam esse comparationes obliquas, vel improprias; ut, *ditior opinione*, *tristior solito*, *cogitatione citius*, *calceus major pede.* Sed in his, & similibus † credi-

* *Nec audiendus est*] Vide & supra pag. 161. & quæ nos istic notavimus.

† *Crediderim deesse quam pro*] Non male hoc quidem, sed tamen & illa solennis Comparationi Ellipsis præpositionis *Præ*, statui in his quoque potest ac debet. Vide me ad pag. 135. 136. Nec ulla est ratio, quare hic admittere nolimus illam, quam vocant Grammatici obliquam, comparationem, cum sæpe in aliis locutionibus manifeste deprehendatur. Veluti apud Justin. I. 7. *Nullus tamen fortunæ Candauli comparandus.* Sall. Jug. 85. *Comparate nunc cum illorum superbia me hominem novum.* Vid. Gronov. Observ. IV. 8. Immo vero dantur hujus locutionis seu comparationis exempla, quæ respuunt supplementum ab Auctore propositum, nec aliud recipiunt, quam usitatum illud *Præ.* Sallust. ad Cæs. *Ita sibi quisque alterius potentiâ carior erat.* Neutiquam potes hic intelligere *Quam pro*, sed necessario debes *Præ.* Sic ergo & *ditior opinione* est idem ac *præ opinione*, seu *quam est opinio hominum*; quod utrumque eodem sensu & æque recte dicitur.

diderim deesse, *quam pro*. Cic. 13. Philip. *Plus etiam quam pro virili parte obligatum puto.* Livius lib. 10. dec. 3. *Major quam pro re lætitia:* idem lib. 1. dec. 3. *Pluribus ignibus quam pro numero manentium factis:* idem lib. 5. decad 3. *Major quam pro numero hominum editur pugna.* Q. Curtius lib. 5. *Ventus majorem quam pro flatu sonum edebat.* Integrè itaque dicemus; *vestis major est quam pro corpore; calceus laxior est quam pro pede*, * *vel quam præ pede.*

Quanquam. Particula, *Tamen*, adversantem aliam desiderat. Cicero pro Arch. *Qui sedulitatem mali poëtæ duxerit, aliquo tamen præmio dignam*, id est, quamvis mali: idem pro Mil. *Qui nondum libera civitate, tamen populi Rom. comitiis liberatus est:* idem in epist. *Tamen à malitia non discedis.* Valla lib. 2. cap. 4. Vide, Tamen.

Quasi. Horat. *Nec verbum verbo curabis reddere fidus Interpres*, id est, quasi fidus; hoc enim est officium fidi interpretis, ut verbum verbo reddat: idem; *vixisset canis immundus*, id est, quasi, tanquam, seu, veluti canis. Vide, Tanquam.

Sive. Catull. in Phasello; *Læva, sive dextera.* pro, sive læva, sive dextera. Hor. *Cantamus vacui, sive quid urimur*: idem; *Quo non arbiter Adriæ major, tollere seu ponere vult freta:* idem; *Et Sthenelus sciens pugnæ, sive opus est imperitare equis.* „ [Propert. 2. eleg. 26. *Seu mare per longum mea*

„ co-

* *Vel quam præ pede*] Hoc vero ineptum, nec ullum habet sensum. At cum dicis *Calceus est laxior quam pro pede*, sensus est, calceus est laxior præ ea mensura, ad quam esse debebat laxus pro pede, seu pro pedis magnitudine, h. e. ut aptus sit pedi. Auctor noster confundit in Comparationibus *præ* & *pro*, tanquam ejusdem, licet revera diversæ istic significationis præpositiones. Vide & supra pag. 135. & quæ ibi notavimus.

„*cogitet ire puella*, *Hanc ſequar*, *& fidos una aget* „*aura duos*. Ubi *ſeu*, ſemel tantum ponitur, „ * & ſignificat, *etiam*, ſicut *vel*, ſemel poſi- „tum. Vide, Vel.]

Sed. Horat. *Qui ſit Mæcenas, ut nemo ſua ſorte contentus vivat, laudet diverſa ſequentes?* pro, ſed laudet: idem; *Multis ille quidem flebilis occidit, nulli flebilior quàm tibi Vergili*, pro, ſed nulli: idem in Arte.; *Ex noto fictum carmen ſequar, ut ſibi quivis ſperet idem, ſudet multum, fruſtraque laboret, auſus idem;* pro, ſed ſudet.

Si. Horatius; *Decies centena dediſſes huic parco*, ſubaudi *ſi* dediſſes. „ [Catullus; *Utor tam bene*, „ *quam mihi pararim*, ſubaudi *ſi*. Plaut. Pſeud. „ *Si mihi dare vis pecuniam, magis erit ſoluta, quam* „ *ipſi dederis*, pro quam ſi. Lucretius; *Scipio* „ *oſſa dedit terræ, proinde ac famulus infimus eſſet*, „ pro, ac ſi: idem lib. 6. *Ubi ſe quiſque videbat* „ *Implicitum morbo, morti damnatus ut eſſet*, pro, „ ut, ſi eſſet damnatus.] Cic. parad. *Poſcit, dandum; ejicit, abeundum; minatur, extimeſcendum;* id eſt, ſi poſcit. Terent. *Negat quis, nego; ait, ajo*: idem Phorm. *unum cognoris, omnes noveris:* idem Heaut. *Rectum eſt, ego ut faciam; non, ut deterream*, id eſt, ſi rectum eſt, ut ego itidem faciam; ſi non eſt, ut te deterream: ſic enim ego ante Faërnum diſpunxi. Horat. 1. Carm. *Sapias, vina liques*, id eſt, ſi ſapies.

Sic. Horat. epiſt. 18. *Ut matrona meretrici diſpar erit, atque diſcolor, infido ſcurra diſtabit amicus*, id

* *Et ſignificat etiam*] Immo aliquid amplius. Scilicet ponitur pro *Vel ſi*, h. e. etiamſi, licet. Sic *Vel ſi* apud Cicer. Famil. V. 12. *Quæ vel ſi nulla ſint, nihilo ſunt tamen obſcuriores clari Viri.* Jam ex *Vel ſi* compoſita & contracta ſunt *ſive* & *ſeu*.

id est, sic infido: idem Satyr. 1. *Dives, ut metiretur nummos*, id est, sic dives, vel ita dives, ut infra; *ita sordidus, ut se*, &c.

Terent. Adelph. *Quanquam est scelestus, non committet hodie iterum ut vapulet*, id est, non tamen committet. ,, [Virgil. *Quod cum me sæpe* ,, *rogaret*, *Non tulit Antigenes*, *& erat tum dig-* ,, *nus amari*, pro, & tamen erat.] *Tamen.*

Apud Horatium; ,, [& Virgil.] sæpè, & elegantissimè deest, *Tanquam*, vel *quasi*. ,, [Virg; ,, 1. Æneid. *Ipse ignotus*, *egens Libyæ deserta per-* ,, *agro*: ubi Servius; *deest* Quasi: *nam contra-* ,, *rium est*, *quod paulo prius de se dixerat Æneas*; ,, Fama super æthera notus. *Facit autem hoc fre-* ,, *quenter Virgilius*, *ut hanc particulam subtra-* ,, *hat*; *ut*, Medias inter cædes exsultat Ama- ,, zon, *pro*, *quasi Amazon*: *nam Camilla Volsca* ,, *fuit*.] Hor. Oda. 7. lib. 1. *Sic tu sapiens finire memento tristitiam*: epist. 2. lib. 1. *Quæ si cum sociis stultus*, *cupidasque bibisset*, id est, tanquam stultus; Ulysses enim non dicitur stultus: Ode 26. l. 1. *At tu nauta vagæ ne parce malignus arenæ particulam dare*; id est, tanquam malignus: Ode 13. libro 4. *Ludisque*, *& bibis impudens*: Edist. 15. lib. 1. *Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ*, id est, tanquam juvenem; nam senex erat; lib. 1. epist. 2. *Vivendi qui rectè prorogat horam*, *Rusticus expectat dum defluit amnis*, id est, tanquam rusticus. Vide, Quasi. *Tanquam.*

Vel particula, sæpè subticetur, ut diximus in particula *Aut*. Sed aliud habet etiam elegantioris considerationis: nam quum dicis; *vel stultus hæc intelligeret*; *vel Priamo miseranda manus*; deest aliud *vel*, * ut sit; vel Priamo, vel *Vel.*

* *Ut sit*, *Vel Priamo*] **Potius**, *Vel aliis*, *vel etiam ipsi Pria-*

vel aliis hostibus. Scio Donatum accipere *Vel*, pro, *Etiam*: Budæus in commentariis exponit pro, *Nam*: Donatus rursus in Phormione pro, *Saltem*. Ego vero, cui unius vocis unica semper est significatio, semper disjungentem particulam assero, & alterum *Vel*, deesse confirmo. Hoc præclarè elicies ex Persio Satyr. 1. *Nemo hercule, inquit, leget hæc, vel duo, vel nemo.* Terentius Eunuch. *Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precariò fac tradas*: tolle hinc duo *vel*, & remanebit Donati expositio, pro *Etiam*. Cic. Q. Fratri; *Sunt ista quidem vel magna; vel potius maxima*: tolle alterum membrum, ut in sequentibus. ,, [Propertius 2. eleg. 3. *Digna quidem facies, pro qua vel obiret Achilles, Vel Priamus.* Si tollas duo postrema verba, videbitur *Vel*; significare *Etiam*. Plaut. Merc. act. 2. sc. 2. *Vel ut scias me amare, cape cultrum, seca digitum, vel aurem, vel nasum, vel labrum, non me movebo, nec secari sentiam*: & Pseud. act. 1. sc. 1. *Tuum tangam patrem.* Ca. *verum si potes pietatis causa, vel etiam matrem quoque.*] Horat. in Arte; *Multa senem circumveniunt incommoda, vel quod Quærit, & inventis miser abstinet, ac timet uti; Vel quod res omnes timidè, gelideque ministrat*: idem lib. 3. Ode 24. *Vel nos in Capitolium, quo clamor vocat, & turba faventium; vel nos in mare proximum gemmas mittamus*: ibidem Ode 29. *Cras vel atra nube polum pater occupato, vel sole puro.* Itaque particula *Vel*, sola poni non

Priamo hosti. Nam hæ locutiones, in quibus τὸ *Vel*, solum ita emphatice ponitur, accipiendæ sunt & supplendæ ad exemplum istius Tulliani; *sunt ista quidem vel magna, vel potius maxima*; & Plautini: *Vel etiam matrem quoque* Vide *Neque*.

non poteſt, niſi aliud *Vel* intelligatur. Vide, Sive, ,, [& Neque.]

Quinctil. *Pro patre mori poſſum, coram patre non poſſum:* deeſt *verò*, vel *autem*. Terent. *Traditus ſum muli̇eri, illa illico ubi me accepit*, &c. Cic. *Hæc morum vitia ſunt, non ſenectutis.* *Verè.*

Horat. *Ad unguem factus homo*, * pro, uſque ad unguem. Virgil. *Si non exoſus ad unum Trojanos; & ad unum omnes occidit.* *Uſque.*

Terent. Heaut. *Ejus anus cauſa, opinor, quæ erat mortua*, id eſt, ut opinor. Cic. Tuſcul. *Niobe fingitur lapidea propter æternum, credo, in luctu ſilentium.* Peſſimè Linacer hîc ſupplet, credo quòd propter: † nihil enim tam barbarum eſt apud Latinos, quàm, dico quòd, ſequitur quòd, intelligo quòd. Deeſt & , *Ut*, in illis; *volo facias; nolo dicas; velim deſinas; reſcribas ad omnia rogamus*, & in illis; *Sine veniat; ſine faciat.* Terent. Eunuch. *Sine ut veniat.* ,, [Deeſt ,, etiam *Ut*, in hoc Terentii, Eunuch. act. 2. ,, ſc. 2. *Næ tu iſtas faxo calcibus fruſtra inſultabis.* ,, * Priſci enim, *Ut*, promiſcue cum indica- ,, tivis, & ſubjunctivis verbis, quæ vocant, ,, jungere ſolebant, cum aliud nihil ſignificet; ,, quam *Quomodo*. Itaque apud eundem Teren- ,, tium legimus; *Jam faxo hic erit.* Et Plaut. ,, Epid. act. 1. ſc. 2. *Jam faxo hic aderit:* idem ,, Cas. act. 5. ſc. 2. *Faciam cavebunt qui audierint;* ,, & Epid. act. 5. ſc. 2. *Ego faxo ſcies hoc ita eſſe.* *Ut.*

* *Pro, uſque ad unguem*] Vel, ad ſuſtinendam probationem unguis, h. e. accuratiſſimam. Vide Perſ. Sat. I. v. 65. & ibi Caſaub.

† *Nihil enim tam barbarum eſt.*] At Vide ſis, quæ pro iſta locutione diſputavimus pag. 362. & ſeqq.

* *Priſci enim ut &c.*] Potius crediderim in his locutionibus *Faxo* poni ſimpliciter pro, *ut faxo*, ſicuti ſæpe *credo, opinor*, pro *ut credo, ut opinor*.

,, In his deest Ut, quod exprimitur Asinar. ,, act. 5. sc. 2. *Faxo ut scias, quid periculi sit*, id ,, est, ita faciam, quo modo scies, vel scias: ,, Pœn. act. 5. sc. 3. *Ego faxo hospitium hoc leviter laudabitis*, id est, ad eum modum faciam ,, hospitium, ad quem modum vos leviter il- ,, lud laudetis, vel laudabitis: Bacch. act. 3. ,, sc. 4. *Ego faxo haud dices nactam, quem derideat;* ,, & act. 4. sc. 8. *Faxo se haut dicat nactam*, ,, *quem derideat:* Amph. act. 5. sc. 1. *Magis jam* ,, *faxo mira dices:* Rud. act. 5. sc. 2. *Jam faxo* ,, *exibit senex.*

Ut ante Ne. Horat. 2. Serm. *Ne faciam, inquis, omnino versus*, id est, ut ne faciam. Male Adrianus Cardinalis docet, *ut ne*, idem esse quod, *ut:* Imo semper in his formis, *cave ne dicas; moneo ne facias; da operam ne veniat*, deest Ut. Cicero 3. Verr. *impetrant, ut ne jurent:* ad Q. Fratrem libro 3. *opera datur, ut judicia ne fiant:* idem Bruto lib. 13. *Ut ne quid meorum tibi esset ignotum, animadverte operam dare.* Terent. Hecyr. *Nempe ea causa, ut ne id fiat palam*, idem And. *Principio, ut ne ducas.* Itaque dicimus eodem sensu: *cave cadas; cave ne cadas; cave ut ne cadas.*

Utinam. Catull. *Tecum ludere sicut ipsa possem*, * supple *utinam.* Virgil. *Troum arma secutum Obruerent Rutuli.* Ovid. in epist. *Me quoque qua fratrem mactasses improbe clava.* Tibul. *Tunc mihi vita foret.* ,, [Sic, in *Peream si*, *Disperеam nisi*, subauditur ,, *Utinam.*]

De

* *Supple utinam*] Immo etiam amplius, hoc modo: *Res ita est, ut velim, ut possem*, seu *utinam possem.* Vide me supra pag. 64. extr. &c. 548.

De Zeugmate.

Zeugma, id eſt, jugatio, vel connexio, quam Fabius Synezeugmenon appellat, eſt, in qua unum ad verbum plures ſententiæ referuntur, quarum unaquæque deſideraret illud, ſi ſola poneretur; ut, *ſociis, & rege recepto: Utinam, aut hic ſurdus, aut hæc muta facta ſit: Aquilæ volaverunt, hæc ab oriente, illa ab occidente.* Hoc exemplum, & alia quæ ſubjiciam, putarunt Grammatici, eſſe figuræ prolepſeos, quia eſſet generis, & ſpeciei: ſed ineptè & contra Quinctilianum, qui ſemper putavit eſſe Synezeugmenon, quoties vox poſita in una oratione, in cæteris deſideratur; ut, *Aquilarum alia volavit ab oriente, alia ab occidente*, vel, *Aquilæ volaverunt, alia ab oriente, alia ab occidente.* Nec verum omnino eſt, quod præcipiunt, in hujuſmodi formis debere nos genitivo partitionis ſemper uti: nam Cicero per nominativum locutus eſt, dicens; *Beſtiæ aliæ mares, aliæ fœminæ:* idem; *Homines, poſteaquam reus factus eſt, alii redditi, alii etiam nunc retinentur.* Cæſar. 3. Civili; *Tabulæ teſtamenti, unæ per legatos ejus Romam erant allatæ, alteræ Alexandriæ,*&c. * Livius dec. 3. lib. 4. *multitudo,*

* *Livius &c.*] Sic Idem XXX. 24. *Oneraria pars maxima ad Æginam, alia ad calidas aquas delata ſunt.* IX. 27. *Conſules, Sulpicius in dextro, Pœtelius in lævo cornu, conſiſtunt.* XXI. 24. *Galli, quanquam Italiæ bellum inferri audiebant, tamen metu conſternati ad arma, Ruſcionem aliquot populi conveniunt.* V. 39. *Romani, quum pars major ex acie Vejos petiſſet, nemo ſupereſſe quenquam præter eos, qui Romam refugerant, crederent,* (ſic enim habent MSti) *complorati omnes pariter.* VI. 41. *Galli &c. in forum perveniunt. inde dilapſi ad prædam, pars in proxima ruunt, pars ultima petunt.* XLIV.

XLIV. 25. *Romanos quoque, quia traheretur diutius spe ipsorum bellum, & ipsos Duces & Senatum non abhorrere à finiendo bello.* Immo fit passim, *Milites tot millia*. Liv. III. 5. *Romanos cecidisse in Hernico agro quinque millia ac trecentos.* XXVIII. 26. *Tecto sagi & Trocmi mediam tenebant aciem, millia hominum quinquaginta: Equitatum X. millia hominum ab dextro locaverunt cornu* XL. 53. *Galli tria millia hominum in Italiam transgressi.* XLIV. 24. *Vagi è fuga quinque millia hominum capti.* Sic proinde legerim XXXIII. 3. *Nihil morati Ætoli*, (sublata distinctione majuscula & vocula *sunt*, quæ hic interponitur) *Phænea duce, duo milla peditum cum D. equitibus venerunt.* Nec etiam ullam video causam, quare XXXV. 20. *Alteri consuli duæ legiones decretæ, quas L. Cornelius Consul superioris anni habuisset, & socium ac Latini nominis ex eodem exercitu pedites XV. millia, & equites D;* Et cap. 23. *Senatui placere tumultuariorum militum ad XII. millia pedites, & CD. equites scribere eum;* Et XLII. 27. *Et socios Latini nominis IV. millia peditum, ducentos Equites Brundisii adesse jubet;* quare inquam his in locis cum Viro Summo pro *Pedites* reponam *Peditum*, pro *Socios*, *Socium*, quum ex superioribus pateat, frequentissimam esse etiam Livio istam locutionem, qua pro Genitivo Partitionis, ut dicitur, adhibetur ille ipse casus, quo numerus rei numeratæ exprimitur. Quod si tamen omnino velis desiderari Genitivum, intelligi vel sic, relictis locis illis integris, *Hominum*. Eodem enim prorsus modo dictum erit *Pedites tria millia hominum*, &c. quo *Galli tria milla hominum transgressi. Equitatum X. millia hominum, &c.* Quin immo adeo frequens fuit hæc locutio Veteribus, ut etiam ille Casus rei numeratæ seu partitionis conveniens cum casu Numeri, per manifestam Ellipsin sæpe sit omissus, quod factum, quando vocabulo *Millia* additum occurrit Masculinum plurale, hoc modo, *XI. millia hominum interfecti.* Id quod crebrius etiam in antiquissimis codd. occurret, quam in vulgatis edd. Certe in suo veteri libro perpetuum id esse testatur Vinetus ad Eutropium init. lib. 3. Livium quoque frequentissime hanc Ellipsin adhibuisse cum excurrente ultra *millia* numero, & non excurrente, vel ex solo capite 40. libri XXXVII. patet. Distinctionem illam memoravi, quoniam in eâ quoque multum discriminis ponit Vir Summus ad Liv. XXXIX. 7. censens, si excurrens addatur numerus, tum id quod dividitur plerumque eo casu poni, quo iste numerus, at si non addatur, tum rem numeratam semper efferri patrio casu: atque idcirco istic pro *tetradrachma Attica CXXVII. millia* reponens prorsus *tetradrachmûm Atticûm*, XXXVII. 59. pro

Vide ad pag. 538.

nam-

nummos aureos Philippeos CXL. millia, Nummorum aureorum &c. Non video ullam justam satis servati talis discriminis causam, quum sive excedens numerus adjiciatur, seu minus, utriusque locutionis eadem sit ratio & constructio. Præterea non esse à Livio servatum id discrimen, ex allatis à me & memoratis locis abunde patet. Ceterum recte censuit Budæus hæc Græco more dici. Dionys. Halic. lib. XI. ὃν χαριέστατοι τῶν δημοτικῶν, οἱ μὲν εἰς τὰς πλησιοχώρους πόλεις μεταθέμενοι τὰς οἰκήσεις, οἱ δὲ εἰς ἀγρούς. Ael. Var. Hist. X. 16: ἐν δὲ οὐδεὶς αὐτῷ προσεῖχον. Manifeste pro τῶν δὲ. IV. 20. Τὴν τοῦ πατρὸς οὐσίαν εἰς τρία μέρη νεμηθεῖσαν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, τἀργύριον μόνον λαβεῖν ἐφόδιον, τὰ λοιπὰ τοῖς ἀδελφοῖς εἰκοσι. IV. 15. ἵνα μὴ ἀποδεξάντες (scil. Alcibiades & Critias) Σωκράτους. ὁ μὲν ὑβριστὴς γένηται, τυραννικώτατος δὲ Κριτίας &c. XII. 35. ὅτι δύο περίανδροι, ὁ μὲν σοφὸς ὤν, ὁ δὲ τύραννος. Appianus Syriacis, Ῥόδιοι δὲ καὶ Εὐμενὴς ὁ Περγάμου βασιλεὺς, μέγα φρονοῦντες ἐπὶ τῇ κατ' Ἀντιόχου συμμαχίᾳ, Εὐμενὴς μὲν ἐς Ῥώμην ἐστέλλετο. Ῥόδιοι δὲ πρέσβεις ἔπεμπον. Manifesta jam hinc ratio & sinceritas locutionis apud Anton. Liber. fab. XI. Ἀηδὼν δὲ καὶ χελιδὼν, ἡ μὲν παρὰ ποταμοὺς τὸν παῖδα θρηνεῖ, χελιδὼν δὲ ἐγένετο σύνοικος ἀνθρώποις. Sollicitant hæc Doctissimi Interpretes, ille nonnulla ejiciens, hic interponens. Sed sicuti nullus codex ad id tentandum illis præivit; sic nihil esse in ista locutione, quod correctionem desideret, exemplis aliis probavimus. Similiter adhæsere & librarii & Auctor Versionis in fab. I. ἔχρησε δὲ καὶ τοῖς Κείοις. οἱ δὲ θύουσιν ἄχρι νῦν Ἰουλιῆται μὲν Ἀφροδίτῃ, Κτήσυλλαν ὀνομάζοντες, οἱ δὲ ἄλλοι Κτήσυλλαν Ἑκαέργην. Omittitur prorsus in versione illud Ἰουλιῆται μὲν, tanquam si de omnibus Ceis prius affirmaretur, posterius vero de aliis extra Ceos; quum Auctor manifeste heic dividat omnes Ceos in Julitas, qui erant pars Ceorum, & reliquos Ceos. Est tamen in contextu aliquid vitii. Lege omnino & distingue, οἱ δὲ θύουσιν ἄχρι νῦν, Ἰουλιῆται μὲν Ἀφροδίτην Κτήσυλλαν ὀνομ. &c. hoc est, Cei accepto illo oraculo, quod jubebat sacra facere Ctesyllæ, *ad hoc usque tempus et sacrificant, Julitæ quidem appellantes eam Venerem Ctesyllam; alii vero Ceorum Ctesyllam Dianam*, scil. appellantes eam.

pars ex tectis, fenestrisque prospectant. Hæc tamen more græco dicta censet Budæus, in commentariis. Hæc de grammaticorum prolepsi. Idem illi ineptè diviserunt Zeugma, in prozeugma, mesozeugma, hypozeugma: nam semper quocunque modo ponatur verbum, Zeugma erit. Iidem præcipiunt, verbum, vel adjectivum semper debere cum propinquiore convenire; ut, *sociis, & rege recepto.* Ego vero assero contra Budæum, & alios, rectissimè scripsisse Lucanum: *Leges, & plebiscita coactæ.* Horat. *O noctes, cœnæque Deum, quibus ipse, meique Ante larem proprium vescor.* Livius lib. 1. *Ego, populusque Romanus, populis priscorum Latinorum bellum indico, facioque.* Statius lib. 7. *Jura, fidem, ac Superos una calcata rapina.* Poteris & hoc ad Syllepsin referre. Valer. Maxim. lib. 9. cap. 2. *Pedes ejus præcisos, & caput, & manus in cistam, chlamyde opertos, pro munere natalitio misit.* Plancus Ciceroni; *Amor tuus, ac judicium de me, utrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis quotidie sit allaturus, non facile dixerim.* Cic. 2. Natur. *Quinetiam vites à caulibus, brassicisque, si propè sati sint, ut à pestiferis, & nocentibus refugere dicuntur, nec eos ulla ex parte contingere.* Livius lib. 5. *Gens est, cui natura corpora, animosque magis magna, quam firma dederit.* Julius Obsequens de prodigiis; *Cœlum, ac terra ardere visum* Gell. lib. 8. *Philippi vim, atque arma, toti Græciæ cavendam, metuendamque, Demosthenis orationes notificant.* * Sallust. *At ingenii egregia facinora, sicuti anima, immortalia sunt.*

* *Sallust.*] Sic Jug. 49. *Cum natura loci, cum dolo ipsi, atque signa militaria obscurati*; cap. 50. *Sin opportunior fugæ collis, quam campi, fuerat*, Ubi contra codd. *fuerant* editur.

ſunt. Hom. 2. Iliad. *Ad veſtræ uxores, & pignora neſcia fraudis, ſub tectis reſident ſolæ.* Quod malè adducit Linac.

Eleganter deſideratur idem verbum, ſed in alia ſignificatione; ut, *tu colis barbam, ille patrem: Nero ſuſtulit matrem, ut Æneas patrem.* Juſtinius; *Provolutæ deinde genibus Alexandri, non mortem, ſed ut Darii corpus ſepeliant, dilationem mortis deprecantur:* idem; *Egregius adoleſcens, & cædem patris, & necem fratris, & ſe ab inſidiis Artabani vindicavit.* * Ovidius; *Pariterque ipſoſque, nefaſque Suſtulit.*

† Sæpè plures orationes uno verbo claudi viden-

* *Ovidius*] Sic Metam. XIV. 36. *Unoque duos ulciſcere facto.* Nempe *ulciſci* dicimur tum illum, in quem, tum illum, propter quem ultio exercetur. Videmus hinc etiam uno in commate unum verbum ſemel poſitum, duplici tamen ſignificatione adhiberi. Petron. *Parata erat in craſtinum turba, quæ & injuriam meam vindicaret & dignitatem.* Salluſt. or. 1. ad. Cæſ. *quomodo ſcorta aut convivia exercuerint nonnulli.* Cic. Catil. II. 2. *Jampridem ego L. Catilinam non modo invidia meæ ſed etiam vita periculo ſuſtuliſſem.* Ubi male ingenium ſuum pericliatur conjectando Lambinus. Senſus eſt, periculo invidiæ mihi conflandæ, & vitæ amittendæ.

† *Sæpe plures orationes*] Sic Sall. Jug. 42. *Multos mortales ferro aut fuga extinxit.* cap. 46. *Bellum an pacem gerens* Ubi perperam Ciacconius quid deeſſe ſuſpicatur. Tac. Anno. I. 44. *Judicium & pœnas de ſingulis in hunc modum exercuit.* Sæpe etiam verbum refertur ad propinquius ſignificatione & conſtructione, ad remotius conſtructione quidem ſed neutiquam ſignificatione Tac. Anno II 20. *Quod arduum ſibi, cetera Legatis permiſit.* VI. 24. *Ut ſi cuti nurum & nepotem, domumque omnem cædibus compleviſſet.* Suet. Tib. 24. *Principatum quamvis neque occupare confeſtim, neque agere dubitaſſet.* Ter. Andr. III. 5. 18. *Hoc tempus præcavere mihi me, non te ulciſci ſinit.* Nep. Hann. 8. *Alii naufragio, alii à ſervis ipſius interfectum eum ſcripſerunt.* Intellige in priore parte horum exemplorum, *Sumſit, Interfeciſſet,* vel *Vexaſſet, Auderet, Jubet, Periiſſe,*

dentur; ſed ad verum ſenſum aliud ſupplendum eſt. Virgil. *Sacra manu, victoſque Deos, parvumque nepotem Ipſe trahit:* verbum, *trahit*, non rectè referas ad ſuperiora; ſed deeſt, *fert*, vel *portat*: idem; *Diſce puer virtutem ex me, verumque laborem, Fortunam ex aliis:* ubi Servius; deeſt, *opta*. Plaut. Moſt. *Ille quidem haud negat. Th. Imo ædepol negat profectò, neque ſe has ædes vendidiſſe*, ſubaudi, *affirmat*, vel *jurat*. Salluſt. Jugurt. *Non enim regnum, ſed fugam, exilium, egeſtatem, & omnes has, quæ me premunt, ærumnas, cum anima ſimul amiſiſti*, &c. Horatius; *Sæpè velut qui currebat fugiens hoſtem, perſæpe velut qui Junonis ſacra ferret*, ſubaudi *incedebat*.

De Pleonaſmo.

PLeonaſmos, ſeu Parelcon fit, quum ad legitimam conſtructionem aliquid additur; ut, *Adeſdum*; *Iteradum eadem iſta mihi*; * *Quoad ejus fieri poteſt*; *Nuſquam gentium*; *Ubique locorum*: quamvis in his genitivis poterit eſſe Ellipſis nominis. Propriè dicitur Pleonaſmus, quum additur nominibus comparantibus adverbium *Magis*. Virgil. Culice; *Quis magis optato queat eſſe beatior ævo?* Ovidius, ſive is Lucanus eſt, ad Piſonem, *Quodque magis dono fuerit pretioſior omni.* Plaut. Au-
Vide ad pag. 161. lul. *Ita mollior ſum magis, quam ullus Cinædus:* ibid. *Neque cui plus amplius maleſaciam:* idem Pœnul. *Verum qui dederit, magis majores nugas egerit:* idem Capt. *Nihil magis hoc certo certius:* idem Stich.

* *Quoad ejus fieri poteſt*] In hac locutione tantum abeſt, ut ſit Pleonaſmus, at certa in ea ſit Ellipſis. Vide ſupra pag. 309. De reliquis Vide infra in Helleniſmo.

Stich. *Imo enim hîc magis est dulcius:* idem Bacchid. *Magis amiciorem.* Hinc illud in sacris, quod imperiti damnant; *Magis pluris estis vos*, Julius Ruffinianus Rhetor, Pleonasmum vocat, *vivere vitam*, *pugnare pugnam*, *servire servitutem*, *nocere noxam*, *furere furorem*. Cui facile assentior, dum ne credat, Pleonasmum esse, *Longam vitam vivere*, & *hunc furere furorem*: nam ut, *Vidi oculis*, Pleonasmus erit; ita, *his oculis vidi*, Pleonasmus non est. Additur quoque Superlativis adaugens particula. Columella; *Apis*, *si sævit*, * *maxime pessima est.* Sic dixit Horatius; *Græcorum longè doctissimus*.

De Syllepsi.

Concordia vocum versatur in generibus, numeris, & casibus; at vero discordia casuum ferri non potest, sed in generibus, & numeris tantum, quæ per syllepsin excusatur.

Syllepsis, id est, conceptio, fit, quoties generibus, aut numeris, videntur voces discrepare.

Syllepsis generis est, quum aliud genus proferimus, & aliud concipimus. Cic. pro Sext. *Duo importuna prodigia, quos egestas &c.* [,, Plaut. ,, prolog. Pœn. *Scortum exoletum ne quis in pro-*

* *Maxime pessima est*] Sic perpolitissime Auct. ad Herenn. IV. 32. Tum Pomp. de Or. Juris §. 45. *Perquam brevissimos libros.* Curt. IV. 7. *Bessum quoque Bactrianorum Ducem, perquam maximo posset exercitu coacti, descendere ad se jubet.* Ubi non arbitrer temere à codicum fide recedendum, qui si omitunt *Ducem*, refer *Bactrianorum* ad *Exercitum*. Certe cur ita prorsus displiceat *perquam maximo*, non video.

,, *ſcanio ſedeat*, * pro, ne quis cinædus exoletus: ,, niſi tamen, *Quis*, priſcè, omnium generum ,, fuiſſe dicamus.] Virgil. 7. Æneid. *Pars arduus altis pulverulentus equis fruit.* Livius lib. 10. *Capita conjurationis virgis caſi*: idem; *Latium, Capuaque agro multati*: idem; *Samnitum cæſi duo millia trecenta.* Florus; *Duo millia electi, qui mori juberentur.* Curtius; *duo millia crucibus affixi.* Et in Sacris; *Duodecim millia ſignati*; quod Valla ineptè carpit. In relativis quoque genus videtur diſcrepare. Terent. *ubi illic ſcelus eſt, qui me perdidit?* idem; *Dii illum ſenium perdant, qui me hodie remoratus eſt*: idem *Aliquid monſtri alunt, ea quoniam nemini obtrudi poteſt*, &c. Eſt & Syllepſis, ut quibuſdam placet, cum nominibus epicœnis aliud genus damus, quam terminatio ipſa præfinit; ut, *Talpæ cæci*, & *timidi damæ*; *canis fœta*; *boves meas*; *elephantus gravida*; *nova miles*; & multa hujuſmodi: ſed ego ad Ellipſin refero. Catull. ad Manlium; *Nec tantùm niveo gaviſa eſt ulla columbo Compar.* Vide, Fœmina.

Vide ad pag. 532.

† Syllepſis numeri eſt, cum ex ſingulari plurale concipimus, aut contra. Virgil. *Pars in fruſta ſecant.* Ovid. *Pars volucres facta.* Terent. *Ape-*

* *Pro ne quis cinædus &c.*] Vel potius, *ne quis exiſtens ſcortum exoletum &c.* Vide ſupra in Ellipſi Nominum *Ens.* Vel etiam, *ne ſcortum exoletum, neu qui hominum ejus generis.* Sic certe explicandum videtur illud Catonis apud Feſtum in *Prohibere*: *Servi, ancillæ, ſi quis eorum ſub centone crepuit, nullum mihi vitium facit.* Similiter Terentiana illa, *Aperite aliquis actutum oſtium.* Vide & quæ notavimus ad *Zeugma.*

† *Syllepſis numeri*] Sic Cic. Famil. X. 30. *Cornu ſiniſterius pedem referre cœperunt.* Liv. I. 41. *Clamor concurſuſque populi mirantium.* Sall. Catil. 23. *Pleraque nobilitas invidia æſtuabat, & quaſi pollui Conſulatum credebant.* Vide omnino Gronovium de Pecunia Vetere II. 4.

Aperite aliquis. Salluft. *Cœpere se quisque magis extollere.* Virgilius; *Alterum in alterius mactatos sanguine cernam.* Et in sacris; *Alter alterius onera portate.* Terent. *Eunuchum dixti velle te, quia solæ his utuntur reginæ:* idem Heaut. *Nam parentum injuriæ uniusmodi ferme sunt, paulò qui est homo tolerabilis*, Boëtius; *Nil infelicius homine, quos morsus muscarum necat.* Est & syllepsis numeri, quum plura singularia feruntur in pluralem, suppositi dignitate servata; ut, *ego & tu valemus; ego & vos sedemus; tu & pater jubetis.*

Syllepsis * per genera & numeros simul, talis est. Salluft. *Pars in carcerem acti, pars bestiis objecti.* Livius; *Maxima pars ab equitibus in flumen acti:* idem; *Pars per urbes dilapsi:* idem; *Tunc enim verò omnis ætas currere obvii.* Virgilius 6. *Hic manus ob patriam pugnando vulnera passi:* idem; *Pars mersi tenuere ratem.* Statius lib. 7. *Subeunt Tegæa juventus Auxilio tardi.*

Est & audacior & quædam Syllesis numeri, † quum unus tantum casus, sexto comitatur fer-

* *Per genera & Numeros*] Sic Sall. Jug. 58. *Magna pars vulnerati aut occisi.* Cap. 105. *Cohors Peligna velitaribus armis, non secus atque aliis armis adversus tela hostium, quod ea levia sunt, muniti.* Quem locum perperam sollicitat Ursinus. Sensus est, Pelignos æque hisce levibus armis ac si alia & graviora haberent, fuisse munitos adversus tela hostium, quoniam & illa tela item sint lvia. Orat. 1. ad Cæs. *Cetera multitudo alius alium secuti* Or. 2. *Druso semper consilium fuit summa ope niti pro nobilitate, neque ullam rem agere intendit, nisi illi auctores fierent.* Ael. Var. Hist. X. 21. ἑσμὸς μελισσῶν κᾳθίσαντα. Vide & Gronov d. l.

† *Quum unus tantum casus*] Sic iterum Salluft. Jug. 101. *Bocchus cum peditibus postremam aciem invadunt.* lib. III. Histor. in Ep Pompeji, *Dux hostium cum Valentia & exercitu deleti.* Liv. XXI. 60. *Dux cum aliquot Principibus capiuntur.* Ubi Vide Gronovium.

fertur in pluralem : ut si dicas ; *Muta cum liquida ancipitem reddunt præcedentem vocalem.* Ovid. *Ilia cum Lauso de Numitore sati :* idem Metam. 1. *Littora, cum plausu clamor, superasque Deorum implevere domos :* idem 2. Metam. *Sors eadem Ismarios, Hebrum cum Strymone, siccat.* Virgil. *Alterum in alterius mactatos sanguine cernam.* Terent. Heaut. *Syrus cum illo vestro consusurrant.* Virgil. 2. Æneid. *Divellimur inde, Iphitus, & Pelias mecum.* Curtius lib. 4. *Pharnabazus cum Apollonide, & Athenagora vincti traduntur.*

Quemadmodum in Syllepsi numerorum, ad nomen primæ personæ recurrimus, deinde ad secundæ, quia digniora sunt ; ita in Syllepsi generis, * ad masculinum, si inter alia fuerit, recurremus. Terent. *Quam pridem pater mihi, & mater mortui essent.* Ovid. in Fast. *Mulciberi capti, Marsque, Venusque, dolis :* ibid. *Jane fac æternos pacem, pacisque ministros.* Potest & hoc esse Zeugmatis. Virg. *Cæsosque reportant Almonem puerum, fœdatique ora Galesi.* Plin. l. 17. c. 11. *Seriores supradictis, narcissus, & lilium.* Livius lib. 7. Maced. *Decem ingenui, decem virgines, patrimi omnes, matrimique ad id sacrificium adhibiti.* Cic. 1. Offic. *Propter summam & doctoris autoritatem, & urbis ; quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis :* idem de senectute ; *Quod si hæc apparent in bestiis,* vo-

* *Ad masculinum &c.*] Idque ita, ut etiam uno masculini sexus & generis nomine comprehendatur femineum quoque genus. Tac. Ann. XI. 38. *Cum filios mœrentes adspiceret.* Atqui Claudius, de quo loquitur, unicum habebat *filium* Brittannicum. Intellige ergo sub hoc vocabulo etiam Filias. Sic XII. 4. *Fratrumque non incestum, sed incustoditum amorem*, h. e. fratris & sororis. Vide & ibi Gronov.

volucribus, *agrestibus*, *natantibus*, *suibus*, *cicuribus*, *feris*, *primum se ut ipsi diligant*, &c. Virgil. 4. Georg.

> *Hinc pecudes*, *armenta*, *viros*, *genus omne ferarum*,
> *Quemque sibi tenues nascentem arcessere vitas.*

Dicunt Grammatici, genus neutrum concipere cætera, dum non sint verè masculina; ut, *virgâ tua*, & *baculus tuus*, *ipsa me consolata sunt*. Sed id falsò docetur; nec enim hic Syllepsis est, sed Ellipsis: deest enim, *negotia*, græcè *Pragmata*: quasi vero in propriis masculinis id fieri non possit: nam recte dicas; *pater tibi*, & *mater sunt vilia*, *præ lucro*. Tacit. l b. 5. *Parentes*, *liberos*, *fratres vilia habere*. Solinus; *Polypus*, & *Chamæleon glabra sunt*. Ovid. *Classe*, *virisque potens*, *per quæ fera bella geruntur*. Cic. 1. Tuscul. *Dic quæso*, *num te illa terrent*, *triceps apud inferos Cerberus*, *Cocyti fremitus*, *transvectio Acherontis*, *mento summam aquam attingens siti enectus Tantalus*. * Sallust. *præ-*

* *Sallust. præterea*] Sic Liv. XXVI. 21. *Merico urbs agerque in Sicilia jussa dari*. Obseq. cap. 78. *Sacrarium & laurus ex mediis ignibus inviolata stetere*. Cic. Famil. VII. 20. *Tuam domum*, *tuosque agros*, *eoque remoto loco*. X. 34. *Si meam vitam studiaque perspecta habes*. Sall. Catil. 10. *Jis otium*, *divitiæ*, *optandæ aliis*, *oneri miseriæque fuere*. Lege *optanda*, ex MSto, quem habuit Vir Ampliss. Theoph. Hogersius, Daventriensi de Athenæo Professor, de Civitate Consul optime quondam meritus. Sic cap. 36. *Otium atque divitiæ*, *quæ prima mortales putant*. c. 54. *His genus*, *ætas*, *eloquentia prope æqualia fuere*. Jug. 8. *Ultro illi gloriam & regnum ventura*. Sic lego, quum in Codice, quem Bibliothecæ Daventriensi quondam comparavit Pater meus, sit *venturam*, in vulgatis edd. *venturum*. Cap. 38. *Nox & præda castrorum hostes remorata sunt*. Ita & alibi passim. Decl. Lacronis adv. Catil. *Nec Sp. Malio favor civitatis*, *nec Sa-*

præterea divitiæ, decus, gloria, in oculis sita sunt. Lucret. lib. 1. *Ductores Danaum delecti prima virorum.* Cic. 1. Divin. *Annus salubris, & pestilens contraria*, supple *negotia*, id est, res contrariæ.

De Hyperbato, & ejus partibus.

HYperbasis, sive *hyperbaton*, est verbi transgressio, & ordo perturbatus, præter grammatices rationem.

Anastrophe, est dictionum præposterus ordo; ut, *mecum, tecum, secum; quibus de rebus;* * *interest mea; adigere arbitrum*, pro; agere ad arbitrum. Cic. in Topicis.

Tinesis, id est, sectio, quando composita, vel conjuncta dictio dividitur; ut, *Septemque triones; maximo te orabat opere.* Horat. *Quo me cunque rapit tempestas, deferor hospes.* Virgilius; *Nascere, praque diem veniens age Lucifer almum.*

Parenthesis, est sensus sermoni, antequam absolvatur, interjectus. Virgil. *Tityre, dum redeo, (brevis est via) pasce capellas.*

Synchysis, est ordo dictionum confusior; ut, *Quinquaginta, ubi erant centum, inde occidit Achilles;* ordo est, ubi erant centum, inde occidit quinquaginta. † Multus in hac figura est Horatius,

Saturnino jus sacrosanctæ dignitatis auxiliata est. Dele omnino τὸ *Est*, & intellige *sunt*.

* *Interest mea, adigere arbitrum*] In his non tam Anastrophe, quam Ellipsis, per quam repeti debet præpositio, quæ Verbo est conjuncta.

† *Multus in hac figura*] In Horatianis his locis, quæ adferuntur ex Porphyrione, non omnino opus putem ad Synchysin confugere. Certe ea manifestior longe est in re

reliquis plerisque. Sed & apud alios Auctores videas sæpenumero ordinem vocabulorum confusiorem, & separata, quæ conjungenda erant. Ex Terentio nunc quidem adferemus nonnulla, ut inde alia ejusdem loca paulo intricatiora explicemus, & sic usum talium observationum ostendamus. Andr. I. 1. 54. *Qui tum illam amabant, forte filium Perduxere illuc secum, ut una esset, MEUM.* II. 3. 2. *Si id succenseat nunc, quia non dat tibi uxorem Chremes, Ipsus sibi esse injurius videatur neque id injuria: Priusquam tuum, ut sese habeat, animum, ad nuptias, perspexerit.* Duplex hic Synchysis. Altera in eo consistit, quod postremus hic versus non subjungitur primo, quem ut statim subsequeretur, constructionis ordo postulabat. Ordo enim est, si ob id, quod Chremes non dat tibi uxorem, tibi nunc succenseat pater, priusquam &c. Altera est, quod τὸ *ad nuptias* separatur ab iis, *ut sese habeat*, interjectum aliis. Phorm. III. 2. 27. *Neque exorare, ut me maneat, & cum illo ut mutet fidem, Triduum hoc.* Phædriæ amicam Leno vendiderat Militi, qui eam sequenti die erat abducturus. Rogat itaque Phædrias lenonem, ut militi non servaret fidem, & se opperiretur per triduum, seu differret venditionem mulieris in triduum, intra quod tempus pecuniam se daturum pollicebatur. *Triduum hoc* respicere illa, à quibus distractum est, *ut maneat me*, clarum ex v. 4. ubi Phædrias obsecrans interrogat ipsum lenonem, *Nequeo te exorare, ut maneas triduum hoc?* Ex his jam explicari velim ultima prologi Andriæ, in quibus adhæsere Interpretes, *Favete, adeste æquo animo, & rem cognoscite. Ut pernoscatis, ecquid spei sit reliquum, Posthac quas faciet de integro comœdias, Spectandæ, an exigendæ sint vobis prius.* Turbat heic interpretes τὸ *prius*, & idcirco nonnulli in ultimo versu exponunt τὸ *Spectandæ*, alii τὸ *Exigendæ* per *Probandæ*, *Examinandæ*. Ego vero non dubito, utrumque hic sumi eo sensu, quo solet, quando agitur de fabulis, & ut vult etiam hoc in loco Poeta, sensu sibi maxime contrario. Spectabatur per silentium comœdia, quæ placebat; Exigebatur & explodebatur, quæ displicebat. Per Synchysin autem distractum est τὸ *Prius*, interpositis nonnullis aliis, ut in superioribus locis etiam factum vidimus, à τῷ *pernoscatis*, quo erat referendum. Sensus itaque est; Adeste; ut pronoscatis ex hac comœdia, priusquam reliquæ à Poëta componentur, ecquid sperandum sit vobis de illis reliquis, quas posthac Poëta de integro faciet, utrum eæ, quum proferentur in scenam, sint vobis spectandæ, an vero statim exigendæ.

Po-

Populus comœdias, antequam agerentur, non probabat aut examinabat prius, quod sequitur ex vulgata distinctione, & interpretatione, sed alii. Similiter exponendum nullus dubito locum Heaut. I. 2. 11. *Quam vellem Menedemum invitatum, ut nobiscum esset hodie amplius, ut hanc lætitiam in primus ei objicerem domi, Atque etiam nunc tempus est.* Buchnerus in Thesauro Fabri propria hujus loci adferens in voce *Amplius*, exponit eam ipsam *Lautius, & magis opipare, quam domi solet.* Secundum hanc ergo expositionem simpliciter diceret Chremes, *Quam vellem Menedemum invitatum*, quasi antea invitatus plane non fuisset; Atqui invitatus jam antea fuerat à Chremete I. 1. 110. *Nunc si commodum est, hodie apud me sis volo, &c.* Præterea non nova hæc esse poterat ratio Chremeti, ut secura lautius ederet Menedemus, quam domi soleret, quare nunc denuo vellet Menedemum invitatum. Nam cum eum antea jam invitarit, debuit, id sane ea de causa fecisse, cum hæc pene communis & inter tales certe homines præcipua sit omni tempore invitandi causa. Nunc autem nova aliqua requirebatur, quæ antea non fuisset, quæque nunc erat, & quidem, ut hanc lætitiam reversi filii Menedemo primus objiceret. Quid ergo? Accipe hunc locum, ut dicat Chremes, se velle Menedemum Amplius fuisse invitatum, quam erat factum: Nam cum ille recusasset venire, destiterat Chremes ulteriore invitatione. Proinde additur. *Atque etiam nunc tempus est.* non simpliciter invitandi, quod jam factum erat, sed denuo & amplius. Porro *ut nobiscum esset hodie*, intellige eodem modo, quo illa, *hodie apud me sis volo.* Similiter apud Græcos. Ael. Var. Hist. I. 15. ὁ ἄῤῥην ἐμπτύει ταῖς νεοττοῖς ἀπελαύνων αὐτῶν τὸν φθόνον, ἵνα μὴ βασκανθῶσι, δι᾽ αὐτὸ τοῦτο. Varie sollicitant & emendare aggrediuntur hunc locum Interpretes, ut in notis videre est. Sed nihil omnino mutandum; Decepit eos quod non animadverterunt, referenda posteriora ad τὸ ἀπελαύνων. Scilicet Masculus inspuit columbis, abigens per illud ipsum ab iis invidiam, &c. Durior adhuc synchysis cap. 24. ἦν δὲ οἷα εἰκὸς πόλεμος τοῦ Ηρακλεῖ ὁ Λεπρέας ἐκ τῆς τοιαύτης συμβουλῆς. Construe οἷα εἰκὸς ἐκ τῆς τοιαύτης συμβουλῆς. Sic in Actis V. 38. 39. ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ ἐάσατε αὐτοὺς, ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη, ἢ τὸ ἔργον τοῦτο καταλυθήσεται, εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστιν. οὐδύνασθε καταλῦσαι, αὐτὸ, μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. Refer. hic τὸ μήποτε cum Pricæo ad ἐάσατε αὐτοὺς

tius, ut in Arte; *Qui variare cupit rem prodigialiter unam, Delphinum silvis appingit;* id est, Delphinum silvis appingit prodigialiter: ibidem; *Chorusque turpiter obticuit sublato jure nocendi* ordo est, & chorus obticuit, sublato jure nocendi turpiter. Hæc ex Porphyrione: idem Horatius; *Et malè laxus in pede calceus heret;* pro, malè hæret: idem in Odis; *Inultus ut flebo puer!* idem 1. Sermon. *Ubi sedulus hospes penè macros arsit dum turdos versat in igne:* idem; *Sæpè velut qui currebat fugiens hostem*, id est, currebat velut fugiens hostem: & Satyr. 1. *At hunc liberta securi divisit medium fortissima Tyndaridarum;* ordo, liberta fortissima divisit hunc medium securi Tyndaridarum: quem locum ego nostris temporibus ex Sophoclis Electra primus animadverti: & Satyr. 4. *At veluti te Judæi, cogemus in hanc concedere turbam*, id est, cogemus te, veluti Judæi, subaudi, cogunt.

* *Anacoluthon*, id est, inconsequens, proximè

* *Anacoluthon.*] Sic Plaut. Pœn. III. 3. 46. *Tu, si te Dii amant, agere tuam rem occasio est.* Rud. II. 7. 14. *Ille qui consulte, docte, atque astute cavet, diutine uti bene licet partum bene.* V. 2. 4. *Illic scelestus liber est, ego qui in mare prehendi rete atque excepi vidulum, dare ei negatis quicquam.* Cic. de Offic. III. 26. *Utile videbatur Ulyssi, ut quidem Tragici prodiderunt, nam apud Homerum nulla talis de Ulysse suspicio est, sed insimulant eum Tragœdiæ, simulatione insaniæ militiam subterfugere voluisse.* Aberravit hic Cicero manifeste ab ea elocutione, quam cœperat, nec enim eadem constructione persequitur exponere, quid utile fuerit Ulyssi. Sall. Jug. cap. 1. *Si animus captus pravis cupidinibus ad voluptates corporis pessundatus est, perniciosa libidinè paulisper usus, ubi per socordiam vires, tempus, ingenium diffluxere, naturæ infirmitas accusatur.* In his quoque non videntur respondere primis postrema. Frequentissime similia occurrunt apud Græcos, quæ ne longior sim, afferre nunc supersedeo.

mè accedit ad Solœcismum; sed magis Rhetorum est. Terent. Eunuch. *Cur ego in his te conspicor regionibus? Th. vobis fretus.* Cicero pro Mur. *Prætor interea, ne pulchrum se, ac beatum putaret, atque aliquid ipse sua sponte loqueretur, ei quoque carmen compositum est.* Terentius Hecyr. *Nam omnes nos, quibus est alicunde aliquis objectus labor, omne quod est interea, tempus, priusquam id rescitum est, lucro est.* Donatus hic aliquid deesse affirmat; * mihi videtur deesse κατὰ, id est, *circa.*

De Hellenismo, sive Antiptosi.

HEllenismum, sive Græcam constructionem nominamus, quoties auctores sic græcissant, ut latina norma defendi nequeant. Hellenismum in infinita genera deducit Linacer; nos tantum *Antiptosin* persequemur, quum hæc sola latinos canones excedere videatur.

Antiptosi Graminaticorum nihil imperitius, quum doceant, quemvis casum pro alio posse poni; ut, *venit in mentem illius diei*, pro, ille dies. Quod figmentum si esset verum, magna nos

* *Mihi videtur deesse κατὰ*] Non absurde. Sic forte Plaut. Bacchid. II. 2. 36. *Etiam Epidicum, quam ego fabulam æque ac me ipsum amo, Nullam æque invitus specto, si agit Pellio.* Expone *etiam Epidicum, immo nullam æque invitus.* Vel etiam, *quod ad*, κατὰ, *Epidicum ipsam*, *nullam* &c. Rud. IV. 3. 23. *Vidulum istum, cujus ille est, novi hominem.* Manifeste pro, *quod ad vidulum istum.* Men. II. 2. 37. *Nummum istum, quem mihi dudum pollicitus dare, jubeas porculum afferri tibi.* Sensus est, vel, *quod ad nummum istum, quem &c. jubeas eo porculum &c.* Vel *Nummo isto, quem istum nummum mihi pollicitus; jubeas tibi afferri porculum.* Vide & supra Notas ad pag. 130, & 146.

nos solicitudine liberaret: frustra enim quæreremus, quem casum verba regerent.

Græci non raro è duobus casibus, si se mutuò respiciant, alterum tantum regunt, alterum illi adjungunt, ita ut alter ab altero trahatur; ut, περὶ λόγων ὧν ἔλεξα, id est, de verbis quibus dixi, pro, quæ: χρῶμαι οἷς ἔχω βιβλίοις, id est, *utor quibus habeo libris*, pro, quos. Huc potest referri illud ex Pandectis libro 30. l. 114. §. *Divi Severus, & Antonius rescripserunt, eos, qui,* &c. * Lego, *ii qui*, pro, eorum qui,

 Exo-

* *Lego ii qui*] Immo vero referri potest hoc exemplum ad Anacoluthon, æque ac quæ istic notata sunt. Vel si quid mutandum, lege cum Glossa *Eos*, *qui* h. e. *Eorum*. Locus integer sic se habet, *rescripserunt, eos qui testamento quid vetant alienari, nec causam exprimunt, &c. nullius momenti esse scripturarum.* Huc autem pertinent, quæ relativum habent positum non in eo casu, quem requirebat verbum, sed in eo, quo positum fuit id, ad quod refertur, ut λόγων ὧν ἤκουσας. Et proinde alienum quoque ab hoc loco est, quod Auctor adfert ex Lucæ cap. 21. referendumque & illud ad Anacoluthon. Similiter & Lucæ cap. 1. hinc excludo, nisi, ut heic locum habeat, legendum sit eum, & ex Theophylacto, ὅρκου οὗ, Ceteroqui si vulgatam nunc lectionem volumus tueri, refero ad Ellipsin præpos. κατὰ, ut ὅρκον illic sit positum pro καθ' ὅρκον. Ex Latinis duo priora sola sunt hujus loci & generis. Quibus adde Sallust. Histor. I. in oratione Philippi. *Non pro sua, aut, quorum simulat, injuria* h. e. aut pro eorum injuria, quos simulat. Gell. II. 26. *In iis coloribus, quibus modo dixisti, denominandis.* Cic. Famil. II. 15. *Cum in quo accusabar, culpa vacarem, in quo autem desiderare te significabas meas literas, præ te ferres studium &c.* Heic τὸ *in quo* ortum inde, quod in priore constructionis ordine identidem præmittitur, licet per Ellipsin suppressum, *in eo.* Crediderim tamen pene, etiam hasce locutiones ortas primitus ex Ellipsi, qua tamen non animadversa à posteris, factum, ut sæpe eas ad exemplum aliorum adhiberent, sed perperam eo modo, quo nulla statui potest Ellipsis. Nam apud Ciceronem cum di-

Exodi cap. 2. Ἐπὶ τῆς γῆς ἀγαθῆς, ἧς κύριος ὁ θεὸς σου δίδωσί σοι, id est. In solo terræ bonæ, cujus Dominus dabit tibi, pro, quam. Et Lucæ cap. 1. Καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ, ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς Ἀβραάμ, id est; *ut memor esset testamenti sui sancti, jusjurandum quod juravit ad Abraham*, pro, jusjurandi, quod: Lucæ cap. 21. εἶπε ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι, ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθου, id est, *Dixit, Hæc quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis super lapidem*, pro, ex his, vel horum. Demosthenes; ἐκ τῶν ἐπιστολῶν, τῶν ἐκείνου μαθήσεσθε, ὧν εἰς Πελοπόννησον ἔπεμψε, id est, *ex epistolis ejus cognoscetis, quibus in Peloponnesum misit*, pro, quas. Lucejus ad Ciceronem lib. 5. epist. *Quum scribas, & aliquid agas eorum, quorum consuevisti*, pro, quæ. ,, [Livius 1. *Raptim quibus* ,, *quisque poterat, elatis exibant:* ibid. *Mitteret cum* ,, *imperio quem ipsi videretur*, * pro, eum qui. ,, Cic.

dicitur, *Aliquid ages eorum, quorum consuevisti*, possis supplere, *agere aliquid*; Apud Livium *raptim quibus quisque poterat elatis exibant*, non absurde item suppleas, vel explices, *quibus elatis quisque poterat exire*; Sed tamen quia non semper ita liquido res procedit, putem posteriores Græcorum Latinorumque Ellipticam hanc locutionem corrupisse, vel aliter, quam oportuerit, protulisse.

* *Pro, Eum qui*] Minime gentium. Ellipsis in his est, quæ verbum semel positum repeti jubet, hoc sensu, *cum quem ipsi mittere videretur.* Similiter continuo, *quam ipsi videretur*, supple *dicere*. Miror Sanctium & Scioppium credidisse aliquid insoliti & peregrini in his inesse, cum passim ita loquantur veteres. Cic. XIII. 10. Famil. *Si me tanti facis, quanti Varro existimat.* h. e. quanti te facere me Varro exist. I. 9. *Magnus animorum motus factus est, cum illorum, quorum oportuit, tum &c.* Intellige, quorum animorum motum fieri oportuit. De Offic. I. 31. *Ajax, quo animo traditur, millies mortem oppetere maluisset.* Expone, Ajax præditus eo animo, quo animo præditus fuisse traditur. II. 22. *Ne illam quidem consequuntur, quam putant gratiam* scil. se consecuturos.

„ Cic. *Consulibus Senatus permisit, ut his rebus le-„ gem, quam ipsis videretur, dicerent*] * Plaut. Curc. *Sed istum, quem quæris, ego sum:* idem Amph. *Naucratem, quem convenire volui, in navi non erat:* idem Aul. *Pici divitiis, qui aureos montes colunt, ego solus supero.* † alii emendarunt, *Picos.* ibid. *Quasi pueri, qui nare discunt, scirpea inducitur ratis:* quidam legunt, *pueris.* Horat. 1. Serm. *Occurunt animæ,* * *quales nec candidiores terra tulit,* pro, qualibus: quod non intellexit Lambinus. Idem epod. 5. *Nardo perunctum, quale non perfectius meæ laboraverunt manus,* pro, quali: hoc quoque ignoravit Lambinus. Hujus generis sunt illa; *Non vacat mihi esse securo.* Martialis; *Nobis non licet esse tam disertis,* pro, disertos: „ [sicut Cic. *Civi Romano licet esse Ga-„ ditanum.*] *Vid. Voss. de Construct. c.* 20.

Trahitur etiam casus inter duo verba, à non suo verbo. Plaut. Amph. *Atque ego te faciam, ut miser sis:* idem, Pseud. *Satis si hanc hodie mulierem efficio ut tua sit:* ibid. *Eia, scimus nos quidem* *Vide ad pag.* 130.

* *Plaut. Circul.*] Hujusmodi loca attulimus, & aliter explicuimus supra ad pag. 130. & 146 denique & superiori capite ad *Anacoluthon.*

† *Alii emendant picos*] Ego potius id referrem ad synchysin, & construerem hoc modo: *Ego solus divitiis supero* picos, *qui pici aureos montes colunt.* Vide supra Sanctium, ubi agit de synchysi, nec minus confusi ordinis loca ex Horatio adfert. Simul autem & hoc & sequens exemplum refero quoque ad Ellipsin, per quam Substantivum nomen ante Relativum Pronomen supprimitur, cum eo exprimitur: ut sensus sit posteriori, *quasi* pueris, *qui pueri nare discunt.* De qua Ellipsi vide pag. 146. & quæ ibi Notata.

* *Quales nec candidiores*] Sensus videtur esse & constructio: Quales terra tulit unquam optimas, neque eas tamen candidiores his. Sic mox, Quale meæ manus laborarunt optimum, non tamen perfectius eo, quod nunc laboravi.

te qualis sis : idem, Aulul. *Sed servum meum Strophilum miror ubi sit* : ibid. *Nimis herclè illum corvum ad me veniat*, *velim*. Cic. Q. Frat. *Hæc me, ut confidam, faciunt*. Terent. Adelph. *Illum, ut vivat*, *optant*, pro, optant ut ille vivat : idem Phorm. *Metuo lenonem*, *nequid suo suat capiti*, pro Metuo ne leno suat ; idem ; Eunuch. *Hanc metui ne me criminaretur tibi* : ibid. *Metuo fratrem ne intus siet*, pro, frater : nam sequitur ; *Pater autem ne rure redierit* : idem Heaut. *Atque istud quicquid est*, *fac me*, *ut sciam*.

Trahitur etiam per Hellenismum, genus à genere ; ut si dicas, *vide templum* ; *quale est mons*, pro, qualis. Hor. Epod. 8. *Sed incitat me pectus*, *& mammæ putres* ; *equnia quales ubera*, id est, qualia : * unde illa trita ; *est stella*, *qui Mars dicitur* : *Est locus in carcere*, *quod Tullianum appellatur*.

* *Unde illa trita*] Diversa sunt hæc à superioribus, sed tamen vel sic ad Græcismum recte referuntur. Plura ejus generis vide apud Voss. de Construct. cap. 55. Adde iis hoc Ennii apud Festum in *Sublime* : *Aspice hoc sublime candens*, *quem vocant omnes Jovem*. Sall. Jug. 18. *Occupavere ea loca*, *quæ proxima Carthaginem Numidia appellatur*. Orat. adv. Sallust. *Si fuerim in Rep. vigilans* ; *quam tu proscriptionem vocas*. Referam quoque huc pronomina demonstrativa, sensu id, quod præcessit, respicientia, sed constructione id, quod sequitur. Sall. Catil. 7. *Eas divitias*, *eam bonam famam*, *magnamque nobilitatem putabant*. h. e. eas res, quas memoraverat, putabant esse divitias. Male Ciacconius & Ursinus *ea* præferunt, rectius faciente Rivio, qui scripturam codicum tuetur. Liv. I. 57. *Eaque ipsa causa belli fuit*, pro, id ipsum. Plaut. Pœnit. V. 4. 84. *Nunc quod boni mihi Dii dant*, *vobis*, *vestræque matri*, *eas est æquum nos Diis gratias agere sempiternas* ; *eas gratias* pro, ejus boni nomine. Plura hujus generis congessi in Animadversionibus Historicis cap. 2. Denique huc refero etiam Participia passiva, genere vel numero cum posteriore substantivo convenientia, à priore discrepantia. Liv. I. 35. *Loca illa sunt appellati fori*. Qualia occurrunt etiam Vocativis addita, veluti, *Lectule deliciis facte beate meis*. Vide supra lib. II. c. 6.

tur. Virgil. *Saxum antiquum, ingens, campo qui forte jacebat Limes agro positus.* Hæc enim Græca sunt.

Cupio esse clemens; Laboras videri doctus, ita tritus est Hellenismus, ut Grammatici Latini regulam constituerint, quam non intelligunt. Regula vero est, ut semper post hujusmodi infinita sequatur accusativus; ut, *cupio dici doctum;* ratio est, quia semper accusativus præcedit expressus, aut subintellectus: sed quia Græci non rarò ante infinitum collocant nominativum, inde factum est, ut nominativus sequatur. Græcè dicitur; *Ajunt rex hoc fecisse; Dicunt tu esse dives:* unde Latini dicunt, *Vis videri probus*, quasi integrum esset; *Tu vis videri tu esse probus.* Hoc autem Græcè dictum esse, Budæus in Commentariis, Muretus in Catullum, Lambinus in 2. Od. Horatii adnotarunt. Sed nemo Græcam phrasin melius expressit, quam Ovid. in Fast.

* *Seu genus Adrasti, seu furtis aptus Ulysses,*
Seu pius Æneas eripuisse ferunt.

Sed nihil avidius arripuere Latini, quam Atticismum illum, ubi; κατὰ subauditur; ut, *fractus membra; cætera Grajus; albus dentes, pandi-* κατὰ.

* *Seu genus Adrasti*] Locus ille Fastor. VI. 433. aliter est editus à Magni Nominis Critico, Nicol. Heinsio. Scil. *eripuisse datur.* Certe non putem vel ita locutum Ovidium, vel ita construenda ejus verba, ut vult Sanctius. Nam si maxime ista sic essent ab Ovidio profecta, aliter tamen ordinanda & explicanda censerem. Nempe. Ferunt aliquem eripuisse eam Trojæ, sive id fecerit genus Adrasti, sive Ulysses, sive Aeneas. Ceterum pro hoc disticho aliud in istius locutionis probationem adferam ex eodem libro. v. 123. *Tunc mihi post sacras monstratur Junius Idus, Utilis & nuptis, utilis esse viris.*

ditur artus ; purgor bilem ; posco te pacem ; doceo te artes ; doceris artes ; multa sese incusans ; latus ulnas duas ; abfuit totum mensem ; pendit libras centum. De quibus formis in Ellipsi præpositionis Κατὰ.

Ἐκ. Præpositio Ἐκ quæ genitivum regit, ita passim desideratur apud Græcos, ut multi apud eos crediderint, verba aliqua genitivum regere: dicunt enim; *Imperti me divitiarum: arripuit illum pedis: gustavit mellis* : *audivit musicæ :* & multa hujusmodi. Sed quis est tam hebes, qui non videat, illa Horatiana * excedere Grammaticos Latinos canones? *Abstine irarum, calidæque rixæ; Desine mollium querelarum; Agrestium regnavit populorum ; Lassus maris, & viarum, militiæque ; Patiens pulveris, atque solis ; Integer vitæ, scelerisque purus; Nec medici credis, nec curatoris egere.* Sic illa trita ; *curarum plenus ; implentur veteris Bacchi ; securus amorum ; vacuus laborum ;* ,, [*dives agri, frugum, pabulique lætus ager,* [deest ἐκ, id est, de : nullum enim nomen adjectivum, aut verbum Græcè, aut Latinè regit genitivum. † Huc etiam illa referuntur : *ubique gentium ; nusquam locorum ; huc viciniæ ; pridie, & postridie ludorum.*

Regula observatione digna.

De

* *Excedere Grammaticos Latinos canones*] Non excedere patet ex observatione Ellipseōn Latinis usitatarum. Sed jam satis superque errare Auctorem, quum putat in his desiderari Græcam præpos. ἐκ, demonstravimus supra lib. II. c. 3. p. 115. 116. 119.

† *Huc etiam illa referuntur*] Immo etiam hæc Latinâ dicuntur Ellipsi & Constructione. In prioribus intellige *Negotium. Ubique gentium* idem est ac *ubique in negotio gentium*, vel *in numero gentium.* Vide de istis Voss. de Construct. c. 64. *Pridie ludorum* dicitur pro *die pri*, vel *pris ludorum*, h. e. qui præcedit ludos ; ut *postridie* pro *die posteri ludorum.* Jam *die posteri* plane, ut *die crastini.* Vide supra ad pag. 105.

De Ellipsi præpositionis κατὰ, *id est, Juxta vel secundum, vel per.*

Aſſerunt Grammatici, multa eſſe verba, quæ duos poſſint regere accuſativos. Hoc eſt falſiſſimum: nam in altero eorum deeſt præpoſitio Græca κατὰ; id eſt, *per*, vel *in*, vel *juxta*; quæ in verbis activis, & paſſivis, & participiis, & adjectivis nominibus ſolet ſuppleri; ut, *Poſco te pacem, frangitur membra? fractus membra, cætera Grajus; albus dentes*. „[Horat. *Docte ſermones utriuſque linguæ*.] Solet item intelligi non rarò in temporis, & aliarum rerum menſuris; ut, *Totum diem dormire, vixit annos centum; patet janua tres ulnas; pendit aries libras triginta;* de quibus ſigillatim diſſeramus.

Ac primum illud veriſſimum præmittamus oportet, quod & doctiſſimè admonuit Thomas Linacer, nullum in republica literaria eſſe adverbium, quod faciem nominis habere videatur; ut, *multum, paulum, plus, plurimum, melius, pejus, nihil, aliquid, id, quid*, & ſimilia. Nam *docte, ſancte, modò, profectò, præterea, interea*, quum adverbia ſunt, in quantitate ultimæ ſyllabæ ſuis primigeniis variant: at *melius; pejus, doctius, facile, breve*, nunquam erunt adverbia, ſed accuſativi adjectivorum, in quibus deeſt κατὰ, & ſubſtantivum *negotium*. Vide Ellipſin. Horat. 2. epiſt. *Quinetiam canet indoctum, ſed dulce bibenti.* *Nomina, quæ vulgo perperam vocantur Adverbia.*

Porrò præpoſitio κατὰ ſubintellecta, tantum lepòris apud Græcos obtinuit, ut vix reperiatur appoſita: ſed accipe nihilominus aliqua teſtimonia. Quod Ariſtophanes dicit, Γνάμην ἐμὴν, Plato ſolet dicere, teſte Budæo in

comment. Κατὰ τὴν ἐμὴν, id eſt, juxta meam ſententiam : & Homerica illa clauſula eſt frequentiſſima, Κατὰ φρένας, καὶ κατὰ θυμὸν, id eſt, *ut mea mens, & animus eſt*; aut, *ſecundum meam mentem, & animum.* Quum dicis; *urbs partim capta, partim incenſa*, deeſt κατὰ, & * *partim* accuſativus eſt a recto antiquo *Partis.* Ovidius. 11. Metamorph. *Partem damnatur in unam;* Græci dicunt, τὰ κατὰ μέρος. Ariſtoteles libro 1. Rhetor. ἔστι δὲ τῆς ῥητορικῆς εἴδη, τρία, τὸν ἀριθμὸν, id eſt, *Sunt tria Rhetorices genera, numerum.* Porphyrius cap. de Specie; Πρῶτον μὲν εἶδος, ἀξίας πρωτοειδῶς, id eſt, *Primum quidem ſpeciem dignos imperio*, ubi bis deeſt κατὰ, ut ſit, circa primum, & ,, circa ſpeciem : nam ſic legendus eſt locus. At vero ubi ſuppletur, κατα, teſte eodem Budæo, ex innumeris accipe nonulla. Theocritus; Ἀλγῶ τὰν κεφαλὰν, doleo caput. Plato ſæpè, τὸ ἐμὸν, & τὸ ἐμὸν πρᾶγμα, pro, τὸ κατὰ ἐμὲ, *pro eo quod ad me attinet:* idem 2. de Repub. diſertè explicuit duos accuſativos; Ταῦτα δὴ, καὶ τοιαῦτα ἐγκωμιάζουσι δικαιοσύνην, *hæc & ſimilia ipſi laudant Juſtitiam.* Apertius etiam Theognis; Αἰσχρὰ δὲ μὲ καὶ ἐθέλοντα βίη, ἃ πολλὰ διδάσκεις, *turpia autem me nolentem, & invitum multa doces.* Æſchines; Τίνεσθε δὲ μοι μικρὸν χρόνον τὴν διάνοιαν, *Adeſte nunc mihi mentem exiguum temporis;* hic bis deeſt κατὰ. Syneſius; Ταῦτα θεὸν, ταῦτα ἀνθρώπους μαρτύρομαι, *hæc Deum, hæc homines teſtor.* Multa alia, ſi voles, apud Budæum leges: ex quibus velim elicias, nullum om-

* *Partim Accuſativus eſt.*] Hinc ſæpe reſpondet τῷ *Alias*, Gell. II. 22. *Legebatur Hiſtoria partim Græca lingua, alias Latina.* Sed & ſæpiſſime conſtruitur prorſus ut Subſtantivum Nomen. Sall. in fragm. *Quorum malorum alia toleravi, partim repuli.* Vide Gronov. Obſerv. III. 2.

omnino esse Verbum, quod hujusmodi accusativum, cum κατὰ, non possit habere. Unde activa omnia duos accusativos habebunt; & reliqua, ut passiva, & substantiva, unum. Terent. Eunuch. *Ecquid nos amas de fidicina isthac?* *Th. Plurimum merito tuo.* Plaut. Amphit. *Nunc jam huc animum, quæ loquar, advertite*, id est, circa ea: ibid. *Hac heri immodestia cogit me*, id est, circa hæc. Cic. lib. 13. Famil. *Litteræ, non quæ te aliquid juberent, sed commendatitiæ*. Plaut. Aulul. *Cœpi observare, ecquid majorem mihi filius honorem haberet.* Terentius Phorm. *Nequid plus, minusve faxit, quod nos postea pœniteat*, id est, circa. Cic. l. 1. epist. 9. *Nostram vicem ultus est ipse sese.* Terent. Phorm. *Argentum, quod habes, condonamus te*: idem, Eunuch. *Habeo alia multa, quæ nunc condonabitur*: ubi imperiti legunt, *condonabuntur*: idem; *Neque se id pigere.* Statius 10. Thebaid. *Quæ te leges, præceptaque belli Erudiit genitrix.* Cicero 6. epist. *Quum ignoverit omnibus, qui multa deos venerati sunt contra ejus salutem.* Virgil. Georg. *Multa gemens ignominiam, plagasque superbi Victoris*: quo in loco, *multa*, pro, *multum* accipiunt imperiti, idque, si diis placet, adverbialiter utrumque. Audi etiam in passiva quomodo Græcissent Latini. Virgil. 6. Æneid. *Nec magis incepto vultum sermone movetur; Quam sic* &c. Æneid. 4. *Expleri mentum nequit*: Æneid. 5. *Flavaque caput nectentur oliva.* Ovid. 2. Metamorph. *Partes quascunque sedendo flectitur*: idem 2. Fast. *Carpitur attonitos sensus*: idem; *Asper equus duris contunditur ora lupatis*: [idem „ 10. Metamorph. *Induiturque aures lente gra-* „ *dientis aselli.* Plaut. Rud. *Hoc quod induta sum,* „ *sunt meæ opes oppido.*] Horat. in Arte; *Qui*

Omnia activa duos accusativos admittunt.

Qui purgor bilem: idem; *Agrestem Cyclopa movetur.* Statius lib. 9. Theb. *Figitur ora Lamus.* Tacitus lib. 21. *Neque quicquam prius imbuuntur, quàm contemnere deos:* idem lib. 3. *Sane gravaretur aspectum civium senex imperator:* idem lib. 18. *Uxorem quoque ejus Saloninam, tanquam læsi, gravabantur.* Quinctil. lib. 1. *Quapropter præcipienda sunt optima, quæ si quis gravabitur*, &c. idem lib. 4. *Quod quum audivit judex, cætera, tanquam supervacua, graviari solet.* Sueton. August. *Ampla, & operosa prætoria gravabatur.* „[Plaut. „ Epid. *Ne gravetur quod velis!* idem Rud. *Cur „ tu aquam gravare amabo, quam hostis hosti com„ modat.*] Horat. lib. 1. epist. *Quis magna coronari contemnat Olympia?* expressit illud usitatissimum ἴσει ψαυῶ ὀλυμπια: idem Oda 6. libro 3. *Motus doceri gaudet Jonicos Matura virgo*; quod Aristophanicum est in Concion. Τὸν ἀπὸ Ἰωνίας τρόπον ὦ 'λαινα κνησιᾷς, id est, *Misella pruris nunc Jonicum modulum.*

Sed etiam solem in manibus gestemus, sunt tamen nonnulli ita obcæcati, ut ad hanc clarissimam lucem caligent, enixèque postulant, sibi tradi testimonia, ubi hæc propositio ponatur expressa. Iniqui sanè, qui velint sibi in lingua Latina ostendi, quod autores, ut minus elegans, soleant subterfugere. Quis ignorat, præpositiones nominibus præponi debere? At vero postquam Latinis auribus dicere semel placuit, *mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum*, jam nemo dicere audebit, *cum me, cum te*, &c. Sed tamen, ut obstinatis auribus satisfacerem, operam dedi, ut undiquaque; si qua essent, testimonia perscrutarer.

Per. Ea sunt hujusmodi. Virg. in Culice; *Pinus hir-*

hirsuta per artus. Terent. Eunuch. *Neque sciebat, nec per ætatem dicere poterat.* Livius; *Per ea tempora perraræ literæ fuerunt.* Cic. *Per insidias interficere:* idem; *Per legem illam hoc mihi licet.* Persius; *Per me equidem sint omnia protinus alba.* In his omnibus Græci dicerent, κατὰ. Hinc patet syntaxis in illis Ciceronis ad Attic. *Amariorem me senectus facit, stomachor omnia:* & ad Marium; *Utrumque lætor, & sine dolore te fuisse, & animo valuisse:* idem; *Stoici, qui de virtutibus disputant, magnam partem in his partiendis occupati sunt:* & 1 Offic. *Maximam autem partem ad injuriam faciendam aggrediuntur nonnulli, ut adipiscantur ea, quæ concupierunt:* & in epist. *Magnam partem consulatus tui absfui:* & in Orator. *Magnam enim partem ex jambis nostra constat oratio.* Livius; *Clamor undique ab solicitis vicem imperatoris, militibus sublatus est,* ,, [pro, *Ob vicem.* ,, Curt. 7. *Mœstus non ob suam, sed fratrum vicem,* ,, *propter ipsum periclitantium,*] Rursum Liv. *suam quisque vicem officio functus est:* idem l. 3. *Ut hoc insigne regium in orbem, suam cujusque vicem per omnes iret.* ,, [Cic. *Ipse se nostram vicem ultus est* ,, Plautus; *Quis patietur se excruciari meam vicem,* ,, subaudi *in.* Est autem, *In meam vicem,* idem ,, quod meo loco. Sueton. Claudio; *Præsedit* ,, *nonnunquam spectaculis in Caji vicem.*] Terent. *Domum ire pergam, ubi plurimum est.* In omnibus his deest κατὰ, id est, per.

Ob, seu Propter.

* Interdum κατὰ, explicatur per AD. Cic. *Ad.* Ar-

* *Interdum κατὰ explicatur per Ad*] Possunt quidem sæpe & κατὰ Græcorum, & *Ad* vel *In* Latinorum promiscue adhiberi: sed tamen, si attendas, diversa est utriusque vis & significatio. Κατὰ adhibetur ad notandam vel causam, propter quam aliquid fit, vel quietem & moram

Artic. lib. 4. epist. penultima; *Dicis, quid mihi hoc monumentum proderit? ad quid laboramus res Romanas?* idem 6. Verr. *Nam & situ est munito, & ex omni aditu, vel terra, vel mari, præclaro ad aspectum:* idem Curioni; *A te vero bis, terve ad summum, & eas perbreveis accepi:* idem pro Mil. *Quatuor, ad summum quinque sunt inventi.* Huc referendæ sunt illæ phrases; ,, [*Abest trium die-* ,, *rum viam:*] *Pendit aries libras triginta: Paries latus decem ulnas*, id est, κατὰ, hoc est, *ad*,

Ad, vel Per. vel *per*. Varro lib. 3. cap. 5. Rust. *Est lapis à salere pedem, & dodrantem altus, ipsum salere ad duos pedes altum à stagno, latum ad quinque.* Lactant. de Phœnice; *Per bis sex ulnas eminet ille locus.*

Circa. Quin & ipsa præpositio *Circa*, pro κατὰ, invenitur. Corn. Celsus lib. 7. cap. 15. *Circa singulas heminas*, id est, in singulis heminis. Liv. l. 9. c. 23. * *Nam & circa omnia defecerunt.* Quinctil. in procem. 8. *Præcipuè circa partis hujus præcepta elaboravit.* ,, [Sallust. 2. hist. *Mode-* ,, *stus*

ram in aliqua re. At verò *Ad* & *In* progressum, quousque aliquid fiat, denotant. Sed tamen, ut dixi, promiscue sæpe adhibeatur.

* *Nam & circa omnia defecerunt*] Alienus hic locus, ut in quo τὸ *Circa* adverbialiter ponitur, nec proinde regit τὸ *omnia*. Sic Liv. I. 19. *Omnium circa finitimorum.* I. 44. *Locum, qua murum ducturi erant, certis circa terminis consecrabant.* I. 58. *Cum satis omnia tuta circa viderentur.* Obseq. c. 61. *Roma & circa plurima decussa.* c. 57. *Procellosa tempestate in Capitolo ædes Jovis & circa quassata.* Corrige ex his Vellejum, ut jam faciendum censuit Doctissimus ille Lipsius, II. 68. *Dum in acie Pharsalica Africaque de summa rerum Cæsar dimicat, M. Cœlius* &c. Etenim diversis annis in Macedonia, ubi Pharsalos, & Africâ dimicavit Cæsar, nec quum in Africa admicavit, accedit illud, quod de Cœlio refert Vellejus, sed antea. Lege itaque cum Lipsio *circaque* pro *Africaque*. Nam illò Pharsalici prælii anno variis in locis bellum gessit Cæsar, in Epiro, Macedonia, Ægypto, Asia.

,, *stus ad alia omnia, nisi ad dominationem.* Potuisset dicere, *cætera modestus*, pro, ad cætera, ,, quantum ad cætera attinet: nam & *Sanctus* ,, *alia*, idem Sallustius dixit, teste Servio, ,, Græca locutione; sicut *Cætera Grajus.*] Frequentior usus est præpositionis *In*, pro κατὰ: nam quòd passim dicitur, *Æternum vale:* & quod Æn. 6. dixit Virgilius; *Sedet, æternumque sedebit Infelix Theseus:* alibi expressit; *In æternam clauduntur lumina mortem.* Liv. lib. 4. *In æternum urbe condita, & in immensum crescente.* Virgilius Bucol. *Causando nostros in longum ducis amores.* Livius lib. 39. *Nihil autem in speciem fallacius est, quam prava religio.* Ovid. 11. Metam. *Cætera sunt hominis, partem damnatur in unam.* Plin. l. 20. c. 36. *Solutus columbarum volatus est in multum velocior*, ,, [subaudi *res*, id est, mul- ,, to velocior.] Plautus Asinar. *Agesis, tu in partem nunc jam hunc delude, atque amplexare hanc*, id est partim, & vicissim; Græcè, κατὰ μέρος, id est, in partem. Horat. 2. Epod. *Quod si pudica mulier in partem juvet domum.* Propert. lib. 4. *Nanus & ipse suos breviter curvatus in artus.* Livius; *Obsidio vix in paucos dies tolerabilis.* Plin. in Panegyr. *Si denique in tantum diligo optimum Principem, in quantum invisus pessimo fui.* Plin. lib. 8. cap. 16. *Et male credi libertas ei, cui in tantum cessisset etiam feritas:* idem lib. 10. cap. 53. *Aliquæ in tantum, ut effætæ moriantur.* Horat. *Quod & in hunc annum vivat, & plures:* idem 2. epist. *Sed in longum tamen manserunt.* Hinc illa trita; *Tuam vicem doleo; invicem dolere.* Dicimus itaque; *Ero tibi perpetuum*, vel *in perpetuum amicus*, subaudi *tempus*. Præterea Donatus in illis Terentianis; *Quid venisti; Id viso; neque tu id indignari posses;* supplet *ob*, vel *propter*, con-

contra ineptissimos Grammaticos, qui docent, *id*, *aliquid*, *nil*, *nihil*, *quid*, esse accusativos extravagantes.

Unius vocis unica est significatio.

SI quis primo intuitu nos paradoxon, non veram sententiam proponere arbitretur, audiat Aristotelem, quem sententiæ nostræ præcipuum facimus adsertorem; qui res natura diversas, uno nomine posse quidem vocari docet, sed per analogiam, id est, comparationem, vel proportionem. *Homonyma*, inquit, *dicuntur*, *quorum solum nomen commune est*, *ratio verò naturæ circa illud nomen*, *alia atque alia*; ut, animal, quod est homo, & id quod pingitur. Quo in loco perperam vertit Boëtius, *Æquivoca dicuntur*: nam, neque *æquivocum*, vox Latina est, neque satis ad Aristotelis mentem accommodata: *Homonymon* enim, concors in voce, seu simile in voce, significat. Itaque tolerabilius verteret, *Analoga dicuntur*, &c. Ego certè, si nominibus barbaris uti liceret, quæ isti vocant æquivoca, *univoca* nuncuparem; & rursus, quæ illis *univoca*, mihi essent *æquivoca*: „[sicuti Priscianus super versus Virgilii lib. 1. quibusdam visum testatur, cum ita scribit; *Cum nomen*, *Arma*, *sit Homonymon*, *quod quidam Univocum dicunt*, *& varias res significet*;] id quod Aristotelea exempla ostendunt planissimè. Quæ si hebes Dialecticorum acumen considerasset, non inter tot tenebras hactenus versarentur. Priscianus lib. 9. *Synonymiam vertit*, *ancipitem significationem*. Nec quisquam mihi jure objiciet tot temporum curricula, in quibus

Homonyma, quid

Æquivoca.

bus ſemper hæc ita tradita ſunt, & pro veris habita; nam poſſeſſor malæ fidei, ut eſt apud Jureconſultos, nunquam poteſt præſcribere. *Nobis*, inquit D. Auguſtinus, *qui ratione vincimus, fruſtra conſuetudo objicitur, quaſi conſuetudo major ſit veritate.* Divus certè Thomas, diligentiſſimus Ariſtotelis, & veritatis interpres, ſæpè aliàs, ſed in illo præcipuè Porphyrii; *Si quis omnia entia dicat, æquivoce nuncupabit; æquivoce*, inquit, *id eſt, analogicè.* Rudolphus Agricola lib. 1. cap. 23. Homonyma vertit, *agnominationem.* Ego verò quatuor potiſſimum rationibus adducor, quibus æquivoca iſta radicitus putem extirpenda. *Nulla ſunt Æquivoca.*

1. * Si voces, (ut ait Plato in Cratylo; &

* *Si voces &c.*] Vetus fuit hæc inter philoſophos quæſtio, ſed inepta & nullius uſus, utrum nomina rerum ſint φύσει ἢ θέσει, h. e. ut exponit Gellius, *naturalia an arbitraria* Fuerit ſic ſane, quemadmodum loquens inducitur in Cratylo Socrates, ὅτι τὰ πρῶτα ὀνόματα οἱ θεοὶ ἔθεσαν, ϗ διὰ τοῦτο ὀρθῶς ἔχει, *prima nomina impoſuiſſe Deos; & propterea recte ſe habere*: vel potius ut Clemens Alex. Strom. lib. 1. Ἀδὰμ ἐπί τε τῆς γυναικὸς, ἐπί τε τῆς ζώων ὀνομασίας προφητεύσας, *Adamum in cognominatione tum uxoris, tum animalium vaticinatum*: Fuerit, inquam, ita, ſed vel ſic, fuerit id neceſſe eſt tantum in primitiva lingua. In qua quidem facile largior commoda vocabula animalibus ab Adamo impoſita. nec tamen ita, ut ipſo ſono, ſed ut derivatione, & proinde ſignificatione ex aliis jam vocabulis petita, naturam eorum aliquo modo declaraverint. Ceterum ſic tamen eſſent non φύσει ſed θέσει, ſeu non ab *natura*, ſed ex *inſtituto*, inter quæ in hac quæſtione vere differentia eſt conſtituenda, & conſtituta ſemper fuit, adeo ut vere cum Platone pugnet Ariſtoteles. Nam Plato, & qui eum ſequuntur, inter quos etiam Pontus Tyardæus Epiſc. Cabilonenſis initio hujus ſeculi fuit, libello ea gratia ſcripto *de rectâ nominum impoſitione*, illi vero ſentiebant, vocabula non ex ullo etiam peritiſſimorum hominum inſtituto, ſed ex naturali

Aulus Gellius libro 10. cap. 4. & divinæ literæ nos passim docent,) *natura* significant; quonam, obsecro, pacto, uno eodemque nomine diversæ naturæ nuncupabuntur? sin autem, (ut docet Aristoteles, qui cum Platone non pugnat, modo rectè intelligatur) significent *ex instituto*; seu ad placitum; institutum autem, intelligo prudentium virorum, qui rerum inspe-

Quomodo voces natura, & ex instituto significent.

rali inter eorum sonum motumque labiorum in pronunciando, ac res ipsas convenientiâ formata, & proinde ori hominum sua sponte indita, sicuti patet ex inepta illa argutia naturalis discriminis, quod inter *nos* & *vos*, *mihi*, & *tibi* statuit Nigidius apud Gellium X. 4. Certe ineptissima sint hæc omnia in hodiernis linguis, & quas superstites in Libris habemus, quæ omnes ex prima formatæ sunt non sine magna pronunciationis mutatione, nec ulla naturæ rerum habita ratione., quippe formatæ ex incerto usu, & fortuito arbitrio vulgi, alio atque alio tandem modo, immo & sensu, quæque vocabula enunciantis. Ut adeo inane prorsus sit fingere hic consensum prudentum virorum, quasi Senatum quendam Reip. literariæ, qui *rerum inspecta natura* iis *nomina imponere soleant*, tanquam si linguæ pleræque sua vocabula ex se, non aliunde habuerint, & antiquissimis temporibus, quando singulæ sunt ortæ, tanta fuerit copia virorum peritorum, aut cura formandorum vocabulorum naturæ rerum convenientium. Cum Romani primum elephantos in Lucania vidissent, non novo nomine ex natura animalis formato eos appellaverunt, sed primum *Lucanos boves*, quia aliquo modo bubus gravi incessu & vasto corpore similes videbantur, licet cetera dissimilimi: dein vero peregrino vocabulo *elephantes*, quod ipsum ex Oriente ab אלף *bos* deductum. Atque ita se in omnibus linguis, certe ubi à prima discesseris, res habuit, ut vocabula aliunde formata sint casu quodam, & arbitrio hominum vulgarium, qui tamen vel sic noluerunt res natura contrarias sine ulla analogia, quam sibi saltem non finxerint, uno designare vocabulo. Sic enim quum vocabulorum verus usus sit distinguere quodam sono res diversas, seu quum vocabula sint signa διακριτικὰ rerum, confudissent omnia, & colloquia sua vix eluctabili ambiguitate implicuissent.

ſpecta natura, nomina ſolent imponere; dementem & inſanum impoſitorem vocum judicemus oportet, qui *menſam*, & *librum* uno nomine nominari præceperit.

2. * Præterea ſi eſſent Æquivoca, id eſt, quæ ex æquo, & æqualiter plura ſignificarent, perpetuo nobis eſſet utendum adjectivis nominibus; aut aliqua alia diſtinctione, qua res inter ſe differrent; nec enim ſatis eſſet dicere, *vidi canem*; aut *mordet canis*; niſi adderes *terrenum*, vel *cæleſtem*, vel *marinum*. *Canis*, etiam in talis jactus eſt.

3. Adde quòd negligentem, & deminutum judicaremus Ariſtotelem, ſi nullam analogiæ regulam tradidiſſet, quæ ita erat ad ſyllogiſmos neceſſaria, quàm quæ maximè. Sed nullam aliam nobis, præter hanc, præſcripſit: neceſſe eſt igitur illam ſic interpretemur; *Analogà dicuntur*, &c.

4. Poſtremò, me movent doctiſſimorum teſtimonia. Cicero enim lib. ultimo, epiſt. 17. docet, verborum domicilium in re una eſſe proprium, migrationes in alienum multas. Aulus Gellius libro 11. cap. 12. *Chriſippus ait, omne verbum ambiguum natura eſſe: quoniam ex eodem duo, vel plura accipi poſſunt. Diodorus autem; cui Crono cognomentum fuit, nullum, inquit, verbum eſt ambiguum*, † *nec quiſquam ambiguum dicit aut ſen-*

* *Præterea ſi eſſent &c.*] Non video quæ vis in hoc argumento ſit magis contra *Aequivoca*, ut dicunt, quam contra *Analoga*. Nam & hæc indigent aliqua diſtinctione, unde cognoſcatur, an adhibita ſunt in ſenſu primitivo, an vero in analogico, ſeu figurato. Sæpiſſime id quidem cognoſcitur ex re ipſa, de qua agitur, aliiſque, quæ ad perficiendam ſententiam adjunguntur. Sed ita ſe res haberet in *Aequivocis*.

† *Nec quiſquam ambiguum dicit*] Senſus philoſophi eſſe debet;

sentit : nec aliud dici videri debet , quàm quod se dicere

bet , nunquam ambiguitatem esse in dicente, licet sæpe oriatur in audiente. Vocabula enim omnia præfinitæ sunt significationis , ut linguæ peritus directa locutione dicere possit, quod velit, & scire ac sentire queat , quid dicat ; atque adeo nunquam evenit , ut dicens aliquid præter suam voluntatem sciens prudensque dicat duo vel plura. Evenit tamen sæpe , ut dicens aliquid , aliud dicere putetur , quam voluerit dicere , ejusque verba aliam , quam voluerit , eamque veram & rectam patiantur interpretationem , & sic imprudens duo vel plura dicat. Sed hoc Diodorus censet *obscure* potius dictum quam *ambigue* , scilicet , ut arbitror , respectu dicentis. Ceteroquin enim in ipsis vocabulis , de quibus hic agitur , in hunc vel illum modum conjunctis , quum duplicem & diversum possunt recipere sensum , utrumque analogiæ & genio linguæ convenientem , revera inesse ambiguitatem negari nequit. Nonne ambigue est dictum , quod ita auditum vel lectum diversimode potest secundum verborum usum explicari ? Quapropter ab animo dicentis non ambiguo perperam argumentatur philosophus ad tollendam verborum ambiguitatem h. e. potestatem recipiendi usitata & legitima eorum interpretatione duplicem sensum. Aliud omnino est *sentire* , aliud *dicere* , & sæpenumero verba ab homine prolata aliud dicunt , quam ipse sentiebat , id quod sufficit ad demonstrandam eorum ambiguitatem , licet non naturalem. Præterea sæpe quis sciens volensque iisdem verbis duo diversa dicit. Veluti Cicero , *quo melius emptum sciatis* , *Tertia deducta est*. Volebat enim , hæc à nonnullis intelligi , tanquam si dixisset , *ut etiam vilius hoc emptum sciatis* , *tertia pars pretii tam exigui insuper deducta est* , ab aliis , *ut sciatis & cognoscatis tanto melius emptionem hanc , loco justi pretii Tertia Serviliæ Filia ad concubitum Cæsaris est deducta*. Non ambiguus in his Ciceronis animus , ut qui sciebat sua verba recipere duplicem hanc interpretationem , eaque causa istis utebatur : ipsa tamen revera erant ambigua , æque ac quum Græce diceret de Crassi Filio , sed qui credebatur genitus ab Axio quodam , illum esse Ἄξιον Κράσσου. Nihil igitur causæ est , cur non hujusmodi explicationum & distinctionum argutias systematicis lubentes relinquamus. Male tamen & alter philosophus *omne verbum natura esse ambiguum* tradidit. Immo usu pleraque dici possunt , sed per analogiam significationis , ambigua , non autem natura. Nam natura sua simplicem habent significationem.

cere sentit is, qui dicit: at cum ego, inquit, aliud sensi, tu aliud accepisti, obscure magis dictum quam ambigue videri potest: ambigui enim verbi natura illa esse debuit, ut qui diceret, duo, vel plura diceret: nemo autem duo vel plura dicit, qui sentit unum dicere. Hæc Gellius. Scaliger in calce libri De causis linguæ Latinæ, rectè carpit Nonium Marcellum, & alios, qui cùm, *De sermonis proprietate*, libros inscripsissent, multa significatorum monstra uni eidemque voci designarunt: tunc subdit; *Unius namque vocis una tantùm sit significatio propria, ac princeps; cæteræ aut communes, aut accessoriæ aut spuriæ.* Foreirus Lusitanus super Esaiam multis in locis, sed præcipuè cap. 8. in principio; *Ego*, inquit, *in hac semper fui sententia,* * *ut non nisi unam habere significationem verba Hebræa existimarem.* Joannes Mercerus in annotationibus dictionarii Pagnini, in voce אבר abad, inquit; *Semel admonitum illud oportuit: ubicumque plura, aut diversa ejusdem vocis significata feruntur fere prima esse propria, ac genuina, cætera metaphorica; vel ad quæ per similitudinem magis quandam, & linguæ dilatationem dictio proposita extendatur.* Idem ferè ait Rabbi Mardocai in concordantiis Hebraicis. Valla lib. 6. cap. 3. contra Nonium Marcel. sic ait; *Nam quis credat autores uni dictioni tot significata, & quidem pro se quemque nova, dare voluisse, tanquam linguam ipsam confundere cuperent?* Vide eod. lib. cap. 5. 8. 11. 12.

Sed antequam ad exempla transeo, sex præmittendæ sunt regulæ, quibus totum negotium dilucidè explicabitur, & assertio nostra constabilitur.

* *Ut non nisi unam &c.*] Scilicet propriam & genuinam: at figuratas & analogicas sæpe multas.

1. Hæc doctrina in nominum, & verborum *rectis* intelligitur: hi enim sunt propria rerum nomina. *Catonis, & Catoni*, inquit Aristotel. *non sunt nomina, sed casus nominis: sicut sanabitur, & sanabatur, non sunt verba, sed casus verbi.* Frustra igitur mihi objicis, *ducis, duces*, esse nomina, & esse verba, ac proinde ambigua: sic *legis, legi, leges*: sic *vis*, nomen & verbum: sic *avis*, quæ volat, & *avis* dativus, ab avus: sic *satis*, adverbium, & à *sata satorum*: sic *canis*, verbum, & *canis* nomen: quanquam antiqui, *hæc canes*, ut *hæc vulpes*, dixerunt. Sub hac etiàm doctrina volo comprehendi *rectos plurales*, qui aliis singularibus assimilantur; ut, *prudentia* in plurali, cum *prudentia*, æ: sic *temperantia, continentia*, & alia hujusmodi. Quanquam & his alia commodior potest reddi ratio: quia nomina adjectiva non facient cum substantivis ambiguitatem, utpote quæ sola in oratione sine substantivo non ponantur; & ita multum differt, *auditus sermo*, ab *auditus*, us; & *census homo*, à *census*, us; & *gustatus cibus*, à *gustatus*, us; sic *multa, pro* pœna, & *multa virtus*: quamvis *mulcta*, aliqui scribant. Denique adjectivum, & substantivum unum quiddam esse censentur, non duo.

2. Inspicienda est diligenter *prima nominum forma, & impositio*: nam aliter multa mihi objicies, etiam in *rectis*, quæ omnino ambigua videantur; ut, *ligo, onis*, & *ligo, as*; sic *lens*, pro verme, & legumine: *frons*, pro, folio, & parte capitis. Cui objectioni sic respondeo; *Antiquitus*, teste Sosipatro Charisio, & M. Varrone, *nullum nomen in duas consonantes desinebat*: unde etiam sæpe legimus, *hæc se-*

sepes, *trabes*, *plebes*, *sortis*. Testimonia lege apud Priscianum lib. 7. Varronis accipe verba ex lib. 9. *Videmus*, inquit, *ex his verbis*, *trabes*, *duces*, *de extrema syllaba*, *E*, *literam exclusam*, & *ideo in singulari factum esse trabs*, *dux*. Hæc ille. Ego addo; cùm *E*, vel *I*, aufertur, si tres remanent consonantes, perit penultima; ut, hæc *frondes*, *frons*, hæc *frontes*, *frons*, hæc *lentis*, *lens*, hæc *lendes*, *lens*. Non tamen omittenda est Charisii differentia; *Fros*, inquit, *sine N. litera*, *ne faciat*, *inquit Plinius*, *frontis*; *citatque bis Varronem sic*, *ulmos*, & *populos*, *unde est fros: item*, *fros*, *fœnum*, *messis*. Vide Lipsium lib. 4. cap. 19. Variarum. Ego tamen apud Lucretium, *fruns*, & *frundes*, semper invenio; & ita legendum apud Virgilium, & Ovid. Servius, & alii contendunt. At de *Ligo*, inquis, quomodo te expedies? Inspice, inquio, primam formam, *ligon*, *cudon*, *udon*, *harpagon*, *mangon*: nam legimus apud poëtas, *cudonas*, & *harpagonas*. *Sed Latini*, ut ait Priscianus, *solent auferre n*, *his nominibus*; *ut*, *Plato*, *pro*, *Platon*: *sic Vangio*, *Brito*, * *Agamemno*. „ [Milon quidem „ Ovidio dicitur, qui aliis Milo, Metam. 15. „ *Robora fletque Milon senior cum spectat inanes.*] Sic, *harpago*, *ligo*, *pro*, *harpagon*, *ligon*; *sic turbo*, *vel turbon*, *quod semper facit*, *onis*, contra Grammaticorum recentiorum differentiam: nam cùm legis, *turbinis*, & *turbinibus*, est ab, *hic turben*, ut ex Cæsare, & Plinio disputat Charisius.

* *Agamemno*] Vide Gronovium ad Senecam Agam v. 514. ut & quæ ego notavi in *Dissertationum Triade* pag. 19. Sed & in loco illo Ovidii codices nonnulli præferunt *Milo*, testante Nic. Heinsio. Olim autem dixisse Veteres, non tam *Centurion*, *onis*, quam *Centurionus*, *oni*, & sic *Decurionus* &c. prodit Festus in *Centurionus*.

3. Nec mihi etiam fraudi ſint *varia linguarum idiomata:* ſæpè namque ſic continget, ut una voce multa ſignificentur. Luſitani enunciant UM GRAN RATO; nos item eodem modo: at illi, *magnum murem* ſignificant, nos, *ſpacium temporis.*

Ergo. *Ergo*, pro cauſa, Græcus caſus eſt, ab *ergon*; Latinis eſt conjunctio: & * fortaſſe ſemper utrumque idem eſt.

Hic

* *Fortaſſis ſemper utrumque idem eſt.*] Omnino ita ſe res habet. Semper *Ergo* eſt Græcæ declinationis ab ἔργῳ. Nam ſicuti dicitur, *Illius ergo venimus*, ſic & ſimpliciter recte dicitur, eodemque ſenſu, *Ergo venimus*, h. e. illius memoratæ rei ergo, ea gratia. Plaut. Pſeud. IV. 6. 22. *Malum & ſceleſtum & perjurum ajebat eſſe me. S I. Pol haud mentitus eſt. B A. Ergo haud iratus fui.* h. e. eo ergo, vel illius ergo, quod non mentitus eſt. Perſa, I. 1. 24. *Satin' tutuſque valuiſti? To. Haud probe. S A. Ergo edepol palles.* h. e. eo ergo, eo facto, ea gratia palles. Ciſtell. I. 1. 74. *G R. Perfidioſus eſt amor. S I. Ergo in me peculatum facit.* Phædr. Fab. 15. *Ergo quid refert mea, cui ſerviam* h. e. eo ergo exiſtente, ſi hoc ita eſt. Liv. I. 37. *Albano non plus animi erat, quam fidei; nec manere ergo, nec tranſire aperte auſus.* h. e. ea re, ejus rei ergo. Immo hinc conjungitur cum *Itaque*. cap. 25. *Conſederunt utrimque periculi magis præſentis, quam curæ expertes, quippe imperium agebatur. Itaque ergo erecti, ſuſpenſique &c.* Nempe *ergo* ſumitur in lingua Latina, plane ſicut illud *itaque*, quod idem eſt, ac ſi diceretur, *&, ita ſe re habente, ita re facta.* Ovid. Metam. XIII. 560. *Spectat truculenta loquentem, Falſaque jurantem, tumidâque exæſtuat irâ, Atque ita correptum &c. Involat.* Jam ſicut illud *itaque* ſimpliciter ſæpe adhibitum pro Conjunctione, qua ratio ſignificatur rei, quæ ſequitur: ſic & *Ergo* in eundem uſum paulatim invaluit, & ſimpliciter tranſitioni rationali ſæpe inſervit, atque ita etiam aliquándo, ut appareat, prævalente uſu, rationem originis vel parum habitam, vel non animadverſam, vel etiam integrum comma, cui reſpondeat τὸ *Ergo*, per Ellipſin omiſſum. Unde & factum, ut etiam correptum aliquando occurrat, immo & Feſtus ipſe diſtinguat illius ſignificationem, & ex ea quantitatem ultimæ ſyllabæ. Nihil itaque mirum hujus & ſuperioris ſeculi eruditos etiam diverſam ei tribuere originem, ſicuti videre eſt apud Voſſium.

Hic seps, pro fera, Græcum est, & à putredine dicitur; *hæc sepes*, unde *seps*, Latinis est vallum. **Seps.**

Græcè *mna*, unde *mina*, Latinis *minæ*, pro interminatione. **Minæ.**

Hic axis, pro fera, Græcum; pro parte currus, Latinum. **Axis.**

Liber, pro Baccho, Hebræum est; à *Li*, populi, & * *Ban*, pario, vel gigno. *Libar*, populorum procreator: est enim *Noë*. Sed *Liber, a, um*, Latinum est, ut libertas: at *liber libri*, pro cortice arboris, primam breviat. **Liber.**

Pax, Græcis est adverbium silentii, cum digitus ori apponitur, non admirantis, ut docent aliqui; † Latinis est, quies. **Pax.**

Hic, vel *hæc calx*, pro calcaneo, Latinum, * à calcando; *hæc calx*, vel potius *chalx*, pro lapide coctо, Græcum. Aliter Caper de orthograph. nam pro materia, *calcs*, scribit; pro parte pedis, *calx*. **Calx.**

Taurus, pro monte Asiæ, Scythica vox est, † *Tauru*, id est, effector, sive opifex fluviorum; **Taurus.**

* *Ban pario vel gigno*] Quidni potius vel ברא unde haud dubie בר *filius*, vel פרה unde *pario*. Sed falsa omnino isthæc Etymologia. *Liber* pro Baccho prorsus est à λείβω, quod significat *libo* & *stillo*. Appositum utrumque. Unde λιβηρὸς & λιβρὸς *humidus*, *stillans*. Id si Latina forma pronuncietur est *Liber*. *Liber, à, um* deduco cum Vossio ab ἐλεύθερος. Modum etymi & similia exempla ille adfert. *Liber, ri* cum eodem à Græco λέπος vel Aeolico λέπορ *cortex*.

† *Latinis est quies*] vel potius pactio quietis, quæ inter homines fiebat data dextra, seu conserta invicem manu. Est enim à *pago*, pro quo posteriores dixerunt *pango*.

* *A calcando*] Contrario modo se res habet. Vide Vossii Etymologicon.

* *Tauru id est effector &c.*] Forte voluit deducere ab Hiphil ejus radicis, unde Hebr. יאר *rivus*. Sed rectius Bochartus à טור *Thûr*, & *Thaura*, quod Chaldæis & Syris *montem* notat.

Taurus, pro animali, Græcum est, Ταῦρος, unde Latinè Taurus.

Fucus. * *Fucus*, pro ape, Latinum; *fucus*, vel *phucus*, pro purpura, Græcum.

Gallus. *Gallus*, cum est vox Phrygia, fluvium significat, ubi Cybeles sacerdotes, ob id dicti Galli, emasculabantur. Vide Plinium libro 5. cap. 32. idem lib. 35. cap. 12. *Samia testa matris Deûm sacerdotes, qui Galli vocantur, virilitatem amputant.* Vide Ovid. 4. Fast. ex illo loco; *Cur igitur Gallos, qui se excidêre, vocamus, Cùm tantum à Phrygia Gallica distet humus?* Gallus apud Græcos, album significat, inde Gallorum gens vocata, quia corporibus albis sint præditi. Unde Virg. l. 8. Æneid. de Gallis, *Tum lactea colla Auro innectuntur.* Gallus Latinis avis est nota; sed qui Latinè loquuntur solent addere, **gallinaceus*, propter ambiguitatem. Xenophon in Homonymis.

4. † *Syllabæ quantitas* apud Romanos satis super-

* *Fucus pro ape*] Haud dubie est idem vocabulum. Etenim sicuti *fucus* mentitur nativum colorem, sic *fuci* sua similitudine mentiuntur veras apes.

† *Syllabæ quantitas &c.*] Syllabæ quantitas & Accentus distinguunt quidem vocabula, ut rectius in audiendo intelligantur; sed eo ipso non faciunt, ut vere diversa sint. id quod præstat sola vocabulorum origo, quæ hic præ omnibus his regulis est spectanda, ut ex qua vocabula naturales seu primitivas suas significationes accipiunt, sæpe etiam diversas syllabarum quantitates. Neutiquam igitur pro iisdem sunt habenda, quæ origine discrepant, licet iisdem plane constent literis, eandem habeant per omnia formam, ut & syllabarum quantitatem. Veluti *Liber* pro Baccho, & pro homine sui juris, *Pilare* pro densare, & pro furari; *Olêre* pro odorem spargere & pro crescere. Sed tamen si id vocabulo diversæ significationis diversa etiam sit Prosodia, justissima datur nobis ratio statuendi diversam etiam originem, licet eam ceteroquin, ut sæpe fit, satis exploratam non habeamus, & sic porro dividendi unum illud vocabulum in duo diversa.

perque distinguebat voces, quod nos, nisi in carmine non sentimus. Hujus generis sunt, *populus*, pro arbore, prima longa; pro turba, brevi; *Palus*, *udis*, prima brevi; *palus*, *i*, prima longa. *Uter tris*, prima longa; *uter*, *a*, *um*, prima brevi. *Labor*, nomen, prima brevi; verbum, longà. *Colo*, *as*, producit; *colo*, *is*, breviat. *Sinus*, pro gremio, brevi; pro vase, longâ. *Pila* lusoria, prima brevi, * a πιλέω, æquo; *pila*, pro mortario, prima longa, quasi pinsa, † vel pisa, à pinsendo. Sed Æneid. 9. ubi legitur; *Saxea pila cadit*, * libentius legerim; *Saxea pyla cadit*: πύλη enim columnam etiam significat; *Compilare* vero à nullo horum ducitur, sed à Græco, teste Turnebo; nam *piletem*, Æoles furem vocant, Hesiodus *phileten*. Vide Josephum Scaligerum, in Festum, *compilare*.

† *Plagæ*, pro funibus illis, quibus retia tenduntur circa summam & imam partem; aut pro mundi regionibus, quæ Græcè *climata* dicuntur, breviat; pro vulnere, producit. **Plaga.**

Anus,

* *A* πιλέω] Immo potius à πάλλα, quod significat *sphæram*, unde Aeoles πόλλα, Latini, qui maxime sequebantur Aeolicam dialectum, & porro olim literas non geminabant, *pola*, cujus vestigia etiam nunc occurrunt, & sic tandem *pila*, sicuti pro conis dixerunt *cinis*. Vide Vossium.

† *Vel ipsa*] Immo à *pisa*, deminutive *pisilla*, & inde *pila* sicuti *qualus* à *quasillus*. Vide supra pag. 50.

* *Libentius legerem pyla.*] Nihil minus. Festus, *Pila*, *quæ parietem sustentat*. Suet. Claud. 20. *Congestisque pilis altissimam superposuit turrim* scil. moli portus.

† *Plaga pro funibus*] Haud dubie à Græco πλάγιος *obliquus*, quod à πλέκω. Unde & *plagula* lecticarum, & papyri. At *plaga* pro regionibus cœli & terræ ab Hebr. פלג *divisit*, unde פלגה *pars*, *classis*, vel à Chald. פרך *tractus*, *regio*. Denique *plaga* pro vulnere à Gr. πληγή.

Anus, pro vetulâ, breviat; pro podice, producit. *Acer*, eris, pro arbore breviat; *Acer*, *acris*, & *acre*, producit.

Os oris, unde *osculum*, producit; *os ossis*, breviat, teste Divo Augustino in libro de Grammatica, lib. 3. cap. 3. doctr. Christian. Lucretius lib. 3. *Exos, & exanguis tumidos perfluctuat artus.*

5. *Accentus* mirè distinguebat ambiguum. Nec hic loquor de ridiculis illis, *sane*, *palàm*, *porrò*: hi enim nec erant apud antiquos, * ante Quinctiliani tempora, nec poterant amphiboliam parere, ut in prima regula admonuimus, præsertim cum *porrò*, pro *deinde*, merè sit Græcum; sed de aliis secretioribus, & qui nostras aures omnino fugiunt: aliter enim enunciabant, *seps* Græcum, aliter *seps* Latinum; quoniam illud per *eta*, id est, *e longum* scribitur Græcè; hoc per *epsilon*, id est, *e tenue*. Sed hoc illustremus doctorum testimoniis.

Lustra. *Lustra*, inquit Festus Pomp. *significant lacunas lutosas, quæ sunt in silvis, aprorum cubilia; à qua similitudine, ii qui in locis abditis, & sordidis, ventri, & desidiæ operam dant, dicuntur in lustris vitam agere. At quum ejusdem vocabuli prima syllaba producitur, significat nunc tempus quinquennale, nunc populi lustrationem;* † illud à *luto*, hoc à *luendo*.

Adeo,

* *Ante Quinctiliani tempora*] Sed nec eo tempore videntur figuræ hæ Accentuum in usum inductæ. Tantummodo refert ille Lib. I. c. 5. inter vitia pronunciationis, quod nonnulli figerent tonum in ultimis quorundam vocabulorum, ut distinguerentur ab iisdem alio sensu adhibitis.

† *Illud à luto*] Cum apud Græcos λὔτρον à λύω significet aquam sordidam, qua quis ad lavandum usus, hinc for-

Adeo, inquit idem, *duas habet, significationes; nam cum prima syllaba acuta effertur, idem significat quod* accedo; *ut cum dicimus*, adeo prætorem: *cùm autem secunda, idem est, quod* usque eò; *non quidem secundum rationem, quia, ad, præpositio accusativis accommodata est, sed vetusta quadam loquendi consuetudine*. Vide Festum in vocibus, *Ergo, Muscerda, Parret, Pone, Sagaces, Quando;* A Aul. Gellium lib. 6. cap. 15. de, Quiesco. *Adeo.*

Quidam, inquit M. Varro, *reprehendunt, quòd* pluit, & luit *dicamus in præterito*, & *præsenti tempore, cùm analogiæ sui cujusque temporis verba debeant discriminare. Falluntur, nam est, ac putant, aliter; quod in præteritis*, U, *dicimus longum*, luit, pluit; *in præsenti*, *breve*, luit, pluit. *Ideoque in venditionis lege fundi*, ruta cæsa, *ita dicimus, ut*, U, *producamus.*

Donatus ad illud Terent. *Filium perduxere, ut una esset*, notat; si productè legatur *esset*, significare, cibum caperet, sive ederet; Item ad illud, *ut de symbolis essemus; melius*, inquit, *essemus; producta E* littera. Ego in illis locis * corruptum existimo Donatum; sed tamen id, quod volumus, ostendit. ,, [Quod ipsum ,, Servius monet Æneid. ad versum illum, ,, *Non media de gente Phrygum exedisse nefandis.*] Cicero in Oratore perfecto, docet, *inclytus*, prima brevi enunciari; *insanus*, prima longa. De

forte & apud Latinos *lustrum* à *luendo* pro *lavando* primitus significavit aquam ejusmodi sordidam, dein quia cœno & sordibus delectantur apri, aprorum cubilia, & sic denique sordida & infamia ferarum, hominumque receptacula.

* *Corruptum existimo*] Cur corruptum pronunciet Donatum nescio. Certe sententiam Donati confirmat Servius ad Aen. V. 785. Idem facere videtur Gellius cit. loco, *esito* primâ longa pronunciari scribens.

contra ineptissimos Grammaticos, qui docent, *id*, *aliquid*, *nil*, *nihil*, *quid*, esse accusativos extravagantes.

Unius vocis unica est significatio.

SI quis primo intuitu nos paradoxon, non veram sententiam proponere arbitretur, audiat Aristotelem, quem sententiæ nostræ præcipuum facimus adsertorem; qui res natura diversas, uno nomine posse quidem vocari docet, sed per analogiam, id est, comparationem, vel proportionem. *Homonyma*, inquit, *dicuntur*, *quorum solum nomen commune est*, *ratio verò naturæ circa illud nomen*, *alia atque alia*; ut, animal, quod est homo, & id quod pingitur. Quo in loco perperam vertit Boëtius, *Æquivoca dicuntur*: nam, neque *æquivocum*, vox Latina est, neque satis ad Aristotelis mentem accommodata: *Homonymon* enim, concors in voce, seu simile in voce, significat. Itaque tolerabilius verteret, *Analoga dicuntur*, &c. Ego certè, si nominibus barbaris uti liceret, quæ isti vocant æquivoca, univoca nuncuparem; & rursus, quæ illis *univoca*, mihi essent *æquivoca*: „[sicuti Priscianus super versus Virgilii lib. 1. quibusdam visum testatur, cum ita scribit; *Cum nomen*, *Arma*, *sit Homonymon*, *quod quidam Univocum dicunt*, *& varias res significet*;] id quod Aristotelea exempla ostendunt planissimè. Quæ si hebes Dialecticorum acumen considerasset, non inter tot tenebras hactenus versarentur. Priscianus lib. 9. *Synonymiam vertit*, *ancipitem significationem*. Nec quisquam mihi jure objiciet tot temporum curricula, in quibus

Homonyma, quid

Æquivoca.

bus semper hæc ita tradita sunt, & pro veris habita; nam possessor malæ fidei, ut est apud Jureconsultos, nunquam potest præscribere. *Nobis*, inquit D. Augustinus, *qui ratione vincimus, frustra consuetudo objicitur, quasi consuetudo major sit veritate.* Divus certè Thomas, diligentissimus Aristotelis, & veritatis interpres, sæpè aliàs, sed in illo præcipuè Porphyrii; *Si quis omnia entia dicat, æquivoce nuncupabit; æquivoce*, inquit, *id est, analogicè.* Rudolphus Agricola lib. 1. cap. 23. Homonyma vertit, *agnominationem.* Ego verò quatuor potissimum rationibus adducor, quibus æquivoca ista radicitus putem extirpenda. *Nulla sunt Æquivoca.*

1. * Si voces, (ut ait Plato in Cratylo; & Au-

* *Si voces &c.*] Vetus fuit hæc inter philosophos quæstio, sed inepta & nullius usus, utrum nomina rerum sint φύσει ἢ θέσει, h.e. ut exponit Gellius, *naturalia an arbitraria* Fuerit sic sane, quemadmodum loquens inducitur in Cratylo Socrates, ὅτι τὰ πρῶτα ὀνόματα οἱ θεοὶ ἔθεσαν, καὶ διὰ τοῦτο ὀρθῶς ἔχει, *prima nomina imposuisse Deos, & propterea recte se habere*: vel potius ut Clemens Alex. Strom. lib. 1. Ἀδὰμ ἐπί τε τῆς γυναικὸς, ἐπί τε τῆς ζώων ὀνομασίας προεθέσπισας, *Adamum in cognominatione tum uxoris, tum animalium vaticinatum*: Fuerit, inquam, ita, sed vel sic, fuerit id necesse est tantum in primitiva lingua. In qua quidem facile largior commoda vocabula animalibus ab Adamo imposita, nec tamen ita, ut ipso sono, sed ut derivatione, & proinde significatione ex aliis jam vocabulis petita, naturam eorum aliquo modo declaraverint. Ceterum sic tamen essent non φύσει sed θέσει, seu non ab *natura*, sed ex *instituto*, inter quæ in hac quæstione vere differentia est constituenda, & constituta semper fuit, adeo ut vere cum Platone pugnet Aristoteles. Nam Plato, & qui eum sequuntur, inter quos etiam Pontus Tyardæus Episc. Cabilonensis initio hujus seculi fuit, libello ea gratia scripto *de rectâ nominum impositione*, illi vero sentiebant, vocabula non ex ullo etiam peritissimorum hominum instituto, sed ex naturali

Aulus Gellius libro 10. cap. 4. & divinæ literæ nos passim docent,) *natura* significant ; quonam, obsecro, pacto, uno eodemque nomine diversæ naturæ nuncupabuntur? sin autem, (ut docet Aristoteles, qui cum Platone non pugnat, modo rectè intelligatur) significent *ex instituto*; seu ad placitum; institutum autem, intelligo prudentium virorum, qui rerum inspe-

Quomodo voces natura, & ex instituto significent.

rali inter eorum sonum motumque labiorum in pronunciando, ac res ipsas convenientiâ formata, & proinde ori hominum sua sponte indita, sicuti patet ex inepta illa argutia naturalis discriminis, quod inter *nos* & *vos*, *mihi*, & *tibi* statuit Nigidius apud Gellium X. 4. Certe ineptissima sint hæc omnia in hodiernis linguis, & quas superstites in Libris habemus, quæ omnes ex prima formatæ sunt non sine magna pronunciationis mutatione, nec ulla naturæ rerum habita ratione, quippe formatæ ex incerto usu, & fortuito arbitrio vulgi, alio atque alio tandem modo, immo & sensu, quæque vocabula enunciantis. Ut adeo inane prorsus sit fingere hic consensum prudentum virorum, quasi Senatum quendam Reip. literariæ, qui *rerum inspecta natura* iis *nomina imponere soleant*, tanquam si linguæ pleræque sua vocabula ex se, non aliunde habuerint, & antiquissimis temporibus, quando singulæ sunt ortæ, tanta fuerit copia virorum peritorum, aut cura formandorum vocabulorum naturæ rerum convenientium. Cum Romani primum elephantos in Lucania vidissent, non novo nomine ex natura animalis formato eos appellaverunt, sed primum *Lucanos boves*, quia aliquo modo bubus gravi incessu & vasto corpore similes videbantur, licet cetera dissimilimi: dein vero peregrino vocabulo *elephantes*, quod ipsum ex Oriente ab אלף *bos* deductum. Atque ita se in omnibus linguis, certe ubi à prima discesseris, res habuit, ut vocabula aliunde formata sint casu quodam, & arbitrio hominum vulgarium, qui tamen vel sic noluerunt res natura contrarias sine ulla analogia, quam sibi saltem non finxerint, uno designare vocabulo. Sic enim quum vocabulorum verus usus sit distinguere quodam sono res diversas, seu quum vocabula sint signa διακριτικὰ rerum, confudissent omnia & colloquia sua vix eluctabili ambiguitate implicuissent.

ſpecta natura, nomina ſolent imponere; dementem & inſanum impoſitorem vocum judicemus oportet, qui *menſam*, & *librum* uno nomine nominari præceperit.

2. * Præterea ſi eſſent Æquivoca, id eſt, quæ ex æquo, & æqualiter plura ſignificarent, perpetuo nobis eſſet utendum adjectivis nominibus; aut aliqua alia diſtinctione, qua res inter ſe differrent; nec enim ſatis eſſet dicere, *vidi canem*; aut *mordet canis*; niſi adderes *terrenum*, vel *cœleſtem*, vel *marinum*. *Canis*, etiam in talis jactus eſt.

3. Adde quòd negligentem, & deminutum judicaremus Ariſtotelem, ſi nullam analogiæ regulam tradidiſſet, quæ ita erat ad ſyllogiſmos neceſſaria, quàm quæ maximè. Sed nullam aliam nobis, præter hanc, præſcripſit: neceſſe eſt igitur illam ſic interpretemur; *Analoga dicuntur*, &c.

4. Poſtremò, me movent doctiſſimorum teſtimonia. Cicero enim lib. ultimo, epiſt. 17. docet, verborum domicilium in re una eſſe proprium, migrationes in alienum multas. Aulus Gellius libro 11. cap. 12. *Chriſippus ait, omne verbum ambiguum natura eſſe: quoniam ex eodem duo, vel plura accipi poſſunt. Diodorus autem, cui Crono cognomentum fuit, nullum, inquit, verbum eſt ambiguum*, † *nec quiſquam ambiguum dicit aut ſen-*

* *Præterea ſi eſſent &c.*] Non video quæ vis in hoc argumento ſit magis contra *Aequivoca*, ut dicunt, quam contra *Analoga*. Nam & hæc indigent aliqua diſtinctione, unde cognoſcatur, an adhibita ſunt in ſenſu primitivo, an vero in analogico, ſeu figurato. Sæpiſſime id quidem cognoſcitur ex re ipſa, de qua agitur, aliiſque, quæ ad perficiendam ſententiam adjunguntur. Sed ita ſe res haberet in *Aequivocis*.

† *Nec quiſquam ambiguum dicit*] Senſus philoſophi eſſe debet,

sentit: nec aliud dici videri debet, quàm quod se dicere

bet, nunquam ambiguitatem esse in dicente, licet sæpe oriatur in audiente. Vocabula enim omnia præfinitæ sunt significationis, ut linguæ peritus directa locutione dicere possit, quod velit, & scire ac sentire queat, quid dicat; atque adeo nunquam evenit, ut dicens aliquid præter suam voluntatem sciens prudensque dicat duo vel plura. Evenit tamen sæpe, ut dicens aliquid, aliud dicere putetur, quam voluerit dicere, ejusque verba aliam, quam voluerit, eamque veram & rectam patiantur interpretationem, & sic imprudens duo vel plura dicat. Sed hoc Diodorus censet *obscure* potius dictum quam *ambigue*, scilicet, ut arbitror, respectu dicentis. Ceteroquin enim in ipsis vocabulis, de quibus hic agitur, in hunc vel illum modum conjunctis, quum duplicem & diversum possunt recipere sensum, utrumque analogiæ & genio linguæ convenientem, revera inesse ambiguitatem negari nequit. Nonne ambigue est dictum, quod ita auditum vel lectum diversimode potest secundum verborum usum explicari? Quapropter ab animo dicentis non ambiguo perperam argumentatur philosophus ad tollendam verborum ambiguitatem h. e. potestatem recipiendi usitata & legitima eorum interpretatione duplicem sensum. Aliud omnino est *sentire*, aliud *dicere*, & sæpenumero verba ab homine prolata aliud dicunt, quam ipse sentiebat, id quod sufficit ad demonstrandam eorum ambiguitatem, licet non naturalem. Præterea sæpe quis sciens volensque iisdem verbis duo diversa dicit. Veluti Cicero, *quo melius emptum sciatis*, *Tertia deducta est*. Volebat enim, hæc à nonnullis intelligi, tanquam si dixisset, *ut etiam vilius hoc emptum sciatis*, *tertia pars pretii tam exigui insuper deducta est*, ab aliis, *ut sciatis & cognoscatis tanto melius emptionem hanc, loco justi pretii Tertia Serviliæ Filia ad concubitum Cæsaris est deducta*. Non ambiguus in his Ciceronis animus, ut qui sciebat sua verba recipere duplicem hanc interpretationem, eaque causa istis utebatur: ipsa tamen revera erant ambigua, æque ac quum Græce diceret de Crassi Filio, sed qui credebatur genitus ab Axio quodam, illum esse Ἄξιον Κράσσου. Nihil igitur causæ est, cur non hujusmodi explicationum & distinctionum argutias systematicis lubentes relinquamus. Male tamen & alter philosophus *omne verbum natura esse ambiguum* tradidit. Immo usu pleraque dici possunt, sed per analogiam significationis, ambigua, non autem natura. Nam natura sua simplicem habent significationem.

cere sentit is, qui dicit: at cum ego, inquit, aliud sensi, tu aliud accepisti, obscure magis dictum quam ambigue videri potest: ambigui enim verbi natura illa esse debuit, ut qui diceret, duo, vel plura diceret: nemo autem duo vel plura dicit, qui sentit unum dicere. Hæc Gellius. Scaliger in calce libri De causis linguæ Latinæ, rectè carpit Nonium Marcellum, & alios, qui cùm, *De sermonis proprietate*, libros inscripsissent, multa significatorum monstra uni eidemque voci designarunt: tunc subdit; *Unius namque vocis una tantùm sit significatio propria, ac princeps; cæteræ aut communes, aut accessoriæ aut spuriæ.* Foreirus Lusitanus super Esaiam multis in locis, sed præcipuè cap. 8. in principio; *Ego*, inquit, *in hac semper fui sententia,* * *ut non nisi unam habere significationem verba Hebræa existimarem.* Joannes Mercerus in annotationibus dictionarii Pagnini, in voce אבר abad, inquit; *Semel admonitum illud oportuit: ubicumque plura, aut diversa ejusdem vocis significata feruntur fere prima esse propria, ac genuina, cætera metaphorica; vel ad quæ per similitudinem magis quandam, & linguæ dilatationem dictio proposita extendatur.* Idem ferè ait Rabbi Mardocai in concordantiis Hebraicis. Valla lib. 6. cap. 3. contra Nonium Marcel. sic ait; *Nam quis credat autores uni dictioni tot significata, & quidem pro se quemque nova, dare voluisse, tanquam linguam ipsam confundere cuperent?* Vide eod. lib. cap. 5. 8. 11. 12.

Sed antequam ad exempla transeo, sex præmittendæ sunt regulæ, quibus totum negotium dilucidè explicabitur, & assertio nostra constabilitur.

* *Ut non nisi unam &c.*] Scilicet propriam & genuinam; at figuratas & analogicas sæpe multas.

ſepes, trabes, plebes, ſortis. Teſtimonia lege apud Priſcianum lib. 7. Varronis accipe verba ex lib. 9. *Videmus*, inquit, *ex his verbis, trabes, duces, de extrema ſyllaba, E, literam excluſam, & ideo in ſingulari factum eſſe trabs, dux.* Hæc ille. Ego addo; cùm *E*, vel *I*, aufertur, ſi tres remanent conſonantes, perit penultima; ut, hæc *frondes*, *frons*, hæc *frontes*, *frons*, hæc *lentis*, *lens*, hæc *lendes*, *lens*. Non tamen omittenda eſt Chariſii differentia; *Fros*, inquit, *ſine N. litera, ne faciat*, *inquit Plinius, frontis; citatque bis Varronem ſic, ulmos, & populos, unde eſt fros: item, fros, fœnum, meſſis.* Vide Lipſium lib. 4. cap. 19. Variarum. Ego tamen apud Lucretium, *fruns*, & *frundes*, ſemper invenio; & ita legendum apud Virgilium, & Ovid. Servius, & alii contendunt. At de *Ligo*, inquis, quomodo te expedies? Inſpice, inquio, primam formam, *ligon, cudon, udon, harpagon, mangon*: nam legimus apud poëtas, *cudonas*, & *harpagonas*. *Sed Latini*, ut ait Priſcianus, *ſolent auferre n, his nominibus; ut, Plato, pro, Platon: ſic Vangio, Brito,* * *Agamemno.* „[Milon quidem „Ovidio dicitur, qui aliis Milo, Metam. 15. „*Robora fletque Milon ſenior cum ſpectat inanes.*] Sic, *harpago, ligo, pro, harpagon, ligon; ſic turbo, vel turbon, quod ſemper facit, onis*, contra Grammaticorum recentiorum differentiam: nam cùm legis, *turbinis*, & *turbinibus*, eſt ab, *hic turben*, ut ex Cæſare, & Plinio diſputat Chariſius.

 3. Nec

* *Agamemno*] Vide Gronovium ad Senecam Agam v. 514. ut & quæ ego notavi in *Diſſertationum Triade* pag. 19. Sed & in loco illo Ovidii codices nonnulli præferunt *Milo*, teſtante Nic. Heinſio. Olim autem dixiſſe Veteres, non tam *Centurion, onis*, quam *Centurionus, oni*, & ſic *Decurionus* &c. prodit Feſtus in *Centurionus*.

Hic seps, pro fera, Græcum est, & à putredine dicitur; *hæc sepes*, unde *seps*, Latinis est vallum. *Seps.*

Græcè *mna*, unde *mina*, Latinis *minæ*, pro interminatione. *Minæ.*

Hic axis, pro fera, Græcum; pro parte currus, Latinum. *Axis.*

Liber, pro Baccho, Hebræum est; à *Li*, populi, & * *Ban*, pario, vel gigno. *Libar*, populorum procreator: est enim *Noë*. Sed *Liber, a, um*, Latinum est, ut libertas: at *liber libri*, pro cortice arboris, primam breviat. *Liber.*

Pax, Græcis est adverbium silentii, cum digitus ori apponitur, non admirantis, ut docent aliqui; † Latinis est, quies. *Pax.*

Hic, vel *hæc calx*, pro calcaneo, Latinum, * à calcando; *hæc calx*, vel potius *chalx*, pro lapide cocto, Græcum. Aliter Caper de orthograph. nam pro materia, *calcs*, scribit; pro parte pedis, *calx*. *Calx.*

Taurus, pro monte Asiæ, Scythica vox est, † *Tauru*, id est, effector, sive opifex fluviorum; *Taurus.*

* *Ban pario vel gigno*] Quidni potius vel ברא unde haud dubie בר *filius*, vel פרה unde *pario*. Sed falsa omnino isthæc Etymologia. *Liber* pro Baccho prorsus est à λείβω, quod significat *libo* & *stillo*. Appositum utrumque. Unde λιβηρὸς & λιβρὸς *humidus*, *stillans*. Id si Latina forma pronuncietur est *Liber*. *Liber, à, um* deduco cum Vossio ab ἐλεύθερος. Modum etymi & similia exempla ille adfert. *Liber, ri* cum eodem à Græco λέπος vel Aeolico λέπορ *cortex*.

† *Latinis est quies*] vel potius pactio quietis, quæ inter homines fiebat data dextra, seu conserta invicem manu. Est enim à *page*, pro quo posteriores dixerunt *pango*.

* *A calcando*] Contrario modo se res habet. Vide Vossii Etymologicon.

* *Tauru id est effector &c.*] Forte voluit deducere ab Hiphil ejus radicis, unde Hebr. יאר *rivus*. Sed rectius Bochartus à טור *Thûr*, & *Thaura*, quod Chaldæis & Syris *montem* notat.

Taurus, pro animali, Græcum est, Ταῦρος, unde Latinè Taurus.

Fucus. * *Fucus*, pro ape, Latinum; *fucus*, vel *phucus*, pro purpura, Græcum.

Gallus. *Gallus*, cum est vox Phrygia, fluvium significat, ubi Cybeles sacerdotes, ob id dicti Galli, emasculabantur. Vide Plinium libro 5. cap. 32. idem lib. 35. cap. 12. *Samia testa matris Deûm sacerdotes, qui Galli vocantur, virilitatem amputant.* Vide Ovid. 4. Fast. ex illo loco; *Cur igitur Gallos, qui se excidêre, vocamus, Cùm tantum à Phrygia Gallica distet humus?* Gallus apud Græcos, album significat, inde Gallorum gens vocata, quia corporibus albis sint præditi. Unde Virg. l. 8. Æneid. de Gallis; *Tum lactea colla Auro innectuntur.* Gallus Latinis avis est nota; sed qui Latinè loquuntur solent addere, *gallinaceus*, propter ambiguitatem. Xenophon in Homonymis.

4. † *Syllabæ quantitas* apud Romanos satis su per-

* *Fucus pro ape*] Haud dubie est idem vocabulum. Etenim sicuti *fucus* mentitur nativum colorem, sic *fuci* sua similitudine mentiuntur veras apes.

† *Syllabæ quantitas &c.*] Syllabæ quantitas & Accentus distinguunt quidem vocabula, ut rectius in audiendo intelligantur; sed eo ipso non faciunt, ut vere diversa sint, id quod præstat sola vocabulorum origo, quæ hic præ omnibus his regulis est spectanda, ut ex qua vocabula naturales seu primitivas suas significationes accipiunt, sæpe etiam diversas syllabarum quantitates. Neutiquam igitur pro iisdem sunt habenda, quæ origine discrepant, licet iisdem plane constent literis, eandem habeant per omnia formam, ut & syllabarum quantitatem. Veluti *Liber* pro Baccho, & pro homine sui juris, *Pilare* pro densare, & pro furari; *Olère* pro odorem spargere & pro crescere. Sed tamen si in vocabulo diversæ significationis diversa etiam sit Prosodia, justissima datur nobis ratio statuendi diversam etiam originem, licet eam ceteroquin, ut sæpe fit, satis exploratam non habeamus, & sic porro dividendi unum illud vocabulum in duo diversa.

perque distinguebat voces, quod nos, nisi in carmine non sentimus. Hujus generis sunt, *populus*, pro arbore, prima longa; pro turba, brevi; *Palus*, *udis*, prima brevi; *palus*, *i*, prima longa. *Uter tris*, prima longa; *uter*, *a*, *um*, prima brevi. *Labor*, nomen, prima brevi; verbum, longà. *Colo*, *as*, producit; *colo*, *is*, breviat. *Sinus*, pro gremio, brevi; pro vase, longà. *Pila* lusoria, prima brevi, * a πιλέω, æquo; *pila*, pro mortario, prima longa, quasi pinsa, † vel pisa, à pinsendo. Sed Æneid. 9. ubi legitur; *Saxea pila cadit*, * libentius legerim; *Saxea pyla cadit*: πύλη enim columnam etiam significat; *Compilare* vero à nullo horum ducitur, sed à Græco, teste Turnebo; nam *piletem*, Æoles furem vocant, Hesiodus *phileten*. Vide Josephum Scaligerum, in Festum, *compilare*.

† *Plagæ*, pro funibus illis, quibus retia tenduntur circa summam & imam partem; aut pro mundi regionibus, quæ Græcè *climata* dicuntur, breviat; pro vulnere, producit. **Plaga.**

Anus,

* *A πιλέω*] Immo potius à πάλλα, quod significat *sphæram*, unde Aeoles πόλλα, Latini, qui maxime sequebantur Aeolicam dialectum, & porro olim literas non geminabant, *pola*, cujus vestigia etiam nunc occurrunt, & sic tandem *pila*, sicuti pro conis dixerunt *cinis*. Vide Vossium.

† *Vel ipsa*] Immo à *pisa*, deminutive *pisilla*, & inde *pila* sicuti *qualus* à *quasillus*. Vide supra pag. 50.

* *Libentius legerem pyla.*] Nihil minus. Festus, *Pila*, *quæ parietem sustentat*. Suet. Claud. 20. *Congestisque pilis altissimam superposuit turrim* scil. moli portus.

† *Plaga pro funibus*] Haud dubie à Græco πλάγιος *obliquus*, quod à πλέκω. Unde & *plagulæ* lecticarum, & papyri. At *plagæ* pro regionibus cœli & terræ ab Hebr. פלג *divisit*, unde פלגה *pars*, *classis*, vel à Chald. פרך *tractus*, *regio*. Denique *plaga* pro vulnere à Gr. πληγή.

Anus, pro vetula, breviat; pro podice, producit. *Acer*, eris, pro arbore breviat; *Acer, acris*, & *acre*, producit.

Os oris, unde *osculum*, producit; *os ossis*, breviat, teste Divo Augustino in libro de Grammatica, lib. 3. cap. 3. doctr. Christian. Lucretius lib. 3. *Exos, & exanguis tumidos perfluctuat artus.*

5. *Accentus* mirè distinguebat ambiguum. Nec hìc loquor de ridiculis illis, *sane, palàm, porrò:* hi enim nec erant apud antiquos, * ante Quinctiliani tempora, nec poterant amphiboliam parere, ut in prima regula admonuimus, præsertim cum *porrò*, pro *deinde*, merè sit Græcum; sed de aliis secretioribus, & qui nostras aures omnino fugiunt: aliter enim enunciabant, *seps* Græcum, aliter *seps* Latinum; quoniam illud per *eta*, id est, *e longum* scribitur Græcè; hoc per *epsilon*, id est, *e tenue*. Sed hoc illustremus doctorum testimoniis.

Lustra. *Lustra*, inquit Festus Pomp. *significant lacunas lutosas, quæ sunt in silvis, aprorum cubilia; à qua similitudine, ii qui in locis abditis, & sordidis, ventri, & desidiæ operam dant, dicuntur in lustris vitam agere. At quum ejusdem vocabuli prima syllaba producitur, significat nunc tempus quinquennale, nunc populi lustrationem;* † illud à *luto*, hoc à *luendo*. Adeo,

* *Ante Quinctiliani tempora*] Sed nec eo tempore videntur figuræ hæ Accentuum in usum inductæ. Tantummodo refert ille Lib. I. c. 5. inter vitia pronunciationis, quod nonnulli figerent tonum in ultimis quorundam vocabulorum, ut distinguerentur ab iisdem alio sensu adhibitis.

† *Illud à luto*] Cum apud Græcos λῦτρον à λύω significet aquam sordidam, qua quis ad lavandum usus, hinc for-

Adeo, inquit idem, *duas habet, significationes; nam cum prima syllaba acuta effertur, idem significat quod* accedo; *ut cum dicimus*, adeo prætorem: *cùm autem secunda, idem est, quod* usque eò; *non quidem secundum rationem, quia, ad, præpositio accusativis accommodata est, sed vetusta quadam loquendi consuetudine*. Vide Festum in vocibus, *Ergo, Muscerda, Parret, Pone, Sagaces, Quando;* A Aul. Gellium lib. 6. cap. 15. de, Quiesco. *Adeo.*

Quidam, inquit M. Varro, *reprehendunt, quòd* pluit, & luit *dicamus in præterito*, & *præsenti tempore, cùm analogiæ sui cujusque temporis verba debeant discriminare. Falluntur, nam est, ac putant, aliter; quod in præteritis*, U, *dicimus longum*, luit, pluit; *in præsenti*, *breve*, luit, pluit. *Ideoque in venditionis lege fundi*, ruta cæsa, *ita dicimus, ut*, U, *producamus.*

Donatus ad illud Terent. *Filium perduxere, ut una esset*, notat; si productè legatur *esset*, significare, cibum caperet, sive ederet; Item ad illud, *ut de symbolis essemus; melius*, inquit, *essemus; producta E* littera. Ego in illis locis * corruptum existimo Donatum; sed tamen id, quod volumus, ostendit. „[Quod ipsum „Servius monet Æneid. ad versum illum, „*Non media de gente Phrygum exedisse nefandis.*] Cicero in Oratore perfecto, docet, *inclytus*, prima brevi enunciari; *insanus*, prima longa.

De

forte & apud Latinos *lustrum* à *luendo* pro *lavando* primitus significavit aquam ejusmodi sordidam, dein quia cœno & sordibus delectantur apri, aprorum cubilia, & sic denique sordida & infamia ferarum, hominumque receptacula.

* *Corruptum existimo*] Cur corruptum pronunciet Donatum nescio. Certe sententiam Donati confirmat Servius ad Aen. V. 785. Idem facere videtur Gellius cit. loco, *esito* primâ longa pronunciari scribens.

De hac re vide pulchrum locum apud Aul. Gell. lib. 9. cap. 6.

6. *Euphemiſmos*, id eſt, bona ominatio, inquit Demetrius Phaler. eſt figura, quæ odioſas res bonis verbis edit, & impia itidem facta, piis. * Hinc multa dicuntur in contrariam

* *Hinc multa dicuntur in contrariam &c.*] Si vere in contrariam partem dicerentur multa per *εὐφημισμὸν*, ut idcirco εὐφημισμὸς ille inter exceptiones non ſervatæ in ſignificationibus vocabulorum analogiæ referri debeat, quam proxime ſane accederent illa ad *ἀντίφρασιν*, immo dicerentur per *ἀντίφρασιν εὐφημισμοῦ*. At vero Sanctius in ſequentibus ſummo ſtudio & jure explodit omnem *ἀντίφρασιν*. Quid ergo? Euphemiſmus neutiquam contrariam primitivæ ſignificationem vocabulis tribuit, ſed adhibet in rebus triſtibus & impiis ſæpe vitandi ominis cauſa, verba mitioris ſignificationis per analogiam deflexæ à ſua origine, quæ ſic deflexa ſignificatio ſenſum plerumque exhibet ſequiorem. Exemplis ab Auctore allatis rem probabimus. *Benedicere* ſeu Heb. ברך nunquam ſimpliciter ſignificat *maledicere*, ſed primitus *fauſtis ominibus aliquem proſequi*. Id vero quia fiebat imprimis in valedicendo, hinc pro *valedicere* ſæpe ponitur. Jam quia quibus valedicimus, ab iis nos vel ſegregamus, vel eos dimittimus, hinc in omnibus pene linguis eos etiam, quos abdicamus, quibuſcum nihil nobis negotii eſſe volumus, jubemus *valere*. Notum illud Terentii. *Valeant, qui inter nos diſcidium volunt*. Serv. ad Eclog. 8. *Vivite, valete, non bene optantis eſt, ſed renunciantis*. Aſpaſia apud Aelian. XII. 1. *μακρὰ χαίρειν εἰποῦσα τοῖς ἰατροῖς* h. e. *abdicans, dimittens medicos*. Belgice, *ſeggende ben goeden dag*. Sic ergo & apud Hebræos *Benedicere Deo & Regi* nihil aliud eſt, quam jubere eos valere, dicere ſe non curare Deum & Regem. Vide incomparabilis Viri, Joh. Cocceji Lexicon. Sic autem Analogia ſignificationis quam optime ſervata. *Sperare* neutiquam ad εὐφημισμὸν pertinet, cum primitiva ejus ſignificatio ſit, exſpectare, ſeu præcipere animo aliquid futuri, ſive boni, ſive mali. Cum Virgilius ait: *Hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorem. Et perferre ſoror potero*, quid aliud notat, quam, ſi potui animo præcipere, animo ut eventurum aliquando

riam significationem; ut, *benedicere*, pro maledicere, sæpe in sacris literis: ut, 3. Reg. cap. 21. *Benedixit Naboth Deum, & regem.* Job cap. 1. *Nisi in facie benedixerit tibi:* ibid. cap. 2. *Videbis quod in facie benedicat tibi:* ibid. *Benedic Deo, & morere.* Sic *sperare*, pro, timere: sic *potiri hostium*, & *potitus hostium*, apud Plautum in Captivis, pro, captivum esse. Et in Digest. l. 11. & 12. de Capt. & postlim. Et l. 192. de verb. sign. *Sacer*, pro execrando, &c. Antiqui summoperè observabant auguria, sed illa præcipuè, quæ ab hominum ore prodibant, quæ propriè *omina* vocabantur; Hispanè, *Alfil Toledano.* Cicero 1. de Divinat. *Neque solum Deorum voces Pythagorei observaverunt, sed etiam hominum, quæ vocant* omnia; *quæ majores nostri quia valere censebant, idcirco omnibus rebus agendis,* QUOD BONUM, FAUSTUM, FELIX, FORTUNATUMQUE ESSET, *præfabantur; rebusque divinis, quæ publicè fierent,* UT FAVERENT LINGUIS, *imperabatur*, &c. *Favere autem linguis*, non intelligo idem esse quod tacere, ut multi arbitrantur, sed bona verba dicere: nam credebant vitiari sacra, si quis dura, mala, vel ominosa verba loqueretur. Tibull. lib. 2. eleg. 2. *Dicamus bona verba, venit natalis, ad aras; Quisquis ades, lingua, vir, mulierque fave.* Ovid. 1. Fast. *Prospera lux oritur, linguisque, animisque favete; Nunc dicenda bona sunt bo-*

Benedicere.

Sperare.

Potiri hostium.

Sacer.

Favere linguis.

do proponere. Sall. Jug. 88. *Lætissimis animis contra spem suam excipitur* h. e. exspectationem. Manifestior hæc genuina vocabuli significatio ex ejus origine. Etenim antiquissimi Latini dixerunt *speris* pro *spes.* Id autem recte deduxit Vossius ab Hebr. שׂבר *Expectavit*, vel Nomine שׂבר *Exspectatio.* *Potiri hostium* non magis huc referendum, patebit ex iis, quæ diximus ad pag. 266. De reliquis suo loco mox agemus.

bona verba die. Horat. 3. Carm. *Malè ominatis parcite verbis.* Terent. Andr. *Bona verba, quæſo*, id eſt, Bene ominare: idem in eadem; *Valeant qui inter nos diſſidium volunt*, id eſt, pereant. Sed exemplis agamus.

Adolere, adoleſcere. *Adoleo*, & *adaleſco*, creſcere eſt; ſed in ſacris, ut notat Servius ad illud Virg. 4. Georg. *Panchæis adoleſcunt ignibus aræ*, incendere, & cremare, idque per figuram *euphemiſmon*; * nam quia victima, & altare verbenis, thure, vino, & extis creſcebant, & augebantur, dictum eſt

* *Nam quia victima &c.*] Si ita, eſt in eo proinde analogia ſignificationis, non mutatio ejus, ſine analogia, per εὐφημισμὸν. Sed ſi modo Verbum hoc in utroque ſenſu ejuſdem eſt originis, ego ſane putem primitus & præcipue *adoleo* notare *incendo*, dein *adoleſco* per analogiam *augeo me, creſco*, quoniam quicquid incenditur quaſi creſcit, dum flamma cum eo corpore, quod crematur, conjuncta exſurgit, & ſe in altum exſerit. Unde apud Virgilium, *adoleſcunt ignibus aræ.* Porro ſic *abolere* primum active notat *conſumere, delere, facere ut minuatur*, dein *aboleſcere* neutraliter ponitur pro *interire, comminui.* Accedit quod apud Græcos Αὔω ſignificet primum *incendo*, tum *ſicco*, *areſacio*, quod flammam & incendium præcedit, tum *ſplendeo*, quod comitatur flammam, denique *clamo* & *ſpiro*, forte quia flamma cum ſtrepitu & ſpiritu ex ſuo ſubjecto ſe exſerit. Quin & hinc forte αὔξω, & ἀέξω, *augeo.* Ceterum ab αὔω, ſi modo admittimus αυ mutari in o breve, ipſa analogia derivationum quaſi flagitat deduci illud *oleo.* Nam & ſic ab ὄω, ὄζω, formatur alterum *oleo*, quod ſignificat odorem ſpargo; pro quo primi dixerunt *odeo*, unde & *odor*, & *odefacit* pro olefacit etiamnum apud Feſtum ſupereſt, D interpoſito primum inter vocales, & dein mutato in L, quod utrumque ſæpiſſime factum, ſæpe etiam in uno vocabulo, ut in *ſalus* & *ſalvus* à σάος, *filius* ab υἱὸς, *ſella* & *ſolium* à *ſedeo*, & hoc ab ἕω, ἕδω. Porro quod ad Diphthongos Græcorum, ſæpe illæ, præſertim ante vocales poſitæ, tranſeunt apud Latinos in vocalem brevem. Sic à ποιητὴς *Poeta*, νεύω *nuo*, à γαίω *gaveo*, unde *gaviſus* & *gaudeo*, ab εὐάδω juxta Dionyſ. Halic. ovo.

est *adolescere*, pro, cremare. Vide Festum, & Nonium.

Mactare, * ex eodem omine dictum est, pro, interficere; cùm propriè sit *augere*, hoc est, magis auctare; unde *mactus*, id est, magis auctus. Servius ad illud Virgil. *Mactant lectas de more bidentes*, *verbum sacrorum*, inquit, *per euphemismon*, *ut adolere.* *Mactare.*

† *Rectè*, pro nihil, aut non, aut male. Ter. Heaut. *Rectè.*

O o

* *Ex eodem omine*] Immo per μετωνυμίαν seu μετάληψιν consequentis; qua consequens intelligitur ex antecedente. Nempe quia in sacris cædes victimæ semper sequebatur mactationem proprie dictam, quæ consistebat in mola salsa capite ejus imponenda. Cujusmodi translatæ significationis usus est quam maxime analogicus. Sed tamen cur in sacris & in hoc vocabulo ita frequentaretur ea μετάληψις, causam fuisse εὐφημισμὸν, facile largior. Id tantum volo, nunquam per εὐφημίαν mutatam simpliciter in contrarium & contra ἀναλογίαν verborum significationem. Porro *Mactus* ego quidem deduco simpliciter à *Magis*, unde forte verbum *Mago* vel *Magio*, sicuti à *Minus*, *Minuo*: & sic deinceps *Mactus*, quemadmodum ab *Ago*, *Actus*, à *pago*, *pactus*. Nam G. frequentissime transit in C. Ab hoc ipso *Magis* est *Macsimus*, ut scripsere antiquissimi. Sed & ejusdem originis cum τῷ *Mactus* est *Magmentum*, plane sicuti *sagmentum* à *sagio*, unde & *sactus*, sed pro quibus posteriores dixere *sancio* & *sanctus*. Analogia porro significationis liquidissima. Nam *Mactus* proprie sic notabit *major factus*, *auctus aliqua re.*

† *Recte pro nihil*] Nunquam *recte* significat *nihil*, sed usu adhibetur sæpe, quo loco *Nihil* poterat responderi, quum id vocabulum, seu directum ex rei veritate, & animi sententia responsum, vitatur vel metu, vel consilio. Nam idem est, ac si loco talis responsi simpliciter responsum quis declinaret, ac proinde diceret, *noli quærere, recte se res habet.* Hinc apud Terentium: *Tum quod dem ei, recte est* h. e. si illa me quid rogat, ut dem, loco responsi & muneris repono & do ei *Recte*, h. e. Belgice *het is wel.* Hinc & simul aliquando cum τῷ *Nihil* tanquam diversum & distinctum in responsionibus adhibetur. Ter. Adel.

Heaut. *Tum quod dem ei recte est : nam Nihil esse mihi religio est dicere :* idem Eunuch. *Numquid vis ? C. recte*, id est, non, vel nihil. Plaut. Asinar. *Nec rectè quæ tu in nos dicis, aurum, atque argentum merum est.*

Sacer. *Sacer*, dicunt esse nomen medium, ut Græcis *Anathema*, & nunc in bonam, nunc in malam partem accipi. Sed, quid sit *homo sacer*, vel *Anathema*, ab antiquissima historia petendum, quam narrat Jo: Zetzes histor. 23. Chiliad. 5. Cujus carmina sic vertebam.

Catharma quondam tale purgamen fuit ;
Si pestis, aut fames, vel alia calamitas
Vexaret Urbem ira Deorum percitam,
Ad victimam deformis ante omnes homo,
Purgamen, atque pharmacus ductus fuit.
Cùm ventum ad aram est, caseum, ficus, ador.
Ipsi in manum dabant : deinde septies
Pudenda scillis verberabant victimæ,
Caprifico, & aliis surculis agrestibus ;
Agrestiumque urebant ramis arborum
Devota membra : tum sacrum cinerem gravis
Levamen urbis ventilabant in mare.

Hæc ille, atque alia ; citatque testem Lycophronem, & Hipponactem : idem Chiliada 8. histor. 239. cineres spargi solitos, addit, per totam civitatem. Suidas præterea in dictione *Pe-*

del. IV. 5. 19. *Perii.* MI. *Quid est ? Æ. Nihil ; recte ; perge.* h. e. nihil est recte se habent omnia ; perge modo rem narrare. Bene itaque Donatus ad Hec. III. 2. 20. ubi Pamphilus rogatus à matre, quid lachrymaret, aut quid esset tam tristis, respondet simpliciter *Recte*, notat : *sic dicimus, cum sine injuria interrogantis aliquid reticemus.* Pro illo *Recte*, aliquando etiam usurpatur *Bene* eodem sensu Plaut. Bacchid. I. 2. 6. *Quid in consilio consultas ? BA. Bene*, q. d. noli id quærere, bene se habet res.

Peripsema, addit, dicere solitos cives ad hujusmodi anathemata; *Purgamen pro nobis esto; salus, & redemtio.* „ [Servius in illud Æneid. 3.
„ *Auri sacra fames*, ita commentatur, *Sacra*;
„ exsecrabilis. Alii *sacra*, devota accipiunt;
„ unde & *Ver sacrum.* Alii, *sacrum*, pro, sce-
„ lestum, vel sacrilegum. Tractus est autem
„ sermo ex more Gallorum: nam Massilien-
„ ses quoties pestilentia laborabant, unus se
„ ex pauperibus offerebat, alendus anno in-
„ tegro publicis, & purioribus cibis. Hic
„ postea ornatus verbenis, & vestibus sacris,
„ circumducebatur per totam civitatem, cum
„ exsecrationibus, ut in ipsum reciderent
„ mala totius civitatis; & sic projiciebatur.
„ *Hæc ex Petronio Servius.*]

Hujusmodi sacrificium Hebræis vocabatur *Azazel*, id est, caper emissarius; de quo Levitic. cap. 16. ab *Ez*; id est caper, & *Azal*; id est, abiit: Græcis, *Apotropæon*, sive *Apopompæon*; id est, malorum depulsio. Dicebatur etiam propriè, *Anathema*. Itaque *Sacer* apud Latinos, idem est quod *anathema* Græcis, * & ita per Euphemismon, pro execrando

* *Et ita per Euphenismon &c.*] Sipuidem simpliciter per Euphemismon τὸ *Sacer* etiam exsecrandum, & scelestum notaret, foret hæc Antiphrasis, ad quam proinde figuram à nonnullis hoc quoque vocabulum refertur isto sensua adhibitum. At vero nullam ego hic agnosco *ἀντίφρασιν*, aut in contrarium mutatam significationem, sed per justissimam. Analogiam parumper deflexam. Cujus vera & unica hæc est ratio. Quidquid decreto publico Diis erat consecratum, illud dicebatur *sacrum.* Jam vero quia quod sic Diis sacrabatur, id ex usu & commercio hominum penitus tollebatur: & porro quia victimæ Diis Sacratæ semper occidebantur: hinc si quos homines sceleratos populus sciscerec impune interficiendos, eos

do accipitur. Quanquam Monachus Menesius, qui de accentibus ſcripſit, aliter quæſtionem ſolvit: contendit enim, in ſacris Bibliis duo eſſe nomina, Anáthemà, & Anathéma; & illud, cum accentu in antepenultima, & cum epſilio in penultima, ſemper accipi in malam partem, pro exſecrando: at cum accentu in penultima, & eta, id eſt, e longo; ſemper accipi pro donario, vel re templis dicata. Ego ſcripturam quidem in Bibliis Græcis ſic reperiri animadverti: ſed quomodo ab eodem verbo ἀναθῆναι, duo ducantur nomina contrariæ ſignificationis, non vi-

eos publice *ſacrabat* Diis, tanquam victimas quaſdam, quarum cædes grata Diis eſſet futura; ut ſic impune à quolibet poſſent occidi, & ex ſua civitate funditus tollerentur. Liv. III. 55. *Ut qui Tribunis pl. nocuiſſet, ejus caput Jovi ſacrum eſſet.* Feſtus in *Plorare* ex Legibus Regiis: *Si parentem puer verberit, aſt illi ploraſſint, puer Divis parentum ſacer eſto.* Idem in v. *Sacer. Homo Sacer is eſt, quem populus judicavit ob maleficium, neque fas eſt eum* (proprie) *immolari, ſed qui occidit, paricidii non damnatur. Nam lege Tribunicia prima cavetur: Si quis eum, qui eo plebiſcito ſacer, occiderit, paricida ne ſit. Ex quo quivis homo malus atque improbus Sacer appellari ſolet.* Non *obſcura* hæc, ut mox Sanctius ait, ſed liquida & ſola vera. Similiter ſe res habet, quod ad Ἀνάθημα, ſignificat quippe primo rem uſibus humanis exemptam, & Deo repoſitam, ſacratamque, ſine jure redemptionis. Jam quia quod ſic erat ſacratum, id, quod ad homines, plane quaſi interierat, ſeu ſublatum erat, (nam etiamſi ſacris non amplius inſervire poſſet, tamen vel ſic hominibus neutiquam reſtituebatur, ſed potius conſumebatur penitus, & adolebatur: apud Romanos in cellis ſubterraneis ſeu faviſſis reponebatur. Vide Feſtum in *Faviſſæ*) hac igitur de cauſa is, qui à conſortio Eccleſiæ prorſus erat ſegregatus, dicebatur *Anathema*, ſcil. Mortis & Inferni, quaſi Sacratus Morti & Exitio, ſeu Inferno & ejus Principi. Hinc & aliquando ſeparationis particulas habet ſibi adjunctas. Veluti Rom. IX. 3. *ἀνάθεμα ἀπὸ τοῦ χριστοῦ* h. e. Morti & exitio æterno devotus, cum ſeparatione à Chriſto, & ejus Eccleſia. Vide omnino iſtic Bezam,

video. Unum semper nomen est, anáthema sive anathéma, ut sacer apud Latinos. Quid est igitur illud tam crebro in Conciliis repetitum; *Anathema sit?* Respondeo primum, posse dici per Euphemismon, ut benedicere, pro maledicere, quasi dicat; *Anathema sit*, id est, sit benedictus; quia viros sanctos non decet maledicere. Deinde respondeo, posse etiam intelligi juxta propriam, & genuinam nominis notionem; *Anathema sit*, id est, sit peccatum pro toto populo, sit devotio, ferat omnia populi peccata. Ita D. Paulus ad Rom. 9. *Optabat esse anathema post Christum, pro fratribus*, id est, se devovere, & hostiam fieri à Christo, id est, post Christum; quia *Christus fuit pro nobis hostia, & factus est pro nobis peccatum, cùm peccatum non haberet: Et verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit.* Festus in voce *Sacer*, obscura quædam profert, quæ à Macrobio lib. 3. cap. 7. Saturn. explicantur. Illud verò Virgilii; *Auri sacra fames*, alia res est: nam Græci ἱερὸν, id est, sacrum, pro magno solent usurpare: unde *os sacrum*, id est, magnum; & *morbus sacer*, pro, magnus vel comitialis. Plutarchus de industria animalium. Unde Adag. *sacram ancoram solvere*, id est, magnam. *Sacer, pro magno.*

* *Alter*, in auguriis dicebant, pro, non bono, ut ait Festus in dictione, *Altera avis.* Et in senatu dicebat consul; *Qui hoc sentitis, huc* *Alter.*

 trans-

* *Alter in auguriis*] Etiam in iis de duobus solummodo dicitur *Alter.* Etenim quia vel Læta, vel Tristia evenire auspicantibus solebant, si lætum signum, quod desiderabatur, non evenisset, dicebatur *Alterum* evenisse, scil. ab eo, quod desiderabatur, h. e. non lætum, non felix. *Alia omnia sentire* notat sententiam plane & per omnia diversam ab ea, quæ jam dicta erat.

transite, *qui alio omnia*, *illuc*; id est, qui negatis, vel dissentitis. Cic. lib. 1. epist. *De tribus legatis*, *frequentes iêre in alia omnia*, id est, dissensêre: & lib. 10. *Eum senatus reliquit*; *& in alia omnia discessit*. Vide Suidam in voce *Eumenides*, & *Callias*. Et nos etiam Antiphrasi de Eumenidib. satis.

De Analogia significationum.

HIs regulis præmissis, ad analogiam significationum transeamus.

Jus. * *Jus*, *juris*, propriè significat diarium, sive portionem victus. *Antiqui* enim, ut inquit Valer. Maxim. lib. 2. *adeò erant conti-*

* *Jus juris &c.*] Neutiquam assentior Sanctio, quum putat, *jus*, quod suum cuique tribuit, dici per Analogiam significationis ab eo *jure*, quod significat diarium. Ego utrumque ut diversæ prorsus significationis, sic diversæ putem esse originis. Certe *jus* illud prius est à *jubendo*, non, ut censet Magius in Miscell. IV. 1. quia *jubet & præcipit*, sed quia jubetur ab eo, qui summam habet potestatem. Nihil enim apud Romanos olim fuit *jus*, nisi quod *jussum* à populo, cujus pro sua suprema potestate proprium erat *jubere rogari* à Magistratibus. Unde & Leges sæpe *Rogationes* appellantur; & quod legibus jussis sancitum, *jus*, quasi *jussum*. Hinc Festus *Jussa*, *Jura* exponit. Scilicet antiqui dixerunt *jusa*; ut qui non geminabant literas, nec habebant literam R. Posteriores itaque in Participio, iterata sibilante litera, dixerunt *jussa*, in Nomine *jura*, sibilante conversa in caninam, ut solebant. ICtos, qui *jus* à *justitia* dictum tradunt, castigat satis superque d. l. Magius. Alterum *jus* esculentum á *juvando* recte deduxerunt nonnulli, ut quod alimonia sua juvat corpus humanum. Sic à Gr. φάω, unde Latinum *Fari*, & *Fatum*, est etiam *Fas*: à *Moveo*, non à *Meo*, ut male Martinius, est haud dubie *Mos*, qui semper quasi movetur. Seneca Ep. 114. *Consuetudo civitatis nunquam in eodem diu stetit.* Sic *Dos* à *Do*, vel Græcò δίω, *pus* à *puteo* seu πύθω, *thus* à θύω.

tinentiæ attenti, ut frequentior apud eos pultis usus, quam panis esset. Plinius lib. 18. cap. 8. *Pulte autem, non pane vixisse longo tempore Romanos manifestum; quoniam inde & pulmentaria hodie quoque dicuntur.* Non itaque vescebantur carnibus, sed oleribus, aut pultibus, totumque prandium *Jus* vocabant. Horat. 2. Serm. *Est operæ pretium duplicis cognoscere juris Naturam.* Hujus autem juris in conviviis pares dabantur unicuique partes: unde Homerus *convivium*, *æquale* ferè semper nominat. Vocabantur verò *Duplicarii*, ut ait Varro, *quibus in conviviis ob virtutem, duplicia ut darentur cibaria fuit institutum.* Cujus rei etiam in sacris Bibliis fit mentio; nam Genes. cap. 43. *major portio data est Benjamino*, quàm cæterorum cuilibet. Itaque propriè *Jus* est, quod Hispanè dicimus, *Quinnon, parte, porcion, ordinario.* Græcis est *Chœnix*, id est, *dimensum*, ut vocavit Terentius. Hebræis est, *Man*, à verbo *manâ*, id est, divisit, vel numeravit: nam ubi legitur Daniel. cap. 1. *Et constituit illis rex annonam per singulos dies, de cibis suis,* Hebraicè legitur, *manâ*. Hinc igitur metaphoricè, *Jus* vocatur, munus illud, quod suum cuique tribuit.

Vertex, inquit Fabius lib. 8. cap. 2. *est contorta in se aqua, vel quicquid aliud simile vertitur; inde propter fluxum capillorum, pars est summa capitis; & ex hoc, quod est in montibus eminentissimum.* Valla lib. 6. cap. 11. *Rectè*, inquit *dixeris hæc omnia, vertices, proprie tamen unde initium est. Quare nemini debet mirum videri, cur interdum una vox plura significet.* Hæc illi. * Ego tamen *Vertex.*

* *Ego tamen magis assentior*] Male perfecto. Vide Vossium. *Vertex* est revera ejusdem originis, & proinde unum idem.

men magis assentior Charisio lib. 1. *Vertex*, inquit, *à vertendo; vortex à vorando; & vult Plinius verticem immanem vim impetus habere; ut, ingens à vertice pontus; vorticem verò, circumactionem unde esse; ut, Et rapidus vorat æquore vortex.* Caper Grammaticus; *Vertex fluminis est, vertex capitis.*

Tempus. *Tempus*, ut Varro scribit, *est mundi intervallum, & motus, divisum in partes aliquot, ab Solis & Lunæ cursu, à quorum tenore temperato tempus dictum est.* Tempora in capite, Hispan. *las sienes*, * ob id dicta putant, quòd ab iis indicia petamus senectutis. Posuit enim natura in multis animantibus ætatis signa; ut, veterinis, & ovibus in dentibus; cervis in cornibus: sic homines in temporibus gerunt ætatem; unde Homerus senes vocat, *Poliócrotaphous*, id est canorum temporum, quia plurimum inde cani incipiunt: nam priora capitis, humiditatis, pituitæque plus habent, quàm posterio-

idemque vocabulum, sive contortam aquam, sive quid aliud notet. Immo si maxime scriptura discreparet, pro diverso variæ significationis usu, vel id non obstaret, quo minus in illa diversa scripturâ sit idem vocabolum. Sic enim *Coitus* ac *Cœtus*, *Mœnia*, & *Munia*, *Lavare*, & *Luere*, immo & hodie in lingua Gallicana *Monseigneur*, & *Monsieur*, eadem sunt, licet diversæ significationi diversa etiam scriptura quasi propria sit facta. Quin & sic *Ara* & *Ansa* vix dubito diversam esse scripturam unius antiqui vocabuli *Asa*, quod significabat primitus omne id, quod ex aliqua re eminet, & quo quid apprehenditur, unde posteriores interposita N. dixerunt eo sensu *Ansa*. Deinde κατ᾽ ἐξοχὴν cornu altaris, quod apprehendere solebant supplices; unde *Ara*, S. mutata in R. Est autem *Asa* haud dubie ab Hebr. אזן *auris*.

* *Ob id dicta putant*] Forte à *tepeo* dicta, interposita litera M. ut sæpissime ante P. vel B. sic τύμπανον à τύπτω, *Campus* à *Capus*, unde *Capua*. & illud à κῆπος. *Cumbo* à *Cubo* & κύπτω, *Lambo* ab antiquo *Labo*, & λάπτω & λαπῶ, unde & *Labium*.

riora. Virgilius 5. Æneid. *Æmula necdum Temporibus geminis canebat sparsa senectus.* Vide Alexand. Aphrodis. problemata, & Columellam lib. 6. cap. 29.

Nepos, inquit Charisius, *significat, & certum cognitionis gradum, & rei avitæ consumtorem.* Mihi tantùm significat filiorum filium. Romani pueri patruis tradebantur erudiendi, & castigandi; unde proverbium; *Ne sis patruus mihi*: quia patrui, etiamsi ament, nesciunt ad peccata connivere. Avi contra impotentius amant, omnia indulgent, castigare nesciunt; inde nepotes evadunt perditissimi. Aristoteles 3. Ethic. in calce, intemperantiam vocat *Acolasiam*, id est, incastigationem; & *acolasti* dicuntur incastigati. Tales igitur sunt nepotes. Invenio & apud Græcos, * *Nepodes* vocari nepotes, quasi sine pede, hoc est, fundamento: quia filiis fundamentum rei familiaris non erunt: dilapidant enim rem familiarem. Qui deducunt à *nepa*, id est scorpione, quia filios devorat, mihi non placent. Vide Festum. *Nepos.*

Tollere liberos; tollere onera; tollere in crucem; tollere aliquem è medio; vel *è vita*; semper est sublevare: sed *tollere*, pro educare, vel habere filios, ex antiqua consuetudine petendum. Antiquitus pueri recenter nati terram primùm omnium tangebant, tanquam rerum omnium parentem; autor est Plinius in procemio libri 7. Tertulliani verba sunt; *Dum prima etiam constitutio infantis super terram, statim* *Tollere.*

* *Nepodes vocari Nepotes*] Vide Notas Augustini ad Festum, & cognosces ipsum illud vocabulum *Nepos* etiam in prima significatione ex Græco deduci. Recta porro ratio alterius significationis à Sanctio est reddida.

Edaeae sacrum est. Sapientiae cap. 7. *Et ego natus accepi communem aërem, & in similiter factam decidi terram.* Sic positum infantem partes solebant statim allevare; qui autem non tollebatur, ut abdicatus, & projectitius habebatur, idque inauspicatum putabatur. Papinius, ultima Silva, deplorat servulum immatura morte surreptum, sed ante donatum libertate, haec addens; *Meus ille, meus, tellure cadentem Excepi.* Vide Turneb. lib. 22. cap. 11. & lib. 4. cap. 15 D. Augustin. libro 4. de Civit Dei, capite 11. *Ipse levet de terra, & vocetur dea Levana.*

Cernere. *Cernere*, inquiunt, est videre, est pugnare; & *cernere haereditatem*, est adire haereditatem. Non ita est: * nam propriè *cernere*, est sepa-

ra-

* *Nam proprie cernere &c.*] Immo vero propria & primitiva hujus Verbi significatio non est singularis facti, sed generalis. Significat enim proprie aliquid secernere, & diribere, sive id fiat cribro, sive sorte, sive pugna, sive oculis, sive animi nostri voluntate & judicio; derivaturque à Gr. *κρίνειν*, quod item ex una generali varias singulares, & quasi uni facto proprias, recepit significationes. Prima ergo, ut dixi, generalis est distinguendi & discernendi in Graeco Latinoque. Hinc Hesiod. Aspid. V. 55. *κεκριμένην γενεάν*, h. e. *diversam generationem* vocat Herculem & Iphiclea Alcemae libros, sed illum ex Jove, hunc ex Amphitruone conceptum. Similiter apud Latinos *Discernere*, *Excernere*, *Secernere*, immo ipsum *Cernere* eam significationem aperte praeferunt. Liv. XLIII. 12. *Priusquam id sors cerneret* h. e. dijudicaret, distingueret provincias duas in duos Consules. Porro *Cernere aliquid*, est ita liquido videre, & cognoscere, ut oculis nostris quasi distinguatur ab aliis rebus, cum quibus, antequam visu nostro ita clare cognosceretur, quasi confusum erat. Inde & *Certum* dicitur, quasi prorsus liquidum, & ex omni obscuritate ac controversia protractum in manifestam & distinctam cognitionis nostrae lucem. Sed inprimis haesit hujus verbi usus in significanda ea Mentis nostrae vi, quae in judicando, de-

li-

liberando, & certum aliquid statuendo consistit. Plaut. Castell. I. 1, 1. *Semper te mihi amicum esse crevi*, h. e. judicavi, judicio mentis meæ certum habui. Hinc ergo *Crimen*, quod in judicium vocatur, quod dijudicatur. Sed & quia sæpe manibus ac pugna controversiæ dirimebantur, idcirco *Cernere* sæpe & pro pugnare ponitur. Cœl. Famil. VIII. 14. *Quamdiu civiliter sine armis cernetur*. Plaut. Cas. III. *Nunc specimen specitur, certamen cernitur, an sis amicus*. h. e. periculum fit, experimentum in alterutram partem reipsa sumitur, & sic dijudicatur. Similiter Bacchid. III. 1. Immo & inde usitata illa significatio Verbi *Certare*, *Decernere acie*, & *Discrimen* pro quocunque periculo. Nunc tandem videndum etiam, quæ sit ratio istius locutionis, *Cernere hereditatem*. Eadem scilicet, quæ illius, *Cernere vitam*, h. e. pugnare de vita, pugnare quod ad vitam. Ennius Medeâ Exule: *Nam ter sub armis malim vitam cernere, Quam semel modo parere*. In quibus Nonius τὸ *Cernere* pessime interpretatur per *Amittere*. Sicuti ergo *Cerne vitam* est certare de vita, pugnæ judicio dijudicare vitam suam, sic *Cernere hereditatem* proprie notat deliberare, certamen cernere apud animum suum de hereditate, utrum velit adire, nec ne. Hanc esse veram hujus phraseos sententiam, manifestum ex Ulpiano, qui Tit. 22. §. 27. *Cretio*, inquit, *est certarum dierum spatium, quod datur instituto heredi ad deliberandum, utrum expediat ei adire hereditatem, nec ne; Veluti, Titius heres esto, cernitoque in diebus centum proximis: nisi ita creverit exheres esto*. Sed tamen sicuti sæpe significatio consequentis elicitur ex antecedente, ita & hic *Cernere hereditatem* plerumque ponitur ad notandum actum, qui sequitur *cretionem* proprie dictam, ut ad eo tum significet, reipsa & adeundo hereditatem, declarare suam *cretionem* de hereditate factam. Hinc ibidem Ulpianus: *Cernere est verba cretionis dicere ad hunc modum. Cum me Mævius heredem instituerit, eam hereditatem adeo cernoque*. h. e. *Cernere* est sententiam animi sui verbis & factis declarare circa illam hereditatem, dicere verba consilii sui & decreti in rem ipsam deducti. *Adeo cernoque* h. e adeundo consilium meum expono, & cretionem exsequor. Cicero Famil. IX. 14. *Sinas me hanc quasi falsam hereditatem alienæ gloriæ cernere*. Liv. XL. 8. *Hereditatem meam spe & cupiditate improba crevistis*. Hæc propria *Cretionis* h. e. deliberationis, & translata *Cretionis* in factum deductæ, & aditione ipsa declaratæ significatio distingui debebat, secus quam facit Vinnius ad Inst. *de Heredum qualitate* §. 6. Scaligerum erroris incusans, quod hæc distinxerit, dicendo, *Crevi non proprie significat hereditatem adii, sed cretionem aditio heredi-*

tat-

care furfures à farina, id est, cribrare; Hispanè
nè

tatis statim sequebatur. Verissime ille, quicquid obloquatur Vinnius. Nam *Cretio* proprie dicta præcedit revera aditionem, licet sæpe ad eam notandam per Μετάληψιν consequentis adhibeatur, quoniam aditione impletur & declaratur. Sic & apud Græcos κρίνω non modo *judico* significat, sed &, quia judicio nostro sæpe conjungitur ejus exsecutio, pro ea; seu pro judicio nostro in factum deducto, h. e. pro *ulciscor* & *punio* aliquando ponitur. Genes. XV. 14. & τὸ ἔθνος κρινῶ ἐγὼ, h. e. *ulciscar.* Similiter apud Latinos *bene* vel *male consulere alicui* proprie quidem notat consultare in commodum vel noxam alicujus: dein vero etiam, illud consilium reipsa exsequi, seu facere quid bene vel male alicui. Quando Nonius *Cernere* exponit etiam per *Amittere*, *Audire*, *Cedere*, ineptit, nec intelligit exempla à se allata. *Idem omnes cernimus*, non notat *audimus*, sed *judicamus.* *Cernam*, *tradam exercitum* expone, *deliberabo*, *rem videbo.* Quod vero Græci κρίνω, Latini *Cerno* dixerunt, & hi porro ab eodem verbo *Crevi*, *Cretus*, *Crimen*, *Cribum*, & *Certus*, *Certo* formaverunt, ratio hæc haud dubie est, quod antiquissimi dixerint κέρω, unde κερίνω, & contracte Latini *Cerno*, Græci κρίνω. Sic à πόω ποίνω, πίνω, à βάω, βαΐνω, βαίνω, &c. Elisa itaque à Græcis primæ syllabæ vocalis, à Latinis mediæ, eademque varietate res gesta in derivatis à *Cerno*, ut dicatur tum *Certus* & *certo* ejecta secunda vocali, tum *Crevi*, *cretus*, *crinis*, *crimen* q. *cerimen*, ejecta prima. Quin immo sicuti à *cerno* derivantur *cribrum*, sic & omnino inde repete, quod & meam sententiam confirmat, *Cerebrum*, ut quo uti credimur ad res, mentis acie cernendas, dijudicandasque. Quas alii adferunt hujus vocabuli etymologias, vel à κάρα, vel à κέρας, eæ, ni valde fallor, longe huic cedunt. Sed & hinc potius, quam à *creo*, *creber* formatum arbitror, ut proprie notet cribro excretum; Hoc autem quia multis particulis constat, hinc *crebrum* pro frequenti & denso ponitur. Denique, ne dubites illam fuisse causam diversæ pronunciationis in Græco & Latino, sic plane se res habet in βραδὺς & *bardus.* Nulla neque hic metathesis literarum facta, sed elisio vocalium diversis in syllabis. Nam utrumque diverso modo contractum esse ex βαραδὺς, patet ex eo, quod βραδὺς à βαρὺς derivatur.

nè, *cerner.* Plinius lib. 18. cap. 11. *Posteaque gypsi pars quarta inspargitur, atque ut cohæserit, farinario cribro subcernunt; quæ in eo remansit, exceptitia appellatur, & grandissima est, rursus que transit, arctiore cernitur, & secundaria vocatur.* Hæc Plinius. Cùm igitur *cernere*, sit propriè separare furfures à farina, non malè pro discernere, & discriminare cœpit accipi: deinde etiam pro *dimicare*; quia olim lites omnes, & præcipuè de terminis agrorum, ferro decernebantur. Et Stobæus sermone 8. ex lib. De moribus gentium Nicolai hæc refert; *Umbrici cùm controversias inter se habent pugnant armati, sicut in bello, & qui suos adversarios interemerint, justiorem causam habuisse videntur.* Unde Ennius apud Ciceronem; *Ferro, non auro vitam cernamus utrique.* Et Virgil. 12. Æneid. *Inter se coiisse viros, decernere ferro.* Sic enim legit Faërnus ex antiquis codicibus. Postremò, cum ait Ulpianus; *Titius hæres esto, cernitoque in diebus centum proximis, quibus scieris, poterisque; nisi ita creveris, exhæres esto:* hic *cernere*, pro deliberare accipitur: nam *cretio* est certorum dierum spatium, quod datur instituto hæredi ad deliberandum, utrum expediat ei adire hæreditatem, necne. Varro lib. 5. dum hujus verbi etymon conatur indagare, tres significationes sic ad unam reducit; *Dictum cerno à creo, id est à creando, ab eo, quod cùm quid creatum est, tum denique videtur: hinc fines capillorum discreti, quod finis videtur, discrimen.* Cernito in testamento, *id est, facito videant te esse hæredem*, &c. Hîc Varro mihi non magnoperè placet, sed tamen quod volumus efficit. Ego certè multò antè docui, quod postea Josepho Scaligero placere animadverti, *cerno*, à *crino* Græco deduci, id est,

eſt, judico: unde *crimen*, de quo judicatur; & *crines*; qui diſcernuntur.

Opus. *Opus*, ſi carnificibus linguæ Latinæ, id eſt, Grammaticis credas, in mille munia diſtrahitur: nunc enim ſubſtantivè indeclinabile; nunc adjectivè indeclinabile accipiunt, & omnibus ferè caſibus jungi poſſe aſſeverant: quinetiam ſunt, qui *opus habeo*, pro *neceſſe eſt mihi*, dicant. Ego hæc omnia puto deliramenta: nam * nec *opus* ſumitur pro neceſſe eſt, nec aliud unquam ſignificat, quàm hoc nomen *opus operis*; ut, *opera noſtra*, *opera regis*: nam cùm dicis; *libri ſunt mihi opus*, ſignificas, libros eſſe tibi omnia. Hiſpanè, *el todo*: cùm autem dicis; *opus eſt mihi libris*, dicis, totum negotium eſt mihi in libris: ſic, *opus eſt facto*, id eſt, negotium & difficultas, ſive uſus eſt in facto. Sic Virgil. *Nunc viribus uſus*, id eſt, nunc eſt uſus, opus, negotium, & tota vis in viribus. Hoc melius intelligetur, ſi addas adjectivum. Horat. libro 1. carm. *Sunt quibus † num opus eſt, intactæ Palladis urbem Carmine perpetuo celebrare*, ,, [pro, quidam habent hoc unum opus, ut celebrent.] Virgil. 6. Æneid. *Hoc opus, hic labor eſt.* Cùm additur genitivus, longè alia res eſt, quàm Grammatici putant

* *Nec opus ſumitur pro neceſſe*] Hinc Cicero diſtinguit Famil. I. 9. *Legem curiatam conſuli ferre opus eſſe, neceſſe non eſſe.*

† *Unum opus eſt*] Sic frequentiſſime Græci. Ael. V. H. I. 26. γυναῖκα ἀκέω σαλπίσαι, καὶ τοῦτο ἔργον ἔχειν ἅμα, καὶ τέχνην. III. 14. καὶ τὸ ἔργον αὐτοῖς αὐλεῖσθαι ἐστιν. Cap. 18. γεωργεῖν δὲ καὶ σπείρειν οὐδὲν αὐτοῖς ἔργον εἶναι. h. e. *non indigere, nihil opus eſſe illis agricultura.* In prioribus locis notat *quotidianum* alicujus hominis *opus*. Epict. cap. 31. μήτι ἂν τὸ σὸν ἔργον ἐςὶ τὸ ἀρχῆς τυχεῖν *num igitur tuum opus eſt conſequi imperium*, ſeu an id tibi unice agendum eſt, an in eo tibi omnia ſita?

tant. Virgil. 10. Æneid. *Sed famam extendere factis. Hoc virtutis opus*, [id eſt, res eſt virtutis, ,, hoc virtus efficiat oportet.] Ovid. epiſtol. Parid. *Teque mei ſcires eſſe laboris opus*, ,, [pro, ,, te eſſe * opus futuram, ſeu creaturam mei ,, laborantis:] idem; *Non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri; Caſus ineſt illis, hic erit artis opus*, id eſt, in hac parte totum eſt negotium artis: [,, niſi. Opus artis dicatur, pro Ars: ,, ſicuti, *Res cibi*, pro, cibus: idem 1. Faſtor. ,, *Hic qui nunc aperit percuſſi viſcera tauri, In ſacris* ,, *nullum culter habebat*; id eſt, Nullum opus, ,, nullus uſus cultri erat in ſacris. Idem igi- ,, tur ſignificant. Nullus opus habet in ſa- ,, cris culter, & nihil opus eſt cultro in ſa- ,, cris; ubi, *cultro*, dativus eſt: ſicut etiam ,, cum dico; *Opus habeo cultro*, vel *opus mihi eſt* ,, *cultro*, opus ſcilicet, quod culter peragat.] Propert. lib. 2. eleg. 10. *Magni nunc erit oris opus*, id eſt, negotium, & labor. Græci dicunt, ἔργον ἐυρεῖν: Cicero vertit, *difficile eſt invenire.* Sophocles in Ajace; ὀυδὲν ἔτι ἔργον ἐςὶ, id eſt, nihil opus eſt. [Xenophon; ἔργον ἔχω τῦτο σκοπεῖν, *Opus habeo providere, mihi opus eſt provi-* ,, *dere, meum opus ſive officium eſt providere, aut* ,, *perpendere.*] Eſt igitur nomen *opus*, ſemper ſubſtantivum. Ovid. 4. de Pont. *Quodque alii opus eſt, hoc tibi luſus erit.* Vide Opus, in Elipſi.

Volo, as, & *volo, vis*, † valdè diverſa viden- **Volo.**

* *Opus futuram*] In qua ſcilicet meus labor verſetur.

† *Valde diverſa videntur*] Revera etiam valde diverſa ſunt, quicquid dicat Varro. Neque ſic tamen accedo Viris Doctis, qui diverſa quidem, ſed aliena prorſus adferunt etyma. Immo miror tam aliena adferri, quum vera ſint in promptu & obvia. Quid enim? *Volo, volare* deſcen-

dis

dentur. Sed accipe M. Varronis verba ex lib. 5. ling. Latin. *Volo à voluntate dictum, & à volatu, quòd animus ita est, ut puncto temporis pervolet, quò volt:* idem libro 8. *Fit enim ut rectus nonnunquam sit ambiguus; ut in hoc verbo volo, quod id duo significat; unum à voluntate, alterum à volando: itaque à volo intelligimus volare, & velle.* Hæc verba sunt objectio contra Varronem, quorum responsio Varroniana desideratur.

Puto. * *Puto as*, propriè est *purum facere*; ut ait Varro. Hispan. *podar*: ideò antiqui *purum putum* appellabant; unde *disputatio*; *computatio*; & *putator*, qui arbores puras facit. Ideò *ratio putari* dicitur, in qua summa fit pura: sic is sermo, in quo pura disponuntur verba, ne sit confusus, atque ut diluceat, dicitur *disputari*. Hæc ferè Varro. Hinc igitur apta est translatio ad cogitationem, cùm in dubiis sententiis amputamus superflua, & unam seligimus, quam sequamur.

Vas. *Vas vadis*, & *vas vasis*, quantum differant, notum est. Sed *vas* pro sponsore, antiquitus erat

dit non à *Vola*, quod ipsum potius est à *Volo*, nec ab *Ala*, nec à ποτῶ. quod præfert Vossius, sed omnino ab ἐλάω, h. e. *agito*, *moveo*, sicuti *Ala* volucrum ab *Ago*. Qui attenderunt derivationibus Latinæ linguæ ex Græca, norunt, secundum earum analogiam ἐλάω & *Volo* esse idem plane vocabulum, sicut ἐμέω & *Vomo*, ἐλύω & *Volvo*. Nihil enim frequentius, quam ut V. præponatur vocabulis à Vocali incipientibus, & E mutetur in O. *Volo*, *velle* nisi potius à θέλω, θ in φ, sicut hac in V transeunte, ut solent, multo item probabilius deducam ab antiquo ἕλω, unde Fut ἑλῶ, Aor. εἷλον, *capio*, *deligo*, quam à βούλομαι, ut volunt Viri Eruditi Martinius & Vossius.

* *Puto, as &c.*] Vide omnino Gellium VI. 5. de prima & analogica hujus verbi significatione recte disputantem.

erat, hic *vadis*, * à vadendo, id eſt, eundo: quia qui vades dabat, vadere ei in urbem erat neceſſe. Horat. Satyr. 1. *Ille datis vadibus, qui rure extractus in urbem eſt, Solos felices viventes clamat in urbe:* poſteà verò, ex *vadis* ſeu *vades*, factum eſt *vas*. At *vas* pro poculo, antiquè *vaſum* dicebatur: unde *vaſculum*, & *vaſa* in plurali. Nonius Marcel. in illo Ciceronis, lib. 3. Offic. *Vas factus eſt alter*, notat, *vas* poſitum pro, *vades*. Ac neſcio an alibi reperiatur *vas* in recto, pro ſponſore.

Flamen maſculinè, ſacerdotem ſignificat, & neutraliter, flatum ventorum: ſed pro flatu, an in recto reperiatur, dubito; in plurali tritum eſt, *flamina*; & aliquando in ſexto caſu ſingulari, *flamine*. Citatur in recto ſingulari ex Arato Ciceronis; *Inferior paulò eſt Aries, & flamen ad Auſtri Inclinatior;* ſed legendum eſt, *flamina ad Auſtri.* † Quid ſi potius *hic flammen*, pro ſa- *Flamen.*

Pp

* *A vadendo*] Haud dubie *vades* à *vadendo*, ſed non omnes, qui dabant vades, ruri habitabant. Ideò veriſſimilius alii dicunt *Vades* appellatos, quoniam qui vades dabat, vadendi, h. e. abeundi habebat poteſtatem. Sed tamen etiam ſic *Vades* dicerentur, non quod ipſi vaderent, ſed quod alios vadere facerent. Quapropter cenſeam ego quidem *Vades* ſimpliciter dictos à vadendo in judicium, unde & *vadimonium*. *Vaſa* deduxerim à Gr. πάω, unde & *paſco*. Nam etſi alterius quoque generis vaſa erant, quod ait Voſſius, tamen prima haud dubie & potiſſima apud antiquos fuere eduliorum vaſa. Jam à potiori fieri ſolitas denominationes, etiam vulgo notum. *Vaſum* autem pro *vas* dixiſſe Veteres, vel ex Plauto conſtare poteſt. Trucul. I. 1. 33. *Aut aliquod vaſum argenteum; aut vaſum aënum aliquod.*

† *Quid ſi potius hic Flammen*] Vera eſt omnino etymologia Dionyſii Halic. Nam dicti *Flamines*, non à *filo lanæ*, ut ineptiunt ipſi Veteres, ſed à *flammeo* h. e. velamento, quod geſtabant in capite flammei coloris, ut exprimerent colorem fulguris. Nam præcipuus *Flamen* & ſb-

facerdote, fcribendum fit, duplici *m*; nam, ut Dionyfius Halicarn. ait, dicitur, à *flammeo*, id eft, linteo rubro; non à *filamine*, ut ajunt Grammatici.

Pecus. *Pecus, undis*, & *pecus, oris*, fic diftinguunt Grammatici; *Una fola pecus inficit omne pecus*: ipfi magis ad pecudes ablegandi. Sofipater Charifius lib. 1. *Alia autem, quamvis plurali numero per omnes cafus declinentur, nominativum tamen fingularem, vocativumque non habent; ut, dapes, preces, proceres, pecudes, fruges, fauces, vices*, &c. Itaque aut caret recto, quod ait Charifius, aut rectum erit, *hæc pecudes*, is. [Cæfar ,, tamen in Auguralibus dixit; *fi fincera pecus* ,, *erat*.

Appello. *Appello* as, & *appello* is, apud antiquos * non differebant: nam *appellare* erat idem quod *applicare*; ut, *appellare ad molem naviculam*. Poftea factum eft, ut pro *imponere nomen* fit paululum immutatum: ut, *appellatus Aphricanus*, ex Nonio. Et *appellare fenatum, appellare confules*, quafi appellare ad majorem poteftatem

& abfolute ita dictus erat Dialis, h. e. Jovis, cujus quafi proprium eft fulgur. Hinc Feftus *Flameo veftimento Flaminica utebatur, id eft, Dialis uxor, & facerdos Jovis, cui telum fulminis eodem erat colore*. Nec tamen propterea opus, ut fcribamus *Flammen*, quoniam antiquiffimi non geminarunt literas, & proinde fcripferunt etiam *flama* pro *flamma*.

* *Non differebant*] Dubitem fane. Nec abfurde meâ fententiâ Becmannus fimplex illud, unde *Appellare, Compellare, Interpellare* deduxit ab Hebr. פלל *oravit*. Certe *appellare ad majorem poteftatem, ad Tribunos*, alienum prorfus eft ab ufu linguæ Latinæ: quo dicitur quidem *provocare ad populum*, fed *Appellare populum*, fine præpofitione, h. e. implorare fidem populi. Immo neque in aliis hujus Verbi fignificationibus præpofitionem reperies unquam, ut arbitror, additam.

tem videri dictum potest: nam dicitur etiam, *appellare Tribunos*, & *appellare ad Tribunos*.

Posis; ut aliquid quoque de Græcis attingamus, varia videtur significare: nam pro *potione* sive *haustu* sæpissimè accipitur, & non rarò pro *marito*. Sed à potione ad maritum fit elegans translatio: nam quemadmodum terra potioni, sive aquæ mista, arborum, & seminum redditur fœcunda generatrix: ita fœminæ mistus vir, procreandorum liberorum esse causa intelligitur. Hanc Græcam vocem Virgilium habuisse ante oculos crediderim, cùm 2. Georgic. hæc scripsit; *Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt; Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther Conjugis in gremium lætæ, descendit, & omnes Magnus alit, magno commistus corpore, fœtus.* Huc refer illud Juvenalis Satyr. 10. *Quot longa viros exsorbeat uno Maura die.* Et illud Virgil. Æneid. 3. &c. *Posis.*

Cælum, pro mundo, & instrumento cælandi dicunt accipi; sed manifesto errore: nam *cœlum* pro mundo, seu æthere, cum œ debet scribi; quicquid dicat Aldus, & alii multi: à Græco enim Κοῖλον, id est, concavum, deducitur; & id videntur verba Varronis, licet corrupta, sentire, quæ sic legit, & emendavit Joseph. Scalig. *Quare à cavo cavea, & caulæ, & convallis, cavata vallis, & cavædium; ut cavum sit ortum, unde omnia apud Hesiodum, à caho; à cavo cœlum.* Hinc locum Plinii restituo lib. 2. cap. 4. *Cœlum quidem haud dubiè cavati argumento diximus, ut interpretatur M. Varro.* Legitur, *cœlati*, * pro quo suppofui, *Cœlum.*

 cava-

* *Pro quo suppofui Cavati*] Immo nihil mutandum in Plinio. Nam is omnino in ea fuit sententia, in qua & Ae-

cavati. Sed nemo eſt jam mediocriter eruditus, qui pro mundo non ſcribat *cœlum* cum œ, pro inſtrumento *cælum* cum æ. Vide infra Antiphraſ. 9.

Mundus. *Mundus*, varia videtur ſignificare: nam pro cœlo ipſo accipitur, ut ſæpè apud Ciceronem, & Plinium: & adjectivè ſumitur; ut, *mundus victus*, *munda veſtis:* & pro ornatu muliebri; ut, *mundus virginalis.* At verò mihi ſubtilius rimanti, ſemper adjectivum nomen eſt: * nam ſi etymon ſcruteris, à *movendo* dici-

Aelium Gallum fuiſſe tradit Varro, *cœlum* dici quaſi *cœlatum* à *cœlando.* Patet id ex eo, quod addit Plinius, cælum eſſe *diſcriptum int X I I. animalium effigies.* Interim parum accuratus in eo eſt, quod Varronem ipſum ſic ait *interpretari cœlum*, cum is id dicat ex ſententia Aelii, eamque poſthabeat alteri, quæ *cœlum* à *cavo* vel *chao* deducit. Hujuſmodi porro *ἁμαρτήματα μνημονικὰ* etiam ipſis Veteribus accidiſſe, quamplurimis exemplis declaravi in *Animadverſionibus* meis *Hiſtoricis*, inprimis Capite IX. Ceterum recte Varro, niſi quod tamen proxime *Cœlum* à Gr. *κοῖλον*. Hoc vero à χᾶος vel Κόος. Unde & Feſtus monet cœlum à Poetis etiam dici *Cohum*, idque venire à *Chaos.*

* *Nam ſi etymon ſcruteris &c.*] Certe ſi ex Lingua Latina hujus vocabuli, quæcunque tandem genuina ſeu primitiva ejus ſit ſignificatio, etymon eſt petendum, nihil mihi probabilius occurrit, quam à *Movendo* dici *Movendus* & dein *Mundus*, ſicut à *jocando jocundus* & dein *jucundus.* Atque ita *Mundus* primitiva ſua ſignificatione deſignaret univerſi hujus compagem, quæ in continuo eſt motu. Hinc vero deinceps, quia quicquid eſt in rerum natura, in mundo eſt, orta foret locutio, ut aliquid *in mundo nobis eſſe* dicatur, quod nobis imminet, quod noſtra cauſa jam quaſi natum eſt, vel etiam ſimpliciter, quod habemus. Plaut. Epid. V. I. 12. *Cui libertas in mundo ſita eſt*, h. e. jam quaſi nata eſt, brevi eventura. Hoc modo exponi poſſent iſta quoque loca Plauti, quæ adfert Auctor. Jam porro *Mundus mulìebris* pro inſtrumento proprio mulieribus. quod illis quodammodo proprie ad cultum corporis aptum natum conceditur, & quod

citur, testibus Festo, & D. Isidoro. Festi Pompeji verba hæc sunt; *Mundus etiam dicitur ornatus muliebris, quia non alius est, quàm quod moveri potest.* Isidorus sic: *Mundus à movendo, vel à motu, quod in sempiterno motu sit: est enim propriè cœlum ipsum, cujus elementis nulla est concessa requies.* Hæc illi. Hunc, quia Græci ab ornatu dixere *κόσμον*, Latini per translationem ad munditiam significandam deflexêre: sem-

quod proinde habent in sua potestate, & ditione, dici eadem ratione valeret. Denique sic exculta mulier vocari *ἀναλογικῶς* posset *Munda*, & inde etiam homo purus, excultus, *Mundus*. Sed tamen, quia & ego cum veteribus plerisque prorsus sentio, Universum hoc ab Latinis dici *Mundum* ob naturalem ejus decorem, ad exemplum Græcorum, qui & inde *κόσμον* eum appellarunt: naturalis autem decor proprie designetur vocabulo Adjectivo *Mundus*, unde etiam in *mundo muliebri* ponuntur à ICtis, non aurum, argentum, & ejusmodi exteriora ornamenta. sed quæ proprie pertinent ad corpus nativo & puro decore ac nitore excolendum: idcirco, inquam, aliunde potius & ego hujus vocabuli originem peterem. Nec absurdum sane mihi visum, quod inter alia refert Martinius, *Mundus* dici quasi aqua adspersus, & sic purificatus, à Chald. נדא, unde passivum in Hophal formari posset *Muddè* pro *Munde*. Jam istius phraseos, qua *aliquid in mundo alicui esse* dicitur, hic item ea esse potest ratio & analogia, quam superius attuli, petenda scilicet à *mundo*, quum pro hoc universo, quod omnia nata comprehendit, ponitur; vel etiam à *mundo muliebri*, quo proprie notatur omne instrumentum, ad purificandum & excolendum muliebre corpus pertinens, quod mulieres quasi proprie possident, utpote maxime inserviens nativæ corporis formæ excolendæ, unde idcirco & aliis hominibus *in mundo esse* dicatur, quod est in ipsorum instrumento proprio. Prior tamen ratio mihi potior videtur. *Mundum rusticum* pro instrumentis rei rusticæ, quem mox ex Gulielmio adfert Auctor, non agnoscunt optimæ & hodiernæ Plauti edd. Legitur enim in Mercat. I. 1. 63. *Multo opere immundo rustico se exercitum.* Longe id quidem rectius, quam ut citat Gulielmius.

per tamen adjectivè, ut, munda domus. Quum ergo dicis; *Mundus muliebris*, subintellige *ornatus*, vel *cultus*. Lucretius lib. 4.

Nam facit ipsa suis interdum fœmina factis,
Morigerisque modis, & mundo corporis cultu.

Livius libro 8. ab urb. *Mundior justo cultus*. Cic. 2. Natur. Deor. *Admirabilis cœli ornatus*. Virgil. *Omnis ornatus virginis*, id est, mundus: nam & pro muliebri ornatu mundus aptè dicetur *à movendo:* nam, ut inquit Festus, non alius est, quàm quod moveri potest. Est igitur arcula muliebris mobilis, ubi aurum, & munditiæ reconduntur. Jànus Gulielmius libro 3. cap. 13. Verisim. sic ait; *In Apuleji lib. 6. priore sic legitur;* Erant & falces, & opere messorio, modus omnis, sed cuncta passim jacentia, & incuria confusa: *lego, & operæ messoriæ mundus omnis: Mundus enim, non muliebris tantum ornatus, sed cujusvis rei prompta, & parata copia est: unde vulgatum loquendi genus; In mundo esse, de eo, quod in promptu, & domi ad manum est, nec quærendum foris. Ita Plautus*, Mundum rusticum, *dixit*, *pro hisdem rei rusticæ instrumentis: Mercatore, Multopere in mundo rustico se exercitum.* Hæc ille. Locus autem Plauti est, in Asin. act. 2. sc. 1. sic; *Certè herclè ego quantum ex augurio auspicii intelligo, Aut mihi in mundo sunt virgæ, aut atriensi Saureæ:* idem Casin. scen. Stultitia; *Cui quod amet, in mundo fiet*, id est, paratum, & ad manum. Et quamvis usus obtinuit, ut *Mundus, a, um*, & *mundior*, & *mundulus*, pro terso, puro, polito accipiatur: unde *mundities*, vel *munditia*: non tamen aptè ducas inde verbum *Mundo as*, *mundare*, nec *mundatus, a, um*. Nam locus Plinii lib. 15. cap. 6. corrigendus, & legen-

gendus sic est; *Ob id crebrius vasa mutanda*, * non *mundanda*, ex Catone, & ex antiquis codicibus. ,, [Columella tamen, *Emundandi* verbo utitur libro 3. cap. 15. Et Juvenal. Satyra 14. *Semodio scobis hæc emundat servulus uno*]

Res, multa videtur significare: unde Ausonius, in monosyllabis quærit; *Imperium, litem, venerem cur una notet res?* Respondeo, *Res, negotium*, & apud Græcos, χρῆμα, πρᾶγμα, esse nomina, quæ vocant Dialectici *transcendentia*, quibus omnia subjiciantur: sed tamen significati variatio ex adjunctis dependet. Pro imperio sumpsit Virgilius, in illo; *Postquam res Asiæ*, &c. Pro lite Horat. l. 1. Sat. *Dubius sum quid faciam, tene relinquam, an rem.* Pro Venere passim apud Comicos; ut Terent, *Postquam sensit me tecum rem habere.* Sumitur & pro multis aliis rebus, sed eadem est significatio. *Res.*

Sed jam aliqua de *particulis*, quas *indeclinabiles* vocant, addamus, nec de omnibus, sed quæ præcipuæ videantur.

† *Cum*, præpositio, & adverbium tempo- *Cum.*

 ris

* *Non Mundanda*] Sic tamen editur sine ulla lectionis varietate. Immo videtur id non modo non respuere, sed & velle sensus loci. *Emundare*, si non ipsum *Mundare* adhibuit quoque Ulpianus l 25. §. 10. Dig. *de auro, argento*: *Mulieres*, inquit, *quæ se emundaverint lotæ in balneo.* Posset videri non absurde, ut arbitror, illud E ortum ex repetitione. *Commundare* dixit Obsequens cap. 115.

† *Cum præpositio &c.*] *Cum* præpositio videtur esse vel à Græco σὺν, vel utrumque ab Hebr. עִם. Nam ע Hebræorum solet mutari in graviorem aspirationem, vel in Χ, Γ, aut denique Κ. Illa autem aspiratio sæpe porro transit in sibilantem literam, Sic à עָלָה *ascendit*, deduxerim ἅλλο-

ris dicitur; sed magno cum errore: nam cùm tempus significatur: non *cum*, sed *quum*, aut *qum*, debet scribi, antiquitus semper *Quom*. Hæc Victorinus de orthographia.

Ut. *Ut*, dicunt accipi pro *Quamvis*, sed id imperite docetur: nam *Ut*, semper & ubique similitudinis est particula, ut ostendemus. Quum videtur accipi pro *quamvis*, deest *esto*, *fac*, *da*. Ovid. *Protinus ut redeas, facta videbor anus*: id est, fac ut, esto ut protinus venias. Cicero 2. Finib. *Esto fecerit, si ita vis*, id est, esto ut fecerit. Horat. Satyr. 6. lib. 1. *Namque esto, populus Lævino mallet honorem, Quàm Decio mandare.* Quinctil. lib. 12. cap. 1. *Da nunc ut crimine manifesto prematur dux bonus.*

Ut. ,, [*Ut*, accipi dicunt pro *Postquam*. Sed fal-
,, li eos, neque *Ut*, aliud quam similitudi-
,, nem significare, * vel hic Lucretii locus
,, lib. 3. planum facit; *Tu quidem ut es leto sopi-*
,, *tus, sic eris ævi Quod superest cunctis privatu' do-*
,, *loribus ægris.* Et hic Livii 21. *Saguntini ut à præ-*

ἅλλομαι, *Salio*: à עורב *corvum*, a עור *corium*. Similiter itaque à עם Græci σὺν, Latini dixerint *Cum* vel *Con*. At τῦ *Quum* adverbii, ut &, quod ei respondet, *Tum* eodem prorsus modo eruenda est origo, quomodo pag. 354. eruimus τῦ *Quam* & *Tam*. Etenim Accusativi sunt ex Græco formati, sicuti illi ab ἣν & τὴν, sive hi ab ὃν & τὸν. Unde & olim dixere *Quom* & *Tom*; atque etiamnum dicimus *Quoniam*, pro *Quon* seu *Quom jam*. Dicitur ergo *Quum* per Græcæ præpositionis Ellipsin, etiam Latinis frequentem pro καθ' ὃν, *Tum* pro κατὰ τὸν; Scil. χρόνον.

* *Vel hic Lucretii &c.*] Adde Pom. Melam I. 4. *Ut inde procedit, ita pergit ad Oceanum.* cap. 18. *Et ut lux appropinquat, ita ignes coire videntur.* Sall. Jug. 81 *Post utiquisque opulentissimus videatur, ita Romanis hostem fore.* Vide & Sciopp. in Auct. Mariangeli Epist. VI. pag. 49. 50.

„ præliis quietem habuerunt per aliquos dies, ita non „ nocte, non die umquam cessaverunt ab opere.]

Ut, dicunt accipi pro *Utinam.* Terentius, Adelph. *Ut Syre te magnus perdat Jupiter.* Catullus in Coma; *Jupiter, ut Chalybum omne genus pereat.* Horatius 2. Sermon. *Jupiter, ut pereat positum rubigine ferrum.* Sed in his, & aliis quis non videt deesse, *oro, precor, quæso?* Ut in illo Livii libro 1. *Jupiter pater, si est fas hunc Numam Pompilium regnare, ut tua signa nobis certa, ac clara sint.* Terent. Andr. *Deos quæso, ut sit superstes.* Cicero 2. Catil. *Deos immortales precari, venerari, atque implorare debemus, ut urbem defendant.* ***Ut.***

Ut; dicunt negare, post verba timoris; quod monstrum ita vulgare est, ut doctis etiam imposuerit: nam Lambinus, in illo Horat. lib. 1. Satyr. 3. *Nam ut ferula cædas meritum, majora subire verbera, non vereor*, frustra sudat, & nihil explicat; nec intelligit, *Ut*, significare *quemadmodum*, vel *quomodo*, ut si dicas; *Literas ad te misi, vereor ut reddantur.* Et post verba timoris solere apponi has particulas, *quemadmodum*, vel *quomodo*, in significatione *Ut*, tritum est, & pervulgatum. Cic. lib. 11. epist. 10. *Timeo, quemadmodum hæc explicari possint:* idem pro Milone: *Esset vero timendum, quonam modo id ferret civitas?* & libro 4. ad Heren. *Tametsi vereor, quomodo accepturi sitis.* Et cum aliis verbis: idem, pro Rosc. *Postulatio brevis, &, quomodo mihi persuadeo, aliquanto æquior:* idem pro Quint. *Quem, quomodo nunc intendit, ne vivum quidem tunc putabant:* idem Attic. *Nam, quomodo nunc est, pedem ubi ponat in suo non habet*, id est, ut nunc est. Qui docent, *Ut*, negare post verba ***Metus ut.***

timoris, quid dicent, * si post *Ut*, sequatur ne-

* *Si post Ut sequatur &c.*] Cum Auctor heic pugnet pro analogia significationum, idque agat, ut tollat ex L. Latina naturalem Verborum & Phraseon ambiguitatem ac significationum confusionem, non video, qui affirmare possit eandem per omnia phrasin, *Vereor ut*, sine ulla differentiæ nota, modo prorsus affirmare, modo prorsus negare. Nec etiam video, quomodo regula, quam mox explicandæ huic phrasi adfert, his locis ita expositis conveniat. Nam si *cum timemus fugienda*, *dicimus Timeo ne*, *si vero cupita & optata*, *dicimus Timeo ut*, cupitum proinde & optatum fuisse debuisset Ciceroni, pro Marcello dicenti, *non perinde intelligi*, *atque ipse sentiat*: & ad Atticum scribenti, *Pompejum non habere firmum exercitum*. Et similiter in reliquis tum ipsius, tum aliorum locis. At vero plane contrarium volunt tum ipse tum reliqui. Quapropter vix dubito, corrupta esse isthæc loca, quæ videntur Auctoris nostri sententiam à communi & constanti ceteroquin usu secedentem juvare, facili librariis lapsu inter *Ut* & *Ne*. Certe in Orat. pro Marcello cap. 4. aliter legit jam olim Asconius, ut heic in margine notatur, & jam dudum monitum fuit à Manutio ad Cicer. Famil. *II.* 1. quem omnino istic vide. Nam locum Tuscul. *II.* 20. item ille sine negativa *Non* ibidem citat. Porro ad Attic. VII. 12. in optimis edd. sine ulla varietate lectionis comparet *Vereor ne*. Locus Ciceronis de Legibus alienus omnino ab hac re est, siquidem istic *Ut* nihil pertinet ad *Vereor*, sed pendet à *Committere*. In Quinctiliano item non dubitem *Non* esse superfluum, & à mala manu. In Cæsare equidem cum Manutio vel legerim, *ne hostium impetum*, quod confirmat Ciacconii codex, eo simul testante, &, licet temere, refragante; vel deleverim *Non*, ut faciendum censet Lambinus ad Horat. Sat. *I.* 3. auctoritate, ut ait, MStorum. In Plauto omnes, quas vidi, Edd. exhibent, *Vereor*, *ut hodie pessiem emolirier*. Sequitur tamen Sanctium Scioppius in Auctario Mariangeli Ep. VI. allatis iisdem locis, nisi quod addit Horat. Sat. I. 3. *Nam ut ferula cædas meritum majora subire Verbera*, *non vereor*. Sed quæ verba hoc sensu sunt accipienda, ut dicant, Horatium, postquam monuerat Stoicum, ne graviores pœnas infligeret merito leviores, subjungere, Quod vero ad illud attinet, ut Stoicus minore & leviore pœna puniret eum, qui majore erat dignus, id negotium, vel in eo negotio nihil ego, inquit, vereor, cum de tua senten-

negatio? Cic. pro Marcel. *Vereor, ut hoc quod dicam, non perinde intelligi auditu possit, atque ego ipse cogitans sentio.* Quem locum quia conatur pervertere Lambinus, alios adjungam. Cic. 2. de leg. *Quocirca vereor committere, ut non bene provisa principia ponantur:* idem 2. Tusc. cap. 20. *Et tamen veremur, ut hoc quod à tam multis, & tot locis præferatur, natura non patiatur;* idem Attic. lib. 7. ep. 12. *Si manet, vereor ut exercitum firmum habere non possit.* Quinctil. lib. 8. cap. 3. *Oppido, quo sunt usi paulum tempore nostro superiores, vereor ut non jam ferat quisquam.* Cæsar lib. 5. Gall. cap. 47. *Veritus, si ex hybernis fugæ similem profectionem fecisset, ut hostium impetum sustinere non posset.* Quem locum pervertere conatur Aldus, à Grammaticis deceptus. Plautus Bacch. 4. 5. *Metuo, ut hodie ne*

Ipse tamen Asconius in Divin. ita Lambinus confecit.

tentia, seu te id non facturum, mihi satis constet. Id videtur voluisse etiam Lambinus, quem ad hunc locum velim videas. Addit Scioppius etiam in aliis Verbis simile quid usuvenire: nam eodem sensu dici, *Cave ut credas*, & *Cave ne credas*; *Vetas ut fleam*, & *Vetas ne fleam*. Ego vero posterioris Verbi istum usum, & speciatim affirmantem istam locutionem nusquam reperi. Prioris diversa omnino sunt, *Caveo ut*, & *Caveo ne*. Scilicet sicuti *Vereor ut*, vel *ne aliquid fiat*, significat in metu sum propterea, seu in metu sum, quia volo & cupio, ut vel ne id fiat; sic *Caveo ut* vel *ne id fiat*, notat in cura & sollicitudine hæreo, propterea ut vel ne &c. Cic. de Offic. *III.* 39. *Tertium est, ut caveamus, ut ea, quæ pertinent ad liberalem speciem & dignitatem moderanda sint*: h. e. ut curam adhibeamus, quo id fiat. In Pison. cap. 12. *Caverat enim ille sibi sororius adulter, ut si tibi provinciam dedisset, omnium suorum scelerum adjutorem te præberes*: h. e. diligenter & sollicite sibi providerat & pactus fuerat, ut &c. Liv. XXIV. 2. *Optimum visum est, ad Hannibalem mitti legatos, caverique ab eo, ut Croto receptus Brutiorum esset.* h. e. caveri & data fide provideri Brutiis ab eo, ut Croto si caperetur esset Bruttiorum. Et ita passim in Testamentis & Decretis *Cautum* dicitur, ut, vel ne hoc aut [illegible]ud fiat, h. e. sollicite curatum & præceptum.

timoris, quid dicent, * si post *Ut*, sequatur ne-

* *Si post Ut sequatur &c.*] Cum Auctor heic pugnet pro analogia significationum, idque agat, ut tollat ex L. Latina naturalem Verborum & Phraseon ambiguitatem ac significationum confusionem, non video, qui affirmare possit eandem per omnia phrasin, *Vereor ut*, sine ulla differentiæ nota, modo prorsus affirmare, modo prorsus negare. Nec etiam video, quomodo regula, quam mox explicandæ huic phrasi adfert, his locis ita expositis conveniat. Nam si *cum timemus fugienda*, *dicimus Timeo ne*, *si vero cupita & optata*, *dicimus Timeo ut*, cupitum proinde & optatum fuisse debuisset Ciceroni, pro Marcello dicenti, *non perinde intelligi*, *atque ipse sentiat*: & ad Atticum scribenti, *Pompejum non habere firmum exercitum*. Et similiter in reliquis tum ipsius, tum aliorum locis. At vero plane contrarium volunt tum ipse tum reliqui. Quapropter vix dubito, corrupta esse isthæc loca, quæ videntur Auctoris nostri sententiam à communi & constanti ceteroquin usu secedentem juvare, facili librariis lapsu inter *Ut* & *Ne*. Certe in Orat. pro Marcello cap. 4. aliter legit jam olim Asconius, ut heic in margine notatur, & jam dudum monitum fuit à Manutio ad Cicer. Famil. *II.* 1. quem omnino istic vide. Nam locum Tuscul. *II.* 20. item ille sine negativa *Non* ibidem citat. Porro ad Attic. VII. 12. in optimis edd. sine ulla varietate lectionis comparet *Vereor ne.* Locus Ciceronis de Legibus alienus omnino ab hac re est, siquidem istic *Ut* nihil pertinet ad *Vereor*, sed pendet à *Committere.* In Quinctiliano item non dubitem *Non* esse superfluum, & à mala manu. In Cæsare equidem cum Manutio vel legerim, *ne hostium impetum*, quod confirmat Ciacconii codex, eo simul testante, &, licet temere, refragante; vel deleverim *Non*, ut faciendum censet Lambinus ad Horat. Sat. *I.* 3. auctoritate, ut ait, MStorum. In Plauto omnes, quas vidi, Edd. exhibent, *Vereor*, *ut hodie possiem emolirier.* Sequitur tamen Sanctium Scioppius in Auctario Mariangeli Ep. VI. allatis iisdem locis, nisi quod addit Horat. Sat. I. 3. *Nam ut ferula cædas meritum majora subire Verbera*, *non vereor.* Sed quæ verba hoc sensu sunt accipienda, ut dicant, Horatium, postquam monuerat Stoicum, ne graviores pœnas infligeret merito leviores, subjungere, Quod vero ad illud attinet, ut Stoicus minore & leviore pœna puniret eum, qui majore erat dignus, id negotium, vel in eo negotio nihil ego, inquit, vereor, cum de tua senten-

negatio? Cic. pro Marcel. *Vereor, ut hoc quod dicam, non perinde intelligi auditu possit, atque ego ipse cogitans sentio.* Quem locum quia conatur pervertere Lambinus, alios adjungam. Cic. 2. de leg. *Quocirca vereor committere, ut non bene provisa principia ponantur:* idem 2. Tusc. cap. 20. *Et tamen veremur, ut hoc quod à tam multis, & tot locis præferatur, natura non patiatur:* idem Attic. lib. 7. ep. 12. *Si manet, vereor ut exercitum firmum habere non possit.* Quinctil. lib. 8. cap. 3. *Oppido, quo sunt usi paulum tempore nostro superiores, vereor ut non jam ferat quisquam.* Cæsar lib. 5. Gall. cap. 47. *Veritus, si ex hybernis fugæ similem profectionem fecisset, ut hostium impetum sustinere non posset.* Quem locum pervertere conatur Aldus, à Grammaticis deceptus. Plautus Bacch. 4. 5. *Metuo, ut hodie*

Ipse tamen Asconius in Divin. ita Lambinus confecit.

ne

tentia, seu te id non facturum, mihi satis constet. Id videtur voluisse etiam Lambinus, quem ad hunc locum velim videas. Addit Scioppius etiam in aliis Verbis simile quid usuvenire: nam eodem sensu dici, *Cave ut credas*, & *Cave ne credas*; *Vetas ut fleam*, & *Vetas ne fleam.* Ego vero posterioris Verbi istum usum, & speciatim affirmantem istam locutionem nusquam reperi. Prioris diversa omnino sunt, *Caveo ut*, & *Caveo ne.* Scilicet sicuti *Vereor ut*, vel *ne aliquid fiat*, significat in metu sum propterea, seu in metu sum, quia volo & cupio, ut vel ne id fiat; sic *Caveo ut* vel *ne id fiat*, notat in cura & sollicitudine hæreo, propterea ut vel ne &c. Cic. de Offic. *III.* 39. *Tertium est, ut caveamus, ut ea, quæ pertinent ad liberalem speciem & dignitatem moderanda sint*: h. e. ut curam adhibeamus, quo id fiat. In Pison. cap. 12. *Caverat enim ille sibi sororius adulter, ut si tibi provinciam dedisset, omnium suorum scelerum adjutorem te præberes*: h. e. diligenter & sollicite sibi providerat & pactus fuerat, ut &c. Liv. XXIV. 2. *Optimum visum est, ad Hannibalem mitti legatos, caverique ab eo, ut Croto receptus Brutiorum esset.* h. e. caveri & data fide provideri Brutiis ab eo, ut Croto si caperetur esset Bruttiorum. Et ita passim in Testamentis & Decretis *Cautum* dicitur, ut, vel ne hoc aut illud fiat, h. e. sollicite curatum & præceptum.

ne possim emolirier. **Ne**, pro non dicebant antiqui, ut sæpe Terentius. In omnibus his locis, imò & semper, particula *Ut*, accipitur pro *quomodo*, vel *quemadmodum*, ut cùm dicimus; *Oro te ut perficias*, id est, ita te oro ut perficias. Hoc fortasse durum videbitur iis, qui Latinam linguam ignorant, & aliter sunt imbuti; nos tamen hæc latiùs alibi disputavimus.

Ne. *Ne*, post verba timoris, inculcant isti, mutare significationem. Quid hi dicent mihi, si post *Ne*, sequatur alia negatio? Cicero Attic. lib. 9. *Sed timeo ne non impetrem:* ibid. lib. 5. *Unum vereor, ne senatus propter urbanarum rerum metum, Pompejum nolit dimittere:* ibid. lib. 14. *Vereor ne nihil habuerit:* idem lib. 10. Famil. *Non enim vereor ne non scribendo te expleam:* ibid. lib. 6. *Quibus literis intellexi, te vereri, ne superiores mihi redditæ non essent.* Sed in his, & similibus, *Ne non*, est *Ut*, vel *quomodo*, vel *quemadmodum*. Terent. Adelph. *Metuisti, ne non tibi istud fœneraret.* Martial. lib. 5. cap. 98. *Numquid Galla times, ne tibi non placeam?* Harum verò particularum usum sic explico: si timemus fugienda, dicemus, *timeo ne;* si verò cupita, & optata, dicimus, *timeo ut*, vel, *ne non;* ut, timeo ne pater veniat; quia nolo patrem venire: timeo ut pater veniat; quia illum venire desiderio. Sic loquuntur qui Latinè sciunt. Itaque *Ne*, semper prohibet, dum longa est; ut, *ne facias, ne dixeris:* si verò postponatur, & brevietur, alia vox erit, non eadem; ut, *credisne? dubitasne?* *Næ* verò cum diphthongo, Græca vox est, & significat *certè*.

Vel. *Vel*, in varias significationes distrahitur. Vir-

Virgil. *Vel Priamo miseranda manus.* Donatus accipit pro *etiam.* Budæus in commentariis, pro *nam :* alii pro *saltem.* Ego dico, deesse alterum *vel :* nam hæc particula sola poni non potest. Terent. Eunuch. ***Hanc tu mihi vel vi, vel clàm, vel precariò fac tradas :*** tolle hinc duo *vel*, & videbitur alia significatio. Cicero Q. Fratri; ***Sunt ista quidem vel magna, vel potius maxima :*** tolle secundum membrum. Terent. Phorm. ***Sumeret vel fœnore, vel alio modo.*** Persius; ***Vel duo, vel nemo.*** Sed hæc satis erunt ad reliqua, quæ multa supersunt, intelligenda „ [Vide supra in *Neque* & *Vel* pag. 519. & 527.

QUUM hæc scriberem, ecce tandem quidam mihi objecit, in nominibus propriis mè obtinere non posse, quin ambiguitas, sive, ut barbari vocant, æquivocatio reperiatur. Petrus siquidem, & Paulus in hunc & in illum propriè, & ex æquo possunt cadere. * Cui ego respondebam, Cicero, aut Tullius,

* *Cui ego respondebam*] Debuisset potius nihil respondisse, quam quod respondit. Nec enim effugere potest, quin etiam eodem integro nomine proprio diversi sæpe homines ex æquo significentur: Veluti *M. Tullii Ciceronis*, avus, pater, & filius, *M. Claudii Marcelli*, *Q. Cæcilii Metelli*, *Q. Fabii Maximi* nominibus quam plurimi sunt homines designati. Sed proprium apud Romanos nomen singulorum hominum erat Prænomen, ut alibi ostendam. Illud vero cœpit tandem non alium magis habere usum, quam distinctionis inter fratres, quorum plures raro fuere uno prænomine insigniti. Sed tamen & hoc ex re maxime incerta, h. e. singulorum hominum arbitrio pendebat, unde & occurrunt aliquando in Historia Veteri duo fratres ejusdem prænominis, veluti *Appii Claudii*, *Servii Sulpicii*, *M. Marcelli*. Sed à nominibus propriis, quæ, ut dixi, ex unius hominis arbitrio in singulis familiis pendent, non recta ducitur consequentia

lius, non esse nomina integra, sed partes nominis. Nomen integrum est, Marcus Tullius Cicero, cujus frater Quintus Tullius Cicero vocabatur. Sed quum ambiguitas non timetur, parte nominis contenti sumus; ut, *Cicero* dixit. Novi ego Salmanticæ fratres tres generosos, qui *Antonii* vocabantur, sed cum distinctione *Majores*, *Secundi*, *Tertii*.

Exploditur Grammaticorum Antiphrasis.

AD nauseam usque repetunt indocti Grammatici Antiphrasin figuram: *Parcas* enim affirmant dici, *quia nemini parcant*; & *lucum*, *quia minime luceat*, & hujusmodi sexcenta monstra: sed ego illos hic, ut in aliis omnibus, in media luce caligare, vel potius cæcutire ostendam. Ac primum omnium vocem ipsam *Antiphrasin* ignorant: φράσις enim non dictionem, ,, [aut vocem ,, potius] unicam significat, sed orationem, aut loquendi modum; ut si quæras, an *opus habere*, sit Latina phrasis, necne? itaque si esset Antiphrasis quam illi somniant, aliter esset appellanda: Ego verò Antiphrasin esse non inficior, sed longè aliud esse, quàm

Quid revera sit Antiphrasis.

quod isti opinantur, assevero: est enim Ironiæ quædam forma, quum dicimus negando, id quod debuit affirmari: ut, *non mihi displicet*; *non malè disputat*, pro, *placet*, & *bene disputat*. Plutarchi verba in Homerum hæc sunt; ἔστι δὲ ἀντίφρασις, λέξις, τὸ ἐναντίον, ἢ τὸ παρακείμενον σημαίνουσα, id est, *antiphrasis est sermo*, Sic enim

tia ad nomina appellativa, quæ, quod significant, significant ex arbitrio & consentiente usu totius populi.

enim interpretor λέξιν, ex Aristotele 3. Rhet. in principio) *contrarium, quam positum est, significans.* Confirmat hoc tali Homerico exemplo, *Neque hos videns gavisus est Achilles. Voluit,* inquit, *contrarium significare,* id est, *videns hos, mæstus fuit.* Hæc Plutarchus. Antiphrasin etiam Julius Ruffinianus non inter figuras verborum enumerat, sed sententiarum: qui mihi tamen non placet, quòd eam Latinè vocari ait *Omissionem,* ut quum fingimus omittere ea, quæ tamen dicimus. Virg.

Quod repetam exustas Erycino in littore classes?

Atque hæc de nomine: nunc rem ipsam excutiamus.

Si Platoni credimus in Cratylo, & Aristoteli tertio Rhetoricorum, qui nomina simulachra quædam, & imagines esse asserunt rei illius quam imitantur, & nominant, extremæ dementiæ fuerit, nomina per contrarium sensum excogitare: quid enim putidius, quàm rem aliquam vocari levem, quia sit gravis? vel obscuram, quia lucida sit? Nec obstat illud Terent. & aliorum; *Ehodum bone vir*, id est, pessime. Nam hæc mera est Ironia, quum contrarium significamus; aliudque est tropum efficere, aliud, nomina imponere: tum præterea, Ironia pronunciatione & gestu indicat, quid velit; Antiphrasi verò si esset, ex usu sic significaret. Antiphrasin Quinctil. lib. 8. cap. 6. sub Ironia recenset. Aristophanis interpres in dictione σκολιά, * negat dici verba à contrario sensu, sic;

* *Negat dici Verba à contrario sensu*] Male id Auctor ex Græcis his quidem verbis elicit, οὐ μὴν τὔμπαλιν, quæ non significant, *non dici verba à contrario sensu*, sed, sicuti

sic; τὰ γὰρ δύσφημα ἐπὶ τὸ εὐφημότερον μεταλαμβάνεται, οὐ μὴν τοὔμπαλιν, id est, *quæ dura sunt, & malè ominata verba, transmutantur in bene ominata, non autem per contrarium.* Interpres Nicandri, illud Homeri, κύνας ἀργοὺς, exponit per euphemismon, id est, *veloces*; quia ἀργὸς, semper piger, significet, id est, ἄεργος.

Augustinus Dathus jam olim vidit, Grammaticorum Antiphrasin vanum esse commentum: isque libellum edidit, *De novem nominibus falsò per Antiphrasin dictis.* Ego ut illius diligentiam laudo, quòd melius aliquid viderit; ita in etymo explicando longè sæpè ab eò dissentio, ut suis locis demonstrabo. Hæc autem sunt, quæ ipse confutat nomina; *Manes, lucus, bellum, officium, Parcæ, ludus, otium, Cælum,*

sicuti male ominata seu δύσφημα enunciantur plerumque melius ominatis, sic vicissim non fieri, ut scil. τὰ εὔφημα μεταλαμβάνηται ἐπὶ τὸ δυσφημότερον. Unde rejicit ille Interpres istorum sententiam, qui putent μέλη παρθένια dici σκολιὰ h. e. *difficilia*, ex contrario, quia sint facilia. Sic enim εὔφημον fuisset enunciatum vocabulo δυσφήμῳ, quod fieri negat. Eadem vero ratio prohibet, quo minus canes veloces appellari potuerint ἀργοὶ *pigri*, quasi minime pigri. Videtur potius id ἀργὸς, quod *velocem*, & *album*, &. *custodem* notat, vel aliud esse à τοῦ ἀργὸς, *piger*, vel certe quandam tamen habere significationis analogiam. Nempe ἀργὸς proprie significat eum, qui nihil habet, quod agat, & ita uni alicui rei potest esse plane intentus. Hinc forte pro *custode* positum uni rei destinato, qui proinde subito & celeri motu ubique isti rei adest. Similiter κύνες ἀργοὶ, quoniam Canes, si comparentur cum reliquis animalibus homini domesticis, quæ *Jumenta* à labore, quo hominem juvant, appellantur, canes, inquam, nihil pene habent, quod agant, & tanto magis discurrunt. Ἀργὸς autem *album* porro notat, quia is color est plerisque rebus naturalis, non arte factus, non elaboratus. Sic enim & ager dicebatur ἀργὸς, qui erat incultus.

lum, *Eumenides*. Nos alia præterea nonnulla curavimus refellenda.

I. MANES.

MAnes, dici affirmant, *quod boni non sint*; idque testimonio Servii confirmant, qui 3. Æn. de Polydori tumulto sic inquit; *Manes anima sunt, qua egressa corporibus, nondum alia intrant corpora. Sunt autem maxima, & dicuntur per Antiphrasin: nam* manum, bonum; *unde* mane *dictum; ut Eumenides, Parcas, bellum, Lucum. Alii* manes *ducunt à* manando; *nam animabus plena sunt omnia inter lunarem circulum, & terram, unde defluunt. Alii, Manes deos infernales putant.* Hactenus Servius. Augustinus Dathus, à *maniasi* Græca dictione, quæ *furorem*, aut *insaniam* significat, deducit; vel a *mano*: ait enim, manare, non tam aquarum fluentium, quàm Solis proprium esse in emittendis radiis; unde *mane*, originem sumpsisse, quod in ea diei hora Sol manare incipiat. Sic ille. Sed longè aliter se res habet. Varro. De ling. Lat. *Antiqui*, ait, *bonum dicebant Manum.* Nonius Marcellus; *Manum*, inquit, *dicitur clarum, unde etiam Mane, post tenebras noctis diei pars prima; inde Matutá, quæ Græce Leucothea: nam inde volunt etiam Deos Manes appellari, id est, bonos, ac prosperos.* Festus Pompejus; Manare, inquit, *antiqui dicebant, cùm Solis orientis radii splendorem jacere cœpissent, à quo & dictum putabant* mane. *Alii dictum* mane *putant ab eo, quòd Manum, bonum, dicebant*: & paulò post; *Mane à diis Manibus dixerunt: nam Mana, bona dicitur; unde & mater Matuta, & poma Matura*: & rursus; *matrem Matutam antiqui, ob bonitatem appellabant*;

& *Maturum, idoneum esui;* & mane, *principium diei;* & *inferi dii*, Manes, *ut suppliciter appellati bono essent.* Vides Festum, propter codicum depravationem, sibi non constare; nihilominus tamen elicimus ex illo, *Manes*, à *manum*, quod est *bonum*, deduci. Acron in Horatium; *Dii Manes, dii boni; à manum, quod est bonum. Antiqui animum à corpore separabant, Manem Deum nuncupabant.* Hæc ille. Cic. 2. leg. *Deorum, Manum jura sancta sunto.* Sed nullus esset finis, si quæ de Manibus, Lemuribus, atque Laribus sunt disputata à Platone, Plotino, Porphyrio, Psello, Proclo, Apulejo; coner in medium afferre: nam nullus ferè cum altero convenit. Divus August. lib. 9. cap. 11. Civitatis Dei, Plotini sententiam sic proponit; *Dica quidem, & animas hominum dæmones esse, & ex hominibus fieri Lares, si meriti boni sint; Lemures, seu Larvas, si mali; Manes autem deos dici, quum incertum est, bonorum eos, seu malorum esse meritorum.* Sic Augustinus. Apulejus de Deo Socratis, posteaquam quid Genius, quid Lemures; quid Larvæ sint, explicuit, subdit; *Quum verò incertum est, quæ cuique eorum sortitio evenerit, utrumne Lar sit, an Larva, nomine Manium Deûm nuncupant, & honoris gratia Dei vocabulum additum est; quippe, quum eos deos appellent, qui ex eorum numero, justè ac prudenter vitæ curriculo gubernato, fanis & ceremoniis vulgò admittuntur; ut in Bœotia, Amphiaraus; in Aphrica, Mopsus: in Ægypto, Osiris; alius alibi gentium; Æsculapius ubique.* Hæc ille. Hinc natum est illud vulgatum in sepulchris, quod à multis, quid sit, video ignorari.

D. M.

D. M.
ACHILLIS.

hoc est, *Diis Manibus Achillis:* putant enim sepulcrum dicari * diis inferis. Quare nostri Christiani, ut felicius ominarentur emendarunt, seu corruperunt potius sic:

DEO OPT. MAX. SACRUM.

Sed, *Diis manibus Achillis*, aut *Ajacis*, *idem est* ac si dicat; *Ipsi Achilli sacrum*, aut *Genio Achillis*.
,, [Liv. lib. 3. *Tribuni instare Claudio, ut collegæ*
,, *Deos manes fraude liberaret*, id est, animam de-
,, functi.] Postremò nemo mihi melius quid sint *Manes*, explicasse videtur, quàm Pomp. Mela lib. 1. quum de Augilis Nasamonibus, (id est, arenosis,) loquitur; *Augilæ*, inquit, *Manes tantùm deos putent, per eos dejerant, eos ut oracula consulunt, precatique quæ volunt, ubi tumulis incubuere, pro responsis ferunt somnia.* Quæ verba sumta sunt ex Herodoto in Melpomene, quum de Nasamonibus loquitur, in hunc modum; *Jurejurando, ac divinatione tali utuntur; per eos viros, qui justissimi, atque optimi apud illos fuisse dicuntur, jurant, illorum sepulchra tangentes divinant, ad suorum accedentes monumenta; & illic,*

 ubi

* *Diis inferis*] Nempe *Dii Manes Achillis*, sunt ejus Genii. Nam qui vivorum hominum *Genii*, quos duos cum singulis hominibus nasci credebant, apellabantur, illi defunctorum dicebantur *Dii Manes*. Ceterum *Dii Manes* simpliciter & absolute memorati notant plerumque Deos inferos seu multitudinem illam animarum vel Geniorum in inferis locis conjunctam. Florus I. 13. *Devovente Pontifice Diis, se Manibus consecrant.* Suet. Tib. 15. *Terram Matrem, Deosque Manes orabant, ne Mortuo sedem ullam nisi inter impios darent.*

ubi preces peregerunt, indormiunt; ubi quodcunque per quietem insomnium viderunt, eo utuntur. Mela itaque vocavit *Manes*, quod Herodotus *justissimos, atque optimos, post mortem.* Plinius, quum hæc à Pomponio accepisset, sic mutavit; *Augilæ inferos tantùm colunt.* Rursus à Plinio Solinus; *Augilæ verò solos colunt inferos:* quàm rectè mutarint, ipsi viderint. Obscurè dixit Virgilius Æneid. 6.

Quisque suos patimur Manes.

Quod sic explico; quemadmodum qui alios læserunt, aut necaverunt, patiuntur Lemures, & Larvas interfectorum, ut Orestes, & alii; sic Anchises, & alii boni viri partiebantur proprios Manes, id est, non prius transibant ad Elysios, * quàm propria crimina purgarent. „ [Et hanc interpretationem „ confirmant hæc Apuleji verba in 2. Florid. „ *Brachmanæ Pythagoram docuerunt, quæ Diis ma-* „ *nibus pro merito suo cuique tormenta, vel præmia.* „ Omnino autem *Manes*, lingua sacrorum di- „ ctum videtur, pro *Mani*, id est, Boni: sicut „ *Porci sacres*, pro sacri, apud Plautum: *Matri-* „ *mes*, & *Patrimes*, apud Festum, pro, Matri- „ mi, & Patrimi.]

II. LUCUS.

LUcus, inquiunt, *à lucendo, quia minimè luceat.* Hoc refellens Dathus, ait, *à lucendo dici fateor; sed per contrarium nequaquam.* Idem putat Quinctilianum sentire, lucum per

* *Quam propriæ crimina*] Vel, quam proprii ipsorum Manes crimina illis inhærentia purgassent.

per Antiphrasin dici: sed ipse, cæterique Grammatici falluntur, quum, Quinctiliano authore, lucum à non lucendo deducunt: imò verò Quinctilianus irridet illos, qui talia comminiscuntur; Inquit enim lib. 1. cap. 6. *Etiamne à contrariis aliqua sinemus trahi? ut lucus, quia umbra opacus, parum luceat; & ludus; quia sit longissimè ab lusu? & Dis, quia minimè dives?* Hæc Fabius. * Ego verò, missis aliorum ra-

* *Ego vero missis aliorum &c.*] Eadem & plura habet Scoppa lib. I. Collect. cap. 18. ut proinde nullam hic fieri ejus mentionem mirer. Sed tamen neque hanc illius & Sanctii, neque etiam illam Vossii *Lucum* à Gr. λοχὸς deducentis, jamque abunde refutati à Georg. Henr. Ursino cap. 8. Observ. Philol. sententiam probare queo, sed cum Datho sine ulla hæsitatione *Lucum* à *lucendo* derivo. In qua etymologia, licet eam ceteris præferat, nescio quid ita tamen hæsitet ille Ursinus. Scilicet antiquissimis temporibus nulla erant templa: Sacra faciebant homines in altaribus sub dio positis. Verum quia illa altaria ita in propatulo posita nullam habebant majestatem, nullumque religionis horrorem accedentibus incutiebant, hinc sylvam iis cœperunt circumdare, & quidem opacam ac tenebricosam, quia, ut ait apud Euripidem Bacchus, σεμνότητα ἔχει σκότος, *augustum quid & venerabile habent tenebræ.* Unde & Ovid. in Fastis III. 295. *Lucus Aventino suberat niger ilicis umbra, Quo possis viso dicere, NUMEN INEST.* Quoniam itaque in medio talium sylvarum erant altaria, inque iis solis fiebant sacra, & proinde quasi perpetuus lucebat ignis, & præterea frequentissimus in sacris propter quæsitas illas tenebras erat usus tædarum & lampadum, religiosum istum horrorem suo lumine ex mediis tenebris immane quantum augentium, hinc ergo sacræ illæ sylvæ dici proprie *Luci* cœperunt, utpote propter istum in altaribus ignem pene semper, certe constitutis jam religionibus, lucentes. Analogia formationis ab illo Verbo eadem est, quæ in *Noctiluca*, quo, ut Varro ait lib. IV. de L. Lat. significabatur Luna. Sic *Ludus* à *Ludo*, *Vola* à *Volo*, *Bustirapus* apud Plaut. Pseu. I. 3. 127. à *Rapio*, *Naufragus* à *Frango*, *Sejugi* & *Sejuges*, *Quadrijugi* & *Quadrijuges* à *jungo*,

rationibus, *Lucum*, ab Etrusca voce deductum existimo: Etrusca enim esse nomina Varro in Originibus asserit, *Luceres*, & *Lucumones*. Est porrò Etruscis vox *Lucà*, cum accentu in ultima, (ut Talmudistæ ajunt) idem quod, *senex* sive *senator*. Et de antiquitate Lucorum, & illorum religione, pleni sunt poëtarum libri. *Templum Pici*, inquit Virgilius, *horrendum erat silvis*, & *religione parentum*, id est, *venerandum*, ut Servius exponit: sed extat apud Lucanum elegans Luci descriptio lib. 3.

Lucus erat longo nunquam violatus ab ævo, &c.

III. BELLUM.

Bellum dicunt, *quia non bellum sit*. Ridet Dathus, & *à Belluis*, dici contendit, adducens illud Ciceronis Offic. 1. *Nam cùm sint duo genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per vim, cumque proprium sit hominis illud, hoc belluarum, confugiendum est ad posterius, si uti non licet superiore.* Sed fallitur Dathus: hæc enim verba nihil quod ad etymon pertineat, probant. Accipe igitur veram sententiam, * Antiqui, *duellum* antè dicebant, quod postea

* *Antiqui duellum &c.*] Varia *Belli* etyma vide apud Vossium, sed qui recte censuit *Bellum* à *Duello* formatum, & *Duellum* porro à *Duobus* deducit, quoniam semper in bello sint duæ partes. Possis forte non absurde item à *divello* repetere vocabuli hujus originem, ut inde sit *divellum*, sicuti & *Vellus* à *Vello* est, *Tergus* & *Tergum* à *Tergeo*, vel *Tergo*: & sic deinceps elisa vocali *Duellum*, quomodo & *Dortium* pro *divortium* nonnulli dixere; Vide Scaligerum ad Festum in V. *Aurum*. & quomodo *Dego* ex *Deago*, *Præbeo* ex *Prahibeo*, *Prætor* ex *Praitor*, *Pro-*

ſtea *bellum* vocarunt. Ciceronis hæc ſunt verba in Oratore perfecto; *Quid verò licentius, quàm quod hominum etiam nomina contrahebant, quo eſſent aptiora? nam ut*, duellum, bellum, & duis, bis; *ſic*, Duellum *eum qui Pœnos claſſe devicit*, Bellium *nominarunt, quum ſuperiores appellati eſſent ſemper* Duelli. Ex his etiam Ciceronis verbis ridere poteris Grammatiſtas, qui inter *duellum*, & *bellum*, differentiam conſtituere ſolebant, quum idem prorſus ſignificent: niſi velis dicere, illud vetus, hoc autem poſtea uſitatum. Antiquè enim dixit Horatius; *Græcia Barbariæ lento colliſa duello.* Vide Feſtum in; *Duellum; Duicenſus; Duidens hoſtia; Duis, Duonum*, bonum.

IV. OFFICIUM.

OFficium, ajunt ab *officiendo*, *quod nemini officiat*, vel noceat. Hoc rectè refellit Auguſt. Dathus, ex ſententia D. Ambroſii, in lib. de Officiis, dum inquit; *Officium, littera o, mutata, quaſi efficium* dicitur, *propter decorem ſermonis*. Hæc ille. Donatus in Adelph.

Proles ex *Prooles*, *Copia* ex *Coopia* contracta habemus. Immo quæ propius accedunt ad hoc exemplum, ſic *Docui* & ſimilia haud dubie dicta ſunt pro *Docevi*, *Rapui* pro *Rapivi*. Certe ſic *Vacuus* formatum eſt ex *Vacivus*, *Nocuus* ex *Nocivus*, *ſtatua* ex *ſtativa*. Denique ne auctoritate veterum deſtituamur; in Gloſſariis Labbæi invenimus *Divellio* πόλεμος, *Divelliones* πόλεμοι, ἁρπαγαί. Quæ vocabula ſi olim fuerunt in uſu, ut ſane illa Gloſſaria nos docent, certa pene eſt noſtra Etymologia, utpote quum manifeſta ratione inde ſit formatum *Perduello*, quod proprie notat crimen, quo quis tanquam hoſtis publicus à civitate ſua cenſetur divulſus. Si vero eam originem habet hocce vocabulum, eandem omnino habere debuit *Perduellis* & *Duellum*.

Adelph. planius id oſtendit, inquiens; *Officium dicitur*, * *quaſi efficium*, *ab efficiendo*, *quod unicuique perſonæ congruit.* [Itaque efficere officium, pro facere, aut curare, Plaut dixit
,, Bacchid. *Veſtrum curate officium*, *ego efficiam*
,, *meum*, Similiter Stich. *Pro opibus efficimus no-*
,, *ſtra munia*, id eſt, ut in Rud. loquitur,
,, *conficimus noſtra officia*: Trucul. *Lepide efficiam*
,, *meum officium.* Et Lucretius lib. 4. officium
,, utilitatis dixit, de membris corporis lo-
,, quens; *Utilitatis ob officium potuiſſe creari*, id
,, eſt, ob effectionem, ut efficerent utilita-
,, tem.]

V. LUDUS.

Ludus, ajunt, *quod longiſſimè abſit à luſu*; citantque Quinctilianum lib. 1. cap. 6. Sed ille, ut monui, irridet illos, qui talia docent. Dathus malè ſe expedit à quæſtio-

* *Quaſi officium*] Sic quidem plerique Veterum Grammaticorum. Rectius tamen Voſſius ab *officiendo* deduxit, ſed quod male explicuit. Nec enim idem olim, quod *efficere*; ſignificavit illud verbum, ſed *Facere aliquid circa aliquem*, ſive Bonum id ſit, ſive malum. Uſus quidem Verbi maxime hæſit in deteriore ſenſu, ut ſignificet, quaſi obſtaculum quoddam opponere alicui, impedimento eſſe, vel facere aliquid, quod impedimento ſit; ſed id neutiquam impedit, quo minus *officium* in meliorem accipiatur partem, & ſignificet munia & facta obſequii. Nam ſic prorſus etiam *Obſtare* proprie quidem denotat circa aliquem ſtare, quocunque tandem conſilio & effectu; at dein uſu idem potiſſimum, quod officere, impedimento eſſe, ſeu ita ſtare, ut impedimento & obſtaculo ſis: *Obſtetrix* vero inde formatum, in contrariam ſeu meliorem partem ſumitur pro muliere, quæ aliis in partu adeſt & adſtat parata ad auxilium ferendum. Eadem porro ſignificatio eſt particulæ *Ob* in *Obſequi*, *Obſervare*, *Obſidere*, &c. ut modo in bonam, modo in ſequiorem partem ſumatur.

ſtione, dum diſputat, *ludum literarium*, non ad graviores diſciplinas pertinere, ſed ad Grammaticam, & pueriles inſtitutiones, qui utique *luſus* eſt, præ majoribus; & altioribus ſcientiæ, & philoſophiæ ſtudiis. In quo quantum fallatur, non eſt difficile explicare; quum conſtet, graviſſimorum Oratorum ſcholas vocari *ludos*. Cic. de Orat. *Iſocrates magiſter iſtorum omnium, cujus è ludo, tanquam ex equo Trojano, innumeri principes exierunt.* Sed etſi demus, Dathum vera dicere, non tamen propterea, *ludi* etymon inde apparet. Exquiramus igitur primævam ludi etymologiam; tum deinde ad ludum literarium accedemus. Cui quæſtioni ut rectius ſatisfaciam, illud admoneo, literam Græcam υ, * perpetuò verti apud Latinos in u, ut, φύω, *fluo*, λύω, *luo*, φύγα, *fuga*; ſic à *Lydiis*, *ludus* dictus, imò & ipſos Lydus, *Ludios* vocat Plautus in Aulularia. Hiſtoriam ſic narrat Herodotus in Clione: Ajunt Lydii ipſi ſeſe ludos inveniſſe, qui etiamnum apud Græcos cum illis communes ſunt; ſimul autem hæc inveniſſe, & in Tyrrheniam, hoc eſt, Thuſciam colones deduxiſſe, idque hunc in modum accidiſſe referunt. Tempore Atydis; Manis regis filii, annonæ difficultas per univerſam Lydiam valde graſſabatur, adeò ut Lydii, qui tunc miſerè degebant, non ceſſantes remedia huic malo quærere, diverſa pro ſe quiſque excogitaverint; inventumque tunc ab eiſdem aleæ, teſſerarumque ludum, & pilæ, cæte-

* *Perpetuo verti &c.*] Aliquando tamen etiam in I. Unde à φύω *fio*, ab ὕλη *Silva*, ab ἄσυλον *Aſilum*, ab ὕω *Hiemt*, ab υἱὸς *Filius*, à σῦκος *Ficus* &c. Sed tamen revera in U maxime vertitur.

rorumque ludorum omnium genera, præterquam talorum: horum enim inventionem sibi non vendicant Lydii. Porrò ad famem discutiendam, altera quidem dierum in totum lusibus occupabantur; ne videlicet ciborum quærendorum sollicitudine distorquerentur; altera verò à lusibus abstinentes, pascebantur: atque hoc modo annis duo deviginti vixerunt. Hæc Herodotus. Hesychius tradit, à Lydiis inventa spectacula, & hinc Romanos dixisse ludos. Suidas, λυδιάζειν, & λυδίζειν, pro eo, quod est, Lydiorum more vivere. Hæc de vero etymo. Secundo autem modo, * *ludus*, pro exercitatione capitur, ut, *ludus pilæ*; Græcè, γυμνάσια; γυμνάζειν, exerceri in palæstra, in haltere, in disco, & multis hujusmodi. Hinc eodem modo, *ludus lite-*

* *Ludus pro exercitatione*] Sine ullo dubio verum est etymon, quod adfert Sanctius. Nam Ludos scenicos quos κατ' ἐξοχὴν *Ludos* appellarunt, acciverunt Romani à Tyrrhenis, qui origine sua erant *Lydi*, seu *Ludi*. Hinc ergo à Romanis, homo qui ludos agebat, *Ludius* dicebatur & *Ludio*, res ipsa *Ludere*, & inde *Ludus*.. Porro idem ille Ludius Etrusca voce etiam *Hister* dicebatur & inde Romanis *Histrio*, in qua eædem plane literæ radicales, ut dicuntur, quæ in Hebraica voce חצצרה h. e. tuba. Scilicet Etruscæ linguæ ratio ex Oriente est petenda? Histriones porro ad *tibiæ* modulos olim cantabant, saltabantque. Vide Liv. VII. 2. & Valer. Max. II. 4. *Tibia* denique & *Tuba* primitus haud dubie non multum fuere diversa. Ceterum *Ludus* pro schola sumptum proprie & primitus dicebatur de locis, ubi tyrones gladiatores ab lanista exercebantur, & instruebantur, quia isthic quasi simulachrum pugnæ ludebatur. Passim hoc maxime sensu occurrit. Suet. Cæs. 26. *Tirones neque in ludo, neque per lanistas erudiebat*. Cap. 31. *Formam, qua ludum gladiatorium erat ædificaturus*. Cic. Famil. X. 32. *Miles quidam depressus in ludum gladiatorum.* Inde jam usus hujus vocabuli translatus videtur ad Scholam quoque literariam oratoriam.

terarum, id est, gymnasium, vel exercitatio literarum.

VI. PARCÆ.

SErvius in illo Virgil. *Sic volvere Parcas; dicuntur*, inquit, *Parcæ, per antiphrasin, id est, contrarium sermonem; quia nemini parcant: sic lucus; quòd non luceat: Bellum, quod nulla res bella in eo sit.* Augustinus Dathus ibidem, post Servium, non probat Antiphrasin, longamque texit disputationem de nomine *Parcus*: deinde ab illo deducit, *Parcas*; quia parcè nobis vitam tribuant: Nam, ut ait Plinius, *quid tam circumcisum, quid tam breve, ut hominis vita longissima?* Sed nobis Varronis sententia magis arridet, quæ refertur ab Aulo Gellio libro 3. cap. 16. sic; *Antiquos autem Romanos Varro dicit non recepisse hujusmodi quasi monstrosas raritates, sed nono mense, aut decimo; neque præter hos, aliis partionem mulieris secundum naturam fieri existimasse: idcirco eos nomina Parcis tribus fecisse, à pariendo, & à nono, atque decimo mense.* * *nam Parca, inquit, immutata litera una, à partu nominata: Item Nona, & Decima, à partus tempestivi tempore.* Hæc Gellius. Parcæ autem tres finguntur Jovis filiæ, quarum nomina, & officia hoc versu explicantur; *Clotho colum retinet, Lachesis net, & Atropos occat.*

VII.

* *Nam Parca, inquit, immutata &c.*] Verior haud dubie hæc est origo *Parcarum*, præ reliquis à *parcendo*, vel à *partiendo* petitis. Neque tamen putem *Parcas* dici quasi *Partas*, quod vult Varro, sed quasi *Paricas* vel *Particas*. Similis elisio in *Fecundus* à *fetus*, *Facundus* à *fatus*, *Maturus* & *Matuta* à *mane*, *Fibula* à *figo*, *Vinea* à *vitis*, *Parricida* ex *Patericida*.

VII. EUMENIDES.

Quas Latini *Furias* appellavere, Græci *Erinnyes*, & *Eumenides* dicunt. Sunt autem, ut ait Orpheus,

Tisiphone, necnon Alecto, & dia Megæra.

Quidam, *Eumenidas* dictas putant, ab εὐμενεία, id est, benevolentia: εὐμενίζω enim est, placo; quia minimè sint benevolæ, sed immites, & diræ. Dathus interpretatur, *bene furentes*, ab εὖ bene, & μαίνω furo: sed fallitur; nam eo modo per æ diphthongon, scriberetur *Eumænides:* propriùs verò, qui dixerunt, dictas κατ' εὐφημισμὸν, id est, ut bene ominaremur: in templis enim omnia mala verba per contraria enunciabantur; ut, *vita*, pro morte; & *mactare*, pro cremare, & *rectè*, pro non. Sed ego longè aliter interpretor, & *Eumenidas* propriè pias, & mites appellari contendo; * quod ex Suida non erit difficile comprobare. Ejus verba sic Latinè vertebam; *Eumenides, Erinnyes subterraneæ deæ: accepisse autem ajunt eas nomen ab Oreste: tunc enim primùm ab eo Eumenides, id est, mites, & pias; quoniam eas expertus sit propitias, ferunt appellatas; quibus & ille, maternæ cedis in Areopago absolutus, nigram ovem sacrificavit:* & paulò pòst; *Has & Æschylus, in Eumenidibus, à Minerva fuisse placatas in Orestis judicio tradit, obtinuisseque ab eis, ne in Orestem terribiles insurgerent; unde eas Eu-*

At vide supra ad pag. 574.

* *Quod ex Suida &c.*] Et Sophoclis Scholiastes. Vide Vossium instit. Orat. Lib. IV. c. 13. n. XI.

Eumenidas, *id est*, *propitias vocavit.* Hæc ex Suida.

VIII. OTIUM.

OCium, dictum volunt, quòd non ocyus sit, & velox, sed segne potius, tardumque: nam Græcis *ocys*, velox est: ex quo *ocymum* dicitur leguminis genus, à celeritate nascendi; & *ocyus*, adverbium. Hæc destruere dum conatur Dathus, ineptè philolosophatur nescio quid de vita contemplativa, & activa; quòd scilicet in ocio celerius moveatur mens, quàm in actione rerum. Itaque asserit, ocium à celeritate mentis nuncupatum: & præterea, si Musis placet, *Ocyum*, per c, & y, scribi contendit. Sed quis unquam sanæ mentis, *otium*, & *negotium*; per y, scripsit? Pierius in Virgil. *otium*, per t omnino scribi debere contèndit. *Aldus* in Orthographia, sic; *otium cum t*, *libri veteres*; *& Q. Papirius Grammaticus his verbis*; *in his syllabis sonus literæ* z *immistus inveniri tantum potest*, *quæ constant* t *&* i, *& eas sequitur vocalis qualibet*, *ut Tatius*, *Otia*, *justitia*, *& similia*. Cujus ego sententiam sequor libentius, quàm eorum, qui *induciæ*, & *ocium* cum *c* scribunt, Donati authoritate adducti: Eum enim scripsisse dicunt, *induciæ dictæ*, *quod inde otium*; quod non affirmo: potuit enim scribere, indutiæ dictæ, quòd inde otium; quod sententiam meam confirmare videtur. Hæc Aldus. Sed quæris, unde dicatur *Otium*; an verò necesse erit omnium verborum origines, & etymon patefacere? Cosconius nobilis Grammaticus, teste Varrone, ad mille verba in Latina lingua

gua collegit, de quibus ratio reddi non posset, hæc enim vocat *primigenia;* qualia sunt, *lego: scribo*, *sto*, *sedeo;* * sic fortasse *otium*, unde, *negotium*, quasi, nec otium.

IX. COELUM.

CElum, à celando deducunt, quòd patens sit, nec coopertum, sed nemo scribit *celum*, sine diphthongo æ, vel œ: illo modo dicitur à cælando, id est, pingendo; hoc autem à Græco κοῖλον, id est, cavo. Plinius lib. 2. cap. 2. *Formam ejus in speciem orbis absoluti globatam esse, nomen inprimis, & consensus in eo mortalium, orbem apellantium: sed & argumenta rerum docent:* ibidem cap 4. *Cælum quidem haud dubie cælati argumento diximus, ut interpretatur M. Varro.* Hæc Plinius. At M. Varronis verba, licet corrupta, diversum sentire videntur: is igitur libro 4. analogiæ sic inquit; *Cælum dictum scribit Ælius, quod est cælatum: aut à contrario nomine* celatum, quòd apertum est; *non malè quod posterius Ælius; multo potius, cælare à cælo, quàm cælum à cælando; sed non minus illud alterum de celando, ab eo potuit dici, quòd interdiu celatur, quam quod noctu non celatur omnino. Ego magis puto, à chao cavum, & hinc cœlum; quoniam, ut dixi, hoc circum supraque, quod complexu continet terram, cavum cœlum. Itaque dixit Andromacha;* Nocti, Quæ cava cæli signi tenentibus conficis bigis: & *Agamemnon;* in

* *Sic fortasse Otium*] Non absurde tamen ab *Utor* derivatur, quoniam in otio rebus quibuslibet pro arbitrio utimur. Quas alias adferunt Martinius & Vossius hujus vocabuli origines, longe infra hujus verisimilitudinem pono.

in altissimo cœli clypeo : *cavum enim clypeum : Ennius item ad cavationem ;* Cœli ingentes fornices. *Quare ut à cavo cavea, & caulæ, & convallis, cavata vallis, & cavædium ; ut cavum sit ortum, unde omnia apud Hesiodum, à cabo ; à cavo cælum.* Hæc Varro. Cui astipulatur Lucretius, cùm dixit, *Caulas ætheris.* Ego itaque *cælum*, cum œ scribo, cum doctissimis, & verba Plinii, Varronem citantis, corrupta vel aliena puto, quæ sic legenda censeo ; *Cælum quidem supra ad haud dubiè cavati argumento diximus, ut interpretatur M. Varro.* *At vide pag. 595.*

Atque hactenus de novem nominibus, quæ Augustinus Dathus suscepit confutanda : Nunc nos ad alia transeamus, quæ à maximi nominis Grammaticis, & Rhetoricis per Antiphrasin dicta passim adducuntur.

X. MORUS.

Plinius lib. 16. cap. 26. *Sicut Morus*, inquit *quæ novissima urbanarum germinat, nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum.* Ex his Plinii verbis multi ansam cepêre, ut docerent, *morum*, dici per antiphrasin, quia minimè sit stulta : μωρὸς enim stultum, & dementem significat. Alciatus in Emblematis, postquam dixit de Amygdalo, subdit ;

Serior at Morus, nunquam nisi frigore lapso
Germinat, & sapiens nomina falsa gerit.

At verò nec Plinius id sentit, nec si sentiret, illi subscriberem. Res autem sic se habet : Multa nomina apud Græcos scribuntur per αυ diphthongon, quæ Latini nunc per

per *au*, nunc per *ω*, enunciarunt; ut ταῦρος, *taurus*; αὐλὴ, *aula*; Καύκασος, *Caucasus*; αὔρεον, *aurum*. *Orata*, inquit Festus, *genus piscis appellatur, à colore auri, quod rustici Orum dicebant*; ut, auriculas oriculas. *Itaque Sergium quoque quendam prædivitem, quòd & duobus annulis aureis, & grandibus uteretur*, Oratam *dicunt esse appellatum?* Hæc Festus. Quin & sæpe apud antiquos, *au*, migrabat in *o*, ut *cauda coda; Caurus*, *Corus; plaustrum, plostrum; cautes, cotes; caudex, codex; plaudo, plodo, explodo; Plautus, Plotus; cautio, cotio*; ut apud Plautum; *Nihili cotio est*. Eodem igitur pacto ex μαυρὸς, id est, obscurus & niger, fit *morus*, cujus fructus niger est. Quid, quod etiam * apud Græcos in usu est, μορέα, pro ipsa arbore mori? Sæpissimè Hispani, faciunt o: ut, *Taurus, toro; aurum, oro; laurus, loro; pausas, posas, Maurus, Moro; moral; laus, loor; laudare, loar; Paulus, Polo; cauda, coda; causa, cosa; paucum, poco, audire, oyr; auditus, oydo; cautum, coto; caules, coles*. Et Italicè *Moro*, significat fuscum; ut apud Tassum in Amadigi canto, 57.

Un Gigante nel volto arsiccio, & moro.

XI. MILES.

FEsti Pompeji hæc sunt verba; *Militem Ælius à mollitia*, κατ' ἀντίφρασιν, id est, per antiphrasin, *dictum putat, eò quòd nihil molle, sed potius asperum quid gerat: sic ludum dicimus*, *in*

* *Apud Græcos in usu est.*] Immo & ipsum μόρος pro fructu. Unde proinde rectius, repugnante licet prosodia, deducit Vossius Latinam vocem.

in quo minimè luditur. Hæc ille, ſatis ineptè. Ulpianus lib. 29. l. 1. §. de Militari teſt. *Miles*, inquit, *appellatur*, *vel à malita*, id eſt, *duritia*, *quam pro nobis ſuſtinet; aut à mulititudine, aut à malo, quod arcere milites ſolent; aut à Græco verbo* χίλιοι, *unde* χιλιαστὺς *tractum eſt: nam ita Græci* τάγμα, *& mille hominum numerum appellant; quaſi milleſimum quemque dicas; unde ipſum quoque ducem* χιλίαρχον, *appellant.* Hæc ille. Ex his autem opinionibus poſtrema verior, & aptior eſt, utpote quæ Græcæ origini magis quadret. * Itaque *miles*, propriè dicebatur, qui *unus è mille*, non ſine dignitate nomenclaturæ, vocabatur. Nos dicimus de XXIV. rectoribus Hiſpalenſibus; *Et veynte y quatro de Servilla.* Verba porrò Ulpiani malè citat, & interpretatur Laurent. Valla lib. 1. cap. 14.

XII. SIMULTAS.

S*Imultas*, inquit Feſtus, *dicta ex contrario, quia minimè ſint odientes ſe ſimul.* Hæc ille. † Sed quur non potius à *ſimulando*, quum qui latenter diſſentiant, ſemper ſimulata lo-

Rr quan-

* *Itaque miles proprie &c.*] Vere *Miles* à *Mille* deducitur, quod vocabulum olim etiam *Mile* ſcribebatur. Scilicet temporibus Romuli quæque tribus mille homines conferebat in Legionem. Unde qui inter eos erat, dicebatur *Miles*, quaſi mileſimus, ſeu unus ex illis mille vel milleſimis. Qui vero his mille milleſimis præerat, à Tribu *Tribunus* appellabatur. Hæc vera ratio & origo vocabuli *Miles*. Verba Ulpiani paulo aliter ſe habent.

† *Sed cur non potius à ſimulando*] Addit hoc ipſum, etiam Feſtus. *Poteſt*, inquit, *& à ſimulatione dicta exiſtimari, quia ſimulate loquuntur ad invicem.* Ego vero potius dictum arbitror ab eo, quod inter pares ſolet eſſe æmulatio, &c, & inde oritur, invidia ac contentio. Vide Voſſium.

quantur, donec, vindictæ sese offerat occasio? Hic potius Laur. Vallæ in Raudensem assentior. *Simultas*, inquit, *est latens odium*; ea simultas plerumque intelligi contenta est, cum inimicitia opere se ostendat.

,, [Videtur antiquitus *simultas*, significasse ,, pactum, sive quod inter duos simul convenisset, quasi *Simulitas*: postea usurpatum, ,, pro tacita conventione mutui odii. Plebs ,, quidem Romana, *simultatem* sic videtur ,, usurpasse, velut ex Hygino apparet, Fab. 50. ,, *Cum multi Peliæ filiam peterent, Pelias simultatem* ,, *his constituit, ei se daturum filiam, qui feras bestias* ,, *ad currum junxisset*. & Fab. 22. *Æeta Jasoni hanc* ,, *simultatem constituit, si vellet pellem auratam auferre, tauros æripedes jungeret jugo.*]

XIII. VIOLA.

V*Iolam*, dictam volunt quidam, quasi *non violatam*, vel *non violandam*. Ineptè sanè. * quum *violo*, verbum, à voce *viola*, ducatur: nam *violare virginem*, est deflorare, & violæ colorem inferre; ut latius in nostris Originibus ostenditur. Alii minus malè, à violendi. Sed melius à Græca *Ion*, more diminutivorum: idque ex eo melius potest persuaderi, quod Æoles: unde plurima Latini sibi deflexerunt, scribebant *Fion*, digamma Æolico, ut ait Terentianus. Et di-

Sanctii liber de Originibus.

* *Quum Violo verbum &c.*] Id vero licet Sancti *Origines* non viderim, & proinde ejus rationes examinare non potuerim, ineptum pronunciare non vereor. *Violo* & *Violentus* omnino deducuntur à *Vis*. Sic *Lux*, *Luceo*, *Luculentus*. Ceterum *Violam* quod à Græco *Ion* derivat Sanctius, prorsus probo.

digamma Æolicum, veri apud Latinos in V. tritum est; ut, *oïs*, *ofis*, *ovis*; *oon*, *ovon*, *ofon*, *ovum*; *oinon*, *Foinon*, *vinum*, Τάως, *Tafos*, *pavo*; *aion*, *aifon*, *ævum*; *oia*, *Foia* *via*; *oideo*, *Foideo*, *video*; *Is*, *Fis*, *vis*; & *verbum vapulo*, ab *Apolluo*, *pereo*, vel *apoloumai*, *peribo*; Æolicè *Fapolo*, inde *vapulo*; *pereo*, vel *doleo*. Sæpe reperias apud Comicos in imperandi futuro, *vapula*, & *peri*: & *plora*, & *jubeo te plorare*, *Formiæ* unde dicantur, indicat Strabo his verbis: *Urbi à Lacedæmoniis condita, prius Hormiæ dicta, dia te Euormon*; id est, propter portus bonitatem, & commoditatem. Versus autem Terentiani de Digamma Æolico, hi sunt:

Nominum multa inchoata literis vocalibus
Æolicus usus vertit, & digammon præficit.
Æolica Dialectos autem mista ferme est Italæ.
Hesperon quum dico Græce, vesperum cognominat;
Estia, sic vesta facta: vestis esthes dicitur:
Hina, quem Græce vocamus, vim jubet me dicere:
Ear, est multis in usu, & magis poëticum est;
Er, enim nativa vox est: ille ver hoc dictitat.
Quos Homerus dixit Enetous, ille Venetos autumat:
Et viola flos nuncupatur, quem Græci vocant Ion:
Et Jolaos, ille violens, crede Marco Tullio:
Quamque Itun; dicunt Achæi, hanc vitem gens Æoli.
Plura Sapho comprobavit, Æoles & cæteri.

Vomo etiam, & *vomer*, seu *vomis*, ab ἐμέω, vel ἐμῶ, *vomo*, & *vomica*, quod semper evomat sanguinem.

XIV. ÆGER.

ÆGer, inquiunt ab *ago*,, quod nihil possit agere. Nil vidi, aut legi ridiculum magis. Alii ab Græco *αἰ αἰ*, quod est doloris signum; & querelæ. Alii ab *αἰάζειν*, id est, lamentari. Sed non longe abierit ab ago, eo quod agatur infirmitate, vel tristitia: & *agere vitam*, ad id alludit. Virgil. *Vitamque extrema per omnia duco.* Sed placet ab *αἰ αἰ*.

XV. DIS, PLUTO.

DIs, inquiunt, *quia minime dives:* Quod ex Quinctil. lib. 1. cap. 6. eliciunt; quum potius, ut diximus Quinctilianus hujusmodi etymos irrideat, & insectetur. Cic. 2. Natur. Deor. à *divitiis* videtur deducere; *Terrena*, inquit, *vis omnis, atque natura Diti patri dicata est: qui Dis, ut apud Græcos πλούτων, quia & recidant omnia in terras, & oriantur è terris.* Hæc ille. Cui consonat Ovid. 1. Metamorph.

> —— *Itum est in viscera terræ,*
> *Quasque recondiderat, Stygiisque admovetat umbris,*
> *Effoduntur opes, irritamenta malorum.*

Itaque sine Antiphrasi, * Dis, à divitiis, quas possidet; aut divitiæ à Dite, (est enim ditissimus) rite nominabitur.

XVI.

* *Dis à Divitiis*] Immo quasi per contractionem *Dis* pro *Dives*, sicuti *Dites* pro *Divites*, quoniam revera Dives est. Vide & Vossium.

XVI. PONTUS.

PUdet referre *Ponti* etymon, olet enim fæcem Grammaticorum. Dicunt isti, *quasi sine ponte*: quia mare pontem habere non possit. Nihil magis ridiculum est, quam quum Græcis vocibus etymum redditur Latinum, aut contra. *Lapis* dicunt, quia *pedem lædat*; vel à *labando*, quum Græcè sit λάας; & *petra, quia teratur pedibus, aut pedem terat*, quum sit πέτρη, vel πέτρος. Itaque Ponti etymon Latinè reddere imperitiæ fuit. Nec etiam necesse fuit Ponti etymon scrutari, quum pro mari accipitur: * nam propriè mare non significat, sed regionem illam, cujus fuit Mithridates rex. Unde Juvenalis;

 Fe-

* *Nam proprie Mare &c.*] Dubitem sane & pene putem esse proprium Maris Euxini vocabulum, vel saltem ei κατ' ἐξοχὴν tributum. Certe *Propontis* proprium est vocabulum istius Maris, quod ante Euxinum est, veluti Minor *Pontus* ante Majorem. Etymon *Ponti* recte forsan à πόνος, ut monuerunt jam alii, deduxeris, quia periculosa & laboriosa istic erat navigatio, propterea, quod illud Mare commodis portubus & stationibus destituebantur, unde & olim Ἄξενος, quasi *importunum adventantibus*, Græci tradiderunt cognominatum. Adde quod celeberrima Græcorum expeditio prima instituta fuit in hunc Pontum Euxinum, nec sine maximis periculis & laboribus. Unde ab illis reducibus videri posset id *Ponti* nomen Maris huic impositum propter exantlatos illic labores, & sic ad alia quoque Maria translatum, sed & cum regione vicina quoque tandem communicatum. Bochartus tamen in suo Phaleg. I. 10. in eo consentit cum Sanctio, quod nomen id primum tribuit regioni, dein Mari, regionemque putat Orientalium lingua per metathesin literarum sic appellatam, quasi terram *Botna* vel *Botnim* h. e. *nucum*, quæ frequentissimæ in ea: Unde & à Latinis scriptoribus sæpe *Ponticarum Nucum*, ut præstantissimarum, mentio fit. Neque absurde sane illud.

Festino ad nostros, & regem transeo Ponti. Ibi est, *Pontus Euxinus*; & ita Pontus accipitur pro mari, ex parte totum; ut *fretum* pro mari, quum sit Fretum propriè, quod Græci vocant *Porthmon*, à fervendo, quod ibi maximè fervet aqua: nos vocamus *Estrecho*. Denique passim Græcè legas, πόντος ἁλὸς, id est, *Pontus Maris*; & *Freta Ponti*, ut æquor maris.

XVII. PELAGUS.

SOlent etiam & Græci Grammatici, quamvis doctiores, ineptire; dicunt, enim πέλαγος ἀ πέλας, id est, propè, & γῆς, id est, terra: *quia non propè, sed longissimè abest à terra.* Sed *pelagus* propriè mare non significat, sed profunditatem maris; Hispanè, *Pielago*, In Euangelio D. Matthæi legitur, πέλαγος τῆς θαλάσσης, id est, *Pelagus maris*, hoc est, in medio maris. * Crederem dici *pelagus*, à πέλας, prope; quia prope litus statim pelagus est, id est, profunditas maris.

XVIII. CHARON.

LIlius Gregorius Giraldus de diis gentium sic ait; *Charon deus infernus, dictus per Antiphrasin, quasi acheron: alias tamen etymologias*

* *Crederem dici pelagus &c.*] Verisimilius fecere, qui ab Hebr. פלגים *Rivi* deduxere. Sicut & sequens vocabulum *Charontis* ab Ægyptiaca origine repetiverunt Eruditi, quæ *portitorem* significarit, , probante Vossio, quem vide. Certe χάρων non à χαρόντα, sed hoc ab illo derivatur: neque etiam à χάροψ, quo proprie *lætos habens oculos* notatur, cum nihil lætum Charonti tribuatur ab ullis Scriptoribus.

gias Phornutus adducit, quas non satis probo. Hæc ille. Mihi placet Natalis de Comitibus in Mythol. χαίρων, inquit, à χαίρω, id est, *gaudeo, quia transitus Lethei fluminis ad sedes beatorum maximo cum gaudio fiat.* Sic ille. Invenio & χάρων, pro leone, ἀπὸ τῆς χαροπότητος, id est, ab splendore oculorum. Huc videtur Virgil. Æneid.6. respexisse: *Stant lumina flamma:* & Ovid. Metamorph. *Rubra suffusus lumina flamma.* Seneca in Hercul. Fur. act. 3. *Concavæ lucent genæ:* sic enim legendum, non *squalent.* Dicuntur etiam χαρώνια, hiatus terræ immensi: & χάσματα, ex Diogene Laërtio, & Josepho Scalig. in Æthna; unde non male posset deduci Charon.

XX. HOLOSTEON.

Holosteon, inquit Plinius lib. 27. cap. 13. *sine duritia herba, ex adverso appellant à Græcis, sicut fel dulce: tenuis usque in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum, ceu gramen, foliis angustis, astringens gustu, nascitur in collibus terrenis; usus ejus ad convulsa rupta in vino pota.* Hæc omnia sumpsit Plinius ex Dioscoride lib. 4. cap. 9. præter illa, *sine duritia, ex adverso appellata à Græcis, sicut fel dulce.* Qua in parte non assentior Plinio, si modò illa Plinii sunt tam disparata verba: nam quum dicimus, *fel dulce*, non Antiphrasis est, sed ironia. Deinde apud Dioscoridem non ὁλόστεον, sed ὀλέστεον legitur, id est, *perdens coronas*, quia coronaria non sit. Et verò si gramini similis est, rite vocabitur *holosteon*, id est, dura, & tota ossea, & non per antiphrasin. Doctor Laguna, nostram *pillosellam*, esse arbi-

tratur ; quæ ideo sic vocatur, quod minus sit horrida, villosa, & veluti spinosa.

XX. ORTHOPNOEA.

Cœlius Aurelianus lib. 3. cap. 1. Chronion, quum fere attigisset, quid esset Orthopnœa, id est, spirandi difficultas, subdit: *Item, ut alii dicunt, contrario vocabulo suæ virtutis nomen accepit: nam quum sui ratione convertat, ac depravet, tanquam corrigat, Orthopnœa nuncupatur, quam nos spirandi dicere correctionem poterimus; multa enim contrariæ interpretationis vocabulum sumpserunt; ut* fella, *quæ Græci* γλύκια *vocant, velut dulcia, quum sint amarissima.* Hæc verba coincidunt cum illis Plinii ex capite præcedenti, utraque ex ingenio Grammaticorum. Quanto simplicius, & rectius diceretur; * *Orthopnœa* ideo dicitur, quia nisi recto, & extenso collo spiritum emittere non possimus.

XXI. LUSTRA.

Servius lib. 1. Æneid. sic; *Lustra, & Lupercalia per contrarium dicimus: quia parum lustrantur.* Sed quantum Servius fallatur, & jam sæpe docuimus, & de Lustris egimus satis in Regula quinta, quum disceptavimus, unius vocis unicam esse significationem. pag. 572.

Erunt & alia multa, quæ Grammatici, ut sunt ad errores ingeniosi, comminiscuntur. Sed hæc satis fuerit confutasse; ex quibus

* *Orthopnœa ideo dicitur*] Vide & Voss. Inst. Orat. III. 13. 11. ubi item Antiphrasin, ut futile Grammaticorum in ventum, explodit.

bus facilè intelligetur, nullam posse esse vocem, quæ ex impositoris mente contrarium possit significare.

RESPONSIO

ad quædam Objecta.

Scripsi in quadam epistola; *justa sollemnia facere:* reprehendor in orthographia, & in significatione; * nam *sollemne*, inquiunt, est quod quotannis fieri solet. Orthographia vera est: dicitur enim

Sol-

* *Nam Sollemne inquiunt &c.*] Crediderim quidem cum Sanctio veram esse Orthographiam, qua usus est; sed posteriores tamen Veterum dixisse censeam *Sollennis* potius quam *Sollemnis*; Plane sicuti maluerunt tandem *Pertunnus* pro *Pertumnus*, *Fortuna* pro *Fortumna*. Porro crediderim proinde etiam, primitus quidem id vocabulum, utpote solummodo derivatum & deductum à *Sollus* h. e. totus, integer, non tam significasse *præcipuum*, *singulare* & *eximium*, ut mox Sanctius explicat, quam *Perpetuum*, *Continuum*: sed tamen deinceps adhibitum revera in significatione ejus, *quod omnibus annis fieret*, & quod sic usu continuo perseveraret. Sic utique Festus in *Sollo*: *sollenne, quod omnibus annis præstari debet.* Festus autem sua hausit ex Verrio Flacco; qui vixit temporibus Augusti. Nullum igitur potest esse dubium, quin Verrius eo sensu, ut & pro eo, *quod usitatum sit*, illud vocabulum adhibuerit, & haud dubie plures illo tempore. Ne dubites, sic Livius I. 7. *Tradito servis publicis sollemni familiæ ministerio.* Cap. 31. *Mansit certe sollemne, ut quandocunque nunciaretur idem prodigium, feriæ agerentur.* XXXVIII. 48. *In ea civitate, quæ in sollemnibus verbis habet, quum triumphum decernit: Quod bene ac feliciter Remp. administravit. Sollemnia* hæc Verba quid aliud quæso sunt, quam usitata, & longo usu continuata. Pomp. de Or. juris. §. 6. *Ex his legibus Actiones compositæ sunt, quas ne populus, prout vellet, institueret, certas sollemnesque esse voluerunt.* In-

te-

sollemnis, à *sollo*, voce Osca, id est, totum, teste Festo: *omnis* autem est productio vocabuli, ut in *legitimus*, *æditimus*. Aldus in Orthographia sic ait; *Sollemne, non sollenne, habent antiquissimi libri, & lapides. Analogia, Sollenne videtur probare, si modo à Solo anno deducitur, ut quibusdam placet. In hoc tamen plus antiquitati demus, quam analogiæ. Vide Festum in Sollo, & Osce.* Hæc Aldus. Sollemne autem nec derivari ab anno, nec significare, quod solet quotannis fieri, hæc testimonia demonstrabunt.
,, [Livius lib. 1. *Ludicrum fuit, equi, pugilesque*
,, *ex Hetruria acciti; solemnes deinde annus mansere*
,, *ludi*: & lib. 5. *Ut matronarum, sicut virorum, post*
,, *mortem solemnis laudato esset*: & lib. 7. *A consuli-*
,, *bus ad dictatores solemne clavi figendi translatum*
est:

rerim præcipue, quicquid singulis annis fiebat, appellabatur *Sollemne*. Hinc passim *sollemnes dies*, *ludi*, *sacra*. Jam vero quoniam illi anniversarii dies erant quasi præcipui dies totius anni, & quoniam illis diebus solebant nonnulla præcipue festo modo agere, hinc tandem factum, ut aliquando simpliciter de talibus rebus *Sollemnis* adhibeatur pro præcipuo, & maxime festo. Sic Suet. Tib. 34. *Sollemnibus cœnis pridiana obsonia apposuit*. h. e. talibus cœnis, quales solebant exhibere diebus maxime festis. Vitell. 11. *Inferias Neroni dedit, & sollenni convivio citharœdum placentem palam admonuit*. h. e. maxime frequenti, & festivo. Scilicet eodem modo se res habet in hoc vocabulo, quo in *Æditimus* ac *Æditums*. *Æditumus* dicebatur eadem forma, qua *Finitumus* & sicuti hoc notat rem, sive hominem, qui est in finibus nostris. Sic illud, hominem, qui habitat in æde sacra. Sed cum tandem facilioris pronunciationis gratia diceretur *Æditums*, crediderunt ipsi Veteres insigni errore, dici, id, quasi *Ædis sacræ Tuitorem*, ut exponit Festus. Vide & Varron. lib. IV. de Ling. Lat. Eodem itaque modo verum haud dubie & genuinum fuit *Sollemnis*, sed per εὐφωνίαν deinde dictum *sollennis*, idque acceptum, tanquam si esset compositum ex *sollus* & *Annus*, & significasset primitus tale quid, quod omnibus annis recurrit.

„ est: intermisso deinde more, digna etiam per se visa „ est res, propter quam Dictator crearetur. In „ *solemne*, ergo subauditur *Institutum*, vel *Opus.*] Horatius lib. 1. epist. 18. *Romanis sollemne viris opus, utile famæ:* idem lib. 2. epist. 1. *Romæ dulce diu fuit, & sollemne, reclusa Mane domo vigilare; clienti promere jura:* idem lib. 1. epist. 1. *Insanire putas sollemnia me, neque rides?* Plin. lib. 28. cap. 9. *Certe novæ nuptæ intrantes; etiam sollemne habent, postes eo attingere.* Virgil. lib. 12. *Imperium sollemne socer, mihi mœnia Teucri Constituent.* Cic. ad Attic. lib. 7. *Tantum igitur nostrum illud sollemne servemus, ut ne quem isthuc euntum sine literis dimittamus.* Tacit. lib. 12. *Et funeris sollemne, perinde ac D. Augusto celebratur:* idem lib. 3. dixit: *Funerum sollemnia:* & lib. 11. *Nuptiarum sollemnia.* Sollemne igitur semper significat aliquid præcipuum, integrum, singulare, & eximium. Sic Horat. lib. 4. Oda. 11. *Qui dies jure sollemnis mihi, sanctiorque pene natali proprio.* Et Virgil. lib. 5. *Annua vota tamen, sollemnesque ordine pompas*, id est, præcellentes. Qui locus decepit Grammaticos, propter annua vota: qui sapiunt, scribunt, *sollemnis*, *sollicita*, *sollertia*, *sollers*, id est, totus ars.

Sumtus, emtus, contemsi, contemtum, scribo sine p. quia verbi characteristica litera perire non debet, & à Barbaro sæculo dimanavit, *emptum, comptum.* Barbari scribebant *hyemps, dampnatus, sompniare, prompsi.* Marius Victorinus in libro de Orthographia sic ait: *Nam hiems, & sumsi, & insumsit,* & *demsit, sine dubio per* m, s, *scribetis. Et quando in harum vocum mentionem incidimus, nec consumptum, nec emptum, nec temptat, & similia istis per* p, t, *scribetis vitiosè,*

tiosè, sed ut ego scripsi, juxta, m, t, *ponetis.* Sed de hoc latissimè Lambinus in prologo in Horatium.

Archaismon objiciunt, quum dixi; *Si pote est.* Nomen *potis*, & *pote*, non differt à *fortis*, & *forte*, nisi quod etiam in neutrali genere aliquando *potis*, reperitur. Lucret. lib. 1. *Conjunctum est id, quod nunquam sine perniciali Dissidio potis est sejungi, seque gregari:* idem lib. 5. *Nec potis est cerni, quia cassum lumine fertur:* loquitur de corpore. Catul. *Quantum qui pote plurimum perire.* De voce, *Potis*, in masculino, & fœmin. multa sunt testimonia. Virgil. 3. Æneid. *Nec potis Ionios fluctus æquare sequendo:* idem Æneid. 11. *At non Evandrum potis est vis ulla tenere.* Sed hoc nemo opinor negabit. De *pote*, videamus an sit Archaismos. Cicero de claris orat. *Hospes non pote minoris:* idem Attic. lib. 12. epist. 39 *Ego quid homines aut reprehendant, aut postulent, nescio: ne doleam? qui pote est? ne taceam? quis unquam minus?* ibid. lib. 13. epist. 37. *Hoc quidquam pote est impurius?* Pers. Satyr. 1. *Qui pote? vis dicam?* Propert. lib. 2. eleg. 1. *Qua pote, quisque in ea conterat arte diem.* Catull. *Una salus hæc est, hoc est tibi pervincendum. Hoc facies, sive id non pote, sive pote:* idem; *Aut si perditius pote est quid esse.* Terent. Adelph. act. 2. sc. 3. *Nihil pote suprà.* Plaut. Casc. sc. Omnib. *Non pot' est impetrari:* idem, Mostell. scen. Jam pridem; *Vah, quid illa pote pejus quidquam muliere memorarier?* idem, Menech. scen. Ut ætas; *Ibo, atque arcessam medicum jam quantum pot' est:* idem, Persa sc. 1. *Quin si egomet totus veneam, vix recipi pote sit, quod tu me rogas.* Priscianus lib. 15. *Hic & hæc potis, & hoc pote; unde potior, potissimus.*

Ce-

Celebrare regis uxorem, reprehendere conantur, quod sit accusativus personæ. At Cicero pro Muræn. à nobis stat, quum scribit; *Nuncii, literæque celebrant eum, factum consulem*; idem pro Arch. *ingenio alicujus Poëtæ aliquem celebrari*. Ovid. 2. Art. in fine; *Me vatem celebrate viri, mihi dicite laudes:* & lib. 1. Amorum; *Carminibus aliquem celebrare dixit. Celebratus*, & *Celebrandus* passim invenies.

Ut *Poëtis aliquem præluceremus facem*, scripsi, nescio quid hic possint reprehendere, nisi summam elegantiam. *Lucere* vel *prælucere facem*, *cereum*, *candelam alicui*, selectum loquendi genus est; aut lucere, vel prælucere cum dativo, suppresso accusativo, ut illud; *Ego meis majoribus virtute mea præluxi*, supple *facem*, vel *cereum*. Suetonius, August. cap. 29. *Servumque prælucentem examinasset*. Plautus, Cassicen. Non mihi; *Primùm omnium huic lucebis novæ nuptæ facem:* idem, Curcul. sc. 1. *Tute tibi puer es lautus, luces cereum.* Aurelius Victor de viris illust. *Duilio concessum est, ut prælucente funali, & præcinente tibicine, à cœna publicè rediret.*

* *Threnos deflere dixi*, Græcos imitatus, qui passim verbis cognatos accusativos adjungunt; ut, *servitutem servire*, *certamen certare*, *ludum ludere:* sic, θρηνεῖν θρήνους, id est, deflere lugubria. Sic Cicero dixit, *Casus deflere. Funera flere*, Ovidius: &, *Fortuna tua flenda est*, Itaque *fleo*, (ut

* *Threnos deflere*] Phrasis hæc recte exponi potest. Eodem scilicet modo, quo supra pag. 222. 223. exposuimus *Æstuare annum*, *saltare Cyclopa*, *Vivere Bacchanalia*. Ceterum de Verbis tum Activis tum Neutris etiam abunde in superioribus egimus, & liquido, ni fallor, Neutra asseruimus,

(ut & reliqua omnia verba, passivis exceptis, & substantivo) activum est.

Debito ephathlo non fraudabitur, scripsi. si Epathlon, inquiunt, vox Græca est, quur Græcis characteribus non signatur? deinde quur in sexto casu, quo Græci carent, collocatur? Respondeo, sive Græcis, sive Latinis literis scribatur, Græcum esse nomen, & aptissimè in sexto casu, cum, suo adjectivo collocari. * Græcos autem sexto casu non carere, jam probavimus.

Prorsam orationem, non prosam, scribo. *Prorsi limites*, inquit Festus, *appellantur in agrorum mensuris, qui ad orientem directi sunt*: idem; *Prorsum ponebant pro recto.* Donatus in Terent. † *Prorsa*, inquit, *oratio, quam non inflexit cantilena.* Scio antiquissimos dixisse, *prosam*, non prorsam; quia concursum r, cum s, fugiebant; unde dicebant, *rusum*, pro rursum, *susum*, pro sursum, *asum*, pro arsum, *prosum*, pro prorsum; & vestem quandam vocabant, *prosam*, pro longa. De *Prorsa Dea*, Agellius libro 16. cap. 16.

Lib. 2. cap. 9. *In ea re aliquem excellere, qua in re.* Sunt innumera testimonia, quibus hoc positum dicendi genus confirmavimus.

Elegantissimum aureum annulum. Vella lib. 3. cap.

* *Græcos autem sexto &c.*] At Tu Vide, quæ contra hanc sententiam disputavimus supra pag. 20. 27. 28. Interim Græca vocabula Latine scripta, Latine etiam declinantur per casus, recte, & veterum exemplo: sicuti ex quamplurimis Auctorum locis patet, in quibus nomina propria Græcorum per casus Latinorum exprimuntur.

* *Prorsa oratio*] Immo dicitur *prorsa oratio*, quasi porro usque ad marginem semper vorsa: & idcirco opponitur Metro, cujus Versus ante desinebant plerumque, quam ad marginem pervenirent. Vide Casaub. ad Lamprid. Alex. cap. 59.

cap. 4. duo adjectiva uni substantivo addi posse negat; sed longè fallitur, ut alibi probavimus. *Lib. 2. cap. 8.*

Sonetta, quur dixerim, & duplici tt, scripserim, reprehendor: nam novæ voces, ajunt, præfatiuncula molliendæ sunt; *ut ita dicam, ut ita liceat loqui.* Nonna ridiculus esset, qui sic loqueretur? *Confero me Madritum, ut ita loquar: Veneo Burgis, ut ita dicam.* Aliud igitur est nova nomina invenire, aliud, inventis uti, etiamsi apud Latinos non inveniantur. Quur duo tt? quia sic scribunt Toscani nomina diminuta.

Aliena poëmata nemo pro suis usurpato. Usurpare, inquiunt, est in frequenti usu habere: Et quid necesse fuit addere, *pro suis?* Nonne & *Usurpare* capitur, pro capere? atque id frequentissimum est. In illo Ciceronis libro 9. epist. 16. *Usurpata duplex cubile*: Canterus legit; *Usurpat à*; vel, *usurpat ab duplex cubile*; quod verum credo. Et quod est apud Gellium lib. 3. cap. 2. *de usurpatione*, id est, usucapionis interruptione, non probat Charondas ad leges XII. tabularum. Cic. 7. Verr. * *usurpare, ac retinere*: idem pro Marcello; *Cre-*

* *Usurpare ac retinere*] Sic Gell. VI. 8. *Retentam à Scipione & in deliciis atque amoribus usurpatam.* Tac. Ann. XI. 16. *Modo comitatem & temperantiam, modo violentiam usurpans.* Plaut. Bacchid. I. 2. 41. *O barathrum, ut ego te usurpem lubens.* Cic. de Amic. c. 2. *Nec tamen ab isto officio, quod semper usurparam, abduci commodo meo debui.* Denique pene prorsus, ut Sanctius *aliena poëmata pro suis usurpare*, sic Phædr. fab. 73. *Sinite illas gloria vana frui, Et usurpare vestri ornatum muneris: Pares dum non sint vostra fortitudinis.* Tac. Anno. II. 60. *Quædam civitates quod falso usurpaverant, sponte omisere.* Atque heic tandem Animadversionibus nostris finem faciemus, sequentem dissertationem re-

Crebris sermonibus usurpare, dixit: & quur addidit, *crebris*, si usurpo, frequentativum esset? Ego addidi, *Pro suis*, more Terentiano, in Andr. *Fatetur transtulisse, atque usum pro suis.*

Nemo uno plus premium expectata. Dicendum erat, inquiunt, *uno plus pramio*; quia *Plus* substantivum, non adjectivum est. Ego contra sentio: nam *plus*, in neutrali terminatione, semper adjectivum est; ut, *victrix* in fœminina, *alma* etiam in fœminina: quur enim dicas, *victricem legionem*, aliud esse, quàm *victrices legiones?* Itaque quum dicis, *pluris emi*, deest,

relicturi intactam Auctori suo, & Lectorum arbitrio. Id solummodo addemus, Modum, qui in omnibus rebus optimus est, in ea quoque Auctoris nostri sententia servandum, & cavendum, ne dum nimis morosi simus in exigenda Latinitate, sterilem in ea reddamus & styli nostri & Linguæ sermonem. Non ita temere repudiaverim Ego, quod Analogia syntaxeos & significationis admittit, licet ejus exempla non ita sint in promptu: cum multa haud dubie olim, etiam Ciceronis & Augusti tempore, Latine dicta sint, quorum tamen exempla & documenta in iis, qui supersunt nobis ex illa ætate, Auctoribus desideramus: & sæpissime eveniat, ut desiderari putentur, quæ tamen in iis occurrunt, sicuti adversus Scioppium à Viris Doctis sæpe est probatum. Porro neque usum Linguæ Latinæ adeo arctaverim, ut prorsus eam quotidiano sermone exclusam velim. Si nolimus in Academiis adhiberi ad docendum, vix possent utique illæ, nisi unius gentis hominum studiis inservire, quod alienum prorsus foret ab earum instituto & publico bono. Sæpe igitur omnino loquendum est lingua Latina, quæ communis est omnium eruditorum lingua, & proinde quasi vinculum quoddam commercii omnibus inter se nationibus exhibet. Sæpe autem loquendum est etiam ex tempore & subito. Sed tamen illa extemporalis facultas sermonis Latini non comparanda est quotidiana atque incondita loquela & barbaro garritu, sed assidua prius lectione, & dein adjunctis styli exercitiis, qui unicus est & verus dicendi Magister.

deest, pluris *æris pretio* emi. Sed exemplis agamus Sallustius Jugurth. *Neque pluris pretii coquum.* Vide Varron. Cicer. 2. Orator. & in Academic. *Quum plus uno verum esse non possit:* idem lib. de Legibus; *Hoc plus ne rogum facito:* idem 1. Nat. Deorum; *Alterum certè non potest, ut plus una vera sit*, subaudi *opinio:* idem Attic. lib. 1. *Ut hoc nostrum desiderium ne plus sit annuum:* idem in Topic. *In disjunctione plus uno verum esse non potest.* Valer. Maxim. lib. 1. cap. 8. *Uno plus Etrusci cadent:* quod sumsit à Livio, quum inquit; *Uno plus Etruscorum cecidisse in acie.* Catullus in primo epigram. *Plus uno maneat perenne sæclo.*

LECTORI S.

Ultimum posuimus ad linguam Latinam præcipuum documentum; quia magna vulnera debent arte, atque dolo bono tractari: timui enim ne si hoc remedium in libri fronte proponeretur, omnes medicinam, licet saluberrimam, aversarentur. Quis enim est, non dico in Hispania, sed etiam in tota Europa, (quatuor aut sex doctos excipio) qui non & sentiat, & præcipiat verbis Latinis exercendam linguam, ut promptè, & celeriter possis, quæ malè cogitaveris, expromere? Quis porrò ludimagister Grammaticus non subinde pueris crepat; (honor sit auribus doctorum) vel malè, vel bene loquere cum M? Tanta est stultorum hominum ignorantia, perversitas, & pertinacia. At ego, apud quem pluris est rectæ rationis pondus, quam multorum præscriptum, assero, nihil pestilentius posse juveni linguæ Latinæ cupido evenire, quam aut verbis Latinis effutire cogitata, aut loquentium profluentiæ interesse. Quicunque enim aliquando peritiam Latinæ linguæ est assequutus, Petrum Bembum dico, aut Osorium, aut nostrum Pincianum, non loquendo, sed scribendo, meditando, & imitatione id sunt assecuti. Hortor igitur sacri verbi concionatores, (quando politè, & appo-

sitè de suggesto loqui non ultima laus est) ut etiam Hispanè loquentium cœtus fugiant; quam paucissima loquantur ipsi; patianturque vel mutos, & elingues in confabulationibus appellitari, dum ex scripto, & meditate doctorum hominum aures ducant in admirationem. Non discimus Hebræa, vel Græca, ut loquamur, sed ut docti efficiamur. Quur igitur in Latinis non idem efficiemus? quandoquidem jam nulla natio est, quæ Latinè, aut Græcè loquatur. Stylus exercendus est diligenter: hic enim, ut M. Tullius ait, est egregius dicendi magister: hic verè nos docebit, communi sensu illos carere, qui linguam Latinam in plateis, aut etiam in gymnasiis miris modis conantur dilacerare. Vale.

Qui Latinè garriunt, corrumpunt ipsam latinitatem.

Objectio prima.

Usus, & experientia dominantur in artibus; nec ulla est disciplina, in qua non peccando discatur: nam ubi quid perperam administratum cesserit improsperè, vitatur quod fefellerat, illuminatque rectam viam docentis magisterium. Hæc Colum. lib. 1. cap. 1. Responsio: Verè & sapienter Columella, si de artibus loquaris: sed Latinè loquendi nulla est ars: hoc enim observatione rerum innumerabilium constat. Grammatica, Musica, Rhetorica, & similes, errando addiscuntur: Sed ut inquit Fabius lib. 1. c. 6. *Aliud est Latinè loqui, aliud Grammaticè loqui*: quasi dicas; *Libris opus habeo; Adhibeo tibi fidem; crimen læsæ majestatis; ille tenetur hoc facere; ego amo Deum;* Grammaticè quidem dicas, Latinè non dicas: nec enim satis est, Latinas quærere dictiones, delectus adhibendus est in verborum conjunctione, quem isti locutuleji miris modis dilacerant: non enim quicquid Latinum est, statim Latinè dicetur. *Habere orationem*, dicimus, non facere; *verba facere*, non agere; *agere gratias*, non facere; *fer opem*, dicimus, da opem non dicimus; *dare verba*, usitatum est, tradere, seu præbere verba, inauditum. Quid dicam de illis, qui sibi docti videntur, & passim habentur? Quidam enim ex illis scripsit; *Vigilant milites in monte*, pro speculantur de monte; *tentat frangere*

Idiomata linguæ Latinæ.

Dare opem, dixit Terentius.]

gere aciem, pro, conatur aciem perrumpere; *dimisit suos milites*, pro, dimisit copias, seu exercitum: *impedivit commeatum*, pro, interclusit; *victu carebat Cæsar*, pro, re frumentaria; *duxit vineas*, pro, egit; *primi in consilio*, pro consilii principes; *reportarunt prædas*, pro, egerunt; *milites monuit*, pro, hortatus est; *signum fecit*, pro, signum dedit; *renovavit prælium*, pro, restituit, aut redintegravit; *aciem ordinavit*, pro, instruxit; *redierunt milites*, pro, receperunt se; *misit ad succurrendum*, pro, misit subsidio; *fecerunt vim*, pro, impetum fecerunt; *magnis viis contendit*, pro, magnis itineribus; *perdidit opportunitatem*, pro, amisit occasionem. Sic itaque loquuntur, qui linguam, non stylum, exercent.

Peregrinitates, sive Idiotismi.

Renovare prælium, *dixit Dictys lib.* 3. *Aciem ordinare*, *Curtius lib.* 3 *Justin. lib.* 11. *Milites inordinatos*, *Livius*.

Objectio secunda.

PRopter crebras in variis disciplinis disputationes Latino sermone assiduè loquendum.

Responsio. Serias, & graves disputationes literis, non ventis debere mandari, qui est qui ignoret, nisi clamosus disputator, aut cerebrosus vociferator? An ideo semper assuescendum est loquelæ, ut postea dicamus, *noleitas*, *voleitas*, & *per modum præteritionis*, *dico quòd*, & *nota quòd Pappa habet aures*? Quòd si talis urgeat necessitas, qui Latine scripserit, blaterones superabit.

Objectio Tertia.

SI quis linguam Gallicam assequi studeat, optimè illam cum Gallis loquendo comparabit.

Responsio. Dissimile admodum est, linguarum aliquam cum Latina, quæ jam nulla est, comparare. Si ulla esset natio, quæ purè Latinè loqueretur, non dubito, quin apud illos Latina facilitas loquendi perdisceretur. Sed nunc soli sunt libri, ad quos recurrendum est, si purè Latinè scribere velimus. Idem esto judicium de Græca, vel Hebræa lingua, quas non ut loquamur, sed ut intelligamus, addiscimus.

Objectio Quarta.

NOn desinunt isti onocrotali subinde objicere, seu verius obgannire: moris esse, ut infantes parvuli *papas*, *mamas*, *taytas* balbutiant, qui tamen posteà in melius corrigantur.

Responsio. Nemo sanæ mentis tale consilium probabit, ut ineptæ nutrices doceant, quæ postea sint dedocenda. Ego certè, qui plurimos liberos sustuli, nunquam id sum passus, qui Quinctiliano autore didicerim, *non assuescendum puerum sermoni, qui dediscendus sit.* Quid, quòd optima eodem labore, aut fortasse facilius edocentur?

Objectio Quinta.

SI Latinè loqui non esset laudabile, non ita passim ab omnibus commendaretur: Et omnes Academiæ legibus sanxerunt, ut & Latinè legatur, & disputetur.

Responsio *Quasi verò quidquam tam sit valde, quàm nihil sapere, vulgare;* ut præclarè, 2. de Divinatione, scripsit Cicero; Sed quoniam

tu

tu mihi stultorum turbam objicis, qui Latinè loquentes colunt & admirantur; ego tibi contrà doctissimorum judicium & consensum opponam, qui hujusmodi pestem, sive loquentiam aversantur. Expende diligenter cap. 84. Suetonii in Augusto.

Cicero lib. 2. de Oratore, de exercitatione agens, sic inquit:

Sed plerique in hoc vocem modo, neque jam scienter, & vires exercent suas, & linguæ celeritatem incitant, verborumque frequentia delectantur. In quo fallit eos quod audierunt: Dicendo homines, ut dicant, efficere solere. Verè enim etiam illud dicitur: Perverse dicere homines perversè dicendo facillimè consequi: & *statim;* Caput autem est, quod, ut verè dicam, minimè facimus, (est enim magni laboris, quem plerique fugimus,) quam plurimum scribere. Stylus optimus & præstantissimus dicendi effector ac magister.

Quinctilianus libro 1. *cap.* 1. Ante omnia ne sit vitiosus sermo nutricibus. Has primùm audiet puer, harum verba effingere imitando conabitur. Et naturâ tenacissimi sumus eorum, quæ rudibus annis percipimus; ut sapor, quo nova imbuimus, durat: neque lanarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt. Et hæc ipsa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora sunt. Nam bona facilè mutantur in pejus: nunc quando in bonum verteris vitia? Non assuescat ergo, ne dum infans quidem est, sermoni qui dediscendus sit.

Erasmus lib. 8. *Apophtheg.* sic ait: Pollio dicebat; Commodè agendo factum est, ut sæpe agerem: sed sæpe agendo factum est, ut minus commodè; quia scilicet assiduitate nimia facilitas magis, quàm facultas; nec fiducia; sed temeritas paratur. Quod accuratè factum velimus, rarò faciendum est. Hac ratione duci videntur Itali quidam eruditi, qui licet pulchrè calleant Latinè, tamen vix unquam adduci possunt, ut in familiari congressu Latinè loquantur. At si quando compellit necessitas, dicunt exactè, quasi de scripto. Novi Venetiæ Bernardum Oricularium, civem Florentinum, cujus historias si legisses, dixisses alterum Sallustium, aut certè Sallustii temporibus scriptas. Nunquam tamen ab homine impetrare licuit, ut mecum Làtinè loqueretur: subinde interpellabam: *Surdo loqueris, vir præclare; vulgaris linguæ vestratis tam sum ignarus, quàm indicæ.* Verbum Latinum nunquam quivi ab eo extundere. *Hæc Erasmus.*

Budæus, in Comment. Linguæ Græcæ, reprehendens Vallam circa reciprocorum usum, sic ait: Id autem Laurentio non aliàs accidit, quàm ex prava loquentium consuetudine, quibus aut legendis aut audiendis inviti erroris contagionem contrahimus: simul ex sermone extemporali, & neglecto, cui inter familiares assuescimus, præsertim puræ Latinitatis ignaros: qua noxa fit interdum, ut quædam imprudentibus excidant: id quod aliquando experti sumus in autographis nostris, ita ut flagitiosæ culpæ nos perpuderet.

Cornelius Valerius in fine suæ Syntaxeos: Hanc proprietatem in verborum conjunctione qui non observat, nec delectum habet ullum, is

Bar-

Barbarica phrasi omnem pervertit Latinitatem Quod iis ferè solet accidere, qui linguam Latinam ad idioma vernaculum detorquent.

Joachimus Fortius, in libello De ratione studii, cap. De scribendo: Nam ferè fit, ut qui loquuntur accuratè, minus eruditè scribant. Dum enim illarum voluptate afficiuntur, imperfectiores oportet sint in altero. Nemo pari cura res duas unquam tractaverit. *Et infra*: Quo pacto id genus homines, qui tanto plausu in tanta nugatorum corona nugari possunt, accuratè quicquam scripserint? Certè neminem unquam vidi, (nisi me memoria fallat,) doctè scribentem, cui valde in promptu fuit colloquendi, disserendique ratio. *Et infra*: Famam puerilem aspernemur, vulgo inertes videamur.

Ex Bartholomæo Riccio, lib. 3. De imitatione Ciceronis, in calce.

Non soleo ego, ne hoc quoque omittam, meum discipulum cogere, ut fit plerumque in scholis, quicquid ei dicendum usu veniat, Latinè ut id proferre conetur. Utrum enim plus commodi, an damni ad Latinam elegentiam, quam nos quærimus, hoc afferat studium, non planè satis habeo comprobatum. *Et paulò inferius*, Huc accedit, quòd infanti puero, dum ea quæ vult, & ex tempore, atque subitò proferre laborat, multis partibus ea plura excidant, quæ ineptè, quæ inconditè, atque incompositè, quæ denique nullius dignitatis sint, quæque vix tolerabilia sint necesse est. Ita fit, ut dum locutionis studeant celeritati, orationis ornatum omnem, atque di-

FRANCISCI SANCTII BROCENSIS

GRAMMATICA LATINA.

De Partibus Orationis.

GRAMMATICA eſt ars rectè loquendi: cujus finis eſt congruens *oratio*. Oratio conſtat ex *vocibus*: Voces ex *ſyllabis*: Syllabæ ex *literis*.

Litera eſt individui ſoni comprehenſio: eſtque *Vocalis*, aut *Conſona*.

Vocalis eſt litera, quæ per ſe ſyllabam efficit; ut *a*, *e*, *i*, *o*, *u*. Ex his quatuor fiunt *Diphthongi*, *æ*, *œ*, *au*, *eu*; ut, æs, pœna, laurus, eurus: & *yi* Græca; ut, Harpyia.

Conſona ſine vocali ſyllabam non efficit. Sunt autem quindecim. Ex quibus ſeptem *Semivocales*; *l*, *m*, *n*, *r*, *ſ*, *x*, *z*, Sed *l*, *r*, *liqueſcunt* præcedente muta. *Mutæ*, octo; *b*, *c*, *d*, *f*, *g*, *p*, *q*, *t*.

U, poſt, *q*, liqueſcit: & poſt *g*, & *ſ*, aliquando; ut, ſanguis, ſuavi.

J, & *V*, fiunt conſonantes, ſi feriant vocalem; ut, Juvat. *Y*, ſolis Græcis vocibus accommodatur, & eſt U noſtrum. *H.* litera non eſt, ſed aſpirationis nota. *X*, & *Z.* ſunt *Duplices*, & *J*, inter vocales; ut, ajo, Cajus.

Syl-

Syllaba eſt integri ſoni comprehenſio ; ut, dos, flos. Hæc aut eſt *brevis*, quæ unum tempus conſumit : aut *longa*, quæ duo, aut *anceps*, ut mox dicetur.

Vox ſeu *dictio* eſt, qua unumquodque vocatur. Cui accidunt Accentus, Figura, Species. *Accentus* eſt vocis modulatio, de quo poſtea. *Figura* oſtendit, ſitne vox ſimplex, an compoſita. *Species*, ſitne vox prima, an aliunde flexa. Voces omnes aut numeri participes ſunt, aut expertes.

Numerus eſt differentia vocis ſecundum unitatem, aut multitudinem. Et eſt duplex, *Singularis*, qui unum ſignificat ; ut, homo vivit : *Pluralis*, qui plura ; ut, homines vivunt.

Voces numeri participes ſunt ; *Nomen*, *Verbum*, *Participium* : Expertes numeri ; *Præpoſitio*, *Adverbium*, *Conjunctio*. Quæ partes orationis appellantur.

De Nomine.

Nomen eſt vox particeps numeri caſualis cum genere. Ex quibus differentiis oritur *Declinatio*.

Caſus eſt ſpecialis differentia numeri nominalis. Sunt autem *caſus ſex*. Nominativus, Genitivus, Dativus, Accuſativus, Vocativus, Ablativus.

Genus eſt differentia nominis ſecundum ſexum. Genera ſunt tria : *Maſculinum*, cujus nota eſt *hic*, hic dominus : *Fœmininum*, *hæc* ; ut, hæc muſa : *neutrum*, *hoc* ; ut, hoc templum. *Dubium* verò ſolo auctorum arbitrio, nunc maſculinè, nunc effertur fœmininè, ut, *hic* vel *hæc* cortex. Di-

Dividitur nomen in Subſtantivum, & Adjectivum. *Subſtantivum* eſt, quod cum uno genere declinatur; ut, pater, mater. *Adjectivum*, genus non habet, ſed terminationes ad genera, vel *ſub uno fine*; ut, felix, par, oriens: vel *ſub duobus*, ut, fortis, & forte, dis, & dite: vel *ſub tribus*; ut, bonus, bona, bonum. Hiſpanè fere ſemper ſignificat Coſa.

Declinationes quinque ſunt. *Prima* facit genitivum ſingularem in *æ*; ut, muſa muſæ. *Secunda* in *i*; ut, dominus domini. *Tertia* in *is*; ut, ſermo ſermonis. *Quarta* in *us*; ut, ſenſus ſenſûs. *Quinta* in *ei*; ut, dies dieï.

De ſpecie Nominum.

Derivativorum nominum plura ſunt genera, ſed hæc præcipua; *Poſſeſſiva*, *Deminuta*, *Comparantia*, *Superlata*.

Poſſeſſivum eſt, quod idem ſignificat, quod genitivus unde creatur; ut, *paternus meus, tuus, ſuus*.

Deminutum, quod minus ſignificat quam ſuum primogenium, cujus ſemper genus, & ſignificationem ſervat; ut, à fune *funiculus*, à rege *regulus*.

Comparans nomen eſt, quod unum, vel plura, ſui, vel alieni generis ſuperans diſſolvitur in poſitivum & adverbium Magis; ut, *doctior*, magis doctus. Comparantia non fiunt niſi à nominibus adjectivis, quæ poſitiva vocantur, à primo caſu in I, addita OR; ut, *penitior* à penitus, a, um.

Superlatum nomen eſt, quod diſſolvitur in poſitivum & adverbium Maximè; ut, *doctiſſimus*, maximè doctus.

Superlata fiunt ab eodem casu, addita SSIMUS; ut, *potissimus* à potis & pote.

Hæc tria dant LLIMUS; *Similis*, *facilisque*, *humilisque*.

Cum rectus sit in ER, ternus gradus in RIMUS exit;

Ut *veter*, & *deter*: queis *matur* jungito priscum.

Sex TIMUS accipiunt, *dexter*, *citerque*, *sinister*,

Interus, atque *ulter*: *extremus* & *extimus exter*.

Inferus infimum habet: *superus*, cum *posterus* EMUS.

Bonus melior optimus: *Malus* pejor pessimus: *Magnus* major maximus: *Parvus* minor minimus: *Multum* plus plurimum. Et composita à *dico*, *facio*, *volo*, quæ faciunt ENTIOR, ENTISSIMUS; ut maledicus, beneficus, benevolus.

Quædam carent aliquo gradu; ut, *Primus* prior: *Senex* senior: *Juvenis* junior: *Adolescens* adolescentior: *Proximus* proximior seu propior. *Pius* piissimus: *Falsus* falsissimus: *Invitus* invitissimus: *Novus* novissimus: *Ocyor* ocyssimus, ab ocys Græca.

De Verbo.

Verbum est vox particeps numeri personalis cum tempore. Ex his differentiis oritur *Conjugatio*.

Persona (quæ rectius *facies* diceretur) est specialis differentia numeri verbalis. Ea est triplex, *Singularis prima*; ut, amo: *Secunda*, ut, amas: *Tertia*; ut, amat. *Pluralis prima*; ut, amamus: *Secunda*; ut, amatis: *Tertia*; ut, amant.

Hæc

Hæc dividit verbum omne in *Personale*, & *Impersonale*; ut, amo, legam: amare, legisse.

Tempus est differentia verbi secundum præsens, præteritum, & futurum. Verbi finiti quinque sunt Tempora: *Præsens*, *Imperfectum. Perfectum. Plusquam perfectum. Futurum.* Verbi infiniti totidem sunt, sed indistincta: Nam *amare* omnium temporum esse potest.

Conjugationes quatuor sunt. *Prima* habet AS, in secunda persona primi præsentis; ut, amo amas amare. Secunda ES; ut, moneo mones monere. *Tertia* IS, & infinitum in ERE breve; ut, lego legis legere. *Quarta* IS, & infinitum in IRE longum; ut, audio audis audire.

De Participio.

Participium est vox particepes numeri casualis, tempus, & constructionem à verbo ducens: *Amans*, *amaturus* in activa omnia tempora adsignificant: sicut *Amatus*; & *amandus* in passiva.

De Præpositione.

Præpositio est vox expers numeri, quæ casibus præponitur, & in compositione reperitur.

Præpositiones *Accusativi* sunt: Ad, apud, ante, adversus vel adversum, cis, citra, circum, circa, contra, erga, extra, inter, intra, infra, juxta, ob, pone, per, propter, post, præter, penes, supra, secundum, trans, ultra.

Ablativi sunt: A, ab, abs, absque, cum, coram, de, è, ex, pro, præ, palam, sine, tenus.

Ac-

Accusativi & Ablativi: Clam, in, ſub, ſubter, ſuper.

Præpoſitiones ſeu adverbia, quæ tantum in compoſitione reperiuntur: Am, con, dis, di, re, ſe.

De Adverbio.

Adverbium eſt vox expers numeri, quæ aliis vocibus tanquam adjectivum adjungitur; ut, *valde* conſtans; differit *acutè; bene manè.* Adverbia ſunt etiam, *circiter, prope, proximè, pridie, poſtridie, procul, ſecus, uſque.*

De Conjunctione.

Conjunctio eſt vox expers numeri, qua orationes conjunguntur; etiam ſi ſenſa ſeparentur; ut, *Romæ, vel in agro* vivit.

De Genere Nominum.

Regulæ Generales.

Propria cuncta genus renuunt, raro inſpice fines.
Inferiora etenim nomen generale ſequuntur:
Vir, mons, urbs, fluvii, inſula, fabula, navis, & *arbor.*
Maſcula ſunt hominum officia. Et muliebria dant, hæc.
Non variata feras neutra: & pro nomine ſumtum.

De

De genere Dubio.

Hic aut hæc fit *adeps*, *calx*, *cortex*, *clune*, *canalis*;
Atque *dies*, *finis*, *forceps*, tum *grossus*, & *imbrex*,
Linter, *margo*, & *onyx*, *pulvis*, *pumex*que *penus*que,
Scrobs, *specus*, atque *silex*, *stirps* trunci, torque *varix*que,
Multaque quæ è Græcis OS, in US vertêre Latini.

Regulæ Terminationis.

A, & E, fœmineum. *Adria* mas, *planeta*, *cometa*.
Ternæ A, & E, neutrum, ceu *pascha*, *emblema*, *cubile*.
O, mas. Hæc DO, GO, per INIS. Mas *cardo*, vel *ordo*.
Hæc *caro*: & verbale in IO: quies *talio* junges.
C, T, L, UM, neutrum. *Sal*, *mugil*, *sol*que virile.
N, mas. MEN, neutrum: *gluten*, simul *inguen*, & *unguen*:
Atque ON non ternæ. Hæc *sindon*, *icon*, *aëdon*.
AR neutrum. ER mas. Hoc *cicer*, *uber*, *ver*que, *cadaver*,
Jungis *iter*, *tuber*, *verber*, *piper*, atque *papaver*.
OR, mas. Hæc *arbor*. Neutrum *cor*, *marmor*, & *æquor*.
UR, neutrum. Mas *turtur*, *vultur*; jungito *furfur*.
AS, ES, IS, muliebre. *As*, & sua turba virile.
Vas Vasis neutrum. Hic *elephas*, *adamas*que, *tiaras*.

Hic *aries*, *paries*, *pes*, *verres*, *meridiesque*:
ES *plurale*: ES, ITIS crescens: ESque addito Græcum.

Hic *pollis*, *fascis*, junge *ensis*, *piscis*, & *axis*,
Glis, *cucumis*, *mensis*, *vermis*, cum *sanguine*, *postis*,
Et *torris*, *caulis*, *follis*, *vectis*, *lapis*, *unguis*,
Et *cenchris*, *retis*, *vomes* seu *vomer*, & *anguis*,
Fuste, *orbis*, *callis*, *collis*: Finita NIS adde.
OS, US, mas. Hæc *dos*, *cos*: Neutrum *os oris*, & *ossis*.
Hæc *humus*, hæc *alvus*, *vannus*, *domus*, & *colus*, *idus*,
Porticus, atque *tribus*, cum *ficus*, *acusque manusque*.
Hoc *pelagus*, *pelagum*, *vulgus*, *vulgum*, hoc quoque *virus*.
US, ternæ neutrum. Mas *mus*, *grus*, *pus*, *lepus*, & *sus*.
Hoc *æs*. Hæc capiunt variata per UTIS, & UDIS.
S muliebre. Hic *mons*, *fons*, *dens*, *pons*: Græca, ut *hydrops*, *seps*.
X, data fœmineis. Hic *grex*: Polysyllaba in AX, EX.
Fœmineum *fornax*, *halex*, *carex*que, *supellex*.
Mas *lynx*, *fornice*, *oryx*, *phœnix*, *calyx*que, *calixque*.

De Nominum

Declinatione.

In neutris primus, quartus, quintus similes sunt.
Tres iidem casus plurales A, retinebunt.

Est

Eſt quintus recto ſimilis: S, tollito Græcis.
Tertius & ſextus plurales aſſimilantur.

Prima Declinatio.

Prima dat A, noſtris: AS, ES, E, Græca dabuntur.
E, dabit ES, patrio: quarto EN: atque E, dato ſexto.
Auras aurai patrio dant ſæpe poëtæ.

Secunda Declinatio.

Altera ER, US, UM, *vir*que, *ſatur*que: EUS pone Pelaſgis.
Vir, *puer* excreſcunt: velut R, ſi RUS dedit olim.
US, per *E*, mutabit quintus: *Deus* excipe tantum.
Sed proprium per IUS, dabit I. Dic *mi* quoque *fili*.
Dîque *dei*, atque *deis dis*. Hic ſed ſæpe poëtæ
Orpheos, *Androgeo* patrio, dántque *Orphea* quarto.

Tertia Declinatio.

Tertia dat varios fines, tamen IS genitivo.
IS, nec E, creſcunt, *vates*, *verres*: ES, muliebre.
A, dat ATIS. Sed O, ONIS. *Nemo*, *cardo*, *homo*, *Apollo*,
DO, GO, fœmineum, *margo ordo* INIS. *Caro carnis*.
Unedo fert ONIS. *Anio Nerio*que dat ENIS.
Creſcit IS, L, N, R. *Lac lactis*, lacte hoc olim.

MEN, CEN, pecten, INIS: *gluten* simul, *inguen*, & *unguen*,

ON, aliquando ONTIS Græcis. *Cor* nataque *cordis*,

BER, BRIS. CER, CRIS. TRIS Latium in STER, TER: nisi *later*.

Robur, *ebur*, *femur*, atque *jecur* mittuntur in ORIS.

Postulat AS, ATIS. Sed ADIS dat Græcus & ANTIS.

Vas vadis & *vasis*, *as assis*, *mas maris* optat.

ES, dat ITIS. *Cerisque Ceres.* ETIS *ariete*, *perpes.*

Præpes, *hebes*, *paries*, *terres*, *indiges*, *interpresque*.

Inquies, & *locuples*, *magnes*, & cætera Græca.

EDIS *pes*, *merces*, *hæres.* IDIS à *sedeo* ortum.

Sed *teges*, atque *seges*, *abiesque*. *quiesque* dat ETIS.

Græca IDIS: & *cuspis*, *lapis.* ITIS *disque*, *quiris*, *lis.*

Glis gliris. *Cucumis*, *pulvis*, *vomis*, *civis* ERIS.

Pollis, *sanguis* INIS: *Simois*, *Pyroisque* dat ENTIS.

OS, ORIS, ceu *flos.* OTIS sed *compos* & *impos*:

Et Græca: atque *nepos*: tum *dos*, *cos*, atque *sacrodos.*

Quædam OÏS, ut *Minos*, *custodis*, *bos bovis*, *ossis.*

US, ERIS. *Stercus* ORIS, *lepus*, atque *decus*, *facinusque*,

Et *nemus*, & *tergus*, *pectus*, cum *tempore*, *frigus*,

Hoc

Hoc *pecus* & *littus*, *corpus*, cum *fœnore*, *pignus*.

UDIS dat *subscus*, *palus*, *incus*. Dat *salus* UTIS,

Intercus, *virtus*, *servitque juvenque*, *senectus*.

Grus & *sus* dat UIS. *Tellus*, monosyllabaque URIS.

PUS deducit ODIS. Sed in UNTIS oppida quædam.

Æs æris, *præs prædis* habent. *Laus*, *fraus* petit AUDIS.

S, sine vocali (ut *frons*, *lens*, *puls*) vertitur in TIS.

Lens, *frons*, *glans*, *nefrens*, *libripens* DIS, *Aucupis auceps*.

I, mediat cum BS, PS, syllaba finit: *hyemsque*.

E, per I, mutabunt polysyllaba. Sed *caput* ITIS.

X, in CIS verte, ut *fax*. LECTILIS edo *supellex*.

(Dempto *halex*, *vervex*) E, per I, polysyllaba vertunt.

In GIS *lex*, *grex*, *rex*, *remex*, *Phryx*, *conjuge*; *mastyx*,

Frugis, & *impetigis*, *Styx*, *strix*: & pleraque Græca.

CHIS dat *Onyx*. *Nox noctis* habet. *Nivis*, & *senis* edam.

Fœmineum IS non crescens, EM, *sive* IM, dato quarto.

IM *sitis*, & *tussis*, *vis*, *buris*, *pelvis* habebunt.

Græca in IS, IM sive IN mittunt parisyllaba, ut *Iris*.

Sextus E vult semper. Sed E aut I, postulat *imber*:

Atque adjectiva, ut *pugil* & TRIX: adde *supellex*,
Amne, *ignis*, *postis*, *vectis*, *rus*, *anguis*, & *unguis*.
Quartus in EM sive IM, semper dabit I, vel E, sexto.
AL, AR, E, neutrum I, dat; sed E, *far*, *nectar*, *jubar*, *hepar*.
Plus, *pluri* melius: sic IM aut IN dantia quarto.
ES, recto & quarto; sed IA, cum sextus habet I.
Comparativa tamen per A, solum, *plus*que, *vetus*que.
UM patrius; sed IUM dabit *imber*, *uter*, *care*, *linter*:
Quæque in IA mittunt rectum: queis addis *aplustra*.
ES, IS, non crescens (*vates*; *juvenis*, *canis*) UM dant;
Sed monosyllaba IUM: præter *dux*, *nux*, *sue*, *grus*, *frux*,
Ren, *fur*, *flos*, *mos*, *Tros*, *grex*, *lex*, *rex*, *vox*, *laus*, *pes*, *prox*:
Atque *boum*, *bos*, *bubus*, *bobus* pone dativo.
Tertius est in IBUS; sed ATIS mage neutra Pelasga.
Tres casus Græcos retinent hic sæpe poëtæ,
Si crescat nomen, ceu *Pallados*, *Hectora*, *Troas*.

Quarta Declinatio.

Quarta dat US recto: dat & U prius invariatum.
Quattuor UBUS habent, *arcus*, *partus*, *tribus*, *artus*,

Quinta

Quinta Declinatio.

ES, olim patrius: sed & E: II, sæpe poëtæ.
ERUM, EBUsque caret pluralis, tolle *dies*, *res.*

DE VERBORUM PRÆTERITIS & SUPINIS.

Compositum, simplexque modo flectuntur eodem:
Quum geminat simplex composto tolle priorem:
Præter *posco*, *disco*, *sto*, *do*: vult *currit* utrumque.
Nomina sunt *Pransus*, *cœnatus*, *potus*, *acutus*,
Et *lautus*, *lætus*, *incestus*, cum *cautus*, *adultus*,
Gavisus, *solitus*, *falsus*, tum *cassus*, & *ausus.*

Prima Conjugatio.

Prima dat ATI, ATUM, Melius tamen hæc UI, ITUM,
Sunt, *domo*, *crepo*, *tono*, *cumbo*, *veto*: applicat *Ex*, *In.*
Et *seco* dans *sectum*: *neco nectum*, sic *frico frictum.*
Ast *lavo* dat *lavi lotum*: *luit* & *lutum* ab illo.
Dimicat avi atum: *micui micat* absque supino.
Do dedi, atque *datum*: *didi ditum* germina ternæ.
Sto stetit & *statum*: composta *stiti itum* & *atum.*
Potum & *potatum poto.* *Juvo juvi adjutum.*

Secunda Conjugatio.

ES, dat UI, dat ITUM: *Doceo doctum: Teneo tentum:*
Misceo mistum: Torreo tostum: Censeo censum.
Et *Careo cariturum: Strido, strideo stridi.*
DI, SUM dant *Video*, cum *prandeo: Sedeo sessum:*
Mordeo, cum *pendeo, tondeo, spondeo* geminabunt.
SI, SUM *rideo, suadeo, hæreo, ardeo, maneo*
(Quod per *E, In, Præ, Pro*, MINUI facit, absque supino,)
Mulceo, mulgeo, tergeo. Jubeo jussi jussum.
Torqueo dat *tortum. Indulgeo indultum* habebit.
Urgeo, cum *fulget*, junge *algeo* absque supinis.
XI *luceo, lugeo, frigeo* tantum. *Augeo* XI, CTUM.
EVI, ETUM *pleo, vieo, deleo*, & *fleo, neo*:
Quæque *Oleo* gignit, velut *obsoleo*, atque *abolevit.*
Cieo civi citum: cujus composita quartæ.
Dant VEO, VI, TUM. *Faveo fautum.* Sed *caveo*, atque
Flaveo, cùm *paveo, liveo* privabo supinis.

Tertia Conjugatio.

Composita à *Specio, Lacio*que, EXI, ECTUM habebunt.
Elicio elicui elicitum. Rapio rapui raptum.
Mejo minxi mictum. Jacio, facio, eci actum.
Capio cepi captum. Cœpi cœptum; cœpio non est.
A *Quatio cussi cussum. Fodio fossum.*
Pario peperi partum. Cupio cupivi cupitum.

Fugio

Fugio fugi fugitum. Sapio sapui, junge *sapivi.*
Verba per UO, divisas UI, & UTUM habebunt.
Sed *ruo* ITUM habet; UTUM tamen compositiva.
Fluo fluxi fluxum: Atque *struo struxi structum.*
A *Gruo*, & *Nuo*, & *Metuo*, & *Batuo*, absque supinis.
Bibo bibi bibitum. Vult *nubo*, *scriboque* PSI, PTUM.
Dico, *duco*, XI, CTUM. *Vinco* & *Ico*, *ici*, *ictum.*
Parco, *peperci parsi parsum* quoque mitte supino.
SCO, VI, TUM vertas, ut *nosco*, *quiesco*, *suesco.*
Agnosco, & *cognosco* ITUM. *Pasco* quoque *pastum.*
Compesco, *dispesco* UI. *Disco didici. Posco poposci.*
DO, DI, SUM. *Scindo*, *fundo fundoque* linquunt;
Sed geminant *pendo*, *tendo*: & *tutudi tundo.*
Pedo pepedi, carens. *Cado cecidi*, *Cædo cecidi.*
Dat *pando passum*, *pansum.* Dat *frendoque fressum.*
SI, SUM *claudo*, (*cedo cessi*) & *divido*, *plaudo*,
Vado, *ludo*, *lædo*, cum *rado*, *rodoque*, *trudo.*
GO, XI, CTUM; sed *fingo*, *stringo*, *pingoque*, *pango*,
Deme supino N. Et *pepigi* dic quoque *pago.*
Figo & *frigo* XUM. *Pungo punxi pupugi punctum.*
Tango tetigi tactum. Frango & *ago egi actum.*
Lego legi lectum. Dego, *prodigo* EGI, nec ultra.
EXI, ECTUM *intelligo*, *diligo*, *negligo* formant.
SI, SUM dant *mergo*, cum *spargo*, jungito *tergo*,
Veho vexi vectum: *Traho traxi tractum* habebit.

LO, LUI, LITUM. *Colo, consulo, occulo* ULTUM.

*Præcello, excello, antecello*que carento supinis.
Pello pepuli pulsum. Percello perculi perculsum
*Fallo fefelli falsum. Vello velli vulsi*que *vulsum.*
Sustuli sublatum tollo, Sallo salli salsum.

MO, UI, ITUM. *Como, demo, sumo, promo* SI, TUM.

Emo emi emtum. Atque *premo pressi pressum.*
Cano cecini cantum: CINUI, CENTUM compositiva.
Cerno crevi cretum. Atque *sperno sprevi spretum.*
Temno tempsi temptum. Ac *sterno stravi stratum.*
Lino levi litum, rarò *lini*, dat quoque *livi.*
Pono posui positum. Gigno genui genitum. Sino sivi situm.

PO, PSI, PTUM. *Rumpo rupi ruptum. Strepo strepui.*

Coquo coxi coctum. Et *linquo liqui relictum.*
Verro verri versum. Et *cursum curro cucurri.*
Gero gessi gestum. Fero tuli latum. Uro ussi ustum.
Sero sevi satum: nata EVI, ITUM, & ERUI, ERTUM.
Tero trivi tritum. Et *quæro quæsivi quæsitum.*

ESSO, dat SI, SIVI, SITUM. Dat *viso*que *visi.*

Pinsuit à *pinso, pistus*que, & *pinsita, pinsa.*

CTO, XI, XUM. *Necto* quoque XUI. *Peto* IVI, ITUM.

Mitto misi missum; sed *meto messui messum.*
Verto verti versum. Sterto stertui absque supino.
Sisto stiti statum. Solvo, volvo in VI, & in UTUM.
Vivo vixi victum; sed *texo texui textum.*

Quar-

Quarta Conjugatio.

IVI, ITUM, quarta. *Sepelio*, *singultio*que ULTUM.
XI, CTUM *vincio*, *amicio*, *sancio* quod & IVI, ITUM.
Aperio, *operio* UI, ERTUM; sed ERI *comperio*, *reperio*.
SI, TUM *farcio*, *fulcio*, *sarcio*, *sepio*. *Haurio haustum*.
Sentio dat *sensum*. *Salio salui*, *salii saltum*.
Venio veni ventum. *Veneo venivi*, dic quoque *venii*.

De finitis in OR.

Ex OR finitis activam fingito vocem :
Ut, *lætor*, *læto lætatum :* hinc excipe pauca.
Commentus, *comminiscor*. *Loquor* & *sequor* UTUS.
Et *labor*, *lapsus*. *Queror questus*. *Utor* & *usus*.
Passus dat *patior*. *Adipiscor* poscit *adeptus*.
Mortuus à *morior*. *Nascor natum*. *Ortus oriri*.
Dat *fateor fassus*. *Ratus* à *reor*. *Ordior orsus*.
Experior, *misereri* ERTUS. *Pactus*que *paciscor*.
Atque *fruor fruitus*. *Mensus*, *gressus*que, *profectus*,
Ultus, & *experrectus*, *nactus*, *nixus*, *oblitus*.

Carentia præteritis & Supinis.

Quæso, *aveo*, *ferio*, *furit*, *ajo*, *polleo*, *glisco*,
*Ambigo*que, & *vergo*, *calvo*, cum *mœreo*, *turget*,
Connivet, *psallo*, *fido*, *lambo*, *scabo*, *glubo :*
In SCO inceptivum, *conquinisco*, *hisco*, *fatisco*.
Et *ringor*, *vescor*, *liquor*, *medeor*, *reminiscor*.

De

DE QUANTITATE SYLLABARUM.

Simplicis obſervant compoſta creataque normam.
Compoſiti pars prima brevis, quum I, deſinit, aut O.
Deme *dies* medius, *tibicen*, *ubique*, & *ibidem.*

De diphthongo & poſitione.

Diphthongum produc; & curtam conſona duplex,
Poſt curtam muta & liquida anceps carmen habebunt.

De vocali ante vocalem.

Eſt brevis ante aliam Latiis. E, ducito quintæ.
Demes *fides*, *res*, *ſpes*, *fio* cum R breviabit.
IUS anceps patrius: brevis alter, profer *alius.*

De Prat. & Sup. diſſyllabis: & geminatis.

Præteritum produc diſſyllabon, atque ſupinum.
Sed *fidit* à *findo*, & *ſcidit*, & *bibit*, & *tulit* arctant.
Do dedit atque *datum*; *ſteti ſtatus*: adde *quitum*, *citum:*
Et *ratus*, & *rutus*, & *ſitus*, & *ſatum*, *itum*que *litum*que.
Quod geminat, binas breviat: niſi *cædo*, *pepédi.*

De

De Præpositione in compositione.

Longa A, DE, E, SE, DI, PRO. Sed RE curtat ubique.
Curta A: ARO Græcorum: *procul*, atque *propago*, *protervus*,
For, *festum*, *fanum*, *fundus*, *propero*, *profiteris*,
Et *profugit*, *pronepos*que, *profecto*, *procella*, *ficiscor*,
Propello variat, *propino*, *profundo*, *procuro*.

De Incremento nominis.

Casum, qui rectum transcendit, crescere dicas:
Hæc breviant monosyllaba; *bos*, *crux*, *daps*, *duce*, *fax*, *grex*,
Lar, *Lybs*, *mas*, *nex*, *nix*, *nux*, *ops*, *par*, *pes*, *phryge*, *pix*, *prex*,
Sal, *scobs*, *scrobs*, *stips*, *stryx*, *styx*, *trabs*, *trux*, *vir*, *vade*, *vix* hæc.
Corripe A: junge O, INIS. Duc neutrum AL: EL, quoque junges.
Duc N: præter INIS latium. Ex ON consule Grajos.
R, brevis. AR neutrum tendit; sed corripe *bachar*.
Et *jubar*, & *nectar*. TER Græcum duc: & *iberos*.
OR, tendit. Breve neutrum: Græcum: tum *memor*, *arbor*.
ATIS ab AS, produc. Sed *anas*, & ES, breviabunt,
Longa *hæres*, *merces*, *locuples*, *quies*: Attica in ETIS.

IS,

IS, brevis: absque ITIS. Duc OS: breve *compos* & *impos*.

US retinens U, longum est: *intercus*, *pecus*, aufer.

S, breviat; sed PS Græcum, mage tendit, ut *hydrops*.

X, in GIS breviat. Longum AX: hic consule Grajos.

EX retinens E, Longum est: IX, OX, UXque sequuntur.

Curta *filix*, *fornix*, *coxendix*, *histrice*, *natrix*,

Tum *cilix*, & *erix*, *calicis*que, *larix*que, *varix*que.

Cappadocis, *præcox*que, *salix*, & *onyx*: *Caput* adde.

Crescens plurale A, E, O, produc: I, U, curta.

De incremento verborum.

Ultima vocalis, quam dat persona secunda,

Primi præsentis tibi sit primum incrementum.

A, longum est. DO, DA breviat, compósitaque primæ.

E longum est RAM, RIM, RO, cum BERIS & BERE curtant,

Et *lego*, & *legerem*, in primis *legere* imperat, infin.

I, breve, ut *erimus*, *eritis*; perfectaque prima.

I, longum ante U: mox quartæ incrementa priora.

Anceps sit RIMUS, RITIS. Duc *volo*, *velim*, *sim*.

O, crescens, semper producitur. U, breviatur.

De

De Accentu.

Accentum in se ipsa monosyllaba dictio ponit.
Exacuit sedem dissyllabon omne priorem.
Ex tribus extollit primam penultima curta.
Extollit se ipsam quando est penultima longa.

De figuris in carmine.

Vocalem perimit verbi Synalœpha prioris.
M, perit Ellipsi, cum vocali præeunte.
Syneresis binas jungit, *cui*, *deerit*, & *iisdem*.
Syllaba (ut *aulaï*) divisa, Diœresis esto.

De ultimis Syllabis.

O anceps. Longa AS, ES, OS: monosyllaba N, A, V, C, I.

Exceptiones.

B, D, T, anc. *In* breve: *Es*, *is*, *quin*, *cis*, *fac*, *bis*, *quis*, *os*, *offis*,
Nec; *ne*, *que*, *vel*, *ve*, *per*. Ast *fer*, *vir*, *hic* masculus, anceps.
Curtat A per casus: hinc tamen excipe sextum
Et quintum, cujus rectus producit, ut *Hyla*.
Et breviabis *ita*, *eia*, *quia*. Ginta sit anceps.
E, Græcum: & quintæ casus ut *postridie* duc.
Adde *fame* longis, *valde*, *fermeque*, *fereque*.
Junge secundæ adverbia (sed *male* cum *bene* demtis.)
Longa *doce*, & similes. *Vide*, cum *vale*, *cave* anceps.
I, Græca in terno & quinto brevia: addito *Moly*.

Sed

Sed *nisi*, *ubi*, *quasi*, *ibi*, *mihi*, cum *tibi* fitque *sibi* anceps.

O Græcum: O que secundæ duc. Adverbia curtant.

EN dat INIS curtum: velut ON non ternæ, ut *Abydon*:

Attamen & *tamen*; AN quartus, modò rectus A præstet.

ER, ERIS Græcum (addis *iber*) duc: *Celtiber* anceps.

Græca AS, ADIS breviant: AS & ES pluralia Græca.

Curta ES ITIS: *penes*: haud *aries*, *abies*, *paries*, *ceres*.

IS, ITIS duc: plurale IS: IS verba, quæ in ITIS.

OS breviat Græcis: latinis *compos* & *impos*.

US, retinens u, longum est: Græcaque cuncta:

Et quartæ casus. Sed rectum deme priorem.

De Constructione.

Constructio, (quæ Græcè Syntaxis dicitur) est debita partium orationis inter se compositio.

Dividitur in *Concordiam* & *Rectionem*.

Concordia triplex est, Substantivi & Adjectivi: Nominis & Verbi personalis: Relativi & Antecedentis.

Substantivum & Adjectivum numero, & casu consentiunt; ut, *mali corvi malum ovum.*

Sæpissimè desideratur substantivum; ut, *Non posteriores feram. Triste lupus stabulis. Dicenda tacendaque calles.*

Sæpe plura adjectiva uni adduntur substantivo;

tivo; ut, *Superioribus proximis diebus. Charissimus tuus parvus filius.*

Nominativus in numero tantum cum verbo personali convenit; sed omnis nominativus est tertiæ personæ verbalis, præter *ego*, quod est primæ, & *tu* secundæ; ut, *Deus est. Illi sedent. Virtus laudatur. En Priamus; Ecce homo*; scilicet *adest* vel *venit*.

Relativum est signum rei antecedentis; ut, *qui*, *hic*, *is*, *ille*, *ipse*. Relativum semper collocatur inter duos casus nominis unius, quorum antecedentem refert in genere & numero tantùm, cum altero convenit ut adjectivum; ut, *Vidi hominem*, *qui homo sedebat.*

Sed Ellipsis alterius casus hic frequentissima est; ut, *Odi sapientem*, *qui sibi non sapit. Quam quisque norit artem*, *in hac se exerceat*; syntaxis est, quisque se exerceat in hac arte, quam artem norit. Hujus generis sunt parentheses illæ; (*quæ tua est humanitas*) (*quæ vestra libido est.*)

Si relativum, vel, verbum, vel participium inter duo nomina propria, vel appellativa posteriori respondeat, Græcum est; ut, *Est stella, qui Mars dicitur. Hæc urbs vocantur Athenæ. Ludi fuerunt Megalesia appellata.*

Tantus, *quantus*, *talis*, *qualis*, *tot*, *quot*, non sunt Relativa, sed quodlibet suis verbis adaptatur; ut; *Vidi caseum tantum*, *quanta est rota.*

De Sui, & Suus.

DUo ex Relativis propriè Reciproca sunt, *Sui* & *Suus*: quibus tantummodo utemur, cùm verbi suppositum prius aut principalius referimus; ut, *Ariovisto Cæsar dixit non sese Gallis; sed Gallos sibi bellum intulisse.*

Sed si nulla potest contingere ambiguitas, hoc præcepto non astringimur; nunquam autem continget, ubi est prima vel secunda persona; ut, *Cepi columbam in nido suo*, vel *ejus*, vel *ipsius:* nec etiam in his, & similibus, *Regis est gubernare suos. Natura admonet homines suæ sortis.*

Hoc nomen QUISQUE, trahit ad se reciprocum; ut, *Justitia tribuit suum cuique.* Cum hac præpositione INTER, dicimus; *Contendunt docti inter se:* & *contentio est doctorum inter se*, vel *inter ipsos.*

De rectione casuum.

Genitivus possessorem semper significat, idque activè aut passivè. Semper à nomine regitur; ut, *Lectio librorum Ciceronis.* Sed nomen, unde regitur, sæpissime subticetur: quod ignorantes Grammatici, docuerunt, verba posse regere genitivum; ut, *Accuso te furti; Magni emisti; Regis est gubernare;* deest *crimine*, *pretio*, *officium.* Dicimus item; *Venit in mentem illius diei; castra aberant bidui; cum in animo haberem navigandi;* supple *recordatio*, *iter*, *propositum.*

Quinque sunt verba, quæ genitivum regere videntur, *miseret*, *tædet*, *pudet*, *piget*, *pœnitet:* sed genitivus à nomine, quod in his verbis intelligitur, dependet; est enim (teste Prisciano) *Miseret me tui*, miseratio tenet me tui: & *pœnitet me peccati*, pœna peccati me tenet.

Illa vero Græca omnino sunt; *Desine querelarum. Abstine irarum. Implere ollam denariorum. Eges medici. Eo ad Minervæ.* Græco item more in

In genitivis locorum, deest *locus*, *urbs*, vel *oppidum*; ut, *Natus Romæ. Ægypti educatus. Domi manet. Humi sedet.* Item, *domi bellique clarus*; supple, *tempore:* Sed si addas adjectivum, genitivo locus non erit; ut, *Natus in magna Roma. Cubat in dura humo.* Dicimus tamen, *domi meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ.*

Aliquando genitivi duo ab eodem nomine pendent; ut, *Magna est hominum querela tuæ superbiæ:* sed frequentius alterum genitivorum in possessivum mutamus; ut, *Nocturna lectio librorum. In Ciceronis Tusculana villa. Mea præceptoris officia. Vestra multorum diligentia. Meum prædium Prisciani.* Contra Vallam; nam *meus, tuus, suus,* nihil differunt à cæteris possessivis.

Dativus semper acquisitionem significat, seu ultimum finem, quare cuivis orationi aptè jungitur; ut, *Aristoteli spongiæ sentiunt. Utilis capiti. Amicus mihi. Petitur tibi argentum. Mihi ita videtur. Non cernitur ulli. Cede*, vel *decede majori. Væ victis. Tibi expedit. Mihi non convenit.*

Duplex etiam dativus reperitur; ut, *Sum tibi dicto audiens. Delegi mihi locum domicilio. Reliquit mihi pignori vestem. Datur tibi hoc vitio. Tu tibi id laudi ducis. Habes me tibi despectui, despicatui, frustratui.*

Accusativus aut est infiniti suppositum, aut activorum appositum, aliter semper à præpositione pendet: Nam in tempore & mensura, & locorum propriorum nominibus deest præpositio; ut, *Vixit annos centum*, vel *per annos centum. Natus ante annos centum. Pendet aries libras triginta. Latus vel longus ulnas duas. Eo Romam. Tendit Italiam;* sic *Rus*, & *domum.*

Duos ejuſdem rei accuſativos multa verba recipiunt. Duos diverſæ rei accuſativos nullum verbum admittit, ut mox dicetur.

Vocativus nullius eſt perſonæ verbalis, ſed rem deſignat, cum qua ſermonem communicamus, ideo non regitur, eſt enim veluti extra contextum orationis.

Ablativus à præpoſitione pendet, ſed eleganter illa multis modis ſubticetur. Nam in comparatione (ut, *doctior Cicerone*) deeſt *Præ:* in inſtrumento, vel modo, *Cum;* ut, *Saxo percuſſit*; *Egit inſidiis*: in pretio, *Pro*; ut, *Magno emiſti*: in tempore, *De*, vel *In*; ut, *Hora prima*; *Tribus annis*.

In ablativo quem falsò *abſolutum* vocant, ſi ſit perſonæ, deeſt *Sub*; ut, *Philippo rege*; *Me præceptore*: ſi verò aliarum rerum, deeſt A, vel *In*; ut, *Lectis tuis literis cœnavimus*. *Legendis carminibus fies poëta*.

Huic adverbio UNDE, reſpondet, *A*, vel *Ab*; ut, *Palleo metu*. *Vacuus curis*. *Præditus virtute*. Sed in frequentiori uſu hæc ſolent amittere præpoſitionem:

Proſequor, *impertit*, *caret*, *affice*, *dignor*, *eget*que,
Victito, *utor*, *veſcor*, *fungor*, *potior*, *fruor*, *alget*.
Implendi, *ornandi*, *ſpoliandi*, *judicii*que.

De Nominibus Adjectivis, *Comparativis*, *& Superlativis.*

ADjectiva nomina (participiis exceptis) nullum caſum regunt: Nam quando dicimus; *Romanorum primi*; *Romanorum doctiſſimi*; deeſt

ex

ex numero. Illa verò, *plenus rimarum; lassus viarum; integer vitæ; sceleris purus; cupidus honoris;* Græca sunt, quibus deest græca præpositio ἐκ: quæ apud illos genitivum regit. *Dignus honore; Vacuus curis; Viduus pharetra; Frumento copiosus;* supple *Ab.*

In *Comparatorum* ablativis deest *Præ*; ut, *Sanctior Catone*: quo in loco particula QUAM, nominativum, vel accusativum tantum juxta verbi naturam postulat.

In *Superlatis* & *Comparatis* genitivus ille partitionis est, non comparationis; ut, *Romanorum priores; Græcorum doctissimus*; id est, Ex numero Græcorum maximè doctus.

De Constructione Verbi.

DIximus Constructionem dividi in Concordiam & Rectionem. Si concordiam spectes, omnia verba sunt *Personalia*, aut *Impersonalia*; ut, Ego lego. Me legere. Si verò rectionem, *Activa*, aut *Passiva.*

De Verbis Personalibus.

PErsonale, seu *finitum* verbum est, quod personas, numeros, & tempora finit; ut, *Amo. Legissem.* Personale verbum semper & necessariò habebit ante se nominativum; ut, *Tu doces. Nos percutimur. Illi frigent. Vos piscamini. Abite. Adesdum.*

Aliquando infinitum, vel alia oratio, verbi suppositum est; ut, *Fugere vitium est virtus. Quæritur, quis primus naves invenerit.* Tribus autem modis suppositum solet intelligi: primo, in primis & secundis verborum perso-

nis; ut, *legis vivimus:* secundo, in verbis ad famam pertinentibus; ut, *ajunt, ferunt, prædicant:* tertio, quum in verbo latet suppositum ejusdem rei; ut, *pluit, lucescit*, scilicet, pluvia, lux. Quibus adde quinque illa verba (quæ falsò dicuntur impersonalia) *miseret, tædet, pudet, piget, pœnitet*, scilicet, misericordia, tædium, pudor, pigritia, pœna, ut diximus.

Multi recti singulares per Syllepsim figuram plurale verbum exoptant dignioris personæ; ut, *Si tu & Tullia valetis, ego & Cicero valemus.*

Si post verbum personale sequatur nomen ad suppositum pertinens, erit nominativus; ut, *Lego invitus.*

De Verbis Activis.

ACtivum verbum est quod actionem significat; ut, *Vivo, Amplector, Memini.* Semper & necessario transit in accusativum; ut, Amo literas: Sic *delectat, juvat, decet, oportet, refert*; ut, *Hoc refert mea negotia*, id est, repræsentat. Sæpe pro accusativo infinitum, vel alia oratio, ponitur; ut, *Nolo tuum velle. Dico tibi ne temere facias.*

Verba activa duplicia sunt, quædam enim transeunt in varios accusativos; ut, *amo, lego, percutio*: alia (quæ falsò *neutra* dicuntur) uni tantum accusativo cognatæ significationis adhærent; ut, vivo, servio.

Hic autem accusativus cognatus (ut Pleonasmum effugiamus) rectius subticetur; ut, *Filius tuus dormit, currit, gratulatur, jocatur, gaudet*; scilicet, somnum, cursum, gratulationem, jocum, gaudium: Sic *egeo, indigeo, vapulo, nascor, orior.* Qui tamen accusativus necessa-

ceffariò opponitur, si addendum sit adjectivum; ut, *Duram servis servitutem. Hilarem vitam vivis. Cantilenam eandem canis. Consimilem luserat ille ludum. Judicavit judicium inclytum. Endymionis somnum dormis.*

Aliquando proprius accusativus transit in metaphoricum; ut, *Corydon ardebat Alexin. Nubes pluant justum: terra germinet Salvatorem.*

Accusativi *me*, *te*, *se*, ferè non apponuntur quoties suppositum & appositum idem sunt; ut, *Illa jam lavit*, *Nupsit regi*; *Nox præcipitat*; *Emersit ex malis*; *Bene res vertat*; *Volventibus annis*; deest *se*, vel etiam accusativus cognatus. *Credo tibi*; *Indulgeo tibi*; scilicet, *me*.

Multa verba per cumulum geminant ejusdem rei accusativum; ut, *Deum vocamus patrem. Præsta te virum. Facimus te arbitrum. Dedit agrum dotem*: & simila.

Duos verò diversæ rei accusativos nullum verbum regit. Nam in altero illorum Græco more deest κατὰ, id est, *circa*, *juxta*, vel *secundum*. Tales verò accusativos nullum verbum respuet; ut, *Quid me accusas? Quid me horres? Nihil me timeas. Plurimum te amo. Multa me incusas. Multa gemens ignominiam. Nunc id operam do. Insuevit pater hoc me.*

Dicimus *spargo*, vel *sterno solum herbis*, & *herbas solo*. *Defendo*, vel *prohibeo æstum capellis*, vel *à capellis*, & *capellas ab æstu*. *Dono te corona*, & *tibi coronam*. *Celo*, vel *doceo te hoc*, & *te de hoc*, & *celo tibi hoc*. *Posco te veniam*, & *à te*: sic omnia verba *poscendi*. *Invideo te multa*, & *tibi multa*. *Hoc decet te*, vel *tibi*. *Præsto*, *præstolor*, *antecedo*, *antesto te*, vel *tibi*. *Deficiunt*, & *latent me pecuniæ*, & *mihi pecuniæ*.

Eripio tibi, & *à te pecunias. Impertio te bono*, & *tibi bonum.*

De Verbis Passivis.

PAssivum verbum est, quod passionem significat; ut, *Vivitur*, *Curritur*. Passivum verbum nihil præter suppositum desiderat; ut, *Virtus laudatur. Tua res agitur.* Accusativus activorum hic semper erit suppositum, nec unquam aliter: Sed si supprimitur in activa, etiam in passiva subticetur; ut, *Curritur. Vivitur. Egetur.*

Si duo sunt ejusdem rei accusativi, ambo mutantur; ut, *Voco te poëtam: Tu vocaris poëta. Video te tristem: Tu videris tristis.* Si verò sunt diversæ rei accusativi, ille tantum mutatur, qui non dependet à præpositione; ut, *Doceo te artes: Tu doceris artes. Moneo te justa: Tu moneris justa. moneo tibi justa: Justa monentur tibi.* Nam falsò quidam docent, datívum in nominativum posse verti.

De Verbo Substantivo.

SUm, es, fui, (cui *fio* vel *fuo* adnumerantur) nec activum nec passivum est, sed utriusque radix & fundamentum, habet utrinque nominativum; ut, *Deus est charitas. Fili, esto sobrius. Esto tu Cæsar amicus.* Dicimus, *Patris est*, vel *patrium est castigare; Regis est*, vel *regium est gubernare;* & subintelligimus, officium, munus, negotium, sive consilium. Non tamen dicimus, *Mei est*, sed *meum est*; quia genitivi *Mei*, *tui*, *sui*, *nostri*, *vestri*, primitivorum in hac parte locum non habent, ne pariant ambiguitatem.

Quod

Quod si accedat præpositio INTER, dicimus, *Patris intereſt caſtigare;* & *Regis intereſt gubernare;* & ſubintelligimus accuſativum pluralem, negotio, officia, ſive conſilia: Nec tunc illis quinque genitivis utimur, ſed accuſativis *mea, tua, ſua, noſtra, veſtra, cuja* vel *cujus;* ut, *Non mea, ſed regis intereſt gubernare*, id eſt, gubernare non eſt inter mea, ſed inter officia regis.

Sæpe uni aut duobus dativis acquiſitionis adhæret; ut, *Sunt mihi amici. Tacendum eſt tibi. Dicenda mihi cauſa eſt. Hoc erit tibi lucro, honori, curæ.* Cum nomine *Opus* dicimus; *Opus eſt mihi libris*, & *libri ſunt mihi opus:* & *opus eſt facto*, & *facere.*

De Verbis Imperſonalibus.

IMperſonale, ſeu *infinitum* verbum eſt, quod neque numeros, neque perſonas, neque tempora finit, & determinat; ut, *Amare. Legiſſe.* Et eſt duplex: *Perpetuum*, & *Participiale.* Perpetuum eſt, ut, *amare, amaviſſe, amari.* Participiale; ut, *amandi, amando, amatum.*

Imperſonale verbum ſemper antecedit accuſativus, ſæpius ſubintellectus; ut, *Volo legere libros; Volo libros legi.* A nulla parte determinatur, ut putant Grammatici: ſemper enim pro nomine capitur; ut, *Virtius eſt vitium fugere*, id eſt, fuga vitiorum. *Tempus eſt abire*, id eſt, abitionis. *Et cantare pares, & reſpondere parati*, id eſt, cantui & reſponſioni, vel ad cantandum, & reſpondendum. *Non tanti emo pœnitere*, id eſt, pœnitentiam. *Dignus amari*, id eſt, amore.

Si post verbum impersonale nomen sequatur ad suppositum pertinens, erit accusativus; ut; *Malo dici divitem, quàm avarum haberi. Praeceptoris interest esse probum. Non expedit tibi fieri judicem. Utor amico cupiente justum.* Sed hic frequentissimè Græcos imitamur; ut, *Cupio dici doctus. Vis haberi probus.* Illa verò, *Non vacat mihi esse quieto; Licet esse beatis;* Latinos canones excedunt, ut in Hellenismo dicetur.

De verbis Participialibus, Gerundis, & Supino.

AMandi, amando, quum accusativum habent, *Gerunda* verba dicuntur, eo quod à passivo participio in *dus, gerantur* & gubernentur.

Olim à participio in *dus* quatuor voces gerebantur, quæ regerent accusativum; ut, *Petendum est causas: Petendi causas: Ad petendum causas: Petendo causas.* Nunc verò vocibus in *di*, & *do*, dabis accusativum. Nam, *habendum est canes*, & *ad legendum libros;* nimis antiqua sunt.

Cæterùm voces in *di, do, dum*, si accusativum non habeant, passivè significant, sunt enim participia passiva in neutrali terminatione: In quibus deest substantivum aliquod, aut nomen verbi, quod est infinitum; ut, *Legendum est*, scilicet, legere: nam quemadmodum (teste Prisciano) *bona est lectio*, & *bonum est legere*, non differunt; sic *tempus est legendæ lectionis*, & *tempus est legendi*, idem sunt. Aliquando tota oratio pro substantivo est; ut. *Creditum est*, vel *credendum est, Ciceronem fuisse poëtam.*

Deest

Deeſt quoque ſubſtantivum in illis, quæ ſolent conturbare Grammaticos; ut, *Miſſus eſt Athenas erudiendi gratia*, ſcilicet, erudire, quod eſt eruditionis. *Virgo maturuit nubendo*, ſcilicet, nubere, id eſt, nuptui. *Cantando rumpitur anguis*, id eſt, cantando carmine. *Uritque videndo fœmina*, id eſt, viſu facto, quaſi videndo videri, dum videtur. Salluſt. *Quum Jugurtha vocaretur ad imperandum*, ſcilicet, imperare, id eſt, ut imperaretur, vel, ad ſibi imperium imperandum: dicimus enim, *Imperare alicui pecunias. Inter agendum capras*, & *ante domandum boves*, non dicimus: ſed *ante domandum*, ſcilicet, domare.

Amatum, verbum *ſupinum* dicitur, quod *ſupine*, id eſt, negligenter agat, ac penè otioſum ac ſupervacuum ſit: ſemper jungitur verbis motum ad locum ſignificantibus; ut, *Cur te is perditum? Latebras quæſitum veniſti. Admitte ſpectatum.*

Vox *iri*, in paſſiva tantùm huic ſupino conjunctum non ſignificat motum, ſed idem quod paſſivum infinitum, cujus eſt ſupinum; ut, *Credo librum, vel carmina lectum iri*, id eſt, legi.

De Participiis.

PArticipia ſuorum verborum caſum admittunt. Junguntur aliis verbis: ſed præcipuè ſubſtantivo per omnia tempora: & cujus temporis verbum fuerit, ejuſdem ferè & participium erit; ut, *Excita dormientum; excitavi dormientem; excitabo dormientem, Dicturus fui; dicturus ero. Juſſus feci, juſſus faciam. Abſtinui à cauſis agendis; abſtinebis à cauſis agendis.*

Primum participium paſſivum ſignificat paſſio-

sionem: præter pauca, quæ ab activis in or descendunt; ut, *Amplexus hominem*; *Pertæsus ignaviam*: Quædam actionem, & passionem, sed diversa syntaxi; ut, *Comitatus illum*, & *comitatus ab illo*. *Pransus*, *cœnatus*, *potus*, nomina sunt.

Participium in *dus*, perpetuò passionem significat; ut, *Plectendus*, *pœnitendus*: *veniendum est*; *dicendi*; *cantando*; *ad orandum*. Frustra quærit Valla, quando admittat, aut respuat præpositionem; nam sequitur suum substantivum; ut, *Accepi puerum docendum*: & *accepi ob puerum docendum pecunias*. *Currit iterandam viam*; & *currit ob præmia obtinenda*.

De Participialibus.

PArticipia tribus modis fiunt nomina: Constructione; ut, *Doctus juris*. *Juris peritus*. *Alieni appetens*. *Amans uxoris*. *Tempus est legendi librorum*: Comparatione; ut, *doctior*, *amantior*: Compositione; ut, *indoctus*, *indiligens*.

Sunt quædam nomina quæ participia videntur; ut, *Populabundus agros*; *Vitabundus castra hostium*: item illa; *Ocreatus*, *Laureatus*; *Tunicatus*; sed hæc à nomine, non à verbis ducuntur. Et illa antiqua; *Quid tibi hanc tactio est?* *Quid tibi hanc rem curatio est?* forte deest ἕνεκα.

De Præpositione.

PRæpositio ante verbum non semper intrat compositionem, sed fertur in casum ulteriorem; ut, *Hercules interfuit homines*; & *Homines interest societas*. Cicero; *Quæ si quos inter societas aut est*, *aut fuit*, *aut futura est*. Seneca;

neca; *Nihil interest, hos, & illa.* Horat. *Villa quæ super est Claudi cauponas*: idem; *Ne quid medios intercinat actus*: idem; *Cum sol Oceano subest.* Cicero; *Hic tibi Cato rostra advolat.* Tacitus; *Advolvitur genua illius.* Horat. *Utinam intererrem unda leones*: idem; *Desine interludere virgines.* Cæsar; *Exercitum Rhenum traducere.* Livius; *Hæ Siculorum quærelæ domos primùm nobilium circumlatæ.* Sic; *Interfluere urbem, mœnia, exercitum*, apud Curtium: sic, *Mea interest*; *Vestra interfuit*; pro, est inter mea, scilicet, negotia. Et hæc ad Anastrophen sunt referenda.

Præpositionum quædam semper *accusativo* hærent, ut, ad, apud, &c. quædam semper *ablativo*, ut diximus: hæ vero sunt *dubiæ*; *in*, *sub*, *super*, *subter*, & *clam*.

In, significans motum, seu transitum, accusativum regit, ut, *Via ducit in urbem. Hanc mihi in manum dat*: & cum actio differtur; ut, *In diem istuc erit. Præsens in tempus omittat*: & cum capitur pro *contra*, vel *erga*, ut, *Ingratus in præceptorem*; *In parentum pius*: cum significat aliquid in loco fieri, regit ablativum; ut, *Ego in portu navigo.*

Sub, si motum significat, accusativum amat; ut, *Sub terras ibit imago. Sub galli cantum. Sub eas literas recitatæ sunt tuæ.* Sine motu frequentius ablativum; ut; *Sub pedibus. Sub judice.* Dicimus, *sub idem tempus*, & *sub ipsa die.* Aliquando subintelligitur; ut, *Cæsare duce*; *Platone magistro*; id est, sub Cæsare, sub Platone.

Super, pro de, ablativum poscit; ut; *Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa.* Cic. *Sed super hac re nimis.* In reliquis ferè accusativum; ut, *Fama super æthera notus.* Dicimus, *super*

Sed si nulla potest contingere ambiguitas, hoc præcepto non astringimur; nunquam autem continget, ubi est prima vel secunda persona; ut, *Cepi columbam in nido suo*, vel *ejus*, vel *ipsius:* nec etiam in his, & similibus, *Regis est gubernare suos. Natura admonet homines suæ sortis.*

Hoc nomen QUISQUE, trahit ad se reciprocum; ut, *Justitia tribuit suum cuique.* Cum hac præpositione INTER, dicimus; *Contendunt docti inter se:* & *contentio est doctorum inter se*, vel *inter ipsos.*

De rectione casuum.

GEnitivus possessorem semper significat, idque activè aut passivè. Semper à nomine regitur; ut, *Lectio librorum Ciceronis.* Sed nomen, unde regitur, sæpissime subticetur: quod ignorantes Grammatici, docuerunt, verba posse regere genitivum; ut, *Accuso te furti; Magni emisti; Regis est gubernare;* deest *crimine*, *pretio*, *officium.* Dicimus item; *Venit in mentem illius diei; castra aberant bidui; cum in animo haberem navigandi;* supple *recordatio*, *iter*, *propositum.*

Quinque sunt verba, quæ genitivum regere videntur, *miseret*, *tædet*, *pudet*, *piget*, *pœnitet:* sed genitivus à nomine, quod in his verbis intelligitur, dependet; est enim (teste Prisciano) *Miseret me tui*, miseratio tenet me tui: & *pœnitet me peccati*, pœna peccati me tenet.

Illa vero Græca omnino sunt; *Desine querelarum. Abstine irarum. Implere ollam denariorum. Eges medici. Eo ad Minervæ.* Græco item more in

In genitivis locorum, deest *locus*, *urbs*, vel *oppidum*; ut, *Natus Romæ. Ægypti educatus. Domi manet. Humi sedet.* Item, *domi bellique clarus;* supple, *tempore:* Sed si addas adjectivum, genitivo locus non erit; ut, *Natus in magna Roma. Cubat in dura humo.* Dicimus tamen, *domi meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ.*

Aliquando genitivi duo ab eodem nomine pendent; ut, *Magna est hominum querela tuæ superbiæ:* sed frequentius alterum genitivorum in possessivum mutamus; ut, *Nocturna lectio librorum. In Ciceronis Tusculana villa. Mea præceptoris officia. Vestra multorum diligentia. Meum prædium Prisciani.* Contra Vallam; nam *meus, tuus, suus,* nihil differunt à cæteris possessivis.

Dativus semper acquisitionem significat, seu ultimum finem, quare cuivis orationi aptè jungitur; ut, *Aristoteli spongiæ sentiunt. Utilis capiti. Amicus mihi. Petitur tibi argentum. Mihi ita videtur. Non cernitur ulli. Cede*, vel *decede majori. Væ victis. Tibi expedit. Mihi non convenit.*

Duplex etiam dativus reperitur; ut, *Sum tibi dicto audiens. Delegi mihi locum domicilio. Reliquit mihi pignori vestem. Datur tibi hoc vitio. Tu tibi id laudi ducis. Habes me tibi despectui, despicatui, frustratui.*

Accusativus aut est infiniti suppositum, aut activorum appositum, aliter semper à præpositione pendet: Nam in tempore & mensura, & locorum propriorum nominibus deest præpositio; ut, *Vixit annos centum*, vel *per annos centum. Natus ante annos centum. Pendet aries libras triginta. Latus vel longus ulnas duas. Eo Romam. Tendit Italiam;* sic *Rus*, & *domum.*

Duos ejusdem rei accusativos multa verba recipiunt. Duos diversæ rei accusativos nullum verbum admittit, ut mox dicetur.

Vocativus nullius est personæ verbalis, sed rem designat, cum qua sermonem communicamus, ideo non regitur, est enim veluti extra contextum orationis.

Ablativus à præpositione pendet, sed eleganter illa multis modis subticetur. Nam in comparatione (ut, *doctior Cicerone*) deest *Præ*: in instrumento, vel modo, *Cum*; ut, *Saxo percussit*; *Egit insidiis*: in pretio, *Pro*; ut, *Magno emisti*: in tempore, *De*, vel *In*; ut, *Hora prima*; *Tribus annis*.

In ablativo quem falsò *absolutum* vocant, si sit personæ, deest *Sub*; ut, *Philippo rege*; *Me præceptore*: si verò aliarum rerum, deest A, vel *In*; ut, *Lectis tuis literis cœnavimus*. *Legendis carminibus fies poëta*.

Huic adverbio UNDE, respondet, *A*, vel *Ab*; ut, *Palleo metu*. *Vacuus curis*. *Præditus virtute*. Sed in frequentiori usu hæc solent amittere præpositionem:

Prosequor, *impertit*, *caret*, *affice*, *dignor*, *egetque*,
Victito, *utor*, *vescor*, *fungor*, *potior*, *fruor*, *alget*.
Implendi, *ornandi*, *spoliandi*, *judicii*que.

De Nominibus Adjectivis, *Comparativis*, *& Superlativis.*

ADjectiva nomina (participiis exceptis) nullum casum regunt: Nam quando dicimus; *Romanorum primi*; *Romanorum doctissimi*; deest

ex

ex numero. Illa verò, *plenus rimarum; lassus viarum; integer vitæ; sceleris purus; cupidus honoris;* Græca sunt, quibus deest græca præpositio ἐκ: quæ apud illos genitivum regit. *Dignus honore; Vacuus curis; Viduus pharetra; Frumento copiosus;* supple *Ab.*

In *Comparatorum* ablativis deest *Præ*; ut, *Sanctior Catone*: quo in loco particula QUAM, nominativum, vel accusativum tantum juxta verbi naturam postulat.

In *Superlatis* & *Comparatis* genitivus ille partitionis est, non comparationis; ut, *Romanorum priores; Græcorum doctissimus*; id est, Ex numero Græcorum maximè doctus.

De Constructione Verbi.

DIximus Constructionem dividi in Concordiam & Rectionem. Si concordiam spectes, omnia verba sunt *Personalia*, aut *Impersonalia*; ut, Ego lego. Me legere. Si verò rectionem, *Activa*, aut *Passiva.*

De Verbis Personalibus.

PErsonale, seu *finitum* verbum est, quod personas, numeros, & tempora finit; ut, *Amo. Legissem.* Personale verbum semper & necessariò habebit ante se nominativum; ut, *Tu doces. Nos percutimur. Illi frigent. Vos piscamini. Abite. Adesdum.*

Aliquando infinitum, vel alia oratio, verbi suppositum est; ut, *Fugere vitium est virtus Quæritur, quis primus naves invenerit.* Tribus autem modis suppositum solet intelligi: primo, in primis & secundis verborum perso-

nis; ut, *legis vivimus:* secundo, in verbis ad famam pertinentibus; ut, *ajunt, ferunt, prædicant:* tertio, quum in verbo latet suppositum ejusdem rei; ut, *pluit, lucescit*, scilicet, pluvia, lux. Quibus adde quinque illa verba (quæ falsò dicuntur impersonalia) *miseret, tædet, pudet, piget, pœnitet*, scilicet, misericordia, tædium, pudor, pigritia, pœna, ut diximus.

Multi recti singulares per Syllepsim figuram plurale verbum exoptant dignioris personæ; ut, *Si tu & Tullia valetis, ego & Cicero valemus.*

Si post verbum personale sequatur nomen ad suppositum pertinens, erit nominativus; ut, *Lego invitus.*

De Verbis Activis.

Activum verbum est quod actionem significat; ut, *Vivo, Amplector, Memini.* Semper & necessario transit in accusativum; ut, Amo literas: Sic *delectat, juvat, decet, oportet, refert*; ut, *Hoc refert mea negotia*, id est, repræsentat. Sæpe pro accusativo infinitum, vel alia oratio, ponitur; ut, *Nolo tuum velle. Dico tibi ne temere facias.*

Verba activa duplicia sunt, quædam enim transeunt in varios accusativos; ut, *amo, lego, percutio*: alia (quæ falsò *neutra* dicuntur) uni tantum accusativo cognatæ significationis adhærent; ut, vivo, servio.

Hic autem accusativus cognatus (ut Pleonasmum effugiamus) rectius subticetur; ut, *Filius tuus dormit, currit, gratulatur, jocatur, gaudet*; scilicet, somnum, cursum, gratulationem, jocum, gaudium: Sic *egeo, indigeo, vapulo, nascor, orior.* Qui tamen accusativus necessa-

ceſſariò opponitur, ſi addendum ſit adjectivum; ut, *Duram ſervis ſervitutem. Hilarem vitam vivis. Cantilenam eandem canis. Conſimilem luſerat ille ludum. Judicavit judicium inclytum. Endymionis ſomnum dormis.*

Aliquando proprius accuſativus tranſit in metaphoricum; ut, *Corydon ardebat Alexin. Nubes pluant juſtum: terra germinet Salvatorem.*

Accuſativi *me*, *te*, *ſe*, ferè non apponuntur quoties ſuppoſitum & appoſitum idem ſunt; ut, *Illa jam lavit*, *Nupſit regi*; *Nox præcipitat*; *Emerſit ex malis*; *Bene res vertat*; *Volventibus annis*; deeſt *ſe*, vel etiam accuſativus cognatus. *Credo tibi*; *Indulgeo tibi*; ſcilicet, *me*.

Multa verba per cumulum geminant ejuſdem rei accuſativum; ut, *Deum vocamus patrem. Præſta te virum. Facimus te arbitrum. Dedit agrum dotem:* & ſimila.

Duos verò diverſæ rei accuſativos nullum verbum regit. Nam in altero illorum Græco more deeſt κατὰ, id eſt, *circa*, *juxta*, vel *ſecundum*. Tales verò accuſativos nullum verbum reſpuet; ut, *Quid me accuſas? Quid me horres? Nihil me timeas. Plurimum te amo. Multa me incuſas. Multa gemens ignominiam. Nunc id operam do. Inſuevit pater hoc me.*

Dicimus *ſpargo*, vel *ſterno ſolum herbis*, & *herbas ſolo*. *Defendo*, vel *prohibeo æſtum capellis*, vel *à capellis*, & *capellas ab æſtu*. *Dono te corona*, & *tibi coronam*. *Celo*, vel *docco te hoc*, & *te de hoc*, & *celo tibi hoc*. *Poſco te veniam*, & *à te:* ſic omnia verba *poſcendi*. *Invideo te multa*, & *tibi multa*. *Hoc decet te*, vel *tibi*. *Præſto*, *præſtolor*, *antecedo*, *anteſto te*, vel *tibi*. *Deficiunt*, & *latent me pecuniæ*, & *mihi pecuniæ*.

Eripio tibi, & *à te pecunias. Impertio te bono*, & *tibi bonum.*

De Verbis Passivis.

PAssivum verbum est, quod passionem significat; ut, *Vivitur*, *Curritur*. Passivum verbum nihil præter suppositum desiderat; ut, *Virtus laudatur. Tua res agitur.* Accusativus activorum hic semper erit suppositum, nec unquam aliter: Sed si supprimitur in activa, etiam in passiva subticetur; ut, *Curritur. Vivitur. Egetur.*

Si duo sunt ejusdem rei accusativi, ambo mutantur; ut, *Voco te poëtam: Tu vocaris poëta. Video te tristem: Tu videris tristis.* Si verò sunt diversæ rei accusativi, ille tantum mutatur, qui non dependet à præpositione; ut, *Doceo te artes: Tu doceris artes. Moneo te justa: Tu moneris justa. moneo tibi justa: Justa monentur tibi.* Nam falsò quidam docent, dativum in nominativum posse verti.

De Verbo Substantivo.

SUm, es, fui, (cui *fio* vel *fuo* adnumerantur) nec activum nec passivum est, sed utriusque radix & fundamentum, habet utrinque nominativum; ut, *Deus est charitas. Fili, esto sobrius. Esto tu Cæsar amicus.* Dicimus, *Patris est*, vel *patrium est castigare; Regis est*, vel *regium est gubernare;* & subintelligimus, officium, munus, negotium, sive consilium. Non tamen dicimus, *Mei est*, sed *meum est*; quia genitivi *Mei, tui, sui, nostri, vestri*, primitivorum in hac parte locum non habent, ne pariant ambiguitatem.

Quod

Quod si accedat præpositio INTER, dicimus, *Patris interest castigare;* & *Regis interest gubernare;* & subintelligimus accusativum pluralem, negotio, officia, sive consilia: Nec tunc illis quinque genitivis utimur, sed accusativis *mea*, *tua*, *sua*, *nostra*, *vestra*, *cuja* vel *cujus;* ut, *Non mea, sed regis interest gubernare*, id est, gubernare non est inter mea, sed inter officia regis.

Sæpe uni aut duobus dativis acquisitionis adhæret; ut, *Sunt mihi amici. Tacendum est tibi. Dicenda mihi causa est. Hoc erit tibi lucro, honori, curæ.* Cum nomine *Opus* dicimus; *Opus est mihi libris*, & *libri sunt mihi opus:* & *opus est facto*, & *facere.*

De Verbis Impersonalibus.

IMpersonale, seu *infinitum* verbum est, quod neque numeros, neque personas, neque tempora finit, & determinat; ut, *Amare. Legisse.* Et est duplex: *Perpetuum*, & *Participiale.* Perpetuum est, ut, *amare*, *amavisse*, *amari.* Participiale; ut, *amandi*, *amando*, *amatum.*

Impersonale verbum semper antecedit accusativus, sæpius subintellectus; ut, *Volo legere libros; Volo libros legi.* A nulla parte determinatur, ut putant Grammatici: semper enim pro nomine capitur; ut, *Virtius est vitium fugere*, id est, fuga vitiorum. *Tempus est abire*, id est, abitionis. *Et cantare pares, & respondere parati*, id est, cantui & responsioni, vel ad cantandum, & respondendum. *Non tanti emo pœnitere*, id est, pœnitentiam. *Dignus amari*, id est, amore.

Si post verbum impersonale nomen sequatur ad suppositum pertinens, erit accusativus; ut; *Malo dici divitem, quàm avarum haberi. Praeceptoris interest esse probum. Non expedit tibi fieri judicem. Utor amico cupiente justum.* Sed hic frequentissimè Graecos imitamur; ut, *Cupio dici doctus. Vis haberi probus.* Illa verò, *Non vacat mihi esse quieto; Licet esse beatis;* Latinos canones excedunt, ut in Hellenismo dicetur.

De verbis Participialibus, Gerundis, & Supino.

AMandi, amando, quum accusativum habent, *Gerunda* verba dicuntur, eo quod à passivo participio in *dus, gerantur* & gubernentur.

Olim à participio in *dus* quatuor voces gerebantur, quae regerent accusativum; ut, *Petendum est causas: Petendi causas: Ad petendum causas: Petendo causas.* Nunc verò vocibus in *di*, & *do*, dabis accusativum. Nam, *habendum est canes*, & *ad legendum libros;* nimis antiqua sunt.

Caeterùm voces in *di, do, dum*, si accusativum non habeant, passivè significant, sunt enim participia passiva in neutrali terminatione: In quibus deest substantivum aliquod, aut nomen verbi, quod est infinitum; ut, *Legendum est*, scilicet, legere: nam quemadmodum (teste Prisciano) *bona est lectio*, & *bonum est legere*, non differunt; sic *tempus est legendae lectionis*, & *tempus est legendi*, idem sunt. Aliquando tota oratio pro substantivo est; ut. *Creditum est*, vel *credendum est, Ciceronem fuisse poëtam.*

Deest

Deest quoque substantivum in illis, quæ solent conturbare Grammaticos; ut, *Missus est Athenas erudiendi gratia*, scilicet, erudire, quod est eruditionis. *Virgo maturuit nubendo*, scilicet, nubere, id est, nuptui. *Cantando rumpitur anguis*, id est, cantando carmine. *Uritque videndo fœmina*, id est, visu facto, quasi videndo videri, dum videtur. Salluſt. *Quum Jugurtha vocaretur ad imperandum*, scilicet, imperare, id est, ut imperaretur, vel, ad sibi imperium imperandum: dicimus enim, *Imperare alicui pecunias. Inter agendum capras*, & *ante domandum boves*, non dicimus: sed *ante domandum*, scilicet, domare.

Amatum, verbum *supinum* dicitur, quod *supine*, id est, negligenter agat, ac penè otiosum ac supervacuum sit: semper jungitur verbis motum ad locum significantibus; ut, *Cur te is perditum? Latebras quæsitum venisti. Admitte spectatum.*

Vox *iri*, in passiva tantùm huic supino conjunctum non significat motum, sed idem quod passivum infinitum, cujus est supinum; ut, *Credo librum, vel carmina lectum iri*, id est, legi.

De Participiis.

Participia suorum verborum casum admittunt. Junguntur aliis verbis: sed præcipuè substantivo per omnia tempora: & cujus temporis verbum fuerit, ejusdem ferè & participium erit; ut, *Excita dormientum; excitavi dormientem; excitabo dormientem, Dicturus fui; dicturus ero. Jussus feci, jussus faciam. Abstinui à causis agendis; abstinebis à causis agendis.*

Primum participium passivum significat passio-

neca; *Nihil interest, hos, & illa.* Horat. *Villa quæ super est Claudi cauponas*: idem; *Ne quid medios intercinat actus:* idem; *Cum sol Oceano subest.* Cicero; *Hic tibi Cato rostra advolat.* Tacitus; *Advolvitur genua illius.* Horat. *Utinam intererrem unda leones:* idem; *Desine interludere virgines.* Cæsar; *Exercitum Rhenum traducere.* Livius; *Hæ Siculorum querelæ domos primùm nobilium circumlatæ.* Sic; *Interfluere urbem, mœnia, exercitum*, apud Curtium: sic, *Mea interest*; *Vestra interfuit*; pro, est inter mea, scilicet, negotia. Et hæc ad Anastrophen sunt referenda.

Præpositionum quædam semper *accusativo* hærent, ut, ad, apud, &c. quædam semper *ablativo*, ut diximus: hæ vero sunt *dubiæ*; *in*, *sub*, *super*, *subter*, & *clam.*

In, significans motum, seu transitum, accusativum regit, ut, *Via ducit in urbem. Hanc mihi in manum dat*: & cum actio differtur; ut, *In diem istuc erit. Præsens in tempus omittat:* & cum capitur pro *contra*, vel *erga*, ut, *Ingratus in præceptorem*; *In parentum pius*: cum significat aliquid in loco fieri, regit ablativum; ut, *Ego in portu navigo.*

Sub, si motum significat, accusativum amat; ut, *Sub terras ibit imago. Sub galli cantum. Sub eas literas recitatæ sunt tuæ.* Sine motu frequentius ablativum; ut; *Sub pedibus. Sub judice.* Dicimus, *sub idem tempus*, & *sub ipsa die.* Aliquando subintelligitur; ut, *Cæsare duce*; *Platone magistro*; id est, sub Cæsare, sub Platone.

Super, pro de, ablativum poscit; ut; *Multa super Priamo rogitans*, *super Hectore multa.* Cic. *Sed super hac re nimis.* In reliquis ferè accusativum; ut, *Fama super æthera notus.* Dicimus, *super*

tacita præpositione; ut, *Vagatur Italia. Vehitur flumine*, vel *per flumen*.

Unde, id est, à quo loco: cui respondent *hinc, istinc, illinc, inde, eminus, cominus, alicunde, necunde, foris, undecunque:* & ablativi cujusvis loci, expressa vel tacita præpositione; ut, *Cælo; de cælo. Roma, de Roma.* Sed si ablativus sit personæ, non erit sine præpositione; ut, *Unde emisti? à mercatoribus. Unde est puer? à fratre.*

Quorsum, ad locum & ad alia refertur: cui respondent *horsum, istorsum, sursum, deorsum, rursum, prorsum, dextrorsum, sinistrorsum, aliorsum, retrorsum, introrsus, quoquo versus, venum, pessum.*

De Conjunctione.

Conjunctionis officium est, *sententias* connectere, non similes casus, aut verba; ut, *Emi librum dragma, & minoris*, scilicet, pretio emi.

LAUS DEO.

Addenda & Emendanda.

PAg. 2. v. 33. *Nam qui nomina casu facta &c.*] Sine ullo dubio, quod Auctor mox ait, *cujuslibet nomenclaturæ in omni idiomate reddi potest ratio* aliqua; licet nobis ignota, sed tamen & illa ipsa ratio sæpissime sita est in casu & fortuito arbitrio hominum vulgarium, neque semper naturam rerum, quæ vocabulis significantur, nec adhibitum à prudentibus consilium in imponendo rebus suo nomine præfert. Plura vide infra ad pag. 561.

Pag. 5. *In Notis ad extr. Adde.*] De usu in abusum degenerante sæpius infra, p. 72. 208. 210. 221. & maxime 225. 226. tum. 265. Audi Senecam ep. 114. *Adjice nunc, quod oratio certam regulam non habet; Consuetudo illam civitatis, quæ nunquam in eodem diu stetit, versat.*

Pag. 7. *Adde in Notis ad extr.* Rationem Sanctii collegisse videor ex iis quæ tradit p. 397. Nempe *in primis & secundis personis rusticè, nisi discretionis aut alia impellente causa, apponi suppositum*, & proinde *rectius subticeri.* Non itaque rejicit τὸ *amare Deum*, ut suspicabar, sed τὸ *Ego amo Deum.* Verumtamen nec hæc locutio rejicula ipsi simpliciter est, sed tum, si nulla impellat causa; quod proinde & hic expressisse debuisset, ut posset intelligi. Nam quamplurimæ dantur occasiones loquendi, quibus recte τὸ *Ego* adhibeas cum suis verbis.

Pag. 17. *In Notis ad extr. Adde.* Ultima tamen syllaba nunquam habebat tonum, seu nunquam acuebatur aut circumflectebatur, uti diserte tradit Quintilianus. l. 5.

Pag. 19. In Notis v. 18. *Sicuti in quamplurimis aliis fecit; Adde.* Vide & infra pag. 27. ubi ex antiquo *Mensai* ortum ostendimus *Mensa* & *Mensâ.* Sed imprimis pag. 584.

Pag. 28. *In Notis ad extr. adde.* Quæ hic notata & disputata vides contra sextum Græcorum casum, dudum jam typis descripta erant, cum incidi demum in Gallicanam illam *Novam Methodum Linguæ Græcæ;* in qua Lib. VIII. c. 2. deprehendi magno item conatu id agi, ut sextus ille casus Græcis quoque adferatur, itidem ut Latinis. Rationes itaque ejus præcipuas nostræ sententiæ adversas paulo pressius & intentius examinabimus. Et primo quod ait de admirabili consensu inter linguam Græcam & Latinam hac quoque in re futuro, si utrique sex casus tribuantur; fateor equidem, magnam & esse, & statui debere inter illas linguas plerisque in rebus convenientiam, cum Latina vere ex Græcâ sit orta. Sed ista convenientia non est quærenda in istis Latinæ linguæ temporibus, quibus jam longius recessit à sua origine, verum in iis, quibus propius ad eam accessit. Non itaque ex hujus linguæ posteriore usu, addendus est Græcæ sextus casus, non magis quam septimus, quem tandem quoque Grammatici Latinorum sunt commenti. Sed potius ostendendum, primis temporibus Latinam item non habuisse nisi quinque casus, ut Græcam, id quod, ni fallor, clarissime ostendi; Plane sicuti tertia litera Alphabeti apud Hebræos, Græcos, & Latinos olim revera eadem fuit; sed postea apud Latinos una illa litera cœpit primum diversimode pronunciari, dein vero etiam nota quadem in duplicem illam pronunciationem distingui, & sic tandem in duas diversas evadere literas Alphabeti Latini, tertiam & septimam, & ita quidem, ut recentior pronunciatio pristinum in Alphabeto locum & pristinam figuram C. retineret, vetustior novum locum & figuram G. acciperet. Heic ergo ut convenientia ostendatur inter utramque linguam, recurrendum est ad illa tempora, quibus nondum in usu fuit litera septima, seu quibus litera tertia septimæ vim & sonum adhuc habuit, sicuti patet ex

Inscr.

Inscr. Duilliana, ubi *MACIStratos*, *Exfociont*, *Pucnando. Cartacinienses &c.* occurrunt. Similiter itaque quod ad Casus, lingua Latina tunc maxime convenit cum Græca, quando sextum casum nondum habuit, & quando uterque & tertii, & sexti casus usus hæsit in uno tertio, itidem ut apud Græcos. Sed sicuti recessit in tertia litera à Græcis, formando ex una illa duas, sic item in tertio casu, eum distinguendo tandem, pro duplici ejus apud Græcos & primitus etiam apud se usu, in duos diversos casus, peculiari terminatione, sed exiguæ differentiæ, in quorundam solummodo singularibus discretos. Absque eo enim si esset, seu nisi evenisset qualiscunque differentia terminationis pro diverso tertii casus usu, mansisset in utroque illo usu apud Latinos æque ac Græcos unus idemque casus: sicuti forte etiam nunc mansisse censendus est, dicendumque solummodo, unum illum casum pro duplici suo usu, quem primitus habuit, levi tantum discrepantia fuisse, non semper, nec plerumque; sed aliquando distinctum. De quo utcunque sit, hoc certum, ex levi illa terminationis differentia, quæ in quibusdam invaluit, factum esse, ut apud Latinos pro diversis habeatur casibus, qui olim unus idemque fuerat, sicuti est, semperque fuit apud Græcos. Sed dicit Auctor *Methodi*, diversitatem terminationum non facere differentiam casuum, quia sic Neutra non haberent nisi tres casus in singulari & plurali, & Græcorum Dualis tantum duos. Verum eadem ratione negaverit Generis Grammatici Numerum esse constitutum ex triplici terminatione Adjectivorum, quia illa triplex terminatio rarissime occurrit, nec nisi in Nominativis & Accusativis quorundam Adjectivorum, & longe sæpius duplex solummodo, immo & simplex terminatio. Aliter & rectius sentiunt omnes Grammatici, quin & ipse Sanctius quem in his sequitur, cap. seq. pag. 38. *Si non essent*, inquit,

nomina Adjectiva, nemo quæreret genus Grammaticum, neque si nomina Adjectiva unam tantum haberent terminationem. Sicuti ergo in confesso est, ex triplici terminatione, quæ reperitur in quibusdam casibus nominum Adjectivorum, quæque singulæ peculiarem usum habent, & peculiari tantum generi Substantivorum jungi possunt, ortum esse triplex Genus in arte Grammatica: & sicuti sufficit reperiri in quibusdam tantum casibus illam triplicem terminationem, ad constituendum illud triplex genus: & sicuti denique non recte inferretur, quia Genitivus τȣ̃ *Doctus, Docta, Doctorum* habet tantummodo duplicem terminationem, *Docti & Doctæ*, eum proinde non habere triplex genus, seu usum & constructionem triplicis generis; cum potius inde colligendum esset, Masculinum & Neutrum in eo casu convenire in unam Terminationem; sic prorsus ex eo, quod reperitur Nomen apud Græcos flexum in quinque diversas terminationes, quæ singulæ peculiarem etiam usum & constructionem habent, recte statuitur & affirmatur numerus casuum totidem, quot reperiuntur alicubi istiusmodi terminationes: & sufficit in quibusdam eas reperiri. Neque ex eo quod non reperiuntur in omni Nomine, aut omni Nominis Genere vel Numero, inferendum, vel non habere illa tot casus, vel Casuum doctrinam & numerum non esse constituendum ex numero diversarum terminationum, in quas nomen plerumque flectitur, quod vult Auctor *Methodi*, ut probet, plures etiam dari Casus, quam reperiantur in ullo Nomine terminationes, seu Dativi terminationem, licet semper eandem apud Græcos, duas tamen apud eosdem constituere casus. Certe apud Græcos quinque solummodo reperiuntur terminationes diversæ, quæ singulæ peculiarem habent usum, & proinde, nostra quidem sententia, etiam quinque solummodo sunt casus; quorum primus quasi ducit orationem,

& præ-

& præmittitur verbo. Secundus pendet ab altero Nomine Substantivo. Tertius accedit omni Orationi & constructioni ; Quartus regitur à verbo Activo. Quintus adhibetur ad vocandum. Præpositionibus Græci nullum peculiarem tribuerunt casum, qui inde *Præpositionis Casus* appellandus esset, ut rectius appellatum iri censent Latinorum Ablativum Sanctius & Auctor *Methodi*: Sed Præpositiones distribuerunt potius in tres præcipuos obliquos casus, Genitivum, Dativum, Accusativum. Jam vero, quæ quæso est illa rei natura, quæ me subigat necessario, ut volunt, in omni lingua sex Casus statuere, vel potius Dativum adimere Præpositionibus, & eandem terminationem Dativi, prout vel adjungitur aliis Orationis partibus, vel solis Præpositionibus, pro diversis habere Casibus, magis quam illas Accusativi vel Genitivi? Atqui *Dativi unicus usus est*, inquiunt, *ut notetur, cui fini & operi quid destinetur*. Ego vero similiter Accusativum assevero proprie notare id, in quod tendit actio. Et tamen recipit ille omnium consensu Præpositiones, quidni ergo & Dativus? Nulla itaque ratione justa moti sunt viri Doctissimi, cum tanto studio Græcis asserere voluerunt Ablativum, sed solo præjudicio ex Lingua Latina petito. Sed est ea quidem, ut dixi, ex Græcia orta, nonnulla tamen etiam immutavit, vel ex suo addidit; & proinde etiamsi Latini tandem formaverint casum sextum, quem à Græcis non acceperant, non tamen idcirco addendus is est Græcorum quoque Nominibus, non magis, quam septima Latinorum litera, quem itidem Græci non habent, Græcorum Alphabeto. Sed & Latini Genitivis non præmittunt Præpositiones; An ergo & iis Græcorum Genitivos spoliabimus? Quid? quod ipse Sanctius, licet perperam, etiam antiquis Latinorum Genitivis eas tribuat? Vide infra II. 3. Quid ergo causæ ipsi, quare non & Dativis ex ejus sententia præmitti

 queant,

queant, tum à Græcis, tum olim etiam à Latinis, quando nondum fuit ex uno eo casu duplex factus, seu Dativo pro diverso ejus usu duplex terminatio data? Certe olim fuisse etiam Latinis unum casum unius terminationis, licet duplicis usus, æque ac Accusativum & apud Græcos etiam Genitivum, abunde jam in Notis nostris probavimus, quibus adde, quæ ipse Sanctius infra lib. II. c. 7. de promiscua Ablativi tertiæ declinationis terminatione in E & I. disputat, unde patet, etiam illam Ablativi terminationem fuisse olim in I. æque ac solennem Dativi Latinorum & Græcorum. Sed & ea terminatio quasi propria mansit quibusdam locutionibus nominum propriorum, *sum Carthagini* &c. & similiter *sum ruri*; quarum nulla alia est constructio quam Elliptica præpositionis pro *Sum in Carthagini*, *sum in ruri*. De Dativo & Ablativo quartæ & quintæ declinationis quæ notavi, iis addi velim, vel animadverti potius; licet prisci etiam in Dativo dixerint *Fructu*, *Die*, tamen antiquiorem & origini Græcanicæ propiorem esse formam *fructui*, *diei*, ut quæ ex Græcorum jota adscripto orta, plane ut *mensaï* in prima declinatione: sed sicuti in Ablativis Latini deinceps omiserunt I. sic & prisci aliquando fecerunt etiam in Dativo, qui & ipsi Ablativum quoque ista forma enunciarunt. Varro lib. c. de re rust. *A quo, quod indigent potui, poma dicta esse possunt.* Vide Nonium cap. IX. n. 20. ubi hic locus & alius ex Sisenna adfertur. Atque adeo Dativi & Ablativi in hac quoque parte quandam esse convenientiam; diversamque unius Dativi pronunciationem, dum modo apponebatur I. modo demebatur, in diversum tandem casum apud Latinos abiisse, ex his quoque liquet. Adeo vero hæc manifesta & clara arbitror, ut auctoritatibus veterum Grammaticorum nec adstrui desiderent, nec refutari queant. Possemus cæteroquin illis Grammaticis, quos ex H. Stephani, & P. Rami, & Prisciani auctoritate memo-

morat Auctor *Methodi*, alios opponere, quos laudatos videsis apud Vossium de Analog. l. 45. nostræ sententiæ faventem. Quintiliani auctoritas non magis potest valere pro Sanctio & Auctore *Methodi* ad dandum Græcis sextum casum, quam contra eos ad septimum addendum, quem ipsi tamen rejiciunt contra illius auctoritatem; & summo quidem jure, sed non majore, quam quo nos explodimus sextum Græcorum; nam certe neutiquam magis ei credendum in alienæ linguæ rationibus, quam in suæ. Exempla quæ Auctor *Methodi* ex Græcis adfert aliter construi & exponi possunt ac debent. Posterius τῷ δὲ ἱπποκράτει ὄντι περὶ τὸ δήλιον ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη, manifeste Pleonasmum præfert Græcis frequentem. Actor. XIII. 17. πάντα τὰ ἔθνη, ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς. & XXIII. 27. τὸν ἄνδρα τοῦτον &c. ἐξελόμην αὐτόν, In priore τὰ, ἀεὶ προβαλλομένοις junge cum τῷ, Ἀνάγκη & construe ἀνάγκη ἡμῖν ἀεὶ προβαλλομένοις λέγειν. Etenim quamplurimis sane modis Dativus adjungitur Verbis & Nominibus, imprimis apud Græcos. Sed si maxime eadem esset in illo loco Dativi constructio, & sensus, qui est Ablativi absoluti apud Latinos, quid tum? An idcirco ex illo rarissimo & controverso Dativi in hunc modum usu, conficiemus statim, eum etiam Græcis esse Ablativum, quum utique cæteroquin apud eos Ablativis absolutis Latinorum perpetuo respondeat Genitivus, quem nemo tamen propterea pro Ablativo habet? Sed satis de hisce non ita magni momenti rebus, excutiendis tamen hic, & epxlicandis paulo uberius, quoniam tanto studio in contrarium nituntur hodie plerique Grammaticorum.

Pag. 31. *In Notis versu* 5. *Lege*, non item diversarum terminationum vocabula.

Pag. 32. *In Notis v.* 5. *Lege.* & sic usum suæ linguæ &c.

Pag. 33. v. 3. *Alibi docuimus.* Vide & infra pag. 560.

560. Ceterum hæc disputatio non valde apposita videtur huic loco, siquidem nihil impedit, quo minus unum vocabulum ex. gr. *homo* significet ex æquo unius generis marem & fœminam, non quidem simul uno in loco, sed diversis in locis, modo marem, modo feminam.

Ibid. v. 12. *quasi adjectum esset Mas.* Non id voluit Sanctius nec velle debuit. Sed istæc vocabula vere esse masculina per se, seu per causam suæ terminationis; si vero adhibeantur in genere feminino, tunc per Ellipsin intelligendum esse, quasi iis appositum, *femina.* Sicuti *Aquila* &c. e contrario sine ulla Ellipsi sit femininum, sed si de Mare in genere Masculino adhibeas, tunc etiam intelligi per Ellipsin τὸ *Mas*, cui respondeat terminatio Masculina Adjectivi.

Pag. 34. in Notis v. 11. *adde in parenthesi;* Vide & infra pag. 425. 426. 427. *Mox* v. 16. *Lege:* Solo masculino genere etiam de femina, *hic sacerdos*, ut *hic passer. Communia* tamen aliquando, sed rarius, sub uno item masculino genere, & una constructione designant feminas. Vide. p. 37. quamvis potius forte dicendum sit, potiori genere utrumque genus designari, & proinde comprehendi etiam feminas, in primis, pluralibus Masculinis; cujusmodi sunt, quæ illic ut &, ad pag. 540. ex Auctoribus adferuntur. *Epicœna* autem non sunt nisi illorum animalium, quorum sexus discreto vulgo non est nota, & ideo, circo illa animalia utriusque sexus, dum ignoratur, cujus sexus sint singula, uno Grammatico genere promiscue plerumque designantur. Reliquorum animalium vocabula sunt *Communia* utriusque generis Grammatici sub una terminatione: veluti *hic bos* & *hæc bos*, *hic canis* & *hæc canis*: ita tamen, ut revera sint maxime ejus generis, quod præfert terminatio; plane sicuti & alia *Communia* quæ item præcipuum quidem habent terminationis suæ genus, sed tamen id non communicant cum altero sexu, verum ex utroque sexu utrumque ge-

nus

nus recipiunt sub una illa terminatione. Recte tamen illud Sanctius quod genus *Epicœnum* &c.

Pag. 40. v. 9. *In Notis Adde.* Liv. XXIV. 2. *Ut receptus Croto Brutiorum esset.* *Ad extremum adde.* Nam si Ellipsis statui posset in illis masculinæ terminationis & constructionis urbibus, occurreret eadem illa aliquando etiam in femininæ vel neutrius terminationis urbibus, vel certo dici posset per eandem Ellipsin æque *Roma vel Brundisium receptus* ac *Croto.* Sed & quidni propria Nomina reciperent Adjectivum descriptionis, immo & distinctionis? Nam non omnino Adjectivia præferunt distinctionem. Dum dicitur *Narbo Marcius*, non significatur eo, esse & aliam istius nominis urbem, à qua isthoc Epitheto hæc distinguatur: sed simpliciter eam, cum potuisset fuisse ab alio etiam condita, esse à Marcio conditam. Sed tamen & distinctionis Epitheta quidni conveniant nominibus propriis, quando plures sunt, quibus unum illud nomen proprium convenit? Sic utique *Alba Longa* Ascanii fuit dicta, non respectu omnium aliarum urbium, sed tantum aliarum *Albarum*, seu aliarum urbium, quæ item appellabantur *Alba.* Immo & in usitatis nominibus civium Roman. prænomen & nomen Gentilicium sunt vere Substantiva & Adjectiva. Veluti: *M. Tullius* significat illum *Marcum*, qui est ex gente *Tullia*, cum plures essent alii in aliis gentibus. Est autem *Tullius* vere Adjectivum, & proinde dicitur *Tullius*, *Tullia*, *Tullum.*

Pag. 50. *In Notis v. 9. Stolonibus arborum.* Nolim tamen prorsus repugnare ei, qui τὸ *pullus* derivare malit à Gr: πῶλος. Sunt & , qui à *puellus* deducunt, scil. eadem contractione, quâ etiam pro *pueri* reperiuntur Veteres aliquando dixisse *puri.* Neque sane absurde & illud. Ut adeo incertus hæream de hujus vocabuli vera origine. Ceterum ea ratione, quâ *pullus* à *pusillus* deducebam, *pilum* quoque & *pila* à *pisilllum* & *pisilla* formata sunt, & hæc à *pinsendo.*

Pag. 55. v. 6. *Non est adverbium à sæpe.* Est sane à *sæpe*, sed ita ut à *Dulce*, *Dulcius*, à *Triste*, *Tristius*; Et hinc colligendum erat non *sæpus* olim fuisse in usu, ut ait Sanctius, sed *sæpis*, *sæpe*.

Pag. 63. in Notis v. 12. *Adde.* Vide me & infra p. 205. 206. & imprimis 226. tum 318. 319. & patebit, sic satis recte appellata Impersonalia à Grammaticis, siquidem usus vulgi, penes quem est arbitrium & norma loquendi, & qui non sequitur in his Platonem aut Aristotelem; ita hæc sæpe adhibuit, ut vix ullus Nominativus, nisi forte solennis ille *Negotium*, possit intelligi: & proinde sine ulla relatione ad aliquam personam dicantur, illa præsertim, quæ passivam habent formam, sed simpliciter actionem, quæ fit, significent. Vide pag. 319.

Pag. 73. v. 7. *Adde in Parenthesi.* Vide & infra pag. 340.

Pag. 84. v. 41. *Lege.*] Præterea dominatur in his etiam Casus, qui facere potuit, ut in Participiis magis retentus sit ille cum Ellipsi Accusativus, quam in aliis Nominibus: Certe & fecit, ut Acc. &c.

Pag. 85. v. 8. *Lege.* In iis in desuetudinem abiit.

Pag. 110. *In Notis v.* 3. *Adde.* Et nos pluribus infra ad pag. 568.

Pag. 115. *In Notis v.* 4. *Adde*, Vide & infra ad pag. 390.

Pag. 121. *In Notis ad extr. Adde.* Justin. v. 9. *Milites in auxilium patriæ communis eloquentiæ misit.* c. 10. *Mittunt Legatos; qui portionem prædæ communis belli periculique mitterent.* IX. 2. *Impensæ obsidionis portionem petens.*

Pag. 125. *In Notis ad extr. Adde.* Vossius de Construct. c. 36. qui priorem locutionem per modum Hellenismi admittit, sed in sequioris ævi tantum Scriptoribus, hanc posteriorem, *jubeo te ut facias*, prorsus Latinam non esse asseverat; haud satis recte, ut ex allatis heic locis apparet, nisi velimus in Festo quidem intelligere Infinitum, in prioribus Ac-

cusativum exponere, sicuti fit à me cap. seq. p. 130. Nam simile prorsus est, *velim illum corvum, ut ad me veniat*, quod istic attuli.

Pag. 130. *In Notis ad extr. Adde.* Vide & infra me ad pag. 146. & 546. & Sanctium pag. 549. 550.

Pag. 135. *In notis* v. 6. Vide & infra pag. 524.

Pag. 147. *In Notis ad extr. Adde.* Florus III 10. *Et quamvis toto orbe divisa, tamen, qui vinceret, habuit Britannia.*

Pag. 151. *In Notis v. 15. ad* κατὰ *quum &c.*] Sic Suet. Tib. 60. *In paucis diebus, quam Capreas attigit.*

Pag. 155. *In Notis v. 8. Adde.* Atque ita exponit & Sanctius hasce locutiones infra pag. 399. sicuti & in seq. Ciceronis loco intelligit Ablativum *Mensurâ* pag. 450.

Pag. 156. *In Notis v. 33. Adde.* Et inprimis Sanctium ipsum infra pag. 395. 396.

Pag. 161. *Nota priori subjunge.* Adde his quæ Sanctius cogessit pag. 536. 537. Sed vel inprimis huc pertinet etiam locus Flori IV. 2. 47. *Sed nec minus admirabilior exitus illius belli.* Cui similia videbis in Indice Freinshemii in v. *Minus.*

Pag. 187. v. 6. *Lege.* Benevolum tuum ac amicum animum, quo tu alium complecteris.

Pag. 205. v. 11. *In Notis Adde.* Vide & omnino infra pag. 392. 393.

Ibid. v. 15. adde. Cujus tamen constructionis rationem aliam, quam hic attulimus, sed unice veram & nihil huc pertinentem aut pro Sanctio facientem vide infra pag. 223. Verum id animus fuit ostendere, nullam &c.

Pag. 206. *In Notis v. 13. Ante se exigit*] Vide plenius hæc pag. 224. & seqq. 229. & 318. 319.

Ibid. v. 27. adde. Et infra Sanctium pag. 398. quæque & nos ibi notavimus.

Pag. 211. *In Notis ad extr. adde.* Ut & Gellium XV. 13.

Pag.

Pag. 220. v. 14. *In Notis Adde.* Ab eorum conspectu. Atque &c.

Pag. 289. v. 12. *Non significat ipsam Theben*] Significat tamen Theben interfecisse eum, licet non sua manu. Nam quod quis per alium facit, ipse facere censetur. Atque hinc etiam in Activis locutionibus sæpissime aliquis fecisse dicitur, quod per alios factum est, ipsius voluntate & jussu. Sueton. Aug. 65. *Nepotem in insulam transportavit*: non ipse utique Augustus manibus suis, sed per alios suo jussu. cap. 94. *Cæsar castris locum capiens, quum sylvam caderet.* Sallust. Catil. 24. *Pecuniam Fæsulas ad Manlium quendam portasse* dicitur Catilina, qui tamen ipse tunc urbe neutiquam excesserat. Actor. XXII. 19. ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων, καὶ δέρων τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σε. Posterius, ut per alios factum, accipi debet. Vide & Rupertum ad Pompon. de Or. juris cap. 16 Similiter itaque & *Thebe* dici potest *interfecisse* maritum suum, licet id fieri curaverit per alios. Et illud est, quod vult Cicero, & quod dicit, dum ait, *Ab ea est interfectus.* Quæ proinde locutio omnino convenit cum illa Activa, atque adeo Ablativus cum præpositione A vel A B post passivum idem vult & significat, quod Nominativus ante Activum.

Pag. 329. v. 32. *Corrige*: Unde non possum non improbare.

Pag. 353. v. 1. *In Notis Lege*: Simpliciter etiam pro affirmatione. *Mox* v. 6. Di illum infelicent.

Pag. 354. v. 35. *elidatur*] Sed nihil videtur in Festo mutandum. Nam sicut ille *Tame* pro *tam* in carmine, haud dubie Saliari, positum ait, sic Scaurus in lib. de Orthographia agens de Adverbio *Quum*, tradit: *Antiqui pro hoc Adverbio* Cume *dicebant, ut Numa in Saliari carmine.* Ceterum sicuti hic *Quam* & *Tam* ab ἥν & τὴν scil. ὥραν deduximus, sic infra pag. 600. similiter plane

Quum

Quum & *Tum* ab ὅν & τὸν scil. χρόνον derivamus, quæ inter se composita, altera alterorum originem invicem confirmant. Vitia sane quam multa in has pagellas operarum culpâ irrepserunt, ut & in pag. 363. 364. quæ vide quæso in Erratis & inde corrige. Atque ita etiam pag. 457. in Notis pro *negotium* legitur *neque*, pag. 359. pro *quandoque*, legitur, *aliquando*.

Pag. 375. *In Notis ad extr. adde*: & pleraque allata in seqq. paginis à Sanctio loca.

Pag. 446. v. 16. *In Notis Lege:* statuendaque Ellipsis *Lychni*, quam mox præfert Scioppius.

Pag. 506. v. 14. *Sub etiam capitur pro Post* Verum quidem hoc, sed non nisi in actione, quæ tantum quod facta est, exprimenda. Quapropter recte possis dicere, *sub lectis literis veni in Senatum*, h. e. cum lectæ paulo ante essent. Florus III. 6. *Sub ipso hostis recessu in aquas suas resiluerunt*, h. e. cum hostis tantum quod recessisset, & pene adhuc in recedendo esset occupatus. Proprie autem *Sub* cum Ablativo significat præsens Tempus; Veluti *Sub illo Præside*, h. e. cum ille Præses esset. Sed sicuti Præsens Tempus in Verbis ita aliquando extenditur, ut modo etiam Præteritum, modo Futurum notet; (Vide supra pag. 67. 77. 97.) sic & *Sub* sæpe item, non modo illud ipsum Præsens Tempus, sed & quod proxime ei conjunctum est, sive proxime præcedat, sive sequatur; significat.

Pag. 521. *In Notis ad extr. Adde.* Usum ergo in Negativis tantummodo locutionibus habet hæc Ellipsis, in quibus Negatio ad commune Verbum tendens, etiam utrique membro communis est, ut adeo recte, quando in uno est expressa, in altero intelligatur: sicuti intelligi non potest, si nusquam cum Verbo conjuncta, vel Verbum ipsum, aut sententiam integræ locutionis respiciens reperitur. Faciunt huc etiam illa loca, cujusmodi apud Ju-

stin.

ſtin. IX. 2. *quod miſſis à ſe in auxilium ejus militibus ne ſumptum quidem viæ, non modo officii pretia, dederit.* Negatio, quæ eſt in priore membro, manifeſte reſpicit, ſeu tendit in Verbum *dederit*, & proinde ſicut in poſteriori membro conſtruendo & explicando repeti debet verbum, ſic & Negatio cum Verbo conjuncta, ac ſi plenius fuiſſet ſcriptum; Non dederit ipſum viæ ſumtum, non modo officii pretia non dederit: ſeu, non modo officii pretia non dederit: ſed & ipſum viæ ſumtum non dederit, Confer cum hoc loco Juſtin. II. 1. 6. *ut non modo prima generare homines, ſed ne advenas quidem tueri poſſent.* In loco Ciceronis Catil. I legendum eſt omnino, *quod ego non modo non audiam, ſed etiam non videam*, ſicuti edidit Gruterus, & monuit Cujacius.

Pag. 554. *In Notis ad extr. adde.* Sueton. Calig. 13. *Sic imperium adeptus, populum Romanum, vel dicam, hominum genus voti compotem fecit.* Ubi ex conjectura Vir ſummus reſcribi velit *compotes*, ſed ut ex allatis à Sanctio locis quilibet videre queat, ſine cauſa, quum ſatis ferat eam locutionem uſus.

Pag. 585. *In Notis ad extr. adde:* quæ nempe petita eſt ab indulgentia avorum in Nepotes.

IN-

INDEX.

Verborum & Rerum Memorabilium, ut & Auctorum, qui explicantur tum in ipsa Minerva Sanctii, tum in Notis ad eam.

A.

Com-

D.

F.

H.

N.

Ne-

O.

par-

Pro-

Q.

Quod

S.

T.

V.

Ut

Y.

Z.

FINIS.